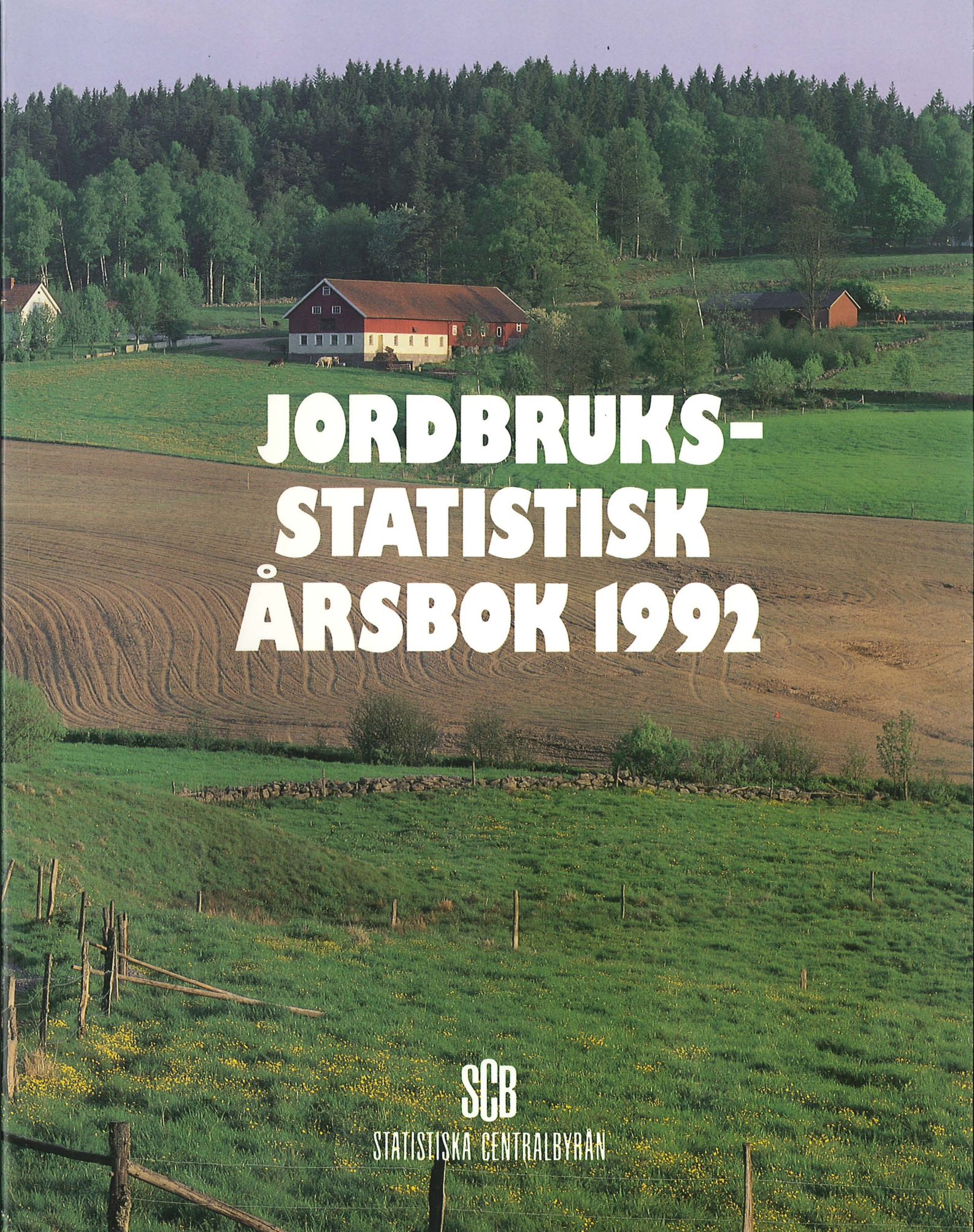

JORDBRUKS-STATISTISK ÅRSBOK 1992

SCB
STATISTISKA CENTRALBYRÅN

INLEDNING

TILL

Jordbruksstatistisk årsbok / Jordbruksverket, Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1965-. – (Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1964-.
1965-1994 framställd av Statistiska centralbyrån.
1995-1998 framställd av Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden, Statistiska centralbyrån.
1965-2000 med innehållsförteckning, sammanfattning samt parallelltitel på engelska: Statistical yearbook of agriculture …, från 1975 och framåt: Yearbook of agricultural statistics. – Publiceras elektroniskt fr.o.m. 2001 på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se, och fr.o.m. 2002 även på Statistiska centralbyråns webbplats www.scb.se.

Föregångare:

Jordbruk och boskapsskötsel / Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1916-1964. **–** (Sveriges officiella statistik). Täckningsår: 1913-1963.

Översiktspublikationer:

Svensk jordbruksstatistik 200 år / Statistiska centralbyrån. **–** Stockholm: Statistiska centralbyrån, 1999.

Jordbruket i siffror 1866-2007 / Jordbruksverket, Statistiska centralbyrån. **–** Jönköping ; Stockholm, 2011. **–** (Sveriges officiella statistik).

Jordbruksstatistisk årsbok 1992. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2012.

urn:nbn:se:scb-1992-JO01SA9201_pdf

Jordbruksstatistisk årsbok 1992

SCB
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Sveriges officiella statistik

Yearbook of Agricultural Statistics 1992

Official Statistics of Sweden
Statistics Sweden
1992

Tidigare publicering
Jordbruksstatistisk årsbok har tidigare utgivits under samma namn inom serien Sveriges officiella statistik: Jordbruk med binäringar. Den första årgången av publikationen utkom 1965 och innebar en fortsättning på Jordbruk och Boskapsskötsel: 1866–1963.

Previous publication
Yearbook of Agricultural Statistics has previously been published within the series of Official Statistics of Sweden: Agriculture ad fisheries. The first yearbook was published in 1965 and was a continuation of agriculture: 1866–1963.

© Statistiska centralbyrån

ISBN 91-618-0481-9
ISSN 0082-0199

Omslag: SCB/FG
Foto: Torbjörn Arvidson
Diagram: Jan Andersson, SCB
Sättning och originalmontage: SCB/FG

Bulls Tryckeriaktiebolag, Halmstad

Läsanvisning

Statistiska centralbyrån (SCB) utger härmed Jordbruksstatistisk årsbok 1992, som utgör den tjugoåttonde årgången sedan 1965, då den första årsboken gavs ut.

Statistiken över jordbruket är omfattande. Den produceras förutom av SCB av ett flertal statliga och andra organ och publiceras av dessa i olika former. Avsikten med Jordbruksstatistisk årsbok är att ge en bred, överskådlig men samtidigt koncentrerad redovisning av jordbruksstatistiken.

Avgränsning av innehållet har gjorts till näringsgren 11 (jordbruk, jakt) exklusive 11.30 (jakt, viltvård) enligt standard för svensk näringsgrensindelning. I årsboken ingår därför vissa uppgifter om trädgårdsodling och i begränsad omfattning uppgifter om renskötsel, pälsdjursskötsel och biodling. I fråga om skogsbruket (näringsgren 12) redovisas några data om bondeskogsbruket medan utförligare uppgifter om skogsbruket återfinns i en separat Skogsstatistisk årsbok, som utges av Skogsstyrelsen. Fiskestatistik redovisas i sin helhet fristående, fr.o.m. 1983 främst i Statistiska meddelanden från SCB. Se vidare Lantbruksstatistikens organisation i bilaga 1.

Jordbruksstatistisk årsbok omarbetades inför 1985 års upplaga och erhöll bl.a. ett nytt omslag och ett nytt format. Även i övrigt förändrades boken vad gäller presentation och lay-out. Innehållsmässigt är dock förändringarna relativt små. Den viktigaste förändringen i detta avseende är att boken inleds med ett översiktskapitel över det gångna jordbruksåret. Kapitelindelningen har modifierats något. De mer omfattande kapitlen inleds med en översiktlig innehållsbeskrivning, dels i form av text, dels i form av avsnittsrubriker inom grön ram.

Kapitel- och avsnittsindelningen i sin helhet framgår av innehållsförteckningen i bokens början. Någon detaljerad tabellförteckning lämnas inte. I bilaga 5 lämnas däremot en förteckning över hur tabellerna 1990, 1991 och 1992 korresponderar mot varandra.

Beträffande tabellutformningen redovisas t.ex. grödgrupper och enskilda djurslag vanligen i "egna" tabeller. Vad gäller tabellnumreringen sker den löpande inom kapitel (även diagram och kartor ingår i denna numrering).

För presentationen gäller en strävan att text, tabeller och diagram m.m. som hör ihop skall placeras i anslutning till varandra. Viss information har lyfts fram genom faktarutor med grön ram eller genom att presenteras på "färgplatta". Under "Annan publicering" lämnas bl.a. källhänvisningar.

Uppgifterna i årsboken avser i regel kalenderåret/budgetåret före utgivningsåret, dvs. i föreliggande årgång 1991 respektive 1990/91 eller annars de i april månad utgivningsåret tillgängliga uppgifterna. Äldre uppgifter förekommer också, bl.a. från engångsundersökningar, vars resultat i allmänhet kvarstår under minst fem år, samt från intermittenta undersökningar.

Förfrågningar

Förfrågningar om årsbokens innehåll och om lantbruksstatistik i övrigt kan ställas till årsboksredaktionen, avdelningsdirektör Rolf Selander, avdelningsdirektör Karin Gunther och byråassistent Monica Nilsson vid SCBs enhet för lantbruksstatistik i Örebro. De träffas på telefon 019-17 60 00 (växel). Postadressen är SCB, 701 89 Örebro.

Redaktionsgrupp

Årsboken har framställts av en arbetsgrupp som för 1992 års upplaga utöver redaktionen bestått av statistikchef Bernt Wilson samt byråassistent Maud Bollen, som i årets upplaga också svarat för framställning av tryckfärdigt manus. Arbetsgruppen har också haft hjälp av ämnesexperter inom avdelningen för areell statistik. Kapitel 1 om det gångna jordbruksåret har i årets upplaga skrivits av agr.lic. Gunnar Larsson, LRF.

Statistik från årliga undersökningar förnyas fortlöpande. I regel redovisas då på riksnivå uppgifter för de fem föregående åren. Längre tidsöversikter har redovisats i Jordbruksstatistisk årsbok 1980 och 1970, där vissa viktigare jordbruksstatistiska data ges för tjugoårsperioden från 1960 respektive för efterkrigsperioden 1945–1969.

Regional redovisning av jordbruksstatistiken sker där sådan bedöms ha särskilt stort intresse (och är möjlig enligt den ursprungliga redovisningen) främst i fråga om arealer, skördar, husdjur och vissa ekonomiska uppgifter. Uppgifter lämnas då för län och/eller produktionsområden (se karta i bilaga 2). När det gäller uppgifter för mindre områden, t.ex. kommuner, hänvisas läsaren till den ursprungliga redovisningen eller till direktkontakt med SCB.

Längst bak i boken finns ett utförligt sakregister, som underlättar för läsaren att söka statistisk information i årsboken. Sakregistret omfattar bl.a. flertalet ämnesord, som förekommer i boken. I en del fall lämnas där också hänvisning till tidigare årgångar av årsboken.

Vid användningen av årsboken kan läsaren också utnyttja rubrikerna längst upp på varje sida, där kapitelrubriker och sidinnehåll (eller avsnittsinnehåll) anges i förkortad form.

Innehåll

Contents

Sida		Page	
7	**1 Jordbruksåret 1991**	7	**1 The agricultural year 1991**
13	**2 Företagsstruktur**	13	**2 Structure of the enterprises**
13	– Företag, arealer, brukningsförhållanden	13	– Enterprises, areas, type of holdings
26	– Företagens driftsinriktning	26	– Type of farming
29	– Förändringar i företagens struktur	29	– Changes in the structure of the holdings
31	**3 Arbetskraft**	31	**3 Labour force**
31	– Totalbefolkning	31	– Total population
32	– Förvärvsarbetande	32	– Economically active population
35	– Företagarnas åldersfördelning	35	– Age distribution of the holders
36	– Arbetsvolym	36	– Working hours
38	– Deltidssysselsättning	38	– Part-time employment
41	– Arbetsskador	41	– Working injuries
42	– Avbytarverksamhet	42	– Replacer activity
43	**4 Mark. Fastigheter**	43	**4 Land. Real estates**
43	– Ägoslag	43	– Type of land
45	– Betesmark	45	– Pasture
47	– Markkartering	47	– Soil survey
47	– Taxeringsvärden	47	– Assessed values
51	– Priser på jordbruksfastigheter	51	– Market prices of agricultural real estates
55	**5 Byggnader, anläggningar och maskiner**	55	**5 Buildings, plants and machinery**
55	– Byggnader	55	– Buildings
56	– Byggnadsverksamhet	56	– Construction activity
60	– Anläggningar	60	– Plants
65	– Täckdikning	65	– Underdrainage
68	– Maskiner	68	– Machinery
71	**6 Förnödenheter**	71	**6 Requisites**
71	– Utsäde	71	– Seed
74	– Växtnäringsämnen	74	– Plant nutrients
76	– Växtskyddsmedel	76	– Pesticides
80	– Fodermedel	80	– Feeding stuffs
82	– Drivmedel, eldningsolja	82	– Motor fuel, fuel oil
85	**7 Växtodling**	85	**7 Crop farming**
85	– Åkerarealens användning	85	– Use of arable land
98	– Sortanvändning	98	– Use of different varieties
103	– Hektarskördar	103	– Yields per hectare
113	– Totalskördar	113	– Total yields
118	– Skördens kvalitet	118	– Quality of the yield
124	– Årsväxten	124	– Crop outlook
127	– Så- och skördetidpunkter	127	– Dates for sowing and harvesting
131	**8 Trädgårdsodling**	131	**8 Horticultural cultivation**

Sida

139 **9 Husdjur**
139 – Nötkreatur
153 – Får
160 – Svin
170 – Höns
174 – Biodling, getter, pälsdjurssköts el och rennäring
176 – Hästar

177 **10 Förädling, handel och konsumtion**
177 – Produktion och försörjningsbalanser
182 – Konsumtion
185 – Utrikeshandel

189 **11 Ekonomi**
189 – Jordbrukssektorn i nationalräkenskaperna
190 – Totalkalkyler för jordbruket
193 – Intäkter, kostnader och resultat på företagsnivå
198 – Prisindex
201 – Jordbrukarfamiljernas inkomster
203 – Jordbrukarnas tillgångar och skulder

207 **12 Stödåtgärder, försäkringar**
207 – Stöd vid införandet av en ny livsmedelspolitik
209 – Prisstöd
210 – Andra stödformer
211 – Rationaliseringsinsatser
215 – Jordbrukets skördeskadeskydd
218 – Hagelskadeförsäkring
219 – Husdjursförsäkring

221 **13 Lantbruksutbildningen**

224 **14 Lantbrukets föreningsrörelse**

227 **15 Internationella uppgifter**

235 **Bilagor**

250 **Summary**

254 **Swedish-English vocabulary**

262 **Sakregister**

Teckenförklaring

"	Upprepning
–	Intet finns att redovisa
0	Mindre än 0,5 av enheten
0,0	Mindre än 0,05 av enheten
..	Uppgift ej tillgänglig eller alltför osäker för att anges
.	Uppgift kan ej förekomma

Page

139 **9 Livestock**
139 – Cattle
153 – Sheep
160 – Pigs
170 – Fowls
174 – Apiculture, goats, fur farming and reindeer keeping
176 – Horses

177 **10 Processing, trade and consumption**
177 – Production, balance sheets of resources
182 – Consumption
185 – Foreign trade

189 **11 Economics**
189 – Agricultural sector in the national accounts
190 – Calculation of incomes and expenditures of the agricultural sector
193 – Receipts, costs and results for the holdings
198 – Price indices
201 – Incomes of the farmer families
203 – Assets and liabilities of the holders

207 **12 Support, insurances**
207 – Support in a new agricultural policy
209 – Price support
210 – Other support
211 – Rationalization measures
215 – Crop insurance
218 – Hail insurance
219 – Livestock insurance

221 **13 Agricultural training**

224 **14 Farmers' co-operative associations**

227 **15 International statistics**

235 **Appendices**

250 **Summary in English**

254 **Swedish-English vocabulary**

262 **Subject index**

Symbols

"	Repetition
–	Magnitude nil
0	Magnitude less than half of unit employed
0,0	
..	Data not available
.	Category not applicable

1 Jordbruksåret 1991

VÄXTODLINGEN OCH SKÖRDEUTFALLET UNDER 1991

I detta kapitel behandlas

- Växtodlingen och skördeutfallet
- Jordbrukspolitisk utveckling
- Omställningen av åkermarken
- Prisreglering och direktstöd
- Marknadsstituationen för jordbruksprodukter
- Miljö och djurskydd
- Övriga aktuella frågor
- Den internationella utvecklingen

Milt väder även 1991

För fjärde året i rad registrerades under 1991 ett temperaturöverskott, jämfört med genomsnittet för en längre tidsperiod. Avvikelsen från det normala uppgick till + 0,9 grader, vilket kan jämföras med + 1,6 grader för 1989 och 1990.

Året började med milt, blåsigt och nederbördsrikt väder. Under perioden 9–11 januari blåste stormvindar längs kusterna. Februari medförde vinter även i södra Sverige med kallt och torrt väder. Låga temperaturer uppmättes med ner till –25 grader i Småland. I slutet av månaden trängde mycket mild luft in över Götaland varvid snön försvann.

Mars blev en mild och tämligen händelsefattig vädermånad med undantag för månadsslutet. Sista veckan innehöll såväl varma vårdagar som stark blåst. Första halvan av april utmärktes av varmt väder, som kulminerade den 12–13 med + 20 grader i södra Norrland. I mitten av månaden inleddes en kall period, som kom att vara två och en halv månad.

Maj och juni blev två kyliga månader. Under maj var det torrt i västra delen av landet, medan det var regnrikt i öster. Juni utmärktes av att en lång rad lågtryck från Atlanten drog in över landet och medförde stora regnmängder. En stor del av landet fick 2–4 gånger så mycket nederbörd som normalt. På många platser registrerades nya nederbördsrekord för månaden.

Juli medförde fint sommarväder med medeltemperaturer över de normala. Periodvis var vädret torrt, varför regnmängden för månaden var mindre än normalt. Även augusti blev ovanligt varm, framförallt under början och slutet av månaden. I stort var månaden nederbördsfattig, men lokalt föll stora regnmängder.

September blev sett över hela månaden relativt normal både vad gäller temperatur och nederbörd. Inledningen av månaden var dock rekordvarm med upp till + 27 grader i Norrland. Oktober uppvisade stora svängningar i väderleken, med några mycket varma perioder. Nederbördsmängderna var större än normalt i norr, medan det omvända gällde i söder.

November blev ovanligt mild. Nederbörden var riklig i västkustområdet, medan de östra landsdelarna hade torrt väder. Även årets sista månad medförde milt väder. I Norrland låg medeltemperaturen 5–8 grader över den normala. Nederbörden var mindre än normalt i större delen av landet.

Större vallskörd än normalt

Den sena och kalla våren i kombination med den ovanligt nederbördsrika väderleken i juni skapade problem i skördearbetet. Vallskörden blev försenad för en stor del av arealen. Följden härav blev att skördens näringsinnehåll var mindre bra, men den hygieniska kvaliten blev dock god.

Hektaravkastningen för slåttervall inklusive återväxt var drygt 7 100 kg/ha eller ca 5 % högre än genomsnittet för den senaste femårsperioden. I västra Sverige och i Norrland var skördeutfallet relativt sett något sämre än i övriga områden.

Minskad spannmålsareal påverkade totalskörden

Övervintringen var mycket god för de höstsådda arealerna. Vårsådden kunde genomföras tidigare än normalt i flertalet fall. Den regnrika väderleken under maj medförde dock att vårbruket i Norrland blev långt utdraget.

Spannmålsskörden påbörjades vid normal tidpunkt och kunde genomföras under goda väderbetingelser. De oskördade arealerna blev små med undantag för Norrbottens län där 20 % av arealen inte kunde bärgas. Skördens kvalitet rapporteras vara i stort sett normal.

För vete och fodersäd var hektaravkastningen högre än genomsnittet för perioden 1986–1990. För råg var den dock lägre än under jämförelseperioden.

Arealen höstsäd minskade kraftigt jämfört med närmast föregående år eller med 31 % för höstvete och 41 % för råg. Arealerna vårvete och fodersäd ändrades måttligt. Den minskade odlingen av brödsäd bör ses mot bakgrund av den ökade omställningsarealen.

Den totala spannmålsskörden exklusive blandsäd beräknas ha uppgått till 5,0 miljoner ton, vilket är något lägre än genomsnittet för perioden 1986–1990 och avsevärt lägre än 1990 års rekordskörd. För samtliga grödor är totalskörden lägre än den genomsnittliga för femårsperioden. De största minskningarna uppvisar vårvete (– 51 %) och råg (– 23 %).

Ökade utbetalningar från skördeskadeskyddet
Skördeskadeskyddet är ett katastrofskydd vid totalskador. Ersättning för skördeskador utgår enbart i områden där totalskador förekommer mer allmänt. Dessa s.k. skadeområden fastställs med hänsyn tagen till skördesituationen och väderläget.

De grödor som omfattas av skyddet är stråsäd, raps, rybs, potatis, sockerbetor, ärter, åkerbönor och bruna bönor. Enbart företag med mer än 5 hektar åker ingår i skyddet.

Utbetalningarna under 1991 var större än under närmast föregående år. Enligt preliminära uppgifter betalades 12,7 miljoner kr till knappt 350 jordbrukare. De största beloppen utgick i Kristianstads och Norrbottens län.

JORDBRUKSPOLITISK UTVECKLING

Sänkt gränsskydd
Det livsmedelspolitiska beslutet 1990 innebär att stor vikt läggs vid gränsskyddet som medel att uppnå de centrala livsmedelspolitiska målen. De interna marknadsregleringarna avvecklas successivt och de traditionella prisöverläggningarna har upphört. Gränsskyddet i form av rörliga importavgifter skall enligt beslutet behållas i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna.

I budgetpropositionen i januari 1991 aviserade regeringen en sänkning av gränsskyddet. Detta ledde till en intensiv jordbrukspolitisk debatt där regeringen beskylldes för att inte fullfölja 1990 års beslut. Regeringen å sin sida hävdade att det enbart var fråga om en anpassning av gränsskyddet. Riksdagen antog förslaget i juni.

Jordbruksfrågorna i regeringsförklaringen
Höstens regimskifte medförde att centerpartisten Karl Erik Olsson övertog posten som jordbruksminister. Regeringsförklaringen innehöll bl.a skrivningar med anknytning till de jordbrukspolitiska frågorna, som kan sammanfattas i följande punkter:

- Omställningsarbetet fullföljs med syftet att jordbruksnäringen skall vara stark och konkurrenskraftig vid EG-inträdet
- Omställningsbesluten skall stämmas av när EG lagt fast sin jordbrukspolitik. Detta förbereds av en särskild kommission.
- Jordbruket skall producera högkvalitativa livsmedel och andra miljövänliga råvaror.
- Ett öppet och levande kulturlandskap skall bevaras och jordbruket skall ses som en resurs i miljöarbetet.
- Regionalpolitiken skall vara aktiv med satsningar på bl.a. mindre företag.

Omställningskommissionen
I november 1991 beslutade regeringen om en omställningskommission med uppgift att förbereda en EG-anpassning av den svenska jordbrukspolitiken. Kommissionen skall beakta effekter och faktorer som inte var kända eller förutsedda i 1990 års beslut. Vidare skall stödet till jordbruket i norra Sverige behandlas.

Utgångspunkten för kommissionens arbete är att omställningen skall genomföras på ett sådant sätt att Sverige vid inträdet i EG har ett starkt och konkurrenskraftigt jordbruk. Kommissionen skall också pröva om arealersättning är ett lämpligt styrmedel för att bevara öppna landskap.

Till kommissionen knyts en parlamentarisk grupp med företrädare för riksdagspartierna. Kommissionens slutsatser och förslag skall successivt redovisas för regeringen.

Norrlandsstödet i stöpsleven
En parlamentarisk arbetsgrupp påbörjade under 1991 en översyn av Norrlandsstödet och ett delbetänkande lämnades i slutet av året. Betänkandet behandlade de kortsiktiga problemen fram till mitten på 1990-talet.

Förslaget innebär att hela stödet i framtiden skall betalas ut i form av djurbidrag eller arealstöd. Undantag för Norrlandsstödets nivå bör bli ett svenskt krav i de kommande EG-förhandlingarna, då nivån på stödet torde ligga över EGs maximigräns.

Avgränsningen av stödområdena samt beräkningsmodellen behålls oförändrade i avvaktan på EG-förhandlingarna. Preliminära beräkningar med dessa förutsättningar visar att stödet bör höjas med ca 300 miljoner kr för 1992/93.

OMSTÄLLNINGEN AV ÅKERMARKEN

Detaljerat regelverk
Det jordbrukspolitiska beslutet 1990 angav huvudinriktningen på omställningen av åkermarken. Ett heltäckande regelverk fanns dock tillgängligt först i februari 1991 då lantbruksstyrelsen i sina "Allmänna råd" redovisade föreskrifter och kommentarer till regeringens förordning.

Under vintern 1990-1991 förekom en intensiv debatt rörande omställningsreglerna. En uppmärksammad fråga var om kravet på återbetalning skulle gälla ovillkorligt i de fall en godkänd permanent omställning inte kom till stånd. De regler som senare fastställdes innebar ett generellt krav på permanent omställning.

Debatten kring omställningsreglerna tog ny fart under hösten 1991. Bakgrunden var då att den svenska ansökan om EG-medlemsskap ansågs ändra förutsättningarna för bl.a. omställningen av åkermarken. Frågan gällde främst huruvida omställningsarealen fortfarande kommer att ha status av åkermark i EGs framtida regleringssystem.

God anslutning 1991
Det under 1991 utbetalda omställningsstödet uppgick till i genomsnitt 9 000 kr/ha. Vid ansökningstidens slut hade omställningsstöd sökts för ca 400 000 ha. Vissa jordbrukare tog senare tillbaka sin ansökan eller minskade omställningsarealen.

Totalt utbetalades ca 3,1 miljarder kr avseende 350 000 ha. Som jämförelse kan nämnas att anslutningen till de tidigare ettåriga programmen var som högst 260 000 ha. Omställningsstödet utbetalades till 20 500 företag och den genomsnittliga omställningsarealen var drygt 17 ha per företag.

Arealmässigt stora företag har visat sig delta i omställningsprogrammet med en större andel av sin areal än vad mindre företag gör. När omställningsarealen sätts i relation till den stödberättigade arealen har dock gruppen 2–10 ha den högsta

andelen. Detta förklaras av att de minsta företagen har hög andel vall och därmed en relativt sett liten stödareal.

En fullständig statistik över permanent omställda arealer saknas. Enligt preliminära uppgifter planterades på åkermark 800 ha ädellövskog, 1 300 ha övrig lövskog och 3 000 ha barrskog.

Malmöhus län svarade för nära hälften av planteringen av ädellöv, medan övrig lövskogsplantering var jämnare fördelad inom södra och mellersta Sverige. Vad gäller barrskog planterades de största arealerna i Svealand och Götalands norra slättbygder.

För anläggning av lövskog, energiskog (Salix) och våtmarker utgår ett stöd utöver omställningsstödet. Ansökningarna om anläggningsstöd överstiger de tillgängliga medlen, 500 miljoner kr.

Trög start för bioenergi och nya grödor

I det jordbrukspolitiska beslutet 1990 förutsattes att framför allt bioenergi skulle svara för betydande delar av omställningsarealen. Under 1991 planterades 1 800 ha energiskog (Salix) varav huvuddelen i Mälardalen.

Oljeväxter för teknisk användning är ett annat omställningsalternativ. Länsstyrelserna har lämnat förhandsbesked avseende 3 500 ha. Ytterligare 1 000 ha väntas inom omställningens ram komma att användas för produktion av olja genom kallpressning av oljeväxtfrö.

Odling av lin för teknisk användning beräknas ske på 2 500 ha av omställningsarealen. Linodlingen är koncentrerad till Örebro län.

Landets spannmålsodlare erbjöds våren 1991 att delta i ett etanolprogram genom att anmäla areal och senare teckna aktier i Agroetanol AB. En förutsättning för programmet var att ett statligt stöd (näringsbidrag) motsvarande omställningsstödet skulle användas för investering i en etanolanläggning.

Den till etanolprogrammet anmälda arealen blev mindre än vad som krävdes för en lönsam produktion. Samtidigt hade i etanolkalkylen förutsatts ett högre stöd per hektar, än det som senare fastställdes. Av nämnda skäl genomfördes inte programmet.

På regeringens uppdrag skall den s.k. biobränslekommissionen analysera de långsiktiga förutsättningarna för en ökad användning av biobränslen. Vidare skall den lämna förslag till att stärka biobränslenas konkurrenskraft. Under 1991 lämnade kommissionen ett delbetänkande som bl.a. innehöll ett förslag till prioritering av utvecklingsinsatser inom olika områden.

PRISREGLERING OCH DIREKTSTÖD

Referenspriserna från 1 juli

Riksdagsbeslutet om sänkt gränsskydd från 1 juli 1991 (se Jordbrukspolitisk utveckling) innebar att regeringen skulle fastställa referenspriser efter beredning i jordbruksnämnden. Nedan redovisas tidigare gällande mittpriser m.m. samt ändringarna av dessa.

Vara	Tidigare mittpris m.m., öre/kg	Ändring, öre/kg
Konsumtionsmjölk	492–494 (öre/l)	– 17
Smör	2 187	–109
Hårdost	3 010	–168
Magert mjölkpulver	1 986	– 99
Nötkött	3 027	– 70
Kalvkött	3 342	– 70
Får-och lammkött	2 787	– 70
Griskött	2 137	–176
Kyckling	2 083	– 11
Ägg	1 196	– 11
Vete	139	– 13
Råg	150	– 14
Korn	139	– 13
Havre	139	– 13
Oljeväxtfrö (raps)	350	– 35
Olja	923	– 65
Socker	463	– 20
Potatisstärkelse	418	– 30
Matpotatis	121	– 13
Bruna bönor	840	– 74
Kokärter	345	– 30
Majs	181	– 15
Sojamjöl	280	– 28

Den inhemska prisnivån på jordbruksprodukter bestäms i en balans- eller underskottssituation av den internationella prisnivån och gränsskyddet. När gränsskyddet sänks uppkommer långsiktigt en prissänkning i samma storleksordning.

Inkomststöd

Som en kompensation för sänkta spannmålspriser utbetalas ett arealbaserat inkomststöd under perioden 1990/91–1992/93. Stödet utgår för 1990 års arealer av prisreglerade grödor samt areal i omställningsprogrammet 1990. Inkomststöd utgår inte för areal som ingår i omställningen fr.o.m. 1991.

Inkomststödet för 1991/92 uppgick till i genomsnitt 900 kr/ha och varierade med avkastningsnivån. Stödet betalades ut i december 1991 till ca 65 700 företag avseende en areal om 1 541 000 ha. Det totala beloppet uppgick till 1,4 miljarder kr.

Djurbidrag m.m.

Under 1989 beslutades att s.k. djurbidrag skulle utgå som en kostnadskompensation till jordbruket. Bakgrunden härtill var GATT-överenskommelsen i april samma år som innebar att stödet till jordbruket skulle hållas oförändrat tills en långsiktig uppgörelse träffats. Då GATT-förhandlingarna ännu inte lett till någon överenskommelse utgick djurbidrag även för 1991/92.

De för 1991/92 utbetalda djurbidragen (exklusive Norrlandsstödet) var lägre än under närmast föregående år. Detta förklaras bl.a. av att en viss del av tillgängliga medel användes till att amortera återstående kredit i spannmålsregleringen. Vidare

avsattes medel för bekämpningsprogrammet mot Aujeszkys sjukdom och för bekämpningen av leukos.

I december 1991 utbetalades totalt 1 412 miljoner kr i djurbidrag (exklusive Norrlandsstödet). För olika djurslag utbetalades följande belopp under 1990 och 1991.

Djurslag	December 1990 kr/djur	December 1991 kr/djur
Mjölkkor	2 420	2 330
Ungnöt	120	155
Lamm	40	48
Slaktsvin	24	-

Ovanstående uppgifter innefattar inte Norrlandsstödet, som utgick med 236 miljoner kr i form av djurbidrag. Beloppen per djur (utöver ordinarie djurbidrag) varierade mellan stödområdena och och låg för mjölkkor inom intervallet 475–3 150 kr/djur.

MARKNADSSITUATIONEN FÖR JORDBRUKSPRODUKTER

Minskade exportkostnader för spannmål

Överskottet av 1991 års spannmålsskörd uppgick till 1,2 miljoner ton. Den totala exporten var dock större, då nära 0,2 miljoner ton fanns kvar i lager från 1990 års skörd.

Med den nya jordbrukspolitiken är prissättningen av spannmål inte lika strikt reglerad som tidigare, utan marknadssituationen påverkar priserna i ökad utsträckning. Den regionala variationen i priserna speglar fraktkostnaden till någon av fyra fastställda prisorter.

I den rådande överskottssituationen styrs priserna av de av staten fastställda inlösenpriserna per den 1 november. Jordbruksverkets spannmålskontor löser vid detta datum in spannmålsöverskottet till garanterade priser. Till följd av kvalitetsbetalning låg priserna på råg och vårvete över inlösenpriserna.

Det bör noteras att inkomststöd betalades ut i december 1991 med i genomsnitt 900 kr/ha, dvs. 20 öre/kg vid skörden 4 500 kg/ha. Detta stöd är avsett som en kompensation för de sänkta inlösenpriserna.

Exportkostnaderna utgör skillnaden mellan priset på den svenska marknaden och det pris som spannmålskontoret erhåller vid export. Räknat per kg exporterad vara minskade kostnaden för 1991 års skörd. Detta förklaras av att de svenska priserna sjönk samtidigt som exportpriserna steg jämfört med föregående skörd.

Högsta exportkostnaden uppvisar råg med nära 110 öre/kg, medan kostnaden för vete stannar vid ca 75 öre/kg. Den totala exportkostnaden beräknas uppgå till ca 1 miljard kr, vilket kan jämföras med ca 3 miljarder kr för 1990 års rekordskörd.

Balans i mjölkproduktionen

Antalet mjölkkor minskade mellan juni 1990 och juni 1991 med 8 %, vilket torde spegla jordbrukarnas pessimistiska bedömning av prisutvecklingen under 1991. Som en följd av att den kollektiva exportfinansieringen slopades den 1 juli 1991 skulle även relativt små överskott kunna leda till kraftiga prissänkningar. Sänkningen av gränsskyddet vid samma tidpunkt var ytterligare en negativ faktor.

Vid halvårsskiftet genomförde mejeriföreningarna betydande sänkningar av producentpriset. Under hösten höjdes dock priset i omgångar, varför den genomsnittliga prisnivån under juli–december låg något högre än under motsvarande tid 1990. Prisutvecklingen bör ses mot bakgrund av den produktionsminskning som skedde under året med ca 9 %.

Efter slopandet av exportfinansieringen vid halvårsskiftet har exporten av mejeriprodukter varit obetydlig. Under andra halvåret exporterades sålunda knappt 4 000 ton smör samt smärre kvantiteter av skummjölkspulver och ost.

Importen av mejeriprodukter skedde främst i form av ost. Denna import beräknas under 1991 ha legat 10 % högre än under föregående år.

Även marknaden för griskött nu i balans

Under ett flertal år har marknaden för griskött uppvisat ett betydande överskott. Under 1991 minskade dock produktionen med 9 %, vilket innebar att produktionsbalans uppnåddes.

Även för nötkött minskade produktionen. Minskningen skedde dock i huvudsak under andra halvåret och den var för denna period ca 9 % jämfört med samma tid 1990. Från ett balansläge 1990 visar nu nötköttsmarknaden ett underskott på nära 10 miljoner kg.

Trots att marknadsbalansen var god för såväl griskött som nötkött förekom en omfattande utrikeshandel. Detta förklaras av att den inhemska konsumtionen inte motsvarar djurkropparnas sammansättning. I allmänhet uppkommer överskott av framdelskött.

Producentpriserna på griskött och nötkött steg under andra halvåret till följd av bl.a. de slopade slaktdjursavgifterna. För griskött har den förbättrade marknadsbalansen bidragit till prisuppgången.

Minskad äggproduktion efter avreglering

Avregleringen av äggmarknaden innebär bl.a. att exportbidrag inte längre betalas ut. Detta bidrog till en produktionsminskning under året med 14 %. Minskningen hänger även samman med de bestämmelser rörande ökade utrymmeskrav för burhöns som infördes 1989.

Äggmarknaden var i stort sett i balans under 1991. Utrikeshandeln kan främst hänföras till s.k. reexportverksamhet, som innebär att ägg importeras och förädlas till produkter som sedan exporteras.

MILJÖ OCH DJURSKYDD

Nytt miljöpolitiskt beslut

Under 1991 fattade riksdagen ett miljöpolitiskt beslut på basis av propositionen "En god livsmiljö". Beslutet berör en lång rad områden, bl.a. jord- och skogsbruk, ekonomiska styrmedel, naturresurser och naturvård, energi och avfall.

Flera åtgärder vidtas för att minska kväveläckaget från

jordbruksmark och det tidigare målet om en halvering mellan 1985 och 1995 står fast. Ammoniakavgången skall minskas med 25 % till 1995 i södra och västra Götaland. Konsekvenserna av en femtioprocentig minskning till år 2000 skall utredas.

Nuvarande program för utbyggnad av lagringskapaciteten för stallgödsel skall fullföljas. Krav på att 60 % av åkermarken skall vara vinterbevuxen gäller för Skåne, Blekinge och Halland. För resterande delar av Götaland skall andelen vara minst 50 %.

Användningen av bekämpningsmedel har halverats under den senaste 5-årsperioden och en ytterligare halvering skall vara genomförd till strax efter mitten av 1990-talet. Kemikalieinspektionen skall utreda möjligheterna att införa miljöavgifter som är differentierade efter bekämpningsmedlens farlighet och risken med deras användning.

En utredning skall utvärdera ett avgiftssystem på kadmium i handelsgödsel. I uppdraget ingår också att föreslå en högsta tillåtna kadmiumhalt i handelsgödsel.

Stöd till landskapsvårdande åtgärder
Det livsmedelpolitiska beslutet berörde även natur- och kulturmiljövärdena i odlingslandskapet. I de fall dessa värden var hotade skulle samhället ta ett ökat ansvar för att marken i fortsättningen hålls i hävd.

Medel för ersättning till lantbrukare för landskapsvårdande åtgärder har avsatts med 100 miljoner kr för 1990/91 och 200 miljoner kr för 1991/92. En fördelning av medlen har skett på landets länsstyrelser utifrån bl.a. dessas preliminära behovsanalyser.

En viss del av de tillgängliga medlen har använts till information och utbildning. Länsstyrelserna kom i gång med att i större omfattning sluta avtal med enskilda jordbrukare först under sommaren 1991.

Djurskyddslagen
Den nya djurskyddslagen antogs under 1988 och gäller från den 1 juli samma år. Lagen innehåller enbart de grundläggande bestämmelserna och kompletterades under 1989 med föreskrifter och allmänna råd framtagna av Lantbruksstyrelsen.

För många av de nya bestämmelserna gäller övergångstider till mitten och i något fall till slutet av 1990-talet. Skärpt utrymmeskrav för burhöns gäller vid nyinsättning fr.o.m. oktober 1989.

Från halvårsskiftet 1991 gäller kravet om utevistelse sommartid för mjölkkor. Under vissa förutsättningar kan dock djurägarna få dispens från kravet. En konsekvensutredning 1990 angav att ca 10 % av alla mjölkkor stod inne året runt.

ÖVRIGA AKTUELLA FRÅGOR

Ny central jordbruksmyndighet
Vid halvårsskiftet 1991 upphörde Lantbruksstyrelsen och Statens jordbruksnämnd. De båda verken ersattes med Statens jordbruksverk som central myndighet på jordbruksområdet och samtidigt inlemmades lantbruksnämnderna i länsstyrelserna.

Den nya centrala myndigheten är organiserad i följande avdelningar: Utredningsavdelningen, avdelningen för internationella frågor, avdelningen för växtfrågor, avdelningen för djurfrågor, avdelningen för finansiellt stöd och administrativa avdelningen.

Bakgrunden till organisationsändringen var främst den genomgripande omläggningen av jordbrukspolitiken som beslutades under 1990. Vidare kan i sammanhanget nämnas riksdagsbeslutet om en ny regional statlig förvaltning.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)
En utredning om SLU redovisades i slutet av 1991 och skall utgöra ett av underlagen för 1992 års forskningspolitiska proposition. Inriktning, volym och kvalitet på SLUs verksamhet har analyserats av tre utvärderingsgrupper.

Vad gäller den lantbruksvetenskapliga fakulteten betonar utredningen behovet av bättre koppling mellan grundläggande och tillämpad forskning. Utbildningarna av agronomer, hortonomer och landskapsarkitekter anses vara alltför yrkesinriktade.

Veterinärmedicinska fakulteten får goda omdömen och anses vara fullt jämförbar med motsvarande fakulteter inom EG. Jägmästarutbildningen och den skogsvetenskapliga forskningen föreslås bli koncentrerad till färre orter. Den skogliga forskarutbildningen bedöms ha för liten omfattning.

Livsmedelsstatistiken omprövas
Utredningen av statistiken på livsmedelsområdet avslutades under 1991. Redan året innan lämnades ett delbetänkande som innehöll förslag till åtgärder på kort sikt.

I slutbetänkandet föreslås att en ny metod för skördeuppskattningar utvecklas. Metoden skulle medföra en avsevärd kostnadssänkning och innebära att jordbrukarna i en postenkät lämnar uppgifter om skördeutfallet.

Ett fortsatt utredningsarbete rörande lantbruksregistret förordas, då det framtida behovet av administrativa uppgifter nu är oklart. För de lantbruksekonomiska undersökningarna föreslås en avsevärd neddragning under de närmaste åren.

Utredningen präglas av osäkerheten rörande statistikbehoven vid ett EG-medlemsskap. Vad gäller de lantbruksekonomiska undersökningarna föreslås fördjupade studier bli genomförda rörande EGs krav på medlemsländerna.

Skattelättnader för småföretagarna
Den nya skattereformen gäller fr.o.m. 1991. Inkomst av jordbruksfastighet sammanförs därmed med inkomst av rörelse och hyreshus. Stora förändringar har skett vad gäller möjligheter till nedskrivningar och andra reserveringar.

I höstens regeringsförklaring aviserades en rad förslag som sammantagna förutsattes innebära en ny start för små- och nyföretagandet. Bl.a. avsågs skattelättnader för småföretagen komma att införas. Vad gäller förmögenhetsskatten på arbetande kapital klargjordes att denna skatt skulle slopas redan fr.o.m. 1991. Skogsvårdsavgiften skulle avskaffas. Senare har beslutats att detta skall ske i två steg med början den 1 januari 1992.

Ändrad konkurrenslagstiftning
Från och med 1 juli 1991 ändrades konkurrenslagstiftningen på livsmedelsområdet. Ändringen syftar till att förstärka konkurrensen då de interna marknadsregleringarna avvecklas.

Förbud infördes mot marknadsdelning och andra produktions- eller utbudsbegränsningar inom landet. Det är inte heller tillåtet att gemensamt finansiera underskott vid försäljning av jordbruksprodukter på export. Genom dessa förbud skall företag och föreningar hindras att samverka så att samma effekter uppnås som av de tidigare regleringarna.

DEN INTERNATIONELLA UTVECKLINGEN

GATT-förhandlingarna en följetong

Sedan starten av den s.k. Uruguay-rundan 1986 har jordbruket stått i centrum för GATT-förhandlingarna. Vad gäller jordbruket är målsättningen att förhandlingarna skall leda till öppnare livsmedelsmarknader i olika länder, samtidigt som exportsubventionerna begränsas. Vidare önskas en bättre samordning av växtskydds- och veterinära bestämmelser.

Under 1989 togs ett steg framåt i jordbruksfrågorna. Ett kortsiktigt beslut fattades som innebar att inhemskt stöd, exportstöd och gränsskydd skulle frysas.

GATT-förhandlingarna intensifierades under hösten 1990, men försöken att nå enighet misslyckades. Under 1991 fortsatte försöken att nå en överenskommelse. I slutet av året gjordes energiska försök att nå enighet, men framgångarna uteblev. USA och EG är huvudaktörer i förhandlingarna och dessa parter har periodvis fört bilaterala överläggningar.

En uppgörelse kan väntas innebära åtaganden om sänkt totalstöd i form av prisstöd och budgetstöd. Undantag torde dock göras för vissa stödformer (gröna boxen) som inte anses snedvrida handeln. Till denna typ hänförs troligen stöd till bl.a. FoU, rådgivning, pensionssystem, miljövårdande åtgärder och skördeskadeskydd.

Förändringar av gränsskyddets form är ytterligare en viktig fråga i GATT-förhandlingarna. Många länder har krävt en s.k. "tariffering", som skulle innebära att rörliga införselavgifter m.m. omvandlas till tullar.

Sverige närmar sig EG

När det livsmedelspolitiska beslutet fattades 1990 var en grundförutsättning att en GATT-överenskommelse skulle nås före utgången av 1990. Däremot fanns inte vid denna tidpunkt ambitionen att Sverige skulle söka medlemsskap i EG. Utgångspunkten var enbart att Sverige tillsammans med övriga EFTA-länder och EG skulle skapa ett Europeiskt Ekonomiskt Samarbetsområde (EES).

Syftet med EES är att skapa fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital. Den fria rörligheten för varor kommer dock inte att omfatta jordbruksprodukter, dvs. EG och de sju EFTA-länderna kommer att behålla sin nationella jordbrukspolitik. Genom avtalet etableras samarbete på en lång rad områden, t ex miljöpolitik, konsumentskydd, FoU etc.

EES-förhandlingarna slutfördes i princip under 1991, men avtalet var vid utgången av 1991 ännu inte i hamn. Först krävs att avtalet undertecknas och därefter skall det godkännas av de nationella parlamenten. Avtalet planeras träda i kraft den 1 januari 1993.

Parallellt med EES-förhandlingarna ansökte Sverige under 1991 om medlemskap i EG. Behandlingen inom EG av Sveriges ansökan inleddes i juli, då Ministerrådet överlämnade ansökan till Kommissionen för yttrande (den s.k. avisen).

Kommissionen utsåg under 1991 en arbetsgrupp från EG med uppdrag att att utreda hur Sverige skulle passa in som medlem i EG. Gruppen inledde arbetet under hösten och gör en genomgång av bl a Sveriges jordbruks- och livsmedelssektor.

EGs jordbrukspolitik i förändring

När Sverige i mitten av 1990-talet kan vara medlem av EG är gemenskapens jordbrukspolitik (CAP) troligen annorlunda än dagens. EG-kommissionen lade under 1991 fram ett förslag till reformering av jordbrukspolitiken. Förslaget kallas oftast Mac Sharry-förslaget efter dess upphovsman.

Mac Sharry-förslaget innebär att det reglerade spannmålspriset sänks med drygt 30 % samtidigt som sänkningen kompenseras med ett arealbidrag. Större spannmålsodlare måste lägga en viss andel av arealen i träda för att få arealbidraget.

För mjölk och nötkött föreslås en prissänkning med 10 %, som delvis kompenseras av djurbidrag och sänkta spannmålspriser. Grunddragen i CAP föreslås bli kvar i form av gränsskydd, interventionsköp och exportbidrag.

En intensiv debatt utlöstes av Mac Sharry-förslaget, bl.a. beroende på de inkomstomfördelande effekterna mellan regioner och grupper av företag. Större företag skulle få försämringar medan de mindre jordbruken gynnas. Beslut om den nya CAP fattas troligen under 1992.

Stöd till jordbruket i Östeuropa

I regeringsförklaringen betonades vikten av att Sverige utvecklar kontakterna med de framväxande demokratierna i Central- och Östeuropa. Särskilt framhölls skyldigheten att stödja Estland, Lettland och Litauen i deras svåra omställning.

Under de senaste åren har ett betydande stöd lämnats till jordbruket i de baltiska staterna. Åtgärderna har ofta varit av bondefacklig karaktär och till större delen finansierats av SIDA. Genomförandet av stödinsatserna har främst skötts av den svenska lantbrukskooperationen.

2 Företagsstruktur

I kapitel 2 redovisas grundläggande uppgifter om jordbruksföretagens och åkerarealens fördelning efter storleksgrupper hektar åker, efter brukningsformer (ägda respektive arrenderade företag) samt efter företagarekategorier. Vidare redovisas uppgifter om arealen av olika ägoslag. I särskilda avsnitt redovisas företagens driftsinriktning (typklassificering) samt förändringar i företagsstrukturen mellan 1990 och 1991.

Samtliga resultat baseras på uppgifter från lantbruksregistret (LBR). Definitioner och begrepp i LBR som senare återkommer i boken redovisas i detta kapitel.

Kapitel 2 innehåller information om

- Företag, arealer, brukningsförhållanden
- Företagens driftsinriktning
- Förändringar i företagens storlek och brukningsförhållanden

Företag, arealer, brukningsförhållanden

Uppgifter om företagens struktur m.m. insamlas varje år till LBR. Uppgifter inhämtas från företag med mer än 2,0 hektar åkermark eller företag med stor djurbesättning. Vissa år insamlas dessutom uppgifter från trädgårdsföretag och från företag med skogsmark eller andra ägoslag än åkermark (och högst 2,0 hektar åkermark). En utförlig beskrivning av systemet för uppgiftsinsamling m.m. i LBR lämnas i bilaga 3.

De år då företag med skogsmark eller andra ägoslag än åkermark (och högst 2,0 hektar åkermark) ingår i registreringen kallas uppgiftsinsamlingen lantbruksräkning. Dessa år erhålls en fullständig arealredovisning för hela lantbruket. I tabell 2.1 redovisas fördelningen på ägoslag enligt den senaste lantbruksräkningen, som genomfördes 1988.

Det kan noteras att den totala skogsmarksarealen i landet enligt lantbruksräkningen 1988 var 22,5 miljoner hektar varav drygt 18 procent fanns på företag med mer än 2,0 hektar åkermark. Den totala arealen av samtliga ägoslag inom lantbruket var 38 miljoner hektar. Den totala landarealen i landet är ca 41,1 miljoner hektar.

Lantbruksräkning innebär att den årliga insamlingen till LBR i juni via postenkät vissa år kompletteras med bl.a.

- **uppgiftsinsamling från företag med skogsmark och högst 2,0 hektar åkermark (1988 utnyttjades uppgifter från 1988 års särskilda fastighetstaxering)**
- **särskilda projekt för aktuella ämnesområden**

Tabell 2.1
Arealen av olika ägoslag 1988. Hektar
Area of different types of land in 1988. Hectares

Avser samtliga lantbruksföretag.

Område; storleksgrupp hektar åkermark	Åker-mark	Betes-mark	Skogs-mark	Annan mark	Summa
Hela riket					
– 2,0	75 990	236 142	18 387 069	11 054 808	29 754 009
2,1 –	2 872 156	332 262	4 148 215	900 938	8 253 571
Samtliga	2 948 146	568 404	22 535 284	11 955 746	38 007 580

Källa : SCB, lantbruksrakningen

Några begrepp och definitioner i lantbruksstatistiken

Företag
Med företag menas inom jordbruk, skogsbruk, husdjursskötsel samt frukt- och trädgårdsodling bedriven verksamhet under en och samma driftsledning.

Företagare
Med företagare menas den eller de personer som juridiskt och ekonomiskt svarar för verksamheten.

Åkermark
Mark som används eller lämpligen kan användas till växtodling eller bete och som är lämplig att plöjas.

Betesmark
Mark som används eller lämpligen kan användas till bete och som inte är lämplig att plöjas.

Skogsmark
Mark som är lämplig för virkesproduktion och som inte i väsentlig utsträckning används för annat ändamål samt mark där det bör finnas skog till skydd mot sand- och jordflykt eller mot att fjällgränsen flyttas ned.

Mark som ligger helt eller i huvudsak outnyttjad skall dock inte anses som skogsmark, om den på grund av särskilda förhållanden inte bör tas i anspråk för virkesproduktion. Mark skall anses lämplig för virkesproduktion, om den enligt vedertagna bedömningsgrunder kan producera i genomsnitt minst en kubikmeter virke om året per hektar.

Annan mark
Mark som inte lämpligen kan användas till växtodling, bete eller virkesproduktion.

Ägoslagsdefinitionerna ovan tillämpas fr.o.m. 1981. De fastställdes som svensk standard i januari 1981 och ansluter till motsvarande ägoslagsdefinitioner i fastighetstaxeringen.

I grova drag råder följande relationer gentemot den tidigare ägoslagsindelningen:

Åkermark motsvarar den tidigare klassen åker.

Betesmark motsvarar dels hela den tidigare klassen kultiverad betesmark, dels en del av klassen annan gräsbärande mark.

Skogsmark motsvarar dels hela den tidigare klassen skogsmark, dels en del av klassen annan gräsbärande mark.

Annan mark motsvarar den tidigare klassen övrig mark.

Effekterna av den ändrade klassificeringen torde vara små beträffande åkermark och skogsmark vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark under eget bruk. Större delen av den tidigare klassen annan gräsbärande mark har 1981 redovisats som betesmark och endast en mindre del har överförts till skogsmark.

Beträffande indelningen av företagen efter företagarekategori lämnas nedan en precisering för några kategorier.

Enskild person	En fysisk person
Enkelt bolag	Två eller flera personer (även kombinationer av fysisk och juridisk person)
Aktiebolag	Svenskt aktiebolag, även statsägt
Staten	Statliga myndigheter, affärsdrivande verk eller institutioner, Domänverket, universitet m.fl.
Kommun	Även landsting
Övriga	Ideella och ekonomiska föreningar, handelsbolag, kommanditbolag, sambetesföreningar, stiftelser, hushållningssällskap

Av tabell 2.2 framgår att det totala antalet företag med mer än 2,0 hektar åker 1991 var ca 93 500. Det innebär en minskning sedan föregående år med 3 000 företag. Under den senaste femårsperioden har antalet minskat med ca 13 000 företag. Gruppen helt ägda företag svarar för närmare hälften av denna minskning.

Antalet helt ägda företag utgör något mindre än hälften av det totala antalet företag. Regionalt har Värmlands län 1991 den största andelen helt ägda företag med 58 % av det totala antalet företag i länet.

Andelen delvis arrenderade företag 1991 utgör 37 % av samtliga företag. Vanligast är företag med både ägd och arrenderad mark på Gotland med 48 % av det totala antalet företag.

Sett över olika storleksgrupper efter åkerarealen är andelen helt ägda företag 1991 störst i gruppen 2,1 – 5,0 hektar med drygt 80 % och lägst i grupperna över 50,0 hektar med under 20 % .

Beträffande åkerarealens fördelning efter brukningsformer har de helt ägda företagen ca 30 % av arealen medan gruppen delvis arrenderade företag 1991 svarar för nära 50 % av den totala åkerarealen.

Tabell 2.2
Antal företag och areal åker efter brukningsform 1991
Number of holdings and area of arable land distributed by type of holding in 1991

Område	Antal företag			Summa	Areal åker, hektar			Summa
	Helt ägda	Helt arrenderade	Delvis arrenderade		Helt ägd	Helt arrenderad	Delvis arrenderad	
Län								
Stockholms	717	559	602	1 878	19 982	35 501	36 978	92 461
Uppsala	1 222	691	1 165	3 078	41 135	41 568	71 047	153 750
Södermanlands	835	683	764	2 282	33 423	46 824	53 977	134 224
Östergötlands	1 591	1 181	1 367	4 139	55 838	67 803	88 063	211 704
Jönköpings	1 996	996	1 885	4 877	18 855	22 753	50 234	91 842
Kronobergs	1 554	513	1 374	3 441	13 308	9 573	32485	55 366
Kalmar	1 716	808	1 711	4 235	34 602	27 150	68 734	130 486
Gotlands	896	249	1 045	2 190	22 196	10 202	51 520	83 918
Blekinge	877	223	613	1 713	10 940	5 641	19213	35 794
Kristianstads	3 068	919	2 039	6 026	53 990	36 003	86 659	176 652
Malmöhus	3 172	1 408	2 046	6 626	94 097	79 935	126 582	300 614
Hallands	2 617	608	1 644	4 869	43 532	19 425	57 628	120 585
Göteborgs o Bohus	2 082	499	1 190	3 771	22 858	10 638	31 979	65 475
Älvsborgs	4 009	924	2 512	7 445	53 685	22 953	75 844	152 482
Skaraborgs	3 702	1 185	2 576	7 463	92 648	54 345	130 558	277 551
Värmlands	2 737	493	1 512	4 742	39 120	15 233	56 826	111 179
Örebro	1 281	477	1 119	2 877	30 667	19 329	60 747	110 743
Västmanlands	1 240	488	776	2 504	42 054	30 645	51 662	124 361
Kopparbergs	1 186	308	1 343	2 837	13 157	8 286	4 1249	62 692
Gävleborgs	1 659	262	1 593	3 514	16 985	5 328	52 556	74 869
Västernorrlands	1 901	225	1 441	3 567	14 300	3 685	39 911	57 896
Jämtlands	1 468	252	1 115	2 835	11 103	5 346	27 972	44 421
Västerbottens	2 186	248	1 878	4 312	18 518	5 200	54 359	78 077
Norrbottens	1 243	153	937	2 333	11 047	2 500	29 308	42 855
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	3 535	1 541	2 601	7 677	105 569	84 204	157 295	347 068
" mellanbygder	4 236	1 308	3 430	8 974	99 408	61 279	165 251	325 938
" norra slättbygder	5 385	1 855	3 571	10 811	149 621	99 737	201 753	451 111
Svealands slättbygder	5 489	2 766	4 410	12 665	179 536	172 610	282 230	634 376
Götalands skogsbygder	13 334	4 471	9 892	27 697	150 838	106 829	274 724	532 391
Mellersta Sveriges skogsbygder	4 376	1 212	3 114	8 702	53 389	38 506	110 378	202 273
Nedre Norrland	4 799	720	4 161	9 680	38 133	14 020	116 434	168 587
Övre Norrland	3 801	479	3 068	7 348	31 546	8 681	88 026	128 253
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 – 5,0	11 677	1 590	1 013	14 280	44 527	6 322	4 202	55 051
5,1 – 10,0	12 738	2 305	3 493	18 536	96 130	18 029	27 956	142 115
10,1 – 20,0	9 826	2 899	7 349	20 074	143 586	43 567	111 014	298 167
20,1 – 30,0	4 137	1 771	5 804	11 712	102 875	44 460	145 071	292 406
30,1 – 50,0	3 692	2 264	7 833	13 789	143 820	89 849	308 253	541 922
50,1 – 100,0	2 195	2 314	6 607	11 116	148 110	16 1307	452 305	761 722
Över 100,0	690	1209	2 148	4 047	128 992	222 332	347 290	698 614
Hela riket								
1991	44 955	14 352	34 247	93 554	808 040	585 866	1 296 091	2 789 997
1990	46 363	14 669	35 528	96 560	822 003	587 723	1 434 866	2 844 592
1989	47 041	15 223	36 289	98 553	832 776	593 024	1 427 316	2 853 116
1988	48 031	15 748	37 127	100 906	846 539	597 735	1 428 045	2 872 319
1987	49 224	16 363	38 004	103 591	867 730	603 134	1 419 495	2 890 359
1986	50 734	16 880	38 665	106 279	884 594	609 344	1 413 768	2 907 706

Källa: SCB, lantbruksregistret

Den senaste femårsperioden har antalet företag minskat med 12 700 eller 12 %. Minskningen har skett i storleksgrupperna upp till 50,0 hektar åker. I storleksgrupperna däröver har antalet företag ökat under femårsperioden.

Den största andelen företag med mer än 100 hektar åkermark finns i Svealands slättbygder där Södermanlands län 1991 hade 16 % och Stockholms län 12 % företag i denna storleksgrupp. I tabell 2.4 redovisas en ytterligare uppdelning på storleksklasser för företag med mer än 100 hektar åkermark.

Tabell 2.3
Antal företag efter storleksgrupp åkermark 1991
Number of holdings in different size groups of arable land in 1991

Område	Antal företag inom storleksgrupp, hektar åkermark							Summa
	2,1–5,0	5,1–10,0	10,1–20,0	20,1–30,0	30,1–50,0	50,1–100,0	Över 100,0	
Län								
Stockholms	148	228	353	258	320	344	227	1878
Uppsala	167	230	498	419	648	811	305	3078
Södermanlands	140	228	377	247	411	516	363	2282
Östergötlands	317	421	606	521	762	1015	497	4139
Jönköpings	978	1 212	1 181	600	603	259	44	4877
Kronobergs	797	1 001	789	369	318	148	19	3441
Kalmar	493	727	913	585	805	566	146	4235
Gotlands	193	232	356	315	509	472	113	2190
Blekinge	331	449	385	197	203	117	31	1713
Kristianstads	801	1 149	1458	861	889	620	248	6026
Malmöhus	617	794	1 278	916	1 265	1 205	551	6626
Hallands	699	1 000	1 251	701	703	406	109	4869
Göteborgs o Bohus	720	1 031	1 034	409	376	181	20	3771
Älvsborgs	1 395	1 830	1 813	934	883	478	112	7445
Skaraborgs	614	1 019	1 613	1 112	1 482	1 168	455	7 463
Värmlands	1 079	1 223	941	451	468	404	176	4 742
Örebro	342	458	532	359	480	507	199	2 877
Västmanlands	127	190	410	376	562	589	250	2 504
Kopparbergs	668	550	592	327	383	272	45	2 837
Gävleborgs	576	828	852	446	491	280	41	3 514
Västernorrlands	897	1 069	728	360	314	174	25	3 567
Jämtlands	760	768	616	308	243	128	12	2 835
Västerbottens	851	1 270	1 024	413	430	287	37	4312
Norrbottens	570	629	474	228	241	169	22	2 333
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	604	780	1 495	1 097	1 577	1 487	637	7 677
" mellanbygder	851	1 238	1 821	1 354	1 840	1 414	456	8 974
" norra slättbygder	837	1 336	2 174	1 565	2 053	1 948	898	10 811
Svealands slättbygder	803	1 259	2 145	1 703	2 463	2 860	1 432	12 665
Götalands skogsbygder	5367	7139	6853	3 341	3 116	1 597	284	27 697
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 745	2 073	1 876	938	1 090	773	207	8 702
Nedre Norrland	2 344	2 621	2 100	1 025	945	571	74	9 680
Övre Norrland	1 729	2 090	1 610	689	705	466	59	7 348
Hela riket								
1991	14 280	18 536	20 074	11 712	13 789	11 116	4 047	93 554
1990	14 957	19 020	20 832	12 177	14 223	11 348	4 003	96 560
1989	15 394	19 561	21 349	12 576	14 504	11 308	3 861	98 553
1988	15 970	20 076	21 941	13 130	14 785	11 205	3 799	100 906
1987	16 691	20 692	22 689	13 515	15 108	11 209	3 687	103 591
1986	17 298	21 343	23 664	13 941	15 365	11 047	3 621	106 279

Källa: SCB, lantbruksregistret

Tabell 2.4 visar storleksgrupperingen av jordbruksföretag med mer än 100 hektar åker.

Nära 80 % av dessa företag hade 1991 en åkerareal mellan 100 och 200 hektar. I Skånelänen har sammanlagt 44 företag över 500 hektar åkermark. I resten av landet finns 43 företag i den storleksklassen.

Tabell 2.4
Antal företag med mer än 100 hektar åkermark efter storleksgrupp 1991
Number of holdings with more than 100 hectares of arable land in different size groups in 1991

Område	Storleksgrupp, hektar åkermark					Summa
	100,1–200,0	200,1–300,0	300,1–400,0	400,1–500,0	Över 500,0	
Län						
Stockholms	164	34	22	5	2	227
Uppsala	249	42	5	3	6	305
Södermanlands	270	55	24	6	8	363
Östergötlands	398	71	15	5	8	497
Jönköpings	41	3	–	–	–	44
Kronobergs	17	2	–	–	–	19
Kalmar	115	18	10	2	1	146
Gotlands	100	10	2	–	1	113
Blekinge	26	4	–	1	–	31
Kristianstads	193	36	7	4	8	248
Malmöhus	394	78	20	23	36	551
Hallands	86	15	2	3	3	109
Göteborgs o Bohus	20	–	–	–	–	20
Älvsborgs	96	13	1	1	1	112
Skaraborgs	366	63	15	4	7	455
Värmlands	148	22	5	1	–	176
Örebro	152	30	13	1	3	199
Västmanlands	197	28	15	7	3	250
Kopparbergs	42	1	2	–	–	45
Gävleborgs	37	3	1	–	–	41
Västernorrlands	24	1	–	–	–	25
Jämtlands	11	1	–	–	–	12
Västerbottens	37	–	–	–	–	37
Norrbottens	21	1	–	–	–	22
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	471	92	19	20	35	637
" mellanbygder	356	59	15	12	14	456
" norra slättbygder	718	128	30	9	13	898
Svealands slättbygder	1 115	195	81	22	19	1 432
Götalands skogsbygder	247	27	7	2	1	284
Mellersta Sveriges skogsbygder	173	22	6	1	5	207
Nedre Norrland	66	7	1	–	–	74
Övre Norrland	58	1	–	–	–	59
Hela riket						
1991	3 204	531	159	66	87	4 047
1990	3 163	530	149	73	88	4 003
1989	3 043	513	156	67	82	3 861
1988	2 989	511	151	63	85	3 799
1987	2 923	469	147	63	85	3 687
1986	2 877	466	136	58	84	3 621

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 2.5
Åkerarealen efter storleksgrupp 1991
Area of arable land in different size groups of arable land in 1991

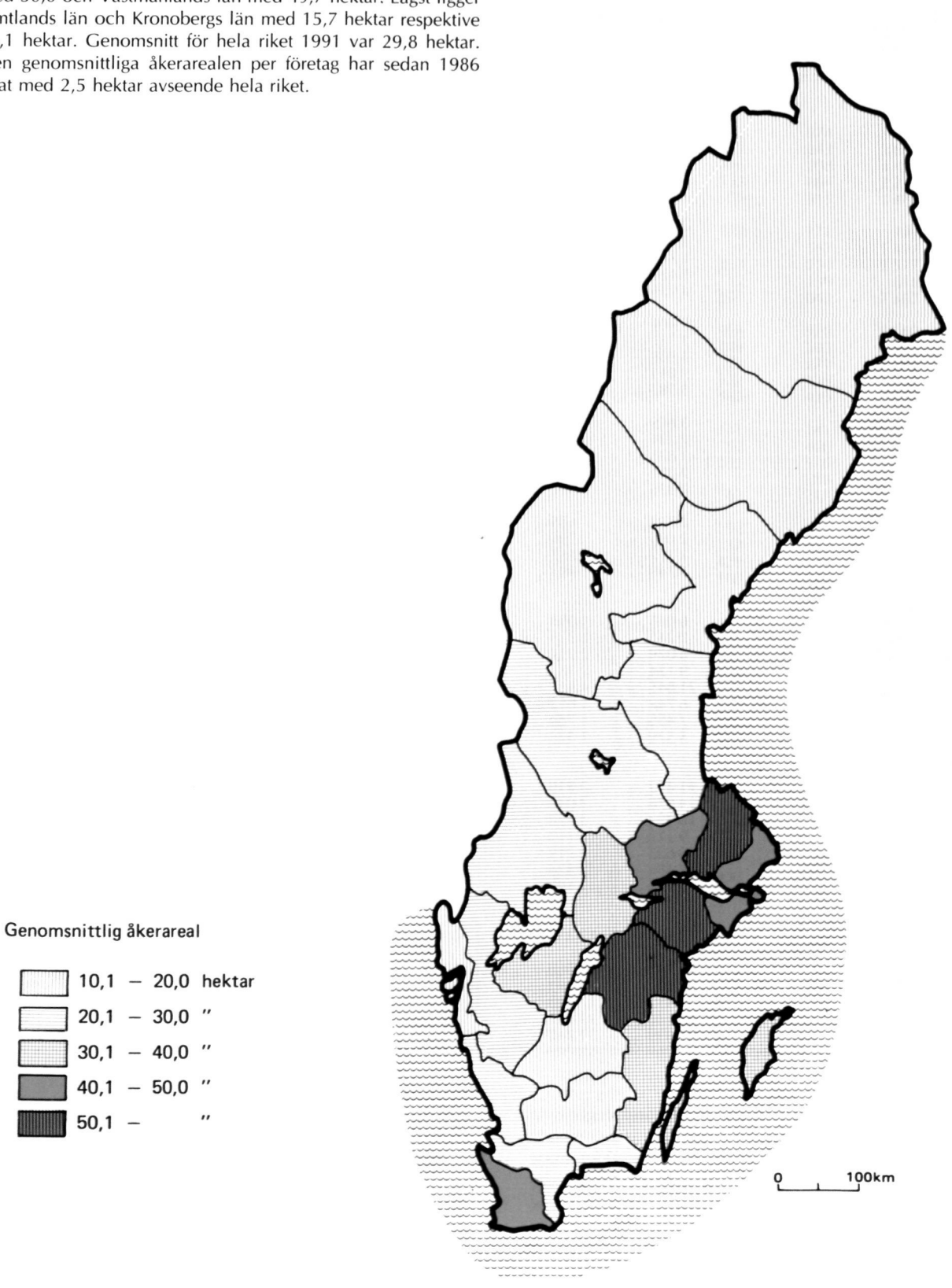
Område	Åkerareal inom storleksgrupp, hektar åkermark							Summa
	2,1– 5,0	5,1– 10,0	10,1– 20,0	20,1– 30,0	30,1– 50,0	50,1– 100,0	Över 100,0	
Län								
Stockholms	588	1 795	5 383	6 449	12 624	24 422	41 200	92 461
Uppsala	663	1 817	7 713	10 647	25 831	56 271	50 808	153 750
Södermanlands	558	1 815	5 762	6 218	16 639	36 896	66 336	134 224
Östergötlands	1 241	3 332	9 239	13 206	30 682	71 308	82 696	211 704
Jönköpings	3 865	9 241	17 384	14 796	23 339	17 236	5 981	91 842
Kronobergs	3 146	7 482	11 473	9 052	12 047	9 490	2 676	55 366
Kalmar	1 961	5 586	13 673	14 783	31 938	38 850	23 695	130 486
Gotlands	725	1 775	5 376	8 057	20 214	31 175	16 596	83 918
Blekinge	1 310	3 418	5 674	4 907	7 977	7 820	4 688	35 794
Kristianstads	3 053	8 936	21 595	21 553	34 590	41 993	44 932	176 652
Malmöhus	2 314	6 223	19 315	23 006	49 957	83 466	116 333	300 614
Hallands	2 721	7 787	18 581	17 342	27 333	27 162	19 659	120 585
Göteborgs o Bohus	2 794	7 975	15 118	10 188	14 551	12 164	2 685	65 475
Älvsborgs	5 345	13 991	26 529	23 106	34 147	31 836	17 528	152 482
Skaraborgs	2 359	8 064	24 481	27 840	58 878	80 091	75 838	277 551
Värmlands	4 075	9 193	13 655	11 334	18 418	28 195	26 309	111 179
Örebro	1 334	3 560	8 028	8 946	19 081	36 164	33 630	110 743
Västmanlands	498	1 499	6 387	9 434	22 378	41 229	42 936	124 361
Kopparbergs	2 456	4 092	8 704	8 089	14 935	18 142	6 274	62 692
Gävleborgs	2 217	6 377	12 684	11 048	19 026	18 135	5 382	74 869
Västernorrlands	3 464	8 028	10 606	8 909	12 069	11 370	3 450	57 896
Jämtlands	2 929	5 746	9 004	7 651	9 275	8 239	1 577	44 421
Västerbottens	3 282	9 711	14 911	10 220	16 590	18 724	4 639	78 077
Norrbottens	2 153	4 672	6 892	5 625	9 403	11 344	2 766	42 855
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	2 238	6 126	22 499	27 478	61 737	101 840	125 150	347 068
" mellanbygder	3 232	9 695	27 507	34 146	72 495	95 609	83 254	325 938
" norra slättbygder	3 220	10 510	32 950	39 283	81 750	135 098	148 300	451 111
Svealands slättbygder	3 171	9 954	32 917	42 881	98 138	201 408	245 907	634 376
Götalands skogsbygder	20 979	54 609	100 685	82 855	121 185	106 796	45 282	532 391
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 726	15 737	27 473	23 428	42 850	53 072	32 987	202 273
Nedre Norrland	8 896	19 738	30 696	25 330	36 488	37 110	10 329	168 587
Övre Norrland	6 589	15 746	23 440	17 005	27 279	30 789	7 405	128 253
Hela riket								
1991	55 051	142 115	298 167	292 406	541 922	761 722	698 614	2 789 997
1990	57 460	145 662	309 428	304 009	558 354	776 427	693 252	2 844 592
1989	59 072	149 610	317 649	314 129	568 699	773 586	670 371	2 853 116
1988	61 137	153 504	326 262	328 069	580 066	764 595	658 686	2 872 319
1987	63 627	158 026	337 526	337 317	591 719	764 495	637 649	2 890 359
1986	65 843	162 931	352 176	348 163	601 428	753 122	624 043	2 907 706

Källa: SCB, lantbruksregistret

Förändringarna i åkerarealen inom olika storleksgrupper under den senaste femårsperioden följer ungefär samma mönster som förändringarna i antalet företag i motsvarande storleksgrupper. Av den totala åkerarealen 1991, som var knappt 2,8 miljoner hektar, svarade företag med mer än 50 hektar åkermark för 1,5 miljoner hektar, eller 52 %. Motsvarande andel av antalet företag var 16 %. Malmöhus län följt av Skaraborgs län har de största åkerarealerna landet.

I figur 2.6 redovisas den genomsnittliga arealen åkermark per företag 1991. De högsta värdena noteras för Södermanlands län med 58,8 hektar, Östergötlands län med 51,1, Uppsala län med 50,0 och Västmanlands län med 49,7 hektar. Lägst ligger Jämtlands län och Kronobergs län med 15,7 hektar respektive 16,1 hektar. Genomsnitt för hela riket 1991 var 29,8 hektar. Den genomsnittliga åkerarealen per företag har sedan 1986 ökat med 2,5 hektar avseende hela riket.

Figur 2.6
Genomsnittliga arealer åker per företag inom län 1991
Average areas of arable land per holding in 1991. Counties

Tabell 2.7
Antal företag efter företagarekategori 1991
Number of holdings for different categories of holder in 1991

Område, storleksgrupp	Antal företag brukade av							Summa
	Enskild person	Enkelt bolag	Dödsbo	Aktie-bolag	Staten	Kommun	Övriga	
Län								
Stockholms	1 311	392	34	57	5	8	71	1 878
Uppsala	2 198	745	34	58	5	1	37	3 078
Södermanlands	1 583	549	16	93	2	1	38	2 282
Östergötlands	2 963	944	30	162	2	4	34	4 139
Jönköpings	3 788	943	66	40	1	3	36	4 877
Kronobergs	2 760	587	56	18	2	1	17	3 441
Kalmar	3 309	791	57	52	3	2	21	4 235
Gotlands	1 747	338	17	46	2	1	39	2 190
Blekinge	1 425	230	23	22	1	1	11	1 713
Kristianstads	4 926	819	63	105	4	7	102	6 026
Malmöhus	5 401	871	64	187	5	7	91	6 626
Hallands	3 731	884	68	112	3	3	68	4 869
Göteborgs o Bohus	3 030	578	83	25	1	4	50	3 771
Älvsborgs	5 811	1 380	118	54	2	2	78	7 445
Skaraborgs	5 582	1 629	70	86	5	2	89	7 463
Värmlands	3 609	953	122	36	2	2	18	4 742
Örebro	2 235	512	33	51	2	2	42	2 877
Västmanlands	1 838	525	28	59	2	4	48	2 504
Kopparbergs	2 211	487	77	41		5	16	2 837
Gävleborgs	2 835	551	61	37	3	3	24	3 514
Västernorrlands	2 733	685	76	23	2	1	47	3 567
Jämtlands	2 095	599	55	39	2	1	44	2 835
Västerbottens	3 317	867	63	34	6	1	24	4 312
Norrbottens	1 749	493	47	18	4	3	19	2 333
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	6 085	1 098	79	256	7	11	141	7 677
" mellanbygder	7 242	1 333	82	186	6	6	119	8 974
" norra slättbygder	8 079	2 258	99	230	8	6	131	10 811
Svealands slättbygder	9 154	2 787	150	322	16	17	219	12 665
Götalands skogsbygder	21 845	4 957	422	220	10	14	229	27 697
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 748	1 612	184	85	4	5	64	8 702
Nedre Norrland	7 455	1 784	219	101	5	6	110	9 680
Övre Norrland	5 579	1 523	126	55	10	4	51	7 348
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 - 5,0	11 497	2 219	431	57	1	10	65	14 280
5,1 - 10,0	14 878	3 046	413	84	9	5	101	18 536
10,1 - 20,0	16 293	3 220	270	123	10	2	156	20 074
20,1 - 30,0	9 272	2 119	100	92	9	2	118	11 712
30,1 - 50,0	10 635	2 719	83	174	9	6	163	13 789
50,1 - 100,0	7 484	2 924	46	383	13	6	260	11 116
Över 100,0	2 128	1 105	18	542	15	38	201	4 047
Hela riket								
1991	72 187	17 352	1 361	1 455	66	69	1 064	93 554
1990	75 151	17 568	1 617	980	71	76	1 097	96 560
1989	77 203	17 593	1 737	794	77	75	1 074	98 553
1988	79 437	17 698	1 893	676	73	76	1 053	100 906
1987	82 138	17 756	1 983	568	71	70	1 005	103 591
1986	84 939	17 740	2 044	493	74	67	922	106 279

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Som framgår av tabell 2.7 svarar företagarekategorierna Enskild person och Enkelt bolag för den helt dominerande delen av brukandet, ca 96 %. Några större förskjutningar mellan brukningsformerna kan inte noteras under den senaste femårsperioden. Antalet företag som brukas av aktiebolag har ökat under hela perioden men utgör totalt endast 1,5 % av företagen 1991.

Mellan 1990 och 1991 har det totala antalet företag minskat med 3 006. Det är framförallt företag brukade av enskilda personer som blivit färre.

Tabell 2.8
Åkerarealen efter företagarekategori 1991. Hektar
Area of arable land for different categories of holder in 1991. Hectares

Område, storleksgrupp	Åkerareal i hektar brukad av							Summa
	Enskild person	Enkelt bolag	Dödsbo	Aktie-bolag	Staten	Kommun	Övriga	
Län								
Stockholms	56 209	20 673	888	7 696	932	974	5 089	92 461
Uppsala	92 316	46 196	1 126	8 949	1 312	242	3 609	153 750
Södermanlands	77 251	35 040	821	15 943	466	208	4 495	134 224
Östergötlands	129 339	56 797	855	21 906	123	464	2 220	211 704
Jönköpings	65 705	21 544	542	2 233	59	315	1 444	91 842
Kronobergs	40 865	12 131	431	869	150	171	749	55 366
Kalmar	90 758	31 003	787	5 843	31	567	1 497	130 486
Gotlands	60 651	15 804	390	4 019	223	254	2 577	83 918
Blekinge	27 586	5 367	363	1 711	12	139	616	35 794
Kristianstads	131 054	24 277	1 389	11 666	257	642	7 367	176 652
Malmöhus	211 944	38 768	2 162	36 712	498	970	9 560	300 614
Hallands	80 986	24 301	1 005	9 787	149	393	3 964	120 585
Göteborgs o Bohus	49 713	11 729	680	886	21	271	2 175	65 475
Älvsborgs	107 375	34 099	1 182	4 533	132	339	4 822	152 482
Skaraborgs	178 724	76 289	1 468	12 983	562	429	7 096	277 551
Värmlands	77 354	27 931	1 382	3 307	131	241	833	111 179
Örebro	78 996	21 456	706	6 562	50	400	2 573	110 743
Västmanlands	77 460	31 259	672	9 545	1 102	578	3 745	124 361
Kopparbergs	45 448	12 339	628	3 163	-	388	726	62 692
Gävleborgs	57 225	13 548	803	2 181	61	218	833	74 869
Västernorrlands	40 710	14 283	579	1 188	52	176	908	57 896
Jämtlands	30 558	9 731	467	2 023	37	163	1 442	44 421
Västerbottens	55 750	18 449	458	2 187	421	171	641	78 077
Norrbottens	28 875	11 560	415	1 111	188	192	514	42 855
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	238 276	50 255	2 441	41 054	591	1 600	12 851	347 068
" mellanbygder	234 404	54 507	2 033	24 196	353	936	9 509	325 938
" norra slättbygder	287 030	117 840	2 054	32 151	767	977	10 292	451 111
Svealands slättbygder	394 039	163 030	4 585	47 714	3 595	2 542	18 871	634 376
Götalands skogsbygder	384 182	117 649	4 382	13 532	506	1 441	10 699	532 391
Mellersta Sveriges skogsbygder	143 869	44 067	1 911	8 887	426	272	2 841	202 273
Nedre Norrland	121 485	35 346	1 839	6 078	122	774	2 943	168 587
Övre Norrland	89 567	31 880	954	3 391	609	363	1 489	128 253
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 - 5,0	44 232	8 673	1 631	214	3	36	262	55 051
5,1 - 10,0	113 999	23 482	3 089	657	67	32	789	142 115
10,1 - 20,0	242 144	47 717	3 875	1 893	137	32	2 369	298 167
20,1 - 30,0	231 126	53 266	2 471	2 319	218	49	2 957	292 406
30,1 - 50,0	416 556	107 705	3 191	7 219	364	268	6 619	541 922
50,1 - 100,0	506 909	203 565	3 088	27 754	1 000	462	18 944	761 722
Över 100,0	337 886	170 166	2 854	136 947	5 180	8 026	37 555	698 614
Hela riket								
1991	1 892 852	614 574	20 199	177 003	6 969	8 905	69 495	2 789 997
1990	1 966 812	635 986	23 820	128 090	6 692	9 624	73 568	2 844 592
1989	1 993 105	636 700	25 091	108 928	7 112	9 258	72 922	2 853 116
1988	2 020 436	635 949	27 374	98 960	6 914	9 426	73 260	2 872 319
1987	2 056 539	632 593	27 322	88 608	7 049	9 545	68 703	2 890 359
1986	2 102 098	619 261	27 660	79 061	7 437	9 163	63 026	2 907 706

Källa: SCB, lantbruksregistret.

I tabell 2.8 redovisas åkerarealens fördelning efter företagarekategori. Ca 90 % av åkerarealen brukades 1991 av företagare i kategorierna enskild person och enkelt bolag. Den areal som brukas av aktiebolag har ökat till 6,3 % av åkerarealen

Tabell 2.9
Antal företag efter storleksgrupp skogsmark[1] 1991
Number of holdings for different size groups of forest land in 1991

Avser företag med mer än 2,0 hektar åkermark.
Figures refer to holdings of more than 2.0 hectares of arable land.

Område, storleksgrupp	Antal företag inom storleksgrupp, hektar skogsmark								Summa
	0	0,1–5,0	5,1–25,0	25,1–50,0	50,1–100,0	100,1–200,0	200,1–400,0	Över 400,0	
Län									
Stockholms	632	84	406	316	243	137	35	25	1 878
Uppsala	900	201	795	597	406	132	34	13	3 078
Södermanlands	785	98	571	355	261	120	42	50	2 282
Östergötlands	1 618	299	812	532	492	270	88	28	4 139
Jönköpings	1 132	124	1 074	1 237	904	345	54	7	4 877
Kronobergs	579	130	811	892	694	268	54	13	3 441
Kalmar	1 247	265	634	735	765	432	135	22	4 235
Gotlands	435	170	640	487	310	128	18	2	2 190
Blekinge	294	122	442	412	286	124	29	4	1 713
Kristianstads	2 892	848	1 301	560	325	80	11	9	6 026
Malmöhus	5 287	725	399	118	59	17	7	14	6 626
Hallands	1 792	633	1 165	702	428	133	9	7	4 869
Göteborgs o Bohus	855	668	1 312	557	284	82	12	1	3 771
Älvsborgs	1 300	712	2 542	1 569	939	304	65	14	7 445
Skaraborgs	2 538	1 369	2 211	743	404	155	25	18	7 463
Värmlands	666	306	1 251	1 023	876	473	108	39	4 742
Örebro	703	278	892	477	292	156	54	25	2 877
Västmanlands	606	140	518	491	454	245	36	14	2 504
Kopparbergs	419	87	589	670	648	338	78	8	2 837
Gävleborgs	403	162	521	594	802	726	274	32	3 514
Västernorrlands	462	302	641	573	669	585	293	42	3 567
Jämtlands	336	116	452	417	520	572	345	77	2 835
Västerbottens	401	128	727	936	1 132	708	237	43	4 312
Norrbottens	250	94	252	344	533	513	297	50	2 333
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	5 940	757	667	180	88	20	8	17	7 677
" mellanbygder	3 868	1 281	1 774	1 052	662	263	55	19	8 974
" norra slättbygder	3 751	1 934	3 283	1 046	519	209	45	24	10 811
Svealands slättbygder	3 481	813	3 209	2 284	1 725	825	203	125	12 665
Götalands skogsbygder	6 032	2 003	7 195	5 953	4 354	1 731	358	71	27 697
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 490	453	2 121	1 896	1 631	855	213	43	8 702
Nedre Norrland	1 205	579	1 646	1 560	1 948	1 773	835	134	9 680
Övre Norrland	765	241	1 063	1 366	1 799	1 367	623	124	7 348
Storleksgrupp, hektar åkermark									
2,1 – 5,0	3 468	2 143	4 154	2 228	1 366	661	226	34	14 280
5,1 – 10,0	4 221	1 708	5 119	3 448	2 479	1 131	369	61	18 536
10,1 – 20,0	5 458	1 646	4 702	3 586	2 815	1 400	394	73	20 074
20,1 – 30,0	3 439	866	2 372	1 907	1 794	968	330	36	11 712
30,1 – 50,0	4 349	906	2 476	2 225	2 129	1 264	382	58	13 789
50,1 – 100,0	3 890	614	1 725	1 545	1 668	1 181	408	85	11 116
Över 100,0	1 707	178	410	398	475	438	231	210	4 047
Hela riket									
1991	26 532	8 061	20 958	15 337	12 726	7 043	2 340	557	93 554
1990	27 041	8 269	21 878	15 876	13 288	7 244	2 383	581	96 560
1989	27 760	8 453	22 353	16 239	13 473	7 317	2 370	588	98 553
1988	28 647	8 677	22 908	16 644	13 678	7 389	2 378	585	100 906
1987	29 558	8 937	23 658	17 058	13 935	7 457	2 397	591	103 591
1986	30 358	9 210	24 467	17 557	14 176	7 528	2 397	586	106 279

1) Sveriges totala skogsmarksareal redovisas i tabellerna 2.11 och 2.12.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 2.9 framgår att skogsmark 1991 redovisades vid över 70 % av företagen med mer än 2,0 hektar åkermark. Regionalt förelåg stora skillnader. I Götalands södra slättbygder redovisades skogsmark av endast ca 23% av företagen medan motsvarande siffra för Övre Norrland var 90 %.

Sett över hela riket är det vanligast att man har skogsmark i storleksgruppen 5,1 – 10,0 hektar åkermark. I den gruppen har 77 % av företagen redovisat skogsmark 1991. Man kan också notera att stort skogsmarksinnehav är relativt vanligt vid företag med stora åkerarealer. Arealerna skogsmark vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark redovisas i tabell 2.10.

Tabell 2.10
Skogsmarksarealen[1] efter storleksgrupp 1991. Hektar
Area of forest land in different size groups of forest land in 1991. Hectares

Avser företag med mer än 2,0 hektar åkermark.
Figures refer to holdings of more than 2.0 hectares of arable land.

Område, storleksgrupp	Areal skogsmark inom storleksgrupp, hektar skogsmark							Summa
	0,1– 5,0	5,1– 25,0	25,1 50,0	50,1– 100,0	100,1– 200,0	200,1– 400,0	Över 400,0	
Län								
Stockholms	279	6 142	12 051	17 496	19 123	8 893	26 152	90 136
Uppsala	675	11 835	22 213	28 654	17 557	9 062	27 894	117 890
Södermanlands	332	8 714	12 982	18 734	16 586	11 080	62 121	130 549
Östergötlands	876	11 725	19862	35 243	37 514	23 170	48 328	176 718
Jönköpings	399	17 800	46 077	64 021	45 996	14 862	9 352	198 507
Kronobergs	385	13 288	33 035	49 688	35 674	13 518	10 459	156 047
Kalmar	731	9 800	27 838	55 749	60 391	36 531	23 782	214 822
Gotlands	582	9 735	18 127	21 820	17 619	4 539	931	73 353
Blekinge	393	6 798	15 329	20 321	16 131	7 822	7 882	74 676
Kristianstads	2 117	17 377	20 667	22 459	10 004	2 685	17 486	92 795
Malmöhus	1 554	4 799	3 953	4 020	2 508	2 262	14 646	33 742
Hallands	1 733	16 763	25 670	29 865	17 072	2 681	7 847	101 631
Göteborgs o Bohus	1 942	17 767	20 078	20 029	11 127	3 371	402	74 716
Älvsborgs	2 148	37 664	57 368	66 392	40 016	16 467	18 610	238 665
Skaraborgs	3 876	29 644	26 504	28 399	21 202	6 354	16 613	132 592
Värmlands	984	18 889	37 974	62 786	65 849	29 758	23 124	239 364
Örebro	851	12 838	17 389	20 587	21 890	14 127	50 656	138 338
Västmanlands	459	7 923	18 310	33 094	33 436	9 843	7 767	110 832
Kopparbergs	295	9 491	25 076	46 917	45 607	19 725	6 619	153 730
Gävleborgs	495	8 042	22 576	59 666	102 038	71 566	17 842	282 225
Västernorrlands	882	9 846	21 538	49 186	84 280	79 594	25 645	270 971
Jämtlands	322	6 955	15 449	38 836	81 963	95 071	49 998	288 594
Västerbottens	372	11 990	35 374	82 872	97 971	63 707	25 517	317 803
Norrbottens	262	4 108	13 330	39 488	74 171	81 577	27 436	240 372
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	1 759	8 036	5 926	5 186	2 361	2 052	10 213	35 533
" mellanbygder	3 237	25 165	38 794	46 718	35 361	14 163	29 332	192 770
" norra slättbygder	5 481	43 469	37 133	35 813	28 121	10 347	22 078	182 442
Svealands slättbygder	2 654	47 774	84 594	122 889	113 057	54 473	138 986	564 427
Götalands skogsbygder	5 969	109 792	220 756	310 926	233 461	97 123	98 334	1 076 361
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 458	32 763	71 123	117 802	117 352	55 857	75 710	472 065
Nedre Norrland	1 701	25 470	58 486	144 483	252 151	223 480	75 456	781 227
Övre Norrland	685	17 464	51 958	132 505	193 861	170 770	77 000	644 243
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 – 5,0	6 058	59 573	81 193	96 377	90 684	61 576	24 153	419 614
5,1 – 10,0	4 986	74 424	126 463	176 891	154 979	99 885	34 627	672 255
10,1 – 20,0	4 709	69 797	133 300	202 917	192 302	105 588	41 174	749 787
20,1 – 30,0	2 481	35 751	70 855	128 870	133 662	87 195	22 615	481 429
30,1 – 50,0	2 524	37 631	83 824	153 871	176 002	102 265	39 400	595 517
50,1 – 100,0	1 685	26 442	58 263	122 631	165 799	108 551	59 460	542 831
Över 100,0	501	6 315	14 872	34 765	62 297	63 205	305 680	487 635
Hela riket								
1991	22 944	309 933	568 770	916 322	975 725	628 265	527 109	3 949 068
1990	23 411	323 506	588 681	956 433	1 003 225	639 037	531 138	4 065 431
1989	23 947	330 697	602 248	968 927	1 012 603	634 525	533 251	4 106 198
1988	24 606	338 977	616 775	983 178	1 022 307	635 029	527 432	4 148 304
1987	25 331	349 815	632 256	1 000 776	1 030 512	641 078	543 669	4 223 437
1986	26 033	362 158	650 107	1 017 582	1 039 581	640 536	531 571	4 267 568

1) Sveriges totala skogsmarksareal redovisas i tabellerna 2.11 och 2.12.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 2.11
Antal företag, areal åkermark och areal skogsmark efter arealstorlekar 1988
Number of holdings, area of arable land and area of forest land in different size groups in 1988

Storleksgrupp, hektar skogsmark	Storleksgrupp, hektar åkermark							Summa över 2,0 hektar åkermark	Högst 2,0 hektar åkermark[1]	Samtliga företag
	2,1 – 5,0	5,1 – 10,0	10,1 – 20,0	20,1 – 30,0	30,1 – 50,0	50,1 – 100,0	Över 100,0			
	Antal företag									
0	3 726	4 502	6 004	3 909	4 879	4 091	1 536	28 647	19 228	47 875
0,1 – 5,0	2 367	1 839	1 776	981	973	581	160	8 677	40 094	48 771
5,1 – 25,0	4 743	5 534	5 152	2 712	2 673	1 705	389	22 908	67 278	90 186
25,1 – 50,0	2 581	3 785	3 924	2 176	2 321	1 498	359	16 644	31 039	47 683
50,1 – 100,0	1 528	2 772	3 071	1 946	2 200	1 682	479	13 678	21 332	35 010
100,1 – 200,0	734	1 198	1 517	1 047	1 277	1 187	429	7 389	10 909	18 298
200,1 – 400,0	246	384	424	311	400	379	234	2 378	4 095	6 473
Över 400,0	45	62	73	48	62	82	213	585	1 978	2 563
Summa 1988	15 970	20 076	21 941	13 130	14 785	11 205	3 799	100 906	195 953	296 859
1981	18 588	24 397	27 276	15 529	15 807	10 255	3 284	115 136	189 992	305 128
	Åkerareal, hektar									
0	14 133	34 829	90 126	97 651	193 093	281 269	261 390	972 491		
0,1 – 5,0	8 784	13 964	26 160	24 455	37 917	39 353	25 150	175 783		
5,1 – 25,0	18 034	41 816	75 990	67 614	103 903	114 480	58 415	480 252		
25,1 – 50,0	10 149	28 844	58 142	54 293	90 652	101 085	55 254	398 419		
50,1 – 100,0	6 034	21 449	45 632	48 717	86 080	113 367	76 419	397 698		
100,1 – 200,0	2 852	9 261	22 726	26 371	50 147	82 777	70 562	264 696		
200,1 – 400,0	967	2 893	6 413	7 786	15 925	26 289	44 828	105 101		
Över 400,0	184	448	1 073	1 182	2 349	5 975	66 668	77 879		
Summa 1988	61 137	153 504	326 262	328 069	580 066	764 595	658 686	2 872 319		
1981	70 471	186 323	405 293	387167	617 162	694 913	576 549	2 937 878		
	Skogsmarksareal, hektar									
0,1 – 5,0	6 725	5 310	5 065	2 797	2 647	1 574	467	24 585	119 021	143 606
5,1 – 25,0	67 515	81 277	76 676	40 783	40 584	26 128	5 986	338 949	913 022	1 251 971
25,1 – 50,0	94 297	138 826	145 719	80 829	87 323	56 388	13 388	616 770	1 130 723	1 747 493
50,1 – 100,0	107 535	197 068	220 908	140 329	158 272	123 749	35 293	983 154	1 510 222	2 493 376
100,1 – 200,0	100 771	164 526	208 011	144 080	177 602	166 983	60 334	1 022 307	1 513 809	2 536 116
200,1 – 400,0	65 844	101 685	113 847	82 081	106 035	100 936	64 593	635 021	1 106 514	1 741 535
Över 400,0	25 930	34 779	38 570	28 850	42 008	54 622	302 670	527 429	12 093 758	12 621 187
Summa 1988	468 617	723 471	808 796	519 749	614 471	530 380	482 731	4 148 215	18 387 069	22 535 284
1981	535 438	859 263	955 149	549 358	594 554	457 509	493 262	4 444 533	18 297 702	22 742 235

1) Uppgifter om areal åkermark ej framtagna för företag med högst 2,0 hektar åkermark.

Källa: SCB, lantbruksräkningen1988.

Uppgifter om den totala skogsmarksarealens fördelning enligt lantbruksräkningen 1988 redovisas i tabellerna 2.11 och 2.12.

Av den totala skogsarealen finns 18 % i företag med mer än 2,0 hektar åker jämfört med 20 % vid den föregående lantbruksräkningen 1981.

Tabell 2.12
Skogsmarksarealen efter företagarekategori 1988. Hektar
Area of forest land for different categories of holder in 1988. Hectares

Område	Enskild person	Enkelt bolag	Dödsbo	Aktie-bolag	Staten	Kommun	Kyrkan	Andra kategorier	Summa
Län									
Stockholms	112 702	51 500	7 659	29 448	26 913	39 930	6 198	24 474	298 824
Uppsala	112 043	51 732	7 366	158 575	32 631	6 547	9 001	28 026	405 921
Södermanlands	124 131	69 440	8 629	49 512	35 111	13 666	7 172	30 159	337 820
Östergötlands	185 803	148 712	12 487	121 001	59 071	10 287	12 678	49 296	599 335
Jönköpings	298 312	189 546	19 995	25 346	52 343	15 406	20 657	11 388	632 993
Kronobergs	270 387	149 704	17 602	20 791	66 713	12 812	20 414	11 312	569 735
Kalmar	288 667	229 216	19 406	53 532	84 959	16 285	17 362	15 452	724 879
Gotlands	81 024	25 750	3 984	6 310	3 042	817	7 102	4 500	132 529
Blekinge	106 465	46 823	5 435	9 233	6 872	6 830	2 069	2 441	186 168
Kristianstads	152 171	56 860	8 639	16 048	21 082	5 585	5 851	9 237	275 473
Malmöhus	41 709	12 094	1 212	10 510	5 241	4 236	1 498	4 083	80 583
Hallands	140 901	64 394	8 131	10 475	16 837	8 384	8 006	5 205	262 333
Göteborgs o Bohus	93 762	30 628	7 954	7 016	12 730	13 544	3 004	6 094	174 732
Älvsborgs	328 991	172 660	22 971	35 361	36 326	23 247	16 165	27 831	663 552
Skaraborgs	147 985	76 761	7 579	17 761	45 152	7 174	15 811	15 773	333 996
Värmlands	396 731	275 800	39 818	442 446	49 086	24 594	24 128	22 318	1 274 921
Örebro	145 807	68 771	6 789	167 274	149 821	10 652	14 977	19 382	583 473
Västmanlands	119 134	57 931	7 153	62 498	85 898	12 894	9 786	16 295	371 589
Kopparbergs	431 971	273 932	74 166	648 270	257 190	29 755	20 778	225 817	1 961 879
Gävleborgs	409 057	175 961	23 661	620 578	98 251	23 269	21 817	59 459	1 432 053
Västernorrlands	453 860	226 789	37 525	682 615	110 893	19 890	23 792	37 761	1 593 125
Jämtlands	580 702	421 815	64 227	1 255 026	278 045	21 802	43 780	45 510	2 710 907
Västerbottens	715 383	422 904	51 768	764 399	1 031 810	29 456	18 198	144 072	3 177 990
Norrbottens	620 782	425 851	84 491	375 719	1 916 528	14 782	15 545	296 776	3 750 474
Hela riket									
1988	6 358 480	3 725 574	548 647	5 589 744	4 482 545	371 844	345 789	1 112 661	22 535 284
1981	6 758 781	2 908 244	882 870	5 863 722	4 611 413	373 729	355 417	988 059	22 742 235

Källa: SCB, lantbruksräkningen.

Av tabell 2.12 framgår skogsmarksarealens fördelning på företagarekategorier 1988.

Fördelningen av den privata skogsmarken mellan kategorierna enskild person, enkelt bolag och dödsbo 1988 skiljer sig från fördelningen 1981 genom att företagarekategorin enkelt bolag har ökat sin andel av skogsmarksarealen medan kategorierna enskild person samt dödsbo 1988 har ett lägre skogsmarksinnehav än 1981. Andelen skogsmark som ägs av dödsbo är störst i Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län

I södra och mellersta Sverige är största delen av skogsmarken privatägd. I södra Norrland har aktiebolagen sin största utbredning medan staten har den största andelen av skogsmarken i Norrbottens län.

Annan publicering

Uppgifter om företag, arealer och brukningsförhållanden publiceras årligen i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 30 SM 9201 och J 10 SM 9201.

Uppgifter från lantbruksräkningarna har publicerats i Lantbruksräkningen 1971, 1976 och 1981 samt i Statistiska meddelanden J 13 SM 9002 och J 33 SM 9001.

Företagens driftsinriktning

Uppgifter om jordbruksföretagens driftsinriktning och arbetsbehov publiceras löpande fr.o.m. LBR 1984. Dessa uppgifter – typologidata, se faktarutan nedan – belyser graden av specialisering inom jordbruket. De ger också genom företagets standardiserade arbetsbehov ett nytt mått på företagets storlek. Till skillnad mot det traditionella måttet, åkerarealen, tar detta mått hänsyn också till antalet husdjur på företaget och till vilka grödor som odlas. En översyn har lett fram till en reviderad typologi, som tillämpas fr.o.m. LBR 1990 (jämte omklassificering för 1989).

Driftsinriktning

Som framgår av tabell 2.13 är det svenska jordbruket relativt specialiserat. Ungefär 15 600 företag är växtodlingsföretag (de flesta av dessa är jordbruksväxtodlare), ca 40 500 är husdjursföretag (där nötkreatursföretagen dominerar) och endast 7 800 är blandföretag (med övervikt för husdjurssköts el).

Typologin ger möjlighet att ta fram också mer detaljerade driftsinriktningar. Av dessa uppgifter framgår t.ex. att mjölkkor dominerar klart inom nötkreatursföretagen (ca 22 900 mjölkföretag finns i Sverige).

Ungefär 33 000 jordbruksföretag klassificeras som småbruk, vilket innebär att de har ett arbetsbeov under 400 standardtimmar. Dessa företag – ca 34 % av samtliga jordbruksföretag – torde spela mycket liten roll för brukarnas försörjning.

Tabell 2.13
Antal företag efter driftsinriktning 1990
Number of holdings by type of farming 1990

Driftsinriktning	Antal företag
Jordbruksväxter	13 357
Köks-, prydnads- och plantskoleväxter	617
Frukt och bär	718
Blandad växtodling	867
Summa växtodling	15 559
Nötkreatur	31 595
Får och getter	1 481
Svin	3 017
Fjäderfä	370
Blandad husdjurssköts el	4 086
Summa husdjurssköts el	40 549
Blandat jordbruk, mest växtodling	3 040
Blandat jordbruk, mest husdjurssköts el	4 780
Summa blandat jordbruk	7 820
Småbruk[1]	33 017
Samtliga[2]	96 945

1) Företag med arbetsbehov under 400 standardtimmar.
2) Företag med minst 2,1 hektar åkermark eller stor djurbesättning.

Kalla: SCB, lantbruksregistret.

Typologidata

Typologidata är samlingsnamnet för data om jordbruksföretagen avseende

- driftsinriktning i jordbruket
- arbetsbehov i jordbruket
- skogsbrukets betydelse för företaget
- arbetsbehov i skogsbruket.

Typologidata får man inte genom direkt datainsamling, utan genom att utnyttja sådana uppgifter om jordbruksföretagen som redan finns i lantbruksregistret, dvs. grödarealer och husdjursantal. På basis av dessa uppgifter och med utnyttjande av normtal som speglar arbetsbehovet för varje hektar av olika grödor respektive varje husdjur, får man en bild av dels företagets totala arbetsbehov, dels av hur detta arbetsbehov fördelas på olika driftsgrenar. Man skall vid tolkningen av typologidata komma ihåg att användningen av normtal innebär en standardisering som bygger på genomsnittsvärden – för det enskilda företaget kan arbetsbehovet vara större eller mindre beroende på bl.a. mekaniseringsgrad.

För att hänföras till en viss driftsinriktning (typklass) krävs att minst två tredjedelar av företagets arbetsbehov hänför sig till motsvarande driftsgren. Så har t.ex. ett mjölkföretag minst 67 % av arbetsbehovet inom mjölkproduktionen.

Typologidata tas fram med hjälp av en indelning i typklasser, normtider för olika grödor och husdjur, regler för koppling mellan gröda/husdjur och driftsgrenar, m.m. Dessa moment beskrivs i bl.a. J 30 SM 9103: Rapporter från lantbrukets företagsregister 1990. Jordbruksföretagens driftsinriktning den 14 juni 1990 (jämte reviderade, jämförbara uppgifter avseende den 8 juni 1989). Typologidata.

Översyn av typologin

En översyn av typklassificeringssystemet har lett fram till vissa förändringar i systemet, vilka tillämpas fr.o.m. LBR 1990. Det totala standardiserade arbetsbehovet inom jordbruket blir ca 3 % lägre med de reviderade normtalen än med de normtal som användes tidigare. Reglerna för koppling mellan gröda/husdjur och driftsgrenar har ändrats så att svinskötsel väger tyngre än tidigare. Indelningen i olika driftsinriktningar har harmoniserats med den reviderade Svensk standard för näringsgrensindelning (SNI 92), vilken baseras på EGs näringsgrensstandard NACE Rev.1. Därtill har beskrivningen av skogsbruket i typologin setts över. Det standardiserade arbetsbehovet i skogsbruket är betydligt lägre i det reviderade systemet.

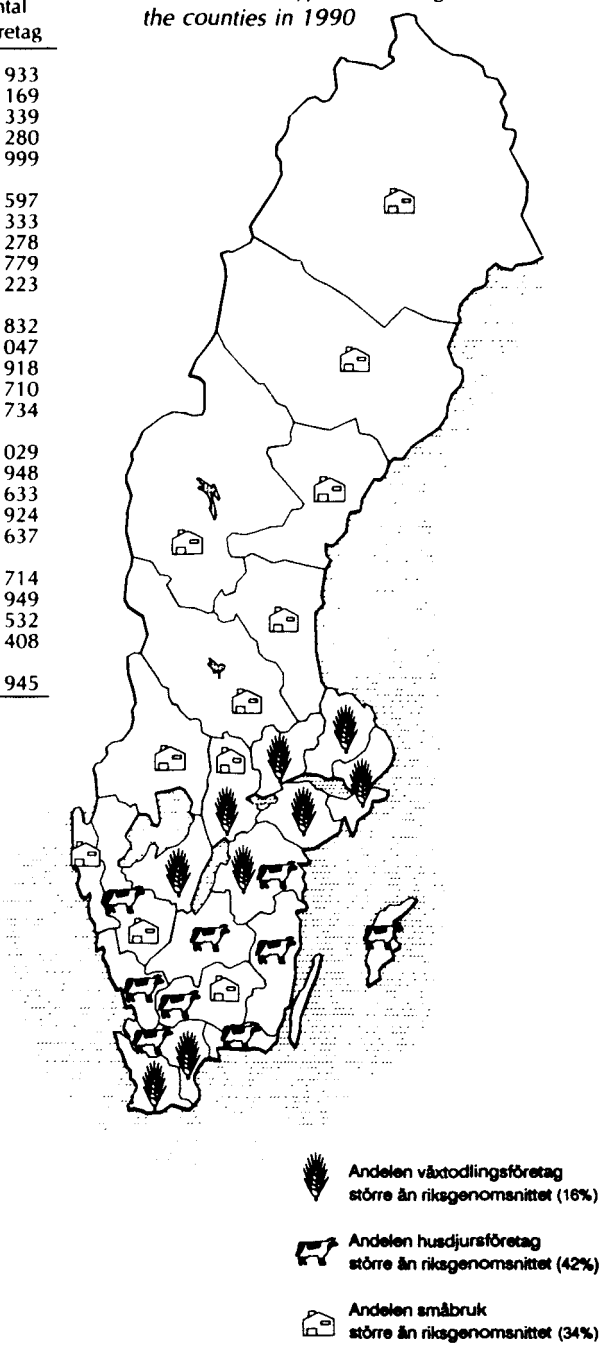
Effekterna av omläggningen av typologin beskrivs närmare i den förut nämnda publikationen J 30 SM 9103.

Tabell 2.14
Andel företag efter driftsinriktning länsvis 1990
Percentage of holdings by type of farming and county in 1990

Län	Driftsinriktning, procent				Samtliga	
	Växt-odling	Husdjurs-skötsel	Blandat jordbruk	Småbruk	%	Antal företag
Stockholms	33	28	12	27	100	1 933
Uppsala	33	35	14	19	100	3 169
Södermanlands	28	39	12	21	100	2 339
Östergötlands	29	42	12	18	100	4 280
Jönköpings	3	65	3	29	100	4 999
Kronobergs	3	59	3	36	100	3 597
Kalmar	9	62	7	22	100	4 333
Gotlands	14	54	14	19	100	2 278
Blekinge	11	49	11	29	100	1 779
Kristianstads	16	50	12	21	100	6 223
Malmöhus	34	34	16	16	100	6 832
Hallands	9	57	8	26	100	5 047
Göteborgs o Bohus	8	38	6	48	100	3 918
Älvsborgs	10	43	5	42	100	7 710
Skaraborgs	24	38	10	29	100	7 734
Värmlands	13	24	5	57	100	5 029
Örebro	27	28	9	35	100	2 948
Västmanlands	41	22	11	25	100	2 633
Kopparbergs	12	33	7	48	100	2 924
Gävleborgs	10	36	6	48	100	3 637
Västernorrlands	6	36	4	54	100	3 714
Jämtlands	5	40	3	52	100	2 949
Västerbottens	5	40	3	52	100	4 532
Norrbottens	11	34	3	52	100	2 408
Hela riket	16	42	8	34	100	96 945

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Diagram 2.15
Karaktäristisk driftsinriktning i jordbruket 1990, länsvis
Characteristic type of farming in the counties in 1990

Som framgår av tabell 2.14 och diagram 2.15 är skillnaden i driftsinriktning stor mellan olika delar av landet. I norra Sverige – ned t.o.m. Kopparbergs län – är ungefär hälften av jordbruken småbruk, medan övriga företag är husdjursföretag. Den allra högsta andelen småbruk finns dock i Värmland.

I Svealand och norra Götaland finns en tämligen homogen grupp län – Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Örebro och Västmanlands län – med hög andel växtodlingsföretag och få småbruk. Även Skaraborgs län liknar denna grupp, medan Göteborgs och Bohus län och Älvsborgs län snarare liknar länen i norra Sverige.

I södra Sverige finns å ena sidan skogslän som Jönköpings och Kronobergs län med mycket hög andel husdjursföretag, obetydlig andel växtodlings- och blandföretag och jämfört med grannlänen en hög andel småbruk. Å andra sidan finns Malmöhus län, som på många sätt liknar "Mälarlandskapen", men har ännu större tonvikt på växtodlings- och blandföretag. Övriga län i södra Sverige intar en mellanställning.

Redovisning av företagens arbetsbehov i jord- och skogsbruket sker för tre riksområden.
Riksområde 1 (Ro 1) = Södra och mellersta Sveriges slättbygder
Riksområde 2 (Ro 2) = Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder
Riksområde 3 (Ro 3) = Norra Sverige

Se också bilaga 2.

Arbetsbehov

Som framgår av tabell 2.16 och diagram 2.17 har mer än hälften av de svenska jordbruksföretagen, ca 50 100, ett arbetsbehov under 800 standardtimmar. Även med hänsyn tagen till att verklig arbetstid inte är detsamma som standardiserat arbetsbehov kan dessa företag endast anses utgöra deltidsjordbruk.

Om man sätter gränsen för heltidsjordbruk vid 1 600 standardtimmar får man antalet heltidsjordbruk till ca 31 900. Endast ca 7 100 företag är så stora, över 4 000 standardtimmar, att anställd arbetskraft kan antas spela någon större roll på företagen.

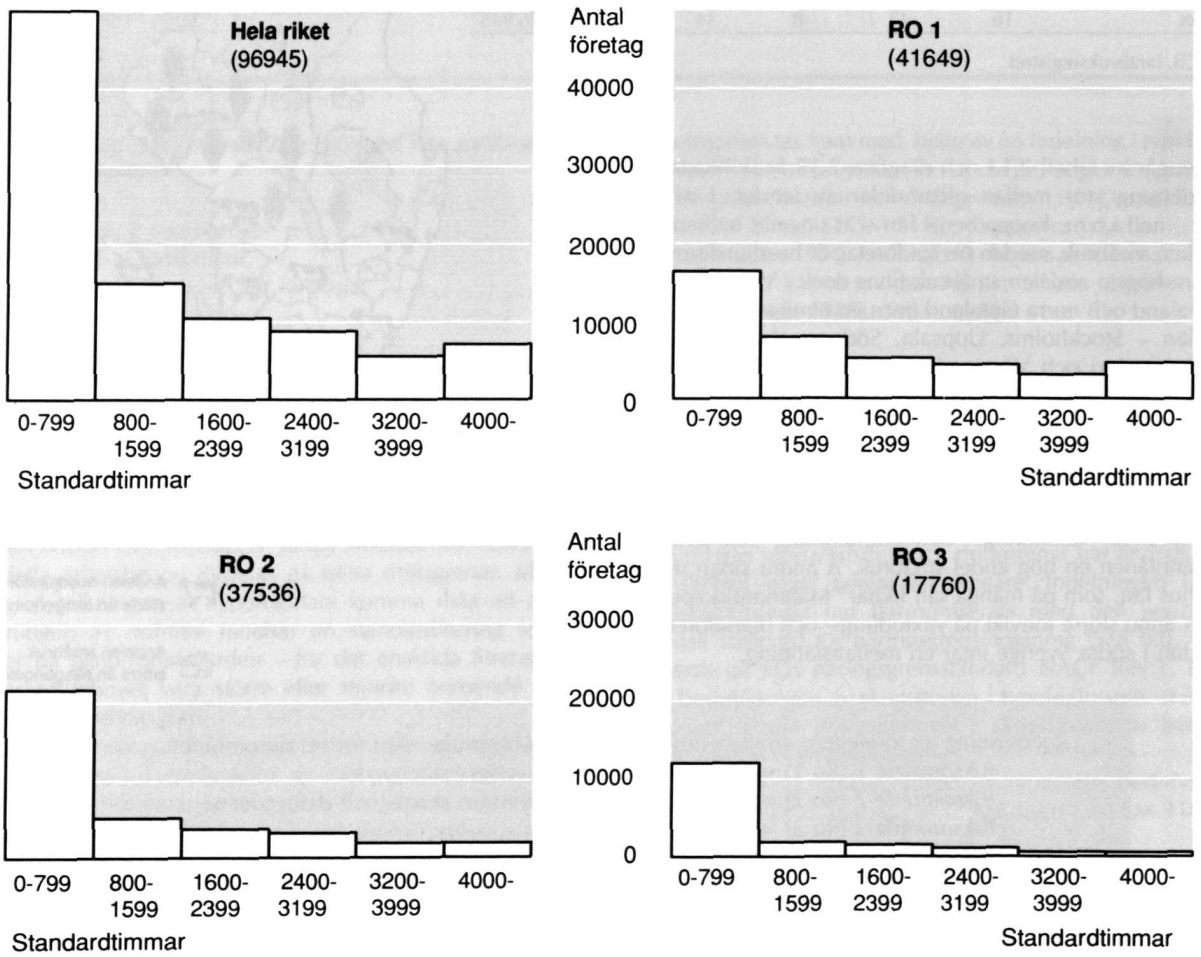
Skillnaderna mellan olika delar av landet är stora. Andelen jordbruksföretag med mer än 1 600 standardtimmar är t.ex. 42 % i riksområde 1, jämfört med 29 % i riksområde 2 och 22 % i riksområde 3. Också skillnaderna mellan företag med olika driftsinriktning är stora. Husdjursföretagen har ganska ofta arbetsbehov över 1 600 timmar, vilket är ovanligt för växtodlingsföretagen (som dock har större säsongvariation över året).

Tabell 2.16
Antal företag efter driftsinriktning och arbetsbehov i jordbruket 1990
Number of holdings by type of farming and labour requirement in agriculture in 1990

Arbetsbehov (standardtimmar)	Driftsinriktning				Samtliga
	Växtodling	Husdjursskötsel	Blandat jordbruk	Småbruk	
– 799	7 057	7 534	2 468	33 017	50 076
800 – 1 599	4 605	8 061	2 295	–	14 961
1 600 – 2 399	1 657	7 522	1 294	–	10 473
2 400 – 3 199	856	7 156	736	–	8 748
3 200 – 3 999	421	4 741	417	–	5 579
4 000 – 4 799	261	2 537	219	–	3 017
4 800 – 5 599	163	1 260	126	–	1 549
5 600 –	539	1 738	265	–	2 542
Samtliga	15 559	40 549	7 820	33 017	96 945

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Diagram 2.17
Jordbruksföretagens fördelning efter arbetsbehov i jordbruket 1990
Distribution of holdings by labour requirement in agriculture in 1990

Arbetsbehov i skogsbruket
Av tabell 2.18 framgår jordbruksföretagens arbetsbehov i skogsbruket. Vid tolkningen av denna tabell måste man komma ihåg att arbetsåtgången i skogsbruket varierar mycket från år till år samt att mycket av arbetsuppgifterna i skogen lejs ut och alltså inte utförs av jordbruksföretagets egen arbetskraft.

Av tabellen framgår att skogsbruket har en relativt liten betydelse för de flesta svenska jordbruksföretag. Ett standardiserat arbetsbehov på minst 400 timmar i skogsbruket – vilket motsvarar 66 hektar skog i Svealand och möjliggör en viss arbetsutjämning över året – uppnås således av endast 18 % av de svenska jordbruksföretagen, dvs. ungefär 17 400 företag.

Skillnaderna mellan de olika delarna av landet är som synes stora. I riksområde 1 är t.ex. andelen jordbruksföretag med minst 400 timmars arbetsbehov i skogen så låg som 9 %. I riksområde 2 har 22 % ett arbetsbehov på minst 400 timmar i skogen, och i riksområde 3 ligger 30 % av företagen över denna gräns.

Tabell 2.18
Antal jordbruksföretag efter arbetsbehov i skogsbruket 1990
Number of holdings by labour requirement in forestry in 1990

Arbetsbehov (standardtimmar)	Riksområde[1] Ro 1	Ro 2	Ro 3	Hela riket
0	17 748	7 636	1 970	27 354
1 – 199	14 821	12 663	5 972	33 456
200 – 399	5 247	9 068	4 411	18 726
400 – 799	2 639	5 994	3 546	12 179
800 –	1 194	2 175	1 861	5 230
Samtliga	41 649	37 536	17 760	96 945

1) Se faktaruta sid 27.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Annan publicering
Typologidata har publicerats årligen fr.o.m. årgång 1984 i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 30 SM 9103.

Förändringar i företagens struktur

Den årligen återkommande insamlingen av uppgifter till lantbruksregistret ger bl.a. underlag för att studera förändringar i företagen i olika avseenden.

I detta avsnitt redovisas förskjutningar mellan olika klasser av företag efter ägande- och arrendeförhållanden (brukningsform) och efter åkerarealens storlek samt orsakerna till dessa förskjutningar mellan 1990 och 1991. I kapitel 9 (tabell 9.12) redovisas förskjutningar mellan klasser av företag efter kobesättningarnas storlek.

Bearbetningen görs för företag med mer än 2 hektar åkermark (varav minst 0,3 hektar utnyttjad åkermark) ett av åren. De här presenterade tabellerna avser alltså företag med mer än 2 hektar åkermark 1990 och/eller 1991. Detta innebär att företag som minskar sin areal till högst 2,0 hektar åker betraktas som nedlagda medan företag som ökar sin areal till över 2,0 hektar åker räknas som nybildade.

Resultat
Av tabell 2.19 framgår att 4 300 företag lades ned mellan 1990 och 1991. Under samma period nybildades ca 3 300 företag, vilket gav en nettominskning om 1 000 företag.

Tabell 2.20 ger en storleksgruppering efter åkerareal för nedlagda företag (efter storleken året före nedläggningen, dvs. 1990), nybildade företag (för 1991) och bestående företag (båda åren).

Av tabellen framgår att de flesta nedlagda företagen varit små. Även bland de nybildade företagen är de flesta små. Av de bestående företagen (ca 94 000) ligger 92 % kvar i samma storleksklass båda åren. Bland de företag som bytt storleksklass har 3 281 ökat i storlek och 3 810 har minskat i storlek.

Tabell 2.21 visar att utarrendering är den vanligaste orsaken till att företag upphör. På motsvarande sätt är återlämnande av arrende eller utarrendering de vanligaste orsakerna till att företag minskar åkerarealen. Den vanligaste orsaken till att företag ökat sin andel är tillarrendering.

Jämförbarhet
Vid bearbetningen klassificeras företagen efter åkerarealens storlek enligt uppgifterna i ägoslagsredovisningen. I övrig statistik från lantbruksregistret görs denna klassificering efter uppgifterna i grödredovisningen (se bilaga 3). Mellan dessa arealuppgifter tillåts en mindre differens. Genom att uppgifterna i ägoslagsredovisningen används, elimineras effekten av en del smärre "skenförändringar" mellan åren i åkerarealens storlek, som beror på att jordbrukarna ej alltid lämnar exakt samma uppgifter om grödarealens storlek två på varandra följande år, även om arealen i realiteten skulle vara oförändrad.

Klassificeringen av företagen efter brukningsform görs enligt ägande- och arrendeförhållanden på fastigheter med åkermark inom företaget. Klassificeringen i övrig statistik från lantbruksregistret baseras däremot på samtliga fastigheter som ingår i företaget.

Nämnda skillnader i bearbetningsmetoder medför, att här redovisade uppgifter om antal företag efter brukningsform respektive storleksgrupp skiljer sig något från motsvarande uppgifter i övrig statistik från lantbruksregistret.

Annan publicering
Uppgifter om förändringar i jordbruksföretagen redovisas årligen i SCB Statistiska meddelanden serie J, senast J 30 SM 9202.

Tabell 2.19
Antal företag efter brukningsform 1990 och 1991
Number of holdings by type of holding in 1990 and 1991

Storleksgrupp, brukningsform år 1990	Storleksgrupp, brukningsform år 1991				Summa
	Högst 2,0 hektar åkermark	Mer än 2,0 hektar åkermark			
		Helt ägda	Helt arrenderade	Delvis ägda, delvis arrenderade	
Högst 2,0 hektar åkermark	–	2 413	580	310	3 303
Mer än 2,0 hektar åkermark					
Helt ägda	2 814	43 198	816	922	47 750
Helt arrenderade	941	746	12 942	698	15 327
Delvis ägda, delvis arrenderade	541	1 669	836	31 701	34 747
Summa	4 296	48 026	15 174	33 631	101 127

Källa: SCB, lantbruksregistret 1990 och 1991 (totalundersökningar).

Tabellerna på denna sida avser företag med mer än 2 hektar åkermark 1990 och/eller 1991.

Tabell 2.20
Antal företag efter åkerarealens storlek år 1990 och 1991
Number of holdings by size of groups of arable land in 1990 and 1991

Storleksgrupp, hektar åkermark år 1990	Storleksgrupp, hektar åkermark år 1991								Summa
	0,0 – 2,0	2,1 – 5,0	5,1 – 10,0	10,1 – 20,0	20,1 – 30,0	30,1 – 50,0	50,1 – 100,0	Över 100,0	
0,0 – 2,0	–	900	1 126	742	236	172	95	32	3 303
2,1 – 5,0	1 513	13 657	314	95	12	7	5	2	15 605
5,1 – 10,0	1 191	509	17 207	491	53	27	5	–	19 483
10,1 – 20,0	805	172	728	18 567	513	134	31	6	20 956
20,1 – 30,0	279	43	81	635	10 491	606	52	5	12 192
30,1 – 50,0	278	19	42	159	570	12 557	592	21	14 238
50,1 – 100,0	176	8	10	29	77	488	10 253	310	11 351
Över 100,0	54	2	1	5	8	17	207	3 705	3 999
Summa	4 296	15 310	19 509	20 723	11 960	14 008	11 240	4 081	101 127

Källa: SCB, lantbruksregistret 1990 och 1991 (totalundersökningar).

Tabell 2.21
Antal företag efter åkerarealens storlek år 1990 och typ av förändring mellan år 1990 och 1991. Upphörda och samtliga företag.
Number of holdings by size of arable land in 1990 and type of change between 1990 and 1991. Discontinued and all holdings

Typ av företag, år 1991; förändring	Storleksgrupp, hektar åkermark år 1990								Summa
	Högst 2,0	2,1 – 5,0	5,1 – 10,0	10,1 – 20,0	20,1 – 30,0	30,1 – 50,0	50,1 – 100,0	Över 100,0	
Upphörda företag									
Totalt	–	953	784	600	242	258	163	50	3 050
Därav upphörda på grund av									
försäljning	–	114	121	80	50	50	36	12	463
utarrendering	–	372	376	308	88	72	29	10	1 255
återlämnande av arrende	–	188	173	186	97	125	95	26	890
nedläggning av åker	–	180	53	11	3	3	1	–	251
annan orsak	–	15	6	2	1	4	–	–	28
Samtliga företag									
Totalt	3 303	15 605	19 483	20 956	12 192	14 238	11 351	3 999	101 127
Därav större areal på grund av									
köp, arv, gåva	1 297	102	131	175	132	176	198	78	2 289
tillarrendering	682	190	438	869	856	1 308	1 175	418	5 936
återtagande av arrende	764	167	189	203	93	107	107	70	1 700
nyodling av åkermark	1	65	67	73	45	72	68	41	432
annan orsak (ökning)	21	117	145	142	84	117	110	58	794
Därav mindre areal på grund av									
försäljning	2	146	182	161	113	128	100	47	879
utarrendering	3	437	612	647	246	254	137	69	2 405
återlämnande av arrende	7	280	599	1 308	1 067	1 467	1 480	696	6 904
nedläggning av åkermark	8	318	286	272	151	183	216	154	1 588
annan orsak (minskning)	7	100	136	146	77	97	92	32	687

Källa: SCB, lantbruksregistret 1990 och 1991 (totalundersökningar).

3 Arbetskraft

I detta kapitel redovisas uppgifter om arbetsinsatserna inom framförallt jordbruk och skogsbruk. Som bakgrund lämnas uppgifter om totalbefolkningen enligt SCBs register över totalbefolkningen (RTB) samt folkmängdens fördelning på glesbygd och tätort enligt de uppgifter som insamlats och publicerats i folk- och bostadsräkningarna (FoB). Från den årliga regionala sysselsättningsstatistiken har hämtats uppgifter om förvärvsarbetande inom jordbruk och skogsbruk och deras andel av samtliga förvärvsarbetande. Uppgifter lämnas från andra källor om jordbrukarnas åldersfördelning samt om arbetsinsatserna inom och utom jordbruksföretaget. Arbetsskador inom jordbruket och avbytarverksamhetens omfattning belyses också.

Kapitel 3 innehåller information om

- Totalbefolkning
- Förvärvsarbetande
- Företagarnas åldersfördelning
- Arbetsvolym
- Deltidssysselsättning
- Arbetsskador
- Avbytarverksamhet

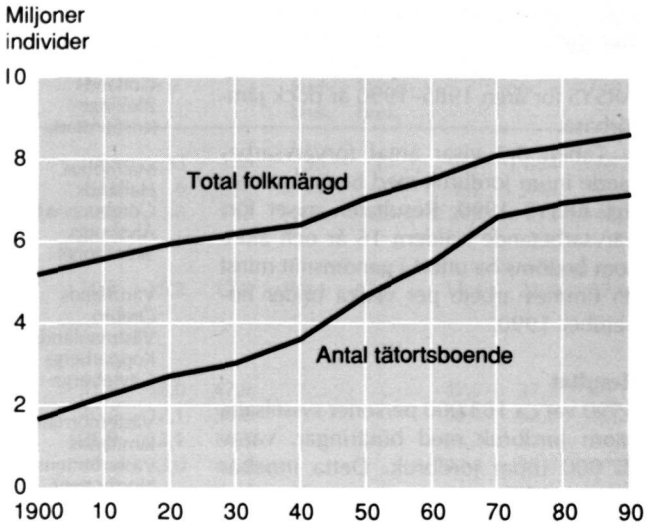
Totalbefolkning

Tabell 3.1
Folkmängden 31 december 1991
The population December 31, 1991

Område	Hela folkmängden		Summa
	Män	Kvinnor	
Län			
Stockholms	803 083	851 428	1 654 511
Uppsala	135 075	138 843	273 918
Södermanlands	127 895	128 923	256 818
Östergötlands	201 839	204 261	406 100
Jönköpings	153 745	155 993	309 738
Kronobergs	89 775	88 837	178 612
Kalmar	120 525	121 358	241 883
Gotlands	28 457	28 926	57 383
Blekinge	75 289	75 879	151 168
Kristianstads	144 521	146 947	291 468
Malmöhus	383 346	403 411	786 757
Hallands	128 523	129 351	257 874
Göteborgs o Bohus	364 963	377 587	742 550
Älvsborgs	221 321	222 938	444 259
Skaraborgs	138 853	139 309	278 162
Värmlands	141 187	143 000	284 187
Örebro	134 600	139 008	273 608
Västmanlands	129 655	129 783	259 438
Kopparbergs	144 669	145 719	290 388
Gävleborgs	143 852	145 487	289 339
Västernorrlands	130 200	131 080	261 280
Jämtlands	68 383	67 626	136 009
Västerbottens	126 711	127 124	253 835
Norrbottens	134 156	130 678	264 834
Hela riket	4 270 623	4 373 496	8 644 119

Källa: SCBs register över totalbefolkningen (RTB).

Diagram 3.2
Folkmängden 1900–1990 fördelad på tätort och glesbygd
Urban and rural population 1900–1990

Annan publicering

SCB, Folkmängden 31 december 1991.

Förvärvsarbetande

Uppgifter om förvärvsarbetande i jordbruket erhålls från flera olika källor.

Här nedan redovisas uppgifter från den årliga regionala sysselsättningsstatistiken (ÅRSYS) om antal förvärvsarbetande i jordbruk med binäringar år 1990.

SCB utför även månatliga arbetskraftsundersökningar, AKU, genom personintervjuer. Från denna erhålls aktuell information på grov regional nivå om arbetslöshet samt sysselsättning inom olika näringsgrenar.

1980–1987 samt 1990 genomfördes för jordbruket en särskild årlig urvalsundersökning baserad på lantbruksregistret. I undersökningen, kallad jordbrukets arbetskraft (JAK), insamlades kvartalsvis uppgifter om sysselsättningen i jordbruket för att kunna redovisa den årliga arbetsåtgången och även beakta variationerna under året.

Jämförelser mellan undersökningar

Resultaten från de olika undersökningarna är inte direkt jämförbara med varandra.

I de uppgifter från den årliga regionala sysselsättningsstatistiken (ÅRSYS) som redovisas ingår sysselsatta personer i åldern 16 år eller äldre som haft ett arbete med inkomst i genomsnitt minst en timme per vecka under november. Oavlönade "medhjälpande familjemedlemmar" räknas inte som sysselsatta till skillnad från folk- och bostadsräkningarna 1980 och tidigare samt AKU.

AKUs årsmedeltal baseras på uppgifter från personer i åldern 16–64 år som varit sysselsatta under respektive månad.

Undersökningen om jordbrukets arbetskraft, JAK, bygger på ett urval av företag från lantbruksregistret. I fråga om sysselsättningen redovisas *antal personer över 15 år som arbetat på* företaget någon gång under respektive kvartal. I statistiken redovisas dessutom antal personer som vid något tillfälle under året arbetat på jordbruksföretaget.

Den årliga regionala sysselsättningsstatistiken (ÅRSYS)

ÅRSYS grundas på administrativa dataregister som inhämtas eller sammanställs av SCB. Den viktigaste källan är registret över kontrolluppgifter från arbetsgivare men uppgifter hämtas även från andra källor, t.ex. taxeringsbanden och centrala företags- och arbetsställeregistret.

ÅRSYS genomfördes första gången 1985 och ligger till grund för sysselsättningsstatistiken i 1985 och 1990 års folk- och bostadsräkningar. Sysselsättningsuppgifterna enligt ÅRSYS är inte direkt jämförbara med sysselsättningsstatistiken i de tidigare folk- och bostadsräkningarna. Uppgifterna enligt ÅRSYS för åren 1985–1990 är dock jämförbara.

Tabell 3.3 visar antal förvärvsarbetande inom jordbruk med binäringar enligt ÅRSYS 1990. Resultaten avser förvärvsarbetande i åldern 16 år och äldre som bedöms ha utfört i genomsnitt minst en timmes arbete per vecka under november 1990.

Resultat

1990 var ca 163 000 personer sysselsatta inom jordbruk med binäringar, varav 87 000 inom jordbruk. Detta innebär 3,6 respektive 1,9 % av samtliga förvärvsarbetande. Den största andelen sysselsatta i jordbruk med binäringar noteras för Gotlands län med 12,4 % medan andelen är lägst i Stockholms län med endast 0,6 %.

Tabell 3.3
Förvärvsarbetande befolkning inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske 1990 efter arbetsplatsens belägenhet
Employed economically active population in agriculture, forestry, fishing, etc. in 1990 with place of work in the region

Område	Förvärvsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m.				Förvärvsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m. i procent av samtliga förvärvsarbetande			
	Män	Kvinnor	Summa	Därav jordbruk[1]	Män	Kvinnor	Samtliga	Därav jordbruk[1]
Län								
Stockholms	4 090	2 005	6 095	2 378	0,4	0,2	0,6	0,3
Uppsala	4 066	1 638	5 704	3 535	3,2	1,3	4,5	2,8
Södermanlands	3 467	1 563	5 030	2 836	2,9	1,3	4,1	2,3
Östergötlands	6 505	2 133	8 638	5 101	3,2	1,0	4,2	2,5
Jönköpings	5 492	2 311	7 803	4 479	3,4	1,4	4,8	2,8
Kronobergs	4 029	1 461	5 490	2 905	4,4	1,6	5,9	3,1
Kalmar	6 217	2 306	8 523	5 211	5,2	1,9	7,1	4,3
Gotlands	2 475	1 016	3 491	2 604	8,8	3,6	12,4	9,2
Blekinge	2 545	777	3 322	1 728	3,4	1,0	4,5	2,3
Kristianstads	7 052	2 955	10 007	6 621	5,1	2,1	7,3	4,8
Malmöhus	8 843	3 978	12 821	8 536	2,2	1,0	1,2	2,1
Hallands	5 749	2 415	8 164	5 205	4,9	2,1	6,9	4,4
Göteborgs o Bohus	3 463	1 262	4 725	2 333	0,8	0,3	1,1	0,6
Älvsborgs	6 855	2 456	9 311	5 407	3,3	1,2	4,5	2,6
Skaraborgs	7 425	2 986	10 411	7 357	5,3	2,1	7,5	5,3
Värmlands	5 297	1 728	7 025	2 527	3,8	1,2	5,0	1,8
Örebro	3 590	1 247	4 837	2 662	2,6	0,9	3,5	1,9
Västmanlands	3 033	1 179	4 212	2 687	2,3	0,9	3,2	2,1
Kopparbergs	5 258	2 173	7 431	2 220	3,7	1,5	5,2	1,6
Gävleborgs	5 017	1 624	6 641	2 633	3,5	1,1	4,6	1,8
Västernorrlands	4 271	1 484	5 755	1 988	3,2	1,1	4,3	1,5
Jämtlands	4 091	1 345	5 436	1 871	6,1	2,0	8,1	2,8
Västerbottens	5 130	1 700	6 830	2 665	4,0	1,3	5,3	2,1
Norrbottens	4 103	1 122	5 225	1 206	3,1	0,8	3,9	0,9
Hela riket								
1990	118 063	44 864	162 927	86 695	2,6	1,0	3,6	1,9
1989	125 580	48 843	174 423	94 232	2,8	1,1	3,9	2,1
1988	133 937	52 624	186 561	99 191	5,8	2,5	4,2	2,2
1987	141 521	54 265	195 786	104 143	6,2	2,6	4,5	2,4
1986	144 020	56 166	200 186	110 149	6,3	2,7	4,6	2,5

1) Åkerbruk och husdjursskötsel.

Källa : SCB, Årlig regional sysselsättningsstatistik 1990.

De tio länen med de största respektive minsta andelarna av de sysselsatta inom näringsgrenen "Jordbruk, skogsbruk m.m." redovisas i tabell 3.4.

Av tabell 3.5 framgår antalet sysselsatta inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske enligt den årliga regionala sysselsättningsstatistiken fördelade efter olika verksamhetsgrenar. Som väntat är åkerbruk, husdjursskötsel helt dominerande med 53 % av antalet sysselsatta inom näringsgrenen enligt denna undersökning.

Tabell 3.4
Andelen sysselsatta (dagbefolkning) i jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske för län med de fem största och minsta andelarna 1990, procent

The percentage of employed in "agriculture, forestry, hunting and fishing". Counties with the highest and lowest rates i 1990.

Gotlands	12,4	Örebro	3,5
Jämtlands	8,1	Malmöhus	3,2
Skaraborgs	7,5	Västmanlands	3,2
Kristianstads	7,3	Göteborgs och Bohus	1,1
Kalmar	7,1	Stockholms	0,6
Riket	3,6		

Källa: SCB, Årlig regional sysselsättningsstatistik 1990.

Tabell 3.5
Antal sysselsatta inom olika verksamhetsgrenar i jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske 1990

Number of employed economically active persons in agriculture, forestry, fishing etc. in 1990

Slag av verksamhet	Män	Kvinnor	Summa 1990	Summa 1989
Jordbruk och jakt	73 442	32 377	105 819	114 108
Jordbruk och trädgårdsodling	69 596	29 374	98 970	107 209
Åkerbruk, husdjursskötsel	61 280	25 415	86 695	94 232
Trädgårdsodling	7 314	3 589	10 903	11 213
Renskötsel	476	90	566	664
Pälsdjursskötsel	324	113	437	700
Annan djurskötsel	202	167	369	400
Tjänster inom jordbruk[1]	3 818	2 997	6 815	6 874
Jakt och viltvård	28	6	34	25
Skogsbruk	28 418	4 966	33 384	37 119
Fiske	2 304	319	2 623	2 947
Övrigt[2]	13 899	7 202	21 101	20 249
Summa jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske	118 063	44 864	162 927	174 423

1) Jordbrukstjänster som görs på uppdrag.
2) Detaljinformation saknas.

Källa: SCB, Årlig regional sysselsättningsstatistik 1990.

Arbetskraftsundersökningarna

I de månatliga arbetskraftsundersökningarna, AKU, inhämtas uppgifter om arbetsförhållanden under en viss mätvecka i varje månad. AKU är en intervjuundersökning med ett urval på ca 18 000 personer.

I tabell 3.6 redovisas årsresultaten för 1991 som är medeltal för de tolv månadsresultaten. Av tabellen framgår att 106 000 personer var sysselsatta i jordbruket och 33 000 i skogsbruket enligt AKUs årsmedelvärden. Uppgift om arbetslösa kan inte lämnas för dessa delgrupper. Med frånvarande avses sysselsatta personer som under mätveckan inte utfört något arbete p.g.a. sjukdom, semester, tjänstledighet eller annan anledning.

Annan publicering

Uppgifter om sysselsatta enligt ÅRSYS har redovisats i SCB Statistiska meddelanden Am 60 SM 9201. Grundtabellerna i ÅRSYS finns samlade i det årliga statistikpaketet SYSSPAK. Sysselsättningsuppgifter enligt AKU redovisas sedan 1970 varje månad, kvartal och helår i SCB Statistiska meddelanden. Senaste årsmedeltal återfinns i Am 12 SM 9101 och Am 12 SM 9201.

Tabell 3.6
Antal sysselsatta m.m. inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske samt inom samtliga näringsgrenar 1991

Number of economically active etc. agriculture, forestry, fishing etc. in 1991

Närvaro; frånvaro; arbetstid	Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske					Samtliga näringsgrenar		
	Män	Kvinnor	Summa	Därav		Män	Kvinnor	Summa
				Jordbruk	Skogsbruk			
I arbete, 1 000-tal	93	33	126	95	27	1 967	1 684	3 652
Frånvarande, 1 000-tal	11	6	17	11	6	332	448	779
Summa sysselsatta, 1 000-tal	105	38	143	106	33	2 299	2 132	4 430
Relativa frånvarotalet, procent	10,8	15,2	12,0	10,4	17,1	14,4	21,0	17,6
Medelarbetstid/vecka, timmar								
Företagare	51,9	36,0	47,9	..	..	47,5	37,7	45,1
Anställda	40,4	32,1	38,6	..	..	39,4	32,8	36,2
Medhjälpare	26,9	23,1	24,5	..	..	26,7	22,9	24,2
Samtliga	46,6	33,0	43,1	..	..	40,4	33,0	37,0

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (urvalsundersökning, se texten; bortfall 13,6 %).

Jordbrukets arbetskraft, JAK

SCB har sedan början av 1980-talet genomfört särskilda intervjuundersökningar om arbetskraften i jordbruket. Undersökningarna ger bl.a. uppplysning om arbetsåtgången i jordbruket räknat i timmar, arbetets fördelning på olika verksamheter samt antal sysselsatta. Ett 1000-tal företag med mer än 2 hektar åkermark har ingått i undersökningarna, som genomförts 1980–1987 samt 1990. Intervjuer har gjorts på varje företag fyra gånger om året om verksamheten närmast föregående kvartal.

Resultat

Som framgår av tabell 3.7 varierar antal sysselsatta mellan olika kvartal och för olika kategorier av arbetskraft. Den högsta totalsiffran under 1990 avser tredje kvartalet med 205 500 sysselsatta.

I undersökningen 1990 redovisas 231 000 personer som vid något tillfälle under året varit sysselsatta på jordbruksföretag. I diagram 3.8 visas hur de sysselsatta fördelar sig på olika arbetstidsklasser.

Annan publicering

Uppgifter om sysselsatta enligt JAK finns i SCB, Statistiska meddelanden, serie J, senast J 31 SM 9201.

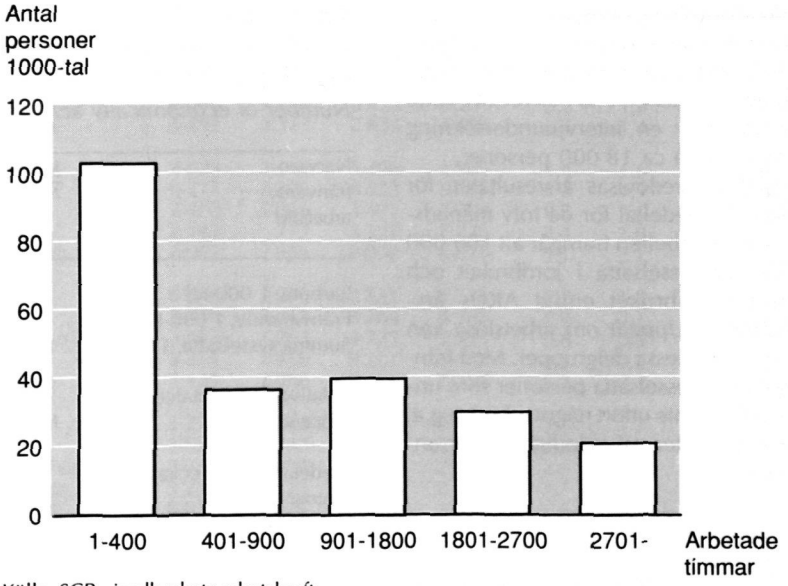
Tabell 3.7
Antal sysselsatta personer på jordbruksföretag under olika kvartal 1990
Number of economically active persons on farms in different quarters of 1990

Arbetskraftskategori	Antal sysselsatta, 1 000-tal			
	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Företagare	102	101	101	99
Make/samboende	31	35	36	30
Övriga familjemedlemmar	17	22	24	18
Samtliga familjemedlemmar	149	158	161	148
Övrig arbetskraft	29	38	44	33
därav avbytare[1]	8	8	8	8
Samtliga				
1990	178	195	205	181
1987	186	208	234	197
1986	185	213	212	193
1985	196	223	229	214
1980	219	249	275	235

1) Avbytare ingår endast i 1990 års undersökning.

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Diagram 3.8
På jordbruksföretag sysselsatta personer fördelade på klasser efter antal arbetade timmar 1990
Number of persons occupied on farm holdings in 1990 by number of hours worked

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Företagarnas åldersfördelning

Vid den årliga uppgiftsinsamlingen till lantbruksregistret erhålls bl.a. uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning. Resultaten avser företagare vid företag med mer än 2 hektar åkermark. För varje företag medräknas högst tre företagare.

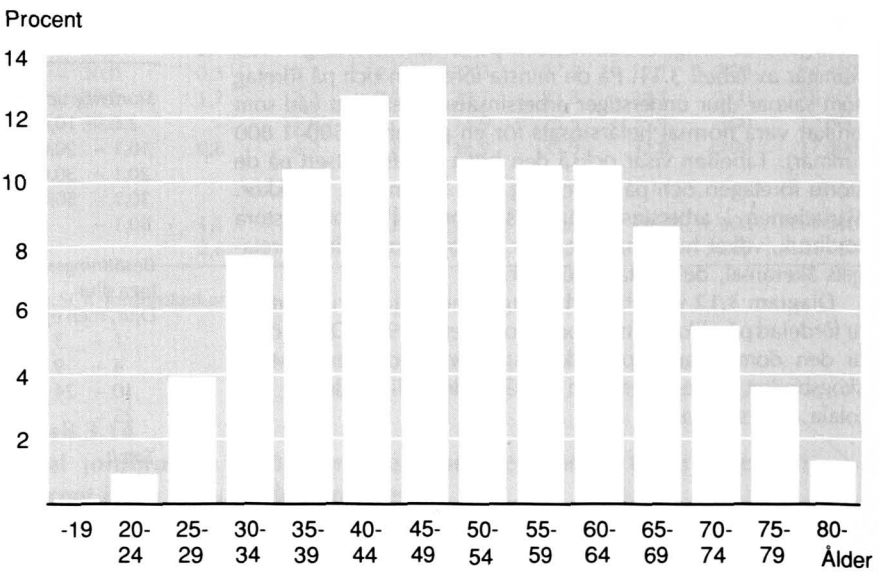
Resultat

I diagram 3.9 och tabell 3.10 redovisas jordbrukarnas åldersfördelning 1991. Diagrammet innehåller en mer detaljerad indelning i åldersklasser än tabellen. Det framgår att ca 18 % av företagarna är 65 år eller äldre och att 4 % har fyllt 75 år.

Annan publicering

Uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning (årligen sedan 1968) finns i SCB, Statistiska meddelanden, serie J senast J 30 SM 9201.

Diagram 3.9
Åldersfördelningen (i procent) för företagare 1991
Number of holders (in per cent) distributed by age in 1991

Tabell 3.10
Företagarnas åldersfördelning 1991
Age distribution of holders in 1991

Område; storleksgrupp	Antal företagare i åldern, år								Uppgift saknas	Summa
	Under 30	30– 39	40– 49	50– 54	55– 59	60– 64	65– 74	Över 74		
Produktionsområden										
Götalands södra slättbygder	393	1 488	2 189	896	939	983	1 050	273	135	8 346
" mellanbygder	599	1 905	2 520	1 073	1 082	1 060	1 245	320	215	10 019
" norra slättbygder	668	2 466	3 435	1 366	1 275	1 327	1 603	405	249	12 794
Svealands slättbygder	749	2 915	4 342	1 642	1 538	1 430	1 701	394	318	15 029
Götalands skogsbygder	1 785	5 422	7 672	3 380	3 436	3 578	4 752	1 598	699	32 322
Mellersta Sveriges skogsbygder	468	1 685	2 641	1 040	1 035	1 025	1 448	526	293	10 161
Nedre Norrland	466	1 828	2 980	1 286	1 110	1 077	1 559	527	373	11 206
Övre Norrland	336	1 424	2 218	981	972	947	1 320	353	265	8 816
Storleksgrupp, hektar åkermark										
2,1 – 5,0	606	1 939	3 428	1 648	1 619	1 727	3 204	1 533	539	16 243
5,1 – 10,0	936	2 871	4 812	2 220	2 130	2 314	3 948	1 399	695	21 325
10,1– 20,0	1 101	3 609	5 713	2 327	2 436	2 707	3 693	916	558	23 060
20,1– 30,0	777	2 586	3 619	1 491	1 531	1 653	1 555	246	233	13 691
30,1– 50,0	997	3 654	4 702	1 869	1 825	1 557	1 280	163	239	16 286
50,1– 100,0	798	3 411	4 162	1 609	1 430	1 150	742	106	194	13 602
Över 100,0	249	1 063	1 561	500	416	319	256	33	89	4 486
Hela riket										
1991	5 464	19 133	27 997	11 664	11 387	11 427	14 678	4 396	2 547	108 693
1990	5 737	19 964	28 357	12 126	12 044	12 413	15 803	4 622	1 066	112 132
1989	6 153	20 510	28 115	12 220	12 678	12 903	15 986	4 526	1 139	114 230
1988	6 682	21 351	28 001	12 326	13 362	13 357	16 117	4 363	1 233	116 792
1987	7 244	22 260	28 103	12 708	13 864	13 959	16 186	4 291	1 009	119 624
1986	8 006	23 160	27 886	13 151	14 487	14 462	16 181	4 256	1 094	122 683

Källa: SCB, lantbruksregistret (totalundersökning).

Arbetsvolym

Uppgifter om arbetade timmar inom jordbruket har erhållits genom undersökningen om jordbrukets arbetskraft (JAK). I undersökningen har också insamlats uppgifter om brukarens och makens arbete utom företaget.

Resultat

Den genomsnittliga arbetsinsatsen på jordbruksföretag 1990 framgår av tabell 3.11. På de minsta företagen och på företag som saknar djur understiger arbetsinsatsen betydligt vad som brukar vara normal helårsinsats för en person (1 500–1 800 timmar). Tabellen visar också den höga arbetsinsatsen på de större företagen och på de företag som har många mjölkkor. Variationen i arbetsinsats är alltså stor mellan olika stora jordbruk, vilket huvudsakligen har samband med dels företagets åkerareal, dels antal mjölkkor.

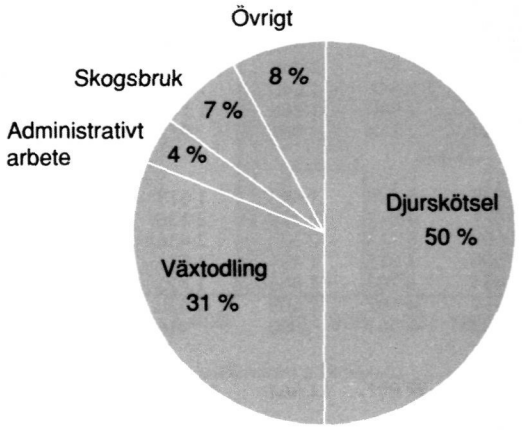
Diagram 3.12 visar hur arbetsåtgången på jordbruksföretag är fördelad på olika drifts-/produktionsgrenar 1990. Djurskötsel är den dominerande produktionsgrenen medan exempelvis skogsbruket representerar en förhållandevis liten del av den totala arbetsåtgången.

Tabell 3.11
Antal arbetstimmar per företag 1990. Hela riket
Number of working hours per holding in 1990

	Timmar per företag	
	Totalt	Varav utförda av brukaren/brukarna
Storleksgrupp hektar åker		
2,1 – 10,0	1 169	904
10,1 – 20,0	2 169	1 753
20,1 – 30,0	2 700	2 051
30,1 – 50,0	3 463	2 497
50,1 –	4 415	2 623
Besättningsstorlek		
Inga djur	1 087	834
Djur, men ej mjölkkor	2 217	1 692
1 – 3 mjölkkor	2 206	1 496
4 – 9 ″	3 098	2 171
10 – 24 ″	4 133	3 021
25 – ″	5 860	3 492
Totalt		
1990	2 488	1 780
1985	2 705	1 884

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Diagram 3.12
Arbetsåtgång 1990 i olika produktionsgrenar. Procent av totala antalet arbetstimmar på jordbruksföretag
Number of working hours on farms in 1990. Per cent for different production lines

I tabell 3.13 visas variationer i arbetsinsats mellan företag med olika storlek med avseende på åkerarealen. Även vid företag av samma storlek är variationen i arbetsinsats stor bl.a. beroende på driftsinriktningen. 60 % av landets jordbrukare har arbetsinsatser på företaget på högst 1 800 timmar (dvs. ungefär normal heltid). 40 % av jordbrukarna redovisar mer än 1 800 timmar per år.

På motsvarande sätt visas i tabell 3.14 jordbrukarnas arbete utom företaget. 1990 hade 60 % av samtliga jordbrukare arbete utom företaget. 20 % av jordbrukarna kan anses ha heltidssysselsättning utom företaget.

Annan publicering

Uppgifter om arbetsåtgång i jordbruket enligt JAK finns i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 31 SM 9201.

Tabell 3.13

Antal jordbrukare 1990 efter antal arbetade timmar i företaget. Procent inom olika storleksgrupper av företag

Number of holders in 1990 distributed by number of working hours in the holding. Per cent for different size groups of holdings

Storleksgrupp hektar åker	Brukarens timmar i företaget						Summa brukare	
	0	1–400	401–900	901–1800	1801–2700	2701–	%	Antal
2,1 – 10,0	2,0	41,3	19,9	25,1	8,7	3,0	100	32 600
10,1 – 20,0	0,5	18,1	14,5	27,3	27,5	12,1	100	24 400
20,1 – 30,0	1,7	12,2	9,5	29,7	22,8	24,1	100	13 400
30,1 – 50,0	–	11,6	13,0	14,9	25,5	35,1	100	17 800
50,1 –	0,8	4,7	8,8	16,9	35,9	32,8	100	17 300
Totalt								
1990	1,1	21,2	14,3	23,1	22,1	18,1	100	105 500
1985	2,8	16,6	16,0	20,2	20,7	23,7	100	121 000

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Tabell 3.14

Antal jordbrukare 1990 efter antal arbetade timmar utom företaget. Procent inom olika storleksgrupper

Number of holders in 1990 distributed by number of working hours outside the holding. Per cent for different size groups

Storleksgrupp hektar åker	Brukarens timmar utom företaget						Summa brukare	
	0	1–400	401–900	901–1500	1501–1800	1801–	%	Antal
2,1 – 10,0	33,6	11,4	14,1	11,8	11,5	17,6	100	32 600
10,1 – 20,0	41,2	14,4	8,5	9,2	10,9	15,7	100	24 400
20,1 – 30,0	47,7	20,0	8,9	12,6	5,2	5,6	100	13 400
30,1 – 50,0	40,5	26,3	8,6	10,5	4,2	9,9	100	17 800
50,1 –	40,3	36,9	9,2	7,1	1,9	4,5	100	17 300
Totalt								
1990	39,4	19,9	10,4	10,3	7,8	12,2	100	105 500
1985	48,5	16,7	7,0	8,3	9,4	10,2	100	121 000

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Deltidssysselsättning

En studie av "Deltidslantbrukets struktur och betydelse" genomfördes 1986–1989 av Lantbruksstyrelsen och SCB på uppdrag av Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden. Syftet med studien var bl.a. att utveckla definitioner för klassificering av lantbruksföretagen efter arbetsbehovet i lantbruket och inkomstberoendet för lantbrukarefamiljen. Denna klassificering användes för att beskriva och analysera olika grupper av heltids- och deltidsföretag. Primärmaterialet för studien hämtades dels från deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU) avseende 1985, dels från JAK avseende åren 1984–1986.

För klassificeringen av företagen efter arbetsbehovet utnyttjades de standardiserade arbetsåtgångstalen i SCBs typklassificeringssystem (se närmare i kapitel 2). Indelningen gjordes i fem grupper genom gränserna 400, 800, 1 600 och 4 000 standardtimmar i jordbruk och skogsbruk. Dessa grupper redovisades i kombination med följande fem grupper som definierades genom brukarefamiljernas (brukares och maka/makes) taxerade inkomster från olika inkomstslag:

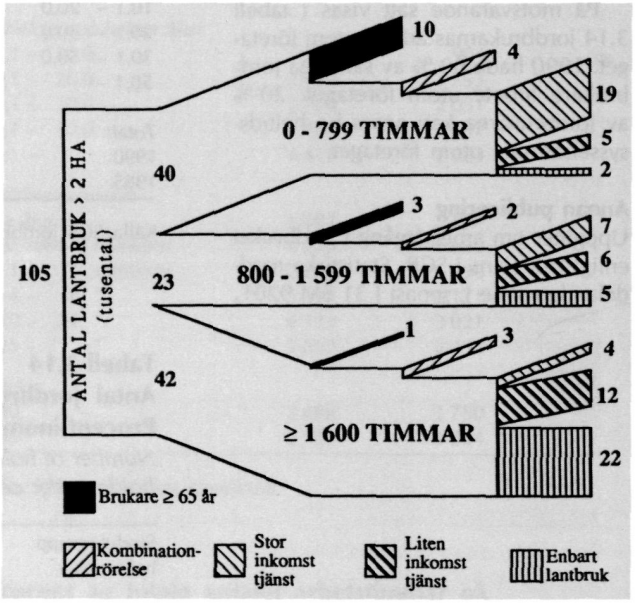
- Lantbruk/Rörelse (R)
  Någon familjemedlem har rörelsebilaga till deklarationen.
- Lantbruk/Tjänst, lite (T_L)
  Familjens genomsnittliga inkomst av tjänst ligger mellan 1/2 och 2 basbelop per person.
- Lantbruk/Tjänst, mycket (T_S)
  Familjens genomsnittliga inkomst av tjänst ligger över 2 basbelopp per person.
- Lantbruk/Pension (P)
  Samtliga brukare ≥ 65 år.
- Enbart lantbruk (L)
  Någon brukare < 65 år, ingen i familjen har rörelsebilaga och familjens genomsnittsinkomst av tjänst < 1/2 basbelopp per person.

Resultat

Antalet företag med mer än 2,0 hektar åker redovisades uppdelade på olika klasser enligt den s.k. trädmodellen som framgår av diagram 3.15. Av totalt 105 000 företag hade 29 000 inkomst enbart av lantbruk, varav 22 000 i storleksgruppen minst 1 600 standardtimmar. På 14 000 företag var brukaren 65 år eller mer och bland övriga företag hade brukarefamiljen "stor" inkomst av tjänst, dvs. genomsnittligt för brukare och maka/make tillsammans mer än dubbla basbeloppet (1985 = 43 800 kr) i 30 000 fall.

De 15 grupperna i diagram 3.15 sammanfördes enligt diagram 3.16 till 6 grupper, för vilka redovisades olika data om struktur och ekonomiska förhållanden. Ett urval av dessa återfinns i tabell 3.17.

Diagram 3.15
Antal företag (1 000-tal) 1985 efter arbetsbehov i standardtimmar respektive brukarefamiljens inkomst av olika förvärvskällor
Number of holdings (in thousands) by labour requirement in standard man-hours and the holders income from different sources of income

Källa: SCB, deklarationsundersökningen för jordbrukare 1985.

Diagram 3.16
Klassificeringsschema
Classification scheme

Företaget \ *Familjen*	Har inkomst av tjänst el rörelse (T_S+T_L+R)	Har enbart inkomst av lantbruk (L)	Brukaren äldre än 64 år (P)
< 800 tim	Fritidslantbruk	Små lantbruk/ heltid	Pensionärs-lantbruk
800 - 1599 tim	Små lantbruk/ deltid		
≥ 1600 tim	Större lantbruk/ deltid	Större lantbruk/ heltid	

Käila: SCB, deklarationsundersökningen för jordbrukare 1985.

Pensionärs- och fritidslantbruken, som tillsammans omfattade ca 42 000 företag, hade låg omsättning och nettointäkt i jordbruket; bland fritidslantbruken redovisade närmare 2/3 till och med underskott. Den egentliga jordbruksproduktionen kom från grupperna större lantbruk (ca 40 000 företag) med omfattande inriktning på animalieproduktion. Den genomsnittliga åkerarealen var för dessa grupper 4–5 gånger större än för fritidslantbruken och omsättningen 10–12 gånger större.

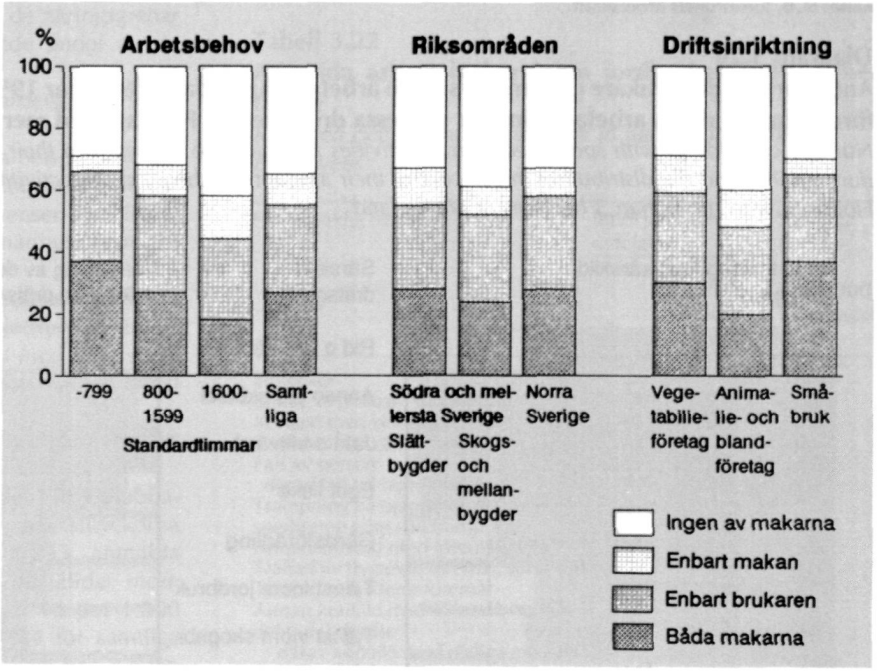
Vid bearbetningen av JAK 1984–1986 erhölls bl.a. uppgifter om brukares respektive maka/makes arbete utom företaget. Av diagram 3.18 framgår andelen företag med utomgårdsarbete inom olika riksområden och inom olika klasser efter arbetsbehov respektive driftsinriktning. På ca 70 % av vegetabilieföretagen och småbruken (mindre än 400 standardtimmar) förekom utomgårdsarbete och på 30–40 % av företagen arbetade båda makarna utom företaget. Bland animalie- och blandföretag var andelen med utomgårdsarbete något lägre (ca 60 %).

I tabell 3.19 visas hur utomgårdsarbetet fördelat sig på olika näringsgrenar 1982, 1987 och 1990. Brukarna arbetade till största delarna inom privata sektorn (industri, handel och servicenäringar), medan makorna huvudsakligast arbetade inom sjuk- och hälsovård, undervisning o.dyl. Antalet brukare med utomgårdsarbete ökade under femårsperioden 1982–1987 från ca 52 000 till 57 000 och antalet makor med arbete utom företaget från 31 000 till 36 000.

Tabell 3.17
Areal åkermark och skogsmark, antal husdjur, omsättning och inkomst för olika grupper heltids- och deltidsföretag, 1985
Area of arable land and forest land, number of livestock, income for different groups of full-time and part-time holdings, 1985

	Pensionärslantbruk	Fritidslantbruk	Smålantbruk Deltid	Smålantbruk Heltid	Större lantbruk Deltid	Större lantbruk Heltid	Samtliga
Areal åker (ha)	12	10	22	23	46	43	26
Areal skog (ha)	32	17	44	30	61	46	38
Antal mjölkkor	1	–	1	1	12	16	6
Antal svin	4	1	9	10	55	45	22
Omsättning (1 000 kr)	84	56	172	253	653	599	304
Inkomst av jordbruk (1 000 kr)	14	–7	13	46	55	80	32
Andel med underskott av jordbruk	28 %	65 %	34 %	5 %	17 %	5 %	30 %

Källa: SCB, deklarationsundersökningen för jordbrukare 1985.

Annan verksamhet inom företagen

Det är inte bara i verksamhet utanför sina företag som jordbrukarfamiljen har kompletterande sysselsättning. I en särskild undersökning för företag med mer än 5 hektar åker har SCB kartlagt vilket slag av kompletterande verksamhet (särskilda driftsgrenar), som förekom inom företagen under 1990. Totala antalet företag med mer än 5 hektar åker var 76 000. På ca 17 000 av dessa förekom vid sidan av jord- och skogsbruket, särskild driftsgren i vilken brukaren eller maken/sambon var verksam. Av deras totalt utförda arbete utgjorde drygt 5 % sådant arbete.

Vanligast bland särskilda driftsgrenar på jordbruksföretagen är olika entreprenadarbeten. Andra vanligt förekommande verksamheter är hästuppfödning/ridhästverksamhet och verkstadsarbete. Av entreprenadarbetena utgör en betydande del tjänster inom jordbruk/trädgård och skogsbruk. Diagram 3.20 ger mer detaljerad information.

Annan publicering

Fullständig redovisning av projektet "Deltidslantbrukets struktur och betydelse" finns i två delrapporter, 1 och 2, Lantbrukshushållningens rationaliseringsgrupp 1988 respektive 1989.

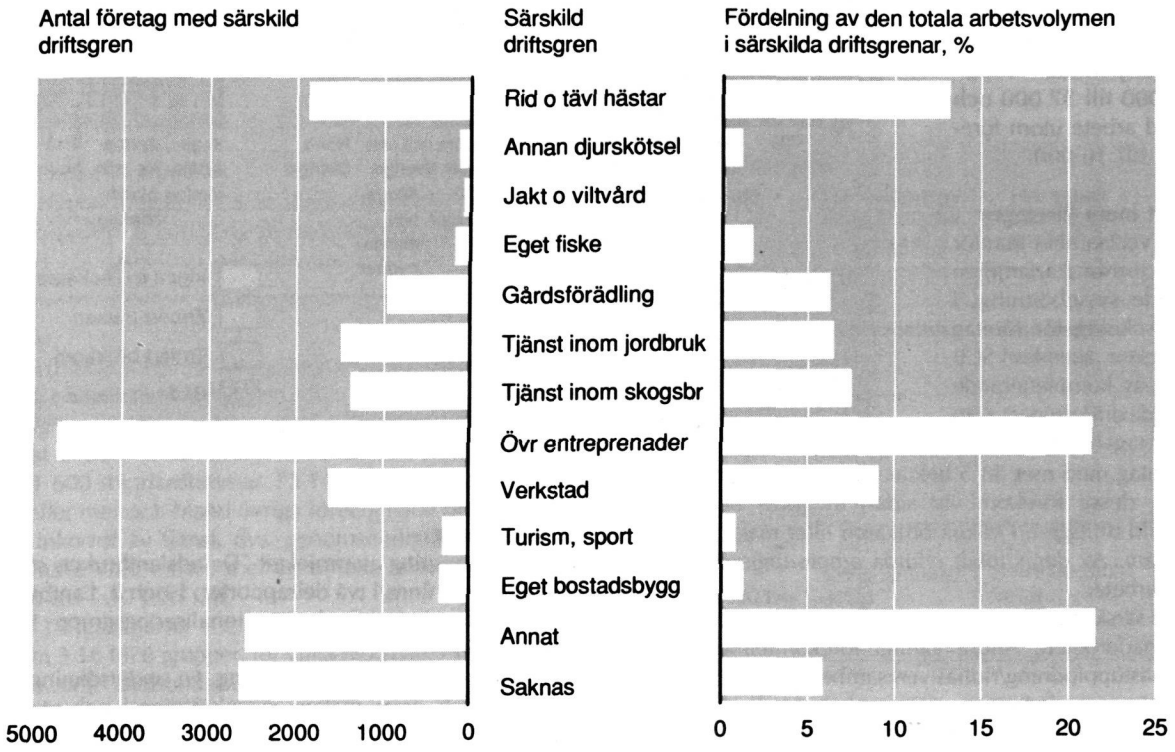
"Jordbruket – en kombinationsnäring. En undersökning om jordbrukarnas och deras makors sysselsättning i och utanför jord- och skogsbruket 1990". Livsmedelskonomiska samarbetsnämnden.

Tabell 3.19
Andel brukare respektive makar/sambor med arbete i olika näringsgrenar andra kvartalet 1982, 1987 och 1990. Procent
Proportion of holders and wifes with work in different branches of business, in the second quarter 1982, 1987 and 1990. Per cent

	Brukare med utomgårdsarbete, %			Brukarnas makar/sambor med utomgårdsarbete, %		
	1982	1987	1990	1982	1987	1990
Annans jordbruk	14	12	12	4	2	1
Annans skogsbruk	12	8	10	1	1	–
Ny-, om- och tillbyggnad av egen bostad	6	5	9	3	1	5
Fiske	..	..	..	..	..	..
Brytning av mineraliska produkter, tillverkningsindustri	18	22	17	7	11	8
Byggnads-, och anläggningsverksamhet	12	11	12	..	2	3
Varuhandel, restaurant, hotell, samfärdsel, post, tele, bank, försäkrings-, fastighets- och uppdragsverksamhet	17	20	22	16	21	18
Offentlig förvaltning, försvars-, polis- och brandskyddsverksamhet	11	7	4	6	3	3
Sjuk- och hälsovård, socialvård	5	8	8	40	46	41
Undervisning, forskning m.m.	9	10	8	16	10	15
Annat, inklusive närinsgren okänd	5	4	7	10	5	10
Samtliga med utomgårdsarbete andra kvartalet (100 %), antal	52 300	56 700	49 800	30 900	36 000	30 900
Samtliga med utomgårdsarbete under året, antal	64 000	67 800	63 900	37 300	42 400	34 700
Samtliga brukare/makor under året, antal	125 000	119 600	105 500	82 300	76 600	57 700
Andel med utomgårdsarbete, %	51 %	57 %	61 %	45 %	55 %	60 %

Källa: SCB, jordbrukets arbetskraft.

Diagram 3.20
Antal företag där brukare eller make/sambo arbetat i särskilda driftsgrenar 1990 samt procentuell fördelning av deras arbetade timmar på dessa driftsgrenar. Företag med mer än 5 hektar åker
Number of holdings with special economic activities in which the farmers and their spouses were active during 1990 and the distribution in per cent of their amount of labour on the activities in question. Holdings with more than 5 hectares of arable land

Arbetsskador

Enligt gällande lag är numera alla förvärvsarbetande, även egna företagare, obligatoriskt försäkrade mot arbetsskada. Arbetsgivare har skyldighet att anmäla inträffad arbetsskada till allmän försäkringskassa. Anmälan skall göras, om skadan medfört eller skäligen kan antas medföra rätt till sjukvårdsersättning eller ersättning enligt lagen om arbetsskadeförsäkring.

Fr.o.m. 1 januari 1979 ersattes yrkesskadestatistiken av ett informationssystem om arbetsskador (ISA). Arbetarskyddsstyrelsen är huvudman för systemet och producerar tillsammans med SCB årlig och kvartalsvis statistik baserad på systemet. Syftet är att skapa underlag för förebyggande skyddsarbete.

Statistiken gäller de arbetsskador som anmälts till försäkringskassan. Den omfattar arbetsolycksfall och arbetssjukdomar som uppkommit som följd av skadlig inverkan i arbetet. Även olycksfall vid färd till eller från arbetet ingår.

Resultat

Antalet rapporterade arbetsolyckor inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske för åren 1984–1989 redovisas i tabell 3.21. Tabellen visar att skadorna inom näringen drabbar många egenföretagare. Andelen egenföretagare bland de drabbade är särskilt hög inom jordbruk och fiske, som är de näringsgrenar där egenföretagarna svarar för en betydande andel av de sysselsatta.

Uppgifter om arbetsolyckor som drabbat arbetstagare inom jordbruket lämnas i tabell 3.22.

Inom jordbruk rapporterades 1989 44 arbetsolyckor per 1 000 arbetstagare. Motsvarande frekvens för skogsbruk var 48. Båda näringsgrenarna har således frekvenser som ligger betydligt högre än frekvensen för samtliga näringsgrenar (26 fall per 1 000 arbetstagare).

Överbelastning av kroppsdel är den vanligaste händelsen inom både jordbruk och skogsbruk. Inom jordbruket är det vidare vanligt att skadan uppstått i samband med slag, spark och dylikt från djur samt vid hantering av föremål, se tabell 3.22.

För år 1989 har 15 arbetsolyckor med dödlig utgång anmälts bland arbetstagare och egenföretagare.

Av de 5 857 arbetsolycksfall som anmäldes 1989 drabbades 4 943 män och 914 kvinnor. Utöver arbetsolyckorna redovisades år 1989 för arbetstagarna 1 233 anmälda arbetssjukdomsfall eller 20 per 1 000 anställda inom näringsgrenen. För jordbruket var frekvensen 16 per 1 000 anställda och skogsbruket 24 jämfört med 14 för samtliga näringsgrenar. 71 % av arbetssjukdomsfallen har belastningsfaktor som orsak.

Tabell 3.21
Anmälda arbetsolyckor inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske, 1984–1989

Reported occupational accidents in agriculture, forestry, hunting and fishing, 1984–1989

Näringsgren	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Totalt inom näringen						
Arbetstagare	4 518	3 700	3 538	3 403	3 155	2 860
Egenföretagare	4 217	3 336	3 330	3 426	3 154	2 997
därav						
Jordbruk, jakt						
Arbetstagare	2 120	1 690	1 543	1 515	1 432	1 389
Egenföretagare	3 820	2 992	2 989	3 084	2 847	2 702
Skogsbruk						
Arbetstagare	2 391	1 997	1 971	1 858	1 694	1 448
Egenföretagare	285	237	240	234	216	209
Fiske						
Arbetstagare	7	13	24	30	29	23
Egenföretagare	112	107	101	108	91	86

Källa: Arbetssjukdomar och arbetsolyckor 1989. Arbetarskyddsstyrelsen och SCB.

Tabell 3.22
Anmälda arbetsolyckor inom jordbruket 1989. Arbetstagare

Reported occupational accidents in agriculture 1989. Employees

Huvudsaklig händelse	Inom jordbruk och jakt		Samtliga näringsgrenar
	antal	per 1 000 arbetstagare	per 1 000 arbetstagare
Elolyckor	–	–	0,1
Brand, explosion, sprängning	4	0,1	0,1
Kontakt med kemiskt ämne	11	0,3	0,3
Kontakt med värme/kyla	13	0,4	0,6
Fall av person	245	7,7	4,0
därav fall till lägre nivå	92	2,9	1,4
Trampning på ojämnhet, feltramp, snedtramp eller spiktramp	83	2,6	1,4
Annan kontakt med föremål i vila	74	2,3	1,6
Träffad av flygande föremål, sprut o.d.	68	2,1	1,3
Träffad av fallande föremål	81	2,6	1,7
Annan kontakt med föremål, maskindel o.d. i rörelse	382	12,1	4,5
därav kontakt med rörliga maskindelar m.m.	114	3,6	2,7
olycka med fordon under färd, påkörd	47	1,5	0,9
slag, spark o.d. från djur eller person	218	6,9	0,8
Överbelastning av kroppsdel	253	8,0	5,5
därav lyftning, bärning	147	4,6	3,7
Hanteringsolyckor	151	4,8	3,8
Övrigt	24	0,8	0,4
Summa	1 389	43,9	25,5

Källa: Arbetssjukdomar och arbetsolyckor 1989. Arbetarskyddsstyrelsen och SCB.

Undersökning av akuta olycksfall i lantbruket 1987
Den officiella olycksfallsstatistiken redovisar antalet till försäkringskassan anmälda olyckor. Inom lantbruket har tidigare vissa mindre studier gjorts som pekar på att det faktiska antalet olycksfall är betydligt högre än antalet anmälda olyckor.

För att dels få en uppfattning om den verkliga olycksfallsfrekvensen i lantbruket, dels erhålla planeringsunderlag för att förebygga olycksfall, genomförde Lantbrukshälsan i samarbete med Arbetarskyddsstyrelsen och SCB våren 1988 en enkät till 20 000 lantbruksföretag. Hälften av dessa drev jordbruk (med eller utan skogsbruk) och den andra hälften var skogsbruksföretag (utan åker). I en postenkät frågades om akuta olycksfall hade inträffat under 1987. För de företag som redovisat olycksfall genomfördes en telefonintervju där uppgifter erhölls om i vilken verksamhet olyckan(-orna) skett, eventuell sjukskrivning, frånvarodagar m.m.

Undersökningen visar att det inom jord- och skogsbruket 1987 inträffade drygt 10 000 olycksfall enligt följande:

Olyckor i jordbruket	7 525
Olyckor i skogsbruket	
– vid jordbruksföretag med skog	1 516
– vid skogsbruksföretag	1 161
Summa	10 202

Totalt har olyckor i jordbruket inträffat vid ca 6 % av jordbruksföretagen medan skogsolyckor inträffat vid ca 2 % av de kombinerade jord- och skogsbruksföretagen och vid ca 2 % av skogsbruksföretagen. En ungefärlig beräkning av antalet olyckor per en miljon arbetstimmar visar en mer än dubbelt så hög siffra för skogsbruksolycka jämfört med jordbruksolycka, 120 respektive 50. Båda värdena är höga jämfört med andra näringar.

I jordbruket inträffar olyckorna främst vid verksamhet med husdjur (ca 40 %) och grödor (ca 23 %). I skogsbruket dominerar olyckor vid motorsågsarbete (ca 45 %) följt av skogsvårdsarbete och terrängtransporter (vardera ca 18 %).

Gemensamt för både jord- och skogsbruksolyckor är att ca hälften föranleder sjukskrivning, att ungefär en fjärdedel leder till frånvaro från arbetet utan sjukskrivning och att ungefär en fjärdedel inte leder till frånvaro från arbetet. Den genomsnittliga frånvaron vid olycka är 28 dagar, vilket är ungefär densamma som i andra näringar.

Annan publicering
Uppgifter om arbetsskador publiceras fr.o.m. 1989 i publikationen Arbetssjukdomar och arbetsolyckor som utges av Arbetarskyddsstyrelsen och SCB gemensamt. Preliminära uppgifter publiceras av SCB i Statistiska meddelanden, serie HS.

Avbytarverksamhet

Lantbrukets Avbytartjänst AB, Avbytartjänsten, är ett av LRF helägt dotterföretag. Verksamheten, som är riksomfattande, är indelad i 20 distrikt.

Avbytartjänstens huvuduppgift är att tillhandahålla avbytartjänster av god kvalitet i djurstallar. Alla djurägare kan anlita Avbytartjänsten för att abonnera på upp till 65 dagar regelbunden ledighet per år. Djurägare kan även erhålla upp till tre veckor semesterledighet per år. Vidare kan hjälp erhållas vid akuta situationer som t.ex. olycksfall eller sjukdom, havandeskap, barns födelse, vård av sjukt barn, militärinkallelse samt vid utförande av förtroendeuppdrag. Sjukskriven lantbrukare kan även anlita Avbytartjänsten för arbete i växtodling.

Genom att pengar avsätts inom ramen för de lantbrukssociala satsningarna kan lantbrukarna erbjudas ledigheten mot en reducerad avgift.

Avbytarna är anställda av Avbytartjänsten. En ordinarie avbytare arbetar inom en krets av 5 till 8 djurbesättningar. Arbetsledningen och kontakterna med djurägarna sköts från distriktskontoren.

För att verksamheten skall klaras vid akuta sjukdomsfall och vid särskilt stor efterfrågan på avbytare, har en kår av reservavbytare byggts upp.

Resultat
Antal avbytare, abonnerande företag och utförda dagsverken vid utgången av åren 1987–1991, framgår av tablån nedan.

Avbytare	*1987*	*1988*	*1989*	*1990*	*1991*
Ordinarie	1 560	1 710	1 882	1 950	1 800
Vikarie	223	212	210	183	140
Reserver	3 126	3 262	3 728	3 608	3 104
Företag	9 057	9 487	9 755	9 879	8 685
Utförda dagsverken	326 087	350 576	370 993	379 153	328 913

Under 1991 förekom mjölkproduktion vid ca 95 % av de abonnerande företagen. Ytterligare omkring ca 2 000 företag anlitade Avbytartjänsten vid enstaka tillfällen.

Annan publicering
Lantbruksåret, uppgifter om Avbytartjänsten årligen sedan 1975. Lantbrukarnas Riksförbund.

4 Mark. Fastigheter

I detta kapitel redovisas uppgifter om jordbruksmarkens uppdelning på ägoslag enligt lantbruksregistret. Vidare lämnas uppgifter om jordbruksfastigheternas taxeringsvärden enligt den särskilda fastighetstaxeringen 1991. Slutligen redovisas priser på jordbruksfastigheter enligt SCBs lagfartsstatistik.

Kapitel 4 innehåller avsnitt om

- Ägoslag
- Markkartering
- Taxeringsvärden
- Fastighetspriser

Ägoslag

Vid lantbruksräkningarna erhålls uppgifter om jordbruksmarkens fördelning på ägoslag för samtliga jordbruksfastigheter.

Vid lantbruksregistreringen i juni varje år erhålls underlag till en årlig ägoslagsstatistik för mark på företag med mer än 2,0 hektar åkermark.

Resultat

I tabell 4.1 redovisas arealer av olika ägoslag enligt lantbruksräkningen 1988. Landets totala åkerareal uppgick till ca 2,9 miljoner hektar vilket utgjorde ungefär 7 % av den totala landarealen (ca 41,1 miljoner hektar). Skogsmarksarealen uppgick till 22,5 miljoner hektar, dvs. till 55 % av samma landareal.

Av åkermarken fanns drygt 97 % på företag med mer än 2,0 hektar åker, dvs. i princip på jordbruksföretag. Ungefär 18 % av skogsmarken fanns på jordbruksföretag, dvs. kombinerad med jordbruk. Vid lantbruksräkningen 1981 var motsvarande andel 20 % av skogsmarken.

Tabell 4.1 visar också den regionala fördelningen av jordbruks- och skogsmarken. Bl.a. kan man utläsa att 50 % av skogsmarksarealen finns i de fyra nordligaste länen medan motsvarande procenttal för åkermarken är ca 9 %.

Tabell 4.1
Arealen av olika ägoslag 1988. Hektar
Area of different types of land in 1988. Hectares

Avser samtliga lantbruksföretag.

Område; storleksgrupp, hektar åkermark	Åker-mark	Betes-mark	Skogs-mark	Annan mark	Summa
Län					
Stockholms	96 451	18 832	298 824	76 654	490 761
Uppsala	160 854	19 915	405 921	103 552	690 242
Södermanlands	139 870	19 052	337 820	81 259	578 001
Östergötlands	218 517	49 184	599 335	150 317	1 017 353
Jönköpings	95 194	44 504	632 993	143 666	916 357
Kronobergs	60 116	29 260	569 735	124 063	783 174
Kalmar	133 671	51 981	724 879	122 352	1 032 883
Gotlands	84 925	12 155	132 529	51 563	281 172
Blekinge	37 970	13 456	186 168	20 573	258 167
Kristianstads	181 844	44 194	275 473	51 169	552 680
Malmöhus	308 455	33 224	80 583	24 467	446 729
Hallands	127 015	18 221	262 333	88 835	496 404
Göteborgs o Bohus	70 638	15 637	174 732	130 455	391 462
Älvsborgs	162 044	35 656	663 552	177 169	1 038 421
Skaraborgs	287 029	36 006	333 996	67 254	724 285
Värmlands	127 462	20 071	1 274 921	205 753	1 628 207
Örebro	117 182	10 908	583 473	99 790	811 353
Västmanlands	132 302	9 618	371 589	65 593	579 102
Kopparbergs	74 547	19 224	1 961 879	579 252	2 634 902
Gävleborgs	79 752	9 883	1 432 053	206 028	1 727 716
Västernorrlands	66 256	16 409	1 593 125	308 581	1 984 371
Jämtlands	49 783	16 413	2 710 907	2 054 905	4 832 008
Västerbottens	88 319	12 797	3 177 990	1 803 542	5 082 648
Norrbottens	47 950	11 804	3 750 474	5 218 954	9 029 181
Hela riket 1988					
- 2,0	75 990	236 142	18 387 069	11 054 808	29 754 009
2,1 -	2 872 156	332 262	4 148 215	900 938	8 253 571
Samtliga	2 948 146	568 404	22 535 284	11 955 746	38 007 580
Hela riket 1981					
- 2,0	62 343	228 062	18 297 702	10 661 009	29 249 116
2,1 -	2 937 878	356 285	4 444 533	1 011 952	8 750 648
Samtliga	3 000 221	584 347	22 742 235	11 672 961	37 999 764

Källa: SCB, lantbruksräkningen.

Ägoslagsfördelningen 1991 på företag med mer än 2,0 hektar åker framgår av tabell 4.2. Redovisning lämnas för län, produktionsområden och storleksgrupper.

Den totala landarealen i riket anges till ca 41,1 miljoner hektar. I denna areal har då inte inräknats större sjöar och vattendrag. I landarealen ingår bl.a. det rena fjällområdet, varför hela denna areal inte är disponibel för jord- och skogsbruksproduktion eller för t.ex. bebyggelse för bostads- och industriändamål.

Beträffande definitioner av de olika ägoslagen hänvisas till kapitel 2.

Nya ägoslagsdefinitioner tillämpas fr.o.m. 1981. Relationen gentemot de tidigare definitionerna och effekterna av den nya ägoslagsklassificeringen redovisas också i kapitel 2.

Annan publicering

Uppgifter om ägoslag för samtliga lantbruksföretag lämnas i Lantbruksräkningen 1971, 1976 respektive 1981. SCB. Redovisningen av uppgifter från 1988 års lantbruksräkning har skett i SCB, Statistiska meddelanden serie J. Uppgifter om ägoslag finns i J 13 SM 9002.

Uppgifter för jordbruksföretagen lämnas i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 10 SM 9201.

Tabell 4.2
Arealen av olika ägoslag 1991
Area of different types of land in 1991

Område; storleksgrupp	Åkermark, hektar	Betesmark, hektar	Skogsmark, hektar	Annan mark, hektar	Summa hektar
Län					
Stockholms	92 461	10 319	90 136	14 876	207 792
Uppsala	153 750	13 400	117 890	15 110	300 150
Södermanlands	134 224	12 957	130 549	17 771	295 501
Östergötlands	211 704	36 488	176 718	25 881	450 791
Jönköpings	91 842	31 337	198 507	39 640	361 326
Kronobergs	55 366	15 724	156 047	31 343	258 480
Kalmar	130 486	34 505	214 822	40 787	420 600
Gotlands	83 918	9 182	73 353	24 236	190 689
Blekinge	35 794	6 940	74 676	6 912	124 322
Kristianstads	176 652	28 682	92 795	15 095	313 224
Malmöhus	300 614	21 549	33 742	10 857	366 762
Hallands	120 585	10 613	101 631	26 587	259 416
Göteborgs o Bohus	65 475	9 225	74 716	50 812	200 228
Älvsborgs	152 482	20 243	238 665	58 020	469 410
Skaraborgs	277 551	24 047	132 592	24 205	458 395
Värmlands	111 179	6 553	239 364	25 990	383 086
Örebro	110 743	5 737	138 338	20 518	275 336
Västmanlands	124 361	6 126	110 832	9 172	250 491
Kopparbergs	62 692	4 028	153 730	13 168	233 618
Gävleborgs	74 869	4 094	282 225	20 301	381 489
Västernorrlands	57 896	5 871	270 971	37 475	372 213
Jämtlands	44 421	4 924	288 594	112 660	450 599
Västerbottens	78 077	3 555	317 803	89 393	488 828
Norrbottens	42 855	3 203	240 372	90 280	376 710
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	347 068	15 584	35 533	11 448	409 633
" mellanbygder	325 938	54 766	192 770	56 522	629 996
" norra slättbygder	451 111	37 642	182 442	39 594	710 789
Svealands slättbygder	634 376	47 556	564 427	70 771	1 317 130
Götalands skogsbygder	532 391	133 741	1 076 361	232 049	1 974 542
Mellersta Sveriges skogsbygder	202 273	17 395	472 065	53 823	745 556
Nedre Norrland	168 587	14 564	781 227	115 534	1 079 912
Övre Norrland	128 253	8 054	644 243	241 348	1 021 898
Storleksgrupp, hektar åkermark					
2,1– 5,0	55 051	21 009	419 614	114 966	610 640
5,1– 10,0	142 115	34 306	672 255	165 353	1 014 029
10,1– 20,0	298 167	49 669	749 787	157 080	1 254 703
20,1– 30,0	292 406	40 907	481 429	92 840	907 582
30,1– 50,0	541 922	61 393	595 517	105 171	1 304 003
50,1–100,0	761 722	64 209	542 831	99 914	1 468 676
Över 100,0	698 614	57 809	487 635	85 765	1 329 823
Hela riket					
1991	2 789 997	329 302	3 949 068	821 089	7 889 456
1990	2 844 592	331 691	4 065 431	859 192	8 100 906
1989	2 853 116	331 426	4 106 198	878 830	8 169 570
1988	2 872 319	332 363	4 148 304	901 025	8 254 011
1987	2 890 359	336 730	4 223 437	924 509	8 375 035
1986	2 907 706	339 776	4 267 568	945 329	8 460 379

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Betesmark

Under 1989/90 genomförde SCB en specialstudie av betesmarkens omfattning och användning. Denna omfattade två delar. Den första delen av undersökningen omfattade företag med mer än 5 hektar åker och genomfördes med besöksintervju hos brukarna. Den andra delen omfattade företag med högst 5 hektar åker och genomfördes med postenkät och viss telefonuppföljning. Båda delarna har baserats på urval av företag. Resultaten är därför behäftade med viss osäkerhet. Uppgifter har redovisats för 8 produktionsområden eller 3 riksområden beroende på säkerheten i resultaten. För indelning i dessa områden se bilaga 2. Samtidigt med dessa uppgifter har SCB publicerat ett Statistiskt meddelande innehållande historiska data för betesmarken samt en översikt över de definitionsförändringar som berört betesmarken under 1900-talet.

Betesmark	Mark som används eller lämpligen kan användas till bete och som inte är lämplig att plöjas.

Betesmarken har uppdelats i kultiverad och ej kultiverad mark:

Kultiverad betesmark	Mark som förbättrats med redskap, gödsling, kalkning, röjning eller genom insådd av vallväxter. Hit räknas i regel gammal åkermark som inte antas bli plöjd på nytt.
Ej kultiverad	Mark som sedan lång tid tillbaka och i mer eller mindre obruten följd använts som slåtter och/eller betesmark och som inte utsatts för kultiverande åtgärder under senare år.

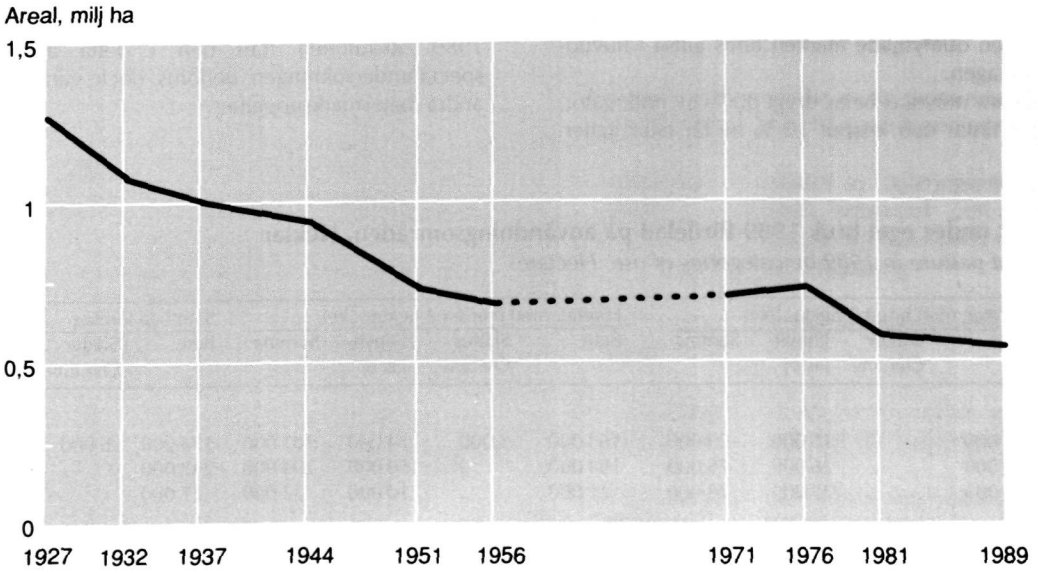
Undersökningen har endast omfattat det särskilda ägoslaget betesmark och innefattar således inte betesvallar på åkermark (ca 190 000 hektar 1990).

Resultat

Enligt betesmarksundersökningen utgjorde arealen betesmark 1989 i hela riket ca 550 000 hektar, vilket motsvarar ca 1,3 % av den totala landarealen. Nära hälften av denna betesmark återfanns i Götalands skogsbygder. Enligt jordbruksräkningen 1927 fanns vid den tidpunkten 1 268 000 hektar ängs- och betesmarker. Jämfört med 1920-talet återstår således mindre än hälften av dessa marker, se diagram 4.3. Den största minskningen har skett i skogsbygderna och särskilt i Norrland.

Det finns flera orsaker till denna minskning. Vinterfodret (hö) som tidigare togs från slåtterängen skördas nu på slåttervall, dvs. åkermark. Det totala behovet av betesmarker har vidare minskat i och med att nötkreaturen blivit färre och en del djur varit installade året om. Betesgången har även i stor utsträckning överförts från naturliga ängs- och betesmarker till mer högavkastande marker som kultiverad betesmark och anlagda betesvallar på åkermark. Detta har konsekvenser för landskapsbilden och för de växter och djur som har sin livsmiljö i ängs- och betesmarkerna. Det tidigare varierande odlingslandskapet med åker, äng och betesmark har i vissa områden ersatts av ett åker- och skogslandskap.

Diagram 4.3
Ängs- och betesmarkens förändring sedan 1920-talet
Meadow and permanent pasture since the 1920's

Källa: SCB, jordbruksräkningar/lantbruksräkningar.

Tabell 4.4
Areal betesmark under eget bruk 1989 fördelad på markslag. Hektar
Area of permanent pasture in 1989 by type of land. Hectares

Område	Företag med högst 2 hektar åker			Företag med mer än 2 hektar åker			Samtliga företag		
	Summa betes-mark	därav kulti-verad mark	ej kulti-verad mark	Summa betes-mark	därav kulti-verad mark	ej kulti-verad mark	Summa betes-mark	därav kulti-verad mark	ej kulti-verad mark
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	..	600	..	13 000	4 000	9 000	16 000	5 000	12 000
" mellanbygder	10 000	..	8 000	57 000	22 000	36 000	67 000	23 000	43 000
" norra slättbygder	5 000	..	2 000	42 000	11 000	30 000	47 000	15 000	32 000
Svealands slättbygder	10 000	3 000	7 000	68 000	21 000	47 000	78 000	24 000	54 000
Götalands skogsbygder	66 000	16 000	43 000	184 000	78 000	103 000	249 000	94 000	146 000
Mellersta Sveriges skogsbygder	11 000	..	7 000	20 000	11 000	9 000	31 000	13 000	17 000
Nedre Norrland	14 000	3 000	9 000	24 000	9 000	14 000	38 000	13 000	24 000
Övre Norrland	13 000	2 000	7 000	7 000	3 000	..	21 000	5 000	11 000
Hela riket	133 000	31 000	86 000	416 000	159 000	252 000	549 000	191 000	338 000

Av tabell 4.4 framgår att den totala betesmarksarealen 1989 bestod av ca 35 % kultiverad och drygt 60 % icke kultiverad mark (resterande del har inte kunnat klassificeras). Sedan slutet av 1950-talet har ca 150 000 hektar *naturliga* ängs- och betesmarker *försvunnit* medan arealen *kultiverad* betesmark förändrats obetydligt.

I tabell 4.5 redovisas hur betesmarken användes 1989. Drygt 440 000 hektar, ca 80 %, av betesmarksarealen utnyttjades för bete. Totalt ca 100 000 hektar betesmark var alltså outnyttjad. De regionala skillnaderna var dock stora. I Götaland och Svealand utnyttjades ungefär 85 % av arealen för bete medan endast ca 45 % utnyttjades i norra Sverige. Ungefär hälften av den outnyttjade betesmarken håller på att växa igen.

Andelen betesmarksareal som är outnyttjad varierar kraftigt mellan å ena sidan jordbruksföretagen (med mer än 2 hektar åker) och å andra sidan de s.k. skogsföretagen som förutom betesmarken huvudsakligen har skogsmark. Bland jordbruksföretagen utnyttjades ca 90 % av den totala betesmarksarealen för bete, medan endast 50 % utnyttjades hos skogsföretagen. Den outnyttjade marken finns alltså i huvudsak hos skogsföretagen.

Av den areal som utnyttjas betas drygt 80 % av nötkreatur, knappt 10 % av hästar och knappt 10 % av får eller getter. Uppgifterna avser genomsnitt för riket. I norra Sverige betas en större andel av får eller getter, ca 20 %.

I betesmarksundersökningen har även uppgifter om bete på skogsmark insamlats. I början av 1900-talet var det vanligt att skogsmark utnyttjades för bete. På 1920-talet fanns det närmare 1 miljon hektar skogsmarksbete. Enligt betesmarksundersökningen finns det nu ca 90 000 hektar skogsmark som används för bete. Ca 90 % av skogsmarksbetet har alltså försvunnit sedan 1920-talet. Definitionsförändringar gör dock att uppgifterna från 1920-talet inte är direkt jämförbara med 1989 års uppgifter.

Annan publicering
En utförligare redovisning återfinns i Statistiska meddelanden, SCB. Historiska data (från 1920-talet) lämnas i Na 36 SM 9001. Undersökningen av betesmarkens omfattning och användning 1989 redovisas i J 13 SM 9003.

Arealuppgifterna avviker från SCBs betesmarksuppgifter enligt lantbruksräkningen 1988 och enligt lantbruksregistret 1989. Resultaten från den i detta avsnitt redovisade specialundersökningen bedöms dock vara tillförlitligare än andra betesmarksuppgifter.

Tabell 4.5
Areal betesmark under eget bruk 1989 fördelad på användningsområden. Hektar
Area of permanent pasture in 1989 by categories of use. Hectares

Område	Företag med högst 2 hektar åker				Företag med mer än 2 hektar åker				Samtliga företag			
	Bete	Slåtter Övr.anv.	Utnytt-jas ej	Summa	Bete	Slåtter Övr.anv.	Utnytt-jas ej	Summa	Bete	Slåtter Övr.anv.	Utnytt-jas ej	Summa
Riksområde												
RO 1	11 000	..	15 000	29 000	163 000	3 000	14 000	181 000	174 000	6 000	29 000	209 000
RO 2	48 000	..	26 000	76 000	194 000	..	10 000	204 000	242 000	..	36 000	280 000
RO 3	6 000	..	22 000	28 000	21 000	..	10 000	32 000	27 000	..	32 000	59 000
Hela riket	64 000	5 000	63 000	133 000	378 000	4 000	34 000	416 000	443 000	8 000	98 000	549 000

Markkartering

I anslutning till de objektiva skördeuppskattningarna 1987 gjordes en kartläggning av markkarterade arealer. En jämförbar undersökning genomfördes 1977. För samtliga företag i urvalet till de objektiva skördeuppskattningarna skulle anges om åkermarken var markkarterad i sin helhet, endast delvis eller inte alls. Dessutom inhämtades uppgift om bl.a. tidpunkt för senaste markkartering.

På basis av erhållna uppgifter gjordes skattningar av markkarterade arealer enligt de skattningsmetoder som tillämpas i de objektiva skördeuppskattningarna.

Vid markkartering, som avser att bestämma markens näringsinnehåll m.m., görs provtagning av markens innehåll av fosfor och kalium samt av markens pH-värde. Undersökningarna har vanligen utförts av respektive lantbruksnämnd på beställning av lantbrukarna.

Resultat

Resultat från markkarteringsundersökningen redovisas i tabell 4.6. Bl.a. framgår att drygt 40 % av landets åkerareal finns på brukningsenheter där hela arealen markkarterats 1987, en ökning med 10 procentenheter jämfört med 1977 års undersökning. De regionala variationerna är stora. Minst vanlig är markkartering i skogsbygderna och i Norrland.

Annan publicering

En utförlig redovisning av markkarteringsundersökningen har lämnats i SCB, Statistiska meddelanden J 12 SM 8806. Undersökningen 1977 redovisas i SM J 1979:8.1 och Appendix till SM J 1979:8.1.

Tabell 4.6
Markkarteringens omfattning 1987
Extent of soil surveyed area in 1987

Område	Åkerareal i procent på företag efter markkarteringens omfattning		
	Helt karterad	Delvis karterad	Ej karterad
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	73	12	15
" mellanbygder	51	21	29
" norra slättbygder	51	17	33
Svealands slättbygder	49	20	32
Götalands skogsbygder	30	17	54
Mellersta Sveriges skogsbygder	28	19	53
Nedre Norrland	18	23	59
Övre Norrland	19	31	51
Hela riket			
1987	44	18	37
1977	33	17	50

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning (urvalsundersökning).

Taxeringsvärden

Uppgifter om taxeringsutfallet publiceras årligen av SCB. Normalt har allmän fastighetstaxering ägt rum ungefär vart femte år – den senaste 1981 – och däremellan har verkställts särskild fastighetstaxering. Fr.o.m. 1988 gäller ett system med rullande allmänna fastighetstaxeringar som innebär att inte alla fastigheter taxeras samtidigt. Nästa allmänna fastighetstaxering för jordbruksfastigheter äger rum 1992.

I föreliggande avsnitt redovisas vissa data rörande jordbruksfastigheternas taxeringsvärden enligt 1991 års särskilda fastighetstaxering. Dessutom redovisas jordbruksfastigheternas hektarvärden från 1981 års allmänna fastighetstaxering.

För jordbruksfastigheter skulle vid 1981 års allmänna fastighetstaxering eftersträvas en taxeringsvärdesnivå som för varje taxeringsenhet utgjorde 67,5 % av det allmänna saluvärde som genomsnittligt gällde under 1978.

Särskild fastighetstaxering sker de år då allmän fastighetstaxering inte äger rum. Nytt taxeringsvärde åsätts bl.a. vid avstyckning eller sammanslagning av taxeringsenheter. Dessutom görs omtaxering av fastighet vars värde ändrats med minst 20 %, dock minst 25 000 kronor, genom ny-, till- eller ombyggnad.

Särskild fastighetstaxering skall ske efter det allmänna prisläge och de uppskattningsgrunder i övrigt som tillämpats vid närmast föregående allmänna fastighetstaxering.

Delvärden
Det totala taxeringsvärdet för jordbruksfastigheter var vid 1981 års taxering fördelat på sex delvärden:

a) skogsbruksvärde	värdet av taxeringsenhetens skogsmark med växande skog och markanläggningar, som används eller behövs för skogsbruk
b) skogsimpedimentsvärde	värdet av de skogsimpediment som hör till taxeringsenheten
c) jordbruksvärde	värdet av taxeringsenhetens åkermark, betesmark och markanläggningar, som används eller behövs för växtodling
d) tomtmarksvärde	värdet av taxeringsenhetens tomtmark
e) bostadsbyggnadsvärde	värdet av de småhus och hyreshus som hör till taxeringsenheten
f) ekonomibyggnadsvärde	värdet av de ekonomibyggnader som hör till taxeringsenheten

Resultat

Uppgifter om jordbruksfastigheternas taxeringsvärden enligt den särskilda fastighetstaxeringen 1991 redovisas i tabellerna 4.7 och 4.9. I tabell 4.9 återfinns också vissa uppgifter från 1981 års allmänna fastighetstaxering.

Det totala taxeringsvärdet för de sammanlagt cirka 331 000 jordbruksfastigheterna uppgick 1991 till ca 113 miljarder kronor. Jordbruksvärdet utgjorde 20 % därav och skogsbruksvärdet 48 %.

Jämförbarhet

Varje år allmän fastighetstaxering sker ändras definitionen av olika begrepp, nya begrepp tillkommer och andra utgår. Mellan fastighetstaxeringarna görs däremot inga ändringar. För vissa begrepp, i huvudsak de som ej ändrats, kan jämförelse göras med tidigare års uppgifter. För begrepp som ändrats behandlas jämförbarheten närmare i publikationerna över de allmänna fastighetstaxeringarna.

Tabell 4.7
Jordbruksfastigheternas taxeringsvärden, i miljoner kronor, och antal taxeringsenheter enligt särskild fastighetstaxering 1991

Assessed values of agricultural real estates, millions of Swedish kronor, and number of assessed units according to the assessment of real estate in 1991

Område	Jordbruksvärde[1]	Därav åkervärde	Skogsbruksvärde	Skogsimpedimentsvärde	Tomtmarksvärde	Bostadsbyggnadsvärde	Ekonomibyggnadsvärde	Totalt taxeringsvärde	Antal taxeringsenheter
Län									
Stockholms	472	449	819	10	334	594	207	2 436	6 215
Uppsala	902	875	1 426	9	224	671	263	3 495	6 796
Södermanlands	783	751	1 396	8	217	639	245	3 288	5 329
Östergötlands	2 042	1 957	2 716	16	308	1 067	393	6 542	10 122
Jönköpings	560	499	4 109	22	274	1 038	349	6 351	14 216
Kronobergs	357	318	3 723	24	239	918	253	5 515	13 798
Kalmar	987	907	3 728	15	246	887	412	6 275	12 151
Gotlands	383	371	204	5	97	390	262	1 341	6 217
Blekinge	395	367	1 056	2	87	371	196	2 108	6 283
Kristianstads	2 394	2 260	1 675	7	290	954	758	6 077	16 057
Malmöhus	4 822	4 703	388	1	344	1 004	837	7 397	13 708
Hallands	1 344	1 302	1 283	15	280	884	604	4 410	11 406
Göteborgs o Bohus	502	469	625	22	359	779	194	2 480	9 707
Älvsborgs	1 067	1 011	3 015	28	488	1 639	486	6 724	22 557
Skaraborgs	2 960	2 874	1 670	6	319	1 317	758	7 031	16 998
Värmlands	381	370	4 708	34	308	1 144	269	6 845	23 673
Örebro	764	746	2 369	17	220	652	226	4 248	9 685
Västmanlands	700	685	1 227	9	141	531	212	2 820	5 325
Kopparbergs	194	189	4 132	50	298	1 195	196	6 065	31 129
Gävleborgs	164	160	3 095	38	242	908	215	4 661	13 789
Västernorrlands	115	111	2 839	18	218	816	181	4 186	18 610
Jämtlands	101	97	2 610	33	201	887	157	3 989	16 775
Västerbottens	184	182	3 166	34	305	996	283	4 968	23 177
Norrbottens	101	98	2 192	62	179	649	191	3 374	16 976
Hela riket									
1991	22 673	21 752	54 171	485	6 219	20 931	8 146	112 625	330 699
1990	22 718	21 794	54 322	491	6 291	20 966	8 114	112 902	331 469
1989	22 656	21 732	53 951	486	6 292	20 950	8 043	112 378	330 765
1988	22 688	21 765	54 441	489	6 340	21 062	8 006	113 026	332 093
1987	22 810	21 851	54 643	491	6 403	21 090	7 453	112 854	331 429
1986	22 796	21 872	54 628	490	6 458	21 152	7 448	112 972	333 291

1) Åkervärde plus betesmarksvärde.

Källa: SCB, särskild fastighetstaxering 1991 (totalundersökning).

Tabell 4.8 visar att 72 % av jordbruksfastigheternas taxeringsvärden hänför sig till fysisk person. I övrigt är aktiebolag dominerande ägare. Staten svarar för knappt 7 %.

Tabell 4.8
Jordbruksfastigheternas taxeringsvärden fördelade efter ägarekategori enligt särskild fastighetstaxering 1987. 1000-tal kronor

Assessed values of agricultural real estates by owner category according to the assessment of real estate in 1987. Thousands of Swedish kronor

Område	Fysisk person	Juridisk person						Okänd ägare	Samtliga ägare-kategorier
		Staten	Borgerlig kommun	Kyrkan	Dödsbo	Svenskt aktie-bolag	Övrig juridisk person		
Län									
Stockholms	1 633 548	132 784	253 545	61 652	92 655	125 489	112 725	2 903	2 415 301
Uppsala	2 254 175	215 396	45 095	100 036	91 874	665 235	130 880	26 779	3 529 470
Södermanlands	2 538 975	205 001	105 676	80 166	109 517	135 957	128 438	1 620	3 305 350
Östergötlands	4 751 381	376 840	163 033	169 875	203 145	601 356	300 607	10 411	6 576 648
Jönkopings	5 221 118	322 801	128 216	185 285	266 875	164 547	63 708	11 494	6 364 044
Kronobergs	4 401 889	279 442	87 737	179 354	234 605	305 192	33 191	2 461	5 523 871
Kalmar	5 082 684	430 211	118 077	156 368	210 979	242 539	60 760	19 117	6 320 735
Gotlands	1 226 379	9 133	3 380	25 031	42 181	16 656	3 790	3 022	1 329 572
Blekinge	1 857 896	47 863	52 650	22 065	67 667	24 937	4 495	118	2 077 691
Kristianstads	5 208 417	228 246	95 019	130 554	165 606	102 384	57 349	10 920	5 998 495
Malmöhus	5 755 200	251 878	332 347	343 232	187 218	271 515	132 410	16 931	7 290 731
Hallands	3 805 314	143 555	94 799	104 972	137 178	62 042	26 076	2 853	4 376 789
Göteborgs o Bohus	2 075 651	57 740	112 333	34 616	143 846	36 899	23 011	3 500	2 487 596
Älvsborgs	5 697 291	185 992	140 222	116 788	285 631	180 906	97 232	9 171	6 713 233
Skaraborgs	5 859 165	383 893	75 589	269 553	225 118	137 979	86 584	6 853	7 044 734
Värmlands	4 316 753	151 536	119 038	145 841	329 364	1 764 890	22 529	25 296	6 875 247
Orebro	2 565 339	705 226	78 958	106 237	123 362	582 697	91 404	13 057	4 266 280
Västmanlands	1 894 002	410 027	79 705	60 731	79 187	186 140	68 114	42 295	2 820 201
Kopparbergs	3 243 876	450 317	63 649	49 204	333 175	1 629 928	315 277	17 182	6 102 608
Gävleborgs	2 705 892	207 415	54 628	72 424	139 759	1 408 697	80 346	43 167	4 712 328
Västernorrlands	2 339 498	149 620	37 733	85 265	145 530	1 425 717	58 370	4 947	4 246 680
Jamtlands	2 161 923	219 636	23 483	56 271	163 074	1 321 852	27 765	1 329	3 975 333
Västerbottens	2 904 340	867 177	39 980	22 833	134 252	944 295	68 083	6 488	4 987 448
Norrbottens	1 699 509	1 130 691	15 252	11 481	141 031	364 496	144 801	6 570	3 513 831
Hela riket									
1987	81 200 215	7 562 420	2 320 144	2 589 834	4 052 829	12 702 345	2 137 945	288 484	112 854 216
1986	81 188 215	7 610 497	2 362 126	2 606 591	4 331 984	12 689 051	2 148 379	34 933	112 971 776
1985	81 458 113	7 691 555	2 375 472	2 622 647	4 387 396	12 825 526	2 161 629	9 863	113 532 201
1984	81 013 740	7 705 435	2 403 544	2 632 925	4 516 119	12 855 625	2 148 133	39 046	113 314 567
1983	80 950 606	7 750 525	2 402 915	2 645 219	4 598 579	12 971 382	2 174 369	25 575	113 519 170

Källa: SCB, särskild fastighetstaxering 1987 (totalundersökning).

Byggnadsvärden på jordbruksfastigheter enligt särskild fastighetstaxering redovisas i tabell 4.9. Bl.a. framgår att värdet för ekonomibyggnader representerar drygt 1/3 av värdet för bostadsbyggnader.

I tabellen redovisas också åkermarks- och skogsbruksvärde per hektar åkermark respektive skogsmark enligt den allmänna fastighetstaxeringen 1981. Bl.a. framgår de stora regionala variationerna både i åkermarks- och skogsbruksvärde.

Beträffande allmän och särskild fastighetstaxering, se texten under rubriken Taxeringsvärden.

Annan publicering

Uppgifter om taxeringsvärden enligt de allmänna fastighetstaxeringarna har redovisats i SCB, Allmän fastighetstaxering 1970, 1975 samt 1981.

Uppgifter från särskild fastighetstaxering redovisas årligen (utom år då allmän fastighetstaxering genomförs), senast i SCB Bo 37 SM 9102.

Tabell 4.9

Byggnadsvärden för jordbruksfastigheter enligt särskild fastighetstaxering 1991 samt jordbruks- och skogsmarksvärde per hektar åker respektive skog enligt den allmänna fastighetstaxeringen 1981

Building values for agricultural real estates in 1991, millions of Swedish kronor, and assessed values of agricultural real estates per hectare according to the assessment of real estate in 1981

Område	Byggnadsvärden, miljoner kronor		Jordbruks-värde per hektar åker, kronor per hektar	Skogsbruks-värde per hektar skog, kronor per hektar
	Bostäder	Ekonomi-byggnader		
Län				
Stockholms	594	207	449	819
Uppsala	671	263	875	1 426
Södermanlands	639	245	751	1 396
Östergötlands	1 067	393	1 957	2 716
Jönköpings	1 038	349	499	4 109
Kronobergs	918	253	318	3 723
Kalmar	887	412	907	3 728
Gotlands	390	262	371	204
Blekinge	371	196	367	1 056
Kristianstads	954	758	2 260	1 675
Malmöhus	1 004	837	4 703	388
Hallands	884	604	1 302	1 283
Göteborgs o Bohus	779	194	469	625
Älvsborgs	1 639	486	1 011	3 015
Skaraborgs	1 317	758	2 874	1 670
Värmlands	1 144	269	370	4 708
Örebro	652	226	746	2 369
Västmanlands	531	212	685	1 227
Kopparbergs	1 195	196	189	4 132
Gävleborgs	908	215	160	3 095
Västernorrlands	816	181	111	2 839
Jämtlands	887	157	97	2 610
Västerbottens	996	283	182	3 166
Norrbottens	649	191	98	2 192
Hela riket				
1991	20 931	8 146	21 752	54 171
1990	20 966	8 114	..	..
1989	20 950	8 043	..	..
1988	21 062	8 006	..	..
1987	21 090	7 453	..	..
1986	21 152	7 448	..	..
1985	21 198	7 425	..	..
1984	21 232	7 400	..	..
1983	21 276	7 372	..	..
1982	21 282	7 331	..	..
1981	21 124	7 361	8 809	2 419

Källa: SCB, särskild fastighetstaxering 1991 samt SCB, allmän fastighetstaxering 1981.

Priser på jordbruksfastigheter

SCB upprättar årligen statistik över antalet lagfartsärenden samt över priserna på jordbruksfastigheter. Lagfartsstatistiken avser att belysa antalet ägarskiften och omsättningen för lagfarna fång av jordbruksfastighet.

Den s.k. köpeskillningskoefficienten som redovisas i tabellerna utgör kvoten mellan köpeskilling och taxeringsvärde. Den redovisas dels som ovägt medeltal, dels som median.

Resultat

Av nedanstående tablå framgår antalet lagfarna fång av jordbruksfastighet år 1990.

Typ av fång	*Antal*
Köp	
Vanliga köp	8 134
Släktköp	3 505
Övriga köp	6
Summa	11 645
Övriga fång[1]	15 221
Totalt	26 866

1) Häri ingår byte, gåva, arv, exekutiv försäljning.

Lagfartsstatistiken grundar sig på underrättelser rörande sökt lagfart som SCB erhåller varje månad i form av lagfartsregister. Statistiken omfattar samtliga lagfarter under undersökningsåret med undantag av vilandeförklarade.

Uppgifterna för prisstatistiken har kommit dels ifrån lantbruksnämnderna, dels, beträffande släktköp, ifrån lagfartsregistren. Lantbruksnämnderna har inventerat förvärven av jordbruksfastighet i samband med prövning enligt jordförvärvslagen. Prisstatistiken omfattar vanliga köp som ansetts representera "marknadsvärde" enligt kommunalskattelagen samt släktköp. Detta innebär att följande köp inte tas med

- köp av speciell karaktär t ex med intressegemenskap
- köp av ideell andel
- köp som omfattar mindre än 2 hektar totalt
- köp där annan fastighet ingår med mer än 25 % av sammanlagda taxeringsvärdet.

Med släktköp avses köp från föräldrar, far- eller morföräldrar eller från make(a).

Resultat från prisstatistiken för jordbruksfastigheter lämnas i tabellerna 4.10–4.12. Av tabell 4.10 framgår att 1990 redovisas 4 064 köp för jord- och skogsbruksändamål med en genomsnittlig köpeskilling på 862 000 kronor och en median för köpeskillingskoefficienten på 2,93.

Resultaten avseende antal köp och köpeskilling skiljer sig mellan tabellerna 4.10 och 4.11 å ena sidan och tabell 4.12.

Detta beror på att den sistnämna tabellen inkluderar icke prisprövade köp samt förvärv för annat än jord- och skogsbruksändamål.

Tabell 4.10
Förvärv av jordbruksfastigheter[1] för jord- eller skogsbruksändamål 1990 fördelade efter jordbruksvärdets, skogsbruksvärdets samt tomt- och bostadsbyggnadsvärdets andel av hela taxeringsvärdet
Purchases of agricultural real estates in 1990 for agricultural or forestry purpose by share of the value of farms, of standing-forest and forestland and of sites and residential buildings compared with the whole assessed value

Andel av totalt taxeringsvärde, procent	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kr	Taxeringsvärde medelvärde, 1 000-tal kr	Köpeskillingskoefficient[2], median
Jordbruksvärde				
0 - 10	2 019	643	169	3,00
11 - 25	603	1 280	355	3,00
26 - 50	573	1 168	403	3,02
51 - 75	369	1 289	558	2,31
76 -100	500	577	267	1,93
Totalt	4 064	862	277	2,93
Skogsbruksvärde				
0	752	788	334	2,20
1 - 33	1 227	1 069	362	2,80
34 - 66	679	1 158	331	3,00
67 - 99	582	1 034	273	3,01
100	824	257	58	3,00
Totalt	4 064	862	277	2,93
Tomt- och bostadsbyggnadsvärde				
0 - 50	3 303	914	302	2,70
51 - 75	503	694	184	3,01
76 -100	258	533	140	3,01
Totalt	4 064	862	277	2,93

1) Prisprövade förvärv för jord- och skogsbruksändamål.
2) Se texten.

Tabell 4.11
Förvärv av jordbruksfastigheter[1] 1990
Purchases of agricultural real estates in 1990

Område	Köp av hel fastighet				Köp av del av fastighet			
	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kronor	Taxeringsvärde medelvärde, 1 000-tal kronor	Köpeskillingskoeffi-cient[2], median	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kronor	Taxeringsvärde medelvärde, 1 000-tal kronor	Köpeskillingskoeffi-cient[2], median
Län								
Stockholms	28	3 387	650	3,02	9	1 501	323	2,92
Uppsala	35	1 577	374	3,01	41	532	159	2,51
Södermanlands	37	2 443	638	3,01	30	1 294	415	2,80
Östergötlands	75	1 838	686	2,62	44	1 083	523	2,31
Jönköpings	100	1 325	405	3,00	33	795	286	2,32
Kronobergs	140	1 317	364	3,00	45	469	155	2,80
Kalmar	87	1 309	406	3,00	48	963	339	2,72
Gotlands	51	765	300	2,53	51	194	87	2,33
Blekinge	26	1 073	296	3,00	20	428	193	2,80
Kristianstads	189	1 131	405	2,81	91	563	265	1,92
Malmöhus	147	1 816	670	2,61	66	1 171	534	2,04
Hallands	105	1 049	388	2,93	37	559	273	1,93
Göteborgs o Bohus	68	988	299	3,00	25	484	165	2,52
Älvsborgs	222	941	289	3,00	52	465	182	2,70
Skaraborgs	218	1 709	577	2,40	143	225	125	1,73
Värmlands	179	866	230	3,00	143	289	99	2,83
Örebro	84	1 224	414	3,00	25	1 125	325	2,82
Västmanlands	47	1 140	339	3,00	31	1 097	226	2,82
Kopparbergs	133	431	129	3,00	174	370	86	3,01
Gävleborgs	51	723	244	3,01	124	295	82	3,00
Västernorrlands	99	573	162	3,00	94	261	61	2,62
Jämtlands	109	521	153	3,00	71	261	53	3,01
Västerbottens	154	493	130	3,01	108	297	57	3,01
Norrbottens	95	576	116	3,01	80	103	29	2,70
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	157	1 776	680	2,60	97	920	452	1,93
" mellanbygder	213	1 052	397	2,60	136	569	234	2,10
" norra slättbygder	744	1 222	357	3,00	242	514	188	2,60
Svealands slättbygder	267	1 594	590	2.34	154	460	236	1,93
Götalands skogsbygder	204	1 823	457	3,01	134	873	256	2,63
Mellersta Sveriges skogsbygder	302	854	265	3,00	213	434	132	3,00
Nedre Norrland	311	487	144	3,00	388	313	76	3,00
Övre Norrland	281	520	125	3,01	221	210	45	3,00
Hela riket	2 479	1 115	350	3,00	1 585	466	164	2,60

1) Prisprövade förvärv för jord- och skogsbruksändamål.
2) Se texten.

Källa: SCB, fastighetspris- och taxeringsstatistik.

Tabell 4.11 (forts)
Förvärv av jordbruksfastigheter[1] 1990
Purchases of agricultural real estates in 1990

Område	Summa				Lagfarna släktköp			
	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kronor	Taxeringsvärde medelvärde, 1 000-tal kronor	Köpeskillingskoefficient[2], median	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kronor	Taxeringsvärde medelvärde, 1 000-tal kronor	Köpeskillingskoefficient[2], median
Län								
Stockholms	37	2 928	571	3,02	4	398	312	1,20
Uppsala	76	1 013	258	3,00	5	973	708	1,62
Södermanlands	67	1 928	538	3,00	15	1 008	599	1,82
Östergötlands	119	1 559	626	2,52	52	661	532	1,40
Jönköpings	133	1 193	375	2,91	223	585	499	1,21
Kronobergs	185	1 111	313	2,92	160	500	443	1,04
Kalmar	135	1 186	382	3,00	143	610	511	1,14
Gotlands	102	479	194	2,40	35	508	387	1,22
Blekinge	46	792	252	2,90	73	583	525	1,21
Kristianstads	280	946	360	2,52	109	651	486	1,41
Malmöhus	213	1 616	628	2,50	59	704	482	1,50
Hallands	142	921	358	2,60	138	614	466	1,20
Göteborg o Bohus	93	853	263	3,00	49	501	361	1,21
Älvsborgs	274	850	269	3,00	242	484	406	1,20
Skaraborgs	361	1 121	398	2,13	93	646	529	1,24
Värmlands	322	610	172	3,00	148	401	317	1,41
Örebro	109	1 201	394	3,00	45	528	378	1,32
Västmanlands	78	1 123	294	3,00	43	714	564	1,31
Kopparbergs	307	397	105	3,00	117	480	315	1,42
Gävleborgs	175	420	130	3,00	119	359	264	1,41
Västernorrlands	193	421	113	2,72	134	340	237	1,40
Jämtlands	180	418	114	3,01	136	261	186	1,30
Västerbottens	262	413	100	3,01	242	315	191	1,53
Norrbottens	175	360	76	3,00	84	281	143	1,70
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	254	1 449	593	2,20	97	753	527	1,34
" mellanbygder	349	864	334	2,43	138	683	515	1,33
" norra slättbygder	986	1 048	316	3,00	969	535	452	1,20
Svealands slattbygder	421	1 179	460	2,21	144	654	531	1,33
Götalands skogsbygder	338	1 446	378	3,00	101	746	543	1,41
Mellersta Sveriges skogsbygder	515	681	210	3,00	258	474	345	1,41
Nedre Norrland	699	390	106	3,00	380	313	224	1,41
Ovre Norrland	502	384	90	3,01	381	288	173	1,53
Hela riket	4 064	862	277	2,93	2 468	489	377	1,32

1) Prisprovade förvärv för jord- och skogsbruksändamål.
2) Se texten.

Källa: SCB, fastighetspris- och taxeringsstatistik.

Tabell 4.12
Förvärv av jordbruksfastigheter[1] fördelade efter köpare- och säljarekategorier 1990
Purchases of agricultural real estates in 1990 by categories of buyers and sellers

Köpare	Säljare	Köp av hel fastighet		Köp av del av fastighet		Summa	
		Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kr	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kr	Antal köp	Köpeskilling medelvärde, 1 000-tal kr
Lantbruksnämnd	Fysisk person	77	646	226	209	303	320
	Dödsbo	24	609	12	401	36	540
	Övriga, okänd	20	693	34	707	54	702
	Summa	121	646	272	280	393	393
Staten i övrigt	Lantbruksnämnd	-	-	6	90	6	90
	Fysisk person	6	1 332	6	1 051	12	1191
	Dödsbo	-	-	-	-	-	-
	Övriga, okänd	-	-	-	-	-	-
	Summa	6	1 332	12	571	18	824
Borgerlig kommun	Lantbruksnämnd	3	196	8	81	11	112
	Fysisk person	35	898	24	1 530	59	1 155
	Dödsbo	7	374	1	500	8	389
	Övriga, okänd	7	950	6	1 947	13	1 410
	Summa	52	794	39	1 271	91	998
Fysisk person	Lantbruksnämnd	84	255	469	221	553	226
	Fysisk person	2 044	1111	685	611	2 729	985
	Dödsbo	451	770	103	406	554	702
	Övriga, okänd	94	1 659	130	770	224	1 143
	Summa	2 673	1 046	1 387	479	4 060	852
Dödsbo	Lantbruksnämnd	1	1	1	210	2	105
	Fysisk person	1	58	-	-	1	58
	Dödsbo	1	15	-	-	1	15
	Övriga, okänd	-	-	-	-	-	-
	Summa	3	25	1	210	4	71
Juridisk person	Lantbruksnämnd	3	167	13	1 200	16	1 006
	Fysisk person	77	1 409	49	1 215	126	1 333
	Dödsbo	12	804	2	366	14	742
	Övriga, okänd	32	1 284	17	8 411	49	3 757
	Summa	124	1 288	81	2 702	205	1 847
Övriga, okänd	Lantbruksnämnd	3	231	4	288	7	263
	Fysisk person	30	959	8	613	38	886
	Dödsbo	3	678	-	-	3	678
	Övriga, okänd	5	7 962	1	290	6	6 683
	Summa	41	1 739	13	488	54	1 438
Summa	Lantbruksnämnd	94	246	501	243	595	244
	Fysisk person	2 270	1 100	998	574	3 268	939
	Dödsbo	498	756	118	405	616	688
	Övriga, okänd	158	1 629	188	1 484	346	1 550
	Summa	3 020	1 044	1 805	566	4 825	865

1) Se texten angående omfattningen av statistiken.

Källa: SCB, *fastighetspris- och taxeringsstatistik.*

Annan publicering
Uppgifter om fastighetspriser på jordbruksfastigheter lämnas årligen i SCB, Statistiska meddelanden serie P, senast P 20 SM 9101.

5 Byggnader, anläggningar och maskiner

I detta kapitel redovisas uppgifter om byggnader på jordbruksfastigheter enligt de årliga fastighetstaxeringarna. Uppgifter om byggnadsverksamhet och anläggningar redovisas från undersökningar i anslutning till lantbruksregistret. Vidare lämnas uppgifter om systemtäckdikad areal som erhållits från en undersökning i anslutning till de objektiva skördeuppskattningarna. Slutligen redovisas uppgifter om maskiner som hämtats från lantbruksregistret samt från Jordbruksverkets leveransstatistik.

Kapitel 5 innehåller avsnitt om

- Byggnader
- Byggnadsverksamhet
- Anläggningar
- Täckdikning
- Maskiner

Byggnader

Uppgifter om byggnader på jordbruksfastigheter erhålls vid de årliga fastighetstaxeringarna. Allmän fastighetstaxering har normalt ägt rum ungefär vart femte år – den senaste år 1981 – och däremellan har särskild fastighetstaxering skett. Från och med år 1988 sker allmän fastighetstaxering vart annat år genom ett system med ett intervall om sex år för varje fastighetstyp. Nästa allmänna fastighetstaxering för lantbruksenheter (jordbruksfastigheter) genomförs 1992.

Resultat

I tabell 5.1 redovisas förekomst av bostadsbyggnader och ekonomibyggnader på jordbruksfastigheter enligt den särskilda fastighetstaxeringen 1991.

1991 fanns det ca 214 000 taxeringsenheter med bostadsbyggnader. Ekonomibyggnader fanns på ca 137 000 taxeringsenheter.

Annan publicering

SCB, Allmän fastighetstaxering. Del 1 och 2 1970, 1975 och 1981.

Särskild fastighetstaxering årligen sedan 1971 utom år då allmän fastighetstaxering genomförs. SCB. Statistiska meddelanden, senast Bo 37 SM 9101.

Tabell 5.1
Antal taxeringsenheter med byggnadsvärde enligt särskild fastighetstaxering år 1991. Jordbruksfastigheter
Number of assessed units with building value according to the assessment of agricultural real estate in 1991

Område	Bostadsbyggnader	Ekonomibyggnader m.m.
	Antal taxeringsenheter med bostadsbyggnadsvärde	Antal taxeringsenheter med ekonomibyggnadsvärde
Län		
Stockholms	3 975	2 947
Uppsala	5 110	4 402
Södermanlands	4 028	3 277
Östergötlands	7 823	6 266
Jönköpings	11 539	8 259
Kronobergs	10 244	6 537
Kalmar	9 761	7 393
Gotlands	3 417	2 838
Blekinge	4 052	2 767
Kristianstads	10 210	8 587
Malmöhus	8 836	8 801
Hallands	8 594	7 099
Göteborgs o Bohus	7 043	4 576
Älvsborgs	16 231	10 714
Skaraborgs	12 181	10 245
Värmlands	13 909	6 749
Örebro	6 001	4 210
Västmanlands	4 017	3 538
Kopparbergs	11 901	4 871
Gävleborgs	8 683	5 106
Västernorrlands	10 730	4 214
Jämtlands	10 276	3 776
Västerbottens	15 051	6 324
Norrbottens	10 483	3 676
Hela riket		
1991	214 095	137 172
1990	215 609	137 800
1989	216 616	138 029
1988	218 174	138 663
1987	220 050	137 708
1986	221 856	138 481

Källa: SCB, särskild fastighetstaxering 1991 (totalundersökning).

Byggnadsverksamhet

SCB har årligen t.o.m. 1990 redovisat uppgifter om byggnadsverksamheten inom jordbruket. Insamlingen av uppgifter för denna statistik har skett genom lantbruksregistret och lantbruksnämnderna. I samband med det årliga uppgiftslämnandet till lantbruksregistret i juni har jordbrukarna uppgett om byggnadsverksamhet förekommit under ett år tillbaka. Bland företag med byggnadsverksamhet har gjorts ett urval för närmare uppföljning. Från de utvalda företagen har lantbruksnämnderna inhämtat detaljuppgifter genom telefonintervjuer. Undersökningen är nedlagd fr.o.m. 1991 efter förslag från den livsmedelsstatistiska utredningen.

Uppgiftsinsamlingen har omfattat ny- och tillbyggnad samt större ombyggnad och reparation. Undersökningen skall avse ekonomibyggnaderna i lantbruket. Däremot har inte beaktats verksamhet som utgjorts av enbart installation av inredning, utgödslingsanläggning, tork el. dyl. Avgränsningen av vilken byggnadsverksamhet som är att betrakta som större ombyggnad/reparation har varit förenad med vissa svårigheter.

Resultat

Uppgifter om antal ny- och tillbyggda djurstallar redovisas i tabell 5.2 och 5.3. Antalet nybyggda och tillbyggda djurstallar har successivt ökat från 1986 års bottennivå. De partiella talen för 1990 tyder på att uppgången fortsatt åtminstone beträffande nybyggnader.

Under 1989 byggdes 235 nya djurstallar med en medelyta på 359 m^2. 109 av dessa var avsedda för nötkreatur och 58 för svin.

307 djurstallar byggdes till under 1989. Den utökade medelytan var 170 m^2. Tillbyggnaden skedde i 207 fall för nötkreatur och i 68 fall för svin.

Observera att uppgifterna för 1990 ej är fullständiga. I statistiken redovisas endast under kalenderåret färdigställda byggnader. Undersökningen för 1990 täcker ej den del av byggnadsverksamheten som påbörjats efter den 15 juni och avslutats under året. Fullständiga uppgifter för 1990 kommer inte att kunna erhållas. Undersökningen är nämligen nedlagd fr.o.m. 1991 efter förslag från den livsmedelsstatistiska utredningen.

Statistiken för åren 1986–1989 är fullständig. Tabellerna kan däremot inte belysa omfattningen av byggnadsverksamheten 1990 jämfört med de föregående åren. Byggnadsverksamhetens fördelning i olika avseenden 1990 torde dock kunna utläsas.

Allmänt gäller att summan av delsummor av beräkningstekniska skäl kan avvika från redovisade totalsummor med någon enhet.

Tabell 5.2
Antal nybyggda djurstallar 1989 och 1990[1] fördelade på hustyp och djurslag samt medelyta
Number of new buildings for livestock

Område	År	Antal bygg-nader	Medel-yta m^2	Hustyp		Djurslag (huvudsaklig inriktning)				
				Låg-hus	Hög-hus	Nöt-kreatur	Svin	Hästar	Får	Andra djurslag
Götaland	1990[1]	157	505	118	39	78	39	25	2	13
	1989	134	404	104	30	60	38	18	8	9
Svealand	1990[1]	58	350	42	16	33	8	14	1	2
	1989	48	345	31	17	12	16	11	7	2
Norrland	1990[1]	43	231	38	5	25	4	9	3	2
	1989	53	258	45	8	37	4	6	4	2
Hela riket	1990[1]	258	424	198	60	136	52	48	6	17
	1989	235	359	180	55	109	58	35	19	13
	1988	226	346	152	74	95	78	29	14	6
	1987	155	307	103	52	73	30	31	16	5
	1986	137	312	82	55	69	31	15	18	4

1) Uppgifterna för 1990 är ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Jämförelse mellan partiella och fullständiga uppgifter åren 1987–1989

Som framgått av det föregående är de uppgifter man erhåller för det senast undersökta året ej fullständiga. Med ledning av partiella och definitiva resultat för några föregående år kan man dock göra vissa uppskattningar av ofullständigheten. För nybyggda djurstallar var medelskillnaden 1987–1989 mellan partiella och definitiva tal för riket 23 %, för till- och ombyggda djurstallar 33 %.

Medelskillnaden för nya lagerbyggnader och maskinhus var 27 % och för till- och ombyggnader 29 %.

De genomsnittliga skillnaderna för 1987–1989 torde med viss reservation kunna utnyttjas för approximativa uppräkningar av föreliggande tal för 1990 till att gälla totala byggnadsverksamheten detta år.

Tabell 5.3
Antal tillbyggda djurstallar 1989 och 1990[1] fördelade på hustyp och djurslag samt utökad medelyta
Number of extended buildings for livestock

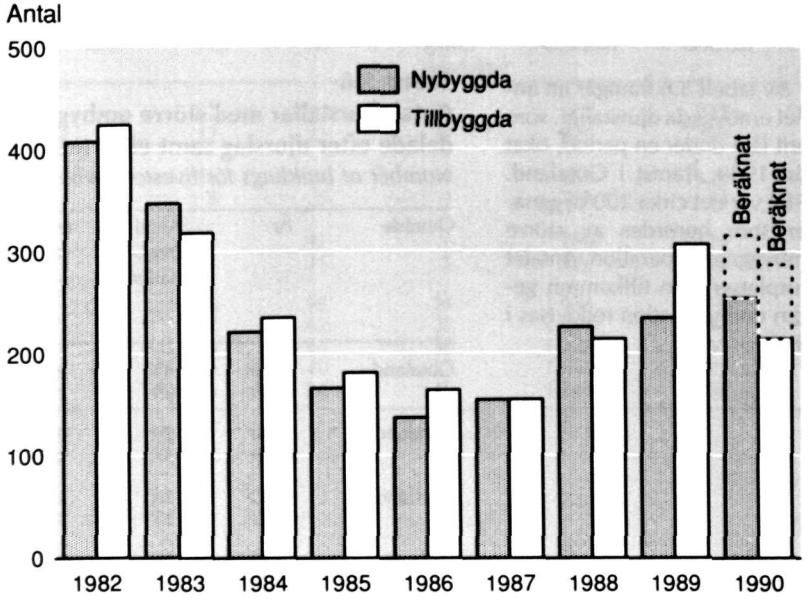
Område	År	Antal bygg-nader	Utökad medel-yta m^2	Hustyp		Djurslag (huvudsaklig inriktning)				
				Låg-hus	Hög-hus	Nöt-kreatur	Svin	Hästar	Får	Andra djurslag
Götaland	1990[1]	132	193	101	31	97	24	8	2	1
	1989	179	190	144	35	103	59	14	1	1
Svealand	1990[1]	39	209	30	9	26	10	3	–	–
	1989	60	161	50	10	47	7	4	2	–
Norrland	1990[1]	44	130	39	5	34	1	8	1	–
	1989	68	124	56	12	57	2	4	5	–
Hela riket	1990[1]	215	183	170	45	157	35	19	3	1
	1989	307	170	250	57	207	68	22	8	1
	1988	214	156	157	57	135	59	13	3	3
	1987	155	144	124	31	106	24	13	9	1
	1986	164	118	114	49	105	24	18	11	4

1) Uppgifterna för 1990 är ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Av diagram 5.4 framgår att antalet nybyggda och tillbyggda djurstallar oavbrutet minskade under 1980-talet fram till åren 1986–1987. En återhämtning påbörjades 1988. De partiella uppgifterna för 1990 har i figuren approximativt uppräknats till att gälla den totala byggnadsverksamheten. (Inlagt med streckade linjer.)

Diagram 5.4
Antal ny- och tillbyggda djurstallar 1982–1990
Number of new and extended buildings for livestock

Tabell 5.5
Antal djurplatser i ny- och tillbyggda djurstallar 1989 och 1990[1]
Number of animal places in new and extended buildings for livestock

Område	År	Mjölkkor		Kor för köttprod		Ungdjur		Svin		Hästar	Får	Höns och kyck-lingar
		Totalt	därav bundna	Totalt	därav bundna	Totalt	därav bundna	Suggor galtar	Slakt-svin			
Götaland	1990[1]	4 387	1 117	698	93	5 504	406	2 482	3 793	382	133	213 300
	1989	3 389	1 042	844	270	5 174	820	2 764	6 359	403	358	130 300
Svealand	1990[1]	1 271	541	517	87	1 992	159	537	1 594	115	80	23 500
	1989	595	252	270	115	1 571	121	947	1 145	146	1 276	35 100
Norrland	1990[1]	895	347	278	20	1 220	283	17	761	134	140	500
	1989	1 846	643	24	14	1 634	278	200	1 164	63	385	1 000
Hela riket	1990[1]	6 553	2 006	1 492	200	8 716	848	3 037	6 147	630	353	237 300
	1989	5 830	1 937	1 139	399	8 378	1 221	3 911	8 668	611	2 019	166 400
	1988	4 218	1 805	574	151	7 428	1 092	4 270	8 346	423	749	121 000
	1987	3 529	1 570	614	270	5 138	1 072	2 307	1 976	615	1 041	37 700
	1986	3 699	1 614	172	51	4 740	899	1 465	5 510	284	1 616	22 500

1) Uppgifterna för 1990 är ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Av tabell 5.6 framgår att antalet ombyggda djurstallar, som varit lågt under en period, ökat från 1989, främst i Götaland. 1989 var det cirka 200 byggnader som berördes av större ombyggnad/reparation. Antalet djurplatser som tillkommit genom ombyggnation redovisas i tabell 5.7.

Tabell 5.6
Antal djurstallar med större ombyggnad/reparation 1989 och 1990[1] fördelade efter djurslag samt efter tidigare användning
Number of buildings for livestock where larger altering or repairing have been done

Område	År	Antal bygg-nader	Medel-yta m^2	Djurslag (huvudsaklig inriktning)			Byggnadens tidigare användning	
				Nöt-kreatur	Svin	Annat djur-slag	Djur-stall	Annat
Götaland	1990[1]	133	289	73	29	31	59	75
	1989	125	191	81	16	27	68	56
Svealand	1990[1]	29	261	18	1	10	13	16
	1989	37	278	23	4	10	14	23
Norrland	1990[1]	28	106	20	1	7	15	12
	1989	35	163	27	–	8	21	14
Hela riket	1990[1]	190	258	110	31	49	87	103
	1989	197	202	131	20	45	104	93
	1988	124	187	75	31	23	62	61
	1987	137	174	87	23	26	80	57
	1986	132	186	75	32	26	86	46

1) Uppgifterna för 1990 är ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Tabell 5.7
Antal djurplatser i ombyggda/reparerade djurstallar 1989 och 1990[1] samt därav tillkomna genom åtgärden
Number of animal places in altered or repaired buildings for livestock

Område	År	Mjölkkor		Kor för köttprod		Ungdjur		Suggor, galtar		Slaktsvin	
		Totalt	därav ökat	Totalt	därav ökat	Totalt	därav ökat	Totalt	därav ökat	Totalt	därav ökat
Götaland	1990[1]	1 498	643	347	169	1 665	672	661	397	2 074	435
	1989	1 516	326	124	22	1 505	570	284	212	813	200
Svealand	1990[1]	358	79	–	–	658	324	17	–	–	–
	1989	943	375	7	–	368	174	27	3	305	255
Norrland	1990[1]	117	59	–	–	294	110	5	5	35	35
	1989	254	102	8	–	438	255	–	–	–	–
Hela riket	1990[1]	1 973	781	347	169	2 616	1 106	683	402	2 110	471
	1989	2 713	802	139	22	2 312	999	311	215	1 118	455
	1988	801	269	54	18	1 996	823	514	306	1 547	297
	1987	1 046	165	97	58	1 824	745	396	175	1 143	201
	1986	981	245	237	11	1 793	543	531	169	2 348	1 198

1) Uppgifterna för 1990 är ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Tabell 5.8
Antal nybyggda lagerbyggnader och maskinhus 1989 och 1990[1]
Number of new storehouses and machinery sheds

Område	År	Antal bygg-nader	därav fri-stående	Lada,loge eller hus för lagring av spann-mål	därav med varm-luft-tork	kall-luft-tork	tork för hö	Lagerhus för potatis eller träd-gårds-produkter	Maskin-hall, garage, verkstad	Därav helt eller del-vis värme-isolerad
Götaland	1990[1]	725	491	96	14	7	9	22	607	223
	1989	1 106	750	164	2	12	22	17	925	269
Svealand	1990[1]	332	282	74	16	16	7	2	256	128
	1989	296	212	29	1	5	5	1	266	74
Norrland	1990[1]	275	181	84	6	5	41	–	190	124
	1989	385	275	57	–	–	34	5	323	201
Hela riket	1990[1]	1 332	954	254	36	28	58	24	1 054	475
	1989	1 788	1 237	250	3	17	62	23	1 514	544
	1988	1 725	1 150	267	27	19	63	30	1 428	497
	1987	1 893	1 356	218	44	11	40	25	1 650	573
	1986	2 000	1 340	312	51	76	84	45	1 643	535

1) Uppgifterna för 1990 ej fullständiga, se texten.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Av tabell 5.8 framgår att antalet nybyggda lagerbyggnader och maskinhus under 1989 var ungefär lika stort som under 1988.

Annan publicering
Byggnadsverksamheten i lantbruket årligen 1971–1991; SCB, Statistiska meddelanden J 32 SM 9001 och J 32 SM 9101 (senaste årgång med preliminära uppgifter för 1990).

Vissa uppgifter om växthus m.m. redovisas i årsbokens kapitel 8. Uppgifterna är hämtade från SCBs trädgårdsräkningar 1982 och 1988. SCB, SM J 1982:18 samt J 10 SM 8803.

Anläggningar

SCB insamlade till lantbruksregistret 1988 bl.a. uppgifter om innehav av vissa anläggningar, nämligen hötorkar, spannmålstorkar och silor för ensilering.

Resultat

I tabell 5.9 redovisas uppgifter om anläggningar på företag med mer än 2 hektar åkermark.

Såväl antalet företag med hötork som antalet företag med spannmålstork med varmluft har fram till senaste räkningen 1988 ökat. Antal företag med spannmålstork med kalluft har dock minskat sedan räkningen 1981. År 1988 hade 40 % av jordbruksföretagen hötork. Spannmålstork med varmluft fanns vid 9 % av företagen och spannmålstork med kalluft fanns vid 38 % av företagen.

Uppgifterna om silor för ensilering visar att antal företag med tornsilo av plåt eller plast fördubblats sedan 1981 (från 714 till 1 504) medan antal företag med annan tornsilo minskat kraftigt (från 7 635 till 4 525). Antal företag med plansilo, gropsilo visar en liten ökning sedan 1981.

Tabell 5.9
Antal företag med olika slag av anläggningar 1988
Number of holdings with different types of plants

Område; storleksgrupp	Hötork med kalluft	Spannmålstork med varmluft	Spannmålstork med kalluft	Tornsilo av plåt eller plast, gastät	Annan tornsilo	Plansilo, gropsilo
Län						
Stockholms	600	378	573	41	131	115
Uppsala	1 063	1 184	1 077	66	197	197
Södermanlands	911	696	944	67	185	274
Östergötlands	2 093	966	1 452	108	477	364
Jönköpings	3 475	131	2 580	69	347	391
Kronobergs	1 942	85	1 663	44	175	269
Kalmar	1 952	134	1 631	71	300	526
Gotlands	722	126	605	32	135	387
Blekinge	513	45	390	17	21	151
Kristianstads	1 920	231	1 791	72	114	879
Malmöhus	1 124	576	2 204	39	69	1 000
Hallands	2 446	296	2 526	73	434	630
Göteborgs o Bohus	1 777	133	1 875	32	126	104
Älvsborgs	3 956	417	3 563	94	407	428
Skaraborgs	3 026	1 519	2 859	196	414	446
Värmlands	1 607	362	1 374	82	135	189
Örebro	997	477	910	72	103	146
Västmanlands	851	730	942	42	122	108
Kopparbergs	1 228	319	870	35	134	202
Gävleborgs	1 728	241	1 852	49	68	147
Västernorrlands	1 702	121	1 819	37	73	162
Jämtlands	1 283	50	1 131	44	131	185
Västerbottens	2 483	150	2 608	52	96	364
Norrbottens	912	57	731	70	131	266
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	1 665	809	3 079	85	256	1 067
" mellanbygder	2 737	381	2 776	120	280	1 528
" norra slättbygder	4 347	2 399	4 168	242	668	567
Svealands slättbygder	4 315	3 613	4 598	304	751	834
Götalands skogsbygder	15 361	941	12 587	373	1 703	2 330
Mellersta Sveriges skogsbygder	3 605	678	2 628	130	374	452
Nedre Norrland	4 651	394	4 695	121	236	477
Övre Norrland	3 630	209	3 439	129	257	675
Storleksgrupp, hektar åkermark						
2,1 – 5,0	1 961	32	1 529	5	56	38
5,1 – 10,0	5 628	132	5 090	15	220	203
10,1 – 20,0	9 506	463	9 599	56	731	897
20,1 – 30,0	6 933	735	6 952	107	826	1 317
30,1 – 50,0	8 436	2 008	8 115	365	1 195	2 501
50,1 – 100,0	6 040	3 634	5 372	606	1 106	2 211
Över 100,0	1 807	2 420	1 313	350	391	763
Hela riket						
1988	40 311	9 424	37 970	1 504	4 525	7 930
1981	37 331	8 827	43 718	714	7 635	7 418
1977	29 321	8 305	39 735	..	..	..
1971	16 513	6 092	32 719	..	..	..
1966	7 756	4 888	24 098	..	..	..

Källa: SCB, lantbruksregistret (totalundersökning).

Cisterner för dieselbrännolja och eldningsolja

Vid den undersökning om förbrukningen av drivmedel och eldningsolja i jordbruket som har geomförts 1978, 1981, 1984, 1987 och 1990 (se kapitel 6) inhämtades också uppgifter om antal cisterner och dessas lagringskapacitet. Uppgifterna avser företag med mer än 2,0 hektar åkermark eller med minst 0,3 hektar frilandsodling av trädgårdsväxter.

Av tabell 5.10 framgår att det 1989 fanns cirka 92 000 cisterner för dieselbrännolja, en minskning jämfört med 1986.

1989 fanns cirka 14 000 cisterner för eldningsolja. Lagringskapaciteten var något lägre än för åren 1977, 1980 och 1983. Resultat för 1986 redovisas inte. Då erhölls en betydligt högre siffra för lagringskapaciteten, vilken troligen berodde på att ett antal cisterner för bostadsändamål felaktigt kom med i redovisningen detta år.

Tabell 5.10
Cisterner för dieselbrännolja och eldningsolja den 31 december 1989
Cisterns for diesel oil and fuel oil on December 31st, 1989

Område; storleksgrupp	Cisterner för dieselbrännolja		Cisterner för eldningsolja[1]	
	Antal	Total rymd, 1 000-tal liter	Antal	Total rymd, 1 000-tal liter
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	11 200	47 900	2 400	10 400
" mellanbygder	10 200	33 700	1 000	3 900
" norra slättbygder	13 700	47 500	3 000	9 900
Svealands slättbygder	16 300	54 300	4 400	15 600
Götalands skogsbygder	22 400	54 100	1 600	5 500
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 500	16 900	900	2 700
Nedre Norrland	6 200	13 500	600	2 100
Övre Norrland	5 300	12 100	400	1 200
Storleksgrupp hektar åkermark				
0,3 – 5,0	3 900	7 600	300	1 700
5,1 – 10,0	9 700	19 400	700	2 900
10,1 – 20,0	18 600	41 100	1 000	3 400
20,1 – 30,0	14 300	35 500	1 200	3 300
30,1 – 50,0	19 000	54 900	2 600	7 300
50,1 – 100,0	18 100	68 500	4 500	14 200
Över 100,0	8 300	53 200	4 000	18 500
Hela riket				
1989	91 800	280 200	14 300	51 200
1986	94 800	281 300	..	..
1983	96 400	281 900	16 200	54 400
1980	91 100	264 600	14 500	51 500
1977	81 200	214 900	15 600	53 400

1) Cisterner för eldningsolja avsedd för bostäder ingår inte.

Källa: SCB, lantbruksregistret (urvalsundersökning om 12 000 enheter, bortfall se kapitel 6).

Nya anläggningar i ny- och tillbyggda djurstallar

Till SCBs undersökning av byggnadsverksamheten (se tidigare avsnitt) har bl.a. inhämtats uppgifter om nya anläggningar i ny- och tillbyggda djurstallar. Uppgifter om dessa anläggningar redovisas i tabellen 5.11. Undersökningen är nedlagd fr.o.m. 1991.

Tabell 5.11
Nya anläggningar i anslutning till ny- och tillbyggda djurstallar 1989 och 1990[1]
New installations in new and extended buildings for livestock

Område	År	Antal bygg-nader	Automatisk utfodring, antal för			Utgödslingsanläggning, antal med			Gödselanläggning, antal med		
			nöt-kreatur	svin	fjäder-fä	mekanisk utgödsl.	flytande utgödsl.	komb. anläggn.[2]	gödsel-platta	urin-behållare	gödsel-behållare
Götaland	1990[1]	290	27	17	12	106	11	19	80	31	66
	1989	313	22	18	7	124	11	27	75	38	57
Svealand	1990[1]	98	8	5	2	27	5	2	25	11	14
	1989	108	4	1	1	39	3	5	23	9	9
Norrland	1990[1]	87	9	1	–	29	1	5	20	5	15
	1989	121	16	3	–	51	5	11	25	13	35
Hela riket	1990[1]	473	44	23	14	161	17	26	127	48	97
	1989	542	42	22	8	214	19	44	123	60	102
	1988	440	12	17	4	177	4	48	107	58	73
	1987	310	18	13	4	123	11	17	71	30	36
	1986	301	13	11	3	125	2	24	88	34	30

1) Uppgifterna för 1990 ej fullständiga, se föregående avsnitt.
2) Avser kombination av mekanisk utgödsling och flytutgödsling.

Källa: SCB, byggnadsverksamheten i lantbruket.

Bevattningsanläggningar

För år 1985 genomförde SCB i samarbete med lantbruksstyrelsen och lantbruksuniversitetet en undersökning av bevattningen i jordbruket. Uppgifter insamlades om anläggningarnas typ och storlek, bevattnade arealer, slag av vattentäkter m.m.

Undersökningen avsåg samtliga företag som omfattade mer än 2 hektar åkermark. Uppgiftsinsamlingen gjordes i två etapper. Som ett första led tillfrågades brukarna i 1985 års LBR-blankett om de hade bevattningsanläggning. De brukare som svarade "ja" på frågan om innehav av anläggning ingick i en uppföljningsundersökning. Den utgjordes av en postenkät som skickades ut i december 1985.

Undersökningen begränsades till anläggningar som använts för fältmässiga odlingar. Anläggningar som använts i drivhus, bänkgårdar samt små anläggningar för trädgårdsbruk o.dyl. uteslöts ur undersökningen.

Motsvarande undersökning genomfördes även 1975.

Resultat

Som framgår av tabell 5.12 fanns år 1985 bevattningsanläggningar på 6 252 företag i landet. Motsvarande antal vid bevattningsundersökningen 1975 var 4 452 företag. Antalet bevattningsmaskiner 1985 var 3 700 (477 st år 1975).

Den bevattnade åkerarealen 1985 uppgick till 48 000 hektar vilket utgör ca 1,6 % av den totala åkerarealen i riket (1975 bevattnades ca 52 000 hektar åker). Ytterligare ca 51 000 hektar åker skulle ha bevattnats om så behövts. De grödor som hade de största bevattnade arealerna var vårsäd, potatis och slåttervall. Av potatisarealen bevattnades 1985 ca 10 700 hektar, vilket utgör ca 28 % av hela potatisarealen. Den gröda som bevattnades i störst utsträckning var dock trädgårdsväxter. Av den totala arealen frilandsodling av trädgårdsväxter, ca 14 800 hektar, bevattnades ca 4 900 hektar, vilket utgör 33 %.

Med *bevattningsmaskin* avses typen stillastående anläggning med trumma och ledning, som dras in.

Anläggning med rör och spridare avser anläggningar där spridare är monterade direkt på ledningarna.

Droppbevattning används främst inom frukt- och bärodlingar. Droppbevattning innebär att vattnet tillförs växterna genom droppdysor eller droppslangar vid marken.

Underbevattning avser bevattning underifrån genom avsiktligt höjande av grundvattennivån.

Uppföljningsundersökningen beslutades i mars 1985. Man kunde då givetvis inte förutse hur vädersituationen skulle bli under sommaren. Behovet av bevattning blev lågt 1985. Efter samråd med bevattningsexpertis bedömdes att undersökningen trots detta kunde ge ett bra underlag för beräkning av jordbrukets vattenbehov m.m.

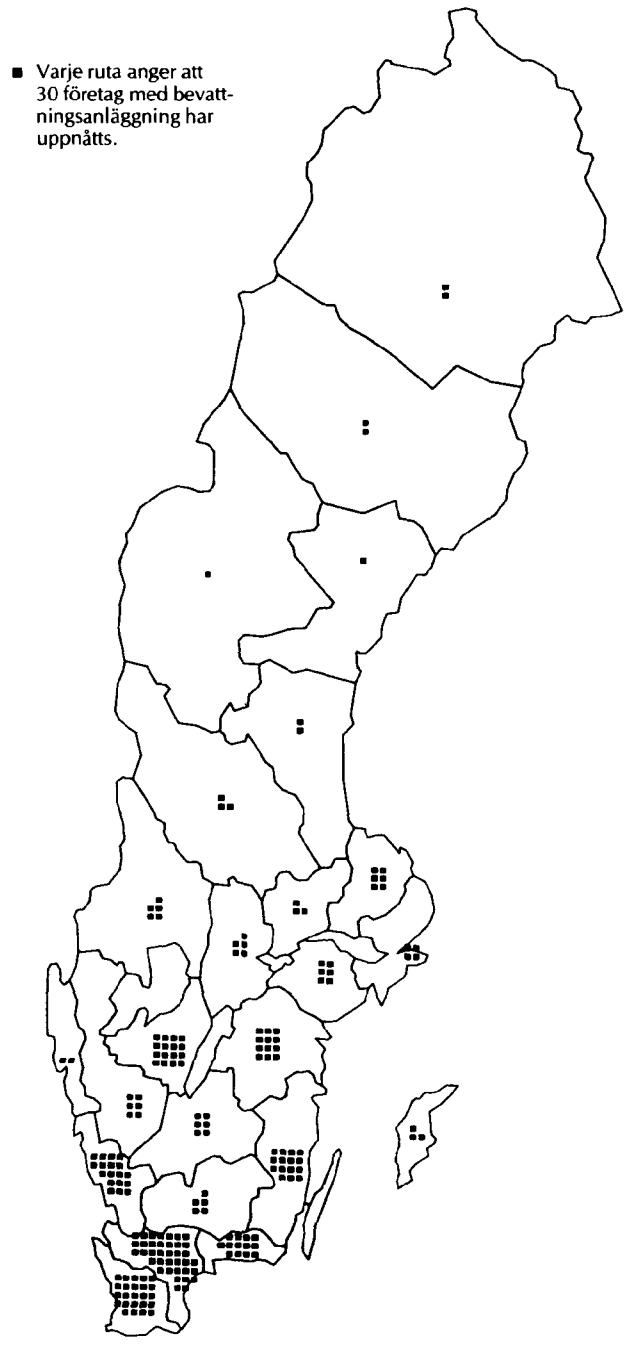
Tabell 5.12
Antal företag med bevattningsanläggning 1985
Number of holdings with irrigation systems

Område	Antal företag med nedanstående typ av anläggning				Antal företag med bevattningsanläggning
	Bevattningsmaskin	Anl. med rör och spridare	Droppbevattning	Underbevattning	
Län					
Stockholms	58	102	1	–	148
Uppsala	106	91	–	3	187
Södermanlands	92	107	–	2	187
Östergötlands	212	187	2	–	380
Jönkopings	73	135	6	–	200
Kronobergs	58	123	1	1	172
Kalmar	288	211	4	–	469
Gotlands	86	23	1	2	107
Blekinge	203	222	1	3	399
Kristianstads	831	330	27	2	1 110
Malmöhus	526	272	8	–	726
Hallands	367	199	6	1	541
Göteborgs och Bohus	9	53	1	–	61
Älvsborgs	80	133	1	–	205
Skaraborgs	301	233	2	1	509
Värmlands	95	76	–	2	156
Örebro	101	79	1	3	173
Västmanlands	63	45	4	–	105
Kopparbergs	48	57	–	1	98
Gavleborgs	29	59	1	–	86
Västernorrlands	16	32	–	–	45
Jämtlands	10	28	–	–	36
Västerbottens	29	36	–	–	64
Norrbottens	19	64	10	1	88
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	965	469	17	1	1 328
" mellanbygder	1 078	475	26	7	1 477
" norra slättbygder	427	285	3	1	675
Svealands slättbygder	444	411	5	10	805
Götalands skogsbygder	522	823	14	1	1 292
Mellersta Sveriges skogsbygder	153	207	1	1	344
Nedre Norrland	63	125	1	–	177
Övre Norrland	48	102	10	1	154
Hela riket	3 700	2 897	77	22	6 252

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Karta 5.13 ger en översiktlig bild över den geografiska fördelningen av företag med bevattningsanläggning.

Karta 5.13
Antal företag med bevattningsanläggning 1985
Number of holdings with irrigation systems

I nedanstående tablå redovisas antalet bevattningsmaskiner vid de 3 700 berörda företagen fördelade efter slangens ytterdiameter.

Slangens ytterdiameter, mm	Antal bevattningsmaskiner
50 – 66	1 106
70 – 85	1 623
90 – 100	1 025
110 –	354
Summa	4 108

Antal företag i landet som har anläggningar med rör och spridare framgår av tablån nedan.

Antal spridare	Antal företag med motsvarande anläggning
1 – 5	567
6 – 10	876
11 – 15	683
16 – 20	420
21 –	359
Summa	2 897

För avgränsning av *vattentäkt* har tillämpats följande klassificering:

Grävda reservoarer, t.ex. märgelgravar och dammar, klassificerades efter tillförselkällan. Om exempelvis en damm huvudsakligen försågs med vatten från ett vattendrag klassificerades vattentäkten som vattendrag. Om öppna tillflöden saknades klassificerades dammen som grundvatten. Kärr och mossar klassificerades som insjö. Som spillvatten klassificerades vatten från kommunala avlopp, industri osv. Om ett företag gjorde uttag ur flera typer av vattentäkt gjordes en procentuell fördelning av kapaciteten på de uppgivna slagen av vattentäkter.

Uppgifter om maximal kapacitet beräknades teoretiskt. Som underlag användes bl.a. inhämtade uppgifter om antal spridare och spridarmunstyckenas diametrar samt kapacitetsuppgifter för olika munstycksdiametrar, som beräknats vid lantbruksuniversitetet.

Som framgår av tabell 5.14 uppgick den totala beräknade maximala kapaciteten till drygt 240 000 kubikmeter per timme, varav ca 48 % från vattendrag och ca 22 % från insjö. Motsvarande beräkning för 1975 uppgick till 140 000 kubikmeter per timme varav ca 57 % från vattendrag och ca 25 % från insjö.

Tabell 5.14
Bevattningsanläggningarnas beräknade maximala kapacitet 1985 efter vattentäkt
Maximum capacity of the irrigation systems

Område	Bevattningsanläggningarnas maximala kapacitet efter vattentäkt (kubikmeter/tim)						Summa
	Vatten-drag	Insjö	Anlagt vatten	Grund-vatten	Havs-vatten	Spill-vatten	
Län							
Stockholms	1 444	3 970	130	38	124	54	5 761
Uppsala	6 030	1 312	317	173	21	60	7 911
Södermanlands	3 174	4 121	230	191	80	–	7 795
Östergötlands	5 497	6 600	1 637	559	155	103	14 550
Jönkopings	2 359	3 809	300	53	–	–	6 700
Kronobergs	2 473	2 494	263	59	–	–	5 288
Kalmar	7 371	1 994	4 218	2 481	1 505	672	18 241
Gotlands	449	115	3 254	315	124	770	5 027
Blekinge	5 361	1 837	2 353	2 668	83	309	12 611
Kristianstads	19 789	5 188	4 903	12 896	82	376	43 233
Malmöhus	13 145	858	7 337	8 606	–	422	30 368
Hallands	15 371	1 702	6 003	1 267	–	164	24 507
Göteborgs och Bohus	854	316	204	71	–	71	1 515
Älvsborgs	3 516	2 906	647	107	–	16	7 191
Skaraborgs	12 272	4 962	3 373	682	–	28	21 317
Värmlands	3 107	3 445	180	112	–	–	6 843
Örebro	3 730	2 011	173	278	–	–	6 192
Västmanlands	2 679	903	310	95	–	–	3 988
Kopparbergs	2 223	1 241	94	34	–	–	3 591
Gävleborgs	1 877	878	62	28	–	–	2 845
Västernorrlands	792	138	30	28	–	–	987
Jämtlands	143	610	–	–	–	–	753
Västerbottens	1 346	683	126	68	–	–	2 223
Norrbottens	1 483	382	723	60	52	–	2 699
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	28 059	2 774	9 400	11 729	–	731	52 693
" mellanbygder	22 640	4 353	13 067	15 867	1 780	1 824	59 531
" norra slättbygder	15 300	6 452	4 397	1 116	41	118	27 423
Svealands slättbygder	17 534	13 659	1 270	864	225	114	33 666
Götalands skogsbygder	20 987	17 205	7 294	959	128	229	46 802
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 113	5 312	533	147	–	28	12 132
Nedre Norrland	3 201	1 651	55	59	–	–	4 965
Övre Norrland	2 831	1 067	848	128	52	–	4 926
Hela riket	116 665	52 473	36 864	30 868	2 225	3 043	242 138

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Annan publicering

Statistiska meddelanden, SCB, J 30 SM 8901, Jordbruksföretag, företagare och anläggningar den 9 juni 1988.

Bevattningen i jordbruket 1985. SCB, J 10 SM 8702.

Bevattningen i jordbruket 1975. SCB, SM J 1976:13.

Förbrukning av drivmedel och eldningsolja i jordbruket 1977, 1980, 1983, 1986 och 1989 samt antal cisterner och lagringskapacitet den 31 december 1977, 1980, 1983, 1986 och 1989. SM J 1978:13, SM E 1981:9, SM E 1984:13, E 21 SM 8701 respektive E 21 SM 9001.

Täckdikning

I anslutning till de objektiva skördeuppskattningarna genomfördes en undersökning om täckdikningens omfattning 1982. Undersökningen omfattade samtliga 12 498 undersökningsenheter, som var uttagna i huvudundersökningen för vall och spannmål.

Uppgiftsinsamlingen gjordes av provtagare i samband med intervjun för utläggning av provytor på våren. Brukaren skulle uppge dels hur stor areal totalt som var systemtäckdikad dels täckdikningsförhållandena på de uttagna provytefälten.

Arealen räknades som systemtäckdikad endast om det fanns ett system av täckdiken med stam- och grenledningar. Detta kunde innebära att ett fält ibland var systemtäckdikat till en del och att resten av fältet var behovstäckdikat eller inte alls rördikat. I de fall inte hela fältet var systemtäckdikat avsåg uppgiften förhållandena vid provyta 1. Genom att koppla uppgifterna till provytefälten kunde uppgifter också erhållas om när täckdikningen skett och material i täckdikningsrören. Vid skördeuppskattningarna registreras om provytefälten är belägna på ägd eller arrendead areal. Motsvarande uppdelning har därför kunnat ske även för den systemtäckdikade arealen med spannmål eller slåttervall.

Resultat

Den totala systemtäckdikade arealen var för riket 1 013 200 hektar eller 34 % av den totala åkerarealen. Fördelningen i länen och riket redovisas i tabell 5.15. Täckdikningen är mest allmän i Västmanlands och Skaraborgs län med 60 respektive 58 % av åkerarealen systemtäckdikad. En mycket låg andel av åkerarealen är systemtäckdikad i Jönköpings, Kronobergs och Västernorrlands län. Systemtäckdikningens olika omfattning beror på olika jordars dikningsbehov och växtodlingens inriktning.

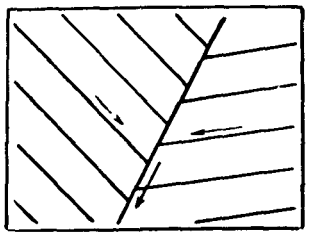
Tabellen visar också att 40 % av den ägda och 31 % av den arrenderade arealen är systemtäckdikad. Stora skillnader förekommer mellan länen. Troligtvis är täckdikningen mindre omfattande på sidoarrenden än på de större arrenderade gårdarna. I t.ex. Stockholms län är en tredjedel av företagen helt arrenderade.

Tabell 5.15
Systemtäckdikad åkerareal 1982 samt uppdelning på ägd respektive arrenderad areal. Procent
Area pipe-drained in regular pattern 1982 and percentage of areal pipe-drained in regular pattern for owned and leased arable land

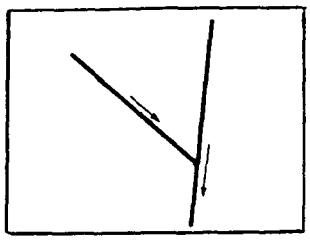
Område	Systemtäckdikad areal			
	Hektar	Andel av total åker-areal, procent	Andel av ägd areal, procent	Andel av arrenderad areal, procent
Län				
Stockholms	30 300	30	27	39
Uppsala	55 100	34	39	35
Södermanlands	44 100	31	34	28
Östergötlands	95 400	43	50	44
Jönköpings	6 000	6	11	4
Kronobergs	5 700	9	15	10
Kalmar	17 800	13	18	11
Gotlands	27 900	33	34	36
Blekinge	8 100	21	28	11
Kristianstads	48 900	27	30	24
Malmöhus	123 700	40	40	38
Hallands	44 400	35	40	35
Göteborgs o Bohus	30 600	43	52	30
Älvsborgs	70 000	43	49	37
Skaraborgs	167 000	58	64	49
Värmlands	47 400	38	49	28
Örebro	43 700	37	46	29
Västmanlands	80 900	60	63	57
Kopparbergs	6 900	10	15	9
Gävleborgs	12 700	16	25	10
Västernorrlands	4 600	7	12	6
Jämtlands	5 100	11	12	9
Västerbottens	25 000	28	36	21
Norrbottens	11 900	25	36	24
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	..	..	48	43
" mellanbygder	..	..	25	21
" norra slättbygder	..	..	66	55
Svealands slättbygder	..	..	46	37
Götalands skogsbygder	..	..	25	16
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	..	28	22
Nedre Norrland	..	..	17	7
Övre Norrland	..	..	34	21
Hela riket	1 013 200	34	40	31

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Som framgår av tabell 5.16 är 43 % av spannmålsarealen systemtäckdikad men bara 23 % av slåttervallen. Av spannmålsgrödorna odlas mer än hälften av höst- och vårvete på systemtäckdikad areal. Detta är också vad man kan förvänta sig, eftersom väldränerad mark är en förutsättning för goda veteskördar.

Med *systemtäckdikat* menas ett system av täckdiken med stam- och grenledningar.

Med *behovstäckdikat* avses enstaka täckdiken som lagts för utdikning av hålor och källdrag.

Tabell 5.16
Andel av grödarealen som är systemtäckdikad 1982. Procent
Percentage of crop-area pipe-drained in regular pattern 1982

Område	Höst-vete	Vår-vete	Höst-råg	Korn	Havre	Spann-mål	Slätter-vall	Spann-mål och slätter-vall
Län								
Stockholms	51	46	38	34	25	36	23	34
Uppsala	41	45	28	40	39	41	25	38
Södermanlands	36	38	38	30	30	32	32	32
Östergötlands	60	57	45	49	44	52	32	47
Jönköpings	46	–	14	7	14	12	5	8
Kronobergs	54	–	9	13	13	13	12	13
Kalmar	29	37	14	19	16	20	10	15
Gotlands	54	70	42	44	38	46	16	34
Blekinge	39	38	19	24	33	28	16	23
Kristianstads	49	61	21	27	39	32	18	28
Malmöhus	52	52	30	36	44	42	23	39
Hallands	84	53	34	38	40	42	30	39
Göteborgs o Bohus	54	32	60	51	46	48	41	45
Älvsborgs	82	58	54	55	55	57	29	45
Skaraborgs	84	85	65	61	61	65	37	60
Värmlands	63	62	55	54	54	54	24	42
Örebro	52	44	37	44	40	43	31	40
Västmanlands	65	67	34	67	55	62	58	61
Kopparbergs	10	–	–	15	18	16	8	13
Gävleborgs	18	–	–	27	19	24	15	20
Västernorrlands	–	–	–	10	10	10	10	10
Jämtlands	–	–	–	18	14	18	8	11
Västerbottens	–	–	–	39	32	39	23	30
Norrbottens	–	–	–	38	22	37	31	32
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	58	59	37	43	47	48	38	47
" mellanbygder	38	43	23	26	30	28	14	24
" norra slättbygder	72	67	57	62	65	66	48	63
Svealands slättbygder	45	50	38	47	42	45	33	43
Götalands skogsbygder	53	31	22	26	26	27	16	22
Mellersta Sveriges skogsbygder	48	41	23	30	33	32	18	26
Nedre Norrland	–	–	–	17	13	16	11	13
Övre Norrland	–	–	–	38	29	38	25	29
Hela riket	56	52	35	39	43	43	23	37

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

När systemtäckdikningen utförts samt använt rörmaterial framgår av tabell 5.17. En tredjedel av den systemtäckdikade arealen dikades före 1940. Dikningen har skett med tegelrör på 81 % av arealen och med plaströr på 16 %. I län där en stor del av dikningen har skett 1960 eller senare är andelen plaströr högre.

Tabell 5.17
Systemtäckdikad areal 1982 fördelad på dikningsperioder och rörmaterial. Procent
Percentage of area pipe-drained in regular pattern in 1982 during different periods and with different material

Område	Systemtäckdikad areal, procent					
	Dikningsperiod			Rörmaterial		
	Före 1940 eller okänd	1940–1959	1960 eller senare	Tegel	Plast	Okänt
Län						
Stockholms	43	29	28	86	8	6
Uppsala	36	35	29	93	4	3
Södermanlands	34	46	20	88	9	3
Östergötlands	48	25	27	87	12	1
Jönköpings	15	39	46	60	30	10
Kronobergs	27	35	38	74	14	12
Kalmar	41	36	23	84	7	9
Gotlands	18	43	39	81	15	4
Blekinge	64	21	15	84	6	10
Kristianstads	54	21	25	89	5	6
Malmöhus	52	16	32	96	3	1
Hallands	44	32	24	82	11	7
Göteborgs o Bohus	18	23	59	83	14	3
Älvsborgs	18	26	56	83	15	2
Skaraborgs	21	36	43	87	12	1
Värmlands	9	22	69	55	45	–
Örebro	37	24	39	63	31	6
Västmanlands	44	37	19	92	7	1
Kopparbergs	14	22	64	73	24	3
Gävleborgs	21	20	59	43	52	5
Västernorrlands	11	29	60	41	43	16
Jämtlands	16	14	70	63	26	11
Västerbottens	5	19	76	31	67	2
Norrbottens	10	14	76	17	76	7
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	54	18	28	92	4	4
" mellanbygder	42	29	29	85	8	7
" norra slättbygder	28	31	41	87	12	1
Svealands slättbygder	36	32	32	82	15	3
Götalands skogsbygder	25	32	43	81	15	4
Mellersta Sveriges skogsbygder	21	31	48	68	31	1
Nedre Norrland	19	21	60	49	41	10
Övre Norrland	7	17	76	26	70	4
Hela riket	33	29	38	81	16	3

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning

Maskiner

Uppgifter om antalet traktorer och skördetröskor har inhämtats vid varje jordbruksräkning respektive lantbruksräkning sedan 1944. Maskinavsnittet ingick också i 1991 års lantbruksregistrering. I anslutning till lantbruksräkningen 1988 har genomförts en specialstudie avseende maskininnehav i jordbruket.

Resultat
Uppgifter för hela riket finns i nedanstående tabell avseende företag med mer än 2 hektar åkermark.

Tabell 5.18
Antal traktorer och skördetröskor åren 1944–1991
Number of tractors and combines in 1944-1991

År	Traktorer	Skordetröskor
1991	167 328	41 018
1986	183 828	47 089
1981	189 654	48 990
1976	188 838	49 489
1971	163 989	42 064
1966	163 404	39 358
1961	148 245	26 345
1951	69 292	8 347
1944	21 164	424

Enligt lantbruksregistret fanns 1991, som tabell 5.19 visar, i genomsnitt 2,0 traktorer per företag som redovisat traktor. På företag med över 100 hektar åkermark fanns 3,9 traktorer i genomsnitt.

Maskiner i trädgårdsbruket
Se kapitel 8, Trädgårdsodling.

Tabell 5.19
Antal traktorer och skördetröskor samt antal företag med traktorer och skördetröskor år 1991
Number of tractors and combines and number of holdings with tractors and combines in 1991

Område; storleksgrupp, hektar åkermark	Antal traktorer	Antal skörde-tröskor	Antal företag med Traktorer	Antal företag med Skörde-tröskor
Län				
Stockholms	3 899	1 273	1 673	1 201
Uppsala	6 933	2 449	2 814	2 351
Södermanlands	5 260	1 752	2 094	1 633
Östergötlands	9 701	3 067	3 809	2 908
Jönköpings	8 245	1 483	4 274	1 601
Kronobergs	5 077	964	2 950	1 021
Kalmar	8 291	1 875	3 786	1 949
Gotlands	4 022	1 125	1 949	1 225
Blekinge	2 947	546	1 491	583
Kristiandstads	11 411	1 958	5 331	1 936
Malmöhus	13 893	3 409	5 892	3 280
Hallands	8 518	2 073	4 334	2 140
Göteborgs o Bohus	5 646	1 232	3 213	1 290
Älvsborgs	12 257	3 007	6 451	3 153
Skaraborgs	14 736	4 761	6 745	4 690
Värmlands	6 754	1 514	3 914	1 578
Örebro	5 538	1 824	2 489	1 772
Västmanlands	5 350	1 987	2 273	1 901
Kopparbergs	4 690	1 235	2 412	1 243
Gävleborgs	5 361	1 225	2 997	1 329
Västernorrlands	4 967	746	2 888	863
Jämtlands	4 015	379	2 298	444
Västerbottens	6 547	783	3 694	987
Norrbottens	3 272	352	1 872	425
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	16 559	4 265	6 950	4 169
" mellanbygder	17 589	4 026	8 024	4 154
" norra slättbygder	22 081	7 344	9 776	7 151
Svealands slättbygder	27 021	9 322	11 421	8 911
Götalands skogsbygder	45 557	9 100	24 060	9 555
Mellersta Sveriges skogsbygder	13 986	3 588	7 399	3 630
Nedre Norrland	13 839	2 204	7 895	2 483
Övre Norrland	10 695	1 170	6 118	1 450
Storleksgrupp hektar åkermark				
2,1 – 5,0	12 225	802	9 847	858
5,1 – 10,0	21 682	2 775	15 102	3 011
10,1 – 20,0	31 966	7 219	18 020	7 708
20,1 – 30,0	23 269	6 470	10 952	6 788
30,1 – 50,0	32 064	9 740	13 143	10 054
50,1 – 100,0	30 815	9 517	10 696	9 376
Över 100,0	15 307	4 495	3 883	3 708
Hela riket	167 328	41 018	81 643	41 503

Källa: SCB, lantbruksregistret (totalundersökning).

För att erhålla en utförligare belysning av förekomsten av maskiner och redskap har SCB som en specialstudie i anslutning till lantbruksräkningen 1988 gjort en bearbetning av de detaljerade uppgifter som i detta avseende finns i den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU). För de företag som ingår i JEU – ett slumpmässigt urval av ca 750 företag – upprättas nämligen en noggrann inventarieförteckning, som utgör en del av underlaget för den ekonomiska kalkylmodellen i undersökningen. Ytterligare information om JEU och vilka företag som ingår i undersökningen lämnas i kapitel 11.

I de inventarieförteckningar som upprättas fördelas maskinerna och redskapen efter ålder, motoreffekt, storlek eller något kapacitetsmått. Dessa uppgifter kan sägas visa maskininnehavet men inte maskinanvändningen i jordbruket, då det inte finns några uppgifter om anlitandet av maskinstation, inhyrning av maskiner, antal personer som är tillgängliga vid arbetstoppar m.m. Jordbruksföretag som äger endast en del av maskinen eller redskapet redovisar endast den ägda andelen.

I tabell 5.20 redovisas genomsnittligt innehav per företag av jordbruksmaskiner och redskap. Uppgifter har beräknats för olika driftsinriktningar samt efter företagets arbetsbehov mätt i standardtimmar och redovisas för riksområden. I tabellen redovisas företagens innehav av maskiner och redskap efter ålder, under 10 år respektive 10 år och äldre.

Tabell 5.20
Jordbruksmaskiner och redskap i företag med olika driftsinriktningar 1988. Genomsnittligt antal per företag
Agriculture implements and machinery by type of farming in 1988. Average per holding

	Riksområde 1						Riksområde 2		Riksområde 3
	Jordbruksväxter		Mjölkkor		Övriga husdjur	Blandat jordbruk	Mjölkkor		Mjölkkor
	800–1 600 tim	1 600–3 200 tim	1 600–3 200 tim	3 200–5 600 tim	1 600–3 200 tim	1 600–3 200 tim	1 600–3 200 tim	3 200–5 600 tim	1 600–3 200 tim
Under 10 år									
Traktorer	1,03	1,63	0,83	1,22	0,93	1,06	0,60	1,22	1,02
Plogar	0,85	1,15	0,62	0,82	0,63	0,83	0,49	0,68	0,53
Harvar	1,50	2,11	0,98	1,50	1,12	1,55	0,87	1,27	0,91
Vältar	0,42	0,64	0,18	0,40	0,32	0,46	0,13	0,43	0,12
Hack- och kupredskap	0,15	0,16	0,01	0,06	0,11	0,15	0,07	0,06	0,13
Rad- och kombisåmaskin	0,63	0,72	0,42	0,58	0,26	0,66	0,33	0,64	0,33
Gödselspridningsmaskin	0,80	0,95	1,08	1,64	1,18	1,09	1,26	2,05	1,36
Motor- och fläktspruta	0,48	0,63	0,19	0,29	0,26	0,53	0,13	0,31	0,11
Skördetröska	0,44	0,53	0,25	0,38	0,29	0,39	0,22	0,39	0,09
Potatisupptagare	0,05	0,21	0,02	0,05	–	0,09	0,05	0,05	0,08
Slåttermaskin	0,20	0,32	0,68	0,84	0,30	0,26	0,87	0,94	0,71
Hövändare	0,20	0,22	0,92	0,97	0,48	0,26	1,04	1,14	0,83
Bevattningsmaskin	0,03	0,18	0,01	0,04	0,06	0,08	–	0,02	–
Mjölkningsutrustning	0,02	–	0,53	0,43	0,09	–	0,40	0,55	0,53
Foderblandare och inventarier för transport av foder	0,23	0,27	0,96	1,27	1,02	0,52	1,07	1,37	1,17
10 år och äldre									
Traktorer	1,56	1,77	1,46	1,47	1,37	1,65	1,65	1,49	1,15
Plogar	0,73	0,84	0,84	0,57	0,60	0,63	0,73	0,76	0,69
Harvar	1,69	2,52	1,95	1,51	1,89	2,38	1,47	1,61	1,09
Vältar	0,74	0,63	0,86	0,69	0,64	0,64	0,75	0,57	0,64
Hack- och kupredskap	0,29	0,80	0,50	0,40	0,44	0,68	0,40	0,31	0,32
Rad- och kombisåmaskin	0,59	0,70	0,66	0,52	0,65	0,55	0,60	0,49	0,51
Gödselspridningsmaskin	0,93	0,99	1,35	1,24	1,14	1,11	1,28	1,26	1,12
Motor- och fläktspruta	0,26	0,38	0,20	0,25	0,30	0,35	0,14	0,23	0,12
Skördetröska	0,42	0,51	0,46	0,39	0,48	0,49	0,29	0,42	0,26
Potatisupptagare	0,14	0,06	0,06	0,09	0,13	0,10	0,20	0,17	0,23
Slåttermaskin	0,37	0,54	0,65	0,60	0,56	0,50	0,45	0,52	0,54
Hövändare	0,34	0,42	0,60	0,57	0,50	0,39	0,49	0,43	0,61
Bevattningsmaskin	0,02	0,07	0,00	0,02	0,02	0,03	0,01	0,02	0,02
Mjölkningsutrustning	0,03	–	0,40	0,49	0,21	0,02	0,58	0,52	0,39
Foderblandare och inventarier för transport av foder	0,65	0,76	1,21	1,21	1,11	1,11	1,02	1,05	0,91

Källa: SCB, Maskininnehav i jordbruket.

Undersökningen om anskaffning av maskiner etc.
Jordbruksverket (tidigare Jordbruksnämnden) skriver varje år sedan 1979 till tillverkare och importörer av lantbruksmaskiner och begär att få uppgifter om antalet maskiner m.m. som levererats till jordbruket och om deras försäljningsvärde.

Undersökningen grundas på angivna katalogpriser, vilket medför att hänsyn ej tagits till eventuella rabatter. Mervärdesskatt ingår inte i tabelluppgifterna.

Antalet tillverkare och importörer av lantbruksmaskiner (inklusive traktorer) uppgick under 1990 till ca 200 företag.

Resultat
Uppgifter om antalet till jordbruket levererade traktorer åren 1985–1990 och dessas genomsnittliga effekt lämnas i tabell 5.21 nedan.

Tabell 5.22
Jordbrukets inköp av maskiner och redskap åren 1985–1990. Miljoner kronor
Purchases of machinery and tools by the agricultural sector in 1985–1990. Millions of Swedish kronor

Varuslag	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Löpande priser						
Traktorer och jeepar						
Egentliga traktorer	1 330	951	1 062	1 303	462	999
Övriga tillhörande gruppen traktorer	29	14	9	9	14	15
Jordbearbetningsredskap	283	203	207	249	282	262
Redskap för sådd, spridning m.m.	205	169	163	200	236	200
Redskap för skörd och tröskning	662	492	492	576	655	516
Vagnar	164	145	130	174	210	139
Torkar, kvarnar, silor m.m.	205	164	178	224	200	219
Potatis och rotfruktsredskap	78	56	94	109	108	67
Transportredskap och lastapparater[1]	173	163	189	218	214	179
Utrustning för mjolkning och mjölkhantering	49	35	43	53	71	64
Stallutrustningar	165	154	197	248	271	227
Bevattningsutrustningar	17	19	16	17	18	18
Diverse	96	83	77	89	78	73
Summa[2]	3 456	2 648	2 857	3 469	3 819	2 978
1990 års priser						
Traktorer	1 744	1 190	1 296	1 460	1 545	1 014
Övriga maskiner och redskap[2]	2 994	2 232	2 204	2 468	2 517	1 964
Summa[2]	4 738	3 422	3 500	3 928	4 062	2 978

1) Exklusive vagnar.
2) Inklusive skattning med ledning av undersökning 1976.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 5.21
Antal levererade traktorer 1985–1990
Number of delivered tractors in 1985–1990

År	Antal levererade traktorer	Genomsnittlig effekt på kraftuttaget. Hästkrafter
1990	3 988	85,1
1989	5 995	84,2
1988	5 702	79,4
1987	5 213	80,1
1986	4 932	80,0
1985	6 880	85,4

Värdet av jordbrukets inköp av maskiner och redskap uppgick som framgår av tabell 5.22 till 2 978 miljoner kronor under 1990, varav 1 014 miljoner avsåg traktorer.

Resultatens tillförlitlighet
För några maskingrupper har det inte varit möjligt att erhålla säkra uppgifter. Detta gäller exempelvis vagnar för vilka uppgifter från ett stort antal småtillverkare torde saknas. Vidare föreligger svårigheter att beräkna jordbrukets andel av den totala försäljningen för vissa i undersökningen ingående maskiner och redskap, som används även inom andra näringar än jordbruket. Detta gäller bl.a. elektriska motorer, handredskap, redskap för grundförbättring m.m. För dessa bortfall har gjorts en skattning med ledning av en kompletterande undersökning avseende år 1976.

Det kan också förekomma viss dubbelredovisning t.ex. när tillverkare av viss utrustning till traktorer eller till torkanläggningar även säljer till leverantörer av traktorer och torkar. Dessa förhållanden torde dock knappast ge avvikelser större än någon eller några procent av totalbeloppen.

Annan publicering
Lantbruksregistret 1991: Jordbruksföretag, företagare samt traktorer och skördetröskor. J 30 SM 9201.

Rapporter från lantbruksräkningen 1988, Maskininnehav i jordbruket, specialstudie, SCB, J 33 SM 9202.

Jordbrukarnas investeringar i maskiner och redskap. Statens jordbruksverk.

Andra undersökningar
Fordon enligt bilregistret varje månad sedan 1973; uppgifter om totala antalet traktorer. I årssammandragen även med fördelning på tillverkare och på kommuner. SCB, Statistiska meddelanden serie T.

Nyregistreringsstatistik varje månad sedan 1973; uppgifter om antalet nyregistrerade traktorer i lantbruket med fördelning på tillverkare. AB Bilstatistik.

6 Förnödenheter

Förnödenheter är samlingsnamnet på ett antal förbrukningsvaror som används inom jordbruket, t.ex. utsäde, handelsgödsel, fodermedel och drivmedel.

Det är relativt ont om data om den direkta användningen av förnödenheter i jordbruket. De data som finns får därför kompletteras med försäljningsdata. Skillnaden mellan såld och verkligen använd kvantitet är oftast obetydlig, eftersom de flesta förnödenheter lagras relativt kort tid. Det är dock inte möjligt att utifrån försäljningsdata studera skillnaden i t.ex. handelsgödselanvändning mellan olika slags företag.

Vissa uppgifter om kostnader för förnödenheter återfinns i kapitel 11.

Kapitel 6 innehåller avsnitt om

- Utsäde
- Växtnäringsämnen och kalk
- Växtskyddsmedel
- Fodermedel
- Drivmedel och eldningsolja

Utsäde

Officiell statistik om använda utsädesmängder etc. saknas i stort sett. Däremot finns tillförlitlig försäljningsstatistik tack vare den statliga frökontrollen, se tabell 6.1. Information om de olika utsädesklasserna vid statsplombering lämnas i faktarutan på nästa sida. Uppgifter om andelen areal besådd med betat utsäde har insamlats vid en intervjuundersökning i samband med de objektiva skördeuppskattningarna. Resultaten redovisas i tabell 6.2.

Av tabell 6.1 framgår att ca 186 000 ton utsäde statsplomberades under 1990/91. Huvuddelen av detta utsäde, 86 %, plomberades i klass D. Kvantiteten plomberat utsäde var betydligt lägre 1990/91 än föregående år. Framförallt gäller det strå- och trindsäd, och förklaras av den minskade spannmålsodlingen och en ökad användning av eget utsäde från föregående års skörd.

Vid den centrala frökontrollen plomberades dessutom för export 758 ton med OECD-basis "Basic seed" (motsvarande statsplomb B).

Tabell 6.1
Total kvantitet statsplomberat utsäde 1990/91. Ton
Total quantity of state certified seed in 1990/91. Metric tons

Utsädesslag	Utsäde plomberat med statsplomb						Summa
	A	B	C	D	E	U	
Höststråsäd	1 874	850	3 324	40 810	490	1 399	48 747
Vårstråsäd	4 668	5 151	4 463	100 438	322	87	115 129
Trindsäd	199	448	308	6 156	158	6	7 275
Blandsäd	–	–	–	2 397	2	–	2 399
Vallbaljväxter	11	13	4	769	27	3	827
Vallgräs	27	17	11	3 978	74	11	4 118
Blandfrö	–	–	–	5 126	440	315	5 881
Olje- och spånadsväxter	18	773	98	481	1	412	1 783
Rotfruktsväxter	–	2	–	66	3	–	71
Summa							
1990/91	6 797	7 254	8 208	160 221	1 517	2 233	186 230
1989/90	6 307	9 337	11 944	181 674	3 133	1 007	213 402
1988/89	6 289	12 263	14 267	186 049	864	14 398	234 130
1987/88	6 542	16 553	14 476	185 324	–	29 229	252 124
1986/87	5 968	28 277	10 139	214 444	–	8 437	267 265
1985/86	7 504	15 303	14 407	223 052	–	17 267	277 533

Källa: Statens utsädeskontroll och frökontrollanstalterna i Linköping och Örebro.

Statsplombering och betning av utsäde
Den statliga frökontrollens mål är att garantera en hög kvalitet hos utsädet. I stort sett allt utsäde som säljs kommersiellt måste vara statsplomberat – utsäde som produceras på den egna gården eller säljs mellan jordbrukare är alltså undantaget. För statsplombering ställs vissa krav på renhet, grobarhet, sortrenhet, vattenhalt, ogräshalt m.m. Olika krav ställs på olika utsädesklasser.

- Statsplomb A — Stamutsäde, ej tillgängligt i handeln
- Statsplomb B — Basutsäde, grundutsäde för allt utsäde
- Statsplomb C — Grundutsäde med generationsbeteckning
- Statsplomb D — Bruksutsäde med generationsbeteckning
- Statsplomb E — Utsäde med kvalitetskrav anpassade till EG
- Statsplomb U — Undantagsklass vid brist på utsäde

Statsplombering utförs av Statens utsädeskontroll samt av två lokala frökontrollanstalter.
Betning av utsäde görs med kemiska medel för att skydda mot vissa växtsjukdomar.

Tabell 6.2 visar andelen grödarealer som såtts med betat utsäde 1989/90. Uppgifterna har insamlats i en intervjuundersökning om användningen av kemiska bekämpningsmedel i växtodlingen som genomförts i samband med de objektiva skördeuppskattningarna. Resultaten visar att drygt 90 % av höstsädesarealen och 40 % av vårsädesarealen såddes med betat utsäde 1989/90. I övriga grödor, utom sockerbetor där allt utsäde betas, används det betade utsädet i mindre utsträckning. Uppgift om utsädet saknas dock för 8 % av arealen. Uppgifterna om betat utsäde är därför något osäkra.

De vårsådda spannmålsgrödorna har i betydligt mindre omfattning än tidigare år besåtts med betat utsäde. Andelen har minskat med 20 procentenheter från 60 till 40 procent av vårsädesarealen. Den främsta förklaringen till nedgången torde vara den goda kvaliteten på 1989 års skörd, som innebar att utsädet inte behövde betas.

Annan publicering
Meddelanden från Statens utsädeskontroll (tidigare Statens centrala frökontrollanstalt), årligen sedan 1926.

Frökontrollanstaltens i Linköping verksamhet, årligen, sedan 1878.

Redogörelse för verksamheten vid Frökontrollanstalten i Skara, årligen sedan 1876/77. (Ingår numera i Statens utsädeskontroll.)

Frökontrollanstalten i Örebro, årligen sedan 1878/79.

SCB, Statistiska meddelanden, serie Na, Bekämpningsmedel i jordbruket. Na 31 SM 9102.

Tabell 6.2
Grödarealer besådda med betat[1] utsäde 1989/90, procent
Areas sown with disinfected seed in 1989/90, per cent

Område; storleksgrupp	Samtliga åkergrödor				Spannmål			
	Areal totalt ha	Areal besådd med betat utsäde %	Areal besådd med obetat utsäde %	Betnings-uppgift saknas %	Grödareal ha	Areal besådd med betat utsäde %	Areal besådd med obetat utsäde %	Betnings-uppgift saknas %
Län								
Stockholms	83 600	41	51	7	51 300	58	37	5
Uppsala	142 600	50	43	8	96 900	65	29	5
Södermanlands	125 200	42	49	9	78 900	58	38	4
Östergötlands	198 000	44	47	9	119 800	64	31	5
Jönköpings	85 900	15	79	5	29 400	44	47	9
Kronobergs	50 700	14	79	6	16 800	41	47	12
Kalmar	125 800	25	69	7	50 800	49	47	4
Gotlands	80 500	32	59	9	33 900	61	33	5
Blekinge	33 100	31	64	5	13 200	47	48	4
Kristianstads	168 100	34	54	11	76 600	44	46	10
Malmöhus	285 600	61	28	12	153 300	68	24	8
Hallands	112 300	27	61	12	61 100	43	46	10
Göteborgs o Bohus	56 800	19	76	5	25 800	37	58	6
Älvsborgs	137 000	23	70	6	63 700	43	53	5
Skaraborgs	261 900	39	52	9	169 800	52	43	5
Värmlands	94 800	27	69	4	41 500	56	39	5
Örebro	99 000	34	60	6	64 000	46	52	1
Västmanlands	114 300	45	48	7	83 800	53	42	5
Kopparbergs	54 900	29	67	4	26 300	55	44	2
Gävleborgs	68 500	20	75	5	28 400	46	49	5
Västernorrlands	50 700	10	82	7	12 000	43	42	14
Jämtlands	39 000	13	85	2	5 400	72	23	5
Västerbottens	68 000	19	77	3	18 600	68	26	6
Norrbottens	35 600	8	85	7	5 500	37	54	9
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	331 900	57	32	11	189 400	60	33	7
" mellanbygder	310 400	35	54	11	139 900	54	37	8
" *norra slättbygder*	420 900	44	47	9	277 100	58	38	4
Svealands slättbygder	580 200	44	49	7	386 900	57	38	4
Götalands skogsbygder	488 800	18	76	6	186 600	43	49	9
Mellersta Sveriges skogsbygder	181 200	25	70	5	82 300	50	47	4
Nedre Norrland	149 400	15	80	5	40 200	50	41	9
Övre Norrland	109 500	15	80	5	24 500	62	31	7
Storleksgrupp hektar åkermark								
5,1 – 20,0	402 900	17	78	5	143 000	43	51	6
20,1 – 50,0	801 800	28	65	7	379 300	48	45	7
50,1 – 100,0	726 200	38	53	8	401 600	55	39	6
Över 100,0	641 900	53	37	10	402 800	67	29	4
Hela riket								
1989/90	2 572 800	35	57	8	1 326 800	55	39	6
1988/89	2 547 100	43	49	8	1 322 900	70	25	6
1987/88	2 590 300	40	50	10	1 345 800	64	27	9

1) Betning innebär att utsädet före sådden behandlas med kemiska medel för att skydda detta mot angrepp av växtsjukdomar eller skadedjur.

Källa: SCB, urvalsundersökning.

Växtnäringsämnen

Uppgifter om försäljning av kalk till jord- och trädgårdsbruket samt för kalkning av sjöar och vattendrag insamlas fr.o.m. 1986 av Statistiska centralbyrån (SCB). Tidigare insamlades och publicerades statistiken av Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA). Statistiken avser till största delen försäljning till jordbruket. Uppgiftslämnare är tillverkare, importörer och grossister.

Även statistiken över handelsgödsel har överförts från KSLA till SCB fr.o.m. 1985/86. Uppgiftslämnare till statistiken är tillverkare och importörer av handelsgödsel. Dessa erlägger prisregleringsavgifter till Statens jordbruksverk (SJV) som publicerar årlig statistik på riksnivå. Statistiken avser perioden 1 juli t.o.m. den 30 juni påföljande år. Redovisningen i tabell 6.6 bygger på uppgifterna från SJV. Tabell 6.5 är baserad på SCBs uppgiftsinsamling och avser branschens verksamhetsår, vilket fr.o.m. 1987/88 är juni–maj.

SCB har i princip samlat in och bearbetat primärmaterialet på samma sätt som KSLA tidigare gjort för åren t. o. m. 1985. Det kan dock inte uteslutas att överförandet av statistiken från KSLA till SCB ändå kan påverka resultaten. Detta bör beaktas främst vid studiet av tidsserier. Observera beträffande tabellerna med regionala uppdelningar att viss approximation har fått göras för att erhålla länssiffror, då försäljningsdistrikt etc. inte alltid överensstämmer med länsgränser.

Resultat

I tabell 6.3 redovisas kalkförsäljningen 1986–1990 med fördelning på olika kalkprodukter. En viss osäkerhet råder beträffande definitionen av Mg-kalk och dolomit och även beträffande definitionen av trädgårdskalk vilket till viss del förklarar de stora förändringarna mellan åren.

Tabell 6.3
Försäljningen av olika kalkprodukter 1986–1990 för jord- och trädgårdsbruk, 1 000 ton kalciumoxid
Sales of different lime products 1986–1990 for agricultural and horticultural purposes, in thousands of tons of calcium oxide

Produkt	1986	1987	1988	1989	1990
Krossad kalksten	71,8	80,4	79,5	78,9	38,6
Kalkstensmjöl	8,3	9,6	7,7	16,0	12,7
Dolomit	44,9	38,9	38,7	46,6	29,7
Mg-kalk	34,7	22,8	36,7	32,6	35,0
Trädgårdskalk	19,7	21,9	18,8	19,7	23,9
Slagger	26,5	16,5	14,8	15,5	16,1
Sockerbrukskalk[1]	30,2	22,8	26,8	31,3	27,5
Övriga kalkprodukter	1,0	0,1	0,2	1,0	0,9
Totalt	237,1	212,9	223,2	241,7	184,5

1) Produktnamnet slamkalk har ändrats till sockerbrukskalk.

Källa: SCB.

Detta avsnitt innehåller uppgifter om användningen av kalkprodukter och av växtnäringsämnena kväve (N), fosfor (P) och kalium (K).

Ämne	Effekter
Kalk	Ökar jordens pH-värde och förbättrar jordens struktur.
Kväve	Ger växternas gröna delar en snabb och kraftig utveckling. Ökar proteininnehållet.
Fosfor	Medverkar vid många livsviktiga processer. Stimulerar frösättning och mognad.
Kalium	Medverkar vid växtnäringstransport inom växten. Förbättrar sädens stråstyrka. Ökar växternas vinterhärdighet.

Tabell 6.4
Försäljningen av kalciumoxid, kg per ha utnyttjad åker, 1986–1990
Sales of calcium oxide, kilogrammes per hectare of utilized arable land, 1986–1990

Län	1986	1987	1988	1989	1990
Stockholms	23	37	39	31	23
Uppsala	24	41	36	26	16
Södermanlands	73	61	71	127	88
Östergötlands	44	37	46	63	50
Jönköpings	155	136	134	160	116
Kronobergs	77	141	139	132	97
Kalmar	116	69	81	120	93
Gotlands	24	16	17	30	21
Blekinge	182	183	157	159	153
Kristianstads	106	91	89	92	75
Malmöhus	98	76	89	85	74
Hallands	207	187	216	250	179
Göteborgs o Bohus	155	207	172	147	119
Älvsborgs	97	72	67	87	69
Skaraborgs	70	74	57	47	43
Värmlands	88	47	52	87	63
Örebro	96	62	77	65	46
Västmanlands	44	56	56	46	55
Kopparbergs	9	25	32	53	15
Gävleborgs	63	49	61	74	65
Västernorrlands	52	73	108	60	22
Jämtlands	5	5	6	12	11
Västerbottens	98	75	138	141	78
Norrbottens	93	102	80	68	45
Hela riket	83	75	79	86	66

Källa: SCB.

Länsuppgifterna i tabell 6.4 bygger på uppgifterna om försäljning av kalkprodukter till jord- och trädgårdsbruk samt arealen utnyttjad åker enligt lantbruksregistret. De länsvisa försäljningsuppgifterna är dock delvis osäkra. På riksnivå har variationerna i förbrukningen av kalk varit stora under 1980-talet. År 1980 var den genomsnittliga tillförseln 90 kg/ha, år 1983 var den 120 kg per hektar medan tillförseln de senaste redovisade åren åter varit lägre. Variationerna kan bl.a. bero på skiftande ekonomiska förhållanden mellan åren. Av tabell 6.5 framgår att de genomsnittliga givorna av handelsgödsel 1990/91 motsvarade ca 81 kg kväve, 10 kg fosfor och 19 kg kalium per hektar. Variationerna mellan olika delar av riket är stora, med de högsta hektarsiffrorna i Malmöhus län. Även övriga slättbygdslän ligger högt, medan särskilt norrlandslänen ligger lågt. Variationerna mellan länen är störst för kväve. Vad avser fosfor och kalium var trenden under 1980-talet stadigt nedåtgående i alla delar av landet. En minskning kan noteras även för 1990/91. Vid tolkning av siffrorna i tabell 6.5 måste man komma ihåg att mycket av variationerna mellan länen kan förklaras av skillnader i tillgång till stallgödsel och av skillnader i grödor. I slättbygderna finns t.ex. höga andelar brödsäd och oljeväxter, i Norrland stora vallarealer. Tabell 6.6 visar i vilka former som kväve, fosfor och kalium sålts. Observera att denna tabell ger vikten av den sålda varan, medan tabell 6.5 anger vikten av respektive näringsämne. Kvävegödselmedel kan t.ex. innehålla mellan 15 och 30 % kväve.

Tabell 6.5
Försäljning av handelsgödselmedel (mängd kväve, fosfor och kalium) till jordbruket och trädgårdsbruket i medeltal 1990/91 (juni 1990 – maj 1991). Totalt samt per hektar utnyttjad åker
Sale of fertilizers (nitrogen, phosphorus and potassium) to the agricultural and horticultural sector in 1990/91

Län och länsgrupper		Total kvantitet, ton			Kvantitet per hektar, kg		
		Kväve	Fosfor	Kalium	Kväve	Fosfor	Kalium
Stockholms	(AB)	5 300	700	600	69	9	8
Uppsala	(C)	10 900	1 400	1 300	82	10	10
Södermanlands	(D)	10 100	1 300	1 600	86	11	14
Östergötlands	(E)	20 900	3 000	3 800	108	15	19
Jönköpings	(F)	7 600[1]	900[1]	2 800[1]	53[1]	7[1]	19[1]
Kronobergs	(G)						
Kalmar	(H)	10 600	1 100	2 700	85	8	22
Gotlands	(I)	6 300	1 000	2 500	77	12	31
Blekinge	(K)	2 200	200	700	65	7	21
Kristianstads	(L)	56 100[1]	5 000[1]	13 300[1]	123[1]	11[1]	29[1]
Malmöhus	(M)						
Hallands	(N)	10 000	1 000	3 000	88	9	26
Göteborgs o Bohus	(O)	3 300	400	800	56	8	14
Älvsborgs	(P)	6 800	900	1 700	48	7	12
Skaraborgs	(R)	24 300	3 400	6 000	95	13	24
Värmlands	(S)	4 500	700	1 400	47	7	15
Örebro	(T)	7 200	1 100	1 600	73	11	16
Västmanlands	(U)	9 100	1 400	900	89	14	8
Kopparbergs	(W)	4 000	500	1 100	69	9	19
Gävleborgs	(X)	3 100	500	1 000	44	7	14
Västernorrlands	(Y)	1 300	200	400	24	4	7
Jämtlands	(Z)	1 000	200	300	24	4	7
Västerbottens	(AC)	2 600	500	1 000	36	7	14
Norrbotten	(BD)	1 200	300	500	32	6	14
Vissa länsgrupper							
Län L och M		56 100	5 000	13 300	123	11	29
Län F, G och H		18 200	2 000	5 500	68	7	21
Län O, P och R		34 500	4 700	8 600	76	10	19
Län AB, C, D, T och U		42 600	5 900	6 000	80	11	11
Län W och X		7 100	1 000	2 100	55	8	16
Län Y, Z, AC och BD		6 100	1 100	2 200	30	5	11
Hela riket		208 600	25 700	49 200	81	10	19

1) Pga. stor osäkerhet redovisas summan för länen.

Källa: SCB.

Av tabell 6.6 framgår också att ungefär lika mycket enkla som sammansatta handelsgödselmedel används. Bland de rena kvävegödselmedlen utgörs 56 % av kalksalpeter 15,5 N (15,5 % kväve) samt 35 % av kalkammonsalpeter (27–28 % kväve). Bland de sammansatta dominerar NP 26-6 (26 % kväve, 6 % fosfor) bland NP-medlen, medan PK 11-21 och NK 20-15 samt NPK 20-4-8 är störst inom sina respektive grupper.

Drygt 2 % av den totala mängden handelsgödselmedel i tabell 6.6 används i skogsbruket.

Annan publicering
Förbrukningen av handelsgödselmedel 1989/90 och 1990/91. Statens jordbruksnämnd. Jordbruksekonomiska meddelanden 1989 och 1990.

Försäljningen av kalk och försäljningen av handelsgödsel för jord- och trädgårdsbruk redovisas i SCB, Statistiska meddelanden Na 32 SM 9001 respektive Na 35 SM 9101.

Tabell 6.6
Förbrukningen av handelsgödselmedel uttryckt i miljoner kg per vara (inkl skogsgödsling)
Use of commercial fertilizers. Millions of kg

	1988/89	1989/90	1990/91
Enkla gödselmedel			
Kvävegödsel	749,1	710,9	685,4
Fosforgödsel	17,4	14,2	11,5
Kaliumgödsel	7,1	5,0	6,0
Sammansatta gödselmedel			
NP-gödsel	56,2	42,7	42,8
PK-gödsel	126,7	117,4	74,3
NK-gödsel	..[1]	..[1]	18,6[1]
NPK-gödsel	357,9	357,2	292,3
Totalt	1 314,4	1 247,4	1 130,9

1) NK-gödsel ingår för tidigare år i NPK-gödsel.

Källa: Statens jordbruksverk.

Växtskyddsmedel

Inköp av växtskyddsmedel var tidigare enda måttet på förbrukningen inom jordbruket av sådana medel. Statistiken över mängd sålda preparat återspeglar dock inte helt hur jordbrukets användning av växtskyddsmedel förändrats under åren. Många preparat har blivit effektivare, vilket inneburit att samma mängd preparat räckt till större areal.

Uppgifter om försäljningen av bekämpningsmedel insamlas årligen av Kemikalieinspektionen. På basis av dessa uppgifter har SCB sedan 1981 gjort beräkningar av det antal doser, mätt som liter eller kg preparat per hektar, som den till jordbruket sålda mängden räcker till. Därmed erhålls också ett mått på hur stor yta som kan besprutas med den sålda mängden. Beräkningarna gör det möjligt att studera förändringen i användning över tiden. Jämförbarheten mellan åren är dock beroende av att förbrukarnas lagerhållning inte nämnvärt ändras från ett år till ett annat.

SCB har också vissa år genomfört intervjuundersökningar om jordbrukarnas användning av kemiska bekämpningsmedel i växtodlingen. Vid tolkningen av resultaten från dessa undersökningar måste man komma ihåg att behovet av att använda växtskyddsmedel varierar kraftigt mellan olika år p.g.a. väderlekens inverkan på betingelserna för t.ex. insektsangrepp.

Växtskyddsmedlen kan indelas i:
- Medel mot insekter
- Medel mot växtsjukdomar (svampangrepp)
- Medel mot ogräs

Dessutom används medel för tillväxtreglering, t.ex. stråförkortning och blastdödning.
Betningsmedel för utsäde kan också betraktas som ett medel mot växtsjukdomar; medlet tillsätts dock redan av leverantören.

Resultat

Tabell 6.7 visar försäljningen av växtskyddsmedel under perioden 1985–1990. Som synes dominerar försäljningen av ogräsmedel, såväl volymmässigt som värdemässigt. För samtliga slag av växtskyddsmedel gäller att kvantiteterna varierar mellan enskilda år under perioden. Den kraftiga ökningen mellan 1985 och 1986 kan förklaras av att en statlig prisregleringsavgift för bekämpningsmedel infördes den 1 juli 1986. Denna höjde prisnivån med ca 20 %, varför många jordbrukare gjorde inköp även för 1987 års behov före prishöjningen, vilket sedan avspeglas i en minskad försäljning under 1987.

Förekomsten av olika slags preparat inom varje grupp av bekämpningsmedel och tillkomsten av nya medel på marknaden gör det också svårt att tolka kvantitetsuppgifterna. Övergång till mer verksamma substanser och/eller ändrade koncentrationer kan alltså medföra att en förbättrad effekt erhålls utan att detta avspeglar sig i kvantitetssiffrorna.

Uppgifterna om värde i tabell 6.7 baseras på Statens jordbruksverks sammanställning av prisuppgifter från återförsäljare. Då mängduppgiften avser försäljning till återförsäljare utgör försäljarnas lagerhållning en osäkerhetskälla. Uppgifter för trädgårdsodlingen saknas för senare år. Tidigare uppgifter, från Lantbrukets utredningsinstitut visade en användning i den kommersiella trädgårdssektorn som motsvarade ca 5 % av användningen inom jordbruket.

Tabell 6.7
Total försäljning av växtskyddsmedel till jordbruket 1985–1990. Kvantitet verksam substans och värde

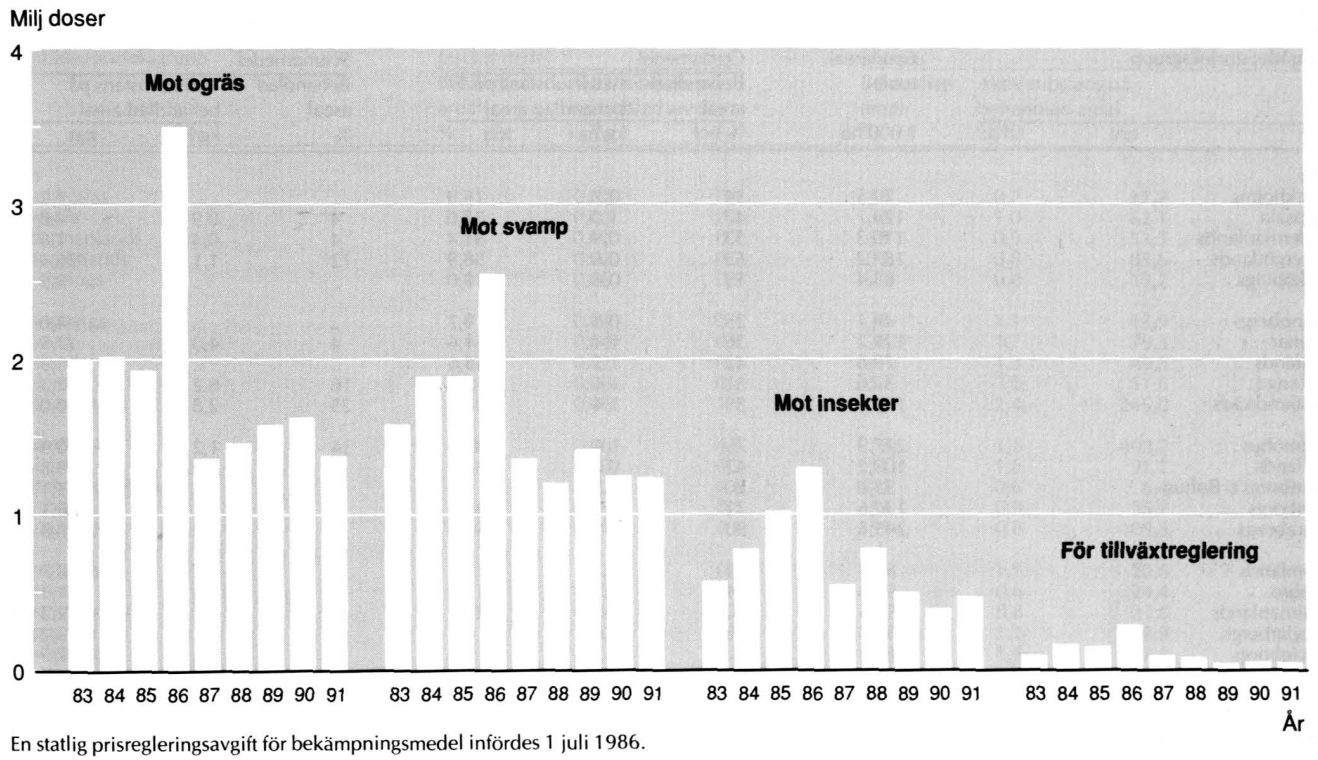
Total sale of pesticides to agriculture in 1985–1990. Quantities of active agent and value

Växtskyddsmedel	Totalt	därav			
		insekts-medel	svamp-medel[1]	betnings-medel[2]	ogräs-medel[3]
Kvantitet verksam substans, ton					
1990	2 344	26	546	97	1 631
1989	2 423	39	379	120	1 852
1988	2 865	103	578	101	2 009
1987	2 409	52	392	119	1 763
1986	5 585	151	801	199	4 193
1985	3 660	140	484	155	2 752
Värde, milj kr					
1990	751,2	50,7	101,7	57,3	541,5
1989	677,5	58,3	75,5	54,9	488,8
1988	661,7	88,2	94,2	37,4	441,9
1987	540,0	32,7	82,8	40,5	384,0
1986	926,9	118,2	170,4	58,9	579,4
1985	571,5	81,4	82,9	39,9	367,3

1) Inklusive micronäringsämnen och baljväxtbakterier.
2) Förbrukning huvudsakligen inom utsädesbranschen.
3) Inklusive medel för tillväxtreglering (1990 kvantitet verksam substans 44 ton).

Källa: Kemikalieinspektionen samt Statens jordbruksverk.

Diagram 6.8
Bekämpningsmedel i jordbruket 1983–1991, miljoner doser
Pesticides i agriculture 1983–1991, million doses

En statlig prisregleringsavgift för bekämpningsmedel infördes 1 juli 1986.

Källa: SCB, Naturresurser och miljö.

Användningen av bekämpningsmedel i jordbruket kan mätas på olika sätt. I diagram 6.8 redovisas beräknat antal doser. För varje preparat har den lämnade kvantitetsuppgiften dividerats med en dos uttryckt i liter eller kg per hektar. Uppgifter om dosens storlek har hämtats från preparatleverantörernas produktkataloger och informationsblad. Den erhållna kvoten är ett mått på hur många doser den sålda kvantiteten räcker till och därmed också ett mått på hur stor yta som kan besprutas med den sålda mängden. Variabeln är jämförbar över tiden men jämförbarheten mellan enskilda år kan påverkas om förbrukarnas lagerhållning ändras från ett år till ett annat som skedde 1986–1987. Av diagrammet kan utläsas att användningen av ogräspreparat och svampbekämpningspreparat i stort sett ligger på samma nivå under de fem första åren på 80-talet. Användningen av insektspreparat och tillväxtreglerande preparat ökade däremot något under samma period. För 1986 redovisas en kraftig ökning för alla fyra preparattyperna. För 1987 redovisas däremot en kraftig minskning. Både ökningen och minskningen torde huvudsakligen vara ett resultat av lagerökningen sommaren 1986.

Hur den genomsnittliga dosen har förändrats över åren för de olika preparattyperna framgår av nedanstående tablå.

År	Antal doser miljoner	Genomsnittlig dos aktiv substans kg/ha
1981	4,1	1,2
1982	4,6	1,1
1983	4,1	1,0
1984	4,7	0,9
1985	4,8	0,7
1986	7,5[1]	0,7
1987	3,3[1]	0,7
1988	3,5	0,8
1989	3,5	0,7
1990	3,2	0,7
1991	3,0	0,6

1) Se texten för kommentar.

Annan publicering

Statens jordbruksverk. Jordbruksekonomiska meddelanden. Jordbrukets kostnader för växtskyddsmedel.

Kemikalieinspektionen. Försålda kvantiteter av bekämpningsmedel.

SCB. Statistiska meddelanden, serie Na: Bekämpningsmedel i jordbruket. Na 19 SM 9101 och 9201.

Tabell 6.9
Användning 1990/91 av ogräs-, svamp- och insektsmedel i åkergrödor, behandlad grödareal samt förbrukad mängd aktiv substans, kg/ha och ton

Use of pesticides in arable crops, treated crop area, and active substance

Område; storleksgrupp	Grödareal totalt	Ogräsmedel			Svampmedel		
		Behandlad areal	Aktiv substans på behandlad areal		Behandlad areal	Aktiv substans på behandlad areal	
	1 000 ha	%	kg/ha	ton	%	kg/ha	ton
Län							
Stockholms	70,5	34	0,7	15,9	..	..	1,2
Uppsala	125,7	47	1,0	57,0	4	0,9	4,8
Södermanlands	110,3	53	0,9	51,4	4	0,4	1,8
Östergötlands	187,2	53	0,6	58,9	12	1,1	26,4
Jönköpings	85,4	19	0,6	10,0	..	..	3,5
Kronobergs	49,1	25	0,8	9,7	..	..	4,0
Kalmar	121,2	36	1,4	61,6	4	4,0	17,5
Gotlands	79,8	42	1,3	43,6	..	..	5,9
Blekinge	32,6	51	1,1	19,1	16	6,2	32,3
Kristiandstads	165,5	59	1,4	138,0	23	2,8	106,0
Malmöhus	277,9	76	1,4	287,3	34	1,2	110,9
Hallands	109,2	47	0,6	31,0	7	8,0	59,8
Göteborgs o Bohus	53,8	20	0,5	5,3	..	..	1,1
Älvsborgs	130,6	31	0,7	30,5	..	..	5,1
Skaraborgs	245,6	50	0,4	50,9	6	4,0	58,5
Värmlands	83,4	21	0,7	11,7	..	..	.8,7
Örebro	91,6	44	0,3	13,0	3	3,8	11,3
Västmanlands	95,5	40	0,8	29,7	..	..	.2,2
Kopparbergs	52,3	16	0,8	6,7	..	..	3,2
Gävleborgs	66,1	..	..	5,9	..	..	1,5
Västernorrlands	48,6	..	..	2,4	..	..	2,2
Jämtlands	38,6	..	..	0,2	..	..	1,2
Västerbottens	64,3	5	1,0	3,2	..	..	1,2
Norrbottens	34,5	..	..	1,0	..	..	1,5
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	325,8	76	1,3	329,9	31	1,4	138,7
" mellanbygder	301,3	52	1,3	211,7	11	5,1	169,0
" norra slättbygder	395,7	54	0,5	113,8	8	2,5	76,0
Svealands slättbygder	503,2	44	0,8	168,1	3	1,6	26,0
Götalands skogsbygder	474,6	26	0,7	84,9	3	3,9	48,9
Mellersta Sveriges skogsbygder	168,0	22	0,4	16,3	2	2,1	6,5
Nedre Norrland	144,8	6	1,0	9,1	..	..	6,7
Övre Norrland	104,6	5	0,8	4,3	..	..	2,6
Storleksgrupp hektar åkermark							
5,1 – 20,0	382,4	19	1,0	70,1	2	2,2	21,3
20,1 – 50,0	757,7	33	1,0	253,0	5	3,2	115,0
50,1 – 100,0	685,1	47	0,9	296,8	9	2,5	161,8
Över 100,0	592,9	63	0,9	325,7	19	1,7	188,7
Hela riket							
1991	2 418,1	42	0,9	944,1	9	2,2	471,9
1990	2 572,8	48	1,1	1 308,8	8	2,0	430,1
1989	2 547,1	50	1,2	1 565,4	9	1,8	417,8
1988	2 590,3	50	1,3	1 745,6	8	2,2	459,9

Källa: SCB, urvalsundersökning.

I tabell 6.9 redovisas resultat från en intervjuundersökning som Statistiska centralbyrån genomförde 1991. I denna undersökning intervjuades ca 4 200 jordbrukare med mer än 5 ha åkermark. De utfrågades om sin användning av kemiska bekämpningsmedel i växtodlingen – till vilka grödor man använt bekämpningsmedel, hur mycket man använt och vilka preparat som kommit till användning. Intervjuerna genomfördes i samband med de objektiva skördeuppskattningarna och varje jordbrukare besöktes flera gånger under sommaren. Jordbruksföretagen är slumpmässigt utvalda i proportion till gårdarnas åkerareal.

Ogräsmedel används på hälften av landets åkerareal med en genomsnittlig dos av 0,9 kg/ha verksam substans. Drygt 7 % av åkerarealen behandlades med i genomsnitt 0,05 kg/ha av insektsmedel och knappt 10 % av arealen med i genomsnitt 2,2 kg/ha svampmedel.

Tabell 6.9 (forts.)

Område; storleksgrupp	Insektsmedel			Summa		
	Behandlad areal	Aktiv substans på behandlad areal		Behandlad areal	Aktiv substans på behandlad areal	
	%	kg/ha	ton	%	kg/ha	ton
Län						
Stockholms	4	0,02	0,1	38	0,7	17,2
Uppsala	6	0,03	0,2	50	1,0	62,1
Södermanlands	5	0,02	0,1	55	0,9	53,3
Östergötlands	8	0,02	0,2	55	0,8	85,6
Jönköpings	4	0,05	0,2	20	0,8	13,7
Kronobergs	8	0,04	0,1	26	1,1	13,9
Kalmar	4	0,04	0,2	38	1,7	79,3
Gotlands	8	0,01	0,1	47	1,3	49,5
Blekinge	12	0,06	0,2	54	3,0	51,6
Kristiandstads	11	0,06	1,1	62	2,4	245,0
Malmöhus	26	0,06	4,5	79	1,8	402,7
Hallands	3	0,07	0,2	51	1,6	91,1
Göteborgs o Bohus	..	..	0,0	20	0,6	6,4
Älvsborgs	2	0,04	0,1	33	0,8	35,7
Skaraborgs	4	0,01	0,1	53	0,8	109,5
Värmlands	..	..	0,1	23	1,1	20,6
Örebro	4	0,03	0,1	48	0,6	24,4
Västmanlands	5	0,04	0,2	44	0,8	32,0
Kopparbergs	..	..	0,0	18	1,1	9,9
Gävleborgs	..	..	0,0	7	1,5	7,4
Västernorrlands	–	–	–	..	..	4,6
Jämtlands	..	..	0,1	..	..	1,5
Västerbottens	–	–	–	6	1,1	4,5
Norrbottens	–	–	–	..	..	2,5
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	22	0,07	4,7	79	1,8	473,3
" mellanbygder	10	0,03	0,8	56	2,3	381,5
" norra slättbygder	6	0,02	0,5	58	0,8	190,3
Svealands slättbygder	5	0,03	0,6	47	0,8	194,7
Götalands skogsbygder	3	0,05	0,7	26	1,1	134,6
Mellersta Sveriges skogsbygder	2	0,02	0,1	24	0,6	22,9
Nedre Norrland	..	..	0,1	6	1,7	15,9
Övre Norrland	..	..	0,0	6	1,1	6,8
Storleksgrupp hektar åkermark						
5,1 – 20,0	2	0,03	0,2	20	1,2	91,6
20,1 – 50,0	4	0,05	1,5	36	1,4	369,5
50,1 – 100,0	7	0,05	2,6	50	1,4	461,1
Över 100,0	15	0,05	4,1	67	1,3	518,5
Hela riket						
1991	7	0,05	8,0	44	1,3	1 424,0
1990	11	0,09	24,9	51	1,4	1 763,9
1989	12	0,10	30,0	53	1,5	2 013,3
1988	30	0,15	113,5	54	1,6	2 318,0

Bekämpningsmedelsförbrukningen är regionalt mycket olika fördelad och naturligtvis beroende av jordbrukets omfattning och karaktär. I de nordligaste länen, där slåttervall upptar en stor del av den aktuella åkerarealen, används bekämpningsmedel i mycket liten omfattning. Av den totalt i landet förbrukade mängden bekämpningsmedel förbrukades där mindre än 2 % medan andelen av arealen var omkring 10 %. Även på småländska höglandet var förbrukningen liten. I jordbruksbygderna i södra Sverige används däremot väsentligt större mängder. I Skånelänen, där ett flertal grödor odlas och där bekämpningsbehovet ofta kan vara stort, förbrukades 45 % av ogräsmedlen, 70 % av insektsmedlen och 46 % av svampmedlen. Samtidigt var länens andel av åkerarealen omkring 18 %. Ogräs-, svamp- och insektsmedel används på förhållandevis större andel av grödarealen på de stora gårdarna än de små. En fjärdedel av jordbruksföretagen har inte alls använt kemiska medel.

Fodermedel

Jordbruksverket sammanställer varje år statistik över produktionen av foderblandningar och beräknar förbrukningen av fodermedel.

Uppgifter om den inhemska produktionen av foderblandningar insamlas från tillverkare av foderblandningar.

Beräkningar över förbrukningen av fodermedel görs av Jordbruksverket med hjälp av uppgifter från tillverkare om produktionen av fodermedel, från den officiella handelsstatistiken om import och export av fodermedel samt från tillverkare och importörer om lagerförändringar.

En liten del av foderbehovet täcks av importerade varor. Importen utgörs främst av proteinrika fodermedel som ingår i foderblandningar.

Ungefär hälften av fodertillgången, uttryckt i energiinnehåll, utgörs av kraftfoder. Bland kraftfodret dominerar spannmål, se tabell 6.10.

Förbrukningen av kraftfoder i Sverige har ökat kraftigt sedan 1960-talet. Orsak till ökningen är främst en ökad intensitet i animalieproduktionen men även i viss mån en minskad grovfoderproduktion.

Fodermedlen kan indelas i grovfoder (hö, grönfoder m.m.) och kraftfoder (spannmål, proteinfodermedel m.m.). En annan indelningsgrund är efter fodermedlets ursprung; vegetabiliska och animaliska (fiskmjöl, köttmjöl m.m.). Dessutom används mindre mängder av mineralfodermedel och vitaminfodermedel.

Tabell 6.10
Beräknad förbrukning av kraftfodermedel 1989–1991. 1 000 ton
Estimated consumption of feeding concentrate in 1989–1991. 1 000 tons

Slag av fodermedel	1989	1990	1991
Spannmål			
Fodersäd	673	514	401
Brödsäd	349	401	399
Annan spannmål	21	33	45
Sockerprodukter			
Betmassa, melass	193	185	188
Proteinfodermedel			
Kvarnprodukter	163	184	196
Foderärter, åkerbönor, lupiner	62	62	69
Övriga vegetabiliska proteinfoder	379	314	284
Köttmjöl	326	37	37
Fiskmjöl	48	46	41
Övriga animaliska proteinfoder	29	30	37

Källa: Statens jordbruksverk.

Som framgår av tabell 6.11 används 42 % av den totala produktionen av foderblandningar (1 900 tusen ton år 1991) till nötkreatur. Ca 32 % används till svin och 24 % till fjäderfä.

Förbrukningen av foderblandningar för fjäderfä har minskat något under den redovisade perioden. Av de använda råvarorna dominerar brödsäd – en skillnad från de övriga djurslagen – samt fodersäd. En relativt stor andel av råvarorna utgörs också av animaliska proteinfoder som fiskmjöl.

Användningen av köpfoderblandningar för svin har minskat under den aktuella perioden, vilket kan tyda på en ökad blandning av foder ute på företagen. Fodersäd är den dominerande råvaran i blandningarna.

Bland råvarorna till nötkreatursblandningarna dominerar sockerprodukter, oljeväxter, fodersäd och kvarnprodukter.

Vid tolkningen av siffrorna i tabell 6.11 måste man komma ihåg att användningen av köpfoderblandningar påverkas av den aktuella tillgången på fodersäd och för nötkreatur också av grovfodertillgången.

Annan publicering

Tabeller över produktion och förbrukning av fodermedel (årligen sedan 1959/60). Statens jordbruksverk (stencil).

Tabell 6.11
Produktion av foderblandningar för olika djurslag samt råvaror ingående i dessa blandningar 1989–1991. 1 000 ton
Production of feeding stuff for different kinds of animals and raw materials included in these mixtures in 1989–1991. 1 000 tons

Råvara	1989	1990	1991
Blandningar för fjäderfän			
Havre, korn	156,0	134,7	114,4
Råg, vete	164,0	174,7	174,5
Annan spannmål	4,7	5,5	7,8
Kvarnprodukter	25,5	26,9	27,3
Raps, rybs, senap	10,2	9,8	14,9
Soja	20,2	16,3	14,2
Ärter, åkerbönor, lupiner	8,7	7,5	18,2
Andra vegetabiliska proteinfoder	–	–	0,7
Köttfodermjöl	7,4	9,7	10,7
Fiskmjöl	26,6	26,4	24,2
Andra animaliska proteinfoder	8,2	7,7	9,1
Mineralråvaror	21,9	21,7	21,4
Övriga råvaror	24,1	22,1	23,6
Summa	477,5	463,0	461,0
Blandningar för svin			
Havre, korn	309,0	225,1	180,6
Råg, vete	118,6	146,9	131,1
Annan spannmål	7,1	13,0	15,6
Kvarnprodukter	66,0	83,5	72,1
Raps, rybs, senap	59,5	49,3	53,7
Soja	41,8	25,6	16,6
Ärter, åkerbönor, lupiner	31,2	27,9	28,8
Andra vegetabiliska proteinfoder	–	–	2,8
Köttfodermjöl	24,2	26,5	24,9
Fiskmjöl	21,1	19,3	16,1
Andra animaliska proteinfoder	4,9	6,3	6,9
Mineralråvaror	15,1	15,2	15,2
Övriga råvaror	41,6	43,2	37,8
Summa	740,1	681,8	602,2
Blandningar för nötkreatur			
Havre, korn	208,1	154,3	95,6
Råg, vete	66,5	79,8	89,1
Annan spannmål	9,5	14,6	20,7
Kvarnprodukter	71,8	73,3	92,1
Kokos	18,5	17,1	14,9
Raps, rybs, senap	121,2	111,6	115,9
Soja	101,7	84,5	46,5
Ärter, åkerbönor, lupiner	22,5	26,8	21,5
Andra vegetabiliska proteinfoder	5,8	0,1	2,2
Köttfodermjöl, fiskmjöl	1,3	1,0	0,6
Fetter	15,9	15,8	15,5
Andra animaliska proteinfoder	–	–	4,7
Betmassa, melass	191,9	181,1	178,1
Mineralråvaror	19,6	18,2	17,3
Övriga råvaror	109,9	118,7	88,6
Summa	964,2	896,9	803,3
Blandningar för häst m.fl.			
Summa	..	..	36,8

Källa: Statens jordbruksverk.

Drivmedel, eldningsolja

Förbrukningen av drivmedel
En undersökning av förbrukningen av drivmedel och eldningsolja i jordbruket 1989 har genomförts. Som framgår av diagram 6.12 var den totala drivmedelsförbrukningen i jordbruket på samma nivå 1989 som 1960, medan man kan notera en viss minskning i förbrukningen tidigare under perioden. Under perioden från 1960–1989 har åkerarealen minskat med ca 15 % och antalet jordbruksföretag med närmare 60 %. Antalet traktorer och skördetröskor har ökat väsentligt under samma period, liksom kapaciteten per maskin (se kapitel 5).

Av diagrammet framgår tydligt hur snabb övergången till dieseldrift varit. År 1960 stod diesel endast för 40 % av den totala förbrukningen, medan fotogen svarade för ungefär lika mycket och bensin för ca 20 %. Redan år 1972 svarade diesel för nära 90 % av drivmedelsförbrukningen.

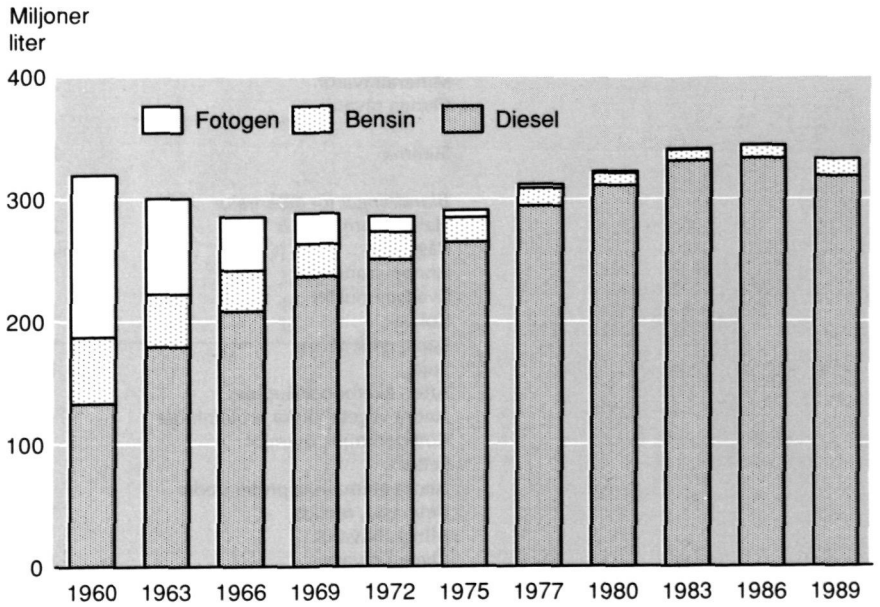
Till skillnad från tidigare undersökningar har det i 1989 års undersökning inte samlats in några uppgifter om fotogenförbrukning. Användningen av fotogen som drivmedel är försumbar. Förbrukningen av bensin i jordbruket är svår att avgränsa och redovisningen begränsas till en uppskattning på riksnivå. För 1989 blir skattningen av bensinförbrukningen inom jordbruket i hela riket ca 14 miljoner liter, vilket kan jämföras med 11 miljoner liter för 1986.

Som redan påpekats dominerar dieselolja helt som drivmedel. År 1989 förbrukades 318 miljoner liter dieselolja som drivmedel i jordbruket.

För hela riket låg drivmedelsförbrukningen på 113 liter dieselolja/ha åker i genomsnitt. (Man måste då komma ihåg att drivmedelsförbrukningen för traktorer som tillfälligt använts t.ex. i skogsbruket ingår i den i tabell 6.14 redovisade drivmedelsförbrukningen.)

Den högsta drivmedelsförbrukningen, 140 liter/ha, redovisades i Götalands södra slättbygder medan Mellersta Sveriges skogsbygder låg lägst med 96 liter/ha. De höga siffrorna i slättbygden beror till stor del på hög andel grödor som kräver mycket maskintid, t.ex. potatis och sockerbetor samt vallar med kort liggtid.

Diagram 6.12
Förbrukningen av drivmedel i jordbruket (miljoner liter) 1960–1989
Consumption of motor fuel in agriculture in 1960–1989. Millions of litres

Tabell 6.13
Förbrukning av drivmedel samt olja för uppvärmning i jordbruket under 1989, 1 000 liter
Consumption of motor fuel and fuel oil in agriculture in 1989, 1 000 litres

Område, storleksgrupp	Drivmedel	Olja för uppvärmning[1]			Summa förbrukning
	Dieselolja	Eldningsolja	Dieselolja	Summa	
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	49 300	6 900	1 600	8 500	57 800
" mellanbygder	42 500	4 200	700	4 900	47 400
" norra slättbygder	48 600	10 200	2 100	12 400	61 000
Svealands slättbygder	63 700	16 300	2 800	19 100	82 800
Götalands skogsbygder	61 000	3 800	900	4 700	65 700
Mellersta Sveriges skogsbygder	20 100	2 100	500	2 600	22 700
Nedre Norrland	18 000	1 000	400	1 500	19 500
Övre Norrland	14 800	500	200	700	15 500
Storleksgrupp, hektar åkermark					
0,3 – 5,0[2]	7 000	..	..	..	..
5,1 – 10,0	15 600	700	..	1 100	16 700
10,1 – 20,0	36 600	1 400	400	1 800	38 400
20,1 – 30,0	35 700	2 500	900	3 400	39 100
30,1 – 50,0	64 300	6 000	1 500	7 500	71 800
50,1 – 100,0	86 200	13 200	2 600	15 800	102 000
Över 100,0	72 700	21 300	3 400	24 700	97 400
Hela riket	318 200	45 100	9 300	54 300	372 500

1) Förbrukning till bostäder och växthus ingår ej.
2) Företag med enbart frilandsodling av trädgårdsväxter ingår.

Källa : SCB, enheten för lantbruksstatistik.

Förbrukningen av eldningsolja

År 1989 förbrukades i jordbruket 45 miljoner liter eldningsolja (förbrukningen till bostäder och växthus ingår inte). Härtill kommer användning av 9 miljoner liter dieselolja för uppvärmning, dvs. sammanlagt användes 54 miljoner liter olja för uppvärmning. Motsvarande siffra för 1986 var 77 miljoner liter. Den höga förbrukningen 1986 kan troligen förklaras av stor nederbörd i vissa delar av landet, vilket medförde större torkningsbehov för spannmål än 1989.

Annan publicering

Förbrukning av drivmedel och eldningsolja i jordbruket 1989 samt antal cisterner och lagringskapacitet den 31 december 1989. SCB, Statistiska meddelanden E 21 SM 9001.

Uppgifterna om förbrukningen av drivmedel och eldningsolja i jordbruket kommer från stickprovsundersökningar som SCB genomfört ungefär vart tredje år sedan 1960. De enskilda undersökningarna har varierat något till sin uppläggning.

Undersökningen avseende 1989 har utförts på ett urval om ca 12 000 företag med mer än 2,0 hektar åkermark eller med minst 0,3 hektar frilandsodling av trädgårdsväxter. Urvalet har dragits från LBR. Bortfallet i undersökningarna har varit ca 4 %.

Medelfelen i undersökningen är små på riksnivå (1 % för diesel och 3 % för eldningsolja). För produktionsområden och storleksgrupper ligger medelfelen betydligt högre.

7 Växtodling

I kapitel 7 redovisas statistik över åkerarealens användning och skördar. I avsnittet om åkerarealens användning lämnas uppgifter bl.a. om arealen av olika grödor och antal företag med odling av respektive gröda. Vidare lämnas uppgifter om användningen av olika sorter i spannmåls- och potatisodlingen. I avsnittet om skördar lämnas uppgifter om hektar- och totalskördar, uppgifter om skördens kvalitet samt uppgifter om övervintring, utvintring m.m. enligt årsväxtrapporteringen. Vissa meteorologiska uppgifter redovisas också.

Kapitlet innehåller avsnitt om

- Åkerarealens användning
- Sortanvändning
- Hektarskördar
- Totalskördar
- Skördens kvalitet
- Årsväxten
- Så- och skördetidpunkter

Åkerarealens användning

Uppgifter om åkerarealens användning erhålls årligen genom lantbruksregistret. Arealens fördelning på olika grödgrupper 1991 framgår av diagram 7.1. Variationerna mellan åren för vissa grödgrupper kan vara stora. För brödsäd var arealen 302 000 hektar 1991, en minskning med 29 % från föregående år.

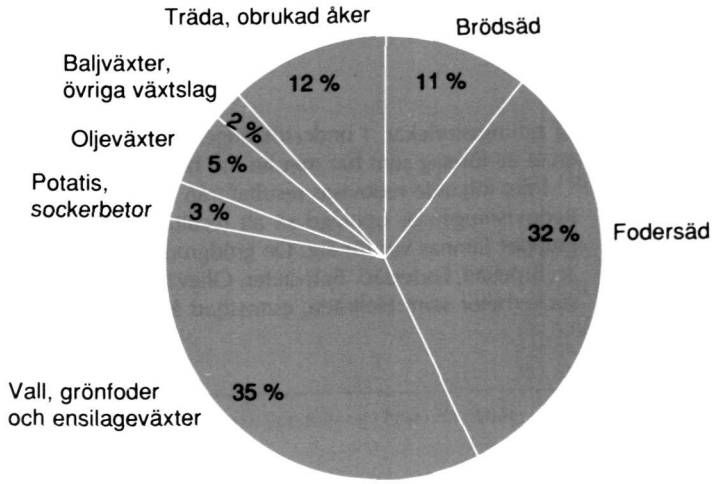
Slåttervall förekom 1991 på hela 75 % av företagen. Närmast därefter följer korn respektive havre med odling på 55 % respektive 44 % av företagen. 18 % av företagen hade helträda på sammanlagt 102 000 hektar, ett resultat av Omställning 90.

Den största genomsnittliga arealen per företag 1991 redovisas för höstvete med 12,2 hektar. Närmast följer korn med 10,4 hektar och slåttervall med 10,0 hektar.

Avsnittet innehåller uppgifter om

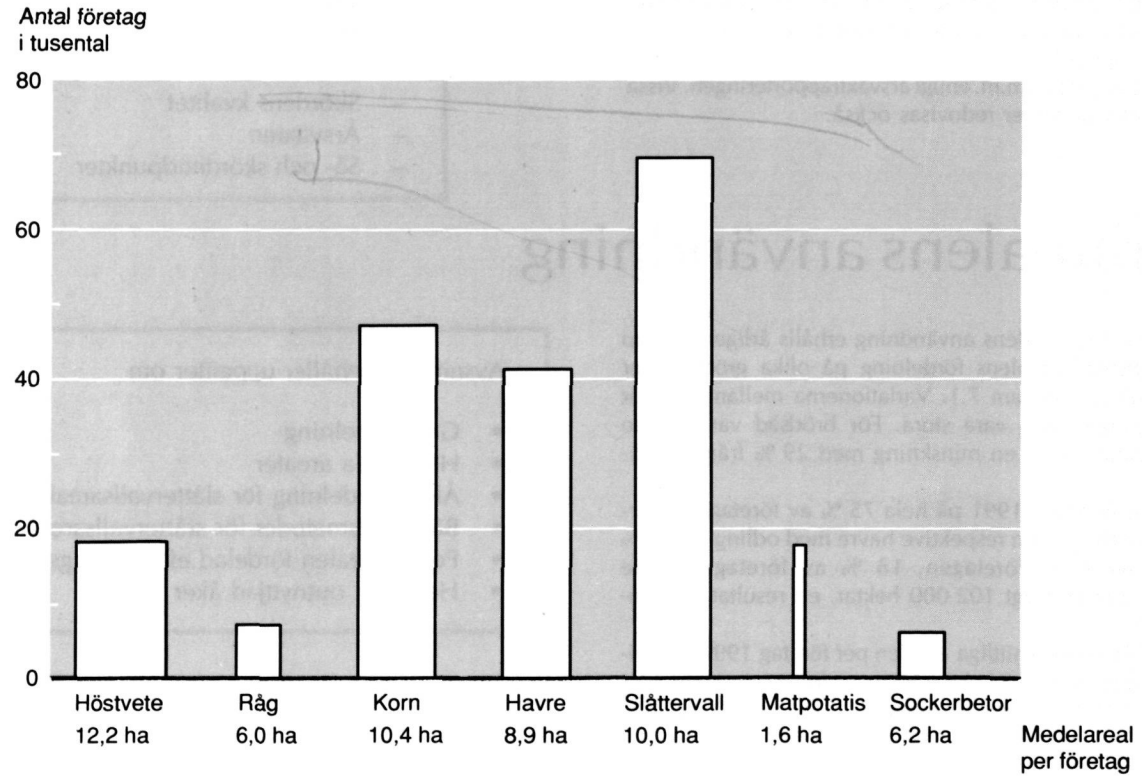
- Grödfördelning
- Höstsådda arealer
- Åldersfördelning för slåttervallsarealen
- Bärgningsmetoder för slåttervallsarealen
- Potatisarealen fördelad efter odlingsstorlek
- Helträda, outnyttjad åker m.m.

Diagram 7.1
Åkerarealens användning 1991
Use of arable land in 1991

I diagram 7.2 nedan redovisas antal företag med odling av vissa grödor 1991 samt genomsnittliga arealer per företag för dessa grödor.

Diagram 7.2
Odlingen av vissa grödor 1991. Antal företag och genomsnittliga arealer per företag
Cultivation of certain crops in 1991. Number of holdings and areas per holding

Uppgifter om åkerarealens användning erhålls årligen sedan 1968 från lantbruksregistret. I undersökningen ingår alla företag med mer än två hektar åkermark. En beskrivning av lantbruksregistret lämnas i bilaga 3.

I anslutning till de objektiva skördeuppskattningarna (se beskrivning i bilaga 4) genomförs separata undersökningar om bl.a. höstsådda arealer, slåttervallens fördelning på åldersgrupper och bärgningsmetoder samt arealen potatis fördelad på odlingsstorlekar. I undersökningen ingår ett slumpmässigt urval av företag som har mer än 5,0 hektar åkerareal.

I det följande redovisas resultat från dessa undersökningar. Redovisningen är upplagd så att resultat för olika s.k. grödgrupper lämnas var för sig. De grödgrupper som förekommer är: Brödsäd, Fodersäd, Baljväxter, Oljeväxter, Vall, Potatis och sockerbetor samt Helträda, outnyttjad åker m.m.

Brödsäd

Av tabell 7.3 framgår att totala brödsädesarealen 1991 var ca 302 000 hektar. Av den arealen upptog höstvete hela 75 %.

Den genomsnittliga arealen höstvete per företag är högst för Östergötlands län med 18,9 hektar följt av Södermanlands län med 15,5 hektar och Stockholms län med 14,6 hektar.

Tabell 7.3
Brödsäd 1991. Arealer och företag med odling
Bread grain in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Höstvete		Vårvete		Råg		Summa brödsäd
	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar
Län							
Stockholms	6 792	484	1 508	164	1 019	150	9 319
Uppsala	12 226	1 041	3 104	353	1 382	225	16 712
Södermanlands	16 060	1 038	2 620	245	2 522	307	21 202
Östergötlands	37 178	1 968	3 244	342	7 035	782	47 457
Jönköpings	590	93	116	69	163	81	869
Kronobergs	334	62	75	50	168	76	577
Kalmar	6 891	847	471	118	3 569	626	10 931
Gotlands	6 096	913	569	114	2 707	649	9 372
Blekinge	2 021	331	966	118	843	232	3 830
Kristianstads	13 583	1 232	3 326	400	5 093	802	22 002
Malmöhus	46 933	3 344	7 919	687	6 863	951	61 715
Hallands	6 281	775	969	156	1 819	422	9 069
Göteborgs o Bohus	2 302	515	322	145	350	146	2 974
Älvsborgs	8 257	876	603	156	991	265	9 851
Skaraborgs	40 608	2 946	2 032	286	5 391	857	48 031
Värmlands	2 891	330	190	48	488	111	3 569
Örebro	6 196	681	2 879	295	1 305	243	10 380
Västmanlands	9 281	844	2 363	281	1 229	180	12 873
Kopparbergs	566	136	54	21	154	53	774
Gävleborgs	195	54	54	34	127	48	376
Västernorrlands	50	13	3	1	21	9	74
Jämtlands	–	–	–	–	–	–	–
Västerbottens	–	–	–	–	–	–	–
Norrbottens	–	–	–	–	–	–	–
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	52 893	3 967	9 978	942	7 086	1 155	69 957
" mellanbygder	24 307	2 877	3 676	509	11 893	2 105	39 876
" norra slättbygder	79 004	5 076	4 992	603	11 568	1 513	95 564
Svealands slättbygder	52 222	4 190	12 266	1 328	7 367	1 091	71 855
Götalands skogsbygder	11 985	1 860	1 607	554	3 600	1 009	17 192
Mellersta Sveriges skogsbygder	4 752	574	830	138	1 631	333	7 213
Nedre Norrland	168	57	38	23	94	48	300
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	–
Storleksgrupp, hektar åkermark							
2,1 – 5,0	400		83		261		744
5,1 – 10,0	1 820		332		940		3 092
10,1 – 20,0	9 091		1 263		2 864		13 218
20,1 – 30,0	12 99		1 679		3 311		17 982
30,1 – 50,0	31 815		4 303		7 438		43 556
50,1 – 100,0	67 777		9 185		12 934		89 896
Över 100,0	101 436		16 542		15 491		133 469
Hela riket							
1991	225 331	18 480	33 387	4 080	43 239	7 207	301 957
1990	320 120	24 251	29 595	3 970	73 460	11 655	423 175
1989	252 343	21 149	39 463	5 245	70 695	11 279	362 501
1988	181 527	17 061	77 391	8 596	35 307	6 493	294 225
1987	225 994	20 172	109 614	11 863	42 241	7 946	377 849
1986	211 850	19 044	109 546	11 623	40 361	7 361	361 757

1) Fr.o.m. 1986 redovisas råg utan uppdelning i höst och vårråg.

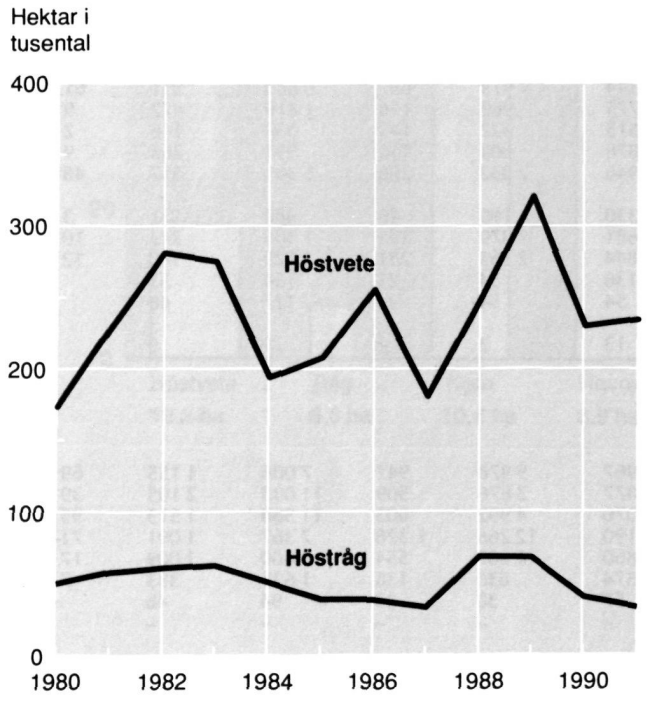
Källa: SCB, lantbruksregistret.

Hösten 1991 såddes 235 000 hektar vete och 34 100 hektar råg. Arealen höstvete är 5 procent mindre än genomsnittet för de fem senaste åren och i nivå med fjolårets höstsådd. Arealen höstråg är 32 procent mindre än femårsgenomsnittet och på samma låga nivå som 1987.

Uppgifterna om höstsådda arealer avser företag med mer än 5,0 hektar åker. Odling av höstsådd brödsäd, fodersäd och höstsådda oljeväxter på företag med 2,1–5,0 hektar åker omfattar vanligtvis cirka 0,3 procent av den totala höstsådda arealen, vilket för 1991 motsvarar cirka 1 000 hektar.

Uppgifterna om höstsådda arealer är ej jämförbara med lantbruksregistrets uppgifter om arealer till skörd året därpå, vilket till en del beror på att utvintringen är beaktad i lantbruksregistrets uppgifter.

Diagram 7.4
Höstsådda arealer av vete och råg 1980–1991
Autumn-sown areas of wheat and rye in 1980–1991

Fodersäd

Intresset för höstsådd av fodersäd har ökat de senaste åren. Sådden av höstkorn och den nya grödan rågvete fördubblades jämfört med föregående år. Tidigare var den höstsådda fodersädsarealen obetydlig.

Grödorna odlas främst i Skåne. Större arealer av rågvete förekommer dessutom på Gotland och i Skaraborgs län.

Uppgifterna om höstsådda arealer avser företag med mer än 5,0 hektar åker.

Tabell 7.5
Höstsådda arealer av vete och råg 1991. Hektar[1]
Autumn-sown areas of wheat and rye in 1991. Hectares

Område	Höstvete	Höstråg
Län		
Stockholms	8 500	900
Uppsala	15 400	1 000
Södermanlands	18 100	2 000
Östergötlands	39 100	6 400
Jönköpings	700	..
Kronobergs	300	..
Kalmar	6 500	1 900
Gotlands	7 600	3 000
Blekinge	1 700	700
Kristianstads	12 000	3 400
Malmöhus	49 300	6 900
Hallands	6 300	800
Göteborgs o Bohus	1 800	..
Älvsborgs	7 300	800
Skaraborgs	44 500	4 300
Värmlands	1 900	..
Örebro	5 800	1 100
Västmanlands	7 900	400
Kopparbergs	300	..
Gävleborgs	..	..
Västernorrlands	–	–
Jämtlands	–	–
Västerbottens	–	–
Norrbottens	–	–
Produktionsområde		
Götalands södra slättbygder	52 500	5 400
" mellanbygder	26 500	9 700
" norra slättbygder	83 800	10 200
Svealands slättbygder	56 700	5 300
Götalands skogsbygder	11 500	2 400
Mellersta Sveriges skogsbygder	3 900	1 100
Nedre Norrland	..	..
Övre Norrland	–	–
Hela riket[2]		
1991	235 000	34 100
1990	230 900	40 700
1989	320 800	68 300
1988	249 200	69 000
1987	180 700	33 500
1986	255 500	39 200

1) Arealskattningar vars medelfel överstiger 35 % redovisas ej (..).
2) Exklusive arealer i de fyra nordligaste länen.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Tabell 7.6
Höstsådda arealer av höstkorn och rågvete 1991. Hektar[1]
Autumn-sown areas of barley and rye wheat in 1991. Hectares

Område	Höstkorn	Rågvete
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	4 500	5 000
" mellanbygder	3 400	8 600
" norra slättbygder	1 900	3 800
Svealands slättbygder	..	700
Götalands skogsbygder	500	1 000
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	..
Nedre Norrland	–	–
Övre Norrland	–	–
Hela riket[2]		
1991	10 700	19 400
1990	4 000	11 000

1) Arealskattningar vars medelfel överstiger 35 % redovisas ej (..).
2) Exklusive arealer i de fyra nordligaste länen.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Tabell 7.7
Fodersäd 1991. Arealer och företag med odling
Coarse grain in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Korn		Havre		Blandsäd och rågvete		Summa fodersäd
	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar
Län							
Stockholms	15 315	936	13 514	1 113	945	109	29 774
Uppsala	42 371	2 290	18 615	1 952	2 871	325	63 857
Södermanlands	16 822	1 209	24 939	1 621	1 523	154	43 284
Östergötlands	30 512	2 400	26 119	2 403	4 097	508	60 728
Jönköpings	10 924	2 394	14 657	2 667	2 428	479	28 009
Kronobergs	6 450	1 504	8 168	1 575	1 062	240	15 680
Kalmar	21 932	2 464	10 629	1 583	3 213	531	35 774
Gotlands	18 815	1 670	3 912	923	1 296	259	24 023
Blekinge	7 011	1 059	1 689	462	448	122	9 148
Kristianstads	45 222	3 910	7 067	1 246	2 578	488	54 867
Malmöhus	77 401	5 317	13 538	2 084	3 826	522	94 765
Hallands	27 563	2 944	19 226	2 729	1 852	363	48 641
Göteborgs o Bohus	5 934	1 199	12 662	2 111	1 823	331	20 419
Älvsborgs	16 896	2 888	29 848	4 048	2 245	409	48 989
Skaraborgs	29 528	3 193	72 133	5 687	4 520	528	106 181
Värmlands	12 610	1 372	15 124	1 529	796	105	28 530
Örebro	18 476	1 486	25 277	1 934	533	88	44 286
Västmanlands	23 808	1 568	27 672	1 846	946	113	52 426
Kopparbergs	15 763	1 552	6 342	1 095	547	93	22 652
Gävleborgs	15 592	1 913	9 742	1 705	729	160	26 063
Västernorrlands	8 616	1 296	1 227	408	570	124	10 413
Jämtlands	4 510	850	525	190	234	49	5 269
Västerbottens	14 509	1 679	1 153	294	921	137	16 583
Norrbottens	4 316	490	494	117	334	48	5 144
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	94 555	6 338	24 814	3 313	4 107	660	123 476
" mellanbygder	75 530	6 878	14 150	2 876	5 382	974	95 062
" norra slättbygder	56 319	5 154	94 847	7 847	6 186	750	157 352
Svealands slättbygder	119 661	7 411	113 268	8 426	7 043	787	239 972
Götalands skogsbygder	66 980	12 183	77 459	12 754	12 894	2 318	157 333
Mellersta Sveriges skogsbygder	31 592	3 755	29 845	3 806	1 980	309	63 417
Nedre Norrland	27 201	3 887	8 213	1 946	1 473	316	36 887
Övre Norrland	19 058	2 254	1 676	428	1 272	189	22 006
Storleksgrupp, hektar åkermark							
2,1 – 5,0	3 481		3 318		420		7 219
5,1 – 10,0	13 473		12 752		1 721		27 946
10,1 – 20,0	42 550		38 608		3 932		85 090
20,1 – 30,0	49 632		40 582		4 827		95 041
30,1 – 50,0	99 020		77 219		9 502		185 741
50,1 – 100,0	151 946		107 668		12 078		271 692
Över 100,0	130 794		84 125		7 857		222 776
Hela riket							
1991	490 896	47 363	364 272	41 156	40 337	6 268	895 505
1990	492 027	51 350	387 823	44 302	32 628	5 293	912 478
1989	500 925	53 839	432 651	47 651	36 002	6 243	969 578
1988	566 728	58 305	446 573	49 702	38 325	6 841	1 051 626
1987	580 543	62 939	424 645	51 231	45 838	7 974	1 051 026
1986	680 857	68 366	486 840	54 831	49 992	8 617	1 217 689

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av fodersäden svarar korn för 55 % av arealen, havre för 41 % och blandsäd för 4 %. Fodersädens andel av den totala åkerarealen är ungefär 32 %.

Den genomsnittliga arealen korn per företag är högst för Uppsala län med 18,5 hektar följt av Stockholms län med 16,4 hektar och Västmanlands län 15,2 hektar.

Baljväxter

Odlingen av baljväxter ökade kraftigt i början av 80-talet. Trots information och en medveten strävan att ytterligare öka odlingen av baljväxter minskade odlingen under 1985 och 1986 efter en uppgång 1984. Ett arealbidrag till baljväxtodlingen på 700 kr per hektar utbetalades åren 1987–1990. Bidraget medförde att både arealen och antalet odlare ökade kraftigt det första året. Därefter har odlingen åter minskat, och baljväxtarealen har halverats under den senaste treårsperioden, se tabell 7.8. Fr.o.m. 1991 särredovisas inte kokärter utan samredovisning sker med foderärter, vicker och åkerbönor.

Tabell 7.8
Baljväxter 1991. Arealer och företag med odling
Leguminous plants in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Kokärter, foderärter, vicker och åkerbönor	
	Areal, hektar	Antal företag
Län		
Stockholms	628	114
Uppsala	1 697	334
Södermanlands	1 755	222
Östergötlands	2 963	383
Jönköpings	94	31
Kronobergs	60	16
Kalmar	960	184
Gotlands	1 381	321
Blekinge	61	21
Kristianstads	1 492	238
Malmöhus	2 935	436
Hallands	1 041	233
Göteborgs o Bohus	264	82
Älvsborgs	762	202
Skaraborgs	3 784	665
Värmlands	519	95
Örebro	1 389	248
Västmanlands	1 309	228
Kopparbergs	93	39
Gävleborgs	113	42
Västernorrlands	27	20
Jämtlands	–	–
Västerbottens	–	–
Norrbottens	–	–
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	4 177	675
" mellanbygder	3 264	647
" norra slättbygder	6 988	1 108
Svealands slättbygder	6 858	1 141
Götalands skogsbygder	1 157	341
Mellersta Sveriges skogsbygder	760	192
Nedre Norrland	123	57
Övre Norrland	–	–
Storleksgrupp, hektar åkermark		
2,1 – 5,0	49	
5,1 – 10,0	167	
10,1 – 20,0	844	
20,1 – 30,0	1 301	
30,1 – 50,0	3 439	
50,1 – 100,0	8 087	
Över 100,0	9 440	
Hela riket		
1991	23 327	4 150
1990	32 725	..
1989	37 225	..
1988	45 403	..
1987	58 976	..
1986	40 992	..

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Oljeväxter

Odlingen av oljeväxter har under större delen av 1980-talet legat på omkring 170 000 hektar. 1988 sjönk arealen till 150 000 hektar. Åren 1989 och 1990 ökade arealen men är nu, 1991, åter nere på 1988 års nivå.

Vanligast 1991 är odling av höstraps, som förekom vid 8 026 företag med en genomsnittlig areal på 9,4 hektar. Av totalt 75 700 hektar höstraps odlas 38 600 hektar i Malmöhus län. Raps svarar för ca 77 % av oljeväxtarealen 1991.

Tabell 7.9
Oljeväxter 1991. Arealer och företag med odling
Oleiferous plants in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Höstraps		Vårraps		Höstrybs		Vårrybs		Övriga oljeväxter[1]		Summa oljeväxter
	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar
Län											
Stockholms	371	41	1 880	142	1 179	173	2 259	176			5 689
Uppsala	301	40	4 662	464	2 168	338	2 080	216			9 211
Södermanlands	981	72	2 750	233	2 206	212	3 095	270			9 03
Östergötlands	9 682	932	6 017	549	594	99	4 392	448			20 685
Jönköpings	284	48	118	24	–	–	365	40			767
Kronobergs	83	17	313	51	23	2	202	40			62
Kalmar	2 955	393	905	145	43	8	307	27			4 210
Gotlands	4 609	794	2 673	476	209	48	907	5			8 398
Blekinge	946	168	754	156	1	1	20	4			1 721
Kristianstads	9 876	1 151	2 369	391	54	5	75	7			12 374
Malmöhus	38 598	3 370	1 546	223	82	14	52	9			40 278
Hallands	286	39	1 959	238	15	1	1 286	225			3 546
Göteborgs o Bohus	63	18	431	69	5	1	518	85			1 017
Älvsborgs	732	131	1 558	237	58	11	1 737	247			4 085
Skaraborgs	5 779	791	5 764	696	284	45	2 8	370			14 685
Värmlands	26	5	800	63	151	20	984	117			1 961
Örebro	121	29	1 891	221	571	99	1 519	193			4 102
Västmanlands	24	5	4 553	406	380	63	1 503	186			6 460
Kopparbergs	–	–	69	7	29	3	1 328	193			1 426
Gävleborgs	7	2	34	7	37	12	875	106			953
Västernorrlands	–	–	–	–	–	–	–	–			–
Jämtlands	–	–	–	–	–	–	–	–			–
Västerbottens	–	–	–	–	–	–	–	–			–
Norrbottens	–	–	–	–	–	–	–	–			–
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	35 430	3 110	4 214	548	93	13	1 046	176			40 783
" mellanbygder	20 205	2 629	4 878	894	263	54	932	211			26 278
" norra slättbygder	14 435	1 645	11 707	1 305	770	121	7 319	858			34 231
Svealands slättbygder	1 806	187	16 302	1 500	6 502	881	10 729	1 066			35 339
Götalands skogsbygder	3 259	476	2 911	461	170	29	2 517	372			8 857
Mellersta Sveriges skogsbygder	585	78	1 011	99	265	48	3 444	427			5 305
Nedre Norrland	4	1	23	4	26	9	375	54			428
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	–	–			
Storleksgrupp, hektar åkermark											
2,1 – 5,0	199		52		14		41				306
5,1 – 10,0	835		216		45		260				1 356
10,1 – 20,0	3 367		1 472		287		1 249				6 375
20,1 – 30,0	4 670		2 220		532		1 661				9 083
30,1 – 50,0	11 990		5 545		1 045		4 089				22 669
50,1 – 100,0	22 869		13 275		2 510		8 364				47 018
Över 100,0	31 794		18 266		3 656		10 698				64 414
Hela riket											
1991	75 724	8 026	41 046	4 793	8 089	1 155	26 362	3 160			151 221
1990	84 598	8 644	44 203	5 321	9 068	1 269	30 035	3 811			167 904
1989	71 322	7 733	52 924	6 535	9 047	1 358	36 164	4 671			169 457
1988	37 122	4 753	58 607	7 447	5 383	892	48 661	5 925			149 773
1987	49 519	5 963	62 634	7 641	2 827	564	54 279	6 641	404	84	169 663
1986	39 168	5 176	65 488	7 756	4 804	781	65 946	7 598	403	69	175 809

1) Redovisas ej fr.o.m. 1988.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Sådden av höstraps har efter tre års stark ökning av arealen gått tillbaka och uppgår 1991 till 55 000 hektar, vilket är i nivå med höstrapsarealerna i början av 80-talet. Höstrapsarealen uppgår dock endast till ca 80 procent av genomsnittet för de fem senaste åren.

Höstrybs har såtts i mycket begränsad omfattning och främst i Svealands slättbygder. Höstrybsarealen är nu endast 30 procent av femårsgenomsnittet.

Uppgifterna om höstsådda arealer avser företag med mer än 5,0 hektar åker.

Odling av oljeväxter förekom i Sverige redan på 1800-talet. Oljan användes då i första hand till belysning. För detta ändamål blev den emellertid omkring sekelskiftet ersatt av billigare mineraloljor. Därmed upphörde också odlingen av oljeväxter. Under första världskrigets avspärrning kom odlingen återigen tillfälligt igång. Men först från och med andra världskriget har oljeväxterna blivit en ständigt återkommande gröda i landets växtodling.

Oljan används bl.a. som råmaterial vid framställning av margarin, tvål och såpa. Vid utvinningen av olja erhålls som biprodukt oljekraftfoder.

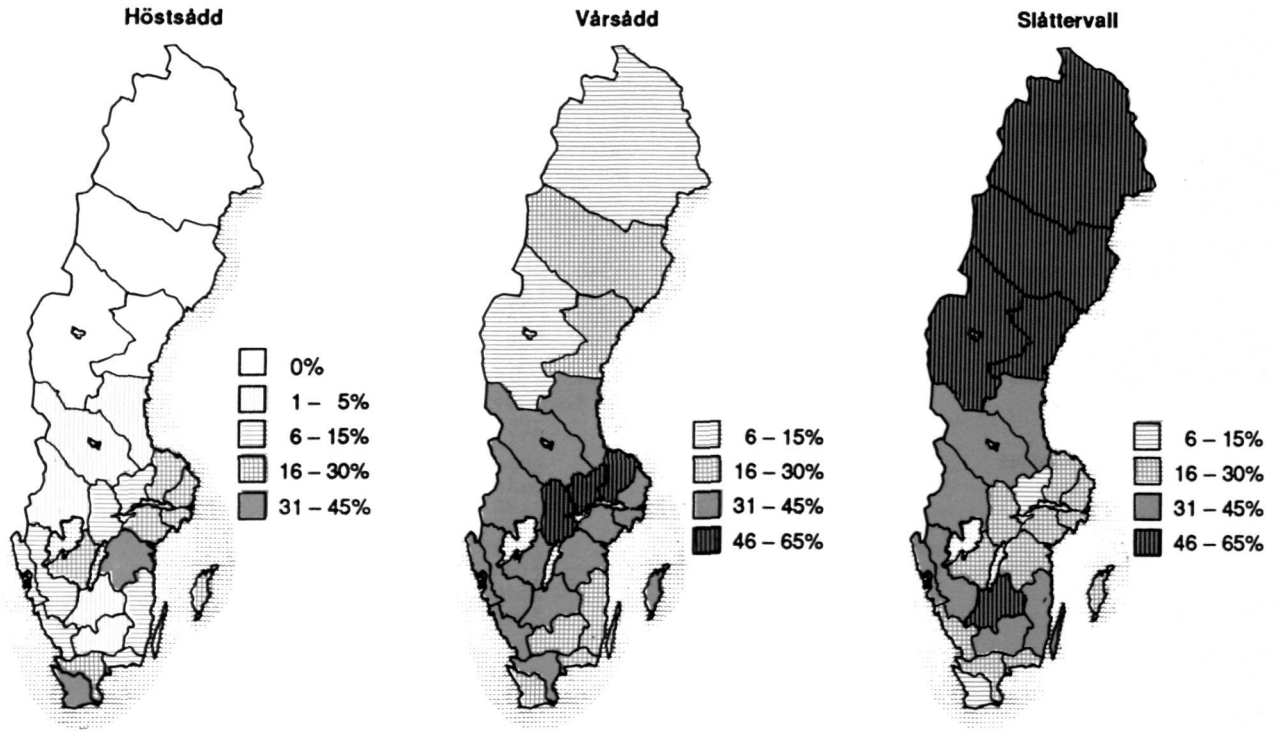
Tabell 7.10
Höstsådda arealer av raps och rybs 1991. Hektar[1]
Autumn-sown areas of rape and turnip rape in 1991. Hectares

Område	Höstraps	Höstrybs
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	34 600	..
" mellanbygder	13 100	..
" norra slättbygder	4 800	..
Svealands slättbygder	600	1 710
Götalands skogsbygder	1 700	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	..
Nedre Norrland	–	..
Övre Norrland	–	–
Hela riket[2]		
1991	55 000	2 200
1990	85 400	7 100
1989	81 700	9 200
1988	74 200	7 900
1987	38 100	5 700
1986	58 400	4 800

1) Arealskattningar vars medelfel överstiger 35 % redovisas ej (..).
2) Exklusive arealer i de fyra nordligaste länen.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Diagram 7.11
Arealen höstsådd 1989 samt vårsådd och slåttervall 1990 i procent av total åkerareal inom län
Area of autumn-sown 1989, spring-sown crop and ley in 1990 in percent of total area for counties

Källa: SCB, lantbruksregistret.

De klimatiska förutsättningarna för växtodling varierar inom landet. I diagram 7.11 visas hur stora andelar av åkerarealen som besåtts med höstsådda respektive vårsådda grödor av spannmål och oljeväxter samt andelen utnyttjad slåttervall 1990. I Malmöhus län odlades vårsådda grödor på 29 % av åkerarealen, höstsådda på 35 % och slåttervall på 9 %. För Norrbottens län var motsvarande tal 13 %, 0 % respektive 60 %.

Vall

Vallarealen inklusive grönfoder- och ensilageväxter domineras till 74 % av slåttervall. I de tre nordligaste länen utgör slåttervallen mer än halva totala åkerarealen.

Den genomsnittliga arealen slåttervall per företag är 1991 10,0 hektar. Högsta genomsnittsarealerna noteras för Södermanlands län 14,4 hektar, Östergötlands län 13,1 och Norrbottens län 12,9 hektar.

Tabell 7.12
Vall samt grönfoder- och ensilageväxter 1991. Arealer och företag med odling
Ley and green fodder and plants for silage in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Slåttervall utnyttjad 1991		Frövall		Betesvall utnyttjad 1991		Summa vall	Grönfoder och ensilageväxter	
	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Areal, hektar	Antal företag
Län									
Stockholms	16 885	1 333	61	12	6 891	864	23 837	599	75
Uppsala	25 115	2 084	145	30	7 482	1 162	32 742	617	114
Södermanlands	23 519	1 623	411	38	9 131	1 032	33 061	546	82
Östergötlands	38 144	2 912	1 193	131	12 180	1 633	51 517	2 142	275
Jönköpings	45 573	4 545	61	16	11 412	2 643	57 046	1 295	479
Kronobergs	24 315	3 120	16	11	9 176	2 070	33 507	1 017	330
Kalmar	46 915	3 729	134	34	14 677	2 518	61 726	2 456	472
Gotlands	23 781	1 860	121	25	7 125	1 231	31 027	1 269	299
Blekinge	10 123	1 412	14	5	4 269	1 021	14 406	280	130
Kristianstads	35 396	4 219	745	94	17 782	3 060	53 923	2 418	548
Malmöhus	26 670	3 164	2 684	231	12 406	2 132	41 760	1 820	374
Hallands	27 123	3 529	399	46	14 926	2 748	42 448	1 612	376
Göteborgs o Bohus	21 083	2 979	162	50	9 376	1 994	30 621	420	117
Älvsborgs	47 844	5 948	897	153	18 851	3 925	67 592	1 394	415
Skaraborgs	44 297	4 249	515	67	20 134	2 958	64 946	2 378	261
Värmlands	35 973	3 778	397	99	11 999	2 054	48 369	1 254	278
Örebro	18 099	1 886	684	91	7 987	1 273	26 770	530	98
Västmanlands	14 090	1 440	763	78	6 291	893	21 144	379	55
Kopparbergs	20 484	2 254	128	4	6 473	1 230	27 085	895	257
Gävleborgs	28 569	2 934	175	71	9 274	1 740	38 018	1 563	378
Västernorrlands	29 692	3 079	269	95	7 886	1 620	37 847	2 173	683
Jämtlands	26 551	2 598	63	38	6 195	1 301	32 809	2 366	729
Västerbottens	41 106	3 662	260	133	5 091	1 315	46 457	2 277	649
Norrbottens	24 722	1 915	121	41	2 804	623	27 647	1 809	310
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	25 516	3 384	3 126	285	14 193	2 415	42 835	2 315	418
" mellanbygder	76 154	6 950	580	89	26 850	4 653	103 584	4 374	923
" norra slättbygder	61 238	6 083	2 232	252	26 895	4 053	90 365	2 704	333
Svealands slättbygder	97 470	8 181	2 145	264	38 144	5 124	137 759	2 797	394
Götalands skogsbygder	214 156	24 031	880	200	79 558	16 097	294 594	8 187	2 315
Mellersta Sveriges skogsbygder	68 089	7 171	570	161	22 713	4 089	91 372	2 683	555
Nedre Norrland	82 784	8 403	474	191	22 601	4489	105 859	5 825	1 684
Övre Norrland	70 662	6 225	411	189	8 864	2 219	79 937	4 624	1 175
Storleksgrupp, hektar åkermark									
2,1 – 5,0	26 976		61		9 086		36 123		634
5,1 – 10,0	63 223		201		20 712		84 136		1 605
10,1 – 20,0	109 929		428		36 312		146 669		3 601
20,1 – 30,0	95 118		554		31 294		126 966		4 159
30,1 – 50,0	157 913		1 210		53 238		212 361		7 758
50,1 – 100,0	164 305		3 094		56 405		223 804		9 362
Över 100,0	78 605		4 870		32 771		116 246		6 390
Hela riket									
1991	696 069	69 818	10 418	1 629	239 818	42 860	946 305	33 509	7 770
1990	727 590	72 468	10 753	1 649	190 503	40 635	928 846	39 698	9 179
1989	709 774	73 965	10 966	1 770	184 586	40 758	905 326	36 813	9 426
1988	698 971	76 197	8 738	1 617	181 673	41 564	889 382	38 552	9 947
1987	676 591	78 211	6 982	1 311	174 890	42 524	858 463	31 889	9 995
1986	671 004	80 223	8 548	1 560	179 624	44 200	859 176	29 772	10 030

Källa: SCB, lantbruksregistret.

På riksnivå fördelar sig vallarealen ungefär lika mellan ettårs-, tvåårs-, treårs- respektive äldre vallar. För riket 1991 var 24 % ettårsvall, 24 % tvåårig, 25 % treårig och 27 % av vallarealen hade legat längre än tre år. Åldersfördelningen varierar mellan produktionsområdena. I Götalands södra slättbygder var andelen yngre vallar störst.

Tabell 7.13
Åldersfördelningen på slåttervall 1991. Arealer i procent
Different ages of ley in 1991. Areas in per cent

Område	Vallålder, år			
	1	2	3	4 och äldre
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	30	38	..	..
" mellanbygder	24	27	19	30
" norra slättbygder	32	28	21	20
Svealands slättbygder	22	20	27	30
Götalands skogsbygder	24	24	27	26
Mellersta Sveriges skogsbygder	29	22	21	29
Nedre Norrland	17	25	29	29
Övre Norrland	21	24	28	27
Hela riket				
1991	24	24	25	27
1990	22	24	28	26
1989	24	26	24	26
1988	24	23	24	29
1987	23	23	26	28
1986	21	26	25	28

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Den dominerande bärgningsmetoden för slåttervall var 1991 liksom tidigare år skulltorkning. Lokalt tillämpas även volmning och torkning på slag i stor omfattning och på små gårdar även hässjning. Ensilering förekom liksom tidigare år framför allt på större gårdar. Ensilering redovisas uppdelad på två metoder, dels ensilering av storbal i plast, dels annan ensilering som även omfattar bl.a. hösilage. Storbal i plast fortsätter att öka. För riket 1991 var andelen 9 % och hela 4 % i Nedre Norrland. Resultaten avser första skörden av slåttervall.

Tabell 7.14
Bärgningsmetoder för slåttervall 1991. Arealer i procent
Harvesting methods for ley in 1991. Areas in per cent

Område; storleksgrupp	Hässjning och krakning	Mark-torkning och volmning	Skulltork-ning	Ensilering		Annan metod
				storbal i plast	annan ensilering	
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	-	19	29	3	49	0
" mellanbygder	-	32	32	5	30	-
" norra slättbygder	0	10	58	8	23	-
Svealands slättbygder	0	35	41	10	15	-
Götalands skogsbygder	0	15	56	10	17	-
Mellersta Sveriges skogsbygder	0	28	54	6	13	-
Nedre Norrland	0	18	50	14	12	-
Ovre Norrland	0	9	55	10	24	-
Storleksgrupp, hektar åkermark						
5,1 - 10,0	9	46	39	5	0	1
10,1 - 20,0	1	34	55	7	3	1
20,1 - 50,0	1	16	56	10	17	0
Över 50,0	0	12	42	10	35	0
Hela riket						
1991	1	20	49	9	20	0
1990	2	20	55	4	19	0
1989	1	22	57	2	17	0
1988	2	24	56	2	16	0
1987	4	22	57	2	15	0
1986	4	26	54	1	15	0

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Potatis och sockerbetor

Arealerna för odling av matpotatis har 1991 ökat med nära 4 % jämfört med 1990 medan antalet företag med matpotatis minskat med 8 %. Odlingen av potatis för stärkelse och råsprit har ungefär samma omfattning som 1990. Blekinge och Kristianstads län svarar för nästan 80 % av denna odling.

Odlingen av sockerbetor begränsades kraftigt under 1991 p.g.a stora lager som byggts upp under 1988 och 1990. Den genomsnittliga arealen per företag var 1990 7,5 hektar, men har 1991 minskat till 6,2 hektar. Närmare 80 % av företagen med sockerbetsodling finns i Skånelänen.

Tabell 7.15
Potatis och sockerbetor 1991. Arealer och företag med odling
Potatoes and sugar beets in 1991. Areas and number of holdings with cultivation

Område; storleksgrupp	Matpotatis		Potatis för stärkelse och råsprit		Summa potatis	Sockerbetor	
	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag	Areal, hektar	Areal, hektar	Antal företag
Län							
Stockholms	263	252	–	–	263	–	–
Uppsala	476	330	–	–	476	–	–
Södermanlands	240	186	–	–	240	–	–
Östergötlands	1 722	368	1	1	1 723	7	1
Jönköpings	363	992	8	2	371	–	–
Kronobergs	346	639	52	21	398	–	–
Kalmar	943	639	580	97	1 523	3 067	413
Gotlands	778	246	–	–	778	3 224	670
Blekinge	296	475	2 640	346	2 936	715	156
Kristianstads	3 845	808	4 305	575	8 150	8 733	1 615
Malmöhus	3 980	804	896	211	4 76	22 344	3 234
Hallands	3 496	914	71	14	3 567	412	158
Göteborgs o Bohus	284	923	–	–	284	–	–
Älvsborgs	479	1 294	–	–	479	–	–
Skaraborgs	3 894	717	217	29	411	–	–
Värmlands	919	976	–	–	919	–	–
Örebro	1 263	387	31	1	1 294	–	–
Västmanlands	219	130	–	9	–	–	–
Kopparbergs	820	732	–	–	820	–	–
Gävleborgs	572	986	1	1	573	–	–
Västernorrlands	670	1 531	–	–	670	–	–
Jämtlands	457	1 186	–	–	457	–	–
Västerbottens	988	1 413	2	991	–	–	–
Norrbottens	956	934	2	1	958	–	–
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	7 212	1 310	1 004	213	8 216	25 729	3 672
" mellanbygder	5 363	1 461	6 852	897	12 215	12 467	2 485
" norra slättbygder	4 915	874	182	23	5 097	7	1
Svealands slättbygder	2 522	1 166	31	1	2 553	–	–
Götalands skogsbygder	2 687	4 986	732	187	3 419	299	120
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 473	1 576	–	–	1 473	–	–
Nedre Norrland	2 048	3 865	1	1	2 049	–	–
Övre Norrland	2 049	2 656	5	3	2 054	–	–
Storleksgrupp, hektar åkermark							
2,1 – 5,0	939		11		950	46	
5,1 – 10,0	1 462		57		1 519	305	
10,1 – 20,0	2 380		376		2 756	1 724	
20,1 – 30,0	2 466		669		3 135	2 781	
30,1 – 50,0	4 437		1 758		6 195	7 149	
50,1 – 100,0	7 989		2 744		10 733	13 000	
Över 100,0	8 596		3 192		11 788	13 497	
Hela riket							
1991	28 269	17 853	8 807	1 298	37 076	38 502	6 228
1990	27 305	19 348	8 866	1 364	36 171	49 951	6 702
1989	26 651	20 685	9 355	1 460	36 006	50 594	6 961
1988	29 203	22 810	9 587	1 591	38 790	51 288	7 234
1987	28 031	24 216	9 905	1 657	37 936	51 352	7 590
1986	27 530	26 144	9 934	1 685	37 464	51 303	8 180

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 7.16 visar att det för både matpotatis och potatis för stärkelse och råsprit på riksnivå endast skett små förändringar de senaste åren beträffande grödarealens fördelning på odlingar av olika storlek. Utvecklingen går långsamt mot minskad andel för de mindre odlingarna och en motsvarande ökning för de största.

Tabell 7.16
Potatisarealerna fördelade efter odlingsstorlek 1991. Procent
Areas of potatoes distributed by size of cultivation in 1991. Per cent

Gröda; område	Storleksgrupp, hektar matpotatis respektive potatis för stärkelse och råsprit						
	0,5 – 1,5	1,6– 3,0	3,1– 5,0	5,1 – 10,0	10,1 – 20,0	20,1– 30,0	Över 30,0
Matpotatis							
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	4	8	9	30	29	13	8
" mellanbygder	7	10	14	21	27	13	8
" norra slättbygder	1	4	5	18	32	17	23
Svealands slättbygder	7	9	13	17	20	8	26
Götalands skogsbygder	9	11	20	22	16	16	6
Mellersta Sveriges skogsbygder	6	7	13	28	27	11	8
Nedre Norrland	11	11	12	21	26	8	11
Övre Norrland	4	12	13	26	23	11	12
Hela riket							
1991	5	8	11	23	27	13	14
1990	4	9	13	25	27	11	12
1989	5	10	11	27	26	11	10
1988	5	10	13	26	25	10	10
1987	5	10	15	27	26	9	8
1986	6	11	15	26	25	10	7
Potatis för stärkelse och råsprit							
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	9	11	28	15	30	6	-
" mellanbygder	3	5	9	20	32	17	14
" norra slättbygder	..	-	..	..	..	..	-
Hela riket							
1991	3	5	11	22	31	16	12
1990	4	9	10	24	26	10	17
1989	2	6	13	22	33	10	14
1988	2	9	13	24	33	6	12
1987	4	8	13	27	28	6	14
1986	3	9	13	28	28	7	12

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Helträda, outnyttjad åker m.m.

Som framgår av tabell 7.17 på nästa sida ökade arealen "Annan obrukad åker" mycket kraftigt 1990 och 1991. Ökningen förklaras av den nya livsmedelspolitiken, som bl.a. medfört att många jordbrukare som gått med i omställningen lagt arealer i s.k. vänteläge.

Den totala åkerarealen har under den senaste femårsperioden successivt minskat med ca 15 000 hektar per år. Mellan 1990 och 1991 är minskningen kraftigare, ca 55 000 hektar, vilket sammanhänger med den livsmedelspolitiska reformen. Företag med all mark i s.k. vänteläge (< 0,3 ha utnyttjad åker) ingår inte i redovisningen. Dessa ca 5 000 företag hade sammanlagt ca 63 000 hektar outnyttjad åker.

Annan publicering om åkerarealens användning

Rapporter från lantbrukets företagsregister
Ägoslag och åkerarealens användning. SCB. Statistiska meddelanden (SM) J 10 senast J 10 SM 9101.

Tabell 7.17
Helträda, outnyttjad åker m.m. 1991. Hektar
Bare fallow, untilled arable land etc. in 1991. Hectares

Område; storleksgrupp	Helträda	Övriga växtslag	Ej utnyttjade slåtter- och betesvallar	Annan obrukad åker	Hela åkerarealen
Län					
Stockholms	6 184	690	1 842	13 636	92 461
Uppsala	8 027	736	2 176	17 499	153 750
Södermanlands	6 253	1 632	2 421	14 798	134 224
Östergötlands	6 247	1 079	3 110	14 046	211 704
Jönköpings	1 011	362	990	1 028	91 842
Kronobergs	1 073	213	992	1 228	55 366
Kalmar	1 907	2 192	1 260	4 480	130 486
Gotlands	1 418	776	798	1 454	83 918
Blekinge	652	584	594	867	35 794
Kristianstads	2 986	4 281	1 275	4 151	176 652
Malmöhus	5 952	9 705	1 285	13 179	300 614
Hallands	2 312	1 243	1 631	5 063	120 585
Göteborgs o Bohus	3 346	314	1 960	3 856	65 475
Älvsborgs	5 983	2 068	3 457	7 822	152 482
Skaraborgs	7 917	3 401	3 386	18 731	277 551
Värmlands	9 541	1 476	4 211	10 830	111 179
Örebro	5 737	3 933	1 664	10 658	110 743
Västmanlands	6 536	968	2 070	19 977	124 361
Kopparbergs	3 456	464	1 459	3 568	62 692
Gävleborgs	3 026	335	1 490	2 359	74 869
Västernorrlands	2 639	319	1 884	1 850	57 896
Jämtlands	1 309	146	1 508	557	44 421
Västerbottens	4 877	525	2 750	3 617	78 077
Norrbottens	3 325	439	1 720	1 813	42 855
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	5 780	10 228	1 511	12 061	347 068
" mellanbygder	6 679	7 214	2 811	12 114	325 938
" norra slättbygder	14 502	6 024	6 096	32 181	451 111
Svealands slättbygder	36 392	8 716	10 814	81 321	634 376
Götalands skogsbygder	12 247	2 595	9 315	17 196	532 391
Mellersta Sveriges skogsbygder	10 604	1 403	5 719	12 324	202 273
Nedre Norrland	7 159	734	4 846	4 377	168 587
Övre Norrland	8 351	967	4 821	5 493	128 253
Storleksgrupp, hektar åkermark					
2,1 – 5,0	4 344	1 172	2 250	1 214	55 051
5,1 – 10,0	10 053	1 817	5 800	4 319	142 115
10,1 – 20,0	15 342	3 063	8 060	11 425	298 167
20,1 – 30,0	11 011	2 615	5 511	12 821	292 406
30,1 – 50,0	15 575	5 163	7 401	24 915	541 922
50,1 – 100,0	21 393	9 842	8 923	47 972	761 722
Över 100,0	23 996	14 209	7 988	74 401	698 614
Hela riket					
1991	101 714	37 881	45 933	177 067	2 789 997
1990	176 075	31 158	29 09	17 312	2 844 592
1989	208 870	30 319	28 224	18 203	2 853 116
1988	235 703	31 099	26 83	19 640	2 872 319
1987	184 155	29 005	18 550	21 495	2 890 359
1986	65 851	30 142	18 90	18 401	2 907 706

Källa: SCB, Jantbruksregistret.

Rapporter från de objektiva skördeuppskattningarna
Preliminära uppgifter om åkerarealens användning publiceras årligen i juli. SCB. Statistiska meddelanden (SM) J 12 senast J 12 SM 9105.
Undersökningar om bl.a. åldersfördelning och bärgningsmetoder för slåttervall och potatisarealens fördelning efter odlingsstorlekar. SCB. Statistiska meddelanden (SM) J 12 senast J 12 SM 9204.

Undersökningar om höststådda arealer. SCB. Statistiska meddelanden (SM) J 12 senast J 12 SM 9110.

Sortanvändning

SCB inhämtar årligen uppgifter om användningen av olika sorter i spannmåls- och potatisodlingarna. Uppgiftsinsamlingen sker genom de objektiva skördeuppskattningarna. Sortuppgifterna inhämtas från lantbrukarna och omfattar samtliga provytegårdar.

Avsnittet innehåller uppgifter för

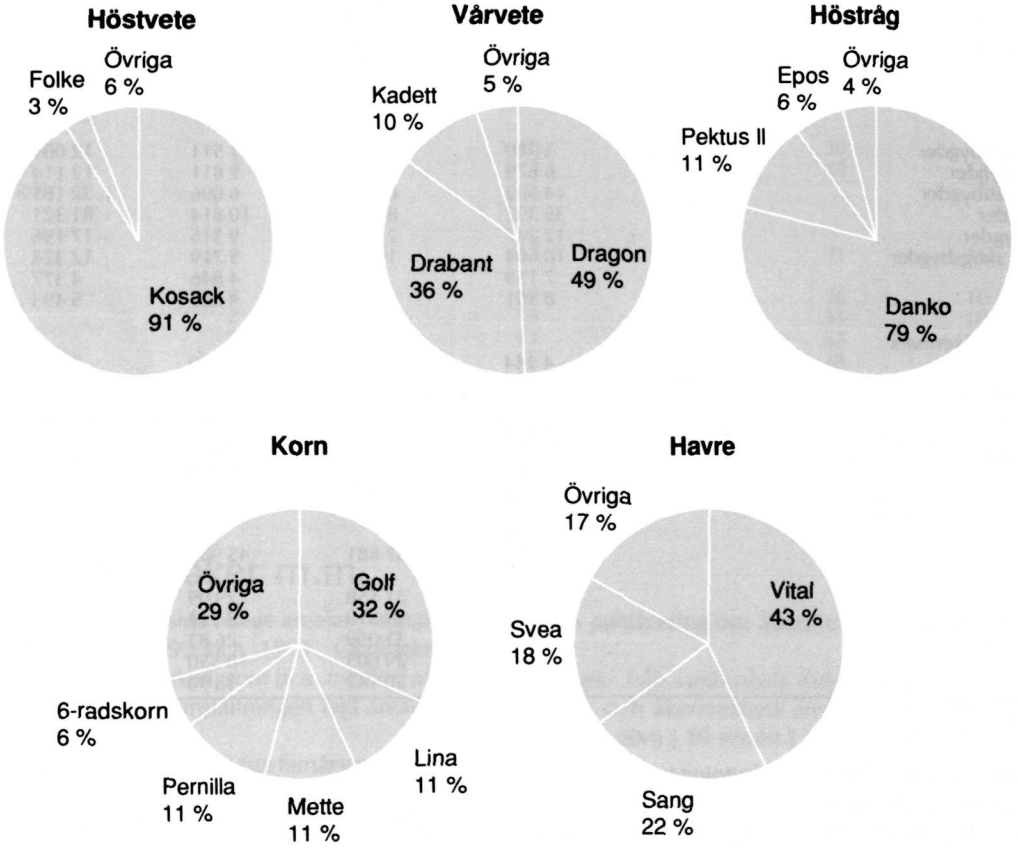
- Spannmål
- Potatis

Spannmål

Av diagram 7.18 framgår att ett fåtal sorter dominerar i vete- och rågodlingarna. I höstvete odlades sorten Kosack på mer än 90 procent av arealen 1991. De tre mest odlade sorterna av vårvete och höstråg såddes på över 90 procent av respektive grödareal.

En betydligt större variation i sortanvändningen redovisas för korn och havre. Detta förklaras till stor del av dessa grödors stora geografiska utbredning med varierande odlingsbetingelser i olika landsdelar. Inom begränsade områden, t.ex. produktionsområden, dominerar även för dessa grödor ett fåtal sorter.

Diagram 7.18
Sortfördelning för olika spannmålsgrödor 1991, procent av grödarealen i riket
The area of different grain crops distributed (in percent) by use of varieties 1991

Under 1991 stärkte Kosack sin ställning ytterligare som den mest odlade höstvetesorten i riket. Den är nu den helt dominerande sorten i samtliga produktionsområden. Under 1991 skedde ökningen främst i Mellansverige. Sortandelen har ökat från 1 procent 1985 till 91 procent 1991. Folke som tidigare var den mest odlade sorten, förekom på 3 procent av arealen 1991.

Tabell 7.19
Brödsäd 1991. Arealens fördelning på olika spannmålssorter. Procent
Bread grain in 1991. Area of different varieties. Per cent

Område	Höstvete			
	Folke	Holme	Kosack	Övriga sorter[1]
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	1	0	89	9
" mellanbygder	2	1	93	3
" norra slättbygder	1	1	96	1
Svealands slättbygder	8	2	86	4
Götalands skogsbygder	1	7	90	3
Mellersta Sveriges skogsbygder	6	6	87	1
Nedre Norrland	..	–	..	–
Övre Norrland	–	–	–	–
Hela riket				
1991	3	1	91	4
1990	7	4	85	3
1989	14	9	74	3
1988	23	16	55	6
1987	34	22	39	5
1986	52	31	7	10

Tidigare har sorterna Drabant och Kadett dominerat odlingen av vårvete men fick fr.o.m. 1990 konkurrens av sorten Dragon och under 1991 odlades sorten Dragon på nästan hälften av vårvetearealen. Kadett och Drabant odlades på 36 respektive 10 procent av arealen. Den totala vårvetearealen var dock mindre än normalt 1991.

Område	Vårvete				
	Drabant	Dragon	Fagott	Kadett	Övriga sorter[1]
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	9	79	–	7	5
" mellanbygder	6	74	–	21	–
" norra slättbygder	45	38	1	16	–
Svealands slättbygder	67	25	5	2	1
Götalands skogsbygder	..	..	..	..	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	..	..	–	–
Nedre Norrland	..	–	–	..	..
Övre Norrland	–	–	–	–	–
Hela riket					
1991	36	49	3	10	2
1990	46	33	1	18	2
1989	51	3	0	43	3
1988	49	–	0	50	1
1987	51	–	0	49	0
1986	60	–	–	40	0

Av höstrågsorterna fortsätter Danko att öka sin arealandel och odlades på nästan 80 procent av rikets höstrågareal. Den tidigare dominerande sorten Petkus II odlades 1991 på endast 11 procent av arealen.

Område	Höstråg			
	Danko	Epos	Petkus II	Övriga sorter[1]
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	75	5	16	4
" mellanbygder	80	5	14	1
" norra slättbygder	67	13	14	5
Svealands slättbygder	95	2	2	2
Götalands skogsbygder	72	11	11	6
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	–	..	..
Nedre Norrland	..	–	..	–
Övre Norrland	–	–	–	–
Hela riket				
1991	79	6	11	3
1990	72	8	16	4
1989	61	12	23	4
1988	48	16	31	5
1987	39	15	41	5
1986	37	3	51	9

1) Inklusive okänd sort och saknad uppgift.

.. Antal undersökningsenheter i bearbetningen understiger 50.
– Provytefält med sorten saknas.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Golf var den mest odlade kornsorten i riket 1991 med 32 procent av grödarealen. Sorten hade redan tidigare en stark ställning i Götaland och har på senare år ökat sin andel i Svealand, där Pernilla tidigare var dominerande. Sorterna Lina, Mette och Pernilla odlades var och en på ca 10 procent av grödarealen. Sexradskorn, som redovisas först i tabell 7.20, odlas främst i Norrland. Under 1991 odlades sexradskorn på ca 6 procent av rikets kornareal. Den mest odlade sorten är den nya sorten Karin.

Vital odlades 1991 på 43 procent av havrearealen i riket. Sorten dominerade odlingen starkt i Götaland. I Svealand odlades främst Sang och Svea på en stor andel av arealen, sorten Svea har dock minskat i arealandel jämfört med tidigare år. I övre Norrland dominerades odlingen av sorterna Veli och Pol. Veli ökade sin arealandel jämfört med föregående år och odlas i produktionsområdet på drygt 60 procent av kornarealen.

Tabell 7.20
Fodersäd 1991. Arealen korn och havre fördelad på olika sorter. Procent
Coarse grain in 1991. The area of barley and oats distributed in different varieties. Per cent

Område	Korn										
	Agneta[2]	Bode[2]	Etu[2]	Karin[2]	Nord[2]	Yrjar[2]	Ariel	Blenheim	Formula	Golf	Gunilla
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	–	–	–	–	–	–	10	9	5	38	–
" mellanbygder	0	–	0	–	–	–	0	4	4	46	–
" norra slättbygder	1	–	0	1	–	–	–	–	2	30	1
Svealands slättbygder	1	–	5	1	–	–	–	0	1	35	3
Götalands skogsbygder	1	–	2	1	–	0	–	1	1	35	0
Mellersta Sveriges skogsbygder	1	–	1	1	–	–	–	–	1	6	18
Nedre Norrland	5	1	3	12	1	2	–	–	–	1	37
Övre Norrland	9	4	2	37	6	5	–	–	–	–	30
Hela riket											
1991	1	0	2	3	0	0	2	3	2	32	5
1990	2	0	2	2	0	1	0	–	3	31	5
1989	4	0	2	0	0	1	0	–	3	27	5
1988	5	1	3	–	–	1	–	–	–	23	5
1987	5	0	3	–	–	0	–	–	–	15	5
1986	6	1	4	–	–	1	–	–	–	1	6

Område	Korn (forts)						Summa Sexrads-korn	Summa Tvårads-korn	Övriga sorter[1]
	Ida	Kara	Lina	Mette	Pernilla	Roland			
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	2	2	7	15	–	–	–	88	12
" mellanbygder	1	3	12	16	0	4	0	90	10
" norra slättbygder	2	4	31	11	4	2	2	87	10
Svealands slättbygder	2	0	10	7	25	4	7	87	6
Götalands skogsbygder	6	3	14	13	5	5	4	83	13
Mellersta Sveriges skogsbygder	3	1	6	7	42	2	3	86	11
Nedre Norrland	0	–	–	0	33	–	24	71	5
Övre Norrland	1	–	–	–	3	–	63	34	3
Hela riket									
1991	2	2	11	11	11	3	6	84	10
1990	5	2	13	8	14	5	7	86	4
1989	7	3	10	9	15	5	7	84	5
1988	10	3	9	9	16	7	10	82	5
1987	13	3	10	5	18	9	8	78	30
1986	17	1	9	1	15	8	12	58	30

Område	Havre										Övriga sorter[1]
	Elin	Galopp	Pol	Puthi	Sanna	Sang	Selma	Svea	Veli	Vital	
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	1	5	–	–	4	4	1	–	–	78	7
" mellanbygder	2	1	–	1	1	9	6	–	–	78	2
" norra slättbygder	5	1	0	0	1	11	6	10	1	60	4
Svealands slättbygder	2	0	0	2	1	36	0	30	2	24	2
Götalands skogsbygder	4	–	0	1	1	29	2	10	1	46	5
Mellersta Sveriges skogsbygder	5	–	0	4	1	14	–	47	6	17	6
Nedre Norrland	–	–	3	20	0	3	–	30	39	0	5
Övre Norrland	–	–	34	–	–	–	–	–	61	–	5
Hela riket											
1991	3	1	0	2	1	22	3	18	3	43	4
1990	3	–	1	2	1	20	3	21	3	43	4
1989	1	–	1	3	0	18	3	25	4	40	5
1988	0	–	1	3	–	17	5	29	3	36	6
1987	–	–	2	4	–	19	7	34	1	26	7
1986	–	–	1	5	–	25	12	40	0	11	6

1) Inklusive okänd sort och saknad uppgift.
.. Antal undersökningsenheter i bearbetningen understiger 50.
2) Sexradskorn.
– Provytefält med sorten saknas.
Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Potatis

Klassificeringen av potatisodlingar sker sedan 1976 efter skördens användning, vilket innebär att traditionella matpotatissorter kan redovisas som potatis för stärkelse och råsprit och tvärtom. Tidiga sorter av matpotatis ingår ej i undersökningen. Vidare gäller att potatisurvalen endast omfattar företag med minst 0,5 hektar potatis.

Bintje och King Edward fortsätter att dominera odlingen av matpotatis. Bintjeodlingens arealandel fortsatte att långsamt minska och sorten odlades 1991 på 37 procent av matpotatisarealen. De båda sorterna hade 1991 lika stora arealandelar och svarade för tre fjärdedelar av odlingen i riket. Sorten Ukama fortsatte att öka sin andel till knappt 10 procent av rikets matpotatisareal. Sedan 1986 har arealandelen som odlas med annan sort än Bintje och King Edward ökat med ca 10 procent. Många sorter har en utpräglad lokal anknytning, t.ex. odlas Vit Drottning främst i Stockholmsregionen, Elsa i Blekinge, British Queen i Värmland och Mandel i Västerbotten och Norrbottens län.

De mest odlade sorterna av potatis för stärkelse och råsprit var även 1991 Prevalent, Producent och Saturna. Prevalent och Producent fortsatte att öka sina andelar och svarade för drygt 30 procent vardera av grödarealen. Odlingen av Saturna minskade däremot till knappt en fjärdedel av odlingsarealen.

Tabell 7.21
Potatis 1991. Arealen fördelad på olika sorter. Procent
Potatoes in 1991. The area distributed into different varieties. Per cent

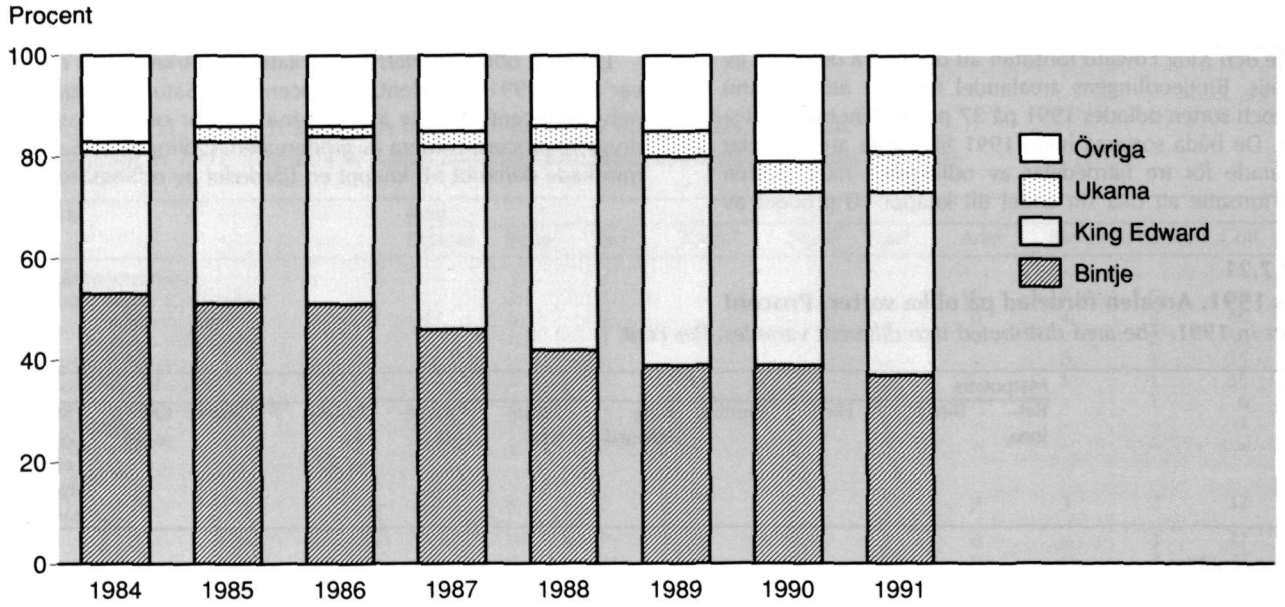
Område	Matpotatis										
	Bel-lona	Bintje	Elin	Hertha	King Edward	Man-del	Matil-da	Satur-na m. fl.[1]	Ukama	Övriga sorter	Sort okänd eller uppgift saknas
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	0	48	3	0	23	–	0	9	14	2	–
" mellanbygder	0	54	1	3	13	–	1	16	10	3	0
" norra slättbygder	–	38	3	2	51	–	1	–	5	0	0
Svealands slättbygder	1	11	2	2	66	–	5	2	3	5	4
Götalands skogsbygder	0	31	3	1	42	–	2	–	12	7	2
Mellersta Sveriges skogsbygder	1	12	3	1	57	–	4	–	4	17	–
Nedre Norrland	3	12	–	7	63	1	8	–	1	4	–
Övre Norrland	21	29	1	2	9	17	6	–	6	8	–
Hela riket											
1991	2	37	2	2	36	1	2	5	8	4	1
1990	3	39	1	1	34	2	2	6	6	5	1
1989	2	39	1	–	41	1	1	5	5	4	1
1988	2	42	0	0	40	2	–	5	4	4	1
1987	2	46	–	–	36	2	–	5	3	6	0
1986	2	51	–	–	33	1	–	3	2	8	0

Område	Potatis för stärkelse och råsprit							
	Dianella	Danva	Preva-lent	Produ-cent	Satur-na	Stina	Övriga sorter	Sort okänd eller uppgift saknas
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	..	–	..	..	..	..	..	–
" mellanbygder	5	6	34	29	23	1	2	1
" skogsbygder	..	..	..	..	..	–	–	–
Hela riket								
1991	5	5	33	31	23	1	2	1
1990	8	3	27	26	29	1	5	0
1989	10	2	29	25	29	1	4	–
1988	17	0	33	–	28	2	16	4
1987	20	–	32	–	26	6	12	4
1986	20	–	30	–	27	10	10	3

1) Saturna m.fl. s.k. fabrikspotatissorter till livsmedelsindustrin.
.. Antal undersökningsenheter i bearbetningen understiger 50.
– Provytefält med sorten saknas.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Diagram 7.22
Matpotatissorter i procent av matpotatisarealen i riket 1984–1991.
Table potatoes. Varieties in per cent of the area 1984–1991

Annan publicering
Uppgifter om odling av olika sorter av spannmål och potatis redovisas årligen i SM serie J, senast J 12 SM 9204.

Hektarskördar

Genom de objektiva skördeuppskattningarna insamlar SCB årligen uppgifter om skörden, i första hand om avkastningen men även om bl.a. sortanvändning, tidpunkt för sådd och skörd samt skördemetoder.

I skördeuppskattningarna ingår ett urval av företag med mer än 5,0 hektar åkerareal. På uttagna gårdar tas skördeprover som ligger till grund för skördeberäkningarna. Skördeuppskattning genomförs i grödorna höstvete, vårvete, höstråg, korn, havre, slåttervall, matpotatis och potatis för stärkelse och råsprit.

Utläggning av provytor sker under våren eller försommaren. För varje gröda, som finns på gården och ingår i de objektiva skördeuppskattningarna, utväljs slumpmässigt ett fält för provtagning. På fältet utläggs i genomsnitt två provytor slumpmässigt efter bestämda regler.

Provtagningen utförs i anslutning till jordbrukarens skörd. Om denna blir uppskjuten, t.ex. på grund av regn, upprepas provtagningen på nya provytor.

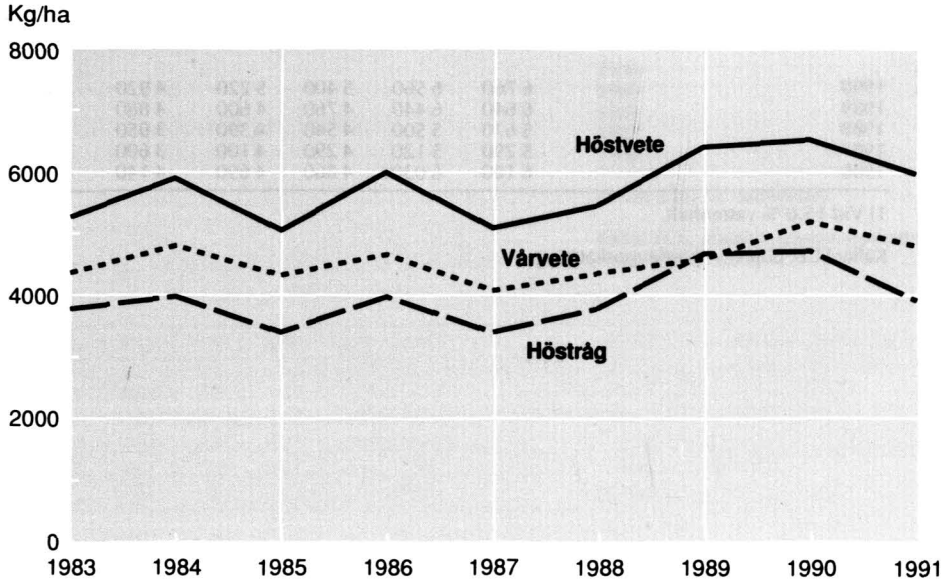
Utifrån provyteskördarna bestäms den av brukaren tillgängliga skördens storlek. Med hjälp av insamlade uppgifter om obärgade arealer och av korrigeringstal för spill omräknas provyteskördarna till bärgad skörd. De redovisade hektarskördarna för oljeväxter är baserade på uppgifter från Jordbruksverket genom Oljeväxtkontoret och för sockerbetor erhålls uppgifter från Sockerbolaget AB. För spannmål redovisas hektarskördar vid 15,0 procents vattenhalt, för vall vid 16,5 procents vattenhalt och för oljeväxter vid 18,0 procents vattenhalt.

Avsnittet innehåller uppgifter om

- Provyteskörd och bärgad skörd
- Spill av spannmål och potatis
- Skörd vid olika såtidpunkt
- Skörd av spannmålshalm
- Vallskörd vid olika vallålder
- Potatisskörd vid olika odlingsstorlek

Provyteskörd – bärgad skörd
I de objektiva skördeuppskattningarna bestäms både provyteskörd och bärgad skörd. Med *provyteskörd* avses den av brukaren tillgängliga skörden. När lantbrukaren skördar uppstår spill och andra bärgningsförluster, eventuellt också obärgad areal. Storleken på dessa förluster bestäms antingen genom särskilda undersökningar eller med hjälp av standardtal. Den *bärgade skörden* (en uppskattning av lantbrukarens skörd) erhålls genom att provyteskörden reduceras med de beräknade förlusterna.

Diagram 7.23
Brödsäd, bärgad skörd kg/ha, för hela riket
Bread grain, harvested yield kg/ha, for the whole country

Spannmål, provyteskörd och bärgad skörd

I tabell 7.24 redovisas provyteskörd och bärgad skörd för brödsädesgrödorna 1991. För riket var den bärgade skörden av höstvete 6 010 kg/ha, vårvete 4 840 kg/ha och för höstråg 3 950 kg/ha. Den bärgade skörden av höstvete och vårvete var i nivå med respektive något högre än genomsnittet för de fem närmast föregående åren. I medeltal för riket var hektarskörden av höstråg något lägre än femårsgenomsnittet.

Tabell 7.24
Brödsäd 1991. Provyteskörd och bärgad skörd. Kg/ha[1]
Bread grain in 1991. Sample plot yield and harvested yield. Kg/ha

Område	Höstvete		Vårvete		Höstråg	
	Provyte-skörd	Bärgad skörd	Provyte-skörd	Bärgad skörd	Provyte-skörd	Bärgad skörd
Län						
Stockholms	5 460	5 300	..	..	..	..
Uppsala	5 460	5 300	3 960	3 840	..	..
Södermanlands	5 910	5 740	4 610	4 470	3 780	3 600
Östergötlands	6 580	6 380	5 390	5 220	4 910	4 740
Jönköpings	..	..	..	..	..	..
Kronobergs	..	..	..	..	..	..
Kalmar	5 830	5 660	..	..	3 490	3 380
Gotlands	5 060	4 910	..	..	3 690	3 570
Blekinge	6 180	6 000	..	..	..	..
Kristianstads	6 960	6 760	5 560	5 370	3 670	3 550
Malmöhus	6 900	6 700	5 940	5 750	4 500	4 350
Hallands	6 760	6 560	..	..	4 070	3 930
Göteborgs o Bohus	4 990	4 840	..	..	..	..
Älvsborgs	5 590	5 430	..	..	..	..
Skaraborgs	6 020	5 840	..	..	4 500	4 350
Värmlands	4 810	4 670	..	..	..	..
Örebro	5 770	5 600	4 540	4 400	3 890	3 760
Västmanlands	5 080	4 920	..	..	3 780	3 660
Kopparbergs	..	..	..	..	..	..
Gävleborgs	..	..	..	..	..	..
Västernorrlands	..	..	–	–	..	..
Jämtlands	–	–	–	–	–	–
Västerbottens	–	–	–	–	–	–
Norrbottens	–	–	–	–	–	–
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	7 040	6 830	5 920	5 740	4 500	4 350
" mellanbygder	5 960	5 790	5 540	5 340	3 730	3 610
" norra slättbygder	6 250	6 070	5 100	4 940	4 740	4 590
Svealands slättbygder	5 580	5 410	4 260	4 130	3 700	3 570
Götalands skogsbygder	5 510	5 350	3 860	3 740	3 860	3 730
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 010	5 830	..	..	4 350	4 210
Nedre Norrland	..	..	..	..	..	..
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–
Hela riket						
1991	6 190	6 010	5 000	4 840	4 090	3 950
1990	6 760	6 560	5 400	5 220	4 920	4 750
1989	6 640	6 440	4 760	4 600	4 880	4 710
1988	5 670	5 500	4 540	4 390	3 950	3 820
1987	5 290	5 120	4 290	4 100	3 600	3 420
1986	6 180	6 030	4 860	4 690	4 140	4 000

1) Vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

I tabell 7.25 redovisas provyteskörd och bärgad hektarskörd för fodersäd. Avkastningen för korn och havre var 9 respektive 16 procent över genomsnittet för de fem föregående åren. För båda grödorna redovisas skördar över femårsgenomsnittet i de flesta länen.

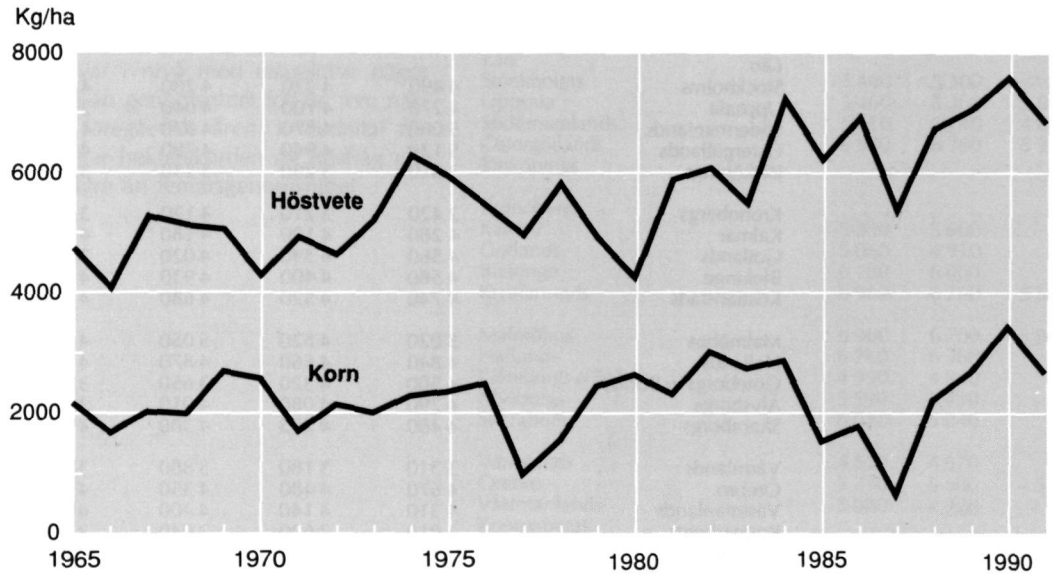
Tabell 7.25
Fodersäd 1991. Provyteskörd och bärgad skörd. Kg/ha[1]
Coarse grain in 1991. Sample plot yield and harvested yield. Kg/ha

Område	Korn		Havre	
	Provyte-skörd	Bärgad skörd	Provyte-skörd	Bärgad skörd
Län				
Stockholms	4 490	4 320	4 280	4 090
Uppsala	4 270	4 100	4 040	3 870
Södermanlands	5 060	4 870	4 870	4 690
Östergötlands	5 130	4 940	4 790	4 600
Jönköpings	3 510	3 290	3 730	3 580
Kronobergs	3 420	3 210	4 120	3 940
Kalmar	4 280	4 100	4 180	4 020
Gotlands	4 560	4 390	4 020	3 870
Blekinge	4 580	4 400	4 930	4 750
Kristianstads	4 740	4 520	4 680	4 500
Malmöhus	5 020	4 820	5 050	4 860
Hallands	4 840	4 660	4 870	4 680
Göteborgs o Bohus	4 500	4 320	3 650	3 510
Älvsborgs	4 290	4 080	4 010	3 850
Skaraborgs	4 400	4 225	4 380	4 210
Värmlands	3 310	3 180	3 880	3 720
Örebro	4 670	4 480	4 350	4 190
Västmanlands	4 310	4 140	4 400	4 240
Kopparbergs	2 910	2 620	3 940	3 690
Gävleborgs	2 770	2 560	2 990	2 850
Västernorrlands	2 600	2 310	..	..
Jämtlands	2 890	2 700	..	..
Västerbottens	2 270	2 070	2 820	2 640
Norrbottens	2 250	1 720	..	..
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	5 180	4 970	5 020	4 840
" mellanbygder	4 590	4 410	4 570	4 400
" norra slättbygder	4 860	4 680	4 460	4 280
Svealands slättbygder	4 510	4 330	4 440	4 270
Götalands skogsbygder	3 960	3 760	3 970	3 820
Mellersta Sveriges skogsbygder	3 400	3 180	4 020	3 840
Nedre Norrland	2 690	2 460	3 070	2 910
Övre Norrland	2 280	2 000	2 830	2 650
Hela riket				
1991	4 340	4 140	4 300	4 130
1990	4 750	4 540	4 490	4 310
1989	4 100	3 930	3 690	3 540
1988	3 610	3 460	3 260	3 130
1987	3 760	3 500	3 900	3 620
1986	3 840	3 630	3 450	3 260

1) Vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Diagram 7.26
Bärgad hektarskörd under åren 1965–1991 för höstvete i PO 1[1] och för korn i PO 8[1]. Kg/ha
Harvested yield in 1965–1991 for winter wheat in PO 1 and for barley in PO 8. Kg/ha

1) PO 1 = Produktionsområde 1 (Götalands södra slättbygder).
PO 2 = Produktionsområde 8 (Övre Norrland).

Spill av spannmål

På grund av liggsäd och spill i samband med bärgningen av spannmålsskörden gör lantbrukaren vissa förluster.Dessa bestäms fr.o.m. 1987 års skörd med hjälp av standardtal för det s.k. tröskspillet. Tidigare bestämdes storleken på spillet genom provtagning av slumpmässigt utvalda ytor, efter brukarens skörd, på ett underurval av provytegårdarna. Standardtalen bygger på resultat från dessa undersökningar. I tabell 7.27 redovisas spillet på riksnivå för de fem spannmålsgrödorna.

Tabell 7.27
Spill av spannmål. Kg/ha[1]
Harvesting losses on cereals. Kg/ha

Gröda	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Höstvete	150	160	160	190	190	180
Vårvete	170	150	140	140	160	160
Råg	140	140	130	160	160	130
Korn	190	160	140	160	180	170
Havre	180	160	120	140	160	160

1) Vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Skörd av vårsäd vid olika såtidpunkt

I de objektiva skördeuppskattningarna inhämtas uppgifter om såtidpunkter. Genom speciella bearbetningar erhålls provyteskörd vid olika såtidpunkter. I tabell 7.28 redovisas resultat avseende 1991 för vårsäd. Liksom tidigare år finns ett klart samband mellan tidpunkt för sådden och skördens storlek. Som framgår av tabellen gäller att ju tidigare sådden är desto högre blir i allmänhet skörden. Det bör dock påpekas att skördevariationerna är ett resultat av flera samverkande faktorer varav såtidpunkt är en.

Tabell 7.28
Vårsäd 1991. Provyteskörd vid olika såtidpunkt. Kg/ha[1]

Spring grain in 1991. Sample plot yield at different sowing time. Kg/ha

Gröda; Område	Såtidpunkt										
	Före 1.4	1.4–7.4	8.4–14.4	15.4–21.4	22.4–28.4	29.4–5.5	6.5–12.5	13.5–19.5	20.5–26.5	27.5–2.6	Efter 2.6
Vårvete											
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	..	..	6 270	5 530	..	..	–	–	–	–	–
" mellanbygder	..	..	..	..	..	..	..	–	–	–	–
" norra slättbygder	..	..	..	..	..	..	–	..	–	–	–
Svealands slättbygder	–	–	..	4 640	4 260	..	..	..	..	..	–
Götalands skogsbygder	–	..	..	..	..	..	..	..	..	–	–
Mellersta Sveriges skogsbygder	–	..	..	..	..	..	..	..	–	–	–
Nedre Norrland	–	–	–	–	–	–	..	–	..	–	–
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Korn											
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	5 720	6 090	5 150	4 920	..	..	..	..	–	–	–
" mellanbygder	4 970	5 000	4 790	4 680	4 520	..	..	..	..	–	..
" norra slättbygder	..	..	5 570	5 100	4 280	..	..	..	–	..	–
Svealands slättbygder	..	..	..	4 820	4 650	4 340	3 740	..	..	..	..
Götalands skogsbygder	..	..	4 300	4 340	4 000	3 710	3 350	..	..	..	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	–	..	..	..	4 090	3 890	2 940	..	..	..	–
Nedre Norrland	–	–	–	–	–	..	2 640	..	2 860	2 770	2 220
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	..	..	..	2 470	2 180
Havre											
Produktionsområden											
Götalands södra slättbygder	..	..	5 020	5 040	4 600	..	..	–	–	–	–
" mellanbygder	..	..	4 750	4 760	4 360	..	..	..	..	–	–
" norra slättbygder	..	..	5 640	4 700	4 240	3 830	..	..	–	..	–
Svealands slättbygder	..	..	..	4 990	4 770	4 220	3 720	..	..	..	–
Götalands skogsbygder	..	..	4 570	4 560	4 080	3 520	3 150	..	..	..	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	–	..	..	..	4 410	3 910	3 760	..	..	..	–
Nedre Norrland	–	–	..	–	..	..	..	..	..	..	..
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	–	–	..	..	..

1) Vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Spannmålshalm

Under 1980–82 tillvaratogs och vägdes halmen från provytorna för ett urval av de objektiva skördeuppskattningarnas provytegårdar. Därigenom har för höstvete, vårvete, höstråg, korn och havre beräkningar kunnat ske av skörden per hektar av halm. Beräkningarna har avsett den biologiska skörden inklusive stubb, boss och agnar. Följande biologiska hektarskördar (torrsubstans) av halm erhölls.

Tabell 7.29
Biologisk skörd av spannmålshalm 1982. Kg/ha

Biological yield, kg/ha, from straw of cereals

Produktionsområden	Halm, kg/ha torrsubstans				
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Korn	Havre
Götalands södra slättbygder	8 700	6 650	6 110	4 780	5 260
" mellanbygder	6 630	5 990	5 060	4 440	5 260
" norra slättbygder	7 070	5 880	5 520	4 180	4 770
Svealands slättbygder	6 490	4 700	5 220	3 280	3 720
Götalands skogsbygder	6 910	6 010	5 610	3 760	4 350
Mellersta Sveriges skogsbygder	5 750	3 980	4 490	2 970	3 310
Nedre Norrland	..	–	4 720	2 720	3 400
Övre Norrland	–	–	–	3 530	4 380
Hela riket					
1982	7 170	5 230	5 400	3 740	4 270
1981	6 150	6 080	4 850	4 180	5 060
1980	5 620	5 720	4 860	4 030	4 770

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Slåttervall, provyte- och bärgad skörd
Bestämningen av vallskördens storlek sker i flera steg. Med hjälp av skörden från provytor och tidsperioden mellan skörden av provytorna och brukarens skörd beräknas provyteskörden. Genom att reducera denna för bärgningsförluster och obärgad areal erhålls bärgad första skörd. Återväxtens storlek beräknas för slåttervallsareal med utnyttjad återväxt. Eftersom återväxten ej utnyttjas på all vallareal sker en korrigering av utnyttjandegraden så att återväxt på total slåttervallsareal erhålls. Denna adderas till bärgad första skörd varvid bärgad total skörd erhålls.

Den bärgade skörden av slåttervall inkl. återväxt var ca 5 procent högre än genomsnittet för de fem föregående åren. Första skörden bärgades sent och blev över lag hög, för riket 11 procent över femårsgenomsnittet. En följd av den sena första skörden var att återväxtskörden blev lägre än normalt, utom i Norrlandslänen där den översteg femårsgenomsnittet med 10 till 30 procent.

Tabell 7.30
Slåttervall 1991. Provyteskörd och bärgad skörd. Kg/ha[1]
Ley in 1991. Sample plot yield and harvested yield. Kg/ha

Område	Provyteskörd första skörd	Bärgad första skörd	Återväxt[2] bärgad skörd	Total bärgad skörd
Län				
Stockholms	6 850	5 480	870	6 350
Uppsala	6 300	5 110	2 260	7 370
Södermanlands	6 770	5 620	2 740	8 360
Östergötlands	6 720	5 590	3 080	8 670
Jönköpings	6 400	5 390	2 600	8 000
Kronobergs	6 040	5 060	2 270	7 320
Kalmar	6 440	5 360	2 400	7 770
Gotlands	6 950	5 690	2 010	7 700
Blekinge	7 850	6 360	2 680	9 040
Kristianstads	6 750	5 540	3 160	8 700
Malmöhus	8 500	6 990	2 510	9 500
Hallands	6 020	5 020	3 560	8 580
Göteborgs o Bohus	6 210	5 120	1 900	7 020
Älvsborgs	5 660	4 750	2 100	6 850
Skaraborgs	6 400	5 260	2 990	8 250
Värmlands	5 010	4 060	900	4 960
Örebro	6 560	5 420	2 810	8 230
Västmanlands	6 150	5 010	..	..
Kopparbergs	6 270	5 140	1 520	6 660
Gävleborgs	5 460	4 480	..	..
Västernorrlands	4 010	3 290	890	4 180
Jämtlands	4 940	4 060	..	..
Västerbottens	4 060	3 390	890	4 280
Norrbottens	4 560	3 770	1 230	5 010
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	7 200	5 950	3 520	9 460
" mellanbygder	7 350	6 040	2 450	8 500
" norra slättbygder	6 620	5 490	2 820	8 310
Svealands slättbygder	6 480	5 280	2 230	7 520
Götalands skogsbygder	6 130	5 110	2 500	7 600
Mellersta Sveriges skogsbygder	5 820	4 800	1 860	6 660
Nedre Norrland	4 740	3 870	1 290	5 160
Övre Norrland	4 270	3 550	1 240	4 790
Hela riket				
1991	5 980	4 940	2 180	7 120
1990	5 880	4 720	2 770	7 490
1989	5 340	4 480	2 320	6 800
1988	5 010	4 130	2 450	6 580
1987	5 910	4 830	2 070	6 890
1986	4 950	4 150	2 030	6 180

1) Vid 16,5 % vattenhalt. 2) På total areal, se text. Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Skörd på vallarealer av olika ålder
Tabell 7.31 visar provyteskörd för första skörd på vallar av olika ålder. År 1991 var första skörden för riket högst på två- och treårig vall. Äldre vallar gav lägre första skörd. Normalt ger två- och treårsvallarna högre avkastning än ettårsvall och äldre vallar.

Tabell 7.31
Provyteskörd från slåttervallar av olika ålder 1991. Kg/ha[1]
Sample plot yield from ley of various ages 1991. Kg/ha

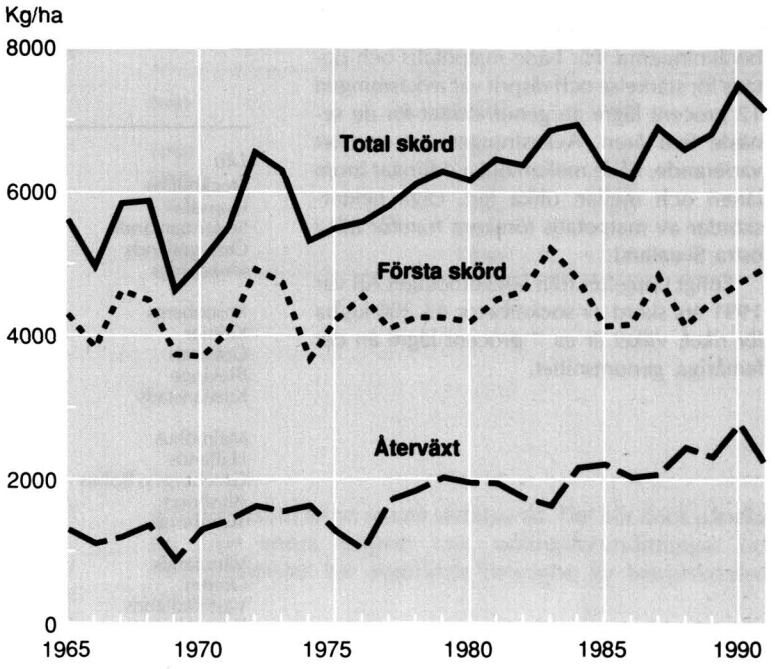
Område	Vallålder, år				Samtliga
	1	2	3	4 och äldre	
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	7 960	6 890	..	6 440	7 200
" mellanbygder	7 200	7 800	7 760	6 670	7 350
" norra slättbygder	6 310	6 860	7 150	6 150	6 620
Svealands slättbygder	5 920	7 160	6 560	6 270	6 480
Götalands skogsbygder	5 690	6 500	6 470	5 730	6 130
Mellersta Sveriges skogsbygder	6 170	6 390	6 010	4 510	5 820
Nedre Norrland	4 580	5 330	4 700	4 260	4 740
Övre Norrland	4 170	4 640	4 130	4 120	4 270
Hela riket					
1991	5 900	6 460	6 130	5 530	5 980
1990	5 920	5 970	5 810	4 850	5 640
1989	5 710	5 390	5 220	4 480	5 190
1988	4 680	5 510	5 230	4 690	5 010
1987	5 800	6 370	6 110	5 440	5 910
1986	4 720	5 330	5 110	4 600	4 950

1) Vid 16,5 % vattenhalt. Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Av diagram 7.32 framgår skördeutvecklingen för slåttervall under tjugofem år. Skördeökningarna har inte varit så stora som för spannmål (jämför med diagram 7.26). Orsakerna till detta kan vara flera. Till viss del kan det bero på mindre intensiva växtförädlingsinsatser på vallfrösidan jämfört med spannmål.

En annan orsak är att första skörden under senare år skördats tidigare än under periodens början. Detta har medfört en kvalitativt högre men kvantitativt lägre skörd. Detta har å andra sidan medfört en högre återväxtskörd. Den viktigaste orsaken till den måttliga skördestegringen för vall torde dock vara att vallodlingen bedrivs extensivt på större andel av grödarealen än odlingen av spannmål. Detta påverkar genomsnittsavkastningen för vall negativt.

Diagram 7.32 Bärgad hektarskörd av slåttervall 1965–1991. Kg/ha
Harvested yield per hectare of ley 1965–1991. Kg/ha

Tabell 7.33
Oljeväxter 1991. Bärgad skörd. Kg/ha[1]
Oleiferous plants in 1991. Harvested yield. Kg/ha

Område	Höstraps	Vårraps	Höstrybs	Vårrybs
Län				
Stockholms	2 380	1 230	1 350	1 300
Uppsala	2 050	1 300	1 530	1 280
Södermanlands	2 580	1 310	1 530	1 270
Östergötlands	2 620	1 300	1 290	1 160
Jönköpings	2 300	1 310	–	1 100
Kronobergs	..	1 490	..	980
Kalmar	2 290	1 550	..	1 160
Gotlands	2 160	1 400	830	1 170
Blekinge	2 410	1 930	–	..
Kristianstads	2 660	1 310	–	..
Malmöhus	2 680	1 230	..	..
Hallands	2 630	1 900	..	1 720
Göteborgs o Bohus	..	1 640	–	1 720
Älvsborgs	2 360	1 570	..	1 540
Skaraborgs	2 510	1 340	1 840	1 140
Värmlands	..	1 530	..	1 110
Örebro	..	1 590	1 720	1 290
Västmanlands	..	1 460	1 460	1 190
Kopparbergs	–	..	..	1 180
Gävleborgs	..	–	..	1 140
Västernorrlands	–	–	–	–
Jämtlands	–	–	–	–
Västerbottens	–	–	–	–
Norrbottens	–	–	–	–
Hela riket				
1991	2 600	1 410	1 490	1 260
1990	3 230	2 020	1 960	1 760
1989	3 650	1 810	2 220	1 620
1988	2 900	1 900	1 990	1 440
1987	2 480	1 500	1 650	1 430
1986	2 990	2 090	2 120	1 760

1) Avser skörd med 18,0 % vattenhalt.

Källa: Jordbruksverket, oljeväxtkontoret.

Oljeväxter, bärgad skörd

Hektarskördeuppgifterna i tabell 7.33 har erhållits från Jordbruksverket genom Oljeväxtkontoret och har beräknats från preliminär skördestatistik. Hektaravkastning har ersatts med två punkter (..) när den skördade arealen inom länet, enligt Oljeväxtkontoret, understigit 100 hektar.

Den bärgade skörden per hektar 1991 var lägre än normalt för alla oljeväxtgrödorna. Avkastningen per hektar för höstraps var 15 procent lägre än femårsgenomsnittet. Hektarskörden för vårraps och höstrybs var ca 25 procent lägre än genomsnittet för de fem föregående åren och vårrybsens hektarskörd var ca 20 procent lägre än normalt.

Potatis och sockerbetor, provyteskörd och bärgad skörd

Skördeuppskattningar i potatis sker endast på gårdar med odlingar om minst 0,5 hektar potatis. Odlingar med tidig potatis ingår ej i beräkningarna. För både matpotatis och potatis för stärkelse och råsprit var avkastningen 12 procent lägre än genomsnittet för de senaste fem åren. Avkastningen var mycket varierande, både mellan olika odlingar inom länen och mellan olika län. Låga hektarskördar av matpotatis förekom framför allt i östra Svealand.

Enligt uppgifter från Sockerbolaget AB var 1991 års skörd av sockerbetor 43 200 kg/ha för riket, vilket är ca 7 procent lägre än det femåriga genomsnittet.

Tabell 7.34
Potatis[1] och sockerbetor 1991. Skörd kg/ha
Potatoes and sugar beets in 1991. Yield kg/ha

Område	Matpotatis[1]		Potatis för stärkelse och råsprit		Sockerbetor
	Provyteskörd	Bärgad skörd	Provyteskörd	Bärgad skörd	Bärgad skörd
Län					
Stockholms	..	..	–	–	–
Uppsala	15 710	11 200	–	–	–
Södermanlands	..	..	–	–	–
Östergötlands	36 620	31 290	..	..	..
Jönköpings	..	..	..	..	–
Kronobergs	..	..	..	..	–
Kalmar	32 270	27 230	.	...	43 100
Gotlands	34 460	28 380	..	..	43 100
Blekinge	..	..	35 450	33 330	43 000
Kristianstads	37 190	31 090	37 060	35 090	43 000
Malmöhus	41 100	35 670	37 940	35 340	43 400
Hallands	36 960	32 450	..	..	45 000
Göteborgs o Bohus	..	..	–	–	–
Älvsborgs	..	..	–	–	–
Skaraborgs	31 850	27 130	..	..	–
Värmlands	30 610	24 940	–	–	–
Örebro	30 620	25 520	..	..	–
Västmanlands	..	..	–	–	–
Kopparbergs	22 280	17 270	–	–	–
Gävleborgs	17 710	12 690	..	..	–
Vasternorrlands	18 880	13 580	–	–	–
Jamtlands	..	..	–	–	–
Västerbottens	25 700	18 790	.	..	–
Norrbottens	20 850	13 520	..	..	–
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	38 500	33 340	38 450	36 390	..
" mellanbygder	37 800	32 360	36 550	34 480	..
" norra slättbygder	33 480	28 620	..	..	–
Svealands slättbygder	27 720	22 440	..	..	..
Götalands skogsbygder	30 810	25 630	..	..	–
Mellersta Sveriges skogsbygder	24 950	19 410	–	–	–
Nedre Norrland	20 460	15 710	..	..	–
Övre Norrland	23 300	16 200	..	..	–
Hela riket					
1991	32 890	27 600	36 180	34 130	43 200
1990	38 750	33 060	41 800	40 090	55 800
1989	37 960	33 100	42 330	40 060	52 300
1988	38 920	32 680	45 070	42 080	47 900
1987	30 530	24 210	36 540	34 030	33 000
1986	38 710	33 650	40 910	38 680	42 700

1) Avser odlingar om minst 0,5 ha.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning och Sockerbolaget AB.

Spill av potatis

För potatis görs en bestämning av det spill som blivit kvar på fältet efter brukarens skörd. I tabell 7.35 redovisas det totala spillet på riksnivå, i kg/ha. Med totalspill avses att spillet ej reducerats för små eller rötskadade knölar. Spillförlust beräknas fr.o.m. 1991 med hjälp av standardtal som beräknats på grundval av tidigare undersökningsresultat.

Tabell 7.35
Spill av potatis 1986–1991. Kg/ha
Harvesting losses for potatoes 1986–1991. Kg/ha

	Matpotatis	Potatis för stärkelse och råsprit
1991	1 050	1 900
1990	2 020	1 700
1989	1 990	2 260
1988	2 140	2 010
1987	2 000	1 930
1986	1 980	1 710

Potatisskörd vid olika sättidpunkt

Genom de objektiva skördeuppskattningarna inhämtas uppgift om sättidpunkt för potatis. I en särskild bearbetning har provyteskörd för olika sättidpunkter beräknats. Resultaten, i tabell 7.36, visar ett klart samband mellan sättidpunkt och hektarskördens storlek. En tidig sättidpunkt har som regel givit en högre skörd än en senare sättidpunkt. Det bör dock påpekas att även andra faktorer t.ex. odlingsförutsättningar och odlingsintensitet har avgörande betydelse för hektarskördens storlek.

Tabell 7.36
Matpotatis 1991. Provyteskörd, kg/ha, på arealer med olika sättningstidpunkt
Table potatoes in 1991. Sample plot yield, kg/ha, on area with different time of planting

Gröda	Sättidpunkt									
	Före 15.4	15.4–21.4	22.4–28.4	29.4–5.5	6.5–12.5	13.5–19.5	20.5–26.5	27.5–2.6	3.6–9.6	Efter 9.6
Matpotatis										
Produktionsområden										
Götalands södra slättbygder	..	41 030	39 450	36 950	36 340	..	..	..	–	–
" mellanbygder	..	43 300	..	..	38 340	36 750	28 130	..	..	–
" norra slättbygder	..	–	..	33 910	34 950	32 570	31 710	..	..	–
Svealands slättbygder	..	–	..	..	33 180	29 690	27 610	22 790	..	..
Götalands skogsbygder	..	..	..	..	34 100	26 930	..	..	..	–
Mellersta Sveriges skogsbygder	–	–	–	..	..	26 830	25 490	..	..	–
Nedre Norrland	–	–	–	..	..	..	22 080	..	18 180	..
Övre Norrland	–	–	–	–	–	–	..	..	24 270	20 770

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Potatisskörd vid olika odlingsstorlek

I tabell 7.37 redovisas provyteskörd av potatis på odlingar av olika storlek. Av resultaten för produktionsområden framgår att hektarskörden i allmänhet ökar med odlingens storlek.

Skillnaderna i hektarskörd torde i hög grad sammanhänga med olikheter i odlingsteknik och odlingsintensitet mellan större och mindre odlingar.

Annan publicering

Resultaten från de objektiva skördeuppskattningarna 1991 finns redovisade i SCB, statistiska meddelanden J 12 SM 9203 och 9204. I dessa finns en mer detaljerad redovisning än i årsboken. Hektarskördar av spannmål och slåttervall för kommuner redovisas som femårsmedeltal, senast i J 12 SM 9201. I J 12 SM 9104 finns en utförlig beskrivning av skördeuppskattningarna, om dess syfte, organisation, omfattning, om beräkningsmetodik och resultatens tillförlitlighet m.m.

Tabell 7.37
Potatis 1991. Provyteskörd, kg/ha, på odlingar av olika storlek

Potatoes in 1991. Sample plot yield, kg/ha, on cultivations of different size

Gröda; område	Odling i hektar							
	0,5–1,5	1,6–3,0	3,1–5,0	5,1–10,0	10,1–20,0	20,1–30,0	30,1–	Samtliga grupper
Matpotatis								
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	..	..	39 200	36 610	40 840	..	..	38 500
" mellanbygder	24 620	33 690	36 230	37 420	40 650	42 770	..	37 800
" norra slättbygder	..	..	..	34 830	35 290	33 240	31 760	33 470
Svealands slättbygder	..	..	26 060	25 870	30 470	..	31 970	27 720
Götalands skogsbygder	..	..	28 390	33 270	34 880	33 610	..	30 800
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	..	..	23 950	26 840	..	..	24 950
Nedre Norrland	..	..	..	..	24 990	..	..	20 450
Övre Norrland	..	..	..	26 170	24 240	..	..	23 300
Hela riket								
1991	22 010	26 160	30 950	32 960	35 850	35 500	34 240	32 950
1990	31 780	35 250	36 990	38 500	41 020	40 820	39 540	38 810
1989	28 850	32 020	35 930	38 770	41 020	39 300	38 530	37 910
1988	29 450	35 190	39 270	39 260	40 970	40 030	40 630	39 020
1987	25 410	28 500	31 990	31 070	31 780	28 920	28 320	30 530
1986	31 370	35 290	39 220	39 780	41 200	37 830	37 380	38 710
Potatis för stärkelse och råsprit								
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	..	..	..	..	..	..	–	38 450
" mellanbygder	..	..	..	36 740	37 910	..	..	36 540
" skogsbygder	..	–	..	..	..	..	–	34 770
Hela riket								
1991	..	..	33 670	35 830	38 430	39 650	..	36 520
1990	..	39 850	40 750	42 120	44 390	..	43 280	42 180
1989	..	..	42 350	41 760	43 640	..	45 620	42 890
1988	39 560	40 690	45 170	45 250	47 740	45 660	45 090	45 550
1987	31 970	34 550	35 370	36 120	38 450	39 500	37 850	36 540
1986	37 840	37 240	38 660	42 150	41 900	40 050	43 610	40 910

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Totalskördar

SCB redovisar årligen totalskördar för olika grödor. Totalskördarna för spannmål, slåttervall och potatis grundas på arealuppgifter från lantbruksregistret och hektarskördar från de objektiva skördeuppskattningarna. Uppgifterna om totalskörd avser företag med mer än 2,0 hektar åkermark. För oljeväxter erhålls fr.o.m. 1 juli 1991 uppgifter från Jordbruksverket genom Oljeväxtkontoret. Tidigare levererades uppgifterna från Sveriges Oljeintressenters Förening (SOI). För sockerbetor erhålls uppgifter från Sockerbolaget AB.

Besådd areal

Arealuppgifter till lantbruksregistret avser ej alltid exakt de besådda arealerna. Skillnaderna beror bl.a. på att mindre vägar, diken m.m. har medräknats i de arealuppgifter som lantbrukarna lämnat. Före totalskördeberäkningarna utförs därför vissa korrigeringar av arealuppgifterna för att bestämma den besådda arealen. Korrigeringstalen bestäms genom särskilda fältmätningar av drygt 300 slumpmässigt utvalda företag där arealen för samtliga grödor kontrollmäts. På ytterligare ca 200 företag kontrollmäts dessutom enbart potatisarealen. Korrigeringstal fastställs för olika grödor/grödgrupper och riksområden (se bilaga 2) och framgår av nedanstående tablå. Av denna framgår bl.a. att den uppgivna arealen av fodersäd i riksområde 2 och 3 är 10 procent högre än den besådda. För matpotatis däremot är den uppgivna arealen 5 procent lägre än den besådda i riksområde 1 och 2.

Korrigeringstal för beräkning av besådd areal 1991

Gröda/Grödgrupp	Riksområde		
	1	2	3
Brödsäd	0,98	0,95	0,90
Fodersäd	0,97	0,90	0,90
Slåttervall	1,00	0,95	0,95
Matpotatis	1,05	1,05	0,90
Potatis för stärkelse och råsprit	1,00	1,00	1,00

Totalskördar för spannmål, slåttervall och potatis beräknas som produkten av besådd areal och bärgad skörd per hektar.

Brödsäd

Totalskörden av brödsäd uppgick 1991 till 1,6 miljoner ton, vilket var ca 1 miljon ton mindre än 1990 års totalskörd och 85 procent av genomsnittet för de fem senaste åren. För höstvete och höstråg blev totala skörden 95 respektive 77 procent av femårsgenomsnittet och avsevärt lägre än 1990. Minskningen i förhållande till föregående år beror i första hand på minskade arealer.

Den totala skörden av vårvete blev endast 50 procent av femårsgenomsnittet. Arealen av vårvete har sedan 1989 legat på en lägre nivå än tidigare under 80-talet.

Avsnittet innehåller uppgifter för

- Brödsäd
- Fodersäd
- Oljeväxter
- Slåttervall
- Potatis och sockerbetor

Tabell 7.38
Brödsäd 1991. Totalskördar. Ton[1]
Bread grain in 1991. Total yields. Tons

Område	Höstvete	Vårvete	Höstråg
Län			
Stockholms	35 200	..	..
Uppsala	63 400	11 600	..
Södermanlands	90 300	11 400	8 800
Östergötlands	232 500	16 400	32 300
Jönköpings	..	..	..
Kronobergs	..	..	..
Kalmar	37 800	..	11 600
Gotlands	29 200	..	9 300
Blekinge	11 800	..	..
Kristianstads	89 800	17 300	17 500
Malmöhus	308 400	44 300	28 900
Hallands	39 900	..	6 800
Göteborgs o Bohus	10 500	..	..
Älvsborgs	43 700	..	..
Skaraborgs	232 900	..	22 600
Värmlands	13 100	..	..
Örebro	33 800	12 300	4 700
Västmanlands	44 600	..	4 400
Kopparbergs	..	..	..
Gävleborgs	..	..	..
Västernorrlands	..	–	..
Jämtlands	–	–	–
Västerbottens	–	–	–
Norrbottens	–	–	–
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	354 100	55 400	29 300
" mellanbygder	137 200	18 900	41 000
" norra slättbygder	470 200	23 800	50 700
Svealands slättbygder	275 900	49 000	25 100
Götalands skogsbygder	60 400	5 500	12 200
Mellersta Sveriges skogsbygder	26 200	..	6 300
Nedre Norrland	..	..	..
Övre Norrland	–	–	–
Hela riket			
1991	1 324 600	156 300	164 900
1990	2 094 800	148 100	334 700
1989	1 576 400	174 400	319 100
1988	966 200	329 300	127 700
1987	1 124 200	433 600	137 200
1986	1 236 100	494 400	154 500

1) Avser bärgad skörd vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

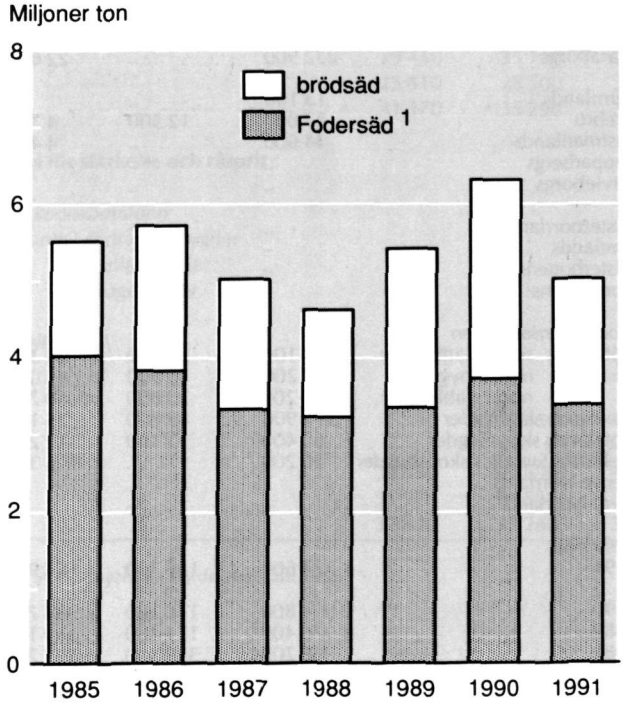
Fodersäd

Totalskörden av fodersäd (exkl. blandsäd) blev 1991 drygt 3,4 miljoner ton vilket är ca 3 procent lägre än genomsnittet för de senaste fem åren.

För att begränsa spannmålsöverskottet genomfördes 1987-1990 kampanjerna Träda-87 respektive Omställning 90. Jordbrukarna uppmanades att mot ersättning lägga åkerareal i träda eller odla andra grödor än spannmål. År 1990 togs nya livsmedelspolitiska beslut, som bl.a. innebar att en mer permanent omställning av åkermarken inleddes fr.o.m. 1991. En jämförelse mellan de odlade arealerna av fodersäd 1986 respektive 1991 visar att kornarealen mellan dessa år sammanlagt minskade med cirka 190 000 hektar, en minskning med ca 30 procent på fem år. Havrearealen minskade under samma period med ca 123 000 hektar eller 25 procent. Höga hektarskördar under den senaste femårsperioden har dock lett till att totalskörden för fodersäd endast minskat med 15 procent, vid jämförelse mellan femårsperioderna 1982–1986 och 1987–1991.

Blandsäd ingår inte i de objektiva skördeuppskattningarna, men med hjälp av arealuppgifter från lantbruksregistret och de skattade hektarskördarna för korn och havre beräknas den totala skörden av blandsäd till ca 0,2 miljoner ton.

Diagram 7.39
Totalskördar av brödsäd och fodersäd[1] 1985–1991. Miljoner ton
Total yields of bread grain and coarse grain 1985–1991. Millions of tons

1) Exkl blandsäd

Tabell 7.40
Fodersäd 1991. Totalskördar. Ton[1]
Coarse grain in 1991. Total yields. Tons

Område	Korn	Havre
Län		
Stockholms	64 700	53 700
Uppsala	169 300	69 800
Södermanlands	79 500	113 800
Östergötlands	143 800	113 000
Jönköpings	32 200	47 100
Kronobergs	18 500	28 800
Kalmar	85 700	39 400
Gotlands	80 700	14 500
Blekinge	29 600	7 500
Kristianstads	197 300	30 100
Malmöhus	363 100	62 900
Hallands	122 600	85 100
Göteborgs o Bohus	23 000	40 000
Älvsborgs	63 800	108 000
Skaraborgs	119 600	293 600
Värmlands	37 800	53 700
Örebro	79 000	101 200
Västmanlands	95 600	113 400
Kopparbergs	37 200	24 100
Gävleborgs	35 900	24 900
Västernorrlands	17 900	..
Jämtlands	10 900	..
Västerbottens	26 900	2 700
Norrbottens	6 700	..
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	454 800	115 100
" mellanbygder	322 000	59 400
" norra slättbygder	252 600	393 100
Svealands slättbygder	498 400	466 800
Götalands skogsbygder	224 400	264 100
Mellersta Sveriges skogsbygder	89 500	102 500
Nedre Norrland	59 600	21 200
Övre Norrland	34 000	3 900
Hela riket		
1991	*1 935 300*	*1 426 100*
1990	2 122 600	1 584 200
1989	1 870 000	1 455 300
1988	1 878 700	1 330 300
1987	1 907 400	1 440 000
1986	2 327 000	1 486 200

1) Vid 15,0 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Oljeväxter

Totalskördeuppgifterna i tabell 7.41 bygger på preliminär skördestatistik från Oljeväxtkontoret. Statistiken omfattar skörd från kontraktsbundna odlingar och odlingar utan kontrakt s.k. hembud.

1991 års totalskörd av oljeväxter för riket blev 288 300 ton, vilket är 20 procent lägre än genomsnittet för de senaste fem åren. Samtliga oljeväxtgrödor har gett en avsevärt lägre totalskörd än föregående år. Totalskörden av höstraps var dock ca 30 procent högre än femårsgenomsnittet. För vårraps var däremot totalskörden endast ca 50 procent av femårsgenomsnittet. Totalskörden av höstrybs var ca 5 procent högre än genomsnittet för de fem senaste åren, medan vårrybsskörden endast uppgick till 45 procent av femårsgenomsnittet.

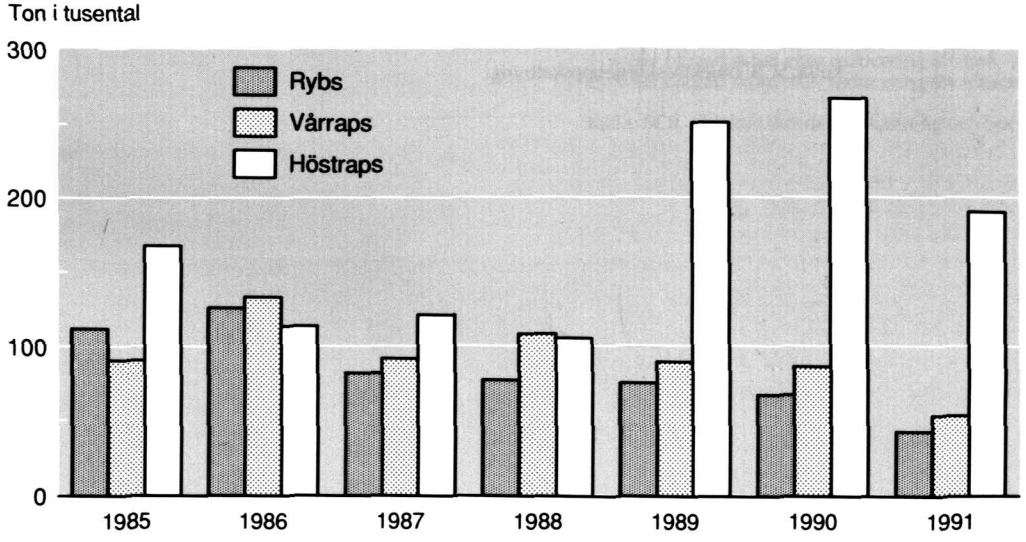
Tabell 7.41
Oljeväxter 1991. Totalskördar. Ton[1]
Oleiferous plants in 1991. Total yields. Tons

Område	Höstraps	Vårraps	Höstrybs	Vårrybs	Summa oljeväxter
Län					
Stockholms	780	2 110	1 640	2 960	7 500
Uppsala	340	5 940	3 480	2 570	12 300
Södermanlands	2 340	3 140	3 080	3 770	12 300
Östergötlands	23 180	7 880	510	4 960	36 500
Jönköpings	660	140	–	330	1 100
Kronobergs	..	430	..	180	800
Kalmar	6 530	1 240	..	380	8 200
Gotlands	9 760	3 580	120	1 000	14 500
Blekinge	2 230	1 350	–	..	3 600
Kristianstads	25 590	2 230	–	..	27 900
Malmöhus	102 560	1 620	..	..	104 300
Hallands	710	3 590	..	2 220	6 500
Göteborgs o Bohus	..	740	–	740	1 600
Älvsborgs	1 580	2 210	..	2 660	6 500
Skaraborgs	13 880	7 470	250	3 290	24 900
Värmlands	..	1 070	..	1 100	2 300
Örebro	..	2 820	940	1 850	5 800
Västmanlands	..	6 650	470	1 810	8 900
Kopparbergs	–	..	..	1 580	1 600
Gävleborgs	..	–	..	1 010	1 100
Västernorrlands	–	–	–	–	–
Jämtlands	–	–	–	–	–
Västerbottens	–	–	–	–	–
Norrbottens	–	–	–	–	–
Hela riket					
1991	190 690	54 240	10 780	32 580	288 300
1990	267 220	86 510	16 020	52 060	421 800
1989	252 710	91 180	17 890	59 580	421 300
1988	105 660	109 400	8 650	69 430	293 100
1987	121 670	92 160	2 810	79 670	296 300
1986	113 950	133 510	6 440	119 660	373 600

1) Avser frö med 18,0 % vattenhalt.

Källa: Jordbruksverket, oljeväxtkontoret.

Diagram 7.42
Totalskörd av oljeväxter 1985–1991. 1 000 ton
Total yield of oleiferous plants 1985–1991. 1 000 tons

Slåttervall

Den totala vallskörden 1991 uppgick till 4,8 miljoner ton, vilket är ca 5 procent högre än femårsgenomsnittet och 0,4 miljoner ton lägre än 1990 års skörd som var den högsta under den senaste tioårsperioden.

Av den totala vallskörden utgjorde första skörden ca 70 procent i genomsnitt för riket. I Övre Norrland utgjorde första skörden 74 procent av totala skörden medan motsvarande resultat för Götalands södra slättbygder var 63 procent.

Tabell 7.43
Slåttervall 1991. Totalskördar. Ton[1]
Ley in 1991. Total yields. Tons

Område	Första skörd	Återväxt	Totalt
Län			
Stockholms	92 600	14 700	107 300
Uppsala	128 400	56 900	185 300
Södermanlands	132 300	64 600	196 900
Östergötlands	207 700	114 300	322 000
Jönköpings	232 700	112 300	345 100
Kronobergs	116 300	52 200	168 500
Kalmar	245 400	110 100	355 500
Gotlands	136 600	48 300	184 900
Blekinge	62 600	26 500	89 100
Kristianstads	191 100	108 800	299 800
Malmöhus	183 600	65 900	249 400
Hallands	132 400	93 700	226 100
Göteborgs o Bohus	102 000	37 700	139 700
Älvsborgs	217 700	96 200	314 000
Skaraborgs	230 000	130 700	360 700
Värmlands	139 900	31 100	171 000
Örebro	95 100	49 300	144 400
Västmanlands	69 700	..	..
Kopparbergs	99 100	29 300	128 400
Gävleborgs	121 500	..	..
Västernorrlands	92 400	25 000	117 400
Jämtlands	101 800	..	..
Västerbottens	131 800	34 700	166 400
Norrbottens	88 200	28 800	116 900
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	149 100	88 400	237 500
" mellanbygder	456 100	185 400	641 500
" norra slättbygder	331 500	170 300	501 800
Svealands slättbygder	507 900	215 200	723 100
Götalands skogsbygder	1 030 000	504 600	1 534 600
Mellersta Sveriges skogsbygder	307 000	119 600	426 600
Nedre Norrland	302 200	101 200	403 400
Över Norrland	236 000	82 500	318 500
Hela riket			
1991	3 319 800	1 467 200	4 787 000
1990	3 296 200	1 922 900	5 219 000
1989	3 049 200	1 574 900	4 624 100
1988	2 787 000	1 648 100	4 435 700
1987	3 147 500	1 340 200	4 487 700
1986	2 677 700	1 303 400	3 981 100

1) Vid 16,5 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Potatis och sockerbetor

De i tabell 7.44 redovisade resultaten avser bärgade totalskördar. Detta innebär för matpotatis att de biologiska skördarna efter reducering för små, grönfärgade och rötskadade knölar, även reducerats för spill och obärgade arealer. Totalskörden av matpotatis på odlingar om minst 0,5 hektar uppgick 1991 till ca 731 000 ton för riket, vilket var ca 8 procent lägre än femårsgenomsnittet. Matpotatisodlingar mindre än 0,5 hektar omfattade 1991 enligt uppgifter från lantbruksregistret 2 542 hektar för riket. Avkastningen från dessa odlingar ingår ej i den beräknade totalskörden.

Totalskörden för potatis till stärkelse och råsprit har reducerats för rötskadade knölar, spill och obärgade arealer. Totalskörden för stärkelse- och råspritspotatis var 298 000 ton. Detta är ca 20 procent lägre än genomsnittet för de fem senaste åren. Skörden av potatis för stärkelse och råsprit bestäms endast för odlingar inom det huvudsakliga odlingsområdet omfattande södra Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Skörden på odlingar utanför detta område har beräknats med ledning av aktuella arealuppgifter från lantbruksregistret och tidigare års relation mellan skördar utanför och inom odlingsområdet.

Enligt Sockerbolaget AB blev 1991 års totalskörd av sockerbetor ca 1,6 miljoner ton. Detta är avsevärt lägre än 1989 och 1990 års rekordskördar och ca 70 procent av femårsgenomsnittet. Den odlade arealen av sockerbetor minskade 1991 med 23 procent till ca 38 500 hektar jämfört med föregående år, vilket bidragit till den minskade totalskörden.

Annan publicering
Uppgifter om totalskördens storlek publiceras årligen i SM serie J, senast J 12 SM 9203.

Tabell 7.44
Potatis och sockerbetor 1991. Totalskördar. Ton
Potatoes and sugar beets in 1991. Total yields. Tons

Område	Matpotatis[1] Odlingar ≥ 0,5 hektar	Potatis för stärkelse och råsprit[2]	Sockerbetor
Län			
Stockholms	..	–	–
Uppsala	5 000	–	–
Södermanlands	..	–	–
Östergötlands	55 500	..	..
Jönköpings	..	..	–
Kronobergs	..	..	–
Kalmar	25 000	..	130 280
Gotlands	22 300	–	136 630
Blekinge	..	88 000	29 400
Kristianstads	123 500	150 000	363 690
Malmöhus	146 400	30 800	950 040
Hallands	116 300	..	17 670
Göteborgs o Bohus	..	–	–
Älvsborgs	..	–	–
Skaraborgs	108 500	..	–
Värmlands	19 300	–	–
Örebro	32 400	..	–
Västmanlands	..	–	–
Kopparbergs	11 500	–	–
Gävleborgs	5 000	..	–
Västernorrlands	4 400	–	–
Jämtlands	..	–	–
Västerbottens	12 500	..	–
Norrbottens	9 500	..	–
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	243 800	35 900	..
" mellanbygder	173 400	235 100	..
" norra slättbygder	142 100	..	..
Svealands slättbygder	54 900	..	–
Götalands skogsbygder	50 700	..	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	24 600	–	–
Nedre Norrland	18 700	..	–
Övre Norrland	22 700	..	–
Hela riket			
1991	730 900	298 200	1 627 700
1990	834 200	351 900	2 775 500
1989	804 700	374 700	2 653 900
1988	882 600	400 220	2 438 580
1987	622 200	335 490	1 698 750
1986	822 500	385 030	2 187 300

1) Avser bärgad skörd efter reducering för små, grönfärgade och rötskadade knölar.
2) Avser bärgad skörd efter reducering för rötskadade knölar.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning och Sockerbolaget AB.

Skördens kvalitet

Spannmål

Uppgifter om den levererade spannmålsskördens kvalitet insamlas från Lantmännenföreningar och privata spannmålsuppköpare för gårdar som ingår i de objektiva skördeuppskattningarna samt för ett tilläggsurval som är lika stort som det ordinarie urvalet. Totalt har cirka 6 000 enheter ingått i undersökningen.

Prisreglering av spannmål
Fram till 1 juli 1991 reglerades priset på spannmål enligt direktiv från Statens jordbruksnämnd. För vete reglerades priset med hänsyn till falltal, rymdvikt och proteinhalt, för råg med hänsyn till falltal och rymdvikt samt för korn och havre med hänsyn till rymdvikt och proteinhalt. Dessutom fanns vissa krav på renhet m.m.

Intern marknadsreglering avskaffas
För spannmål avskaffades den interna marknadsregleringen 1 juli 1991 och inlösensystemet avvecklas stegvis fram till 1994. Inlösenpriset vid prisort sänks successivt under perioden och uppgick 91/92 till; 1,15 kr för vete, 1,21 kr för råg, 1,17 kr för korn och 1,13 kr för havre. Detta pris gällde förutsatt att varan uppfyllde vissa kvalitetskrav. Spannmålen skulle vara frisk, fullmogen, oskadad och lagringsduglig. Varan fick ej vara denaturerad, syrabehandlad eller betad. För vete och råg måste sorten vara godkänd. Övriga kvalitetskrav redovisas i nedanstående tablå.

Kvalitetskrav för spannmål 1991

Egenskap	Vete	Råg	Korn	Havre
Rymdvikt, min. g/l	775	720	670	550
Proteinhalt, min. %	10,5	-	-	-
Falltal, min.	200	120	-	-
Lök, max. %	0,01	0,01	-	-
Flyghavre, max kärnor/kg	1	1	1	1
Sönderslagna, djurätna kärnor, %	8,0	8,0	8,0	8,0
Främmande sädesslag, max %	5,0	5,0	5,0	5,0
Övriga beståndsdelar, max %	1,0	1,0	1,0	1,0

På grund av ändrade förutsättningar för prissättningen fr.o.m. 1991 års skörd, har spannmålshandelns analyser av mottagen spannmål reducerats jämfört med tidigare. De uppgifter som ställts till SCB:s förfogande för 1991 är ej lika fullständiga som förut. Redovisningen är därför begränsad jämfört med tidigare år.

Avsnittet innehåller uppgifter för

- Spannmål
- Slåttervall
- Potatis för stärkelse och råsprit
- Sockerbetor
- Oljeväxter

Falltal
Hög stärkelsekvalitet är en förutsättning för goda bakningsegenskaper hos ett mjöl. Vid besvärliga skördebetingelser kan mältningsskador uppkomma, dvs. nedbrytning av stärkelse till socker. Med hjälp av falltalet bestäms stärkelsens kvalitet. Falltalet är det antal sekunder – ökat med 60 – som det tar för en s.k. fallstav att under bestämda analysbetingelser sjunka genom en blandning av vatten och grovt mjöl från det undersökta spannmålspartiet. Falltalet blir allt lägre vid stigande mältningsgrad, beroende på att förklistringsförmågan hos stärkelsen försämras.

Rymdvikt
Rymdvikten för spannmål anges i gram per liter. Höga rymdvikter innebär stor andel kärna och liten andel skal i sädeskornen.

Proteinhalt
Den angivna proteinhalten avser procentuell andel av råprotein i skörden. Primärt bestäms halten kväve, vilken uppräknas till råproteinhalt – hög proteinhalt krävs för att få mjöl med goda bakningsegenskaper.

På riksnivå var proteinhalterna för höstvete 11,0 procent och för vårvete 12,7 procent. Redovisningen är begränsad jämfört med tidigare år. För vissa län finns dock uppgifter om genomsnittlig rymdvikt och falltal för brödsäd. Dessa uppgifter redovisas i J 12 SM 9202.

Tabell 7.45
Brödsäd 1991. Proteinhalt, rymdvikt, prisreglering och vattenhalt för levererad skörd
Bread grain in 1991. Protein content, density, price regulated, and moisture content for delivered crop

Gröda;	Protein-halt, %	Rymdvikt, g/l	Pris-reglering, kr/dt[1]	Vatten-halt, %[2]
Höstvete				
Hela riket[3]				
1991	11,0	..	..	..
1990	11,2	829	6,95	17,9
1989	11,3	821	6,33	17,5
1988	11,8	812	7,93	18,0
1987	10,7	775	-1,93	23,0
1986	11,3	811	3,60	20,6
Vårvete				
Hela riket[3]				
1991	12,7	..	..	..
1990	13,1	807	12,46	18,1
1989	13,5	815	13,97	17,6
1988	13,0	799	11,60	19,3
1987	11,6	757	-3,90	23,8
1986	12,9	798	7,47	21,6
Höstråg				
Hela riket[3]				
1991	-	..	..	..
1990	-	769	8,33	17,3
1989	-	765	1,83	19,4
1988	-	763	4,73	18,8
1987	-	728	-6,80	23,0
1986	-	763	5,58	19,1

1) Avser reglerat pris minus grundpris. Positivt värde innebär pristillägg och negativt värde prisavdrag.
2) Vid leveranstillfället.
3) Utom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

I tabellen redovisas den levererade skördens fördelning på falltalsklasser. För 1991 kan ingen redovisning ske på grund av ofullständiga analysuppgifter.

Tabell 7.46
Brödsäd. Den levererade skörden fördelad på falltalsklasser. Procent
Bread grain. Delivered grain distributed on falling number groups. Per cent

Gröda;	Botten-pris-klass	Falltal 90–110	120–140	150–170	180–200	210–230	240–260	270–
Höstvete								
Hela riket[1]								
1990	2	0	0	1	2	4	9	82
1989	7	1	2	4	9	16	20	41
1988	3	1	2	4	8	13	19	50
1987	15	5	8	10	13	15	14	20
1986	11	4	5	6	6	7	9	53
Vårvete								
Hela riket[1]								
1990	4	0	0	1	2	3	9	81
1989	1	0	1	7	13	25	21	32
1988	7	1	2	3	5	10	14	58
1987	132	5	8	12	14	12	10	7
1986	14	12	16	10	7	6	5	30

Gröda;	Botten-pris-klass	Falltal 80–90	95–115	120–130	135–145	150–
Höstråg						
Hela riket[1]						
1990	2	1	4	9	9	75
1989	25	14	15	8	5	33
1988	7	12	22	16	11	32
1987	47	20	20	7	2	4
1986	10	4	8	6	5	67

1) Utom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

I tabellen redovisas proteinhalt, rymdvikt, prisreglering och vattenhalt för fodersäd. För 1991 kan ingen redovisning ske på grund av ofullständiga analysuppgifter.

Tabell 7.47
Fodersäd. Proteinhalt, rymdvikt, prisreglering och vattenhalt för levererad skörd

Coarse grain. Protein content, density, price regulated, and moisture content for delivered crop

Gröda;	Protein-halt, %	Rymdvikt, g/l	Pris-reglering, kr/dt[1]	Vatten-halt, %[2]
Korn				
Hela riket[3]				
1990	11,8	690	1,90	16,8
1989	13,0	691	4,33	16.9
1988	12,4	679	2,82	18,3
1987	11,2	678	-1,15	21,3
1986	12,3	692	0,61	19,9
Havre				
Hela riket[3]				
1990	12,0	574	2,40	17,1
1989	13,1	557	4,10	16,1
1988	12,3	560	2,46	17,6
1987	9,9	557	-3,21	20,8
1986	-	573	0,29	19,3

1) Avser reglerat pris minus grundpris. Positivt värde innebär pristillägg och negativt värde prisavdrag.
2) Vid leveranstillfället.
3) Utom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Slåttervall

Genom skördeuppskattningarna analyserades varje år fram t.o.m. 1987 prover från första skörden av slåttervall för att bestämma näringsinnehållet i vallskörden. Proverna togs ur provyteskördarna i slåttervall från drygt 900 slumpmässigt utvalda provytegårdar fördelade över hela landet.

Eftersom analysproverna togs från grödan på fälten före brukarens skörd kunde skillnader förekomma jämfört med kvaliteten i brukarens bärgade skörd (se nedan). Analyserna omfattade bestämning av smältbarheten av organisk substans och halten av råprotein och aska. Utifrån smältbarhetsbestämningen, enligt VOS-metoden, beräknades omsättbar energi (MJ/kg) och utifrån råproteinhalten andelen smältbart råprotein.

Resultaten för 1987, enligt tabell 7.48, visade att energiinnehållet per kilogram, för riket, var något högre än genomsnittet för de fem senaste åren och lika med 8,3MJ/kg.

Mängden smältbart råprotein uppmättes till 67 g per kilogram hö för riket. Skillnaderna mellan produktionsområdena var betydande. I Götalands mellanbygder innehöll vallskörden 75 g/kg hö, i nedre Norrland endast 54 g/kg hö. Efter en femårsperiod med stadigt stigande andel mätbart råprotein på riksnivå, från 65 till 73 g/kg hö, sjönk andelen 1987 till 67 g/kg hö.

Jämförelse mellan näringsinnehållet i provyteskörden och den bärgade skörden

De erhållna resultaten avser näringsvärde i provyteskörden på fältet före brukarens skörd. Under tiden fram till brukarens bärgning av vallskörden kan denna emellertid undergå kvalitetsförändringar. För att få ett mått på förändringarnas omfattning togs ett antal kvalitetsprover även i samband med bärgningen av skörden. Detta skedde på var femte gård med kvalitetsprov ur provyteskörd. Även proverna ur den bärgade skörden analyserades och resultaten jämfördes med resultaten från provyteskörden på samma gårdar.

1987 års resultat visade att energiinnehållet i genomsnitt för riket var 4 % lägre i den bärgade skörden än i provyteskörden. Några säkra regionala skillnader kunde inte påvisas.

Den bärgade skörden har under en följd av år oftast visat sig innehålla omkring 15 % lägre halt av smältbart råprotein än provyteskörden. 1987 års jämförelse tyder på en differens om 13 % i genomsnitt för riket, med en viss tendens till lägre skillnader i Norrland.

Tabell 7.48
Vallskördens näringsvärde 1987. Provyteskörd[1]
Quality of hay 1987. Biological yield

Område	Råprotein, procent	Smältbart råprotein, g/kg	Aska, procent	Omsättbar energi, MJ/kg
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	10,3	71	6,1	8,7
" mellanbygder	10,7	75	6,7	8,4
" norra slättbygder	10,1	68	6,1	8,2
Svealands slättbygder	10,3	71	6,6	8,2
Götalands skogsbygder	10,1	68	6,1	8,2
Mellersta Sveriges skogsbygder	9,5	63	6,0	8,1
Nedre Norrland	8,5	54	5,7	8,1
Övre Norrland	9,4	62	6,2	8,6
Hela riket				
1987	10,0	67	6,2	8,3
1986	10,5	73	6,3	8,4
1985	10,4	72	5,9	8,2
1984	10,1	69	6,0	7,9
1983	10,2	69	6,3	7,8

1) Avser skörd vid 16,5 % vattenhalt.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Potatis för stärkelse och råsprit

Medelstärkelsehalten för den förbrukade potatisen de senaste åren framgår av tabell 7.49. Uppgifterna har erhållits från Sveriges Stärkelseproducenters Förening och AB Skånebrännerier.

Tabell 7.49
Potatis för stärkelse och råsprit, stärkelsehalt
Potatoes for processing, content of starch

År	Medelstärkelsehalt, procent		
	Sveriges Stärkelseprod.	Sveriges Bränneriintr.	Totalt
1991/92	19,0	19,0	19,0
1990/91	18,4	18,2	18,4
1989/90	17,9	18,0	17,9
1988/89	18,5	18,0	18,4
1987/88	17,5	17,5	17,5
1986/87	17,5	16,8	17,3

Sockerbetor

1991 års sockerhalt på 17,7 % motsvarar en sockerskörd på 7,7 ton/ha i genomsnitt för riket. Kalmar län hade den högsta sockerhalten, 18,6 %. Den största sockerskörden per hektar, 8,0 ton, förekom i Kalmar och Hallands län. Uppgifterna har erhållits från Sockerbolaget AB.

Tabell 7.50
Sockerbetor, sockerhalt och sockerskörd
Sugar beets, sugar content and sugar yield

År	Socker, procent	Socker, ton/ha
1991	17,7	7,7
1990	17,6	9,8
1989	17,5	9,2
1988	17,6	8,4
1987	17,7	5,8
1986	19,1	8,2

Oljeväxter

Oljehalten i oljeväxterna under 1991 framgår av tabell 7.51. Uppgifterna har erhållits från Oljeväxtkontoret och avser medeltal för hela riket för levererade skördar från kontrakterade arealer.

Tabell 7.51
Oljeväxter, oljehalt
Oleiferous plants, oil content

År	Oljehalt, procent			
	Höstraps	Vårraps	Höstrybs	Vårrybs
1991	44,4	44,1	40,5	41,7
1990	46,0	45,2	45,4	42,8
1989	46,0	46,8	44,7	43,8
1988	44,4	45,3	43,1	42,1
1987	44,0	45,5	44,4	45,6
1986	45,7	47,7	45,0	45,2

Annan publicering
Uppgifter om skördens kvalitet redovisas årligen i SM serie J, senast J 12 SM 9202 vad avser spannmål samt J 12 SM 8807 vad avser vall.

Årsväxten

Subjektiva omdömen om årsväxt och skörd insamlades mellan 1735 och 1990. Rapporterna har dock haft växlande innehåll och omfattning under årens lopp. Bearbetning och publicering utfördes sedan 1870-talet av SCB. Undersökningsresultaten användes bl.a. för skördeprognoser. Uppgifter lämnades på senare år av lantbruksnämndernas ortsombud för varje församling som enligt föregående års lantbruksregister hade en total åkerareal om minst 50 hektar.

Årsväxtrapporter lämnades de senaste åren vid två tillfällen per år, nämligen i mitten av maj och i månadsskiftet juli/augusti. Rapporteringen i maj avsåg allmänna omdömen om övervintringen, uppgifter om utvintringens omfattning och orsaker samt om vårsådden.

Till juli/augustirapporten insamlades omdömen om skördeutsikterna, uppgifter om väderlekens inflytande på växtligheten, orsaker till eventuella skador på växtligheten samt bedömningar av höskördens kvalitet.

Avsnittet innehåller uppgifter om

- Övervintring
- Nederbördsmängder, solskenstimmar och medeltemperatur

Fr.o.m. 1991 upphörde denna rapportserie och svensk jordbruksstatistiks äldsta statistikgren upphörde därmed. Uppgifter från majrapporten 1990 redovisas i tabell 7.52 och 7.53.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) mäter kontinuerligt solskenstimmar, nederbörd m.m. vid ett antal mätstationer. Sist i detta avsnitt redovisas månadsuppgifter för ett urval av dessa stationer.

Övervintring

Omdömena om övervintring uttrycks med följande skala; 4 = mycket god övervintring, 3 = normal övervintring, 2 = övervintring sämre än normalt och 1 = fullständig eller nästan fullständig utvintring. De avgivna omdömena visar att övervintringen 1990, liksom föregående år varit god till mycket god i hela riket.

Tabell 7.52
Övervintringen. Sifferomdömen[1] enligt årsväxtrapporteringen i maj 1990
Crop wintering in May 1990. (Data is given according to a scale 1 – 4, where 3 indicates normal wintering and 4 a very good wintering)

Område	Höstvete	Höstråg	Höstraps	Höstrybs	Första års slåttervall
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	3,8	3,7	3,8	3,8	3,6
" mellanbygder	3,7	3,6	3,7	3,4	3,4
" norra slättbygder	3,8	3,7	3,3	3,2	3,5
Svealands slättbygder	3,7	3,5	3,4	3,4	3,5
Götalands skogsbygder	3,6	3,5	3,5	3,2	3,4
Mellersta Sveriges skogsbygder	3,7	3,7	3,3	3,1	3,3
Nedre Norrland	3,3	3,2	–	–	3,1
Över Norrland	–	–	–	–	2,9
Hela riket					
1990	3,8	3,7	3,7	3,4	3,4
1989	3,7	3,7	3,7	3,3	3,3
1988	3,4	3,3	3,4	2,9	3,1
1987	2,3	2,7	2,0	1,5	3,0
1986	2,9	2,9	2,4	2,7	3,0
1985	2,8	2,6	2,6	2,4	2,9

1) Beträffande sifferomdömenas innebörd se texten.

Källa: SCB, årsväxtrapporterna.

Våren 1990 upplöjdes betydligt mindre av de höstsådda arealerna på grund av utvintringsskador än genomsnittligt under de senaste fem åren.

Av rikets höstsådda areal bedömdes för samtliga grödor att mindre än 1 % körts upp. Som orsak till den utvintring som förekommit angavs främst vårtorka, uppfrysning eller ihållande nattfrost.

Annan publicering

Subjektiva omdömen om årsväxten – den s.k. årsväxtrapporteringen – redovisas i SM serie J. Majrapporten senast J 11 SM 9001. Juli/augustirapporten senast J 11 SM 9002 och oktoberrapporten J 11 SM 8603. Oktoberrapporten utgick fr.o.m. 1987 och maj- och augustirapporten fr.o.m. 1991.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHIs) uppgifter om nederbörd och solskenstimmar m.m. redovisas i SMHIs årsbok. Del 1. Månadsöversikt över väderlek och vattentillgång i Sverige.

Tabell 7.53
Höstsådda arealer som upplöjts våren 1990. Procent
Area ploughed because of out-wintering 1990. Per cent

Område	Höstvete	Höstråg	Höstraps	Höstrybs	Första års slåttervall
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	–	–	–	–	–
" mellanbygder	–	–	–	–	–
" norra slättbygder	–	–	0,3	0,4	–
Svealands slättbygder	–	0,1	–	0,2	–
Götalands skogsbygder	–	–	01	–	–
Mellersta Sveriges skogsbygder	–	–	0,4	0,3	–
Nedre Norrland	–	–	–	–	–
Övre Norrland	–	–	–	–	–
Hela riket					
1990	–	–	0,1	0,2	–
1989	0,2	0,2	0,4	2,3	–
1988	1,1	1,2	1,0	8,3	0,6
1987	22,7	5,8	22,6	55,3	0,6
1986	4,0	2,9	15,6	10,0	0,6
1985	4,5	7,7	10,5	25,8	0,9

Källa: SCB, årsväxtrapporterna.

Nederbördsmängder, solskenstimmar och medeltemperatur

Stor betydelse för grödans utveckling har väderleken och de klimatiska förutsättningarna. I tabell 7.54 redovisas nederbördsmängder, mm per månad, i tabell 7.55 solskenstid, timmar per månad och i tabell 7.56 medeltemperatur i Celsiusgrader under 1991 för några av SMHIs meteorologiska stationer i landet.

Tabell 7.54
Nederbörd 1991. Millimeter
Precipitation in 1991. Millimetres

Län	Meteorologisk station	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec	Hela året
Sthm	Stockholm	46	31	28	10	67	96	34	85	46	27	47	40	556
Östg	Linköping–Malmslätt	34	22	28	7	27	102	23	75	41	20	21	16	414
Jkpg	Jönköpings flp	58	19	21	17	71	148	16	39	68	29	68	40	594
Kron	Ljungby	79	25	27	25	45	141	27	75	105	59	84	46	739
Kalm	Kalmar	21	39	10	14	30	112	26	36	29	19	36	32	426
Gotl	Visby flp	53	24	16	18	45	87	6	37	52	35	65	44	482
Blek	Karlshamn	46	22	7	26	32	155	13	39	44	44	63	45	536
Kris	Kristianstad–Everöd	52	33	11	24	66	123	18	41	50	39	61	33	550
Malm	Lund	52	31	19	54	54	136	44	42	47	41	85	58	662
Hall	Halmstad	62	22	34	49	37	118	51	86	88	66	86	81	779
Gtbg	Säve	80	36	51	30	38	115	11	59	63	75	141	54	751
Älvs	Borås	145	41	52	44	41	141	57	61	97	87	130	69	964
Skbg	Skara	55	23	25	28	41	174	44	55	61	42	29	20	596
Vrml	Karlstad	47	13	34	38	12	115	28	73	74	25	70	16	546
Öreb	Ställdalen	73	28	41	18	16	162	86	69	75	36	63	33	698
Vstm	Västerås–Hässlö	25	13	29	8	32	92	56	77	38	21	28	20	439
Kopp	Mora	34	12	41	24	20	152	78	52	86	29	59	17	602
Gävl	Gävle	48	28	29	22	53	187	32	55	58	19	18	20	578
Vnrl	Härnösand	38	34	79	11	88	146	32	26	100	34	58	27	672
Jmtl	Frösön	15	12	20	8	23	135	38	30	50	22	20	22	393
Vbtn	Umeå flp	48	19	79	20	764	101	20	104	63	58	73	37	686
Nbtn	Arjeplog	49	13	58	8	27	86	49	48	59	60	72	23	552
Nbtn	Luleå flp	50	19	62	11	52	92	36	29	35	54	81	14	539

Källa: SMHI.

Tabell 7.55
Solskenstid 1991. Timmar
Time of sunshine in 1991. Hours

Meteorologisk station	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec	Hela året
Kiruna	4	118	154	270	205	186	166	171	160	59	10	–	1 511
Luleå	31	98	116	234	211	243	267	220	143	79	19	2	1 663
Umeå	31	104	86	226	187	232	269	201	140	70	69	24	1 610
Östersund	35	104	72	240	180	140	275	192	120	53	33	12	1 456
Borlänge	75	80	71	203	239	132	306	202	186	64	53	49	1 660
Karlstad	53	66	54	223	281	171	315	205	199	89	55	48	1 759
Stockholm[1]	57	51	62	211	195	174	306	212	196	82	24	34	1 604
Norrköping	73	68	64	205	231	146	293	206	209	85	31	40	1 651
Göteborg[2]	60	73	66	199	279	127	287	222	169	126	37	44	1 689
Visby	72	27	82	243	254	222	382	229	209	113	26	45	1 904
Växjö	47	43	60	168	214	87	285	163	138	93	21	24	1 343
Lund[3]	81	49	79	161	230	102	257	191	158	111	33	47	1 499

1) Medelvärde Bromma.
2) Medelvärde Torslanda.
3) Medelvärde Svalöv.

Källa: SMHI.

Tabell 7.56
Medeltemperatur 1991. Celsiusgrader
Average temperature in 1991. Centigrades

Län	Meteorologisk station	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Hela året
Sthm	Stockholm	0,1	2,3	2,3	8,4	5,7	12,2	18,8	17,9	12,1	7,7	4,0	1,2	7,3
Östg	Linköping–Malmslätt	0,0	– 2,8	2,8	8,9	5,9	11,8	18,1	16,7	11,9	6,9	3,3	1,3	7,0
Jkpg	Jönköpings flp	– 1,3	3,9	2,2	7,8	4,5	10,3	17,0	15,4	10,6	5,7	2,6	0,5	5,9
Kron	Ljungby	– 0,5	– 2,8	3,1	8,8	5,7	11,0	17,8	16,2	11,4	7,1	3,4	1,1	6,8
Kalm	Kalmar	0,3	– 1,9	3,5	9,0	5,5	12,1	18,3	17,1	12,4	7,8	4,1	2,0	7,5
Gotl	Visby flp	1,5	– 1,4	2,2	7,5	4,9	11,5	17,5	17,4	12,3	8,3	4,6	2,4	7,3
Blek	Karlshamn	0,7	– 1,4	3,8	..	6,0	12,0	18,2	17,3	12,6	8,5	4,8	2,3	7,8
Kris	Kristianstad-Everöd	0,7	– 1,6	4,4	..	6,0	12,2	18,0	17,6	13,3	8,5	4,8	2,2	7,9
Malm	Lund	1,9	– 1,1	4,4	9,6	6,8	12,5	18,3	17,7	14,0	9,0	5,0	2,6	8,4
Hall	Halmstad	0,8	– 2,0	3,9	–	6,5	11,9	18,1	17,0	13,0	8,2	4,5	2,2	7,8
Gtbg	Säve	1,5	– 2,2	3,9	9,5	6,3	11,8	18,0	16,8	12,9	8,0	5,0	3,1	7,9
Älvs	Borås	– 0,3	– 3,1	3,1	..	5,4	10,9	17,4	16,1	11,3	6,9	3,8	1,7	6,8
Skbg	Skara	– 0,2	– 3,3	2,9	..	5,6	11,4	17,7	15,9	11,8	6,7	3,4	1,1	6,8
Vml	Karlstad	– 0,7	– 3,5	1,8	9,2	4,6	11,0	17,7	16,3	11,5	7,0	3,7	1,3	6,6
Öreb	Ställdalen	– 2,9	– 5,3	0,7	8,0	4,1	10,2	17,0	14,9	9,5	5,2	1,1	– 1,1	5,1
Vstm	Västerås–Hässlö	– 0,6	– 3,3	1,8	9,2	5,4	12,1	18,4	17,1	11,6	6,8	3,3	0,6	6,8
Kopp	Mora	– 5,3	– 7,9	0,3	..	4,3	10,9	17,4	15,2	9,3	4,5	0,4	– 2,3	4,6
Gävl	Gävle	– 1,2	– 3,8	1,6	9,5	5,2	11,7	17,8	16,3	10,2	5,8	2,6	0,3	6,2
Vnrl	Härnösand	– 2,4	– 7,8	–0,1	..	– 3,2	10,4	17,3	16,1	9,1	4,8	1,7	– 1,3	4,9
Jmtl	Frösön	– 4,6	– 9,5	–1,1	5,3	2,8	9,3	15,4	14,3	7,6	3,3	0,4	– 1,4	3,5
Vbtn	Umeå flp	– 4,4	– 9,3	–2,2	6,1	2,1	10,7	16,3	15,5	7,6	3,7	0,0	– 2,7	3,6
Nbtn	Arjeplog	– 7,9	–16,3	–6,9	3,1	– 0,3	9,4	14,0	13,3	4,5	0,9	– 5,3	– 5,2	0,3
Nbtn	Luleå flp	– 7,2	–14,3	–5,2	5,3	1,0	11,0	16,5	15,5	7,3	2,6	– 1,4	– 3,6	2,3

Källa: SMHI.

Så- och skördetidpunkter

Uppgifter om så- och skördetidpunkt insamlas i anslutning till de objektiva skördeuppskattningarna. Uppgifter om tidpunkten för vårsådd inhämtas i samband med uppläggning av provytor under våren. Såtidpunkten anges med veckonummer. Skördetidpunkten är datum för brukarens skörd. För höstsådda grödor har såtiden erhållits i samband med insamlingen av uppgifter om höstsådda arealer. Tidpunkten anges med indelning i 15-dagarsintervall.

Avsnittet innehåller uppgifter om

- Mediantidpunkt får sådden
- Mediantidpunkt för skörden
- Antal dagar mellan sådd och skörd

Mediantidpunkt för sådden

Mediantidpunkten avser den tidpunkt då hälften av grödans areal såtts. I tabell 7.57 redovisas mediantidpunkter för sådden 1991, höstsådden kommer alltså att skördas 1992. De höstsådda grödorna såddes i stort sett i normal tid. För höstvete och höstråg inträffade mediantidpunkten för sådden två respektive tre dagar tidigare än genomsnittet för de fem närmast föregående åren. Höstraps och höstrybs såddes däremot tre respektive två dagar senare än normalt.

Den vårsådda spannmålen såddes tidigare än normalt. Korn och havre såddes ca en vecka tidigare, medan mediantidpunkten för sådd av vårvete inträffade nio dagar tidigare än femårsgenomsnittet. Sättning av matpotatis skedde i normal tid, medan potatis för stärkelse och råsprit sattes ca tre dagar tidigare än normalt.

Tabell 7.57
Mediantidpunkt[1] för sådd av spannmål och höstoljeväxter samt sättning av potatis 1991
Median date for the sowing of grain. oleiferous plants and potatoe planting in 1991

Område	Höstvete	Höstråg	Höstraps	Höstrybs	Vårvete	Korn	Havre	Matpotatis[2]	Potatis för stärkelse och råsprit[2]
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	15.9	20.9	21.8	..	12.4	12.4	17.4	27.4	25.4
" mellanbygder	22.9	22.9	20.8	..	17.4	15.4	19.4	9.5	5.5
" norra slättbygder	15.9	10.9	10.8	..	20.4	19.4	21.4	12.5	..
Svealands slättbygder	10.9	4.9	..	11.8	24.4	27.4	27.4	21.5	..
Götalands skogsbygder	14.3	20.9	15.8	..	25.4	25.4	26.4	11.5	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	18.9	9.9	..	..	..	7.5	6.5	20.5	–
Nedre Norrland	..	..	–	–	..	25.5	20.5	28.5	..
Övre Norrland	–	–	–	–	–	4.6	2.6	7.6	..
Hela riket									
1991	14.9	14.9	19.8	14.8	19.4	22.4	25.4	11.5	5.5
1990	14.9	13.9	12.8	12.8	7.4	20.4	23.4	3.5	29.4
1989	10.9	10.9	13.8	10.8	18.4	26.4	27.4	8.5	29.4
1988	15.9	13.9	14.8	11.8	3.5	4.5	5.5	11.5	9.5
1987	25.9	23.9	20.8	15.8	2.5	5.5	5.5	17.5	16.5
1986	21.9	19.9	19.8	14.8	7.5	10.5	10.5	17.5	17.5

1) Avser tidpunkten då hälften av arealen såtts.
2) Avser odlingar > 0.5 hektar.

Källa: SCB. objektiv skördeuppskattning.

Mediantidpunkt för skörden

Skörden av höstvete och vårvete genomfördes i normal tid. Tidpunkten då hälften av höstrågsarealen skördats inträffade fem dagar senare än genomsnittet för de fem senaste åren. Skörden av korn och havre bärgades däremot fyra respektive tre dagar tidigare än normalt.

På riksnivå försenades första skörden av slåttervall två veckor p.g.a. ogynnsam väderlek. I Götalands södra slättbygder inträffade mediantidpunkten för första skörden den 3 juli, vilket kan jämföras med föregående år, då hälften av arealen hade skördats den 30 maj. Tidpunkten då hälften av matpotatisarealen skördats inträffade ca tre dagar senare än normalt, medan potatis för stärkelse och råsprit skördades i normal tid.

Tabell 7.58
Mediantidpunkt[1] för skörd av spannmål, slåttervall (första skörd) och potatis 1991
Median date for the harvesting of grain, first cut of ley and potatoes in 1991

Område	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Korn	Havre	Slåtter-vall	Mat-potatis[2]	Potatis för stärkelse och råsprit[2]
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	30.8	3.9	21.8	21.8	30.8	3.7	23.9	28.9
" mellanbygder	30.8	3.9	17.8	20.8	29.8	29.6	26.9	2.10
" norra slättbygder	2.9	7.9	20.8	26.8	2.9	4.7	23.9	..
Svealands slättbygder	1.9	6.9	18.8	29.8	3.9	5.7	21.9	..
Götalands skogsbygder	3.9	8.9	25.8	29.8	6.9	5.7	26.9	..
Mellersta Sveriges skogsbygder	2.9	..	23.8	2.9	5.5	5.7	20.9	-
Nedre Norrland	..	..		17.9	9.9	8.7	19.9	..
Övre Norrland	-	-	-	17.9	25.9	9.7	13.9	..
Hela riket								
1991	1.9	5.9	20.8	26.8	3.9	5.7	22.9	3.10
1990	20.8	28.8	6.8	22.8	31.8	17.6	18.9	26.9
1989	19.8	23.8	5.8	19.8	21.8	16.6	13.9	30.9
1988	17.8	29.8	10.8	24.8	3.9	19.6	14.9	3.10
1987	28.9	2.10	8.9	18.9	29.9	3.7	23.9	8.10
1986	2.9	10.9	16.8	7.9	10.9	21.6	25.9	3.10

1) Avser tidpunkten då hälften av arealen skördats.
2) Avser odlingar > 0,5 hektar.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Antal dagar mellan sådd och skörd

I tabell 7.59 redovisas genomsnittligt antal dagar mellan sådd och skörd för vårsädesgrödorna 1991. Resultaten för riket visar att för samtliga vårsådda spannmålsgrödor var tidsperioden mellan sådd och skörd något längre än genomsnitten för de fem föregående åren. Främst beror detta på att vårsådden 1991 genomfördes tidigare än normalt.

Tabell 7.59
Antal dagar mellan sådd och skörd 1991
Average number of days between sowing and harvesting in 1991

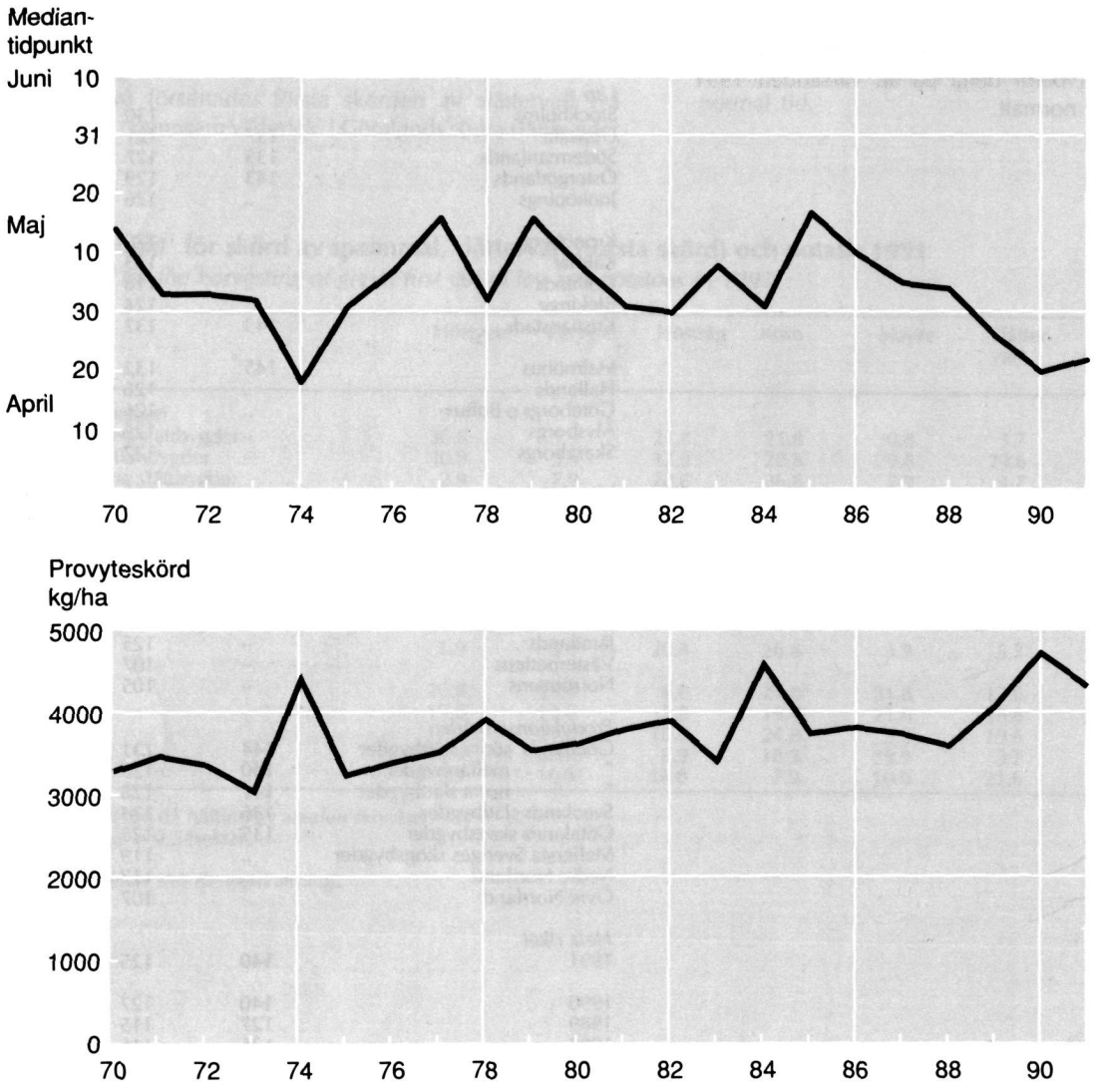
Område	Vårvete	Korn	Havre
Län			
Stockholms	..	130	129
Uppsala	137	121	123
Södermanlands	135	127	131
Östergötlands	143	129	133
Jönköpings	..	126	136
Kronobergs	..	120	129
Kalmar	..	123	131
Gotlands	..	118	126
Blekinge	..	124	..
Kristianstads	143	132	137
Malmöhus	145	132	139
Hallands	..	126	132
Göteborgs o Bohus	..	126	131
Älvsborgs	..	126	133
Skaraborgs	..	127	133
Värmlands	..	121	126
Örebro	135	123	128
Västmanlands	..	125	127
Kopparbergs	..	116	119
Gävleborgs	..	116	118
Västernorrlands	-	115	..
Jämtlands	-	125	..
Västerbottens	-	107	118
Norrbottens	-	105	..
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	144	131	136
" mellanbygder	140	126	132
" norra slättbygder	141	128	133
Svealands slättbygder	136	124	127
Götalands skogsbygder	135	125	133
Mellersta Sveriges skogsbygder	..	119	124
Nedre Norrland	..	117	119
Övre Norrland	-	107	116
Hela riket			
1991	140	125	130
1990	140	127	133
1989	127	115	117
1988	126	115	123
1987	156	136	149
1986	130	122	125

.. Antal UE i bearbetningen understiger 30.
- Provytefält med grödan saknas.

Källa: SCB, objektiv skördeuppskattning.

Annan publicering
De objektiva skördeuppskattningarnas uppgifter om tidpunkt för sådd och skörd samt om antal dagar mellan sådd och skörd redovisas årligen i SM serie J, senast J 12 SM 9204.

Diagram 7.60 Mediantidpunkt för sådd samt provyteskörd av korn 1970–1991
Median date for spring sowing and sample plot yield per hectare for barley 1970–1991

I diagram 7.60 har mediantidpunkt för sådd och skördeavkastning för korn i riket sammanställts för tidsperioden 1970–1991. Uppgifterna speglar faktiska förhållanden i praktiskt jordbruk. Diagrammet visar att tidig sådd i regel har givit hög skörd. Det måste dock starkt betonas att avkastningen beror på ett flertal faktorer. För skördeutvecklingen har, förutom såtidpunkten, årsmånen efter sådden haft avgörande inflytande.

8 Trädgårdsodling

I kapitel 8 redovisas uppgifter om frilandsarealer och växthusytor för trädgårdsodling enligt lantbruksregistret. Uppgifterna ingår i den årliga juniregistreringen. Vidare lämnas vissa resultat om produktionen m.m. som erhålls vid separata trädgårdsräkningar/inventeringar (senast 1988 respektive 1991).

Med trädgårdsodling avses odling av köksväxter, blommor, krukväxter, frukt, bär och plantskolealster.

Med trädgårdsföretag avses företag och andra enheter (institutioner, anstalter m.fl.) med trädgårdsodling omfattande minst 200 m² växthus eller minst 2 500 m² friland. Odlingar i hemträdgårdar eller för husbehov medräknas ej.

Frilandsarealer och växthusytor

Uppgifter om frilandsarealer och växthusytor erhålls sedan 1970 vid den årliga registreringen i LBR i juni. Några år (1972, 1977, 1982, 1985, 1988 och 1991) har uppgifter om trädgårdsodlingen insamlats i särskilda trädgårdsräkningar/inventeringar varvid insamlingen i juni utgått.

Juniregistreringen syftar till att ge en grov bild av produktionsresurserna inom friland- och växthusodlingen. Av tabell 8.1 framgår att 1990 bedrevs trädgårdsodling vid 4 600 företag i landet. Frilandsodling förekom på drygt 80 % av företagen på en sammanlagd areal av 13 700 hektar, varav nära hälften i Skåneländen. Växthusodling förekom på ca 1 500 företag med en sammanlagd yta av 3,3 miljoner kvadratmeter. Den genomsnittliga växthusytan per företag var därmed ca 2 200 kvadratmeter.

Trädgårdsodlingen brukar variera en hel del över åren, särskilt gäller detta frilandsarealens omfattning. 1984 noterades den största frilandsarealen sedan 1970 då registreringen startade. Såväl areal som antal företag har därefter åter minskat.

Tabell 8.1
Växthusyta och frilandsareal för trädgårdsodling 1990 samt antal företag med odling
Areas of greenhouses and outdoors cultivation in 1990 and number of enterprises

Område; storleksgrupp	Växthus		Friland		Totala antalet företag[1]
	Yta, m²	Antal	Areal, hektar	Antal	
Län					
Stockholms	266 974	123	330,3	110	191
Uppsala	27 410	31	142,8	52	69
Södermanlands	60 870	39	150,5	59	78
Östergötlands	125 559	65	469,1	138	169
Jönköpings	45 549	38	301,5	99	117
Kronobergs	28 863	32	199,3	99	117
Kalmar	61 996	51	729,1	246	271
Gotlands	24 905	25	608,6	164	172
Blekinge	53 989	32	572,4	181	195
Kristianstads	483 690	130	3 297,4	667	763
Malmöhus	1 242 658	334	3 036,1	560	777
Hallands	211 087	99	708,4	265	326
Göteborgs o Bohus	101 843	69	195,3	89	133
Älvsborgs	115 596	67	193,2	109	156
Skaraborgs	77 003	60	571,4	181	213
Värmlands	38 158	33	231,3	85	101
Örebro	48 156	38	440,3	145	165
Västmanlands	64 802	31	91,2	49	69
Kopparbergs	61 981	45	136,5	61	85
Gävleborgs	60 595	31	110,5	41	64
Västernorrlands	39 269	45	142,1	68	98
Jämtlands	8 705	15	186,6	51	58
Västerbottens	41 985	32	109,4	76	89
Norrbottens	40 866	33	370,7	121	137
Storleksgrupp, hektar åkermark					
Under 2,1	2 597 268	1 033	509,4	531	1 303
2,1 – 5,0	282 372	154	1 048,4	563	602
5,1 – 10,0	122 450	98	1 423,2	503	526
10,1 – 20,0	129 168	78	2 179,9	592	616
20,1 – 30,0	47 517	41	1 297,8	371	382
30,1 – 50,0	36 900	35	1 887,7	429	439
50,1 – 100,0	87 945	38	2 844,2	446	458
Över 100,0	28 889	21	2 133,4	281	287
Hela riket					
1990	3 332 509	1 498	13 324,0	3 716	4 613
1989	3 332 521	1 517	13 701,0	3 897	4 813
1987	3 176 076	1 537	14 473,9	4 302	5 167
1986	3 257 266	1 568	14 425,9	4 355	5 199
1984	3 576 396	1 755	14 824,7	4 779	5 672

1) Mer än ett slag av odling kan förekomma vid samma företag varför summan av antalet företag med olika slag av odling i regel överstiger totala antalet.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Frilandsarealens användning

Av tabell 8.2 och diagram 8.3 framgår frilandsarealens användning för olika växtslag under 1990 enligt den årliga registreringen i LBR i juni. Odlingen av köksväxter var dominerande med ca 42 % av arealen. Regionalt noteras att andelen köksväxter var högst i Gotlands och Malmöhus län med 81 % respektive 64 % av den totala frilandsarealen. Antalet företag i landet som odlade köksväxter var 1990 ca 1 800.

Vid en jämförelse över tiden för olika växtslag kan noteras att arealerna för fruktträd kraftigt minskade 1989 och 1990. Arealen för jordgubbsodling har ökat under 1980-talet.

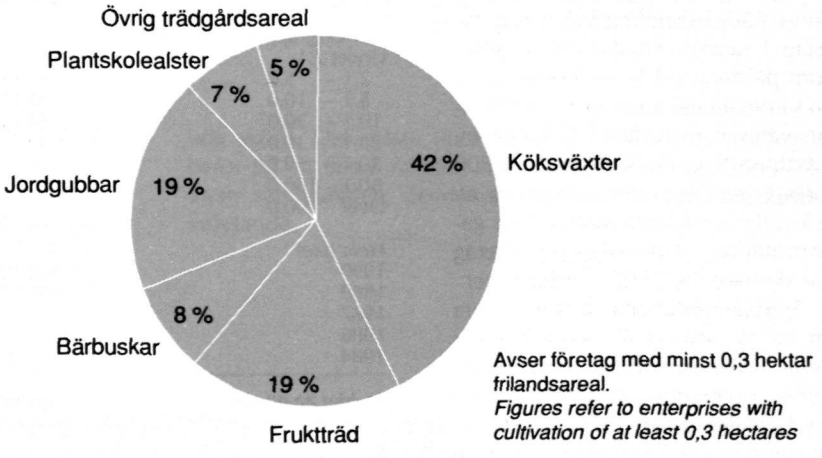
Jämförelser av resultat från lantbruksregistreringarna i juni varje år och trädgårdsräkningar/inventeringar (senast avseende 1987 respektive 1990) bör ske med viss försiktighet beroende på olikheter i undersökningsförfarande och undersökningstidpunkt. I trädgårdsräkningarna insamlas uppgifter från företag med odling i växthus genom intervjuer. Uppgifter om utnyttjade arealer vid dessa räkningar/inventeringar avser helt kalenderår och skall lämnas med noggrann specificering på olika växtslag. För frilandsodlingen har både antalet företag och arealen för frilandsodling varit lägre vid trädgårdsundersökningarna än vid lantbruksregistreringarna. Detta kan till viss del förklaras av att man vid trädgårdsräkningarna/inventeringarna har säkrare underlag för att utesluta arealer för husbehovsodling. För ytterligare jämförelser, bl.a. av växthusytorna se J 10 SM 9103.

Tabell 8.2
Frilandsareal för olika trädgårdsväxter 1990. Hektar
Outdoors cultivation for horticultural plants in 1990. Hectares

Område	Köks-växter	Frukt-träd	Bär-buskar	Jord-gubbar	Plant-skole-alster	Övriga trädgårds-växter	Summa
Län							
Stockholms	145,1	34,8	31,1	86,1	12,8	19,8	329,7
Uppsala	29,5	11,8	50,6	37,5	2,1	11,3	142,8
Södermanlands	35,2	9,2	24,0	59,2	15,0	7,4	150,0
Östergötlands	235,2	7,4	17,4	155,5	24,1	28,7	468,3
Jönköpings	22,4	85,2	75,4	64,6	38,9	14,4	300,9
Kronobergs	39,4	47,7	14,0	71,4	19,2	7,4	199,1
Kalmar	379,8	15,2	3,8	217,9	27,4	84,7	728,8
Gotlands	490,8	41,4	6,9	26,6	10,2	32,7	608,6
Blekinge	158,4	46,7	5,6	301,4	31,0	28,7	571,8
Kristianstads	894,9	1 710,9	144,1	271,4	147,8	128,2	3 297,3
Malmöhus	1 927,7	430,1	44,6	134,3	284,3	213,2	3 034,2
Hallands	334,9	29,4	18,0	171,3	100,7	53,4	707,7
Göteborg o Bohus	42,7	4,3	18,0	99,2	22,6	7,8	194,6
Älvsborgs	29,2	..	8,4	114,1	22,2	..	192,7
Skaraborgs	273,3	17,2	76,3	123,0	74,2	7,1	571,1
Värmlands	59,5	2,3	37,4	110,4	17,5	3,9	231,0
Örebro	253,5	..	26,8	128,7	12,6	..	440,2
Västmanlands	19,9	..	17,2	35,3	13,8	..	91,0
Kopparbergs	62,1	..	24,6	37,9	8,1	..	136,2
Gävleborgs	32,7	..	3,8	69,8	2,0	..	110,3
Västernorrlands	27,9	..	47,8	57,8	4,2	4,1	141,8
Jämtlands	63,0	-	46,0	69,7	6,5	1,2	186,4
Västerbottens	34,4	..	32,8	27,9	8,8	..	109,2
Norrbottens	33,0	..	274,7	36,1	6,5	..	370,6
Hela riket							
1990	5 624,5	2 495,7	1 049,3	2 507,1	912,5	725,2	13 314,3
1989	5 782,5	2 958,2	1 057,0	2 417,4	839,5	635,5	13 690,1
1987	6 027,4	3 222,2	1 142,3	2 381,2	868,4	821,4	14 462,9
1986	5 960,9	3 198,5	1 133,6	2 334,2	952,9	832,2	14 412,3
1984	6 534,8	3 200,4	1 104,7	2 211,2	966,6	789,7	14 807,4

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Diagram 8.3
Frilandsarealens användning för olika slag av trädgårdsväxter 1990
Outdoors cultivation for horticultural plants in 1990

Trädgårdsräkningar/inventeringar

Trädgårdsräkningar (som genomförts 1972, 1977, 1982, 1988) syftar till att ge en mer utförlig information om trädgårdsodlingen än vad som är möjligt att erhålla vid juniinsamlingen för LBR. För frilandsodlingen erhålls bl.a. skördeuppgifter och en ökad detaljspecificering av olika växtslag.

Trädgårdsinventeringar (som genomförts 1985 och 1991) skiljer sig från trädgårdsräkningar främst genom att uppgiftsinsamlingen inte innefattar uppgifter om teknisk utrustning m.m.

Trädgårdsräkningar/inventeringar avses i fortsättningen ske växelvis så att en undersökning genomförs vart tredje år.

Trädgårdsinventeringen 1991, innehåll och genomförande

Uppgifterna har insamlats med stöd av Kungl. Majt:s kungörelse 1968:111 (omtryckt i förordning 1978:468) i början av 1991.

Uppgifterna har inhämtats om odlingen av olika växtslag i växthus och bänkgård och på friland under 1990. Trädgårdsinventeringen 1991 genomfördes som en totalundersökning. Uppgifterna har inhämtats genom postenkät.

Inventeringen visar att 4 300 företag under 1990 hade trädgårdsodling. Odling i växthus eller bänkgårdar förekom vid 1 460 företag, medan 3 450 företag bedrev trädgårdsodling på friland.

Bortfallet var 70 företag. Någon bortfallskorrigering har inte utförts.

Tabell 8.4
Odlingen av olika trädgårdsväxter på friland 1990
Outdoors cultivation of horticultural plants in 1990

Avser frilandsodlingar om minst 0,3 hektar.
Figures refer to outdoors cultivations of at least 0.3 hectares.

Växtslag	Areal, hektar	Skörd, ton	Antal företag[2]
Köksväxter			
Gurka	298,0	10 419	397
Blomkål	291,2	4 682	261
Vitkål	392,2	19 120	353
Salladskål	167,5	3 737	161
Matlök	666,7	22 292	486
Purjolök	109,8	2 492	332
Morötter	1 648,2	73 485	784
Rödbetor	298,3	11 284	322
Isbergssallat	621,9	9 356	323
Annan sallat	14,0	643[1]	94
Majs	129,4	478	149
Kålrötter	229,6	5 929	288
Övriga köksväxter	922,7	..	612
Summa köksväxter	5 789,7	..	1 825
Frukt			
Äpple	1 958,6	16 768	458
Päron	274,5	2 956	198
Plommon	134,9	584	186
Körsbär	22,3	20	46
Summa frukt	2 390,3	..	503
Bär			
Jordgubbar	2 236,7	8 156 234	946
Hallon	94,2	99 142	153
Svarta vinbär	796,5	753 386	370
Övriga bär	12,0	..	48
Summa bär	3 139,3	..	1 236
Blommor	64,8	10 705[1]	156
Plantskolor	705,7	..	246

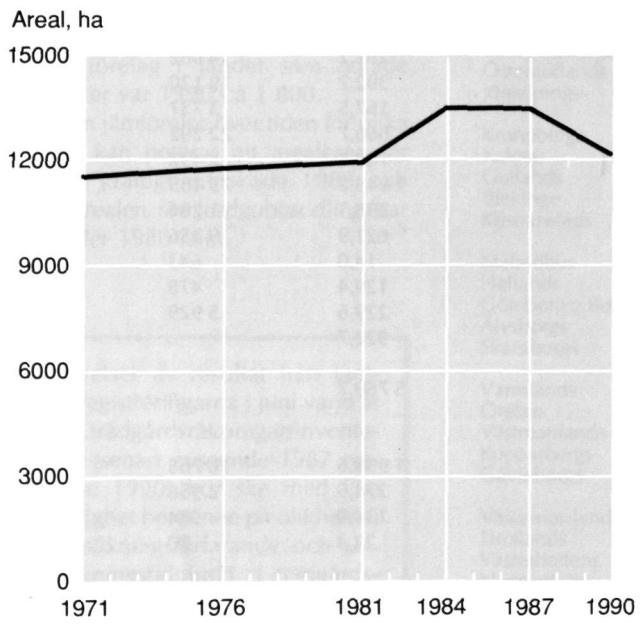
1) Annan sallat samt blommor redovisas i 1 000 styck.
2) Mer än ett slag av odling kan förekomma vid samma företag varför summan av antalet företag med olika slag av odling i regel överstiger totala antalet.

Källa: SCB, trädgårdsinventeringen 1991.

Uppgifter om frilandsodling från trädgårdsinventeringen 1991 som avsåg odlingen under 1990, redovisas i tabell 8.4. Bland köksväxterna var arealen morötter störst följd av matlök. Bland "Övriga köksväxter" svarade spenat för den största arealen, ca 300 hektar. Äpplen respektive jordgubbar svarade för de största arealerna av frukt respektive bär. Det enskilda växtslag som var mest frekvent var jordgubbar, som odlades på 950 företag. Därefter följde morötter, som odlades på 780 företag.

Frilandsodlingen 1971–1990
Diagram 8.5 visar frilandsarealens utveckling sedan 1971 i hela riket.

Diagram 8.5
Frilandsarealen under 1971–1990
Areas for outdoors cultivation 1971–1990

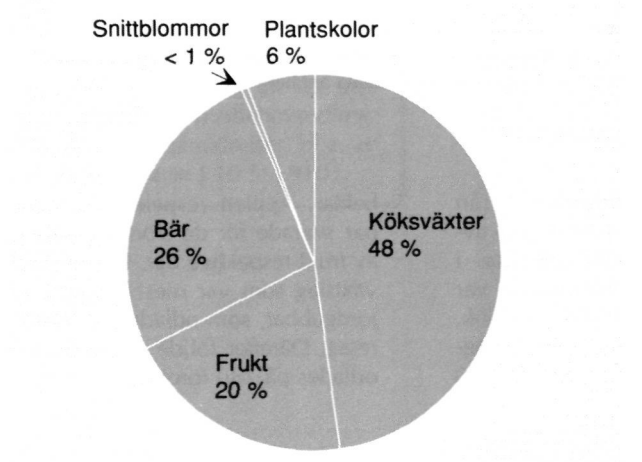
Tabell 8.6
Frilandsodlingens omfattning under 1971, 1976, 1981, 1984, 1987 och 1990
Outdoors cultivation in 1971, 1976, 1981, 1984, 1987 and 1990

	1971	1976	1981	1984	1987	1990
Köksväxter						
areal , hektar	4 987	5 180	5 398	6 412	6 235	5 790
antal företag	3 581	2 601	2 022	2 448	2 321	1 825
Frukt						
areal, hektar	3 495	3 387	3 039	3 110	3 116	2 390
antal företag	1 508	811	620	623	558	503
Bär						
areal, hektar	1 817	2 026	2 562	2 991	3 240	3 139
antal företag	2 735	1 699	1 285	1 458	1 429	1 236
Snittblommor						
areal, hektar	288	169	92	87	73	65
antal företag	1 609	1 082	267	231	200	156
Plantskola						
areal, hektar	890	965	750[1]	793[2]	737[3]	706[4]
antal företag	683	636	327	310	303	246

1) Här medräknas inte odling i container på ca 30 ha vid 65 företag.
2) Här medräknas inte odling i container på ca 45 ha vid 94 företag.
3) Här medräknas inte odling i container på ca 37 ha vid 85 företag.
4) Här medräknas inte odling i container på ca 40 ha vid 84 företag.

Källa: SCB, trädgårdsräkning/inventering.

Diagram 8.7
Frilandsarealens användning 1990, procent
Use of outdoors cultivation areas in 1990

I tabell 8.6 redovisas vissa resultat för odlingen på friland enligt trädgårdsräkningarna 1972, 1977, 1982 och 1988 samt trädgårdsinventeringarna 1985 och 1991.

Resultaten visar en nedgång i såväl antal företag som arealer under den senaste treårsperioden. Även arealen för bärodling har minskat efter en uppgång föregående treårsperiod. Odlingen av frukt har minskat kraftigt de senaste tre åren. I diagram 8.7 redovisas, i procent, frilandsarealens användning under 1990 enligt trädgårdsinventeringen.

Växthusytans användning

I tabell 8.8 redovisas uppgifter om odlingen i växthus 1990 enligt trädgårdsinventeringen 1991. Köksväxtodlingen dominerades av tomater, gurka och "annan sallat". Bland snittblommorna används nära hälften av arealen för odling av rosor. Bland lökblommorna var tulpaner helt dominerande.

Tabell 8.8
Odlingen av olika trädgårdsväxter i växthus och bänkgård 1990
Cultivation of horticultural plants in greenhouses and frames in 1990

Växtslag	Utnyttjad yta, m²[2]	Skörd, 1 000 st	Antal företag[2]
Köksväxter			
Tomater	660 781	17 887[1]	411
Gurka	536 439	18 129[1]	309
Melon	23 951	118[1]	39
Isbergssallat	760	2[1]	9
Annan sallat	471 235	11 026	49
Övriga köksväxter	80 989	-	60
Summa köksväxter	1 774 155	-	566
Snittblommor			
Rosor	141 081	17 870	39
Krysanthemum	90 297	3 091	177
Alstroemeria	27 924	1 608	14
Övriga snittblommor	49 335	2 817	66
Summa snittblommor	308 637	25 386	228
Krukväxter			
Begonia	..	9 096	361
Krysanthemum	..	4 621	65
Cyklamen	..	1 658	220
Julstjärna	..	6 155	316
Pelargon	..	9 507	589
Saint paulia	..	3 353	42
Gröna växter	..	2 980	175
Övriga krukväxter	..	8 978	292
Summa krukväxter	..	46 347	697
Lökblommor			
Tulpaner	..	104 208	374
Narcisser	..	5 061	338
Hyacinter	..	11 173	404
Övriga lökblommor	..	2 046	126
Summa lökblommor	..	122 488	467
Övrigt			
Utplanteringsväxter	..	70 410	846
Sticklingar eller plantor för vidare kultur	..	117 605	326

1) Tomater, gurka, melon och isbergssallat redovisas i ton, övriga växtslag i 1 000 styck.
2) Mer än ett slag av odling kan förekomma vid samma företag varför summan av antalet företag med olika slag av odling i regel överstiger totala antalet.

Källa: SCB, trädgårdsinventeringen.

Diagram 8.9
Växthusens ålder, yta, 1987
Greenhouse age, area, 1987

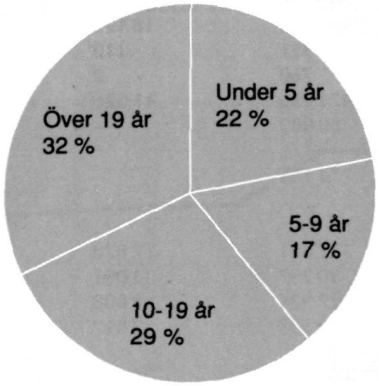
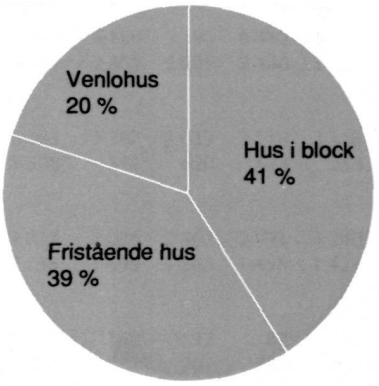

Diagram 8.10
Växthusens byggnadssätt, yta, 1987
Greenhouse type of construction, area, 1987

Växthusens byggnadsmaterial och ålder
Den totala växthusytan vid företag med minst 200 kvadratmeter växthusyta var den 31 december 1987 3 345 000 kvadratmeter. Växthusytan under glas svarade för ca 92 % av den totala växthusytan. Växthusytan med uppvärmning (både under glas och plast) utgjorde i december 1987 drygt 91 % av den totala växthusytan.

Uppgift om växthusens ålder och byggnadssätt under 1987 visas i diagram 8.9 och 8.10. Uppgifterna insamlades vid 1988 års trädgårdsräkning.

Växthusens inventarier
Uppgifterna om växthusinventarier i december 1987 visade att ungefär 16 % respektive 25 % av den totala växthusytan är utrustade med assimilationsbelysning respektive skugg- och energiväv. Dessutom fanns det en rullbordyta på 550 000 kvadratmeter (ca 16 % av den totala växthusytan) under 1987.

Odlingen i växthus 1976–1990
Av tabell 8.11 framgår att antal företag med odling av köksväxter, snittblommor, krukväxter respektive lökblommor minskat enligt trädgårdsräkningarna/inventeringarna under perioden 1976–1990. Den odlade ytan av köksväxter och snittblommor har också minskat liksom produktionen av lökblommor och utplanteringsväxter. Produktionen av krukväxter har däremot varit nästan oförändrad under perioden. Produktionen av sticklingar och småplantor ökade väsentligt mellan 1976 och 1987 och har även mellan 1987 och 1990 ökat något.

Tabell 8.11
Odlingen av olika trädgårdsväxter i växthus och bänkgård 1976–1990
Cultivation of horticultural plants in greenhouses and frames in 1976–1990

	1976	1981	1984	1987	1990
Köksväxter					
yta, 1 000 m²	2 012	1 704	1 580	1 562	945
antal företag	1 368	829	739	641	566
Snittblommor					
yta, 1 000 m²	1 325	675	534	399	309
antal företag	935	541	424	341	228
Krukväxter					
kvantitet, 1 000 st	31 049	35 361	37 384	46 719	46 347
antal företag	1 284	933	834	812	697
Lökblommor					
kvantitet, 1 000 st	180 740	161 033	130 602	133 880	122 488
antal företag	1 200	789	641	587	467
Utplanteringsväxter					
kvantitet, 1 000 st	68 777	57 932	51 672	60 229	53 410[3]
antal företag	..[1]	..[1]	..[1]	970	846
Sticklingar och småplantor					
kvantitet, 1 000 st	28 452	60 305	61 699	111 074	117 605
antal företag	259	..[2]	..[2]	586	326

1) Uppgiften ej tillgänglig för utplanteringsväxter totalt.
2) Uppgiften ej tillgänglig för sticklingar och småplantor totalt.
3) Uppgiften stämmer inte med motsvarande uppgift i J 10 SM 9103, där räknades felaktigt en del skogsplantor som utplanteringsväxter.

Källa: SCB, trädgårdsräkning/inventering.

Växthusytor 1976–1990
Av tabell 8.12 framgår växthusytans fördelning på växthustyper vid trädgårdsräkningarna/inventeringarna. Vid en jämförelse mellan de två senaste trädgårdsundersökningarna avseende 1987 och 1990 framgår att ytan i växthus av glas med och utan uppvärmning har minskat något, medan ytan i växthus av plast med och utan uppvärmning har ökat.

Vid klassificeringen efter växthustyp tas ingen hänsyn till isolermaterialets beskaffenhet. Till växthus av plast räknas plastfoliehus och hus av korrugerad plast.

Annan publicering
Uppgifter om trädgårdsodlingen enligt LBR i juni publiceras i SCB, Statistiska meddelanden, serie J, senast J 10 SM 9102. Uppgifter från trädgårdsinventeringen 1991 har publicerats i J 10 SM 9103 och från trädgårdsräkningen 1988 i J 10 SM 8803.

Tabell 8.12
Växthusytan 1976–1990. 1 000 m²
Areas of greenhouses in 1976–1990

Typ av växthus	1976	1981[1]	1984[1]	1987[1]	1990[1]
Växthus av glas[2]					
med uppvärmning	3 718	3 010	2 761	2 865	2 777
utan uppvärmning	249	167	333	212	201
Växthus av plast					
med uppvärmning	267	285	167	177	192
utan uppvärmning	72	73	101	81	104
Totalt	4 306	3 535	3 362	3 335	3 274

1) Avser företag med minst 200 m² växthusyta.
2) Hit räknas också andra material. Polykarbonat räknades 1981 som plast men 1984 som glas.

Källa: SCB, trädgårdsräkning/inventering.

Maskiner, lagerlokaler och lökhus
Antalet traktorer som huvudsakligen används i trädgårdsodlingen var i december 1987 drygt 4 000. Antalet jordfräsar (ej traktordrivna) var vid samma tidpunkt ca 2 100.

Lagerlokaler med och utan kylanläggning omfattade i december 1987 637 000 kubikmeter och lökhus för blomsterlök 131 000 kubikmeter.

Energiförbrukning för växthusproduktion
Uppgifterna om energiförbrukning för växthusens uppvärmning och belysning under 1987 visas i diagram 8.13. Enligt diagrammet användes eldningsolja mest.

Antal sysselsatta
Uppgifterna visar att antal personer (över 15 år) som är sysselsatta på trädgårdsföretagen under 1987 var 29 500 personer. Av diagram 8.14 framgår att ca 70 % av alla sysselsatta var deltidssysselsatta.

Diagram 8.13
Energiförbrukning[1] för växthus under 1987 i procent efter energikälla
Consumption of fuel in greenhouses production in 1987

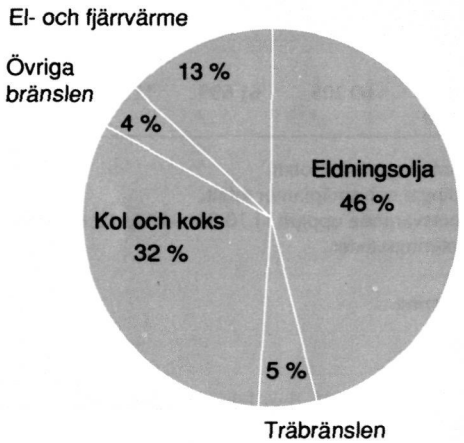
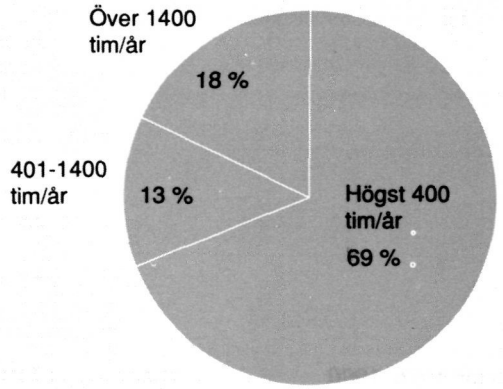

Diagram 8.14
Sysselsatta på trädgårdsföretag 1987 i procent efter antal arbetstimmar
Number of employees according to number of working hours in 1987

1) Omräknad till MWh.

Försäljning och investeringar
I tabell 8.15 redovisas uppgifter om antal växthus- och frilandsföretag fördelade efter försäljningssumma och försäljningsssätt.

Av tabellen framgår att 64 % av frilandsföretag (som redovisat försäljning) har en försäljningssumma på högst 100 000 kronor per år. Dessutom kan noteras att 37 % av växthusföretagen har en försäljningssumma på 100 001–500 000 kronor per år.

Investeringarna för växthusföretag och frilandsföretag uppgick 1987 till ca 172 respektive 52 miljoner kronor.

Tabell 8.15
Antal företag fördelade efter försäljningssätt 1987, hela riket
Number of enterprises according to their way of selling in 1987

Försäljningssumma i kronor	*Minst 95 %*		*Övriga företag*	*Summa företag som redovisat försäljning*
	Hem-försäljning	Parti-försäljning		
Frilandsföretag				
Högst 100 000	441	1 348	347	2 136
100 001 – 500 000	88	580	236	904
500 001 – 1 000 000	21	104	48	173
1 000 001 – 2 000 000	5	41	27	73
över 2 000 000	6	38	24	68
Växthusföretag				
Högst 100 000	131	79	61	271
100 001 – 500 000	175	186	179	540
500 001 – 1 000 000	50	108	82	240
1 000 001 – 2 000 000	21	95	71	187
Över 2 000 000	14	161	33	208

Källa: SCB, trädgårdsräkningen (totalundersökning; bortfall 1,0 %).

9 Husdjur

I kapitel 9 redovisas statistik över antal husdjur och antal företag med husdjur av olika slag. I respektive avsnitt lämnas även uppgifter om kontrollverksamheten samt slakt.

Statistiken över antal husdjur har sedan 1968 erhållits från lantbruksregistret. Årligen insamlas uppgifter från företag med mer än 2 hektar åkermark. Dessutom inhämtas uppgifter från företag med mindre än 2 hektar åkermark men med stora djurbesättningar. Som sådana räknas företag vid vilka det på uppgiftsdagen fanns minst 500 får inklusive lamm, minst 250 svin eller minst 1 000 höns inklusive kycklingar. Lantbruksregistret beskrivs närmare i bilaga 3.

Kapitel 9 innehåller information om

- Nötkreatur
- Får
- Svin
- Höns och kycklingar
- Biodling, getter, pälsdjursskötsel, rennäring och hästar

Nötkreatur

Antal, besättningar

Uppgifter om antal nötkreatur erhålls årligen genom lantbruksregistret.

Den 13 juni 1991 fanns 94 000 företag med mer än 2 hektar åkermark eller med stora djurbesättningar. Mjölkkor fanns vid 23 000 av dessa företag (24 %) och nötkreatur vid 46 000 företag (49 %). De redovisade nötkreaturen fanns alla vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark.

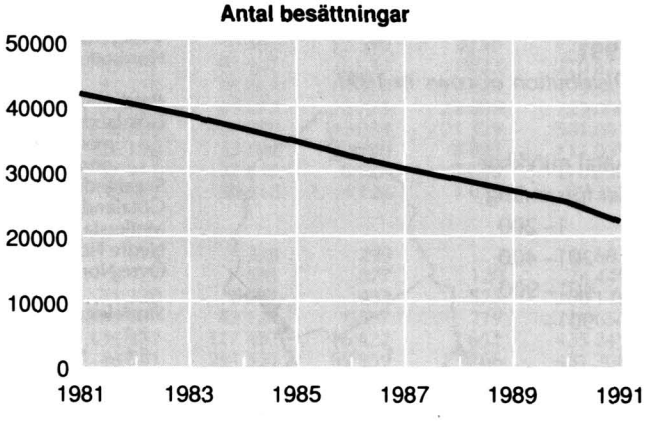
Det har skett en snabb omstrukturering inom mjölkproduktionen. Under den senaste tioårsperioden har antalet mjölkkobesättningar minskat från ca 41 000 till 23 000, samtidigt har antalet mjölkkor minskat med 21 % från 665 000 till 528 000.

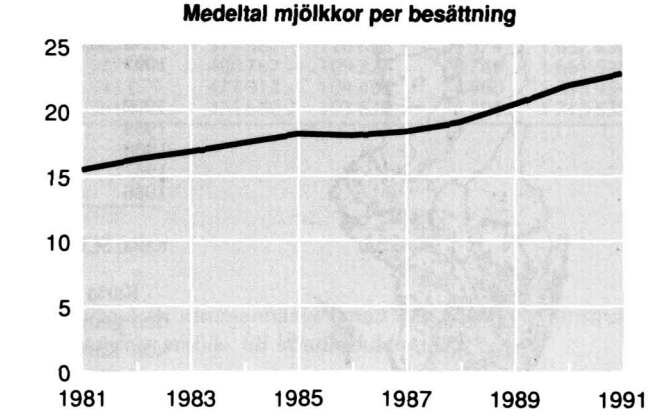
Minskningen av antalet mjölkkor har främst skett mellan åren 1985 och 1987 och mellan åren 1990 och 1991. Minskningen mellan åren 1985 och 1987 sammanhängde med tvåprissystemet på mjölk och införandet av avgångsersättning till äldre mjölkproducenter. Under den perioden minskade många sina besättningar, medan nedgången i antalet mjölkkor mellan 1990 och 1991 beror på att ett stort antal företag har upphört med mjölkproduktion. Se även diagram 9.1.

En del av företagen som upphört med mjölkproduktion har övergått till köttproduktion, vilket visar sig i en ökning av antalet kor för köttproduktion. Denna ökning sammanhänger också med omställningsprogrammet för jordbruket och överföringen av arealer som tidigare användes för spannmålsproduktion till extensivt bete.

Övergången till köttproduktion är mindre tydlig i norra Sverige samt södra och mellersta Sveriges skogsbygder där den potentiella omställningsarealen varit mindre.

Diagram 9.1
Antal mjölkkobesättningar och medelbesättningens storlek 1981–1991
Number of milk cow stocks and average size of stock 1981–1991

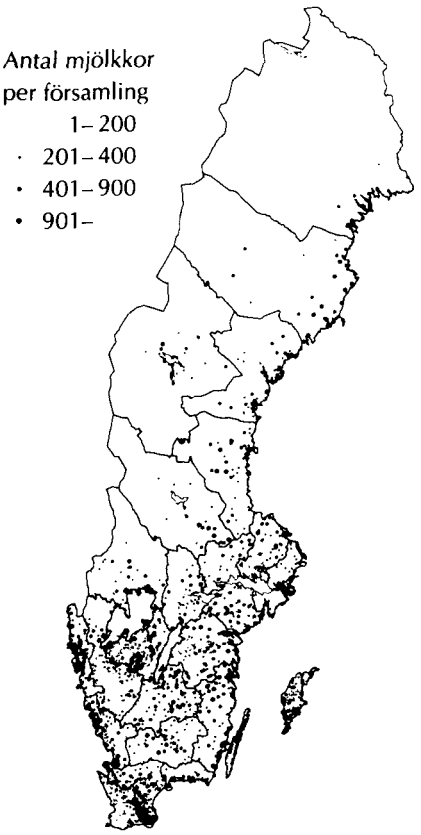
Av tabell 9.2 framgår bl.a. att närmare en tredjedel av mjölkkorna finns i Götalands skogsbygder. I Norrland återfinns en sjundedel av Sveriges mjölkkor.

Även "kotätheten" uttryckt i antalet mjölkkor per hektar åker är högst i Götalands skogsbygder (32 kor/100 hektar). Övre Norrland har den näst högsta kotätheten (26 kor/100 hektar), medan slättbygderna ligger lägst. På motsvarande sätt har medelstora företag, mellan 10 och 50 hektar, den högsta kotätheten.

Vidare framgår att antalet kor för köttproduktion har ökat kraftigt under de senaste åren. Ökningen sammanhänger med den förbättrade lönsamheten inom nötköttproduktionen, men har också andra orsaker. Under 1989 till 1991 har djurbidrag utbetalats vid fyra tillfällen. I samband med detta tillkom i LBR brukare som tidigare inte ingått i registret. Beträffande företag med köttkor rörde det sig om relativt små besättningar.

Förändringarna de senaste två åren har kommenterats på föregående sida.

Karta 9.3
Mjölkkornas geografiska fördelning 1991
Distribution of cows in 1991

Tabell 9.2
Antal nötkreatur 1991
Number of cattle in 1991

Område	Nötkreatur				
	Kor		Kvigor, tjurar och stutar 1 år och däröver	Kalvar under 1 år	Summa
	För mjölkproduktion	För uppfödning av kalvar			
Län					
Stockholms	8 390	2 558	7 987	8 732	27 667
Uppsala	19 159	3 198	17 342	18 135	57 834
Södermanlands	19 803	3 637	19 386	20 552	63 378
Östergötlands	32 403	6 077	35 649	35 016	109 145
Jönköpings	37 401	6 416	40 459	38 203	122 479
Kronobergs	19 477	5 461	23 463	21 242	69 643
Kalmar	44 411	6 239	44 188	42 728	137 566
Gotlands	19 310	2 559	23 038	19 126	64 033
Blekinge	8 334	3 261	10 228	9 858	31 681
Kristianstads	36 033	14 773	50 526	44 763	146 095
Malmöhus	28 033	11 457	39 419	33 983	112 892
Hallands	28 706	5 807	34 886	33 073	102 472
Göteborgs o Bohus	143 33	2 650	14 641	13 697	45 321
Älvsborgs	348 82	5 731	34 606	35 793	111 012
Skaraborgs	45 829	7 758	48 605	51 443	153 635
Värmlands	16 577	1 691	12 414	14 723	45 405
Örebro	14 652	1 719	12 169	13 845	42 385
Västmanlands	10 540	1844	8 780	10 446	31 610
Kopparbergs	14 433	940	9 869	11 408	36 650
Gävleborgs	16 506	1 234	12 522	13 850	44 112
Västernorrlands	13 678	741	10 018	10 500	34 937
Jämtlands	13 908	961	9 694	10 715	35 278
Västerbottens	19 642	614	15 038	16 774	52 068
Norrbottens	11 772	327	8 491	8 890	29 480
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	31 205	9 082	43 414	39 850	123 551
" mellanbygder	77 935	17 235	92 277	83 365	270 812
" *norra slättbygder*	59 897	10 475	61 194	68 283	199 849
Svealands slättbygder	72 406	12 544	65 628	72 482	223 060
Götalands skogsbygder	170 189	39 777	193 015	178 020	581 001
Mellersta Sveriges skogsbygder	39 741	4 898	32 085	34 335	111 059
Nedre Norrland	43 015	2 550	30 880	33 650	110 095
Övre Norrland	33 824	1 092	24 925	27 510	87 351
Storleksgrupp, hektar åkermark					
2,1 – 5,0	2 539	3 657	8 605	7 881	22 682
5,1 – 10,0	11 952	10 016	27 316	25 165	74 449
10,1 – 20,0	49 561	18 332	68 113	64 140	200 146
20,1 – 30,0	71 891	13 850	73 620	70 295	229 656
30,1 – 50,0	151 327	17 757	134 293	131 872	435 249
50,1 – 100,0	165 424	18 056	147 968	149 860	481 308
Över 100,0	75 518	15 985	83 503	88 282	263 288
Hela riket					
1991	528 212	97 653	543 418	537 495	1 706 778
1990	576 409	74 544	543 458	524 032	1 718 443
1989	568 857	64 199	533 296	521 298	1 687 650
1988	564 550	56 412	527 522	513 044	1 661 528
1987	576 334	53 414	515 770	510 476	1 655 994
1986	599 985	56 121	537 267	522 166	1 715 539

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Karta 9.3 ger en översiktlig bild av den geografiska fördelningen av mjölkkor. Kartan är baserad på församlingsstatistik och uppbyggd så att prickarnas storlek är proportionella mot antalet djur inom församlingen.

Tabell 9.4
Antal nötkreatur efter mjölkkobesättningarnas storlek 1991
Number of cattle by size of stocks of milk cows in 1991

Område; storleksgrupp	Besättningsstorlek, antal mjölkkor							Summa
	0	1–3	4–9	10–24	25–49	50–74	Över 74	
Län								
Stockholms	10 016	75	602	4 391	8 330	1 991	2 262	27 667
Uppsala	16 248	221	939	12 891	18 848	4 740	3 947	57 834
Södermanlands	18 832	180	257	7 223	19 613	7 543	9 730	63 378
Östergötlands	32 055	468	938	16 457	35 438	12 877	10 912	109 145
Jönköpings	34 279	1 710	3 714	31 906	39 541	7 865	3 464	122 479
Kronobergs	23 886	991	2 593	16 554	19 578	4 559	1 482	69 643
Kalmar	30 369	1 035	2 129	24 998	53 655	13 951	11 429	137 566
Gotlands	14 194	277	1 410	16 883	24 675	5 451	1 143	64 033
Blekinge	12 677	354	866	8 148	7 371	1 457	808	31 681
Kristianstads	57 934	652	2 925	23 546	36 684	12 205	12 149	146 095
Malmöhus	44 588	1 029	2 001	16 652	27 367	10 499	10 756	112 892
Hallands	31 354	1 056	2 567	22 617	30 644	9 327	4 907	102 472
Göteborgs o Bohus	14 606	711	2 123	13 056	11 126	2 953	746	45 321
Älvsborgs	36 913	1 215	4 127	29 021	29 364	7 753	2 619	111 012
Skaraborgs	48 891	1 180	2 309	23 800	52 655	13 634	11 166	153 635
Värmlands	11 527	519	2 073	9 519	10 307	6 449	5 011	45 405
Örebro	10 594	412	975	8 611	14 651	2 644	4 498	42 385
Västmanlands	10 124	203	362	5 118	10 396	2 885	2 522	31 610
Kopparbergs	7 163	423	1 715	9 769	12 223	3 849	1 508	36 650
Gävleborgs	8 988	345	2 271	15 324	14 007	1 738	1 439	44 112
Västernorrlands	7 374	479	2 999	12 239	8 242	2 046	1 558	34 937
Jämtlands	6 602	440	1 892	12 832	10 732	2 328	452	35 278
Västerbottens	8 700	822	3 803	19 428	16 462	2 243	610	52 068
Norrbottens	4 242	215	1 386	8 494	12 298	1 784	1 061	29 480
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	44 823	750	2 062	19 272	30 495	12 399	13 750	123 551
" mellanbygder	77 031	1 847	4 230	49 091	93 947	25 633	19 033	270 812
" norra slättbygder	64 498	1 333	2 934	31 358	65 864	18 918	14 944	199 849
Svealands slättbygder	66 244	898	3 151	37 227	69 877	22 775	22 888	223 060
Götalands skogsbygder	187 014	6 587	17 642	138 405	167 970	42 054	21 329	581 001
Mellersta Sveriges skogsbygder	27 383	1 039	4 014	26 190	33 198	10 340	8 895	111 059
Nedre Norrland	21 162	1 282	6 905	37 911	32 638	6 528	3 669	110 095
Övre Norrland	14 001	1 276	6 038	30 023	30 218	4 124	1 671	87 351
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 – 5,0	17 646	1 477	2 318	614	328	299	–	22 682
5,1 – 10,0	50 391	2 945	11 508	8 427	681	377	120	74 449
10,1 – 20,0	95 471	3 825	19 971	71 320	8 551	433	575	200 146
20,1 – 30,0	73 446	2 341	7 482	102 487	42 124	1 557	219	229 656
30,1 – 50,0	96 562	2 686	4 161	135 279	177 487	16 422	2 652	435 249
50,1 – 100,0	95 224	1 423	884	48 531	251 521	69 959	13 766	481 308
Över 100,0	73 416	315	652	2 819	43 515	53 724	88 847	263 288
Hela riket								
1991	502 156	15 012	46 976	369 477	524 207	142 771	106 179	1 706 778
1990	424 845	13 249	53 233	428 074	551 008	145 664	102 370	1 718 443
1989	398 624	13 659	63 208	483 712	511 581	126 892	89 974	1 687 650
1988	375 940	14 353	75 316	527 077	480 767	109 327	78 748	1 661 528
1987	362 445	16 304	82 809	543 079	471 912	104 485	74 960	1 655 994
1986	387 108	17 652	92 021	561 673	476 650	103 630	76 805	1 715 539

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Under hela 1980-talet skedde en omfördelning av antalet nötkreatur från mindre besättningar till större. Ökningen av antalet nötkreatur i besättningar med 1 – 3 mjölkkor mellan de två senaste åren sammanhänger med den pågående omstruktureringen från mjölk- till köttproduktion.

Tabell 9.5
Antal mjölkkor efter enskilda företagares ålder och efter besättningsstorlek 1991
Number of milk cows by age of holders and by size of stocks in 1991

Företagarekategori; ålder	Besättningsstorlek, antal mjölkkor							Summa
	1–3	4–9	10–24	25–49	50–74	75–99	Över 99	
Enskilda företagare								
Under 30 år	44	470	9 356	13 769	1 863	906	811	27 219
30–39 år	126	1 678	33 714	56 425	13 785	3 746	2 822	112 296
40–49 år	244	3 279	43 563	70 681	19 332	5 566	4 937	147 602
50–54 år	156	2 281	22 423	26 209	5 356	1 584	1 303	59 312
55–59 år	244	3 357	26 175	23 327	4 848	1 465	1 266	60 682
60–64 år	429	3 304	17 455	16 030	3 513	804	878	42 413
65–74 år	923	4 696	10 760	8 827	2 276	562	1 291	29 335
Över 74 år	307	973	1 782	1 057	112	174	–	4 405
Okänd ålder	16	171	1 188	1 647	406	85	380	3 893
Övriga företagarekategorier[1]	104	661	2 855	12 621	9 379	4 342	11 093	41 055
Summa								
1991	2 593	20 870	169 271	230 593	60 870	19 234	24 781	528 212
1990	2 710	25 218	198 372	245 115	62 243	17 820	24 931	576 409
1989	3 012	29 999	221 217	224 258	53 252	15 696	21 423	568 857
1988	3 585	35 331	239 112	208 436	45 338	13 938	18 810	564 550
1987	4 145	39 727	249 312	206 853	44 664	13 117	18 516	576 334
1986	4 558	44 188	260 781	213 079	45 154	13 513	18 712	599 985

1) Inklusive okänd företagarekategori.

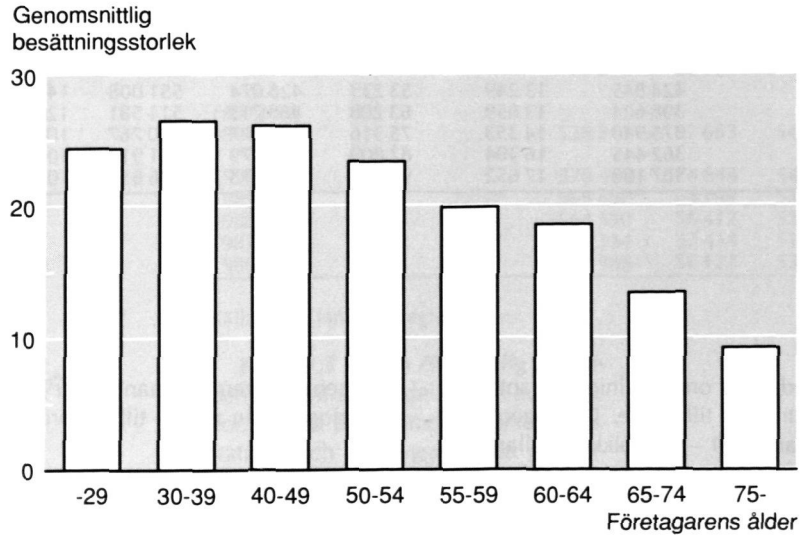
Källa: SCB, lantbruksregistret.

Som framgår av tabell 9.5 har det totala antalet mjölkkor minskat med ca 48 000 djur (drygt 8 %) mellan de två senaste åren. Antalet mjölkkor har minskat med 13 000 (27 %) vid besättningar där företagarna är över pensionsåldern. Detta sammanhänger med att många äldre företagare upphört helt med mjölkproduktion då lönsamheten sjunkit. Samtidigt har antalet mjölkkor ökat med ca 5 000 djur (24 %) vid besättningar där företagarna är under 30 år. I denna grupp finns alltså företagare som satsar på mjölkproduktion. Ökningen avser besättningar med 10 mjölkkor och fler.

Av diagram 9.6 framgår att det är företagare mellan 30 och 49 år som har de genomsnittligt största besättningarna. Företagare över pensionsåldern har de genomsnittligt minsta besättningarna, 15 mjölkkor eller färre. Vid generationsskiften sker ofta en nedläggning eller en utökning av mjölkproduktionen.

Annan publicering
Uppgifterna om antal husdjur är hämtade ur Statistiska meddelanden, serie J, från Lantbrukets företagsregister, senast J 20 SM 9201.

Diagram 9.6
Genomsnittlig besättningsstorlek 1991 för antal mjölkkor fördelad efter enskilda företagares ålder
Number of milk cows in 1991 by age of holders

Tabell 9.7
Antal företag med nötkreatur 1991
Number of holdings with cattle 1991

	Totala antalet företag	Antal företag med Nöt-kreatur	Därav med mjölkkor
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	7 677	2 878	1 114
" mellanbygder	8 974	5 423	2 821
" norra slättbygder	10 811	4 280	2 224
Svealands slättbygder	12 665	5 022	2 573
Götalands skogsbygder	27 697	17 977	7 968
Mellersta Sveriges skogsbygder	8 702	3 409	1 815
Nedre Norrland	9 680	4 017	2 400
Övre Norrland	7 348	3 045	1 965
Hela riket			
1991	93 554	46 051	22 880
1990	96 560	47 292	25 921
1989	98 553	48 769	27 535
1988	100 906	50 290	29 271
1987	103 591	52 106	30 932
1986	106 279	55 328	32 848

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.8
Antal företag med nötkreatur och andra djurslag 1991
Number of holdings with cattle and other livestock 1991

Slag av företag	Med enbart nöt	Med även andra djurslag	Summa
Företag med nötkreatur			
Utan mjölkkor	13 657	9 514	23 171
Med 1 – 9 mjölkkor	2 659	1 857	4 516
" 10 – 24 "	6 477	3 530	10 007
" över 24 mjölkkor	5 935	2 422	8 357
Summa	28 728	17 323	46 051

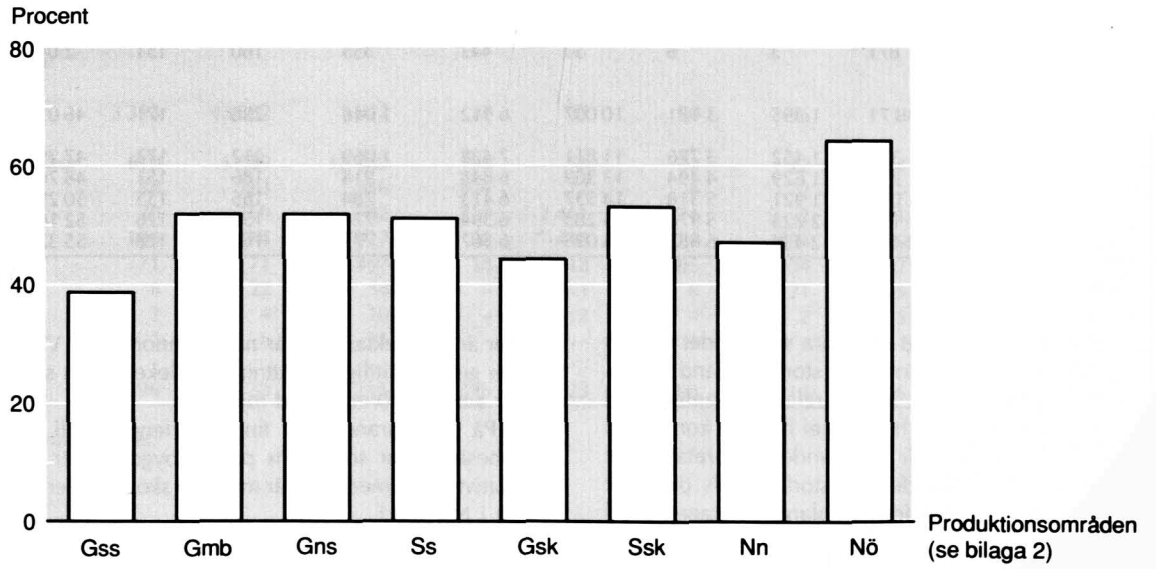
Källa: SCB, lantbruksregistret.

Som framgår av tabell 9.7 finns det största antalet företag med nötkreatur i Götalands skogsbygder. I detta område är också andelen företag med nötkreatur högst, ca 65 %. Andelen företag med nötkreatur 1991 var 49 % i hela riket, vilket är oförändrat jämfört med 1990. Andelen företag med mjölkkor har under samma period minskat från 27 till 24 %.

Av tabell 9.8 framgår att nästan 40 % av företagen med nötkreatur även har andra husdjur. Ju större mjölkkobesättningar, desto ovanligare är det med andra husdjur.

Av diagram 9.9 framgår att mjölkkor fanns vid nästan två tredjedelar av företagen med nötkreatur i Norrland. I Götalands södra slättbygder fanns mjölkkor vid knappt 40 % av företagen med nötkreatur. Detta förklaras av att den arbetskrävande mjölkproduktionen inte lämpar sig lika bra i Götalands södra slättbygder, där företagen i större utsträckning än i övriga delar av landet odlar arbetskrävande grödor, t.ex. potatis, sockerbetor och trädgårdsväxter.

Diagram 9.9
Andelen företag med mjölkkor av totala antalet företag med nötkreatur 1991. Procent
Proportion of holdings with cows of holdings with cattle in 1991. Per cent

Tabell 9.10
Antal företag med nötkreatur efter mjölkkobesättningarnas storlek 1991
Number of holdings with cattle by size of stocks in 1991

Område; storleksgrupp	Besättningsstorlek, antal mjölkkor vid företag med nötkreatur								Summa	Företag utan nötkreatur
	0	1–3	4–9	10–24	25–49	50–74	75–99	Över 99		
Län										
Stockholms	396	11	34	129	118	16	5	4	713	1 165
Uppsala	653	21	68	357	259	37	10	7	1 412	1 666
Södermanlands	533	15	17	191	258	55	22	14	1 105	1 177
Östergötlands	1 056	36	56	417	452	87	23	14	2 141	1 998
Jönköpings	1 841	120	229	817	512	61	12	4	3 596	1 281
Kronobergs	1 441	74	165	441	261	29	4	2	2 417	1 024
Kalmar	1 302	58	124	621	658	96	20	21	2 900	1 335
Gotlands	515	22	76	372	296	38	5	–	1 324	866
Blekinge	704	17	52	224	100	11	1	2	1 111	602
Kristianstads	2 203	47	144	581	457	85	23	20	3 560	2 466
Malmöhus	1 604	53	112	399	340	74	14	20	2 616	4 010
Hallands	1 527	80	154	581	369	62	16	4	2 793	2 076
Göteborgs o Bohus	1 052	86	144	389	158	22	4	–	1 855	1 916
Älvsborgs	2 038	135	316	859	419	60	9	3	3 839	3 606
Skaraborgs	1 512	78	137	616	682	104	15	18	3 162	4 301
Värmlands	664	86	168	308	149	51	9	12	1 447	3 295
Örebro	517	36	72	239	201	20	9	9	1 103	1 774
Västmanlands	462	18	24	155	160	24	5	4	852	1 652
Kopparbergs	446	79	135	291	175	31	5	3	1 165	1 672
Gävleborgs	595	48	161	444	199	14	3	4	1 468	2 046
Västernorrlands	646	74	223	386	124	17	4	4	1 478	2 089
Jämtlands	483	61	150	393	162	20	2	1	1 272	1 563
Västerbottens	694	99	252	546	233	18	2	1	1 845	2 467
Norrbottens	287	41	108	251	170	14	6	–	877	1 456
Produktionsområden										
Götalands södra slättbygder	1 764	54	110	458	364	82	26	20	2 878	4 799
" mellanbygder	2 602	87	208	1 145	1 135	178	36	32	5 423	3 551
" norra slättbygder	2 056	115	195	864	857	141	30	22	4 280	6 531
Svealands slättbygder	2 449	90	208	1 046	962	176	53	38	5 022	7 643
Götalands skogsbygder	10 009	527	1 141	3 697	2 219	303	50	31	17 977	9 720
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 594	148	308	774	474	78	16	17	3 409	5 293
Nedre Norrland	1 617	183	515	1 153	475	55	9	10	4 017	5 663
Övre Norrland	1 080	191	436	870	426	33	8	1	3 045	4 303
Storleksgrupp, hektar åkermark										
2,1 – 5,0	2 579	327	243	25	5	2	–	–	3 181	11 099
5,1 – 10,0	5 146	460	951	348	12	3	1	–	6 921	11 615
10,1 – 20,0	6 177	343	1 297	2 432	142	5	2	1	10 399	967
20,1 – 30,0	3 20	132	414	2 861	677	12	1	-	7 302	441
30,1 – 50,0	3 074	94	178	3 265	2 544	136	13	2	9 306	44
50,1 – 100,0	2 119	36	32	1 023	3 090	533	51	17	6 901	4
Över 100,0	871	3	6	53	442	355	160	151	2 041	2 006
Hela riket										
1991	23 171	1 395	3 121	10 007	6 912	1 046	228	171	46 051	47 503
1990	21 371	1 452	3 776	11 811	7 428	1 069	212	173	47 292	49 268
1989	21 234	1 629	4 494	13 309	6 848	918	186	151	48 769	49 784
1988	21 019	1 921	5 318	14 537	6 413	784	165	133	50 290	50 616
1987	21 174	2 223	5 976	15 283	6 394	774	156	126	52 106	51 485
1986	22 480	2 434	6 687	16 095	6 567	777	160	128	55 328	50 951

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.10 framgår tydligt det klara sambandet mellan åkerarealens och mjölkkobesättningens storlek. Bland företagen med högst 10 hektar åker är det relativt ovanligt med mjölkkor; de som har mjölkkor har i regel högst 9 kor. Bland företag med 10–50 hektar blir dels andelen företag med mjölkkor allt högre med ökande arealstorlek, dels ökar det genomsnittliga koantalet. Tendensen bland företagen med mer än 50 hektar åker är något annorlunda. Visserligen ökar den genomsnittliga besättningsstorleken, men samtidigt minskar andelen företag med mjölkkor.

På motsvarande sätt finns en tendens till att de mjölkkobesättningar som finns på slättbygderna är genomsnittligt relativt stora, medan de är mindre i skogsbygderna och framför allt i Norrland.

Tabell 9.11
Antal företag[1] efter storleken på besättningarna av mjölkkor respektive av suggor och galtar 1991
Number of holdings by number of milk cows and by number of sows and boars in 1991

Besättningsstorlek, antal suggor och galtar	Utan nötkreatur	Med nötkreatur, antal mjölkkor								Summa
		0	1–3	4–9	10–24	25–49	50–74	75–99	Över 99	
Utan svin	42 661	18 479	1 138	2 657	8 239	5 958	920	199	146	80 397
Med svin										
0 suggor och galtar	1 248	1 149	106	154	350	224	24	7	12	3 310
1 – 4 "	546	1 400	89	200	685	248	18	3	2	3 191
5 – 9 "	465	652	23	77	308	142	12	1	–	1 680
10 – 19 "	690	610	24	28	258	143	11	–	1	1 765
20 – 49 "	1 358	645	11	5	153	157	36	5	2	2 372
50 – "	883	236	4	–	14	40	25	13	8	1 22
Summa	47 887	23 171	1 395	3 121	10 007	6 912	1 046	228	171	93 938

1) Avser företag med mer än 2,0 hektar åkermark eller stor djurbesättning.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.11 visar sambandet mellan mjölkko- och svinbesättningarnas storlek. Som synes finns stora besättningar av suggor och galtar framför allt vid företag utan nötkreatur.

Tabell 9.12 visar förändringarna i mjölkkobesättningarnas storlek mellan 1990 och 1991. Det är alltså en förändringstabell för enskilda företag, med samma principiella uppbyggnad som tabellerna 2.19 och 2.20 i Kapitel 2 om företagsstruktur. I tabellen syns tydligt att det är relativt få företag som nybildas och att det framför allt är de små besättningarna som läggs ned. Så har t.ex. 17 % av företagen som 1990 hade 4–9 mjölkkor upphört helt eller slutat med mjölkproduktionen, medan motsvarande siffra för gruppen 25–49 mjölkkor är 7 %. Vidare framgår att av företag som nybildats har endast 17 % nötkreatur, medan 46 % av samtliga företag har nötkreatur.

Tabell 9.12
Antal företag efter mjölkkobesättningarnas storlek 1990 och 1991
Number of holdings by number of milk cows in 1990 and 1991

Storleksgrupp, hektar åker; besättningsstorlek år 1990	Storleksgrupp, hektar åkermark, besättningsstorlek år 1991									Summa
	Högst 2,0 hektar åkermark	Mer än 2,0 hektar åkermark								
		Utan nötkreatur	Med nötkreatur, antal mjölkkor							
			0	1–3	4–9	10–24	25–49	50–74	75–99	Över 99	
Högst 2,0 hektar åkermark	–	2 760	442	13	29	25	22	6	6	–	3 303
Mer än 2,0 hektar åkermark											
Utan nötkreatur	3 393	45 382	1 522	27	35	80	56	8	4	5	50 512
Med nötkreatur											
0 mjölkkor	610	1 989	18 460	190	58	54	22	4	2	–	21 389
1 – 3 "	38	163	346	824	72	8	2	–	–	–	1 453
4 – 9 "	70	159	582	228	2 461	274	2	1	–	–	3 777
10 – 24 "	104	174	1 327	96	448	9 075	583	5	–	–	11 812
25 – 49 "	71	71	457	18	18	485	6 104	202	1	–	7 427
50 – 74 "	6	22	58	–	1	6	121	795	55	5	1 069
75 – 99 "	2	4	10	–	1	–	2	25	147	21	212
Över 99 "	2	6	11	–	–	1	–	–	13	140	173
Summa	4 296	50 730	23 215	1 396	3 123	10 008	6 914	1 046	228	171	101 127

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Kontrollverksamheten

Produktionskontroll bedrivs på mjölkboskap, köttboskap, svin och får. Genom kontrollen följs de egenskaper som har betydelse för den enskilda produktionsgrenens ekonomi. Mjölkboskapskontrollen påbörjades 1899, köttboskapskontrollen 1967, suggkontrollen 1928, svinstamkontrollen 1923 och fårkontrollen 1925.

De olika kontrollformerna ger underlag för produktionsplanering inom enskild besättning, för avelsverksamhet, för rådgivning, för kvalitetsbedömning av djur t.ex. vid försäljning, för utvecklingsarbete, forskning m.m.

Svensk Husdjursskötsel (SHS) är huvudman för samtliga officiella kontrollaktiviteter utom fårkontrollen. Kontrollen sker efter de rambestämmelser som fastställts av den centrala jordbruksmyndigheten. Bestämmelserna återfinns i Kungl. Maj:ts förordning om kontroll av husdjur den 23 maj 1985. Detaljföreskrifter om verksamheten utfärdas av huvudmannen.

Lokalt utförs verksamheten av assistenter som vad gäller mjölkboskapskontroll är anställda inom husdjursföreningar knutna till SHS. Husdjursföreningarna sköter även seminverksamheten med nötkreatur. Köttboskaps- och suggkontrollen sköts lokalt av husdjurs- eller slakteriföreningarna medan fårkontrollen huvudsakligen utförs av djurägarna själva. Frågor som hör ihop med den praktiska tillämpningen av kontrollen behandlas inom särskilda nämnder för nöt-, svin-, får- och getkontroll.

Tabell 9.13
Antal mjölkkobesättningar och kor i officiell kontroll 1990/91
Number of stocks and cows in the milk recording in 1990/91

Område	Antal besättningar	Antal kor	Andel av samtliga mjölkkor, procent
Län			
Stockholms	187	6 650	84
Uppsala	435	13 299	74
Södermanlands	455	18 553	96
Östergötlands	723	26 080	84
Jönköpings	860	25 485	70
Kronobergs	514	13 877	74
Kalmar	946	33 013	78
Gotlands	513	14 322	78
Blekinge	191	5 347	67
Kristianstads	699	24 474	71
Malmöhus	543	18 912	72
Hallands	794	22 760	84
Göteborgs o Bohus	309	8 409	62
Älvsborgs	880	23 670	71
Skaraborgs	965	33 990	77
Värmlands	375	12 481	78
Örebro	379	12 112	87
Västmanlands	253	8 317	81
Kopparbergs	433	11 733	86
Gävleborgs	566	12 981	82
Västernorrlands	400	8 942	68
Jämtlands	464	10 433	80
Västerbottens	666	14 487	77
Norrbottens	345	8 518	76
Hela riket			
1990/91	12 895	388 860	77
1989/90	14 891	421 780	76
1988/89	15 599	421 432	75
1987/88	16 155	421 990	75
1986/87	16 541	426 247	74
1985/86	16 741	434 102	72

Källa: Svensk Husjursskötsel, mjölkboskapskontrollen och SCB, lantbruksregistret.

Mjölkboskapskontrollen
Varje medlem i en kontrollförening skall elva gånger om året med jämna mellanrum mäta mjölkmängden och ta ut mjölkprov för bl.a. fett-, protein- och cellhaltsanalys. Resultaten kontrolleras genom jämförelser med mejerileverans och hemmaförbrukning. Vidare sker enligt särskilda regler s.k. förlängd kontroll i samband med besök av assistent.

Resultatens tillförlitlighet
Genom uppföljning mot mejerileveranserna och via förlängda kontroller har kontrollsiffrorna blivit mycket tillförlitliga. Skillnaden mellan utnyttjade kvantiteter och mängd mjölk enligt kontrollen rör sig endast om ett par procent. Vid mindre besättningar är anslutningen låg. De icke anslutna besättningarna representerar 23 % av samtliga kor och för dessa kor är medelavkastningen ca 1 600 kg lägre än för kor i kontrollen.

Som synes i tabell 9.13 är andelen mjölkkor som är anslutna till kontrollen högst i Södermanlands län (96 %) och lägst i Göteborgs och Bohus län (62 %). Andelen anslutna mjölkkor i hela riket är 77 %.

Som framgår av tabell 9.14 dominerade svensk röd och vit boskap, SRB, och svensk låglandsboskap, SLB, bland de kontrollerade mjölkkorna. I samliga län utom Skånelänen samt Hallands och Jämtlands län är SRB den vanligaste rasen. SLBs relativt starka ställning i norra Sverige är också märkbar.

1990/91 var avkastningen per mjölkko i de kontrollerade besättningarna 7 376 kg, uttryckt i ECM (energikorrigerad mjölk med ca 4,0 % fett och 3,3 % protein). För icke kontrollerade kor har SHS beräknat motsvarande medelavkastning till 5 550 kg ECM.

Tabell 9.14
Resultat från den officiella mjölkboskapskontrollen 1990/91, kg ECM[1]
Results of the milk recording in 1990/91

Område	Svensk röd och vit boskap (SRB)[2]		Svensk låglandsboskap (SLB)		Svensk kullig boskap (SKB)		Svensk jerseyboskap (SJB)		Samtliga kontrollerade kor
	Antal kor	Mjölkavkastning, kg ECM	Antal kor	Mjölkavkastning, kg ECM	Antal kor	Mjölkavkastning, kg ECM	Antal kor	Mjölkavkastning, kg ECM	Mjölkavkastning, kg ECM
Län									
Stockholms	5 115	7 089	810	6 880	63	4 582	80	6 267	6 984
Uppsala	10 023	7 361	2 020	7 185	24	5 523	134	6 195	7 301
Södermanlands	15 812	7 283	1 276	7 181	9	5 276	36	6 713	7 264
Östergötlands	16 488	7 265	7 288	7 443	8	4 644	402	5 936	7 281
Jönköpings	15 373	7 303	8 325	7 339	4	5 837	254	6 192	7 290
Kronobergs	9 680	7 522	3 454	7 578	4	5 420	84	5 991	7 519
Kalmar	22 506	7 373	8 009	7 487	25	6 122	484	6 408	7 376
Gotlands	7 001	7 043	6 545	6 974	1	6 604	148	5 913	6 983
Blekinge	3 115	7 567	1 938	7 611	10	4 301	41	6 850	7 562
Kristianstads	3 300	7 323	20 577	7 443	51	4 902	136	6 332	7 412
Malmöhus	1 145	7 149	17 572	7 309	1	5 854	49	6 413	7 295
Hallands	5 082	7 722	17 277	7 996	8	5 746	100	6 176	7 922
Göteborgs o Bohus	4 739	7 280	3 256	7 475	3	4 988	93	6 763	7 335
Älvsborgs	12 509	7 525	9 551	7 476	53	4 857	274	6 151	7 471
Skaraborgs	16 944	7 427	15 571	7 535	12	5 590	192	6 418	7 468
Värmlands	8 801	7 524	2 874	7 511	59	4 797	161	6 472	7 483
Örebro	10 246	7 793	1 038	7 269	11	4 829	83	6 481	7 717
Västmanlands	6 367	7 208	1 121	7 067	39	5 750	34	5 773	7 159
Kopparbergs	8 234	7 578	2 267	7 459	203	5 257	73	6 728	7 495
Gävleborgs	9 259	7 384	2 498	7 297	211	5 926	94	6 657	7 326
Västernorrlands	4 011	7 099	3 785	7 338	184	5 555	75	6 352	7 161
Jämtlands	4 247	7 206	4 344	7 393	680	5 722	279	6 633	7 146
Västerbottens	6 720	7 194	5 733	7 303	443	5 902	342	6 104	7 160
Norrbottens	4 557	7 294	3 098	7 323	212	5 932	101	6 383	7 242
Hela riket									
1990/91	211 273	7 376	150 237	7 461	2 318	5 639	3 748	6 286	7 376
1989/90	229 482	7 315	160 290	7 405	2 538	5 779	4 671	6 286	7 319
1988/89	229 902	7 015	157 873	7 081	2 530	5 583	4 739	6 046	7 011
1987/88	230 069	6 849	156 519	6 884	2 579	5 595	4 631	5 988	6 835
1986/87	233 019	6 876	155 522	6 885	2 674	5 447	4 534	5 937	6 849
1985/86	238 050	6 644	155 980	6 663	2 768	5 291	4 388	5 719	6 623

1) Mjölk uttryckt i ECM (energikorrigerad mjölk, dvs. kg mjölk omräknad till en energikoncentration av 750 kcal, vilket motsvarar ca 4,0 % fett och 3,3 % protein).
2) Inklusive svensk ayrshireboskap och röd dansk boskap.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, mjölkboskapskontrollen.

Medelavkastningen per ko har ökat med 57 kg ECM per ko under 1990/91. I genomsnitt har kontrollkornas avkastning ökat med ca 100 kg per år från slutet av 1950-talet. Genom att kontrollkornas andel dessutom ökar är avkastningsstegringen för samtliga kor ca 110 kg per år. Detta är ett resultat dels av en planlagd avel dels av förbättrade utfodringsrutiner och ett i genomsnitt bättre foder.

Skillnaderna mellan de två största raserna är små, medan dessa i sin tur ligger klart över övriga raser. Mjölkkorna i Hallands och Örebro län har den högsta avkastningen per ko.

I tablån till höger redovisas uppgifter om mjölkens fett- och proteinhalt för de olika raserna 1990/91. Som synes har jerseyboskapen de klart högsta fetthalterna.

Ras	*Andel i procent*	
	Fett	Protein
Svensk röd och vit boskap[1]	4,39	3,46
Svensk låglandsboskap	4,17	3,39
Svensk kullig boskap	4,50	3,58
Svensk jersey-boskap	6,00	4,03
Samtliga kontrollerade kor[2]	4,30	3,44

1) Inklusive svensk ayrshireboskap och röd dansk boskap.
2) Inklusive övriga raser och korsningar.

Tabell 9.15 visar att dödfödslar är vanligare när mödrarna är kvigor, vilket förklaras av att kvigornas förlossningar i allmänhet är svårare. Detta mönster är mest tydligt bland kvigor av SLB.

Tabell 9.15
Antal födda kalvar, procent tvillingfödslar samt procent dödfödda och missbildade kalvar i mjölkboskapskontrollen 1990/91
Number of calves born, per cent of twin births, stillborn and defect calves in the milk recording in 1990/91

Ras[1]	Mödrarna kvigor			Mödrarna kor			Mödrarna kvigor och kor	
	Antal födda	Procent		Antal födda	Procent		Antal födda	Procent
		Tvillingfödslar	Dödfödda		Tvillingfödslar	Dödfödda		missbildade
Svensk röd och vit boskap	77 575	0,61	4,80	143 350	2,44	3,77	220 925	0,13
Svensk låglandsboskap	59 592	0,61	8,11	107 939	2,95	3,71	167 531	0,09
Svensk kullig boskap	886	0,90	7,61	1 694	2,30	3,35	2 580	0,12
Svensk jerseyboskap	1 317	0,38	7,41	2 343	1,20	3,04	3 660	0,08

1) Endast renrasiga djur.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, mjölkboskapskontrollen.

Fruktsamhetsstörningar och juverproblem är de vanligaste orsakerna till att kor gallras ut. Utslagsposten "andra orsaker " är restpost och hör ihop med att utgångsorsaken ej fastställts. Totalt sett slås ca en tredjedel av alla utgångna djur ut för fruktsamhetsproblem, ca en tredjedel för sjukdomar och återstående tredjedel huvudsakligen för låg avkastning.

Tabell 9.16
Procentuell fördelning efter utgångsorsak av antalet kor som utgått ur anslutna besättningar samt dessa kors utgångsålder 1990/91
Percentage distribution of cows culled from herds in milk recording and age of these cows in 1990/91

Procentuell fördelning; ålder	Nedsatt fruktsamhet	Juversjukdom	Förlossningssvårigheter	Kalvningsförlamning	Olycksfall	Ben- och klövlidande	Låg avkastning	Andra orsaker	Samtliga[1]
Procentuell fördelning	28,9	21,2	1,0	2,3	2,0	5,6	10,8	28,2	100,0
Genomsnittlig utgångsålder, månader	61,6	61,2	50,1	76,6	59,3	63,8	53,5	64,4	61,7

1) Exklusive kor sålda till liv.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, mjölkboskapskontrollen.

Köttboskapskontrollen
I köttboskapskontrollen registreras kornas fruktsamhet, frekvensen överlevande kalvar samt deras fortsatta tillväxt. Statistiken är uppdelad på rena köttraser och köttraskorsningar.

Den nedåtgående tendensen i självrekryterande köttproduktion har vänt till uppgång från 1987. Antal kor i kontrollen var ca 11 600, vilket motsvarar 12 % av samtliga köttkor i landet. Sedan föregående år har antalet kor i kontrollen ökat med 15 %. Det totala antalet köttkor har ökat med hela 31 procent.

Tabell 9.17
Anslutning till köttboskapskontrollen 1991
Number of herds and cows in the beef cattle recording in 1991

Förening	Antal besättningar	Medelkoantal under året	Antal kor per besättning
Skåne	338	3 180	9,4
Blekinge–Kronoberg	135	1 000	7,4
Halland	100	780	7,8
Skara	278	2 047	7,4
Södra Älvsborg	62	498	8,0
Kalmar	67	457	6,8
Tjustbygden	35	359	10,3
Gotland	15	125	8,3
Östergötland	84	1 023	12,2
Malmen	111	1 014	9,1
Uppsala	39	272	7,0
Örebro–Värmland	89	485	5,4
Dala–Gävleborg	27	129	4,8
Ångermanland	5	28	5,6
Jämtland	22	113	5,1
Västerbotten	9	87	9,7
Norrbotten	3	9	3,0
Hela riket			
1991	1 419	11 606	8,2
1990	1 234	10 064	8,2
1989	1 104	8 936	8,1
1988	950	8 037	8,5
1987	816	7 617	9,7
1986	786	7 598	9,7

Källa: Svensk Husdjursskötsel, köttboskapskontrollen.

Tabell 9.18 ger vissa resultat för renrasiga djur i köttboskapskontrollen. Det tekniska utbytet i köttboskapskontrollen är framförallt beroende av kvigornas inkalvningsålder, antal avvanda kalvar per ko och år, och djurens tillväxt och foderomvandlingsförmåga.

Annan publicering
Uppgifter om kontrollverksamheten är hämtade ur Svensk Husdjurssköts meddelanden.

Tabell 9.18
Kalvningsresultat och ettårsvikter för renrasiga djur i köttboskapskontrollen 1991
Number of calvings etc. and weights at one year for animals in the beef cattle recording in 1991

Ras	Antal kalvningar	Därav, procent			Vikt (kg) vid 1 års ålder			
		Svåra förlossningar	Dödfödda	Döda före avvänjning	Tjurar		Kvigor	
					Antal	Medelvikt	Antal	Medelvikt
Hereford	1 839	4,0	3,8	0,8	474	436	563	355
Polled Hereford	489	3,5	3,7	0,6	115	439	116	357
Charolais	4 776	3,6	4,3	1,1	1 232	513	1 556	418
Aberdeen Angus	177	1,1	2,8	0,6	35	423	54	342
Limousin	709	2,0	2,8	1,0	163	457	206	381
Simmental	1 245	4,0	5,1	0,8	297	526	354	430
Highland	699	0,9	4,1	2,7	17	262	16	220
Blonde d'Aquitaine	50	2,0	3,9	3,9	14	506	14	392

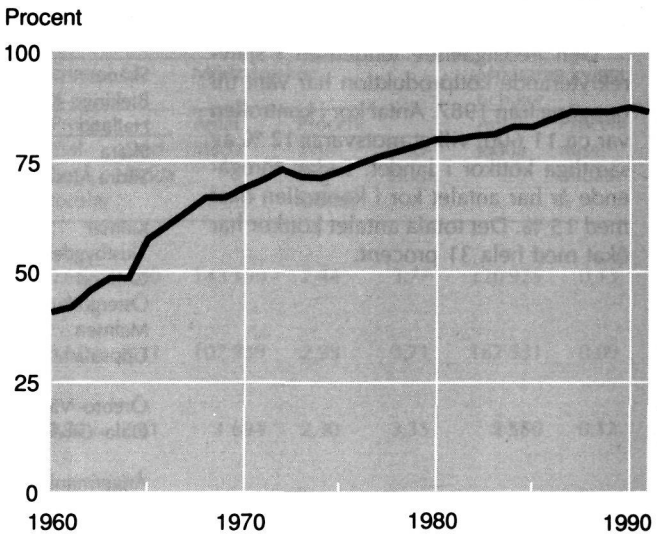
Källa: Svensk Husdjurssköts, köttboskapskontrollen.

Seminverksamhet

Nötseminverksamheten omfattade 925 729 inseminationer enligt tabell 9.20. Cirka 85 % av alla nötkreatur avsedda för mjölkproduktion seminerades under1989/90 och 90/91. Egentligen borde andelen räknas på antalet djur nio månader efter semineringen och då blir anslutningen 87 %. Jämför diagram 9.19. Inom den självrekryterande köttproduktionen är anslutningen ca 9 %.

Annan publicering
Uppgifterna om seminverksamheten är hämtade ur Svensk Husdjursskötsels meddelanden.

Diagram 9.19
Seminanslutning bland mjölkboskap 1960–1991
Number of cows in the artificial insemination activity

Tabell 9.20
Antal inseminationer efter nötkreatursraser år 1990/91
Number of inseminations by cattle breeds in 1990/91

Handjurets ras	Hondjurets ras								Totalt
	Svensk röd och vit boskap	Svensk låglands-boskap	Svensk kullig boskap	Svensk jersey-boskap	Mjölk-raskors-ning	Hereford, övriga lätta kött-raser	Charolais, Limousin, Simmen-tal	Köttras-korsning	
Svensk röd och vit boskap (SRB)	446 103	6 470	287	1 229	16 091	9	22	326	470 537
Svensk låglands-boskap (SLB)	13 824	310 762	304	699	21 559	8	40	235	347 431
Svensk kullig boskap (SKB)	866	695	6 347	196	1 283	2	1	21	9 411
Svensk jersey-boskap (SJB)	448	295	80	5 475	631	2	2	6	6 939
Aberdeen Angus	330	302	42	85	96	44	19	132	1 050
Hereford	8 739	4 041	118	293	1 065	1 216	166	1 253	16 894
Charolais	11 594	11 004	40	410	1 675	79	3 110	1 920	29 832
Limousin	12 629	7 341	91	491	1 489	62	658	2 063	24 824
Simmental	6 817	8 113	20	185	857	68	1 207	1 544	18 811
Totalt 1990/91	501 350	349 026	7 329	9 063	44 746	1 490	5 225	7 500	925 729
1989/90	552 812	375 627	8 253	11 441	52 439	1 342	4 002	5 314	1 011 230
1988/89	568 273	385 274	8 796	12 163	58 227	1 306	3 845	3 711	1 041 595
1987/88	569 766	382 996	9 326	12 351	65 367	1 077	3 143	2 874	1 046 900
1986/87	575 184	376 902	9 633	11 347	69 474	1 156	2 717	2 550	1 048 963
1985/86	585 886	382 365	10 085	11 453	76 750	837	2 598	2 771	1 072 746

Källa: Svensk Husdjursskötsel.

Djursjukdomar

Uppgifter om djursjukdomar erhålls från det djursjukdatasystem som infördes 1984. Systemet innebär att veterinärernas sjukbesök rapporteras via en särskild praktikjournalblankett och databearbetas tillsammans med härstamnings-, kokontroll- och seminuppgifter. Svensk Husdjursskötsel svarar för databearbetningen.

Under 1991 liksom under tidigare år var mastit den vanligaste sjukdomen hos kor, se tabell 9.21.

Annan publicering
Uppgifterna om djursjukdomar är hämtade ur Svensk Husdjursskötsels meddelande: Årsstatistik 1991.

Tabell 9.21
Frekvenser av olika sjukdomar hos nötkreatur 1991
Frequencies of different diseases of cattle in 1991

Husdjursförening	Antal sjukdomstillfällen per 100 avslutade/avbrutna laktationer						
	Kalvnings-förlamning	Kvarbliven efterbörd	Aceto-nemi	Mastit	Spen-skador	Klövsjuk-domar	Totalt[1]
Skånesemin	3,89	4,89	1,00	19,64	1,75	2,54	41,63
Blekinge-Kronobergs Husdjurstjänst	5,55	4,19	5,12	19,54	1,94	2,06	47,60
Hallands Husdjur	4,71	3,45	2,46	21,45	2,08	2,97	45,11
Skara Semin	5,49	3,94	4,38	16,99	1,93	2,24	43,89
Södra Älvsborgs Husdjur	5,83	3,93	6,03	18,87	1,99	2,96	51,54
Kalmar Husdjurstjänst	5,05	4,86	2,55	21,04	2,29	2,77	48,72
Tjustbygdens Husdjur	5,23	3,74	3,51	19,51	2,29	3,37	47,95
Gotlands Husdjur	4,93	4,36	1,66	20,73	1,31	1,61	42,78
Östgöta Husdjur	5,41	3,67	2,83	14,33	1,63	1,65	37,73
Malmens Husdjur	5,80	3,84	2,60	16,57	1,81	1,72	41,82
Uppsala läns Husdjur	6,65	3,27	2,34	17,47	1,91	1,19	42,76
Örebro-Värmlands Husdjur	6,65	4,17	4,72	18,33	2,65	1,49	50,10
Dala-Gävle Husdjur	6,42	4,09	5,41	18,87	2,30	1,29	49,81
NNP Husdjur	5,41	3,70	4,46	17,70	2,58	0,78	46,16
NLP Husdjurstjänst	4,13	3,32	3,73	19,30	2,28	0,58	44,18
Västerbottens Husdjur	4,09	3,72	4,89	19,86	2,26	0,36	43,95
Samtliga områden							
1991	5,32	4,04	3,49	18,35	2,01	1,97	44,70
1990	5,72	4,19	3,61	18,30	2,26	1,89	45,95

1) Häri ingår diverse övriga sjukdomar vardera med en frekvens på mindre än en procent.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, årsstatistik.

Slakt

Grundläggande uppgifter om marknadsförd (besiktigad) slakt insamlas av Statens jordbruksverk. All slakt för avsalu skall fr.o.m. 1990–07–01 underkastas besiktning enligt livsmedelslagen (1971:511). På basis av dessa uppgifter sammanställs statistik över antalet besiktigade och därvid godkända slaktdjur.

På grundval av denna statistik, uppgifter om hemslaktens omfattning och uppgifter från utrikeshandelsstatistiken om export och import av levande slaktdjur beräknar Jordbruksverket den totala produktionen av slaktdjur i landet. Jordbruksverket redovisar vidare uppgifter om medelslaktvikter från Sveriges Slakteriförbund.

Av tabell 9.22 framgår den totala produktionen av slaktdjur i landet och medelslaktvikterna för den godkända slakten.

Annan publicering
I Jordbruksekonomiska meddelanden har uppgifter om antalet besiktigade respektive godkända slaktdjur redovisats varje månad sedan 1950.

Tabell 9.22
Antal slaktkroppar och medelslaktvikter 1991
Number of slaughtered animals and average weight of carcases in 1991

Antal slaktkroppar; medelslaktvikter; typ av slakt	Storboskap	Större kalv (gödkalv och mellankalv)	Mindre kalv (spädkalv)
Antal slaktkroppar			
Typ av slakt			
Godkänd slakt	496 612	34 998	1 964
Hemslakt	–	13 200	2 900
Summa			
1991	496 612	48 198	4 864
1990	522 596	63 145	6 590
1989	502 584	66 782	8 046
1988	470 158	62 094	8 742
1987	503 270	81 361	13 873
1986	547 282	112 923	29 698
Medelslaktvikter[1], kilogram			
1991	267,0	106,4	21,4
1990	267,0	107,3	21,7
1989	261,5	106,4	21,9
1988	257,5	100,8	22,3
1987	251,7	97,8	22,8
1986	248,3	96,1	23,3

1) Medelslaktvikten för hemslakt antas vara densamma som för godkänd slakt.

Källa: Statens jordbruksverk.

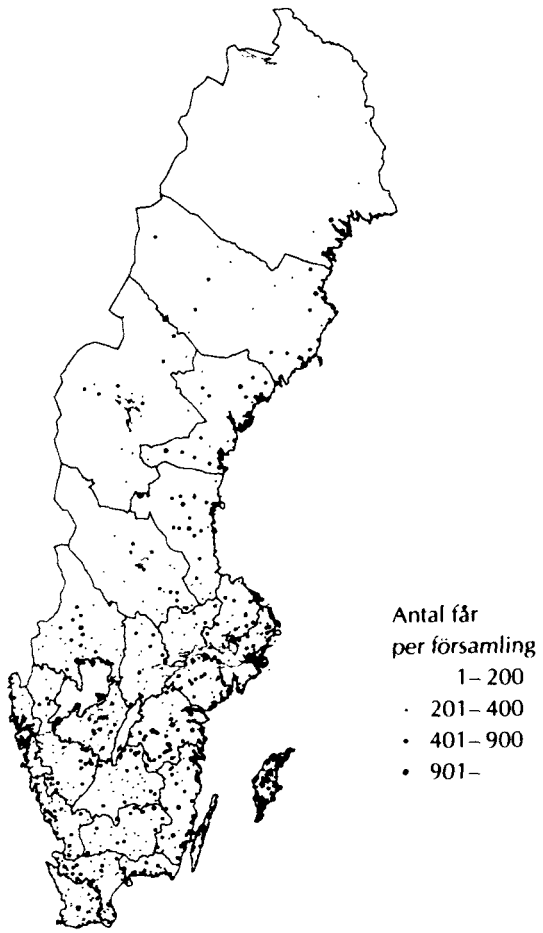
Får

Antal, besättningar

Uppgifter om antal får erhålls årligen genom lantbruksregistret, LBR.

Får fanns 1991 vid drygt 10 000 företag (ca 11 % av samtliga företag). Totalt fanns i riket 168 000 tackor och baggar samt 251 000 lamm. Den genomsnittliga besättningen var ca 17 vuxna får och 26 lamm. De flesta fåren finns på Gotland och i andra delar av Götalands skogs- och mellanbygder. Både antalet får och antalet företag med får har ökat mellan de två senaste åren. Detta beror dels på att arealen extensivt bete ökat som en effekt av programmet för omställning inom jordbruket, dels på utbetalningar av djurbidrag som skett vid fyra tillfällen under perioden 1989 till 1991.

Karta 9.23
Fårens geografiska fördelning 1991
Distribution of sheep in 1991

Tabell 9.24
Antal får 1991
Number of sheep in 1991

Område; storleksgrupp	Får	
	Tackor o baggar	Lamm
Län		
Stockholms	6 391	9 746
Uppsala	4 977	8 085
Södermanlands	6 962	10 353
Östergötlands	12 296	19 037
Jönköpings	8 725	12 798
Kronobergs	5 808	9 140
Kalmar	12 890	19 253
Gotlands	20 339	29 799
Blekinge	2 752	4 131
Kristianstads	7 930	11 238
Malmöhus	5 831	8 071
Hallands	7 448	10 437
Göteborgs o Bohus	4 728	6 713
Älvsborgs	10 536	15 582
Skaraborgs	8 914	13 481
Värmlands	6 832	9 476
Örebro	3 653	5 096
Västmanlands	2 931	4 479
Kopparbergs	4 607	6 915
Gävleborgs	5 090	7 639
Västernorrlands	6 081	10 323
Jämtlands	4 337	7 547
Västerbottens	5 361	7 715
Norrbottens	2 759	3 551
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	6 657	8 793
" mellanbygder	32 638	48 033
" norra slättbygder	14 032	20 832
Svealands slättbygder	24 291	36 890
Götalands skogsbygder	52 226	78 049
Mellersta Sveriges skogsbygder	13 110	18 808
Nedre Norrland	15 504	25 321
Övre Norrland	9 720	13 879
Storleksgrupp, hektar åkermark		
0,0 – 2,0	204	419
2,1 – 5,0	18 604	26 396
5,1 – 10,0	29 860	43 453
10,1 – 20,0	38 556	57 453
20,1 – 30,0	22 961	34 595
30,1 – 50,0	24 721	38 056
50,1 – 100,0	20 657	31 710
Över 100,0	12 615	18 523
Hela riket		
1991	168 178	250 605
1990	161 974	243 621
1989	160 647	239 859
1988	159 107	235 606
1987	161 003	236 272
1986	164 535	242 577

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.25 framgår bl.a. att fåren som minskat i antal sedan mitten av 1980-talet har ökat med 6 % under den senaste treårsperioden.

Ökningen är relativt jämnt fördelad över de olika besättningsstorlekarna med upp till 99 vuxna djur. Det är endast fåren i de största besättningarna, med 100 vuxna djur eller fler, som inte ökat i antal under perioden.

I Södermanlands, Östergötlands och Gotlands län finns mer än en tredjedel av fåren i besättningar med 100 vuxna djur eller fler.

Av tabell 9.26 på nästa sida framgår fårskötselns småskaliga karaktär tydligt. Över hälften av företagen med får har högst 9 vuxna djur och endast 2 % av företagen har 100 vuxna djur eller fler.

Observera
Nästan alla får som redovisas i statistiken finns vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark. I tabellerna 9.24 – 9.28 ingår även företag med högst 2,0 hektar åkermark och minst 500 får inklusive lamm.

Tabell 9.25
Antal får (exkl. lamm) efter besättningsstorlek 1991
Number of sheep by size of stocks in 1991

Område	Besättningsstorlek, antal får (exkl. lamm)					Summa
	1–9	10–24	25–49	50–99	Över 99	
Län						
Stockholms	650	1 475	1 910	1 095	1 261	6 391
Uppsala	868	1 340	1 680	859	230	4 977
Södermanlands	610	1 361	1 183	1 180	2 628	6 962
Östergötlands	847	2 150	2 777	2 640	3 882	12 296
Jönköpings	1 377	2 805	2 217	1 737	589	8 725
Kronobergs	719	1 613	1 881	823	772	5 808
Kalmar	1 009	2 647	2 920	2 606	3 708	12 890
Gotlands	505	2 702	3 932	5 715	7 485	20 339
Blekinge	505	701	1 032	271	243	2 752
Kristianstads	1 549	2 349	2 026	908	1 098	7 930
Malmöhus	1 248	1 357	1 653	718	855	5 831
Hallands	1 822	2 254	1 752	1 158	462	7 448
Göteborgs o Bohus	1 070	1 675	948	477	558	4 728
Älvsborgs	1 951	3 681	2 669	1 256	979	10 536
Skaraborgs	1 715	2 302	2 572	823	1 502	8 914
Värmlands	1 604	2 317	1 544	947	420	6 832
Örebro	756	1 125	665	452	655	3 653
Västmanlands	407	876	922	726	-	2 931
Kopparbergs	697	1 333	937	1 029	611	4 607
Gävleborgs	1 003	1 649	1 321	907	210	5 090
Västernorrlands	1 071	1 774	1 795	740	701	6 081
Jämtlands	785	1 253	1 327	660	312	4 337
Västerbottens	1 505	2 028	908	815	105	5 361
Norrbottens	859	923	631	346	-	2 759
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	1 626	1 884	1 445	607	1 095	6 657
" mellanbygder	2 109	5 175	6 947	7 472	10 935	32 638
" norra slättbygder	2 262	3 292	3 169	1 847	3 462	14 032
Svealands slättbygder	3 168	5 840	6 373	4 170	4 740	24 291
Götalands skogsbygder	7 822	15 013	14 096	8 802	6 493	52 226
Mellersta Sveriges skogsbygder	2 683	4 311	2 856	2 240	1 020	13 110
Nedre Norrland	2 764	4 724	4 304	2 296	1 416	15 504
Övre Norrland	2 698	3 451	2 012	1 454	105	9 720
Hela riket						
1991	25 132	43 690	41 202	28 888	29 266	168 178
1990	23 876	41 740	39 330	27 190	29 838	161 974
1989	23 892	41 792	36 331	29 191	29 441	160 647
1988	24 805	40 927	35 120	28 329	29 926	159 107
1987	24 460	41 961	34 819	30 197	29 566	161 003
1986	25 708	42 004	36 799	31 030	28 994	164 535

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.26
Antal företag med får (exkl. lamm) efter besättningsstorlek 1991
Number of holdings with sheep by size of stocks in 1991

Område; storleksgrupp	Besättningsstorlek, antal får (exklusive lamm)						Summa
	1 – 9	10 – 24	25 – 49	50 – 99	100 – 199	Över 199	
Län							
Stockholms	124	98	58	16	6	2	304
Uppsala	162	91	48	11	–	1	313
Södermanlands	133	90	34	18	6	7	288
Östergötlands	171	140	82	39	19	4	455
Jönköpings	288	192	65	27	5	–	577
Kronobergs	152	108	56	12	6	–	334
Kalmar	200	172	86	41	17	5	521
Gotlands	93	171	114	86	34	11	509
Blekinge	110	47	30	4	2	–	193
Kristianstads	370	160	58	14	2	2	606
Malmöhus	328	93	47	11	2	2	483
Hallands	425	154	53	18	2	1	653
Göteborgs o Bohus	238	118	28	8	3	1	396
Älvsborgs	407	251	80	19	7	–	764
Skaraborgs	378	158	75	13	8	2	634
Värmlands	313	165	46	15	3	–	542
Örebro	143	79	20	7	5	–	254
Västmanlands	87	58	29	11	–	–	185
Kopparbergs	140	92	29	16	3	1	281
Gävleborgs	192	109	40	14	2	–	357
Västernorrlands	218	127	51	11	4	1	412
Jämtlands	148	84	40	9	1	1	283
Västerbottens	316	146	28	13	1	–	504
Norrbottens	176	66	18	5	–	–	265
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	421	130	43	9	2	3	608
" mellanbygder	475	336	203	113	46	16	1 189
" norra slättbygder	498	222	93	27	17	4	861
Svealands slättbygder	632	391	189	61	16	10	1 299
Götalands skogsbygder	1 672	1 018	412	136	41	5	3 284
Mellersta Sveriges skogsbygder	516	298	88	36	7	1	946
Nedre Norrland	541	327	127	34	8	2	1 039
Övre Norrland	557	247	60	22	1	–	887
Storleksgrupp, hektar åkermark							
0,0 – 2,0	–	–	–	–	–	1	1
2,1 – 5,0	1 171	614	91	10	3	–	1 889
5,1 – 10,0	1 284	798	265	40	3	1	2 391
10,1 – 20,0	1 077	678	383	133	15	–	2 286
20,1 – 30,0	532	268	157	95	31	4	1 087
30,1 – 50,0	605	240	147	71	44	10	1 117
50,1 – 100,0	482	214	104	61	32	12	905
Över 100,0	161	157	68	28	10	13	437
Hela riket							
1991	5 312	2 969	1 215	438	138	41	10 113
1990	5 094	2 828	1 169	412	143	42	9 688
1989	5 086	2 836	1 085	440	153	32	9 632
1988	5 297	2 779	1 050	429	148	39	9 742
1987	5 282	2 844	1 043	454	149	37	9 809
1986	5 566	2 848	1 093	469	161	30	10 167

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.27
Antal företag med får (exkl. lamm) 1991
Number of holdings with sheep in 1991

Företagsstorlek; område	Totala antalet företag	Antalet företag med får exkl. lamm
Produktionsområden		
Götalands södra slättbygder	7 777	608
" mellanbygder	9 046	1 189
" norra slättbygder	10 875	861
Svealands slättbygder	12 705	1 299
Götalands skogsbygder	27 779	3 284
Mellersta Sveriges skogsbygder	8 715	946
Nedre Norrland	9 687	1 039
Övre Norrland	7 354	887
Hela riket		
1991	93 938	10 113
1990	96 945	9 688
1989	98 553	9 632
1988	101 249	9 742
1987	103 908	9 809
1986	106 613	10 167

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.28
Antal företag med får och andra djurslag 1991
Number of holdings with sheep and other livestock in 1991

Slag av företag	Med enbart får	Med även andra djurslag	Summa
Företag med får			
Med 1 – 9 får (exkl. lamm)	1 931	3 381	5 312
Med 10 – 24 får (exkl. lamm)	1 421	1 548	2 969
Med över 24 får (exkl. lamm)	907	925	1 832
Summa	4 259	5 854	10 113

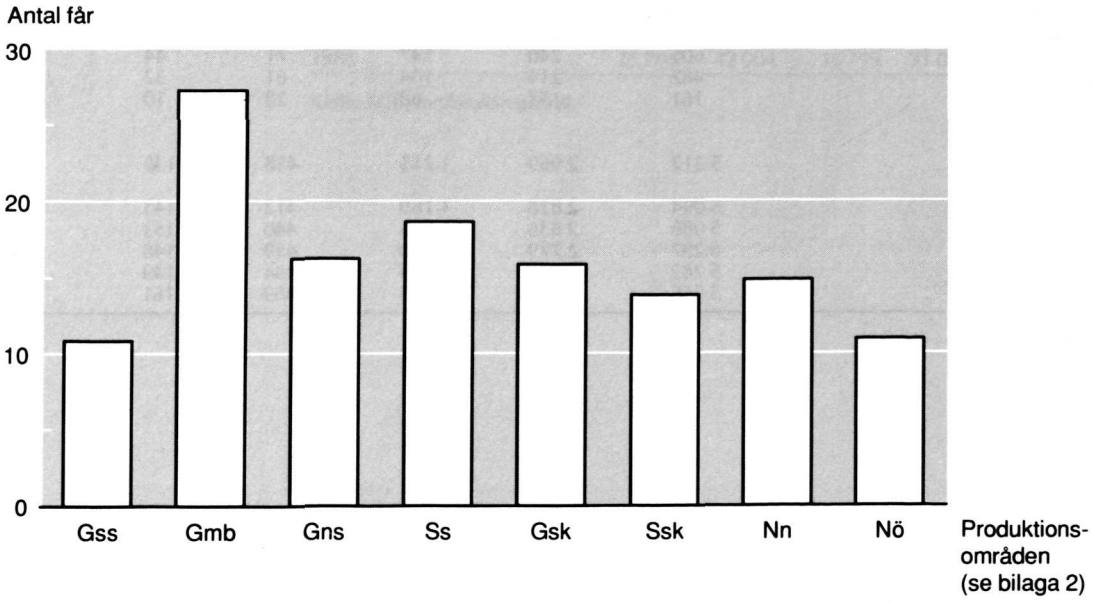
Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av diagram 9.29 framgår att andelen stora fårbesättningar är störst i Götalands mellanbygder. I detta produktionsområde ingår bl.a. Gotlands och Kalmar län. Andelen företag med får är, som framgår av tabell 9.27, också högt i detta produktionsområde.

Av tabell 9.28 framgår att över hälften av de företag som har får även har djur av andra slag. Detta är naturligtvis vanligast i företag med små fårbesättningar.

Annan publicering
Uppgifterna om antal får och antal företag med får är hämtade ur Statistiska meddelanden, serie J 20 från Lantbrukets företagsregister.

Diagram 9.29
Genomsnittlig besättningsstorlek för företag med får (exkl. lamm) 1991
Average size of sheep stocks in 1991

Kontrollverksamheten

Fårkontrollen ger de data som behövs för ett effektivt avelsarbete.

Ägarna till anslutna besättningar fastställer varje djurs härstamning och identitet genom kontroll av betäckningar och lamningar. Varje djur i besättningen skall ha identitetsbeteckning. Vid ca 120 dagars ålder vägs lammen. Samtidigt beskrivs och bedöms päls- eller ullkvaliteten.

Resultaten i fårkontrollen bearbetas centralt. Därvid korrigeras lammens vikter för ålder, kön, kullstorlek och moderns ålder. Fårägarna erhåller produktionsresultat samt avelsvärden för varje lamm, tacka och bagge i besättningen.

Uppgifterna om fårkontrollen 1991 visar att anslutningen var ca 1 100 besättningar med ca 42 000 tackor. Detta medför att ungefär 11 % av samtliga företag med får och ungefär 25 % av alla tackor täcks av kontrollen. Den låga täckningen och överrepresentationen av större företag bland de kontrollerade besättningarna måste hållas i minnet vid tolkning av resultat av kontrollen.

Tabell 9.30 visar att ca 51 % av tackorna var av pälsfårras. Andelen är betydligt högre i vissa län med stort antal får, 77 % i Kalmar län och 92 % i Gotlands län.

Tabell 9.30
Antal besättningar, tackor av olika raser och baggar i fårkontrollen samt andel får i kontroll 1991
Number of herds, ewes of different races and rams in the sheep breeding control and porportion of sheep in control in 1991

Område	Antal besätt-ningar	Antal tackor som lammar					Antal baggar	Andel av samtliga får[2], %
		Pälsfår	Vit lantras	Tyngre köttfår	Kors-ningar	Samtliga[1]		
Län								
Stockholms	67	893	573	179	472	2 120	151	36
Uppsala	57	540	528	41	519	1 635	118	35
Södermanlands	45	1 065	396	173	615	2 262	139	34
Östergötlands	74	2 305	484	684	378	3 867	221	33
Jönköpings	63	1 467	158	104	220	1 951	117	24
Kronobergs	53	1 266	161	212	47	1 688	109	31
Kalmar	70	2 475	82	379	261	3 203	170	26
Gotlands	51	3 539	83	105	120	3 858	178	20
Blekinge	20	517	22	30	66	644	39	25
Kristianstads	62	638	181	459	939	2 252	179	31
Malmöhus	40	121	206	228	546	1 105	96	21
Hallands	22	468	96	212	63	840	67	12
Göteborgs o Bohus	19	430	89	105	58	682	51	16
Älvsborgs	70	1 323	345	185	409	2 266	162	23
Skaraborgs	39	870	432	112	255	1 669	120	20
Värmlands	36	684	432	38	130	1 286	94	20
Örebro	34	413	295	65	321	1 096	74	32
Västmanlands	22	312	129	61	114	616	54	23
Kopparbergs	40	550	302	41	546	1 439	100	33
Gävleborgs	35	503	228	92	346	1 182	73	25
Västernorrlands	99	465	273	29	2 120	2 952	191	52
Jämtlands	45	294	94	2	1 237	1 628	105	40
Västerbottens	37	161	277	50	570	1 064	97	22
Norrbottens	24	30	205	22	278	559	45	22
Hela riket								
1991	1 124	21 329	6 071	3 608	10 630	41 864	2 750	25
1990	1 343	28 975	6 827	3 554	10 659	51 235	3 319	34
1989	1 443	34 367	6 875	3 267	10 684	56 341	3 567	37
1988	1 536	38 915	6 865	2 862	9 554	59 361	3 784	40
1987	1 638	43 192	7 296	2 634	9 475	62 993	3 764	41
1986	1 679	45 171	8 099	2 512	9 187	65 726	4 035	42

1) Inklusive tackor för vilka rasuppgift saknas.
2) Får exklusive lamm vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark.

Källa: Svenska Fåravelsförbundet, fårkontrollen och SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.31
Resultat från fårkontrollen 1991
Results from the sheep breeding control in 1991

Område	Antal lamm i medeltal per tacka vid						Uppfödnings-förlust, procent	Korrigerad vikt, kg per lamm	Lammvikt vid 120 dagar, kg per tacka
	Födseln	Mönstringen							
		Pälsfår	Vit lantras	Tyngre köttfår	Korsningar	Samtliga			
Län									
Stockholms	1,99	1,66	2,09	1,43	1,76	1,78	10	35,3	61,9
Uppsala	2,21	1,72	2,22	1,41	1,98	1,95	11	36,1	67,2
Södermanlands	2,01	1,64	2,16	1,56	1,93	1,80	10	35,0	60,9
Östergötlands	1,93	1,69	2,14	1,58	1,94	1,75	9	34,8	60,0
Jönköpings	1,92	1,73	2,17	1,59	1,89	1,77	7	35,8	62,6
Kronobergs	1,88	1,68	2,34	1,57	1,83	1,74	7	35,2	60,0
Kalmar	1,91	1,68	2,36	1,69	1,61	1,69	11	35,0	58,2
Gotlands	1,86	1,69	1,96	1,45	1,88	1,69	9	36,3	60,7
Blekinge	1,85	1,66	2,55	1,38	2,05	1,72	7	35,9	60,7
Kristianstads	2,01	1,74	2,25	1,63	1,86	1,81	10	37,4	66,5
Malmöhus	2,19	1,83	2,29	1,62	1,96	1,94	11	37,5	71,0
Hallands	1,88	1,71	2,23	1,48	1,75	1,71	8	36,0	61,3
Göteborgs o Bohus	1,81	1,61	2,22	1,57	1,72	1,70	6	36,2	61,6
Älvsborgs	1,92	1,68	2,03	1,69	1,76	1,75	8	34,7	59,4
Skaraborgs	2,02	1,74	2,05	1,40	1,89	1,82	10	35,8	63,6
Värmlands	2,03	1,68	2,05	1,34	1,74	1,80	11	35,1	61,3
Örebro	1,97	1,55	2,04	1,41	1,83	1,76	10	34,7	59,4
Västmanlands	2,08	1,69	2,35	1,79	1,72	1,84	11	35,6	64,0
Kopparbergs	2,07	1,71	2,05	1,57	1,96	1,87	9	36,7	66,8
Gävleborgs	2,10	1,77	2,19	1,63	1,95	1,90	9	35,7	64,9
Västernorrlands	2,21	1,80	2,26	1,24	2,01	1,99	10	39,0	74,5
Jämtlands	2,29	1,71	2,11	0,50	2,07	2,00	12	36,1	69,1
Västerbottens	2,09	1,65	2,05	1,76	1,88	1,88	10	34,4	62,4
Norrbottens	1,95	1,63	1,77	1,82	1,86	1,79	7	32,5	57,6
Hela riket									
1991	2,00	1,69	2,13	1,58	1,92	1,80	9	35,9	63,1
1990	1,95	1,68	2,07	1,55	1,91	1,77	8	36,5	63,3
1989	1,92	1,66	2,10	1,58	1,88	1,75	8	35,4	60,9
1988	1,90	1,65	2,08	1,55	1,90	1,74	8	34,3	58,5
1987	1,86	1,63	2,02	1,53	1,85	1,71	8	34,1	57,5
1986	1,89	1,63	2,07	1,53	1,90	1,72	8	33,5	56,8

Källa: Svenska Fåravelsförbundet, fårkontrollen.

Av tabellen framgår att vit lantras har det högsta antalet lamm per tacka vid mönstringen. Vit lantras hade 2,1 lamm per tacka vilket kan jämföras med 1,8 för samtliga besättningar. Vidare kan konstateras att medelvikten per lamm har ökat med nästan 3,0 kg under den senaste femårsperioden.

Slakt

Av tabellen framgår att antalet besiktigade slaktkroppar minskade med 22 % mellan åren 1986 och 1991. Mellan 1990 och 1991 var minskningen 15 %. Vidare framgår att medelslaktvikterna för den marknadsförda slakten har ökat med ca 1 kg under den senaste femårsperioden.

Annan publicering
I Jordbruksekonomiska meddelanden har uppgifter om antalet besiktigade respektive godkända slaktdjur redovisats varje månad sedan 1950.

Tabell 9.32
Antal slaktkroppar av får och medelslaktvikter 1991
Number of slaughtered sheep and average weight of carcases in 1991

Antal slaktkroppar; medelslaktvikter; typ av slakt	Får inkl. lamm och getter
Antal slaktkroppar	
Typ av slakt	
Godkänd slakt	231 457
Hemslakt	6 200
Summa	
1991	237 657
1990	280 366
1989	298 247
1988	278 413
1987	284 234
1986	305 438
Medelslaktvikter, kilogram[1]	
1991	17,6
1990	17,8
1989	17,8
1988	17,2
1987	16,9
1986	16,4

1) Medelslaktvikten för hemslakt antas vara densamma som för godkänd slakt.

Källa: Statens jordbruksverk.

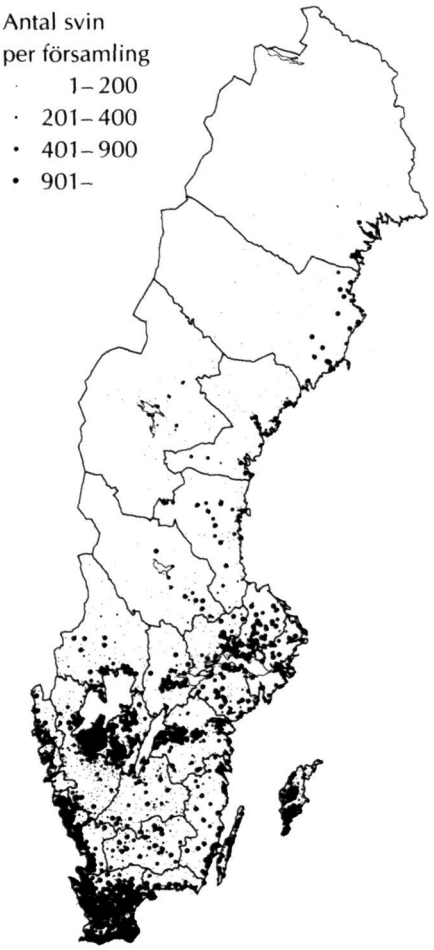
Svin

Antal, besättningar

Uppgifter om antal svin erhålls årligen genom lantbruksregistret.

Den 13 juni 1991 fanns svin vid 14 000 företag (14 % av samtliga företag). Drygt en tredjedel av svinen fanns i de två Skåneländen. Som framgår av tabell 9.33 fortsätter minskningen av antalet svin och det råder nu en relativt god balans mellan konsumtion och produktion av griskött.

Karta 9.34
Svinens geografiska fördelning 1991
Distribution of pigs in 1991

Tabell 9.33
Antal svin 1991
Number of pigs in 1991

Område; storleksgrupp	Svin				Summa
	Galtar	Suggor	Övriga svin		
			3 månader och däröver	Under 3 månader	
Län					
Stockholms	49	1 173	10 334	6 588	18 144
Uppsala	314	8 273	20 246	32 979	61 812
Södermanlands	207	6 900	25 199	27 733	60 039
Östergötlands	347	9 139	47 015	47 917	104 418
Jönköpings	169	3 413	11 744	14 294	29 620
Kronobergs	188	4 031	12 125	16 896	33 240
Kalmar	310	10 311	38 809	49 813	99 243
Gotlands	241	6 734	27 209	28 180	62 364
Blekinge	147	3 539	40 206	26 523	70 415
Kristianstads	1 273	38 285	190 900	172 876	403 334
Malmöhus	1 744	40 980	194 009	176 296	413 029
Hallands	1 053	30 920	133 631	138 436	304 040
Göteborgs o Bohus	122	2 871	8 610	12 143	23 746
Älvsborgs	357	8 516	24 475	39 736	73 084
Skaraborgs	930	23 461	111 330	104 991	240 712
Värmlands	158	3 504	21 699	17 045	42 406
Örebro	111	3 131	17 740	14 705	35 687
Västmanlands	169	4 415	17 599	17 774	39 957
Kopparbergs	76	1 257	5 028	5 251	11 612
Gävleborgs	74	1 591	7 645	6 910	16 220
Västernorrlands	65	1 403	4 649	4 810	10 927
Jämtlands	38	678	2 453	2 944	6 113
Västerbottens	144	3 264	17 153	13 988	34 549
Norrbottens	34	730	3 015	2 923	6 702
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	2 187	61 152	343 632	277 185	684 156
" mellanbygder	1 625	43 465	210 719	203 967	459 776
" norra slättbygder	1 291	33 375	153 451	159 279	347 396
Svealands slättbygder	910	25 548	104 715	108 277	239 450
Götalands skogsbygder	1 748	43 579	129 229	185 992	360 548
Mellersta Sveriges skogsbygder	203	3 745	16 224	15 425	35 597
Nedre Norrland	176	3 626	14 579	14 639	33 020
Övre Norrland	180	4 029	20 274	16 987	41 470
Storleksgrupp, hektar åkermark					
0,0 – 2,0	419	12 313	118 623	52 168	183 523
2,1 – 5,0	114	2 646	5 064	10 773	18 597
5,1 – 10,0	304	7 966	10 660	33 193	52 123
10,1 – 20,0	1 010	26 638	44 230	111 513	183 391
20,1 – 30,0	1 318	30 863	58 165	128 576	218 922
30,1 – 50,0	1 905	49 864	153 729	217 521	423 019
50,1 – 100,0	2 100	56 025	295 540	250 045	603 710
Över 100,0	1 150	32 204	306 812	177 962	518 128
Hela riket					
1991	8 320	218 519	992 823	981 751	2 201 413
1990	8 591	221 092	1 024 820	1 009 440	2 263 943
1989	9 229	230 253	978 219	1 045 959	2 263 660
1988	9 594	233 278	987 418	1 044 074	2 274 364
1987	9 656	226 151	997 622	1 000 952	2 234 381
1986	10 433	240 642	1 127 356	1 060 237	2 438 668

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.35 framgår att vid företag med stora djurbesättningar och högst 2,0 hektar åkermark fanns det 1991 12 700 suggor och galtar och 171 000 övriga svin. Det innebär att 6 % av suggorna och galtarna och ca 9 % av övriga svin fanns vid de stora djurbesättningarna utan åkermark. Dessa stora djurbesättningar är vanligast i "svintäta" områden.

Antalet suggor och galtar vid stora djurbesättningar utan åkermark har ökat kraftigt mellan de två senaste åren (35 %). Detta sammanhänger delvis med uppbyggandet av leasingsystem för suggor. Suggorna befinner sig under sinperioden i suggpooler, där de även betäcks. Dessa suggpooler har mycket stora besättningar av suggor och galtar.

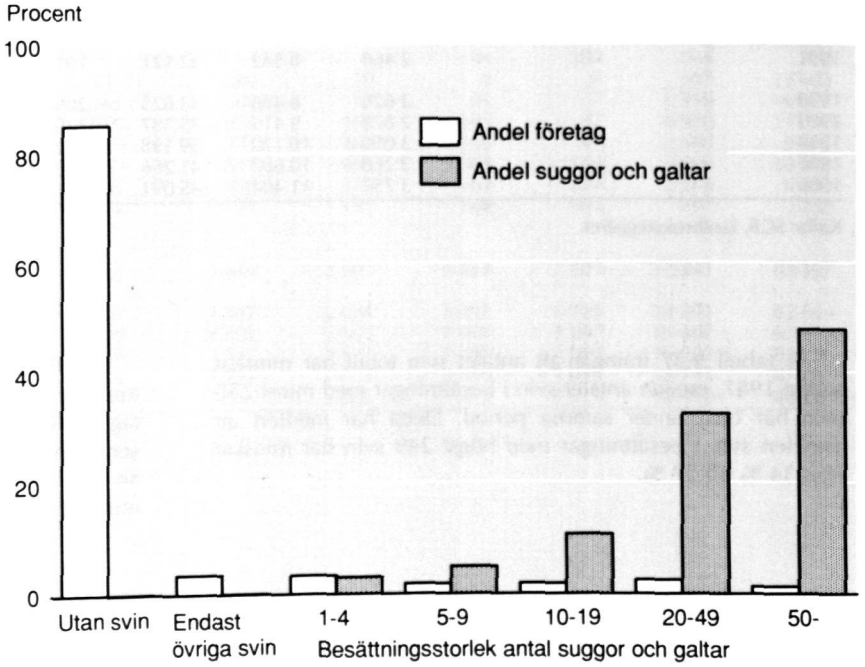
Tabell 9.35
Antal svin vid företag med högst 2,0 hektar åkermark och minst 250 svin 1991
Number of pigs at holdings not exceeding 2,0 hectares of arable land and with at least 250 pigs in 1991

Område	Svin				Summa
	Galtar	Suggor	Övriga svin		
			3 månader och däröver	Under 3 månader	
Produktionsområden					
Götalands södra slättbygder	148	4 485	55 788	18 101	78 522
" mellanbygder	70	1 484	23 527	12 982	38 063
" norra slättbygder	71	3 020	13 056	7 912	24 059
Svealands slättbygder	47	1 943	11 378	6 600	19 968
Götalands skogsbygder	57	1 079	12 111	5 382	18 629
Mellersta Sveriges skogsbygder	18	160	1 732	740	2 650
Nedre Norrland	–	–	–	–	–
Övre Norrland	8	142	1 031	451	1 632
Hela riket					
1991	419	12 313	118 623	52 168	183 523
1990	364	9 054	122 783	54 267	186 468
1989	315	6 983	82 041	37 484	126 823
1988	237	5 293	70 463	30 450	106 443
1987	274	4 297	58 250	29 021	91 842
1986	270	4 317	58 450	22 895	85 932

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av diagrammet framgår att drygt fyra femtedelar av suggorna och galtarna finns vid företag med 20 suggor och galtar eller fler. Andelen företag av denna storleksordning utgör endast en tredjedel av de företag som har suggor och galtar.

Diagram 9.36
Antal företag respektive antal suggor och galtar fördelade efter besättningsstorlek 1991
Number of holdings and number of sows and boars distributed by size of stocks in 1991

Tabell 9.37
Antal svin efter besättningsstorlek 1991
Number of pigs by size of stocks in 1991

Område	Besättningsstorlek, antal svin							Summa
	1 – 2	3 – 9	10 – 24	25 – 99	100 – 249	250 – 499	Över 499	
Län								
Stockholms	28	90	366	1 238	1 933	2 648	11 841	18 144
Uppsala	62	318	1 073	6 902	13 023	14 149	26 285	61 812
Södermanlands	48	165	579	3 227	7 130	9 971	38 919	60 039
Östergötlands	90	194	672	3 722	14 092	15 801	69 847	104 418
Jönköpings	188	442	1 539	4 516	4 880	6 175	11 880	29 620
Kronobergs	96	356	1 278	3 752	6 508	8 947	12 303	33 240
Kalmar	170	380	927	4 333	12 075	20 308	61 050	99 243
Gotlands	88	344	1 365	5 827	14 146	16 387	24 207	62 364
Blekinge	83	210	617	3 672	6 152	13 166	46 515	70 415
Kristianstads	134	819	5 085	34 368	62 470	90 742	209 716	403 334
Malmöhus	104	820	4 735	42 962	80 515	88 507	195 386	413 029
Hallands	131	845	4 261	33 096	63 654	73 118	128 935	304 040
Göteborgs o Bohus	96	382	1 119	4 274	5 834	4 595	7 446	23 746
Älvsborgs	183	673	2 230	9 272	16 318	16 075	28 333	73 084
Skaraborgs	107	721	2 817	17 190	35 230	50 652	133 995	240 712
Värmlands	124	212	346	1 696	4 503	10 764	24 761	42 406
Örebro	37	137	403	2 176	3 884	7 475	21 575	35 687
Västmanlands	40	231	444	2 441	5 777	8 229	22 795	39 957
Kopparbergs	95	183	286	1 273	1 818	3 552	4 405	11 612
Gävleborgs	190	336	597	1 561	2 199	2 255	9 082	16 220
Västernorrlands	112	159	321	721	1 401	2 904	5 309	10 927
Jämtlands	102	154	210	241	1 784	1 850	1 772	6 113
Västerbottens	111	265	698	2 656	3 892	8 666	18 261	34 549
Norrbottens	50	106	153	447	453	472	5 021	6 702
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	91	853	5 080	49 429	117 268	151 836	359 599	684 156
" mellanbygder	243	1 145	6 077	39 746	76 471	106 547	229 547	459 776
" norra slättbygder	152	850	3 656	22 467	51 914	67 445	200 912	347 396
Svealands slättbygder	194	926	2 738	16 231	33 927	50 163	135 271	239 450
Götalands skogsbygder	957	3 254	11 679	54 964	75 138	76 800	137 756	360 548
Mellersta Sveriges skogsbygder	242	473	967	3 474	5 735	7 444	17 262	35 597
Nedre Norrland	406	633	1 029	2 149	4 758	8 035	16 010	33 020
Övre Norrland	184	408	895	3 103	4 460	9 138	23 282	41 470
Hela riket								
1991	2 469	8 542	32 121	191 563	369 671	477 408	1 119 639	2 201 413
1990	2 626	8 486	33 625	209 032	395 476	485 195	1 129 503	2 263 943
1989	2 828	9 415	35 787	238 688	425 213	486 628	1 065 101	2 263 660
1988	3 056	10 120	39 198	252 292	447 273	481 697	1 040 728	2 274 364
1987	3 268	10 662	41 266	262 222	439 576	461 215	1 016 172	2 234 381
1986	3 751	11 404	45 091	291 584	479 894	514 199	1 092 745	2 438 668

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.37 framgår att antalet svin totalt har minskat sedan 1987, medan antalet svin i besättningar med minst 250 svin har ökat under samma period. Detta har medfört att andelen svin i besättningar med högst 249 svin har minskat från 34 % till 27 %.

Tabell 9.38 på nästa sida visar också den snabba omstruktureringen av svinproduktionen. Sedan 1987 har antalet företag med svin minskat med 19 % och det är de mindre företagen som minskat. Under perioden har sålunda företag med mindre än 250 svin minskat med 23 % medan antalet företag med minst 250 svin har ökat med 4 %.

Tabell 9.38
Antal företag med respektive utan svin efter besättningsstorlek 1991
Number of holdings with or without pigs by size of stocks in 1991

Område; storleksgrupp	Företag med svin; besättningsstorlek, antal svin							Summa	Företag utan svin
	1 – 2	3 – 9	10 – 24	25 – 99	100 – 249	250 – 499	Över 499		
Län									
Stockholms	18	20	23	25	10	8	12	116	1 765
Uppsala	38	57	65	114	80	42	29	425	2 661
Södermanlands	32	30	36	59	40	29	33	259	2 037
Östergötlands	55	34	42	66	82	44	61	384	3 795
Jönköpings	128	83	103	89	30	17	12	462	4 422
Kronobergs	68	70	84	74	41	24	16	377	3 072
Kalmar	106	73	59	83	73	56	70	520	3 734
Gotlands	59	65	93	116	88	47	30	498	1 699
Blekinge	56	38	38	67	36	37	43	315	1 419
Kristianstads	89	147	315	646	393	262	191	2 043	4 051
Malmöhus	73	134	291	766	502	250	165	2 181	4 504
Hallands	81	150	265	591	406	207	128	1 828	3 083
Göteborgs o Bohus	74	71	73	84	36	14	10	362	3 412
Älvsborgs	124	133	142	191	103	50	30	773	6 692
Skaraborgs	67	125	175	312	226	147	150	1 202	6 294
Värmlands	84	44	22	31	28	29	28	266	4 483
Örebro	25	28	25	37	26	20	22	183	2 701
Västmanlands	26	42	28	48	35	24	21	224	2 285
Kopparbergs	56	39	18	30	10	10	6	169	2 669
Gävleborgs	113	72	38	31	14	7	12	287	3 228
Västernorrlands	75	29	22	15	8	8	4	161	3 409
Jämtlands	69	30	12	7	11	5	3	137	2 700
Västerbottens	68	53	44	55	24	24	21	289	4 029
Norrbottens	32	21	10	9	3	1	4	80	2 253
Produktionsområden									
Götalands södra slättbygder	61	140	315	864	734	429	321	2 864	4 913
" mellanbygder	160	205	384	742	472	304	227	2 494	6 552
" norra slättbygder	95	151	229	415	326	197	204	1 617	9 258
Svealands slättbygder	125	170	169	285	204	143	136	1 232	11 473
Götalands skogsbygder	645	614	744	1 056	476	220	151	3 906	23 873
Mellersta Sveriges skogsbygder	156	97	60	74	37	22	19	465	8 250
Nedre Norrland	259	130	66	46	28	22	18	569	9 118
Övre Norrland	115	81	56	64	28	25	25	394	6 960
Storleksgrupp, hektar åkermark									
0,0 – 2,0	–	–	–	–	–	64	100	164	220
2,1 – 5,0	230	136	112	84	19	8	8	597	13 683
5,1 – 10,0	405	326	361	366	72	22	7	1 559	16 977
10,1 – 20,0	460	452	600	975	353	103	37	2 980	17 094
20,1 – 30,0	207	266	379	773	460	166	49	2 300	9 412
30,1 – 50,0	206	267	353	817	695	369	159	2 866	10 923
50,1 – 100,0	97	122	187	456	575	462	379	2 278	8 838
Över 100,0	11	19	31	75	131	168	362	797	3 250
Hela riket									
1991	1 616	1 588	2 023	3 546	2 305	1 362	1 101	13 541	80 397
1990	1 723	1 601	2 099	3 888	2 488	1 397	1 105	14 301	82 644
1989	1 869	1 762	2 209	4 402	2 669	1 409	1 087	15 407	83 493
1988	2 017	1 896	2 424	4 597	2 825	1 410	1 084	16 253	84 996
1987	2 154	1 997	2 573	4 842	2 773	1 339	1 039	16 717	87 191
1986	2 500	2 155	2 809	5 367	3 061	1 489	1 117	18 498	88 115

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Som framgår av tabell 9.39 utgör antalet företag med högst 2,0 hektar åkermark och minst 250 svin omkring 1 % av samtliga företag med svin.

Andelen företag med svin varierar mycket mellan olika delar av landet. "Svintätast" är Götalands södra slättbygder, där mer än vart tredje företag har svin. I Norrland har endast vart artonde företag svin.

Tabell 9.39
Antal företag med svin 1991
Number of holdings with pigs in 1991

Område	Företag med mer än 2,0 hektar åkermark		Företag med högst 2,0 hektar åkermark och minst 250 svin
	Totala antalet företag	Antalet företag med svin	
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	7 677	2 805	59
" mellanbygder	8 974	2 457	37
" norra slättbygder	10 811	1 593	24
Svealands slättbygder	12 665	1 215	17
Götalands skogsbygder	27 697	3 884	22
Mellersta Sveriges skogsbygder	8 702	462	3
Nedre Norrland	9 680	569	-
Övre Norrland	7 348	392	2
Hela riket			
1991	93 554	13 377	164
1990	96 560	14 149	152
1989	96 553	15 277	130
1988	100 906	16 130	123
1987	103 591	16 614	103
1986	106 279	18 387	111

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.40 visar att svinskötsel ofta, även för stora svinbesättningar, kombineras med annan husdjursskötsel.

Annan publicering
Uppgifterna om antal svin och antal företag med svin är hämtade ur Statistiska meddelanden, serie J, från Lantbrukets företagsregister.

Tabell 9.40
Antal företag med svin och andra djurslag 1991
Number of holdings with pigs and other livestock in 1991

Slag av företag	Med enbart svin	Med även andra djurslag	Summa
Företag med svin			
Med 1 - 9 svin	317	2 887	3 204
" 10 - 24 "	292	1 731	2 023
" 25 - 99 "	873	2 673	3 546
" över 99 "	2 620	2 148	4 768
Summa	4 102	9 439	13 541

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Kontrollverksamheten

Suggkontrollen
Suggkontroll finns i två former, nämligen officiell kontroll och brukskontroll.

I den officiella formen redovisas djurens identitet och härstamning. Djurägaren registrerar antalet levande och döda smågrisar per kull vid födseln. Antalet överlevande grisar kontrolleras två till sex veckor efter födseln av en serviceassistent. Uppgifter över antal överlevande grisar per kull ger tillsammans med grisningsintervall underlag för beräkning av antal kontrollerade grisar per sugga och år.

Genom brukskontrollen registreras uppgifter om djurens identitet och härstamning. Producenten redovisar antal födda och avvanda grisar per kull. Dessa uppgifter ger tillsammans med siffror över grisningsintervall underlag för beräkning av antal avvanda grisar per sugga och år.

Databearbetad suggkontroll omfattade 1990/91 ca 22 % av samtliga suggor. Anslutningen är högst bland större besättningar.

Bland suggorna i officiell kontroll dominerar lantras och Yorkshire, se tabell 9.41. Hampshire och Duroc används framförallt i avelsarbetet för att ta fram flerraskorsningar i bruksproduktionen.

Tabell 9.41
Suggkontrollens omfattning 1990/91[1]
Number of herds in the sow litter recording in 1990/91

Förening	Antal besättningar			Antal suggor					
	Officiell kontroll		Bruks-	Officiell kontroll					Bruks-
	Samtliga	Därav galtpro-ducerande	kontroll	Totalt	Därav Lantras	York-shire	Hamp-shire	Duroc	kontroll[2]
Skanek	171	27	333	4 349	1 333	1 304	420	0	9 694
Avelspoolen	49	13	17	1 965	745	355	4	160	767
Kristianstad-Blekinge Slakteriförening	24	5	45	1 083	207	405	40	0	2 070
Kalmar läns Slakterier, Kalmar	14	4	3	912	139	413	9	0	395
Kalmar läns Slakterier, Alvesta	27	1	22	570	208	60	0	0	96
Scan Väst, Varberg	40	4	59	1 338	698	144	0	0	2 250
Scan Väst, Kil	5	1	2	343	7	217	0	0	0
Scan Väst, Borås	7	0	3	84	14	10	0	0	40
Södra Älvsborg	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Skara Semin	99	8	121	3 188	1 169	739	109	0	1 884
Farmek, Visby	40	3	9	1 014	232	75	0	0	152
Farmek, Linköping	23	3	28	888	367	99	0	0	410
Farmek, Nyköping	4	1	29	197	51	8	0	0	629
Farmek, Örebro	5	1	33	203	51	4	0	0	1 043
Farmek, Västerås	12	4	8	637	275	344	0	0	449
Farmek, Uppsala	10	2	23	380	66	36	38	0	1 278
NNP Husdjurstjänst	–	–	1	–	–	–	–	–	51
Norrlands Slakteriförening, Södra	2	0	5	89	31	0	0	0	178
Norrlands Slakteriförening, Norra	6	5	1	316	121	118	33	0	34
Norrbotten	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt									
1990/91	542	82	742	17 556	5 714	4 331	653	160	21 420
1989/90	567	86	801	20 936	6 908	4 446	966	156	29 000
1988/89	602	85	790	22 502	7 915	4 585	1 235	187	28 062
1987/88	642	83	715	23 499	8 651	4 357	1 169	192	24 474
1986/87	651	89	692	22 773	8 575	4 079	1 071	207	24 321
1985/86	670	99	702	24 096	9 936	4 002	1 053	203	26 355

1) Avser perioden september–augusti.
2) Avser databearbetad brukskontroll.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, suggkontrollen.

Tabell 9.42
Resultat från suggkontrollen 1988/89–1990/91[1]
Results of the sow litter recording 1988–1990/91

		Officiell kontroll[2]						Brukskontroll						
		Antal grisningar	Medelantal grisar per kull		Ålder vid grisning, dagar	Grisningsintervall, dagar	Antal kontrollerade grisar per sugga och år	Antal grisningar	Medelantal grisar per kull		Ålder vid grisning, dagar	Grisningsintervall, dagar	Antal kontrollerade grisar per sugga och år	Antal avvanda grisar per sugga och år
			Vid födseln	Vid kontroll					Vid födseln	Vid avvänjning				
1988/89	Gyltor	5 539	10,2	8,7	380			9 875	10,2	8,9	385			
	Suggor	21 442	11,8	9,5		177	19,4	37 455	12,0	9,5		173	19,8	19,4
1989/90	Gyltor	5 087	10,4	9,0	383			10 311	10,3	8,9	385			
	Suggor	20 577	11,9	9,6		176	19,7	41 732	12,0	9,6		171	20,1	19,9
1990/91	Gyltor	4 418	10,3	8,9	380			9 399	10,2	9,3	384			
	Suggor	19 158	11,9	9,6		175	19,6	38 410	11,9	9,6		171	20,2	19,6

1) Avser perioden september–augusti.
2) Resultaten avser officiell kontroll exklusive avelsbesättningar.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, suggkontrollen.

Som framgår av tabell 9.42 är skillnaderna mellan de två kontrollformerna små.
Den genomsnittliga åldern vid första grisning är 382 dagar och det genomsnittliga intervallet mellan grisningar 173 dagar. I medeltal producerade varje sugga 19,6 avvanda grisar per år. Antalet har från början av åttiotalet ökat med ca två grisar, främst beroende på att grisningsintervallen minskat.

Svinstamkontrollen
Kontrollen äger rum vid särskilda kontrollstationer som godkänts av Jordbruksverket (motsvarande). Under 1991 fanns det två sådana stationer. För att få delta i kontrollen måste besättningarna uppfylla vissa krav på bl.a. besättningsstorlek, härstamning, rastillhörighet och hälsotillstånd.

Efter varje avelsdjur som skall avkommebedömas tar man ut grupper om två smågrisar som levereras till kontrollstationen. Kontrollen börjar när grisarna uppnått en medelvikt av 30 kilogram och avslutas vid ca 104 kilograms levande vikt. Grisarna utfodras efter en foderplan, som är gemensam för alla kontrollstationer. Grisarnas foderförbrukning och vikt antecknas varje vecka. Efter avslutad kontroll beräknas bl.a. grisarnas genomsnittliga viktökning och foderförbrukning och efter slakt mäts även grisarnas slaktegenskaper.

Under 1990/91 kontrollerades ca 4 400 svin. Av dessa var 35 % av lantras, 38 % av Yorkshire, 20 % av Hampshire, 4 % av Duroc och 4 % korsningsdjur av Hampshire-Duroc. Med den starka inriktningen på flerraskorsning har prövningen främst av Hampshire ökat medan prövning av Lantras och Yorkshire minskat eller varit oförändrad under den senaste femårsperioden. Svin av lantras och Yorkshireras har haft de bästa resultaten både vad avser tillväxt och foderutnyttjande samt slaktresultat under den senaste femårsperioden.

Annan publicering
Uppgifter om kontrollverksamheten för svin är hämtade ur Svensk Husdjursskötsels meddelanden.

Tabell 9.43
Svinstamkontrollens omfattning samt medeltal av uppnådda resultat 1985/86–1990/91[1]
Scope of the pig progeny testing and averages of the results in 1985/86–1990/91

Ras; år	Antal kontrollerade svin	Vikt vid slakt, kg	Tillväxt per djur och dag, gram	Foderförbrukning: Kg foder per kg tillväxt	Slaktresultat		
					Kroppslängd, cm	Ryggspäckets tjocklek m.m.	Andel kött i slaktkroppen, procent
Lantras							
1990/91	1 544	104,2	951	2,64	99,5	22,0	61,1
1989/90	1 572	104,2	929	2,69	100,1	21,7	60,8
1988/89	1 642	103,8	932	2,70	99,6	22,3	60,2
1987/88	1 774	102,3	919	2,71	99,4	21,5	60,2
1986/87	1 692	102,6	927	2,70	100,1	21,5	60,6
1985/86	1 840	102,4	914	2,74	100,3	21,8	59,7
Yorkshire							
1990/91	1 658	104,2	957	2,63	96,3	23,5	61,5
1989/90	1 664	104,5	936	2,66	97,2	23,2	61,1
1988/89	1 656	103,9	939	2,66	96,8	24,0	60,5
1987/88	1 632	102,4	928	2,65	97,0	23,0	60,7
1986/87	1 598	102,8	935	2,65	97,4	23,2	60,7
1985/86	1 554	102,4	913	2,71	97,9	23,7	59,7
Hampshire							
1990/91	866	103,9	925	2,69	92,7	23,9	62,0
1989/90	908	104,2	899	2,73	93,1	23,9	61,4
1988/89	1 020	103,7	903	2,73	92,8	24,9	60,8
1987/88	1 092	102,2	884	2,75	92,7	24,5	60,8
1986/87	936	102,5	886	2,76	93,4	24,5	60,4
1985/86	810	102,2	866	2,82	93,6	24,5	60,5
Duroc							
1990/91	166	104,3	933	2,75	95,3	24,5	59,3
1989/90	146	104,5	888	2,83	95,6	25,3	58,7
1988/89	142	103,7	920	2,72	95,0	25,5	58,6
1987/88	130	102,5	892	2,75	95,5	24,7	58,6
1986/87	276	102,6	896	2,77	95,3	24,8	58,4
1985/86	310	102,0	870	2,86	94,7	25,3	58,4

1) Avser perioden september–augusti.

Källa: Svensk Husdjursskötsel, svinstamkontrollen.

Galtar och betäckta suggor

SCB insamlar varje månad uppgifter om antalet galtar och antalet betäckta suggor. Uppgifterna används bl.a. för prognoser över svinslakten.

Galthållarregistret aktualiseras fortlöpande genom att Svensk Husdjursskötsel till SCB rapporterar försäljningar av nytillkomna galtar från besättningar inom suggkontrollen. Dessutom inhämtas uppgifter om andrahandsförsäljningar av galtar direkt från säljarna.

Tabell 9.44
Antal betäckta suggor och medelantal tjänstbara galtar 1991
Number of covered sows and average number of boars in 1991

Område	Betäckta suggor	Tjänstbara galtar, årsmedeltal
Län		
Stockholms	2 051	38
Uppsala	15 269	282
Södermanlands	13 924	199
Östergötlands	19 070	309
Jönköpings	6 457	166
Kronobergs	7 429	165
Kalmar	20 937	330
Gotlands	11 627	221
Blekinge	7 154	142
Kristianstads	74 690	1 171
Malmöhus	82 735	1 445
Hallands	57 886	988
Göteborgs o Bohus	4 374	102
Älvsborgs	17 000	382
Skaraborgs	46 801	849
Värmlands	6 332	137
Örebro	5 469	102
Västmanlands	9 121	154
Kopparbergs	2 221	56
Gävleborgs	2 900	67
Västernorrlands	1 883	47
Jämtlands	1 087	28
Västerbottens	6 573	136
Norrbottens	1 361	25
Hela riket		
1991	424 351	7 477
1990	430 542	8 043
1989	452 900	8 763
1988	481 805	9 331
1987	463 143	9 136
1986	478 436	9 777

Källa: SCB, galt- och betäckningsstatistik.

Annan publicering
Uppgifterna rörande galt- och betäckningsstatistiken är hämtade ur Statistiska meddelanden, serie J 21.

Slakt

Av tabellen framgår bl.a. att den totala slakten av svin minskat med ca 8 % jämfört med 1990. Medelslaktvikterna ökade något från 1986 till 1990, men ligger 1991 på samma nivå som 1986 och 1987.

Tabell 9.45
Antal slaktkroppar av svin och medelslaktvikter 1991
Number of slaughtered animals and average weight of carcases in 1991

Antal slaktkroppar; medelslaktvikter; typ av slakt	Svin inkl. spädgris
Antal slaktkroppar	
Typ av slakt	
Godkänd slakt	3 351 848
Hemslakt	20 600
Summa	
1991	3 372 448
1990	3 652 850
1989	3 824 363
1988	3 711 127
1987	3 615 116
1986	3 918 019
Medelslaktvikter, kilogram[1]	
1991	79,7
1990	80,2
1989	80,2
1988	80,7
1987	79,6
1986	79,0

1) Medelslaktvikten för hemslakt antas vara densamma som för godkänd slakt.

Källa: Statens jordbruksverk.

Annan publicering
I Jordbruksekonomiska meddelanden har uppgifter om antalet besiktigade respektive godkända slaktdjur redovisats varje månad sedan 1950.

Djursjukdomar

Uppgifterna över behandlade svinsjukdomar är hämtade ur det djursjukdatasystem som administreras av Svensk Husdjursskötsel sedan 1984. I tabell 9.46 redovisas rapporterade veterinär- och djurägarbehandlingar dels för två angivna sjukdomar dels för samtliga sjukdomsbehandlingar per 100 svin enligt SCBs lantbruksregister. Statistiken över veterinärbehandlade sjukdomar torde vara någorlunda fullständig. Antalet veterinärbehandlingar per 100 djur varierar starkt mellan områden. En mycket stor del av sjukdomsbehandlingar på grisar utförs av djurägarna själva. I detta fall är rapporteringen ofta mycket ofullständig. I områden med bra rapportering ligger totalnivån på drygt 40 sjukdomsbehandlingar per 100 djur. Man kan anta att det totala antalet sjukdomsfall per djur kan ligga på denna nivå.

Tabell 9.46
Svinsjukdomar. Antal rapporterade sjukdomsbehandlingar per 100 djur 1991
Diseases of pigs. Treatments per 100 animals in 1991

Område	Veterinärbehandlade sjukdomar			Djurägarbehandlade sjukdomar		
	Agalakti[1]	Spädgris-enteriter[2]	Samtliga sjukdoms-behandlingar[3]	Agalakti[1]	Spädgris-enteriter[2]	Samtliga sjukdoms-behandlingar[3]
Län						
Stockholms	0,6	0,1	1,4	1,3	0,2	3,8
Uppsala	3,1	5,3	27,9	0,8	1,4	10,7
Södermanlands	0,8	0,4	2,0	0	0,3	3,9
Östergötlands	0,9	0,7	4,2	0,6	1,8	11,2
Jönköpings	0,9	0,4	5,0	0,2	0,4	7,2
Kronobergs	1,5	1,7	10,6	0	0,1	0,9
Kalmar	0,9	0,5	2,2	0,2	0,1	0,8
Gotlands	1,1	0,4	2,9	0,1	1,6	30,1
Blekinge	1,2	2,4	6,4	0	0	0
Kristianstads	1,6	2,0	10,6	0,5	4,5	19,0
Malmöhus	2,8	4,0	15,0	0,1	10,2	40,5
Hallands	2,0	2,2	7,9	0,3	1,6	17,2
Göteborgs o Bohus	1,0	0,7	5,2	0	0	0,2
Älvsborgs	3,3	2,5	11,4	0,1	0,1	0,5
Skaraborgs	1,6	1,6	8,0	0,7	1,9	7,4
Värmlands	0,9	0,3	5,1	2,3	6,7	14,2
Örebro	1,1	1,2	19,8	1,3	5,0	27,2
Västmanlands	1,2	0,9	5,7	0,3	0,3	9,0
Kopparbergs	1,2	0,9	9,3	1,6	1,6	30,4
Gävleborgs	1,1	0,7	6,5	0	0,3	5,6
Västernorrlands	1,2	2,5	8,6	2,4	5,0	21,4
Jämtlands	1,0	0,2	5,0	0	0	0,1
Västerbottens	0,6	0,4	2,9	1,0	1,6	5,5
Norrbottens	0,4	0	2,7	0	0	0,1
Hela riket	1,8	2,2	9,6	0,4	3,6	17,7

1) Agalakti är mjölkfeber på suggor. Antal behandlingar per 100 kullar.
2) Spädgrisenteriter avser diarréer t.o.m. avvänjning. Antal behandlingar per 100 smågrisar.
3) Antal behandlingar per 100 svin.

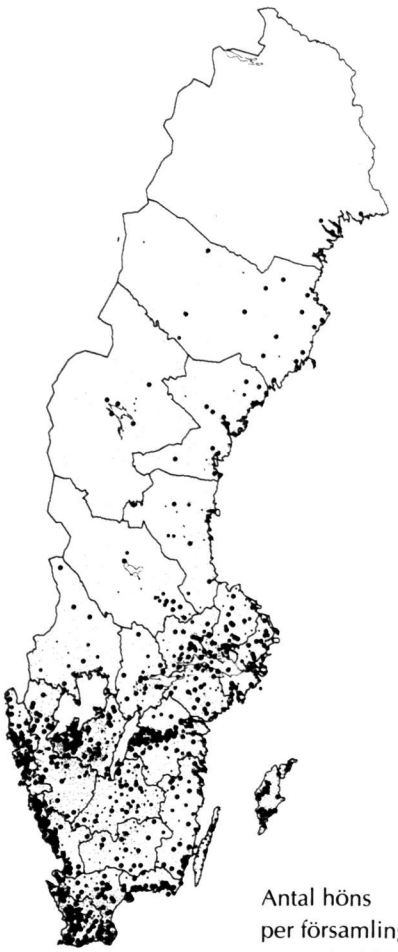
Höns

Antal, besättningar

Uppgifter om antal höns erhålls årligen genom lantbruksregistret.

Den 13 juni 1991 fanns höns vid 12 500 företag och kycklingar av värpras vid 2 000 företag. Slaktkycklingar fanns vid ca 90 företag.

Karta 9.48
Den geografiska fördelningen av höns 1991
Distribution of hens in 1991

Tabell 9.47
Antal höns 1991
Number of fowls in 1991

Område; storleksgrupp	Höns och kycklingar			Summa
	Höns	Kycklingar av värpras	Slakt-kycklingar	
Län				
Stockholms	184 247	14 166	–	198 413
Uppsala	179 175	54 923	–	234 098
Södermanlands	242 563	48 383	212 600	503 546
Östergötlands	761 642	234 703	111 500	1 107 845
Jönköpings	76 575	123 705	–	200 280
Kronobergs	103 881	123 749	81 000	308 630
Kalmar	572 521	215 376	197 500	985 397
Gotlands	123 027	40 116	246 100	409 243
Blekinge	215 326	59 776	672 860	947 962
Kristianstads	416 168	92 865	672 587	1 181 620
Malmöhus	887 104	766 046	180 350	1 833 500
Hallands	825 370	315 865	426 325	1 567 560
Göteborgs o Bohus	108 768	20 887	–	129 655
Älvsborgs	305 686	179 440	89 000	574 126
Skaraborgs	492 249	111 219	124 000	727 468
Värmlands	57 133	5 126	–	62 259
Örebro	102 802	79 594	–	182 396
Västmanlands	101 368	2 372	20 500	124 240
Kopparbergs	82 952	5 121	–	88 073
Gävleborgs	34 848	19 531	–	54 379
Västernorrlands	83 319	36 899	–	120 218
Jämtlands	34 544	8 573	–	43 117
Västerbottens	88 743	21 040	–	109 783
Norrbottens	65 163	445	–	65 608
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	1 284 537	616 849	686 575	2 587 961
" mellanbygder	1 030 478	724 931	1 262 700	3 018 109
" norra slättbygder	1 109 542	339 403	226 500	1 675 445
Svealands slättbygder	794 890	150 514	233 100	1 178 504
Götalands skogsbygder	1 321 924	544 723	616 447	2 483 094
Mellersta Sveriges skogsbygder	298 624	134 712	9 000	442 336
Nedre Norrland	150 645	47 181	–	197 826
Övre Norrland	154 534	21 607	–	176 141
Storleksgrupp, hektar åkermark				
0,0 – 2,0	2 390 021	1 627 325	1 359 350	5 376 696
2,1 – 5,0	230 088	52 797	100 700	383 585
5,1 – 10,0	242 335	94 714	67 887	404 936
10,1 – 20,0	494 188	87 925	193 585	775 698
20,1 – 30,0	331 189	123 287	83 100	537 576
30,1 – 50,0	859 240	201 869	314 200	1 375 309
50,1 – 100,0	770 709	193 057	406 000	1 369 766
Över 100,0	827 404	198 946	509 500	1 535 850
Hela riket				
1991	6 145 174	2 579 920	3 034 322	11 759 416
1990	6 391 943	2 175 676	2 743 798	11 311 417
1989	6 366 499	2 267 732	2 524 830	11 159 061
1988	6 411 821	2 274 343	2 311 850	10 998 014
1987	6 369 789	2 161 279	2 289 383	10 820 451
1986	6 376 560	2 151 120	2 894 151	11 421 831

Källa: SCB, lantbruksregistret.

I tabell 9.47 kan särskilt noteras den stora ökningen av antalet kycklingar av värpras som skett mellan de två senaste åren. Denna ökning är en följd av den relativt goda lönsamhet som rått inom produktionsgrenen.

De län som har flest värphöns är Östergötlands, Malmöhus och Hallands län. 40 % av landets värphöns finns i något av dessa tre län. I Norrland finns endast ca 5 % av värphönsen.

Ca 40 % av antalet höns och nästan två tredjedelar av antalet kycklingar av värpras finns vid stora djurbesättningar på företag med högst 2,0 hektar åkermark. Drygt 40 % av slaktkycklingarna finns vid de stora djurbesättningarna utan åkermark.

Tabell 9.49
Antal höns vid företag med högst 2,0 hektar åkermark och minst 1000 höns (inklusive kycklingar) 1991

Number of fowls at holdings not exceeding 2,0 hectares of arable land and with at least 1000 fowls or chickens in 1991

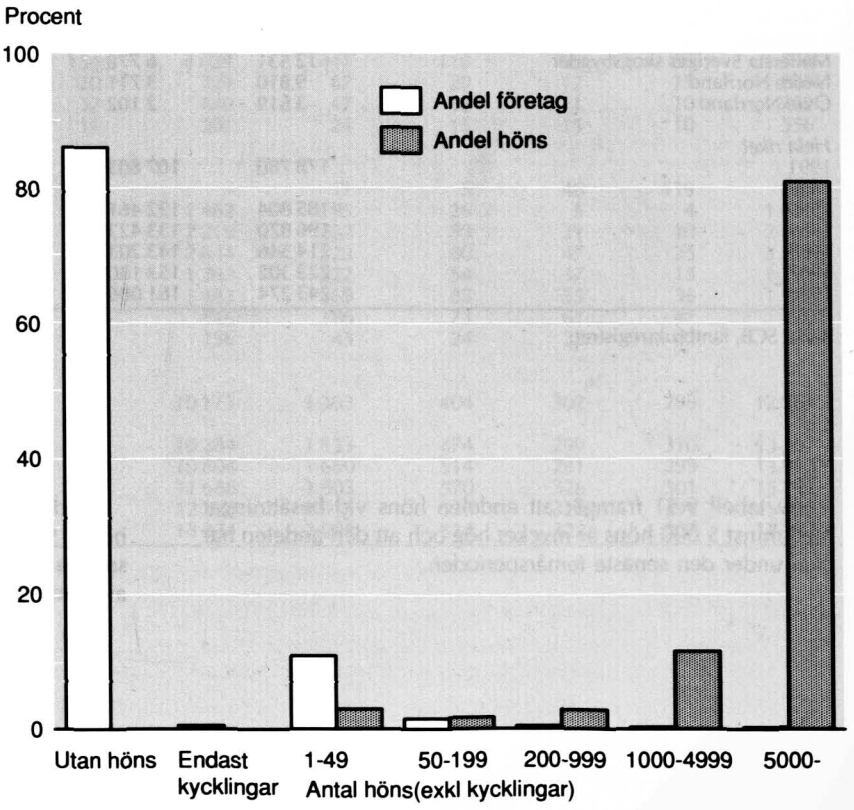
Område	Höns och kycklingar			Summa
	Höns	Kycklingar av värpras	Slakt-kycklingar	
Produktionsområden				
Götalands södra slättbygder	511 359	398 450	275 250	1 185 059
" mellanbygder	502 108	571 443	534 000	1 607 551
" norra slättbygder	401 836	103 105	75 000	579 941
Svealands slättbygder	171 635	68 877	141 100	381 612
Götalands skogsbygder	601 015	345 750	325 000	1 271 765
Mellersta Sveriges skogsbygder	137 541	75 200	9 000	221 741
Nedre Norrland	18 027	44 500	–	62 527
Övre Norrland	46 500	20 000	–	66 500
Hela riket				
1991	2 390 021	1 627 325	1 359 350	5 376 696
1990	2 587 320	1 172 798	963 498	4 723 616
1989	2 273 073	1 103 486	1 098 330	4 474 889
1988	2 233 404	1 133 919	1 117 150	4 484 473
1987	2 186 683	1 083 019	1 005 133	4 274 835
1986	2 235 505	1 113 159	1 352 251	4 700 915

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av diagrammet framgår att en mycket stor andel av hönsen (drygt 80 %) finns vid företag med mer än 5 000 höns. Andelen företag i denna storleksgrupp är däremot mycket liten (2 % av totala antalet företag med höns).

Diagram 9.50
Antal företag och höns procentuellt fördelade efter hönsbesättningarnas storlek 1991

Number of holdings and number of fowls distributed by size of stocks in 1991.

Tabell 9.51
Antal höns (exklusive kycklingar) efter besättningsstorlek 1991
Number of fowls by size of stocks in 1991

Område	Besättningsstorlek, antal höns (exklusive kycklingar)					Summa
	1-49	50-199	200-999	1 000-4 999	Över 4 999	
Län						
Stockholms	4 323	4 512	6 015	12 224	157 173	184 247
Uppsala	6 218	6 493	9 274	13 940	143 250	179 175
Södermanlands	5 663	4 858	8 680	9 800	213 562	242 563
Östergötlands	7 880	6 198	7 300	62 966	677 298	761 642
Jönköpings	20 279	5 846	5 930	10 500	34 020	76 575
Kronobergs	9 020	3 247	1 850	22 700	67 064	103 881
Kalmar	13 268	4 640	6 924	27 958	519 731	572 521
Gotlands	3 650	1 450	4 360	31 985	81 582	123 027
Blekinge	3 934	1 035	8 110	31 600	170 647	215 326
Kristianstads	12 876	5 670	8 740	43 535	345 347	416 168
Malmöhus	13 273	9 065	20 364	55 457	788 945	887 104
Hallands	7 496	6 835	21 295	134 080	655 664	825 370
Göteborgs o Bohus	10 851	8 462	6 615	26 250	56 590	108 768
Älvsborgs	17 200	8 823	10 567	18 496	250 600	305 686
Skaraborgs	12 943	12 825	10 024	90 823	365 634	492 249
Värmlands	4 801	2 170	2 755	12 307	35 100	57 133
Örebro	5 124	4 097	5 370	16 402	71 809	102 802
Västmanlands	3 368	3 371	11 775	28 556	54 298	101 368
Kopparbergs	3 457	2 855	3 430	9 610	63 600	82 952
Gävleborgs	3 845	1 825	1 573	5 005	22 600	34 848
Västernorrlands	3 419	610	1 920	14 600	62 770	83 319
Jämtlands	2 671	1 044	250	3 950	26 629	34 544
Västerbottens	2 040	1 390	7 102	19 211	59 000	88 743
Norrbottens	1 181	482	–	6 600	56 900	65 163
Produktionsområden						
Götalands södra slättbygder	12 774	10 355	33 440	135 627	1 092 341	1 284 537
" mellanbygder	19 258	8 383	17 159	100 085	885 593	1 030 478
" norra slättbygder	18 346	19 019	16 307	136 948	918 922	1 109 542
Svealands slättbygder	22 805	23 246	39 404	85 702	623 733	794 890
Götalands skogsbygder	79 637	34 209	44 093	169 949	994 036	1 321 924
Mellersta Sveriges skogsbygder	12 531	6 778	8 575	26 451	244 289	298 624
Nedre Norrland	9 810	3 711	4 143	27 982	104 999	150 645
Övre Norrland	3 619	2 102	7 102	25 811	115 900	154 534
Hela riket						
1991	178 780	107 803	170 223	708 555	4 979 813	6 145 174
1990	185 804	122 461	203 131	693 878	5 186 669	6 391 943
1989	196 870	133 423	223 074	647 315	5 165 817	6 366 499
1988	214 546	143 203	247 308	761 433	5 045 331	6 411 821
1987	223 302	153 130	259 588	760 282	4 973 487	6 369 789
1986	243 274	161 008	263 835	748 491	4 959 952	6 376 560

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.51 framgår att andelen höns vid besättningar med minst 5 000 höns är mycket hög och att den andelen har ökat under den senaste femårsperioden.

Under samma period har antalet höns i besättningar med högst 999 höns minskat med drygt 30 %. Den relativt snabba omstruktureringen av äggproduktionen framgår även av tabell 9.52 på nästa sida.

Tabell 9.52
Antal företag med höns efter besättningsstorlek 1991
Number of holdings with fowls by size of stocks in 1991

Område; storleksgrupp	Besättningsstorlek, antal höns (exklusive kycklingar)						Summa
	0	1–49	50–199	200–999	1 000–4 999	Över 4 999	
Län							
Stockholms	2	223	52	14	5	8	304
Uppsala	11	315	79	24	8	9	446
Södermanlands	16	284	56	18	5	9	388
Östergötlands	23	413	77	21	24	50	608
Jönköpings	26	1 174	80	15	4	4	1 303
Kronobergs	21	537	46	4	6	7	621
Kalmar	31	740	65	17	11	19	883
Gotlands	12	210	21	8	14	9	274
Blekinge	18	234	15	16	15	12	310
Kristianstads	45	767	78	21	18	17	946
Malmöhus	34	747	121	39	24	23	988
Hallands	33	437	77	49	60	44	700
Göteborgs o Bohus	13	573	103	20	10	6	725
Älvsborgs	40	1 011	107	26	9	18	1 211
Skaraborgs	27	664	159	30	37	27	944
Värmlands	6	302	28	7	4	3	350
Örebro	10	266	48	17	7	7	355
Västmanlands	11	178	48	25	12	5	279
Kopparbergs	7	187	38	8	4	3	247
Gävleborgs	6	230	23	5	2	1	267
Västernorrlands	14	250	8	4	6	4	286
Jämtlands	8	184	14	1	2	3	212
Västerbottens	6	158	14	15	12	4	209
Norrbottens	4	89	6	–	3	6	108
Produktionsområden							
Götalands södra slättbygder	48	709	133	71	58	55	1 074
" mellanbygder	70	1 089	121	35	44	40	1 399
" norra slättbygder	47	935	228	47	55	68	1 380
Svealands slättbygder	42	1 161	282	94	38	35	1 652
Götalands skogsbygder	154	4 629	441	110	69	65	5 468
Mellersta Sveriges skogsbygder	20	729	87	20	12	15	883
Nedre Norrland	32	640	47	12	11	10	752
Övre Norrland	11	281	24	15	15	10	356
Storleksgrupp, hektar åkermark							
0,0 – 2,0	52	–	1	5	46	119	223
2,1 – 5,0	58	1 462	95	26	5	4	1 650
5,1 – 10,0	68	2 219	222	59	29	10	2 607
10,1 – 20,0	82	2 644	323	80	47	25	3 201
20,1 – 30,0	46	1 393	222	54	37	15	1 767
30,1 – 50,0	59	1 483	269	83	55	36	1 985
50,1 – 100,0	37	816	186	73	61	47	1 220
Över 100,0	22	156	45	24	22	42	311
Hela riket							
1991	424	10 173	1 363	404	302	298	12 964
1990	397	10 284	1 533	474	299	310	13 297
1989	425	10 804	1 650	514	281	299	13 973
1988	443	11 688	1 803	570	326	301	15 131
1987	461	12 225	1 915	596	327	299	15 823
1986	527	13 334	2 008	614	322	307	17 112

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Tabell 9.53
Antal företag med höns (exkl. kycklingar) 1991
Number of holdings with fowls in 1991

Område	Företag med mer än 2,0 ha åkermark		Företag med högst 2,0 ha åkermark och minst 1 000 höns inkl. kycklingar
	Totala antalet företag	Totala antalet med höns exkl. kycklingar	Totala antalet med höns exkl. kycklingar
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	7 677	992	34
" mellanbygder	8 974	1 300	29
" norra slättbygder	10 811	1 301	32
Svealands slättbygder	12 665	1 596	14
Götalands skogsbygder	27 697	5 269	45
Mellersta Sveriges skogsbygder	8 702	854	9
Nedre Norrland	9 680	715	5
Övre Norrland	7 348	342	3
Hela riket			
1991	93 554	12 369	171
1990	96 560	12 714	186
1989	98 553	13 381	167
1988	100 906	14 688	165
1987	103 591	15 196	166
1986	106 279	16 411	169

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Av tabell 9.53 framgår att antalet företag med höns har minskat med en fjärdedel under den senaste femårsperioden. Även andelen företag med höns har minskat något. Drygt 40 % av företagen med höns finns i Götalands skogsbygder.

Annan publicering
Uppgifter om antal höns och antal företag med höns är hämtade ur Statistiska meddelanden, serie J 20, från Lantbrukets företagsregister.

Tabell 9.54
Antal företag med höns (inkl. kycklingar) och andra djurslag 1991
Number of holdings with fowls and other livestock in 1991

Slag av företag	Med enbart höns (inkl. kycklingar)	Med även andra djurslag	Summa
Företag med höns och kycklingar			
Utan höns	145	279	424
Med 1 – 49 höns[1]	1 503	8 670	10 173
" 50 – 199 höns[1]	261	1 102	1 363
" 200 – 999 höns[1]	133	271	404
" 1 000 – 4 999 höns[1]	165	137	302
" över 4 999 höns[1]	237	61	298
Summa	2 444	10 520	12 964

1) Exklusive kycklingar.

Av tabell 9.54 framgår bl.a. att företagen med få höns i regel också har andra husdjur.De stora besättningarna, med 5 000 höns eller fler, finns däremot vanligen vid företag som endast har höns.

Biodling

I tablån nedan redovisas antalet medlemmar i Sveriges Biodlares Riksförbund, antalet bisamhällen och skörden av bihonung och vax under perioden 1986–1991.

År	Antal medlemmar	Antal bisamhällen		Skörd, 1 000 kg	
		Invintrade föregående höst	Därav vinterförluster	Honung	Rensat vax
1991	17 964	66 267	9 965	1 789	–[1]
1990	17 923	88 040	5 665	2 415	47
1989	17 964	95 422	6 358	4 656	59
1988	18 030	90 400	10 703	2 917	51
1987	18 403	90 866	11 870	2 548	49
1986	18 893	95 606	13 225	3 312	58

1) Uppgiften har inte tagits fram 1991.

Uppgifter om biodling är hämtade ur Bitidning utgiven av Sveriges Biodlares Riksförbund och baseras ursprungligen på en postenkät bland förbundets medlemmar.

Getter

I lantbruksregistret 1989 insamlades uppgifter om antalet getter vid företag med mer än 2,0 hektar åker.

Uppgifterna visar att av 4 300 getter i landet finns två tredjedelar i Norrland. Nästan hälften av getterna finns vid företag med högst 10 hektar åkermark.

Tabell 9.55
Antal getter[1] 1989
Number of goats in 1989

Område	Getter födda 1988 och tidigare	Killingar	Antal företag med getter inkl. killingar
Län			
Stockholms	134	136	18
Uppsala	12	15	7
Södermanlands	29	6	10
Östergötlands	16	4	11
Jönköpings	27	7	17
Kronobergs	36	24	20
Kalmar	8	1	6
Gotlands	66	114	3
Blekinge	7	4	6
Kristianstads	147	75	27
Malmöhus	49	12	30
Hallands	20	6	12
Göteborgs o Bohus	32	21	15
Älvsborgs	22	8	14
Skaraborgs	82	70	15
Värmlands	46	23	20
Örebro	35	32	8
Västmanlands	46	30	9
Kopparbergs	172	62	27
Gävleborgs	204	67	35
Västernorrlands	302	114	34
Jämtlands	980	377	54
Västerbottens	238	114	30
Norrbottens	145	99	11
Produktionsområden			
Götalands södra slättbygder	31	2	19
" mellanbygder	93	118	27
" norra slättbygder	53	20	20
Svealands slättbygder	226	186	49
Götalands skogsbygder	330	206	106
Mellersta Sveriges skogsbygder	186	83	40
Nedre Norrland	1 161	468	111
Övre Norrland	775	338	67
Storleksgrupp, hektar åkermark			
2,1 – 5,0	433	203	
5,1 – 10,0	956	357	
10,1 – 20,0	867	470	
20,1 – 30,0	216	115	
30,1 – 50,0	183	107	
50,1 – 100,0	57	33	
Över 100,0	143	136	
Hela riket			
1989	2 855	1 421	439
1986	3 179	1 321	549

1) Vid företag med mer än 2,0 hektar åkermark.

Källa: SCB, lantbruksregistret.

Pälsdjursskötsel

Antalet aktiva uppfödare av pälsdjur vid slutet av respektive år framgår av tablån nedan.

År	*Slag av djur*					
	Mink	*Mink och räv*	*Räv*	*Chinchilla*	*Övriga*	*Summa*
1990/91	220	25	26	47	12	330
1989/90	255	38	43	47	21	404
1988/89	..	..	..	..	..	552
1987/88	366	71	85	62	57	641
1986/87	391	82	84	58	32	647
1985/86	383	89	79	56	–	607

Antalet aktiva pälsdjursuppfödare särredovisades inte 1988/89. Antalet aktiva minkuppfödare var då 439.

Antalet avelshonor redovisas i följande tablå.

År	Slag av djur		
	Mink	Räv	Chinchilla
1990/91	255 037	4 554	2 414
1989/90	285 589	9 052	2 262
1988/89	439 271	13 028	2 502
1987/88	490 324	19 463	2 448
1986/87	479 355	21 847	2 189
1985/86	482 685	19 848	2 232

Uppgifter om pälsdjursskötsel är hämtade ur en årlig redovisning från Pälsdjursuppfödares Riksförbund.

Rennäring

Uppgifter om antalet samebyar och antalet renar 1988 framgår av följande tablå.

Område; typ av sameby	*Antal byar 1988*	*Antal renar 1988*
Jämtlands län		
Fjällsameby	12	49 500
Västerbottens län		
Fjällsameby	6	46 000
Skogssameby	1	4 700
Norrbottens län		
Fjällsameby	15	130 800
Skogssameby	9	42 200
Koncessionssameby	8	19 200
Hela riket	51	292 400

Uppgifter om rennäringen är hämtade från Lantbruksstyrelsens rennäringsenhet. Sedan 1988 har inga nya uppgifter sammanställts.

Hästar

I lantbruksregistret 1991 insamlades uppgifter om antal hästar vid företag med minst 2,1 hektar åkermark. Motsvarande uppgifter inhämtades senast 1981. I en uppföljningsundersökning, som gjordes då, konstaterades att de till LBR redovisade hästarna sannolikt endast utgjorde ca 45 % av totala antalet hästar. I 1991 års blankett gjordes ett förtydligande i delavsnittet om hästar. Där står att samtliga hästar som är uppstallade inom företagets byggnader skall redovisas oavsett vem som är ägare. Detta kan ha inverkat på den kraftiga ökningen av antalet redovisade hästar mellan åren 1981 och 1991, totalt med drygt 50 %. Antalet kallblodiga hästar är 1991 i stort sett detsamma som 1981 medan antalet övriga hästar ökat med drygt 70 %. Antalet unghästar och föl har ökat med drygt 60 %. Antalet företag med hästar har minskat sedan 1981, se tabell 9.56.

Tabell 9.56
Antal hästar och antal företag med hästar 1991
Number of horses and number of holdings with horses in 1991

Område	Antal hästar			Summa	Antal företag med hästar			Summa
	Hästar födda 1988 och tidigare		Unghästar och föl födda 1989–1991		Hästar födda 1988 och tidigare		Unghästar och föl födda 1989–1991	
	Kall-blodiga	Övriga			Kall-blodiga	Övriga		
Län								
Stockholms	400	3 551	1 123	5 074	150	410	233	496
Uppsala	361	1 647	791	2 799	176	339	214	474
Södermanlands	247	1 752	714	2 713	145	347	196	449
Östergötlands	505	2 369	1 127	4 001	277	504	325	728
Jönköpings	790	1 776	976	3 542	439	521	379	900
Kronobergs	693	1 030	720	2 443	318	345	249	612
Kalmar	380	1 405	867	2 652	236	392	257	581
Gotlands	245	1 246	842	2 333	84	305	191	362
Blekinge	251	477	234	962	132	148	85	261
Kristianstads	539	2 879	1 629	5 047	265	825	539	1 037
Malmöhus	616	4 067	2 399	7 082	262	1 075	747	1 288
Hallands	460	2 405	1 394	4 259	267	597	413	826
Göteborgs o Bohus	694	1 661	826	3 181	376	427	336	733
Älvsborgs	1 007	3 344	1 872	6 223	631	847	591	1 367
Skaraborgs	623	3 329	2 122	6 074	358	831	621	1 131
Värmlands	611	1 545	780	2 936	349	473	286	746
Örebro	303	1 349	717	2 369	171	323	196	460
Västmanlands	436	1 102	603	2 141	169	281	181	416
Kopparbergs	404	776	391	1 571	273	250	160	464
Gävleborgs	785	1 166	873	2 824	421	380	263	709
Västernorrlands	688	1 042	556	2 286	381	364	243	645
Jämtlands	753	560	516	1 829	372	228	204	534
Västerbottens	450	648	445	1 543	228	234	175	428
Norrbottens	282	396	188	866	167	125	98	267
Produktionsområden								
Götalands södra slättbygder	559	4 009	2 336	6 904	252	1 087	706	1 294
" mellanbygder	830	4 666	2 849	8 345	368	1 212	814	1 479
" norra slättbygder	922	5 225	2 982	9 129	508	1 252	872	1 666
Svealands slättbygder	1 684	9 617	3 905	15 206	756	1 704	1 001	2 242
Götalands skogsbygder	4 197	11 414	6 526	22 137	2 350	3 093	2 233	5 080
Mellersta Sveriges skogsbygder	1 313	2 878	1 529	5 720	788	901	565	1 530
Nedre Norrland	2 147	2 551	1 889	6 587	1 146	918	681	1 810
Övre Norrland	871	1 162	689	2 722	479	404	310	813
Storleksgrupp, hektar åkermark								
2,1 – 5,0	1 491	3 779	1 795	7 065				
5,1 – 10,0	2 427	6 964	3 544	12 935				
10,1 – 20,0	2 935	8 109	4 446	15 490				
20,1 – 30,0	1 473	4 962	2 724	9 159				
30,1 – 50,0	2 171	5 939	3 878	11 988				
50,1 – 100,0	1 493	6 322	3 660	11 475				
Över 100,0	533	5 447	2 658	8 638				
Hela riket								
1991	12 523	41 522	22 705	76 750	6 647	10 571	7 182	15 914
1981	12 680	24 042	13 938	50 660	8 758	8 920	5 997	17 400

Källa: SCB, lantbruksregistret.

10 Förädling, handel och konsumtion

I detta kapitel redovisas uppgifter om jordbrukets leveranser av viktigare vegetabilie- och animalieprodukter samt vissa uppgifter om förädling vid kvarnar, slakterier och mejerier. Vidare redovisas kvantitets- och värdeuppgifter för konsumtionen samt s.k. försörjningsbalanser som årligen utförs av Statens jordbruksverk. I fråga om utrikeshandeln redovisas värdet av olika jordbruksprodukter och livsmedel samt fördelningen av import och export på olika länder.

Kapitel 10 innehåller avsnitt om

- Produktion och försörjningsbalanser
- Konsumtion
- Utrikeshandel

Produktion och försörjningsbalanser

Spannmål, potatis, oljeväxter

Kvantitetsuppgifter om jordbrukarnas leveranser av brödsäd, kvarnarnas förmalning, saluförd produktion av mjöl o.s.v. sammanställs och redovisas varje månad av Jordbruksverket. Uppgifter om produktion av råsprit och stärkelse erhålls genom AB Skånebrännerier respektive Sveriges Stärkelseproducenters Förening.

Resultat

Beräknade försörjningssbalanser för spannmål, potatis och fettråvaror under 1990/91 samt för några tidigare år redovisas i tabellerna 10.1, 10.2 och 10.4.

Den sammanlagda skörden av brödsäd och fodersäd uppgick 1990/91 till 6,4 miljoner ton. Vid jämförelse med 1989/90 års skörd var detta en ökning med 16 %.

Exporten av spannmål under 1990/91 uppgick för brödsäd och fodersäd till 1 136 respektive 761 tusental ton. Det innebär mer än dubbelt så stor exportvolym som 1989/90.

Jordbrukarnas leveranser av brödsäd i tusental ton under perioden 1986/87–1990/91 framgår av följande tablå.

År	Höstvete[1]	Vårvete[2]	Råg
1990/91	1 867	191	308
1989/90	1 427	165	297
1988/89	867	308	118
1987/88	1 029	388	128
1986/87	1 136	465	137

1) Avser normalvete.
2) Avser kvalitetsvete.
Anm. Uppgifterna avser regleringsår,dvs. perioden september–augusti.

Tabell 10.1
Försörjningsbalans för spannmål 1990/91. 1 000 ton
Balance sheet of grain resources 1990/91. 1 000 ton

	Brödsäd			Fodersäd[3]	Summa				
	Vete	Råg	Totalt		1990/91	1989/90	1988/89	19887/88	1986/87
Tillgångar									
Ingående lager[1]	557	172	729	722	1 451	1 321	1 392	1 291	1 862
Skörd	2 243	335	2 578	3 815	6 393	5 492	4 725	5 134	5 823
Import	47	0	47	11	58	63	130	275	87
Summa	2 847	507	3 354	4 548	7 902	6 876	6 247	6 700	7 772
Användning									
Förmalning[2]	635	117	752	117	869	880	855	830	856
Foder, utsäde och svinn	714	125	839	2 805	3 644	3 568	3 658	3 703	4 184
Export	1 046	90	1 136	776	1 912	977	413	775	1 441
Utgående lager[1]	452	175	627	850	1 477	1 451	1 321	1 392	1 291
Summa	2 847	507	3 354	4 548	7 902	6 876	6 247	6 700	7 772

1) Lager hos handelskvarnar, Svensk spannmålshandel, spannmåls- och utsädeshandlare samt beräknade lager hos jordbrukare.
2) Avser även förbrukning vid grynkvarnar, bryggerier och brännerier.
3) Inklusive malt omräknat till korn.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.2
Försörjningsbalans för potatis 1988/89–1990/91. 1 000 ton
Balance sheet of potatoe resources in 1988/89–1990/91. 1 000 ton

	1988/89	1989/90	1990/91
Tillgångar			
Skörd	1 283	1 179	1 186
Import	187	215	299
Summa	1 470	1 394	1 485
Användning			
Matpotatis	592	594	601
Fabrikspotatis[1]	349	324	307
Foder, utsäde och svinn	499	450	544
Export	30	26	33
Summa	1 470	1 394	1 485

1) Potatis för stärkelse och råsprit.

Anm. Uppgifterna avser regleringsår, d.v.s. perioden september–augusti.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.3
Tillverkning av råsprit och stärkelse 1987/88–1991/92
Production of crude alcohol and starch in 1987/88–1991/92

Råsprit respektive stärkelse	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92
Råsprit					
Förbrukning vid tillverkningen, ton					
Potatis	70 968	93 399	78 425	70 960	43 530[1]
Spannmål	38 478	36 097	46 455	40 500	32 000[1]
Produktion, 1 000 liter					
Råsprit, 50 %	42 281	46 942	49 373	44 600	40 000[1]
Stärkelse					
Förbrukning vid tillverkningen, ton					
Potatis	225 522	256 221	244 823	236 036	192 911
Produktion, ton					
Stärkelse	48 846	59 078	54 260	53 266	44 941

1) Uppgifterna är preliminära.

Källor: AB Skånebrännerier och Sveriges Stärkelseproducenters Förening u.p.a.

Tillgången av potatis ökade 1990/91 med ca 7 % jämfört med 1989/90. Användningen av matpotatis var nästan oförändrad, ca 600 000 ton, medan den använda kvantiteten potatis för stärkelse och råsprit minskade med ca 5 %.

Försörjningsbalansen för fettråvaror år 1990 visar att produktionen, som till ungefär 2/3 utgörs av vegetabiliska oljor, uppgick till 184 000 ton, en ökning med 8 % jämfört med 1989. Importen ökade med ca 7 % till 177 000 ton. Exporten ökade med 30 %.

Annan publicering
Jordbruksekonomiska meddelanden. Uppgifter om leveranser, förmalning, lager m.m. har redovisats varje månad sedan 1950. I särskilda årliga artiklar redogörs för produktionen m.m. av jordbruksprodukter. Statens jordbruksverk.
AB Skånebrännerier (tidigare Sveriges bränneriintressenter). Årsredovisning årligen sedan 1971/72.
Sveriges Stärkelseproducenters Förening u.p.a. Årsredovisning årligen sedan 1927.

Tabell 10.4
Försörjningsbalans för fettråvaror 1990. 1 000 ton
Balance sheet of crude fat resources in 1990. 1 000 ton

	Vegetabiliska oljor	Marina oljor	Animaliskt fett	Fettsyror	Summa 1990	1989	1988	1987	1986	1985
Tillgångar										
Ingående lager	134	3	1	5	143	98	98	122	124	121
Produktion	130	4	49	1	184	171	183	166	156	148
Import	136	9	5	27	177	166	147	146	139	150
Summa	400	16	55	33	504	435	428	434	419	419
Användning										
Livsmedelsindustrin, förbrukning	86	5	4	–	95	96	99	99	102	104
Industriförbrukning för tekniska ändamål[1]	74	3	31	13	121	91	127	127	88	96
Export	100	5	19	15	139	106	104	111	106	95
Utgående lager	140	3	1	5	149	142	98	97	123	124
Summa	400	16	55	33	504	435	428	434	419	419

1) I förekommande fall inklusive beredskapslagrens förändringar.

Källa: Statens jordbruksverk.

Kött, fläsk, mjölk

Jordbruksverket beräknar varje år den totala produktionen av kött och fläsk i landet. Som underlag använder verket egna beräkningar om produktionen av slaktdjur (se kapitel 9) och uppgifter om medelslaktvikten från Sveriges Slakteriförbund. Verket utför vidare beräkningar rörande försörjningsbalanser för kött och fläsk.

Uppgifter om mejerihanteringen lämnas i Svenska Mejeriernas Riksförenings (SMR) statistik. I denna statistik ingår också uppgifter för mejerier som inte är anslutna till SMR. Med SMRs uppgifter som grund beräknar Jordbruksverket den totala produktionen av mejerivaror och mjölkpulver.

Jordbruksverket utför årligen även beräkningar av den totala äggproduktionen. Varje månad redovisar Jordbruksverket dessutom uppgifter om partihandelns invägning av svenska ägg. Dessa uppgifter bygger på redovisning från partihandelsföretagen.

Resultat

Produktionen av kött och fläsk uppgick 1991 till ca 413 000 ton, varav 65 % fläsk. Får-, lamm- och getkött utgjorde endast 1 % (se tabell 10.5). Produktionen av nötkött minskade med ca 6 % och produktionen av fläsk minskade med 8 % jämfört med 1990.

Försörjningsbalansen för kött och fläsk år 1990/91 visar små förändringar jämfört med föregående år enligt tabell 10.6.

Tabell 10.5
Produktion av kött och fläsk 1986–1991. Ton[1]
Meat production in 1986–1991. Metric tons

Typ av slakt; År	Kött av storboskap	Kött av större kalv	Kött av mindre kalv	Summa nötkött	Hästkött	Får-, lamm- och getkött	Fläsk	Summa kött och fläsk
1991	132 756	5 129	104	137 989	2 036	4 193	268 888	413 106
1990	139 519	6 775	143	146 437	1 945	4 985	293 123	446 490
1989	131 445	7 105	176	138 726	1 960	5 310	306 603	452 599
1988	121 044	6 257	195	127 496	2 042	4 775	299 387	433 700
1987	126 692	7 995	316	134 963	2 281	4 813	287 833	429 890
1986	135 866	10 849	691	147 406	2 316	5 015	309 451	464 188

1) Avser vara med ben.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.6
Försörjningsbalans för kött och fläsk 1990/91. 1 000 ton
Balance sheet of meat resources in 1990/91. 1 000 tons

	Kött av storboskap	Kalvkött	Hästkött	Får-, lamm- och getkött	Fläsk	Fjäderfäkött	Summa				
							1990/91	1989/90	1988/89	1987/88	1986/87
Tillgångar											
Ingående lager	4	1	0	1	3	4	13	18	15	15	13
Produktion	139	6	2	1	280	51	479	504	491	466	491
Import	13	0	1	5	18	1	38	32	31	44	24
Summa	156	7	3	7	301	56	530	554	537	525	528
Användning											
Konsumtion	143	7	3	7	266	52	478	479	458	466	45
Export	12	0	0	0	35	0	47	62	62	44	5
Utgående lager	1	0	0	0	0	4	5	13	17	15	15
Summa	156	7	3	7	301	56	530	554	537	525	528

1) Avser vara med ben.

Källa: Statens jordbruksverk.

Uppgifter om antal mejerier, antal mjölkleverantörer och kvantiteten invägd mjölk redovisas i tabell 10.7. Mejeribranschen är under snabb omstrukturering. Antalet mjölkleverantörer har minskat successivt sedan åtskilliga år och uppgick 1991 till 21 500. Samtidigt har dock den invägda genomsnittliga leveransen per leverantör och dag ökat. Totalt invägdes 1991 cirka 3 130 000 ton mjölk. 45 % härav användes till konsumtionsmjölkprodukter och 35 % till ostframställning (se tabell 10.8). Produktionen av mejerivaror och mjölkpulver redovisas i tabell 10.9. Uppgifter om den invägda mjölkens genomsnittliga fetthalt och procenthalt anges i följande tablå.

År	Medelfetthalt, procent	Proteinhalt, procent
1991	4,33	3,37
1990	4,31	3,36
1989	4,24	3,35
1988	4,23	3,33
1987	4,25	3,36
1986	4,22	3,37

Tabell 10.7
Antal mejerier och mjölkleverantörer till dessa samt vid mejerier invägd mjölk och medelinvägning per leverantör 1991
Number of dairies and suppliers, total weight of delivered milk and weight of delivered milk per day and supplier in 1991

Förening	Antal mejerier[1]	Antal mjölk-leverantörer[2]	Invägd mjölk, ton	Medelinvägning per leverantör och dag, kg
Arla[3]	–	3 369	451 771	367
Göteborg	–	2 114	380 165	493
Götene				
Norrköping	–	1 917	365 761	552
Stockholm	–	2 014[9]	243 617	398
Växjö	–	3 901[7]	540 232	379
Järna ost[4]	–	–	–	–
Boxholms Mejeri AB[4]	1	–	–	–
Falköpingsortens andelsmejeriförening	2	347	62 029	490
Gäsene mejeriförening	1	151	15 831	287
Västerviksortens mejeriförening	–	–	20 713[5]	-
Skånemejerier	7	2 377[8]	354 434	441[8]
Helsingborgs mjölkcentral	–	–	28 552[6]	–
Kågerödsortens mjölkleverantörförening	2	23	6 914	821
Engelholms producentförening[4]	–	13	3 437	715
AB Smålandsost[4]	1	–	–	–
Sörfensta Lantbruk AB	1	1	–	–
Gefle Mejeri	2	–	48 906	–
Milko Mejerier	5	1 905	245 723	353
Nedre Norrlands producentförening	3	1 726	179 223	284
Norrmejerier	6	1 671[10]	146 804	300[10]
Norrbottens läns producentförening	–	–	36 246[5]	–
Hela riket				
1991	62	21 528	3 130 328	398
1990	71	24 786	3 432 479	379
1989	75	26 621	3 419 781	352
1988	79	28 265	3 355 478	324
1987	84	30 106	3 370 138	309
1986	89	31 720	3 422 716	296

1) Avser antal mejerier den 31 december respektive år.
2) Avser medeltal av antal leverantörer per månad.
3) Antalet mejerier inom Arla redovisas med uppdelning på följande divisioner:
Arla Nord: 6 mejerier Arla Milkfood: 1 mejeri
Arla Syd: 7 mejerier Arla Ost: 11 mejerier
Arla Foods: 3 mejerier Semper: 2 mejerier
4) Ej ansluten till SMR.
5) Januari–juni.
6) Januari–mars.
7) Inklusive Västerviksortens mejeriförening.
8) Inklusive Helsingborgs Mjölkcentral.
9) Inklusive Gefleortens mejeriförening.
10) Inklusive Norrbottens läns producentförening.

Källa: Svenska Mejeriernas Riksförening

Jordbruksverkets beräkningar av produktionen av fjäderfäkött, renkött och älgkött framgår av följande tablå. Beräkningarna är något osäkra, eftersom grundmaterialet är ofullständigt.

År	Produktion, ton, av kött av		
	fjäderfä	ren	älg
1991[1]	53 000	2 900	17 600
1990	49 100	2 600	17 600
1989	48 700	2 100	18 400
1988	44 700	2 200	18 200
1987	42 800	2 000	17 400
1986	44 700	700	17 800

1) Preliminära uppgifter.

Partihandelns invägning av ägg omfattar cirka 65 % av den totala produktionen som framgår av nedanstående tablå.

År	Total produktion, 1 000 ton	Partihandelns invägning, 1 000 ton
1991	107	69,5
1990	123	79,6
1989	126	82,2
1988	124	80,5
1987	123	79,9
1986	123	76,5

Källa: Statens Jordbruksverk.

Tabell 10.8
Användning av vid mejerier invägd mjölk 1986–1991. Ton
Disposition of dairy milk in 1986–1991. Metric tons

År	Typ av produkt				Kondensmjölk och övrig industriell användning	Skum- och kärnmjölk till foder[2]	Svinn m.m.[3]	Summa (=invägning)
	Konsumtionsmjölkprodukter	Ost	Smör m.m.	Mjölkpulver[1]				
1991	1 410 888	1 081 111	60 967	478 254	81 354	19 589	–1 835	3 130 328
1990	1 432 284	1 093 258	73 763	697 031	89 380	29 365	17 398	3 432 479
1989	1 469 265	1 096 632	67 904	651 852	80 290	29 716	24 122	3 419 781
1988	1 489 827	1 151 116	60 101	514 146	98 567	30 919	10 802	3 355 478
1987	1 483 590	1 063 683	62 766	632 832	90 980	32 309	3 978	3 370 138
1986	1 519 904	1 060 123	64 568	654 152	82 272	33 641	8 056	3 422 716

1) Exklusive återblandat pulver.
2) Inklusive blandat pulver.
3) Inklusive lagerförändringar.

Källa: Svenska Mejeriernas Riksförening.

Tabell 10.9
Produktion av mejerivaror och mjölkpulver 1986–1991. Ton
Dairy production and production of milk powder in 1986–1991. Metric tons

År	Produktion av mejerivaror							Produktion av mjölkpulver	
	Konsumtionsmjölk		Grädde		Ost	Smör m.m.			
	3 % fetthalt	Övrig mjölk[1]	Tjock	Tunn		Smör	Bregott[2] o. smörolja	Fett	Magert
1991	594 811	739 862	54 276	21 940	114 558	37 923	25 103	7 290	31 459
1990	647 204	709 680	53 650	21 872	115 751	49 200	26 471	6 630	51 018
1989	764 773	629 502	55 131	19 859	116 890	43 126	26 293	6 236	47 992
1988	844 954	570 552	54 380	19 941	122 672	34 648	27 466	5 919	35 888
1987	887 768	522 161	53 870	19 791	113 952	33 479	32 322	5 959	46 530
1986	978 470	469 633	51 623	20 178	112 930	36 872	30 655	5 272	48 733

1) Avser mjölk med 0,1, 0,5 respektive 1,5 % fetthalt samt gammaldags mjölk.
2) Avser smördelen.

Källa: Statens jordbruksverk.

Annan publicering

Jordbruksekonomiska meddelanden. Uppgifter om produktionen av kött och fläsk, mejerivaror m.m. har redovisats varje månad sedan 1950. I särskilda årliga artiklar ges utförligare uppgifter. Statens jordbruksnämnd.

Mejeristatistik årligen sedan 1965. Svenska Mejeriernas Riksförening, statistikavdelningen.

Mejeribarometer varje månad sedan 1963. Svenska Mejeriernas Riksförening, statistikavdelningen (stencil).

Jordbruksnämnden. Antal kläckta hönkycklingar, äggproducerande raser; varje månad, sedan 1968. (Stencil).

Konsumtion

Jordbruksverket utför beräkningar av den svenska konsumtionen av livsmedel m.m. I februari görs en preliminär beräkning för det föregående året. Definitiv beräkning av konsumtion för respektive år görs när slutgiltigt underlag föreligger från olika statistikkällor, bl.a. från SCBs industristatistik (se nedan).

Beräkningarna avser kvantiteten och värdet av samt näringsvärdet i leveranserna av livsmedel till enskilda hushåll och storhushåll samt producenternas hemmaförbrukning.

Beräkningsunderlag

De i beräkningarna använda kvantitetsuppgifterna hämtas dels från Jordbruksverkets löpande månadsstatistik, dels från SCBs industri- och utrikeshandelsstatistik. Vidare utnyttjas uppgifter från SCBs årliga inventering – utförd för Jordbruksverkets räkning – av förråden av livsmedel m.m. samt uppgifter från Riksskatteverket och Djupfrysningsbyrån. Speciellt för konsumtionsberäkningarna utför Jordbruksverket en preliminär uppgiftsinsamling beträffande ett antal varugrupper, varvid företag inom livsmedelsindustri och distribution är uppgiftslämnare.

Kvantitetsangivelserna avser i princip varornas nettovikter (exklusive emballage) vid leveransen till den slutlige konsumenten.

Värderingen av konsumtionen sker i regel till detaljhandelspriser. Undantag utgör producenternas egenförbrukning, som i princip anges i producentpriser plus mervärdeskatt, samt utekonsumtion av starköl, vin och spritdrycker, som värderas i utskänkningspriser. För beräkningarna erforderliga prisuppgifter hämtas i åtskilliga fall från underlaget till SCBs konsumentprisindex men för flera stora poster, bl.a. kött och fläsk, från annan prisstatistik. För varugrupper med brett sortiment, t.ex. konserver, ligger värdeuppgifter från främst industri- och utrikeshandelsstatistik till grund för beräkningarna av konsumtionsvärdena.

Pga. omläggning av tullstatistiken är årets uppgifter inte helt jämförbara med tidigare publicerade uppgifter.

Resultat

Uppgifter om kvantitet och värde av den totala direktkonsumtionen av olika slags livsmedel 1988–1991 redovisas i tabell 10.10 medan tabell 10.11 visar den genomsnittliga konsumtionen per person under samma år.

Tabell 10.10
Total direktkonsumtion av livsmedel m.m. 1988–1991
Total consumption of food etc. in 1988–1991

Varuslag	1988		1989		1990		1991	
	Kvantitet, milj. kg	Värde, milj kr	Kvantitet, milj kg	Värde, milj kr	Kvantitet, milj kg	Värde, milj kr	Kvantitet, milj kg	Värde, milj kr
Bröd och spannmålsprodukter		16 068		17 442		19 351		20 056
Mjöl och gryn	182,5	1 230	181,1	1 315	188,2	1 470	183,8	1 437
Mjölprodukter, exkl. bröd och konditorivaror	67,2	1 940	72,7	2 211	80,0	2 578	79,4	2 523
Knäckebröd m.m.	26,4	1 211	47,9	1 281	49,1	1 413	51,2	1 533
Mjukt matbröd	253,2	5 904	264,2	6 549	262,0	7 181	262,8	7 650
Kaffebröd[1] m.m.	113,9	5 783	108,3	6 086	108,2	6 709	107,3	6 913
Kött och köttvaror		25 996		28 097		30 521		31 051
Kött och fläsk, färskt och djupfryst[1,2]	194,1	11 233	196,7	12 025	201,6	13 026	197,7	12 683
Fjäderfäkött, färskt och djupfryst[1]	42,5	1 035	44,6	1 340	47,0	1 441	52,2	1 579
Charkuterivaror, köttkonserver m.m. [3]	231,4	13 728	229,3	14 732	226,7	16 054	227,9	16 789
Fisk, kräftdjur och blötdjur		7 593		8 211		8 753		8 802
Färsk och djupfryst fisk[1]	55,3	1 826	60,3	1 994	55,4	2 010	52,0	1 932
Djupfryst filead fisk	22,9	1 156	22,9	1 094	22,6	1 177	20,2	1 121
Konserver och beredd fisk	53,9	2 923	58,1	3 201	58,8	3 539	60,0	3 675
Kräftdjur och blötdjur		1 688		1 922		2 027		2 074
Mjölk, grädde, ost och ägg		18 212		19 131		20 050		21 559
Direktförsåld och hemmaförbrukad mjölk[3]	31,0	122	30,1	122	29,1	115	28,1	115
K-mjölk, filmjölk m.m.[4]	843,3	4 750	765,3	4 672	664,1	4 296	619,3	4 893
Skummjölk, lättmjölk, lättfil[4, 5]	512,2	2 522	569,6	2 993	636,4	3 457	664,0	4 423
Tunn grädde, gräddfil[4]	17,9	433	17,9	452	19,8	511	19,9	509
Tjock grädde[4]	50,9	1 785	51,6	1 905	50,1	1 880	50,8	1 895
Mjölkpulver	0,8	49	0,7	52	0,7	51	0,6	51
Ost	134,5	6 651	131,6	7 075	139,2	7 620	134,9	7 551
Ägg[1]	100,4	1 900	98,9	1 860	100,2	2 120	96,5	2 122
Matfett och majonnäs	172,0	4 881	167,9	4 921	168,8	5 148	165,5	5 068
Smör	23,2	807	20,9	752	19,2	721	18,1	640
Hushållsmargarin inkl. lättmargarin[6]	137,0	3 690	134,5	3 744	136,6	3 941	134,2	3 936
Majonnäs och matolja	11,8	384	12,5	425	13,0	486	13,2	492
Köksväxter, frukter och bär		17 323		17 843		19 777		21 434
Köksväxter, färska och djupfrysta[1]	344,1	5 263	356,7	5 626	361,7	6 216	361,3	6 784
Frukter och bär, färska och djupfrysta[1]	456,7	5 554	467,2	5 720	470,5	6 454	505,5	7 129
Köksväxter, torkade[1], konserverade m.m.	112,0	1 834	108,5	1 745	110,0	2 059	114,2	2 135
Frukter och bär, torkade eller konserverade, sylt m.m.	97,3	1 773	94,3	1 768	97,5	1 888	99,9	2 045
Kastanjer, mandel och nötter	11,7	344	13,0	377	13,0	359	14,5	404
Soppor, även konserverade	22,7	867	22,3	893	23,5	1 007	23,6	1 079
Saft[1, 4]	148,6	1 688	153,3	1 714	152,3	1 794	151,5	1 858
Potatis och potatisprodukter		2 955		3 101		3 332		3 946
Potatis, färsk[1]	524,5	1 761	520,2	1 690	517,2	1 810	524,0	2 258
Potatisprodukter	53,7	1 194	56,3	1 411	58,1	1 522	56,7	1 688
Socker och sirap		1 045		1 009		1 003		1 045
Kaffe, te och kakao		4 475		4 704		4 326		4 275
Kaffe, rostat	74,2	3 607	75,1	3 822	76,7	3 374	76,5	3 329
Te	2,5	249	2,6	272	2,9	313	2,8	313
Kaffe- och teextrakt, kakaopulver	13,1	619	12,9	610	13,7	639	12,5	633
Choklad och konfektyrvaror	91,2	5 980	91,8	6 247	91,6	6 801	93,6	7 539
Glass[1]	118,8	3 181	119,6	3 712	118,4	3 883	119,1	4 269
Honung, vissa såser, kryddor och salt[1]	62,3	1 815	64,9	1 999	65,2	2 228	65,8	2 364
Malt- och läskedrycker[4]	782,0	6 365	837,1	7 637	846,6	8 756	850,8	9 576
Summa livsmedel		115 889		124 054		133 929		140 984
Alkoholhaltiga drycker[4]		19 882		22 006		23 697		24 349
Starköl	148,1	5 023	160,7	6 034	162,5	6 766	164,7	7 068
Vin	102,3	5 766	106,1	6 377	104,8	7 129	106,0	7 359
Spritdrycker	40,9	9 093	40,2	9 595	37,8	9 802	37,2	9 922
Tobak		10 455		11 492		12 580		13 352
Totalt		146 226		157 552		170 206		178 685

1) Uppgifterna baseras på ett bristfälligt material och är därför osäkra.
2) Inklusive saltat kött och fläsk samt inälvor.
3) Inklusive färdiglagad mat innehållande kött.
4) Kvantitetsuppgifter avser miljoner liter.
5) Även mellanmjölk, 1,0 % och 1,5 %.
6) Fr.o.m. 1988 ingår Bregott.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.11
Konsumtion av livsmedel m.m. åren 1988–1991. Kilogram per person

Consumption of food etc. in 1988–1991. Kilogrammes per person

Varuslag	1988	1989	1990	1991
Bröd och spannmålsprodukter				
Mjöl och gryn	21,6	21,3	22,0	21,3
Mjölprodukter, exkl. bröd och konditorivaror	8,0	8,6	9,3	9,2
Knäckebröd, m.m.	3,1	5,6	5,7	5,9
Mjukt matbröd	30,0	31,1	30,6	30,5
Kaffebröd[1] m.m.	13,5	12,8	12,6	12,5
Kött och köttvaror				
Kött och fläsk, färskt och djupfryst[1, 2]	23,0	23,2	23,6	22,9
Fjäderfäkött, färskt och djupfryst[1]	5,0	5,3	5,5	6,1
Charkuterivaror, köttkonserver m.m.[3]	27,4	27,0	26,5	26,4
Fisk, kräftdjur och blötdjur				
Färsk och djupfryst fisk[1]	6,6	7,1	6,5	6,0
Djupfryst filead fisk	2,7	2,7	2,6	2,3
Konserver och beredd fisk	6,4	6,8	6,9	7,0
Kräftdjur och blötdjur				
Mjölk, grädde och ost				
Direktförsåld och hemmaförbrukad mjölk, liter	3,7	3,5	3,4	3,3
Konsumtionsmjölk, filmjölk m.m., liter	100,0	90,1	77,6	71,9
Skummjölk, lättmjölk, lättfil, liter[4]	60,7	67,1	74,4	77,1
Tunn grädde, gräddfil, liter	2,1	2,1	2,3	2,3
Tjock grädde, liter	6,0	6,1	5,9	5,9
Mjölkpulver	0,1	0,1	0,1	0,1
Ost	15,9	15,5	16,3	15,7
Ägg[1]	11,9	11,6	11,7	11,2
Matfett och majonnäs				
Smör	2,8	2,5	2,2	2,1
Hushållsmargarin inkl. lättmargarin[5]	16,2	15,8	16,0	15,6
Majonnäs och matolja	1,4	1,5	1,5	1,5
Köksväxter, frukter och bär				
Köksväxter, färska och djupfrysta[1]	40,8	42,0	42,3	41,9
Frukter och bär, färska och djupfrysta[1]	54,1	55,0	55,0	58,7
Köksväxter, torkade[1], konserverade m.m.	13,3	12,8	12,9	13,3
Frukter och bär, torkade eller konserverade, sylt m.m.	11,5	11,1	11,4	11,6
Kastanjer, mandel och nötter	1,4	1,5	1,5	1,7
Soppor, även konserverade	2,7	2,6	2,7	2,7
Saft, liter[1]	17,6	18,1	17,8	17,6
Potatis och potatisprodukter				
Potatis, färsk[1]	62,2	61,3	60,4	60,8
Potatisprodukter	6,4	6,6	6,8	6,6
Socker	15,4	14,5	13,8	13,9
Sirap	0,5	0,4	0,4	0,5
Kaffe, rostat	8,8	8,8	9,0	8,9
Te	0,3	0,3	0,3	0,3
Kaffe- och teextrakt, kakaopulver	1,6	1,5	1,6	1,5
Choklad och konfektyrvaror	10,8	10,2	10,7	10,9
Glass, liter	14,1	14,1	13,8	13,8
Honung, vissa såser, kryddor och salt[1]	7,4	7,6	7,6	7,6
Malt- och läskedrycker, liter				
Kolsyrade läskedrycker och mineralvatten	54,3	59,0	57,6	58,0
Svagdricka, lättöl och öl klass II	38,4	39,6	41,3	40,7
Alkoholhaltiga drycker, liter				
Starköl	17,6	18,9	19,0	19,1
Vin	12,1	12,5	12,2	12,3
Spritdrycker	4,8	4,7	4,4	4,3

1) Uppgifterna baseras på ett bristfälligt material och är därför osäkra.
2) Inklusive saltat kött och fläsk samt inälvor.
3) Inklusive färdiglagad mat innehållande kött.
4) Även mellanmjölk, 1,0 % och 1,5 %.
5) Fr.o.m. 1988 ingår Bregott.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.12
Energitillförsel genom olika slag av jordbruksprodukter och livsmedel 1960, 1970, 1980 och 1991. Megajoule per person och dag

Energy supply by different agricultural and food products in 1960, 1970, 1980, 1990 and 1991. Megajoule per person and day

Produkt	1960 MJ	1970 MJ	1980 MJ	1991[1] MJ	%
Bröd och spannmålsprodukter	3,14	2,96	3,04	3,36	27
Kött och köttvaror	1,28	1,36	1,54	1,24	10
Fisk, kräftdjur m.m.	0,20	0,21	0,25	0,26	2
Mjölk och mjölkpulver	1,19	1,11	1,16	0,93	8
Grädde	0,18	0,21	0,26	0,30	2
Ost	0,31	0,36	0,57	0,62	5
Ägg	0,17	0,18	0,17	0,17	1
Smör inkl. Bregott	0,82	0,51	0,54	0,38	3
Margarin inkl. matolja m.m.	1,09	1,31	1,25	1,02	8
Köksväxter, frukt och bär	0,70	0,91	0,91	1,00	8
Potatis och potatisprodukter	0,72	0,66	0,68	0,79	7
Socker och sirap	1,35	1,01	0,91	0,66	5
Malt- och läskedrycker exkl. starköl[2]	0,21	0,37	0,28	0,35	3
Andra livsmedel	0,46	0,68	0,82	0,94	8
Alkoholhaltiga drycker[3]	0,19	0,24	0,34	0,31	3
Samtliga varuslag	12,01	12,08	12,72	12,33	100

1) Preliminära uppgifter.
2) Starköl ingår 1960 och 1970.
3) Starköl, vin och sprit. Se dock not 2.

Källa: Statens jordbruksverk.

Uppgifter om den dagliga energitillförseln per person av olika produkter lämnas i tabell 10.12. Den totala energitillförseln per person och dag genom livsmedel ökade under perioden 1960–1985. Under de senaste åren har energitillförseln minskat och ligger omkring 12,3 megajoule.

Det dagliga energibehovet per person beräknas av Livsmedelsverket vara 8,5 megajoule för kvinnor och 11,5 megajoule för män.

Annan publicering

Konsumtionen i Sverige av livsmedel m.m. årligen sedan 1960 (stencil). Uppgifterna publiceras också i Jordbruksekonomiska meddelanden, där även kostens näringsinnehåll redovisas. Statens jordbruksverk.

Per capita-konsumtionen av livsmedel m.m. i Sverige årligen sedan 1960 (stencil). Uppgifterna publiceras även i Jordbruksekonomiska meddelanden. Statens jordbruksverk.

Utrikeshandel

Inom SCB sammanställs den officiella utrikeshandelsstatistiken. På basis av denna beräknar Jordbruksverket den svenska utrikeshandeln med jordbruksråvaror och livsmedel. I detta kapitel redovisas definitiva uppgifter för åren 1985–1990.

Fr.o.m. januari 1988 infördes nya varuförteckningar i redovisningen av utrikeshandeln. Statistiken har baserats på den internationellt överenskomna varunomenklaturen HS (Harmonized Commodity Description and Coding System), som utarbetats inom tullsamarbetsrådet i Bryssel.

Varuförteckningen enligt HS har i stor utsträckning förändrats jämfört med den tidigare använda CCCN vad avser varuuppdelning/-innehåll och jämförbarheten med den tidigare varuindelningen är därför mycket begränsad. En del av tidigare statistiska nummer kan översättas till HS-nummer med samma varuinnehåll, men i många fall finns inget direkt eller enkelt samband. 1988, 1989 och 1990 års import- och exportuppgifter är därför inte jämförbara med tidigare års uppgifter.

Resultat

Värdet av den svenska importen av jordbruksråvaror och livsmedel uppgick 1990 enligt tabell 10.13 till 19,1 miljarder kronor. Den största importen kommer från Danmark, Nederländerna och Norge.

Exporten uppgick 1990 till 7,9 miljarder kronor enligt tabell 10.14. Den största delen av såväl export som import utgörs av vegetabiliska produkter enligt fördelningen på varuslag i tabell 10.15.

Annan publicering

Sveriges utrikeshandel med livsmedel m.m. årligen sedan 1950. Statens jordbruksverk (stencil).

Utrikeshandel. Årsstatistik. SCB. Preliminära uppgifter återfinns i Statistiska meddelanden, serie Uh.

Till kategorierna jordbruksråvaror och livsmedel räknas sedan år 1959 följande varugrupper.

Kap 1 – 4
Levande djur
Kött, fläsk och andra ätbara djurdelar
Fisk och skaldjur
Mjölk- och mejeriprodukter, ägg, honung

Ur kap 5
Tarmar

Kap 7 – 12
Köksväxter m.m.
Frukter m.m.
Kaffe, te och kryddor
Spannmål
Produkter från kvarnindustri, malt, stärkelse m.m.
Oljehaltiga fröer och frukter, vallväxtfröer, fodervväxter m.m.

Kap 15 – 21
Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor m.m.
Varor av kött, fläsk, fisk och skaldjur
Socker och sockerkonfektyrer
Kakao och varor därav
Varor av spannmål, mjöl och stärkelse, bakverk
Varor av köksväxter och frukter m.m.
Diverse näringsmedel

Kap 23
Beredda fodermedel

Till gruppen jordbruksprodukter räknas i princip produkter enligt sammanställningen ovan exklusive fisk, frukt, köksväxter, kaffe, te, kakao, kryddor m.m.

Tabell 10.13
Importen av jordbruksråvaror och livsmedel 1985–1990[1]. Miljoner kronor
Imports of foodstuffs etc. in 1985–1990. Millions of Swedish kronor

Exporterande land	1985	1986	1987	1988[1]	1989	1990
Danmark	1 418	1 540	1 691	1 744	1 889	2 139
Finland	267	262	309	412	385	373
Island	77	165	164	127	162	163
Norge	1 291	1 286	1 315	1 754	1 715	1 793
Belgien, Luxemburg	383	210	220	330	342	468
Bulgarien	33	23	24	17	18	11
Frankrike	315	387	452	450	481	585
Förbundsrepubliken Tyskland	783	840	954	1 375	1 407	1 466
Irland	98	91	127	168	188	188
Italien	539	572	614	603	632	734
Nederländerna	1 077	1 113	1 317	1 473	1 639	1 869
Polen	127	134	176	336	300	361
Portugal	46	39	36	44	57	55
Rumänien	24	18	25	61	21	5
Schweiz	260	280	272	256	303	294
Sovjetunionen	36	37	31	231	240	233
Storbritannien	407	390	452	533	581	615
Tjeckoslovakien	10	16	22	29	38	44
Tyska demokratiska republiken	25	24	13	82	108	82
Ungern	143	148	201	242	262	293
Österrike	119	134	146	167	161	166
Förenta Staterna	874	873	920	1 190	1 285	1 210
Kanada	182	196	293	291	291	231
Japan	19	23	27	31	31	27
Samtliga länder	14 675	15 464	15 464	18 104	18 367	19 091

1) Fr.o.m. 1988 är siffrorna ej jämförbara med tidigare år pga. nomenklaturändringar i samband med övergången till HS (Harmonized System).

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.14
Exporten av jordbruksråvaror och livsmedel 1985–1990[2]. Miljoner kronor
Exports of foodstuffs etc. in 1985–1990. Millions of Swedish kronor

Importerande land	1985[1]	1986[1]	1987[1]	1988[1,2]	1989	1990
Danmark	653	649	597	711	738	942
Finland	481	595	654	701	712	736
Island	30	31	29	30	29	29
Norge	747	810	876	867	894	1 016
Belgien, Luxemburg	50	80	57	48	71	158
Bulgarien	30	0	1	1	1	1
Frankrike	223	223	227	255	328	279
Förbundsrepubliken Tyskland	719	502	490	641	643	735
Irland	10	10	9	50	34	26
Italien	356	228	189	219	265	264
Nederländerna	170	148	113	163	150	192
Polen	195	80	65	38	24	40
Portugal	137	107	28	21	24	23
Schweiz	93	92	89	96	108	161
Sovjetunionen	715	381	151	182	444	501
Storbritannien	265	207	187	364	418	400
Tjeckoslovakien	47	37	37	34	45	42
Tyska demokratiska republiken	132	92	48	110	71	55
Ungern	19	23	23	13	7	18
Österrike	52	62	65	65	66	73
Förenta Staterna	776	550	471	481	552	514
Kanada	57	47	29	26	44	43
Japan	314	166	166	373	270	226
Samtliga länder	7 318	5 801	5 344	6 387	7 078	7 875

1) Direktlandning av fisk i utländska hamnar ingår.
2) Fr.o.m. 1988 är siffrorna ej jämförbara med tidigare år pga. nomenklaturändringar i samband med övergången till HS (Harmonized System).

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 10.15
Utrikeshandeln med jordbruksprodukter 1987–1990[1]. Miljoner kronor
Foreign trade in agricultural products in 1987–1990. Millions of Swedish kronor

Varuslag	1987		1988[1]		1989[1]		1990[1]	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export
Levande djur och animaliska produkter (exklusive fetter och oljor)								
Levande djur	156	51	235	37	247	38	186	44
Kött, fläsk och andra ätbara djurdelar	603	400	664	315	607	450	650	481
Kött- och fläskkonserver m.m.	153	36	182	47	229	38	275	43
Tarmar	75	24	101	34	89	38	102	42
Mjölk, mejeriprodukter och ägg	346	304	372	244	422	487	559	680
Summa	1 333	815	1 554	677	1 594	1 051	1 772	1 290
Vegetabiliska produkter (exklusive fett och oljor)								
Potatis	115	10	99	3	43	5	45	3
Potatisprodukter	50	24	58	23	69	16	93	18
Brödsäd	107	291	122	234	91	208	64	499
Fodersäd	88	249	39	195	22	212	27	257
Mjöl och gryn	24	48	24	45	32	75	32	69
Malt	15	13	16	19	20	20	20	14
Stärkelse	107	1	96	1	125	0	127	0
Sockerbetor	0	0	0	0	1	0	0	0
Varor av spannmål m.m.	565	619	483	691	529	802	647	774
Socker, sirap och melass	154	80	227	97	174	191	270	134
Fodermedel, hö, m.m.	658	107	987	90	1 056	89	874	83
Oljeväxtfröer och oljehaltiga frukter	108	23	172	21	137	45	151	80
Djupfrysta ärter	3	115	6	134	4	142	–	–
Ärter, bönor m.m.	45	4	64	3	54	3	84	4
Vallväxtfröer m.m.	79	70	55	5	65	7	–	–
Sockermajs	–	–	–	–	–	–	30	1
Summa	2 118	1 654	2 448	1 561	2 422	1 815	2 463	1 936
Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor								
Sjödjursoljor	16	4	18	11	20	7	22	10
Sojaoljor	181	47	230	90	261	41	263	36
Raps- och rybsolja	1	175	2	208	2	161	5	208
Övriga fetter och oljor	333	301	319	262	355	386	333	415
Summa	531	528	569	570	638	595	623	669
Summa jordbruksprodukter	3 982	2 996	4 571	2 808	4 647	3 461	4 858	3 895

1) Fr.o.m. 1988 är siffrorna ej jämförbara med tidigare år pga. nomenklaturändringar i samband med övergången till HS (Harmonized System).

Källa: Statens jordbruksverk.

11 Ekonomi

I kapitel 11 beskrivs jordbrukssektorn i dess helhet och sektorns roll i samhällsekonomin. På företagsnivå redovisas intäkter och kostnader i jordbruket samt olika resultatmått. Per familj redovisas även intäkter från andra förvärvskällor. Jordbrukarnas tillgångar och skulder redovisas i ett avslutande avsnitt.

Kapitel 11 innehåller avsnitt om

- Jordbrukssektorn i nationalräkenskaperna
- Totalkalkyler för jordbruket
- Intäkter, kostnader m.m. för företagen
- Prisindex
- Jordbrukarfamiljernas inkomster
- Jordbrukarnas tillgångar och skulder

Jordbrukssektorn i nationalräkenskaperna

Värdet av landets samlade produktion redovisas i nationalräkenskaperna i form av den s.k. bruttonationalprodukten. Produktionen redovisas på dels näringsliv och hushåll, dels offentliga myndigheter. Nationalräkenskaperna redovisar även uppgifter om försörjningsbalansen och nationalinkomsten och dess användning. SCB svarar för redovisningen av nationalräkenskaperna.

Näringsgrensindelningen ansluter sig till SNI (standard för svensk näringsgrensindelning). Jordbruk räknas till ekonomisk aktivitet enligt SNI 11, dvs. förutom egentligt jordbruk med husdjursskötsel även trädgårdsbruk, pälsdjursskötsel, hästavel, renskötsel, biodling, jakt m.m. Jordbrukets inkomster av skogsbruk och fiske ingår inte och inte heller veterinärverksamhet och vissa offentliga myndigheters konsulttjänster i jordbruket.

Bruttonationalprodukten (BNP) beräknas som summan av förädlingsvärdena (kostnaderna för arbetskraft och avskrivning samt företagens driftsöverskott) från samtliga näringsgrenar. Beräkningarna av produktionsvärdet inom jordbruket baseras på jordbrukets totalkalkyl (se nedan).

Nationalräkenskaperna publicerades hösten 1989 i en reviderad version för åren 1980–1988. Revideringen innebar för jordbruket i stort sett oförändrad andel jämfört med tidigare beräkningar.

Tabell 11.1
Bidrag från jordbruket till bruttonationalprodukten i faktorpris 1970–1990. Löpande priser
Contribution to gross domestic product by agriculture in 1970–1990. Current prices

År	Totala bruttonationalprodukten i faktorpris, miljoner kr	Bidrag från jordbruket i faktorpris	
		Miljoner kr	Procent
1990	1 175 337	18 651	1,6
1989	1 076 513	16 667	1,5
1988	976 624	15 044	1,5
1987	890 677	13 435	1,5
1986	832 875	14 151	1,7
1985	766 634	13 412	1,7
1980	479 636	9 136	1,9
1975	268 373	6 128	2,3
1970	153 319	3 913	2,6

Källa: SCB, nationalräkenskaper.

Resultat
Av tabell 11.1 kan utläsas jordbrukets andel av BNP till faktorpriser i löpande priser åren 1970–1990.

I tabell 11.2 redovisas förädlingsvärdet inom jordbruket och BNP till faktorpriser i löpande priser för åren 1985–1990 enligt de reviderade beräkningarna.

Annan publicering
SCB, nationalräkenskaperna N10 SM 9101, appendix 4.

Beträffande revideringen se N 10 SM 8901.

Tabell 11.2
Förädlingsvärdet inom jordbruket och bruttonationalprodukten till faktorpriser i löpande priser och med fördelning på faktorinsatser 1985–1990. Miljoner kronor
Agriculture value added and gross domestic products at factor values, current prices, by factor incomes in 1985–1990. Millions of Swedish kronor

Förädlingsvärde respektive bruttonationalprodukt	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Förädlingsvärdet inom jordbruk m.m.	13 412	14 151	13 435	15 044	16 667	18 651
löner inkl. kollektiva avgifter	2 869	3 106	3 316	3 622	3 941	4 126
driftsöverskott	10 543	11 045	10 119	11 422	12 726	14 525
Totala bruttonationalprodukten till faktorpris	766 634	832 875	890 677	976 624	1 076 513	1 175 337
löner inkl. kollektiva avgifter	505 570	554 233	598 688	653 766	732 154	824 893
kapitalförslitning	99 464	107 219	116 475	127 835	140 084	153 737
driftsöverskott	161 600	171 423	175 514	195 023	204 275	196 707

Källa: SCB, nationalräkenskaper.

Totalkalkyler för jordbruket

Beräkningar av jordbrukets intäkter och kostnader enligt den s.k. totalkalkylen används i nationalräkenskaper och konjunkturbedömningar och visar produktionsutvecklingen i jordbrukssektorn. Totalkalkylen handhas av livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens jordbruksekonomiska grupp och utförs huvudsakligen inom Statens jordbruksverk.

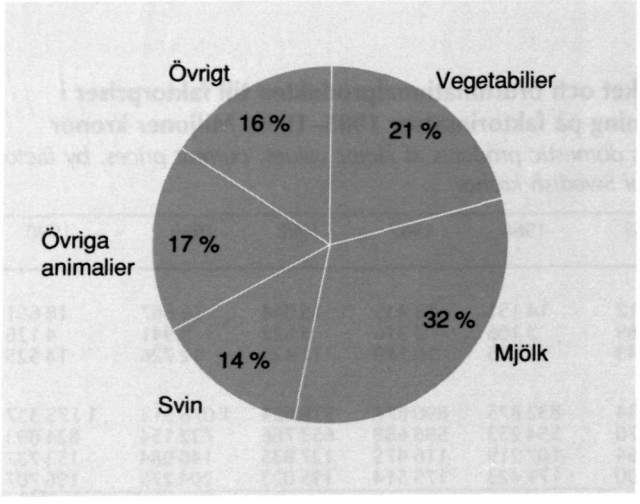
I totalkalkylen behandlas hela det svenska jordbruket som ett enda företag. Intern omsättning – t.ex. av fodersäd – beaktas därför inte. Intäkterna omfattar produktion till avsalu och till naturaförbrukning inom jordbruket. Av lagerförändringar tas hänsyn endast till förändringar i djurkapitalet. Värdet av bostadsförmåner ingår inte, vilket man bör observera vid jämförelse med deklarationsundersökningen för jordbrukare.

Beräkningarna avser endast den egentliga jordbruksdriften. Således omfattar kalkylen i princip inte skogsbruk och trädgårdsbruk och inte heller biinkomster av typen körslor.

För en detaljerad redovisning av beräkningsmetoderna hänvisas till samarbetsnämndens publicering.

Totalkalkylens beräkningar av jordbrukets intäkter redovisas i tabell 11.3 och i diagram 11.4. Animalieprodukterna svarar för en betydande del av jordbrukets totala intäkter, 63 %. Bland animalierna dominerar mjölken med drygt hälften av dessa intäkter och 32 % av jordbrukets totala intäkter. Spannmål svarade 1991 för ca 11 % av de totala intäkterna medan de övriga vegetabilierna – potatis, sockerbetor, oljeväxter m.m. – svarade för 10 %. Direktutbetalningarna, bl.a. djurbidrag, utgjorde 1991 närmare 14 % av intäkterna.

Diagram 11.4
Jordbrukets totala intäkter m.m. enligt totalkalkylen 1991. Procentuell fördelning
Income of the agricultural sector in 1991. Per cent

Tabell 11.3
Jordbrukets totala intäkter m.m. enligt totalkalkylen 1987–1991
Income of the agricultural sector in 1987–1991

Slag av inkomst m.m.; varuslag	Värde, miljoner kronor				
	1987	1988	1989	1990	1991[1]
Vegetabiliska produkter	5 549	5 214	6 832	7 845	5 983
Höstvete	1 201	943	1 443	1 933	1 326
Vårvete	434	287	310	202	173
Råg	79	98	288	318	208
Korn	279	268	236	672	621
Havre	448	252	544	821	713
Kokärter	10	14	17	16	13
Foder till fritidshästar	483	380	382	385	374
Export av hö	23	15	15	13	13
Matpotatis	697	563	600	651	727
Fabrikspotatis	192	205	192	189	136
Sockerbetor	586	857	929	886	508
Oljeväxter	734	881	1 380	1 182	746
Fältodlade köksväxter	383	451	496	578	424
Animaliska produkter	19 259	20 219	21 084	20 099	18 201
Mejerimjölk	10 149	10 542	10 884	10 242	9 161
K-mjölk utanför mejeri	15	16	16	15	15
K-mjölk till hemmaförbrukning	84	85	83	75	73
Ägg	1 092	1 142	1 045	1 112	910
Slakt av fjäderfä	455	337	408	449	482
Storboskap	2 986	3 285	3 672	3 563	3 278
Kalv, större	192	210	224	191	116
Kalv, mindre	4	5	3	3	2
Häst	29	31	27	26	25
Får	141	124	131	108	77
Svin	3 994	4 340	4 488	4 260	4 013
Efterlikvider	95	87	91	45	41
Ull och fårskinn	10	9	6	5	4
Export av levande djur	13	6	6	6	5
Låginkomstsatsning	353	398	415	403	365
Efterlikvider från centralföreningar	330	254	261	288	288
Skördeskadeersättning och -bidrag	335	28	15	2	–
Övrigt (Trädesersättning)	169	433	420	420	–
Direktutbetalning	–	–	321	2 714	3 923
Summa intäkter	25 995	26 546	29 348	31 771	28 760
Förändringar i djurkapitalet	– 183	+ 2	+ 70	– 54	– 94
Totalt	25 812	26 548	29 418	31 717	28 666

1) Preliminära uppgifter.

Källa: Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden, Jordbrukets totalkalkyl.

I jordbrukets totalkalkyl görs även beräkningar av jordbrukets totala kostnader, vilka redovisas i tabell 11.5 och diagram 11.6.

Kostnader för avskrivning och underhåll av markanläggningar, byggnader och inventarier är största posten i diagrammet och svarar för ca 34 % av de totala kostnaderna. Av kostnaderna för förnödenheter svarar köpfodermedel för ca 40 %. Kostnaderna för maskiner och redskap avser avskrivning, underhåll och traktorskatt.

Ur tabellerna 11.3 och 11.5 kan skillnaden mellan jordbrukets intäkter och kostnader beräknas. Denna skillnad utgör den beräknade ersättningen för brukarnas och familjernas arbete samt för eget kapital. År 1991 var skillnaden mellan intäkter och kostnader 1 457 milj kr. För att få en rättvisande bild av hushållens totala inkomster måste man använda bokslutsundersökningen där även intäkter från andra verksamheter än jordbruk ingår.

Annan publicering
Jordbrukets totalkalkyl. Stencil från Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden.

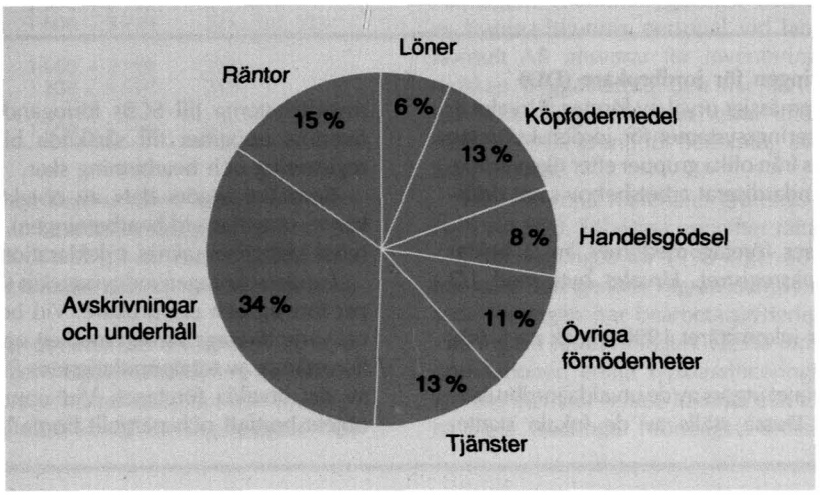
Tabell 11.5
Jordbrukets totala kostnader m.m. enligt totalkalkylen 1987–1991
Costs of the agricultural sector in 1987–1991

Varuslag	Värde, miljoner kronor				
	1987	1988	1989	1990	1991[1]
Förnödenheter	8 473	8 602	8 853	8 880	8 652
Driv- och smörjmedel	760	833	901	1063	1 044
Handelsgödsel och kalk	2 440	2 315	2 269	2 120	2 210
Köpfodermedel	3 586	3 796	3 962	3 881	3 500
Diverse förnödenheter	657	832	865	892	890
Elektricitet	1 030	826	856	925	1 009
Tjänster	2 740	3 036	3 242	3 456	3 405
Frakter	137	129	141	226	209
Kontrollkostnader	89	99	107	116	123
Seminkostnader	179	191	205	223	226
Maskinlegor	163	177	197	216	226
Torkningskostnader för bröd- och fodersäd	145	92	97	130	83
Förädlings- och handelsmarginaler	543	691	698	645	610
Personbil	463	505	516	549	560
Avbytartjänster	108	127	150	171	190
Övriga tjänster	914	1 025	1 131	1 181	1 178
Kapitalkostnader	10 185	11 453	12 266	13 261	13 373
Markanläggningar	432	489	546	532	553
Ekonomibyggnader	1 015	1 056	1 254	1 503	1 342
Maskiner och redskap	6 078	6 555	6 932	7 255	7 333
Räntekostnader, netto	2 620	3 353	3 494	3 970	4 145
Kostnader för lejt arbete	1 670	1 717	1 794	1 843	1 779
Summa kostnader för inköpta produktionsmedel från andra sektorer samt lejt arbete	23 028	23 092	26 154	27 440	27 209

1) Preliminära uppgifter.

Källa: Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden, Jordbrukets totalkalkyl.

Diagram 11.6
Jordbrukets totala kostnader m.m. enligt totalkalkylen 1991, procentuell fördelning
Costs of the agricultural sector in 1991, per cent

Totalskattningar av jordbrukets intäkter och kostnader erhålls årligen från Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU), som beskrivs nedan.

DU utgör sedan lång tid ett underlag för jordbrukspolitiska ställningstaganden, vilket är ett centralt område för användningen av undersökningen. Resultaten från DU används därvid för att belysa bl.a. inkomstutvecklingen för olika grupper av jordbruksföretag. Vidare utnyttjas DU-materialet för beräkning av vissa kostnadsposter i jordbrukets totalkalkyl.

I tabell 11.7 redovisas jordbrukarnas totala intäkter och kostnader åren 1988–1990. Vid en jämförelse med jordbrukets totalkalkyl bör uppmärksammas att DU innefattar såväl skogsbruk vid jordbruksföretagen som viss omsättning mellan företagen. Skillnaden mellan totalkalkylen och DU är av denna anledning betydande för bl.a. intäkter av skogsprodukter, körslor, arrenden samt för inköp av djur.

Annan publicering

Deklarationsundersökningen för jordbrukare publiceras årligen i SM serie J. För inkomståret 1990 redovisas totalbelopp och uppgifter per företag i J 43 SM 9202 medan uppgifter för företagarna redovisas i J 43 SM 9203.

Tabell 11.7
Jordbrukarnas intäkter och kostnader m.m. 1988–1990. Totalbelopp i milj. kr
Holder's receipts and expenditures in 1988–1990. Totals in millions of Swedish kronor

	Miljoner kr			Förändring i %		
	1988	1989	1990	1987–88	1988–89	1989–90
Inkomster av spannmål, oljeväxter och frö	5 650	6 475	6 651	+ 6	+15	+ 3
övriga vegetabilier	2 551	2 912	2 867	+ 9	+14	– 2
mjölk	10 653	10 912	10 112	+ 4	+ 2	– 7
övriga animalier	11 030	11 192	10 661	+ 6	+ 2	– 5
skogsprodukter	3 012	3 275	3 245	+ 1	+ 9	– 1
djurbidrag, inkomststöd m.m.	913	1 076	4 573	+75	+ 18	+325
Övriga inkomster	2 812	3 762	4 202	–12	+34	+ 12
Intäkter av naturaförmåner	1 735	1 716	1 765	+ 1	– 1	+ 3
Summa bruttointäkter exkl. balansändringar	39 090	41 320	44 076	+ 6	+ 6	+ 7
Utgifter för utsäde och fodermedel	6 954	7 226	6 671	+ 5	+ 4	– 8
handelsgödsel	2 214	2 292	2 271	– 3	+ 4	– 1
drivmedel, el, vatten och renhållning	1 719	1 825	2 065	+ 3	+ 6	+ 13
inköp av djur	2 725	2 523	2 468	+12	– 7	– 2
underhåll av bostäder	820	992	2 883	+16	+21	+191
underhåll av inventarier och anläggningar	2 799	3 102	3 378	+ 9	+11	+ 9
räntor	4 030	4 289	4 866	+ 9	+ 6	+ 13
arbetslöner	1 353	1 426	1 477	+12	+ 5	+ 4
Värdeminskningsavdrag	3 809	4 189	4 382	+ 9	+10	+ 5
Övriga kostnader	7 711	8 261	9 215	+ 12	+ 7	+ 12
Egenavgifter	1 221	1 264	1 320	+ 5	+ 4	+ 4
Summa kostnader inkl. egenavgifter	35 355	37 389	40 996	+ 8	+ 6	+ 10
Balansändringar	+ 297	+ 352	– 384			
Uttag från skogskonto	+ 328	+ 375	+ 554	+12	+ 14	+ 45
Insättning på skogskonto	– 592	– 638	– 553	– 6	+ 8	– 13
Avsättning till allmän investeringsreserv	– 558	– 779	–	+24	+40	–100
Bruttointäkter minus kostnader (inkl. egenavgifter) efter balansändringar m. m.	3 211	3 242	2 697	– 1	+ 1	– 17

Källa: SCB, Deklarationsundersökningen för jordbrukare. (DU).

Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU)

DU baseras på ett slumpmässigt urval av företag. Urvalet är anpassat till typklassificeringssystemet för jordbruksföretag vilket innebär att det dras från olika grupper efter riksområde, driftens omfattning i standardiserat arbetsbehov samt driftsinriktning.

Undersökningen avser företag med mer än 2 hektar åkermark enligt lantbruksregistret. Urvalet byts med 1/3 varje år.

I undersökningen för inkomståret 1990 ingick ca 6 600 företag.

Undersökningsmaterialet utgörs av de utvalda jordbrukarnas självdeklarationer. Dessa ställs av de lokala skattemyndigheterna till SCBs förfogande. Från deklarationerna överförs uppgifter till särskilda blanketter, varefter dataregistrering och bearbetning sker.

Bortfallet utgörs dels av objektsbortfall (deklarationen kan ej utnyttjas vid bearbetningen), dels av partiellt bortfall (vissa uppgifter saknas i deklarationen).

I undersökningen redovisas dels totaler, dels medelvärden per företag och per brukare. Vid beräkningarna multipliceras varje företags värden med ett uppräkningstal, som anger hur många av totalpopulationens företag som representeras av det utvalda företaget. Vid uppräkningen korrigeras för objektsbortfall och partiellt bortfall.

Intäkter, kostnader och resultat på företagsnivå

Intäkter och kostnader

Ekonomi och lönsamhet på företagsnivå kan främst belysas med hjälp av den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU), men även med DU (se föregående avsnitt).

Från JEU, som baseras på bokföringsuppgifter från jordbruksföretag, erhålls årligen uppgifter om intäkter, kostnader och lönsamhetsförhållanden inom jordbruket. Resultaten utgör bl.a. ett underlag för jordbrukspolitiska ställningstaganden. Undersökningen är fr.o.m. den 1 juli 1975 förlagd till SCB.

Fr.o.m. JEU 1985 har efter flera års utvecklingsarbete redovisats resultat som dels baseras på anskaffningskostnader, dels återanskaffningskostnader (nukostnader) för förbrukade resurser.

I beräkningarna till nukostnad tas även hänsyn till förändringar i penningvärdet.

I utvecklingsarbetet på JEU har också ingått införandet av det nya typklassificeringssystemet för jordbruksföretag. Detta påverkar fr.o.m. JEU 1988 såväl populationsavgränsning som redovisning.

Föreliggande redovisning av resultat från JEU omfattar endast resultat från JEU 1990. Resultat från JEU 1989 återfinns i årsboken för 1991.

Den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU)

Undersökningen omfattar företag i södra och mellersta Sveriges slättbygder (riksområde 1) och företag i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder (riksområde 2) samt Norra Sverige (riksområde 3) enligt följande:

Riksområde	Driftsinriktning	Arbetsbehov (standardtimmar)	Typkod enligt LBR
RO 1	Jordbruksväxter	800 – 1 599	11
	"	1 600 – 3 199	11
	Mjölk	1 600 – 3 199	211
	"	3 200 – 5 599	211
	Övrig husdjursskötsel	1 600 – 3 199	2 utom 211
	Växtodling och husdjurssköts.	1 600 – 3 199	3
	Svinproduktion	1 600 – 3 199	221, 233, 323
RO 2	Mjölk	1 600 – 3 199	211
	"	3 200 – 5 599	211
RO 3	Mjölk	1 600 – 3 199	211

Enligt undersökningsplanen skall urvalets storlek avpassas så att resultaten kommer att baseras på uppgifter från ca 750 företag. Urvalet består till 3/4 av gårdar som kvarstod från föregående undersökningstillfälle och till 1/4 av nytt urval från lantbruksregistret.

Materialinsamlingen är omfattande. Till grund för bokslutet ligger främst företagens löpande bokföring av inkomster och utgifter. Dessutom erfordras uppgifter från inventeringar av olika slag samt vissa kompletteringsuppgifter. En del uppgifter hämtas direkt från lantbruksregistret.

SCB samarbetar i uppgiftsinsamlingen med LRF Konsult AB, länsstyrelsernas lantbruksenheter samt skogsvårdsstyrelser. Inom LRF Konsult AB är ca 25 kontor engagerade i arbetet, som regleras genom ett avtal mellan SCB och LRF Konsult AB.

LRF Konsult AB handhar en betydande del av uppgiftsinsamlingen. Utöver bokföringen av inkomster och utgifter sammanställer LRF Konsult AB uppgifter om åtgång av arbete och dragkraft, lagervärden, skogsavverkning och skogsvårdsåtgärder, naturauttag m.m.

För beräkning av bl.a. kostnader för avskrivning görs olika inventeringar första året företagen är med i JEU. Företagens ekonomibyggnader och bostadshus inventeras av byggnadskunnig personal vid lantbruksenheterna. LRF Konsult AB ansvarar för inventeringar av maskiner och redskap. Byggnadernas och inventariernas värden beräknas vid SCB. Skogsvårdsstyrelserna utför skogsinventeringar, som ligger till grund för beräkning av bl.a. skogsförråd och årlig tillväxt.

Det inkomna materialet granskas manuellt och maskinellt vid SCB. Felaktiga uppgifter rättas av LRF Konsult AB.

I redovisningen för 1990 ingår 601 företag. 122 företag har fallit bort genom vägran och dylikt. Utöver de redovisade företagen har bearbetats ytterligare 124 företag som inte ingår i redovisningen. Dessa företag tillhörde den nya populationen enligt typklassificeringssystemet när urvalet gjordes men har senare hamnat utanför populationsgränserna p.g.a. ändringar i företagets driftsinriktning.

Intäkter och kostnader bestäms med ledning av affärsbokföringens in- och utbetalningar samt balansvärdenas förändringar. Vid bestämning av vissa intäkter och kostnader frångår man dock helt eller delvis affärsbokföringens uppgifter. Bland de viktigare kalkylerade posterna kan nämnas bostadsförmån och avskrivningar.

Redovisningen i JEU ger en mer rättvisande bild av resultatutvecklingen än vad deklarationsmaterialet ger. Detta sammanhänger bl.a. med att periodiseringen av olika intäkter och kostnader inte påverkas av bokslutsdispositioner i så stor utsträckning som i DU. Vidare innehåller JEU vissa kalkylmässiga beräkningar.

I tabell 11.8 redovisas intäkter, kostnader och resultat för jord- respektive skogsbruket samt det sammanlagda resultatet för jord- och skogsbruket enligt JEU 1990.

Det kalkylerade resultatet i jord- respektive skogsbruket före arrende- och räntekostnader samt familjens arbetsersättning har belastats med avskrivningar till nuvärde. Kostnaderna för anhörigas arbete har kalkylerats på basis av antalet redovisade timmar.

Resultat i jordbruk

Intäkter i jordbruket redovisas med uppdelning på vegetabilier, animalier och övrig produktion. Redovisningen avser i princip företag med 1 600 – 3 199 standardtimmar för de driftsinriktningar som omfattas av JEU (se faktarutan på föregående sida) med undantag för mjölk (RO 1 och RO 2) och jordbruksväxter (RO 1). För dessa driftsinriktningar omfattar redovisningen även företag med 3 200–5 599 respektive 800–1 599 standardtimmar.

För vegetabilier ingår enbart intäkter från avsalugrödor i redovisningen.

I övrig produktion ingår inventariehyror, återbäring och efterlikvid, körslor etc.

Kostnader i jordbruket redovisas med uppdelning på förnödenheter, underhåll, avskrivningar, arbetskostnader, arrendekostnader och räntenetto. Räntenetto utgör skillnaden mellan räntekostnader och ränteintäkter.

Som förnödenheter har medräknats fodermedel, handelsgödsel, utsäde, drivmedel etc. Till underhållskostnader har räknats utgifter enligt affärsbokföringen samt anställdas arbete med underhåll, dragkraft och uttag av virke från egen skog.

Som arbetskostnader utanför familjen räknas direkta löner, arbetsgivaravgifter, värdet av förmåner av produkter, bil, telefon etc. Som övriga kostnader räknas diverse kostnader för växtodling och husdjur, körslor, försäkringar, personbil etc.

Resultat i skogsbruk

Redovisningen av skogsbruket i de lantbruksekonomiska undersökningarna är begränsad till skogsbruket vid jordbruksföretag med mer än 2 ha åker. Från DU erhålls uppgifter om intäkter från skogsprodukter samt insättning och uttag från skogskonto. I JEU redovisas en detaljerad kalkyl av skogsbrukets intäkter och kostnader för de driftsinriktningar och standardtimklasser som omfattas av JEU (se ovan).

Skogsbrukets intäkter enligt JEU har beräknats exklusive värdeändring av skogsförrådet.

Tabell 11.8
Intäkter, kostnader, avskrivningar m.m. till nukostnader samt resultatet i jord- och skogsbruket 1990.Kronor per företag

Receipts, costs, depreciations etc., to current costs and the results in agriculture and forest land. Swedish kronor per holding

	RO 1					RO 2	RO 3
	Jord-bruks-växter	Mjölk	Övrig husdjurs-skötsel	Växtod-ling och husdjurs-skötsel	Svin-produk-tion	Mjölk	Mjölk
	800 – 1 599	1 600 – 3 199	1 600 – 3 199	1 600 – 3 199	1 600 – 3 199	1 600 – 3 199	1 600 – 3 199
Jordbruket							
Intäkter							
Vegetabilier	367 455	48 458	98 424	323 433	188 495	4 077	4 241
Animalier	99 136	354 707	409 330	281 871	400 625	340 598	388 382
Övrigt	128 713	68 797	63 274	106 702	72 668	64 138	85 168
Summa intäkter	595 304	471 962	571 029	712 006	661 787	408 813	477 790
Kostnader							
Förnödenheter	163 257	117 018	207 189	211 878	218 722	117 769	133 120
Underhåll	51 126	32 531	45 681	56 321	49 357	34 124	43 457
Övrigt	95 641	82 789	92 595	106 558	104 419	75 835	87 042
Summa kostnader	310 024	232 337	345 465	374 757	372 499	227 728	263 618
Resultat före avskrivningar, arbets- och arrendekostnader samt räntenetto	285 279	239 625	225 563	337 249	289 288	181 085	214 173
Avskrivningar							
Ekonomibyggnader	19 719	18 835	22 781	24 492	24 709	14 944	15 454
Byggnadsinventarier	28 051	38 531	42 753	42 537	44 558	30 627	37 323
Markanläggningar	4 024	2 424	2 808	3 837	3 385	540	1 123
Markinventarier	978	3 537	2 340	1 634	1 202	3 406	1 761
Maskiner och redskap	62 258	44 642	43 384	73 116	51 460	37 900	53 366
Summa avskrivningar	115 030	107 969	114 066	145 617	125 315	87 417	109 028
Arbetskostnader							
Anställda	4 504	341	246	5 512	3 860	913	2 473
Kalkylerad ersättning anhöriga 16 år –	12 266	19 717	13 358	19 326	16 594	28 349	21 291
Summa arbetskostnader	16 769	20 058	13 604	24 838	20 453	29 262	23 764
Arrendekostnader	17 313	6 048	7 694	25 656	9 982	3 266	472
Summa avskrivning, arbets- och arrendekostnader	149 112	134 075	135 364	196 110	155 750	119 945	133 264
Resultat före räntenetto	136 168	105 550	90 199	141 139	133 538	61 139	80 908
Ränteutgifter netto	56 941	19 414	50 593	61 283	57 093	20 866	26 905
Resultat i jordbruket före ränta på eget kapital och ersättning för eget arbete	79 226	86 136	39 606	79 856	76 445	40 274	54 003
Skogsbruket							
Intäkter (exkl värdeändringar skog-förrådet)	38 440	21 844	14 486	14 359	9 770	43 045	69 082
Kostnader	11 000	3 748	3 404	1 684	1 775	10 537	18 487
Resultat före avskrivningar, arbets-kostnader och räntenetto	27 439	18 096	11 082	12 676	7 995	32 508	50 596
Avskrivningar på maskiner och redskap	3 494	990	579	434	366	1 777	2 860
Arbetskostnader							
Anställda	252	31	47	11	58	76	0
Kalkylerad ersättning anhöriga 16 år –	916	1 168	338	425	504	5 137	1 351
Summa arbetskostnader	1 168	1 199	385	437	562	5 214	1 351
Summa avskrivningar och arbets-kostnader	4 661	2 189	964	871	928	6 990	4 211
Resultat före ränteutgifter	22 778	15 907	10 118	11 804	7 067	25 518	46 385
Ränteutgifter netto	4 788	1 641	5 683	2 170	3 042	8 402	7 983
Resultat i skogsbruket före ränta på eget kapital och ersättning för eget arbete	17 990	14 266	4 435	9 634	4 025	17 116	38 402
Resultat i jord- och skogsbruket före ränta på eget kapital och ersättning för eget arbete	97 216	100 402	44 041	89 490	80 470	57 390	92 405

Källa: SCB, Jordbruksekonomiska undersökningen (JEU).

Taxerade resultat i jord- och skogsbruk

Uppgifter rörande jordbruksföretagens resultat kan i första hand hämtas ur JEU, som är uppbyggd enligt företagsekonomiska principer. Det kan dock vara av intresse att även följa det taxerade resultatet i jordbruket.

I tabell 11.9 redovisas taxerade intäkter av vegetabilier, animalier och övrigt samt summa bruttointäkter exklusive balansändringar m.m. från DU 1985–1990.

Tabell 11.9
Jordbrukarnas taxerade intäkter 1985–1990. Kronor per företag (fysiska personer)

Holders receipts in agriculture in 1985–1990. Swedish kronor per holding (natural persons)

Storleksgrupp hektar åker	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Vegetabilier						
20,1 – 30,0	53 077	49 525	45 763	46 586	56 779	55 831
30,1 – 50,0	99 221	96 138	86 018	89 253	102 700	99 754
50,1 – 100,0	239 522	229 726	202 467	207 323	241 917	257 020
100,1 – 200,0	589 786	541 047	507 138	518 788	610 771	594 884
Animalier						
20,1 – 30,0	212 771	210 809	222 908	230 189	231 355	209 789
30,1 – 50,0	324 252	332 302	332 384	355 704	393 077	367 417
50,1 – 100,0	457 025	461 928	507 221	532 439	548 728	515 702
100,1 – 200,0	601 007	632 101	716 344	716 099	788 989	736 029
Övriga intäkter						
20,1 – 30,0	71 157	75 095	85 197	91 920	105 676	139 987
30,1 – 50,0	84 958	88 004	98 379	101 712	120 527	192 055
50,1 – 100,0	116 355	109 166	139 092	160 366	173 295	283 387
100,1 – 200,0	207 327	150 180	222 646	269 403	287 731	474 043
Summa bruttointäkter exkl. balansändringar						
20,1 – 30,0	337 005	335 429	353 868	368 695	393 810	405 607
30,1 – 50,0	508 431	516 444	516 781	546 669	616 304	659 226
50,1 – 100,0	812 902	818 854	848 780	900 128	963 940	1 056 109
100,1 – 200,0	1 398 120	1 373 662	1 446 128	1 504 290	1 687 491	1 804 956

Källa: SCB, Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU).

I tabell 11.10 redovisas taxerade kostnader, balansändringar m.m. och bruttointäkter minus kostnader (inkl. egenavgifter) efter balansändringar m.m. från DU 1985–1990.

Tabell 11.10

Jordbrukarnas taxerade kostnader, balansändringar m.m. samt bruttointäkter minus kostnader 1985–1990. Kronor per företag (fysiska personer)

Holders costs and trading results in agriculture 1985–1990. Swedish kronor per holding (natural persons)

Storleksgrupp hektar åker	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Utsäde, foder och handelsgödsel						
20,1 – 30,0	87 279	86 287	85 897	84 896	90 667	83 715
30,1 – 50,0	139 073	140 344	130 830	134 196	150 706	139 528
50,1 – 100,0	219 387	217 221	216 115	220 260	226 809	217 300
100,1 – 200,0	347 148	359 935	362 553	359 299	386 136	356 464
Underhåll och värdeminskningsavdrag						
20,1 – 30,0	61 258	61 789	66 571	69 177	80 368	101 329
30,1 – 50,0	87 440	90 003	90 713	99 067	117 731	145 692
50,1 – 100,0	137 354	138 775	145 245	161 058	181 127	226 717
100,1 – 200,0	231 257	217 769	237 238	251 345	300 857	373 729
Övriga kostnader inkl. egenavgifter						
20,1 – 30,0	141 211	136 672	142 328	155 107	167 295	179 888
30,1 – 50,0	212 384	217 456	218 969	233 010	260 448	284 646
50,1 – 100,0	367 894	370 369	389 055	415 269	432 331	484 134
100,1 – 200,0	714 074	695 916	739 290	777 502	853 603	920 735
Summa kostnader						
20,1 – 30,0	289 748	284 748	294 796	309 180	338 330	364 932
30,1 – 50,0	438 897	447 803	440 512	466 273	528 885	569 866
50,1 – 100,0	724 635	726 365	750 415	796 587	840 267	928 151
100,1 – 200,0	1 292 479	1 273 620	1 339 081	1 388 146	1 540 596	1 650 928
Balansändringar m. m.						
20,1 – 30,0	– 4 527	– 6 536	– 8 038	– 9 765	– 4 415	870
30,1 – 50,0	– 7 529	– 6 198	– 11 194	– 9 331	– 9 838	– 11 019
50,1 – 100,0	– 8 398	– 12 158	– 11 678	– 10 335	– 23 095	– 13 243
100,1 – 200,0	– 12 167	– 15 674	– 13 811	– 9 183	– 26 375	– 37 584
Bruttointäkter minus kostnader (inkl. egenavgifter) efter balansändringar m.m.						
20,1 – 30,0	42 730	44 145	51 034	49 750	51 065	41 545
30,1 – 50,0	62 005	62 443	65 075	71 065	77 581	78 341
50,1 – 100,0	79 869	80 331	86 687	93 206	100 578	114 715
100,1 – 200,0	93 474	84 368	93 236	106 961	120 520	116 444

Källa: SCB, Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU).

Prisindex

Genom livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp utarbetas och publiceras månatligen indextal över prisutvecklingen på jordbrukets område. Detta indexsystem syftar främst till att möjliggöra jämförelser, med beaktande av indexsystemets konstruktion, mellan jordbruksprodukternas prisutveckling i olika produktions- och handelsled. Vidare belyses prisutvecklingen för jordbrukets inköpta produktionsmedel samt prisutvecklingen vid internationell handel med jordbruksprodukter.

Följande indexserier beräknas:

1 Produktionsmedelsprisindex
2 Avräkningsprisindex
3 Prisregleringsprisindex
4 Producentprisindex för livsmedelsindustrin, jordbruksreglerade livsmedel
5 Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel
6 Världsmarknadsprisindex

Vidare beräknas två delserier av det officiella konsumentprisindex (KPI), som är ett kedjeindex med ettårslänkar. Dessa delserier omfattar "övriga" livsmedel och totalindex exkl. jordbruksreglerade livsmedel.

Härutöver redovisas för jämförelser och analyser index för livsmedel i KPI.

Serierna 1–3 och 6 utarbetas av Jordbruksverket och 4–5 av SCB.

Indextalen skall i princip visa prisutvecklingen vid oförändrad kvalitet på de varor som prismäts. Höjda priser till följd av förbättrad varukvalitet skall således ej påverka index.

Basperiod för indextalen är 1980. Tidigare var budgetåret 1966/67 basperiod. Vikterna i indexserierna 1–3 och 6, vilka ändras i juli varje år, baseras på normerade värden avseende produktion, konsumtion och inköp för året närmast före det budgetår vikterna skall användas. Indextalen med nya vikter kedjas till äldre serier på grundval av relationer mellan indextalen under budgetåret närmast före viktbytet. Vikterna i indexserierna 4 och 5, vilka ändras i januari varje år, baseras på vikterna i konsumentprisindex och kedjning av indextalen görs.

Produktionsmedelsprisindex belyser prisutvecklingen för jordbrukets inköpta produktionsmedel exklusive lejt arbete. Prismätningen sker för förnödenheter, tjänster, avskrivning, underhåll och ränta på lånat kapital.

Vägningstalen i produktionsmedelsprisindex baseras på beräkningsunderlaget till jordbrukets totalkalkyl.

Vid vägningstalsberäkningarna samt vid den löpande indexframskrivningen används i möjligaste mån de priser som möter jordbrukaren vid inköp av olika produktionsmedel. Priserna i totalkalkylen och produktionsmedelsprisindex redovisas exklusive mervärdeskatt.

Avräkningsprisindex belyser prisutvecklingen vid producenternas försäljning av sådana jordbruksprodukter som övergår från jordbrukssektorn till andra sektorer i samhället. Försäljningen inom jordbrukssektorn av sådana produkter som vidareförädlas ingår inte i index.

Vägningstalen i avräkningsprisindex grundas på s.k. normkalkyler, vilka utarbetas inom livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden. De i indexberäkningarna använda priserna skall i princip avse pris vid gård. Priserna inkluderar i allmänhet produktbundna subventioner.

Prisregleringsprisindex skall registrera prisutvecklingen för jordbrukets varor i det led där prisregleringen verkar (t.ex. slaktdjur vid slakteri och konsumtionsmjölk vid mejeri), vilket för flertalet varor är ett led senare än i avräkningsprisindex.

Producentprisindex för livsmedelsindustrin, jordbruksreglerade livsmedel bygger huvudsakligen på SCBs producentprisindex för livsmedelsindustrin och avser delvis priser för samma varor som i prisregleringsprisindex.

Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel mäter prisutvecklingen i detaljhandeln för motsvarande varor som producentprisindex för livsmedelsindustrin. Viktsystemet och varuurvalet är i princip detsamma som för detta. Prisuppgifterna är identiska med dem för konsumentprisindex (se nedan).

Världsmarknadsprisindex avser att mäta prisutvecklingen vid internationell handel för de jordbruksprodukter som inverkar på den inhemska prisbildningen. Prisberäkningarna grundar sig vad gäller vegetabilieprodukter på internationella noteringar och vad gäller animalieprodukter på priser när produkterna lämnar EG vilka justeras för gällande importavgifter och exportbidrag.

Konsumentprisindex utarbetas månadsvis av SCB och skall mäta prisförändringar vid oförändrad levnadsnivå. Mervärdeskatt ingår i prisuppgifterna för konsumentprisindex men inte i prisuppgifterna för övriga indexserier.

Utvecklingen av de olika indexserierna utarbetade inom livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden och SCB för perioden 1986–1991 framgår av tabell 11.14.

Produktionsmedelsprisindex och avräkningsprisindex, visar prisutvecklingen för jordbrukarnas köp av produktionsmedel respektive försålda jordbruksprodukter.

I tabell 11.11 redovisas vissa prisserier som utnyttjas vid indexberäkningarna. Prisserierna för fabrikspotatis avser potatis för stärkelse och råsprit. För konsumtionsmjölk redovisas priset i kronor per 100 liter. I tabell 11.12 återfinns indextal för delposterna i avräkningsprisindex.

Tabell 11.11
Priser på traktorer, drivmedel, handelsgödsel, vegetabilier och animalier 1986–1991
Prices of tractors, fuel, fertilizers and vegetable and animal products in 1986–1991

Varuslag	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Traktorer, kr/st	192 800	203 607	228 549	243 848	250 474	..
Drivmedel, kr/100 liter						
Dieselolja	205	203	205	243	277	283
Handelsgödselmedel, kr/100 kg						
Kalksalpeter, 15,5 % N	115	110	110	107	112	130
Kalkammonsalpeter, 28,0 % N	179	172	177	176	175	198
Superfosfat, 9,0 % P	120	122	125	131	136	231[1]
Supra PK 7–13	144	146	148	152	203[2]	254
Supra NPK 17–6–12	246	243	249	255	256[3]	277
Supra NPK 20–5–9	239	235	241	244	246[4]	255
Vegetabilier, kr/100 kg						
Vete	136	129	134	136	133	..
Råg	130	125	136	146	143	..
Korn	123	116	124	136	133	..
Havre	117	113	125	136	132	..
Vallhö	106	130	–[5]	–[5]	–[5]	–[5]
Matpotatis	184	226	184	200	216	–[6]
Fabrikspotatis	58	56	55	57	57	55
Sockerbetor	30	30	30	31	29	27
Vetekli	156	154	160	174	179	182
Kraftfoderblandningar	314	315	328	341	343	346
Melass	164	169	160	164	169	167
Animalier, kr/100 kg						
Kött av						
Storboskap	2 054	2 357	2 715	2 803	2 545	2 465
Mellankalv	2 139	2 427	2 953	3 198	2 882	2 870
Mindrekalv	1 293	1 406	1 555	1 625	1 621	1 671
Häst	837	1 242	1 546	1 353	1 344	1 191
Får och lamm	1 959	2 245	2 539	2 463	2 205	1 929
Slaktsvin	1 297	1 422	1 479	1 501	1 487	1 538
Fjäderfä	1 711	1 715	1 699	1 904	2 098	2 153
Mejerimjölk	283	293	308	320	297	288
Konsumtionsmjölk	448	467	499	532	550	675
Smör	1 947	2 015	2 150	2 172	2 085	2 065
Ost, helfet						
Svecia	2 452	2 568	2 862	3 049	3 080	3 156
Herrgård	2 608	2 750	2 973	3 195	3 239	3 333
Ägg	1 117	1 084	1 130	1 117	1 250	1 258

1) Superfosfat P 20.
2) Supra PK 11–21.
3) Supra NPK 18–6–12.
4) Supra NPK 20–4–8.
5) Upphört 1988–02.
6) Upphört 1991–04.

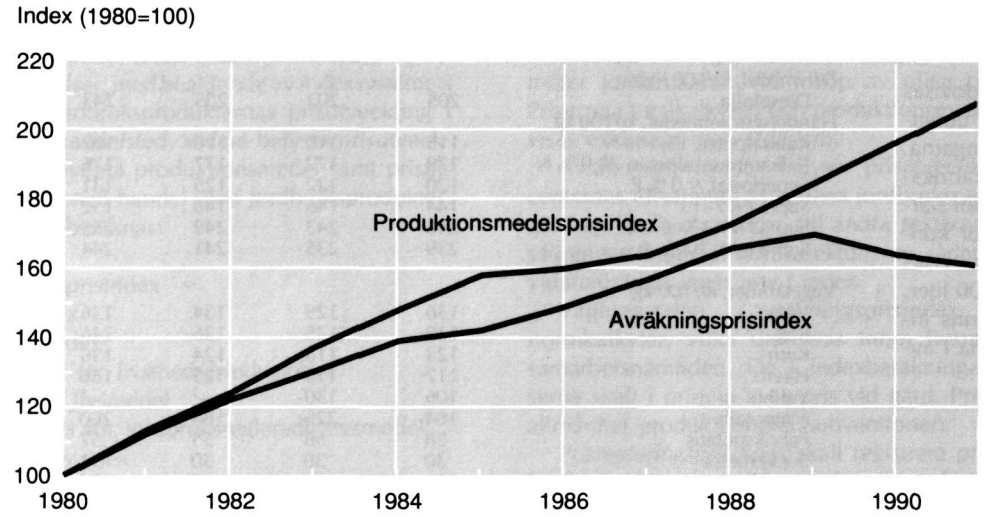
Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 11.12
Indextal i delposter i avräkningsprisindex 1986–1991 (1980 = 100)
Producer price index. Indices for subtotals in 1986–1991 (1980 = 100)

Varuslag	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Brödsäd	155	152	157	161	156	144
Fodersäd	146	144	156	169	164	154
Matpotatis	139	168	142	130	146	205
Fabrikspotatis	131	130	128	131	131	128
Sockerbetor	159	163	168	170	162	152
Oljeväxter	140	143	163	178	171	160
Mjölk	162	167	176	179	167	161
Ägg	188	184	195	195	213	205
Storboskap	126	145	167	171	156	154
Hästkött	87	119	151	139	134	105
Kalvkött	114	128	138	164	149	150
Fårkött	125	135	151	153	140	128
Fläsk	140	151	157	158	156	162

Källa: Statens jordbruksverk.

Diagram 11.13
Produktionsmedelsprisindex och avräkningsprisindex 1980–1991 (1980 = 100)
Cost prise index and producer price index in 1980–1991 (1980 = 100)

Utvecklingen i produktionsmedelsprisindex och avräkningsprisindex 1980–1991 redovisas i diagram 11.13. I tabell 11.14 redovisas utvecklingen av jordbrukets prisindex 1986–1991.

Annan publicering
Prisindex på jordbruksområdet, varje månad sedan juli 1966; tidigare under benämningen Indextal för prisutvecklingen på jordbrukets område. Vissa uppgifter publiceras dessutom i Jordbruksekonomiska meddelanden. Livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp (stencil).

Prisindex på jordbruksområdet 1966/67–1985/86. Livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp 1990 (stencil).

Prisindex på jordbruksområdet. Redogörelse för beräkningsmetoder. Livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp 1990.

Priser i jordbruket under 25 år – prisindex för produkter och produktionsmedel i jordbrukarledet. Meddelande från Jordbrukets utredningsinstitut 1970:4.

Tabell 11.14
Jordbrukets prisindex 1986–1991 (1980 = 100)
Agricultural price indices in 1986–1991 (1980 = 100)

Index	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Produktionsmedelsprisindex						
Förnödenheter	171	171	179	191	199	209
Tjänster	161	172	184	200	218	233
Kapitalkostnader	149	155	165	174	188	201
Totalt	160	164	173	185	197	209
Avräkningsprisindex						
Vegetabilier	148	152	156	162	160	161
Animalier	150	158	169	172	164	162
Totalt	149	157	166	170	163	161
Prisregleringsprisindex						
Vegetabilier	165	177	174	179	183	201
Animalier	183	189	199	208	212	220
Totalt	179	187	193	202	206	216
Producentprisindex för livsmedelsindustrin, jordbruksreglerade livsmedel						
Vegetabilier	183	193	206	222	242	261
Animalier	186	193	207	220	230	246
Totalt	185	193	206	220	233	251
Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel						
Vegetabilier	184	193	208	223	244	257
Animalier	194	203	219	235	250	259
Totalt	191	200	215	231	248	258
Konsumentprisindex						
Övriga livsmedel[1]	175	177	180	187	201	211
Totalt exkl. jordbruksreglerade livsmedel	156	163	172	183	203	223
Totalt inkl. jordbruksreglerade livsmedel	160	167	177	188	208	227
Världsmarknadsprisindex						
Vegetabilier	63	54	72	98	84	68
Animalier	122	117	110	128	124	115
Totalt	104	99	98	118	111	101

1) Ej jordbruksreglerade livsmedel.

Källa: Statens jordbruksverk.

Jordbrukarfamiljernas inkomster

Taxerade nettointäkter, underskott m.m.

Storleken och sammansättningen av jordbrukarfamiljernas inkomster är i hög grad beroende på jordbruksföretagens storlek, driftsinriktning etc. Uppgifter om jordbrukarnas inkomster kan i första hand hämtas från DU.

I tabell 11.15 redovisas de taxerade nettointäkterna samt sammanräknad inkomst från olika förvärvskällor.

I diagram 11.16 redovisas sammansättningen 1990 av jordbrukarnas sammanräknade inkomst.

Nettointäkten i en förvärvskälla redovisas som noll i de fall underskott uppkommer.

I nettointäkt av tjänst medräknas pensioner och vissa andra skattepliktiga transfereringar. Som övriga förvärvskällor räknas nettointäkt av rörelse, annan fastighet och tillfällig förvärvsverksamhet.

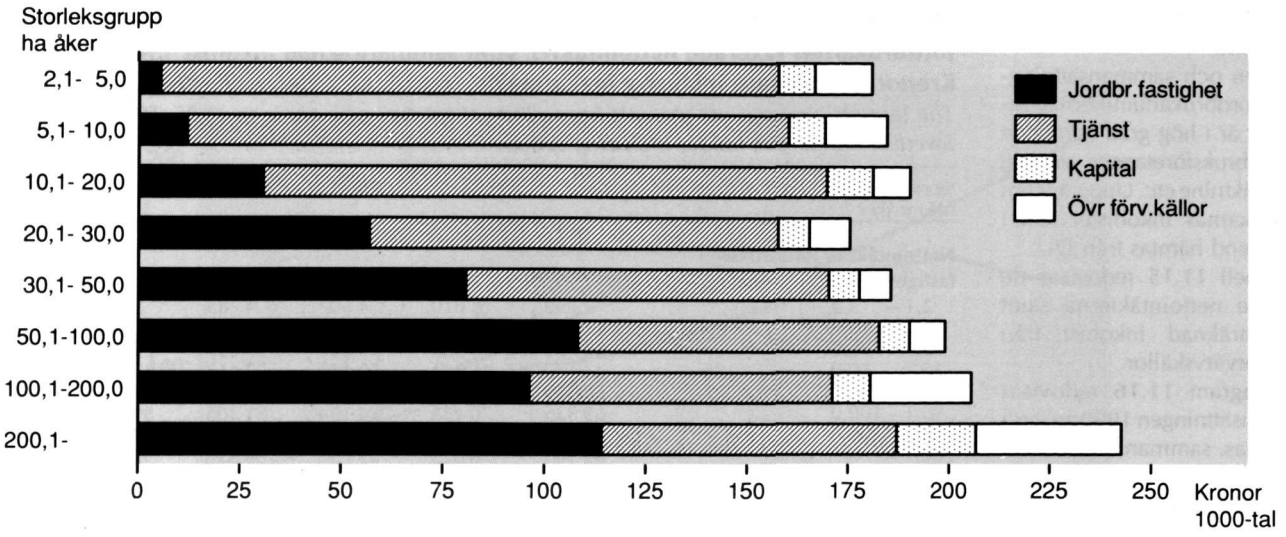
Tabell 11.15
Jordbrukarnas taxerade nettointäkter samt sammanräknad inkomst 1985–1990. Kronor per brukare inklusive maka/make
The farmers assessed net receipts from different sources of income in 1985–1990. Swedish kronor per holder including spouse

Storleksgrupp hektar åker	1985	1986	1987	1988	1989	1990[1]
Nettointäkt av jordbruks-fastighet						
2,1 – 5,0	7 259	6 010	4 607	4 785	5 895	5 174
5,1 – 10,0	11 440	12 023	14 278	14 581	12 466	11 800
10,1 – 20,0	26 771	26 588	25 516	27 091	29 450	30 601
20,1 – 30,0	44 159	45 304	50 449	52 412	57 241	56 739
30,1 – 50,0	58 319	59 566	62 214	67 508	74 798	80 640
50,1 – 100,0	69 335	70 438	74 194	81 205	89 814	108 128
100,1 – 200,0	78 695	74 930	79 587	86 140	94 328	96 270
200,1 –	83 985	78 623	85 756	84 856	92 519	114 048
Samtliga	34 354	34 867	36 527	39 598	42 648	46 471
Nettointäkt av tjänst						
2,1 – 5,0	93 351	103 856	112 073	120 560	138 028	152 308
5,1 – 10,0	83 259	92 040	91 598	106 377	119 868	148 226
10,1 – 20,0	62 273	72 837	84 772	99 208	110 492	138 927
20,1 – 30,0	49 223	57 623	60 627	77 109	80 755	100 678
30,1 – 50,0	38 101	44 680	54 623	58 732	70 756	89 493
50,1 – 100,0	34 627	40 053	45 146	51 308	60 887	74 545
100,1 – 200,0	37 109	46 001	51 101	60 373	65 586	74 754
200,1 –	41 554	46 275	49 129	52 433	61 669	72 983
Samtliga	61 840	70 326	76 845	87 519	99 049	119 677
Nettointäkt av kapital						
2,1 – 5,0	6 175	5 179	5 573	5 961	6 198	8 973
5,1 – 10,0	7 254	4 879	4 676	4 525	6 817	8 972
10,1 – 20,0	7 013	5 438	5 363	5 537	6 517	11 422
20,1 – 30,0	5 687	4 087	3 908	3 894	5 415	7 725
30,1 – 50,0	5 397	4 776	4 534	4 688	4 836	7 502
50,1 – 100,0	5 268	4 194	3 932	4 288	5 173	7 365
100,1 – 200,0	7 376	5 561	5 813	6 271	6 360	9 499
200,1 –	12 020	8 500	8 760	7 720	10 406	19 638
Samtliga	6 362	4 893	4 822	4 963	6 002	8 993
Nettointäkt av övriga förvärvskällor						
2,1 – 5,0	5 018	5 702	6 778	11 202	15 208	14 259
5,1 – 10,0	4 726	7 172	8 837	7 714	11 973	15 446
10,1 – 20,0	4 955	6 543	8 087	9 748	6 481	9 105
20,1 – 30,0	2 085	3 766	3 829	2 487	4 759	10 116
30,1 – 50,0	2 874	3 985	4 489	5 913	6 131	7 826
50,1 – 100,0	3 803	5 369	3 998	5 347	6 199	8 912
100,1 – 200,0	5 039	7 822	6 972	7 991	12 248	24 938
200,1 –	13 430	17 229	13 593	16 065	18 973	35 982
Samtliga	4 169	5 747	6 457	7 515	8 963	11 880
Sammanräknad inkomst						
2,1 – 5,0	111 803	120 747	129 031	142 508	165 329	180 714
5,1 – 10,0	106 679	116 114	119 389	133 197	151 124	184 444
10,1 – 20,0	101 012	111 406	123 738	141 584	152 940	190 056
20,1 – 30,0	101 154	110 780	118 813	135 902	148 170	175 259
30,1 – 50,0	104 691	113 007	125 860	136 841	156 521	185 461
50,1 – 100,0	113 033	120 054	127 270	142 148	162 073	198 951
100,1 – 200,0	128 219	134 314	143 473	160 775	178 522	205 461
200,1 –	150 989	150 627	157 238	161 074	183 567	242 651
Samtliga	106 725	115 833	124 651	139 595	156 662	187 022

1) Preliminära uppgifter.

Källa: SCB, Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU).

Diagram 11.16
Nettointäkter från olika förvärvskällor 1990 inom olika storleksgrupper av företag. Kr per brukare inklusive maka/make
Assessed net receipts from different sources of income in 1990. Swedish kronor per holding including spouse

I tabell 11.17 redovisas jordbrukarnas avdrag samt statligt taxerad inkomst 1985 –1990. Med underskott av jordbruksfastighet avses det totala underskottet oavsett om det kunnat utnyttjas eller ej. Utnyttjat underskott i förvärvskälla avser utnyttjade underskott från samtliga förvärvskällor. Förlustavdrag innefattar underskott som inte kunnat utnyttjas tidigare år.

Tabell 11.17
Jordbrukarnas avdrag samt statligt taxerad inkomst, 1985–1990. Kr per brukare inklusive maka/make
The farmers deductions and assessed income for the governmental taxation in 1985–1990 Swedish kronor per holder including spouse

Storleksgrupp hektar åker	1985	1986	1987	1988	1989	1990[1]
Underskott av jordbruksfastighet						
2,1 – 5,0	7 480	7 382	10 113	12 607	15 466	27 010
5,1 – 10,0	7 857	10 196	8 980	11 928	13 746	25 713
10,1 – 20,0	5 932	6 529	10 046	11 330	16 285	24 570
20,1 – 30,0	7 393	6 700	5 009	7 524	9 110	18 369
30,1 – 50,0	4 016	4 717	5 459	5 077	5 700	11 781
50,1 – 100,0	4 693	4 845	4 400	4 392	5 737	8 081
100,1 – 200,0	11 005	12 499	10 438	7 640	6 558	17 992
200,1 –	18 003	22 646	16 161	17 996	13 037	28 270
Samtliga	6 520	7 203	7 909	9 292	11 505	20 207
Av deklaranten utnyttjat underskott i förvärvskälla						
2,1 – 5,0	10 793	10 395	12 880	17 044	22 947	33 515
5,1 – 10,0	10 955	14 500	12 291	16 262	18 772	32 689
10,1 – 20,0	7 699	9 192	12 242	15 290	19 960	32 589
20,1 – 30,0	7 427	8 711	6 917	9 728	12 929	20 042
30,1 – 50,0	4 406	5 837	6 546	7 043	8 582	13 950
50,1 – 100,0	5 010	5 527	5 328	6 572	8 064	12 132
100,1 – 200,0	7 203	9 648	8 548	8 746	9 141	20 042
200,1 –	9 840	12 443	12 998	12 870	13 160	27 403
Samtliga	7 958	9 440	9 895	12 490	15 719	25 311
Övriga allmänna avdrag och förlustavdrag						
2,1 – 5,0	845	1 266	1 345	3 316	3 450	2 334
5,1 – 10,0	1 291	1 683	2 193	1 908	3 502	2 784
10,1 – 20,0	1 151	1 946	1 861	2 294	3 397	4 292
20,1 – 30,0	1 920	2 345	2 551	3 151	6 026	4 221
30,1 – 50,0	2 572	2 938	3 419	4 814	7 096	5 702
50,1 – 100,0	3 833	4 483	5 037	6 806	10 259	7 739
100,1 – 200,0	6 989	8 201	8 647	10 414	15 170	12 768
200,1 –	12 347	10 636	12 894	14 345	18 458	20 473
Samtliga	1 970	2 532	2 813	3 774	5 674	4 770
Statligt taxerad inkomst						
2,1 – 5,0	100 165	109 055	114 806	122 148	138 933	144 864
5,1 – 10,0	94 433	99 930	104 905	115 027	128 850	148 972
10,1 – 20,0	92 162	100 268	109 635	124 000	129 584	153 175
20,1 – 30,0	91 807	99 724	109 345	123 022	129 215	150 996
30,1 – 50,0	97 712	104 232	115 895	124 985	140 842	165 810
50,1 – 100,0	104 190	110 045	116 905	128 769	143 750	179 081
100,1 – 200,0	114 026	116 466	126 278	141 615	154 212	172 651
200,1 –	128 802	127 548	131 346	133 860	151 949	194 775
Samtliga	96 797	103 861	111 943	123 330	135 269	156 940

1) Preliminära uppgifter

Källa: SCB, Deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU).

Jordbrukarnas tillgångar och skulder

Jordbrukarnas tillgångar och skulder har sedan lång tid redovisats i DU. I samband med en översyn av DU slopades fr.o.m. 1978 specificeringen på olika tillgångsslag. Den årliga redovisningen i DU omfattar från nämnda år enbart summa tillgångar och summa skulder.

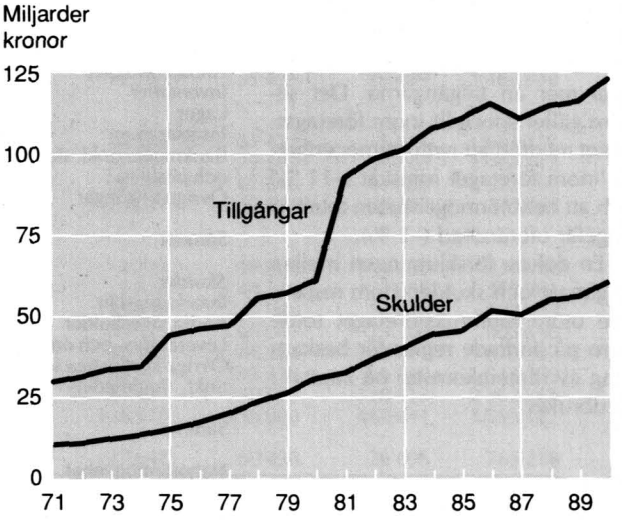
Som en intermittent utvidgning av DU har SCB genomfört specialinriktade undersökningar rörande jordbrukarnas kapitalförhållanden och skuldsättning den 31 december 1981 respektive 1986 (TSU).

Av diagram 11.18 framgår utvecklingen av jordbrukarnas totala tillgångar och skulder under perioden 1971–1989 enligt DU. Vad gäller tillgångsvärdena finns jämförelseproblem över tiden. Detta problem sammanhänger med att fastigheternas taxeringsvärden förändras språngvis ungefär vart femte år i samband med de allmänna fastighetstaxeringarna. Vidare har principerna för lagervärdering och värderingen av husdjursbeståndet ändrats under 1970-talet.

Det bör noteras att uppgifterna i diagram 11.18 förutom tillgångar och skulder i jordbruksföretagen även innefattar brukarnas tillgångar och skulder i rena skogsfastigheter, rörelse, annan fastighet och privat.

Fastigheterna är upptagna till taxeringsvärden och någon omräkning till marknadsvärden har inte skett. Ändringar under perioden i principerna för lagervärdering av husdjursbeståndet respektive börsnoterade aktier har inte beaktats.

Diagram 11.18
Jordbrukarnas totala tillgångar och skulder (fysiska och juridiska personer) i löpande priser 1971–1990, miljarder kronor
The farmers total assets and liabilities (natural and artificial persons), 1971–1990. Totals in 1000 millions of Swedish kronor

Undersökningen av jordbrukarnas tillgångar och skulder den 31 december 1986 (TSU)

Populationen i undersökningen om tillgångar och skulder i jordbruket omfattade brukare inkl. maka/make vid jordbruksföretag med mer än 2 ha åker och fysisk person som brukare.

TSU 1986 byggde på deklarationsmaterial avseende ca 3 900 företag ingående i den ordinarie deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU) 1986.

I en tidigare undersökning av jordbrukarnas tillgångar och skulder avseende förhållandena den 31 december 1981 byggde vissa uppgifter på en kompletterande enkät.

Ur TSU erhålls information om jordbrukarnas tillgångar och skulder med fördelning på delposter. I tabell 11.19 redovisas utförliga uppgifter om jordbrukarnas totala tillgångar inom och utanför lantbruksföretag över 2 ha åker 1981 och 1986.

Av tabellen framgår bl. a. att både tillgångar och skulder ökat såväl inom som utanför företaget. Det framgår vidare att den procentuella ökningen är större utanför företaget än inom företaget och att skulderna ökat mer än tillgångarna. Det senare gäller speciellt inom företaget, vilket medfört att nettoförmögenheten inom företaget minskat (–11 %) och att nettoförmögenheten totalt är ungefär oförändrad (–1 %).

En del av förskjutningen mellan tillgångar och skulder inom respektive utom lantbruksföretaget torde bero på ändrade regler för beskattning av ränteinkomster på kapital i jordbruket.

Tabell 11.19
Jordbrukarnas totala tillgångar, skulder och nettoförmögenhet den 31 december 1981 och 1986 (fysiska personer). Totalbelopp i miljoner kronor
The farmers assets and liabilities December 31, 1981 and 1986 (natural persons). Totals in millions of Swedish kronor

	Miljoner kronor		Förändring i procent
	1981	1986	1981–1986
Tillgångar, skulder och nettoförmögenhet inom lantbruksföretaget			
Tillgångar			
Jordbruksfastigheter	43 565	42 713	– 2
Annan fastighet	480	1 139	+137
Inventarier	9 795	11 858	+ 21
Lager	9 084	10 501	+ 16
Insatser m.m.	1 848	2 817	+ 52
Bankmedel (inkl. skogskonto), kontanter och postgiro	4 994	6 205	+ 24
Övriga tillgångar	2 203	2 741	+ 24
Summa	71 969	77 974	+ 8
Skulder			
Inteckningslån	15 979	24 088	+ 51
Andra låneskulder	4 879	5 975	+ 22
Leverantörs- och omkostnadsskulder	3 498	4 573	+ 31
Övriga kortfristiga skulder (inkl. fondmedel)	1 099	1 904	+ 73
Summa	25 455	36 540	+ 44
Nettoförmögenhet	46 514	41 434	– 11
Tillgångar, skulder och nettoförmögenhet utanför lantbruksföretaget			
Tillgångar			
Jordbruksfastigheter	892	1 097	+ 23
Annan fastighet	6 028	5 181	– 14
Inventarier inkl. personbil, lager	1 638	2 459	+ 50
Obligationer och aktier	2 411	4 668	+ 94
Bankmedel och kontanter	5 036	9 739	+ 94
Övriga tillgångar	2 498	2 966	+ 19
Summa	18 503	26 110	+ 41
Skulder			
Inteckningslån	3 399	3 230	– 5
Andra låneskulder	1 373	2 822	–106
Kortfristiga skulder	1 155	2 813	+146
Summa	5 925	8 865	+ 50
Nettoförmögenhet	12 574	17 245	+ 37
Tillgångar, skulder och nettoförmögenhet totalt			
Tillgångar	90 472	104 083	+ 15
Skulder	31 380	45 405	+ 45
Nettoförmögenhet	59 092	58 679	– 1

Källa: SCB, Jordbrukarnas tillgångar och skulder (TSU).

Tabell 11.20
Lantbruksföretagens tillgångar den 31 december 1986. Kronor per företag (fysiska personer)
The holdings assets December 31, 1986. Swedish kronor per holding (natural persons)

Redovisningsgrupper	Lantbruksföretag över 2 ha						
	Jordbruks-fastighet och annan fastighet	Inventarier inkl. personbil	Lager inkl. husdjur	Insatser i ekonomiska föreningar m. m.	Bankmedel (inkl skogs-konto), kontanter, postgiro	Fordringar och andra skatte-pliktiga tillgångar	Summa tillgångar
Riksområden							
Ro1	518 952	147 510	140 612	35 765	79 416	36 775	959 030
Ro2	407 628	96 413	84 571	22 757	52 712	20 126	684 207
Ro3	273 205	86 915	55 509	19 295	35 425	18 489	488 838
Brukarkategori							
Helt ägd	442 620	77 736	57 264	18 588	51 432	15 614	663 254
Huvudsakligen ägd	620 232	149 169	143 894	37 367	79 383	34 768	1 064 813
Huvudsakligen arrenderad	437 904	177 683	165 813	38 712	67 246	41 608	928 966
Helt arrenderad	31 708	123 058	118 006	29 041	52 618	35 393	389 824
Storleksgrupper, hektar åker							
2,1 – 5,0	200 392	25 413	7 602	4 723	19 606	1 260	258 996
5,1 – 10,0	261 525	43 992	22 572	9 028	44 116	7 668	388 901
10,1 – 20,0	365 504	84 421	56 143	19 898	47 069	14 298	587 333
20,1 – 30,0	441 255	124 684	115 311	35 391	65 947	23 308	805 896
30,1 – 50,0	549 160	175 341	176 144	46 181	85 220	43 491	1 075 537
50,1 – 100,0	767 664	262 804	270 176	60 870	115 335	66 740	1 543 589
100,1 – 200,0	1 147 808	425 838	428 604	81 483	150 522	128 513	2 362 768
200,1 –	3 032 615	787 909	923 911	135 779	256 066	462 841	5 599 121
Samtliga	430 353	116 371	103 058	27 647	60 893	26 896	765 218

Källa: SCB, Jordbrukarnas tillgångar och skulder (TSU).

I tabellerna 11.20 och 11.21 redovisas medelvärden för tillgångar, skulder och nettoförmögenhet inom lantbruksföretaget den 31 december 1986 med uppdelning på olika grupper.

Tabell 11.21
Lantbruksföretagens skulder och nettoförmögenhet den 31 december 1986. Kronor per företag (fysiska personer)
The holdings liabilities December 31, 1986. Swedish kronor per holding (natural persons)

Redovisningsgrupper	Lantbruksföretag över 2 ha				
	Långfristiga skulder		Kortfristiga skulder inkl. fondmedel	Summa skulder	Nettoför-mögenhet
	Inteckningslån	Andra låneskulder			
Riksområden					
Ro1	320 595	79 709	97 242	497 546	461 484
Ro2	186 921	48 513	43 525	278 959	405 248
Ro3	147 071	31 411	28 391	206 873	281 965
Brukarkategori					
Helt ägd	184 088	30 412	34 942	249 442	413 812
Huvudsakligen ägd	376 522	71 325	92 303	540 150	524 663
Huvudsakligen arrenderad	319 241	100 750	104 669	524 660	404 307
Helt arrenderad	69 954	87 064	65 012	222 030	167 794
Storleksgrupper, hektar åker					
2,1 – 5,0	51 980	3 510	3 453	58 943	200 053
5,1 – 10,0	74 546	14 612	10 331	99 489	289 412
10,1 – 20,0	126 362	37 238	26 015	189 615	397 718
20,1 – 30,0	223 178	61 235	60 065	344 478	461 418
30,1 – 50,0	367 169	92 721	98 786	558 676	516 861
50,1 – 100,0	599 481	146 691	182 373	928 545	615 044
100,1 – 200,0	1 078 496	267 059	358 780	1 704 335	658 433
200,1 –	2 385 932	596 628	964 486	3 947 046	1 652 075
Samtliga	236 396	58 635	63 566	358 597	406 621

Källa: SCB, Jordbrukarnas tillgångar och skulder (TSU).

Tabell 11.22
Jordbrukarnas tillgångar, skulder och nettoförmögenhet den 31 december 1986. Kronor per brukare (inklusive maka/make)

The farmers assets, liabilities and net capital December 31, 1986. Swedish kronor per holder (including spouse)

Redovisningsgrupper	Lantbruksföretag över 2 ha			Utanför lantbruket			Nettoför-mögenhet totalt
	Tillgångar	Skulder	Nettoför-mögenhet	Tillgångar	Skulder	Nettoför-mögenhet	
Riksområden							
Ro1	841 354	436 495	404 859	283 802	120 486	163 316	568 175
Ro2	610 578	248 940	361 638	191 509	41 906	149 603	511 241
Ro3	437 224	185 031	252 193	169 425	50 192	119 233	371 426
Brukarens ålder							
– 29 år	585 840	411 937	173 903	91 814	40 042	51 772	225 675
30 – 39 år	770 887	503 001	267 886	193 068	87 737	105 331	373 217
40 – 49 år	830 531	463 503	367 028	256 234	122 818	133 416	500 444
50 – 64 år	726 578	263 876	462 702	272 668	89 221	183 447	646 149
65 – år	394 025	64 273	329 752	199 905	14 211	185 694	515 446
Samtliga	678 200	317 819	360 381	227 097	77 105	149 992	510 373

I tabell 11.22 redovisas tillgångar, skulder och nettoförmögenhet såväl inom som utom företaget i form av medelvärden per brukare (inklusive maka/make).

Annan publicering

Årligen publiceras vissa uppgifter om tillgångar och skulder i Deklarationsundersökningen för jordbrukare, SCB Statistiska meddelanden serie J 43. Mer specificerade uppgifter återfinns i SM J 1984:14 respektive J 43 SM 9003, Undersökning av jordbrukarnas tillgångar och skulder.

12 Stödåtgärder, försäkringar

I detta kapitel redovisas statliga stödåtgärder i form av direktstöd, prisstöd och rationaliseringsinsatser. Vidare redovisas skördeskadeskyddets uppläggning och resultat från ersättningsberäkningarna för 1991.

I ett par mindre avsnitt redovisas uppgifter om hagelskade- och husdjursförsäkringar.

Kapitel 12 innehåller avsnitt om

- Stöd vid införande av ny livsmedelspolitik
- Prisstöd
- Andra stödformer
- Rationaliseringsinsatser
- Skördeskadeskydd
- Hagelskadeförsäkring
- Husdjursförsäkring

Stöd vid införandet av en ny livsmedelspolitik

Riksdagen beslöt i juni 1990 att jordbrukspolitiken skulle läggas om och att jordbruket i princip blir underkastat samma villkor som övriga näringar. Jordbruket skall endast ersättas för efterfrågade varor och tjänster. Konsumenternas val skall styra produktionen. Samhället skall kunna köpa tjänster av jordbruket inom de områden där det saknas en marknad, t.ex. landskapsvård och beredskap. Enligt riksdagsbeslutet skall övergången till ett mera marknadsinriktat system ske under socialt acceptabla former. Samhället skall därför ta ett betydande ansvar för övergången. Under en övergångsperiod omfattande ca fem år kommer jordbruket därför att ges olika former av stöd för att ställa om och anpassa produktionen till en fri marknad.

I det tidigare systemet reglerades priserna på jordbruksprodukter med ett gränsskydd och en intern marknadsreglering. Reformen innebär bl.a. att den interna marknadsregleringen avvecklas. Därför kommer priset att falla om produktionen överstiger vad som går att sälja på den inhemska marknaden. Förutsättningarna för en permanent överskottsproduktion kommer därigenom att elimineras. Utan en intern reglering kommer den nedre prisnivån på den inhemska marknaden att utgöras av det värde som produkten har på världsmarknaden medan den övre prisnivån bestäms av gränsskyddet. Stöden inom jordbruket finansieras i huvudsak via statsbudgeten.

Systemet med garanterade inlösenpriser på spannmål kommer att finnas kvar t.o.m. odlingssäsongen 1993. Om ett överskott uppkommer kommer därför dessa priser att styra prisbildningen. Under en övergångsperiod utgår statliga exportbidrag för kött och fläsk men bidragen är betydligt lägre än tidigare.

Omställningsstöd

För att stimulera jordbrukaren att minska odlingen av överskottsgrödor utgår under perioden 1991/92–1993/94 ett omställningsstöd. Det utbetalas i form av ett villkorslån som avskrivs om jordbrukaren uppfyller vissa villkor. Dessa villkor är att arealen under omställningsperioden inte används för produktion av grödor för vilka utbetalas inkomststöd (se sedan) och att den vid omställningsperiodens slut har överförts till annan användning än livsmedelsproduktion. Uppfylls inte villkoren skall lånet återbetalas. Omställningsstöd utgår i genomsnitt för landet med 9 000 kr per hektar 1991/92, med 6 000 kr per hektar 1992/93 och med 4 000 kr per hektar 1993/94. Den som får omställningsstöd kan inte få inkomststöd (se nedan).

Anläggningsstöd

För åtgärd inom arealomställningen som kräver större investeringar kan utgå s.k. anläggningsstöd utöver omställningsstödet. Anläggningsstöd utgår under perioden 1991/92–1994/95 och kan utbetalas för plantering av lövskog och energiskog samt för anläggning av våtmark. Stödbeloppen är följande

lövskog och energiskog	10 000 kr/ha
tillägg för ädellövskog	4 000 kr/ha
tillägg för stängsel	4 000 kr/ha

Inkomststöd

För att de förväntade lägre avräkningspriserna på tidigare reglerade grödor inte skall leda till alltför stora inkomstbortfall, utgår under en övergångsperiod ett särskilt inkomststöd. Stödet utgår under perioden 1990/91–1992/93. Stödet som år 1990 i genomsnitt uppgick till 1 100 kr per hektar, varierar från skördeområde till skördeområde. Stödberättigad var den areal som 1990 odlades med prisreglerad gröda, se sida 210 och den areal som ingick i Omställning 90. I den stödberättigade arealen inräknas även arealer av rågvete, vicker till mognad, konservärter, frövall och viss alternativodling. 1991 var stödet 900 kr per hektar och 1992 sänks det till 700 kr per hektar. Bidraget utgår till brukaren respektive år.

Andra stödåtgärder

Bidrag kan lämnas till den som upphör att leverera *mjölk* och som är under 60 år när leveranserna upphör.

Avvecklingsersättning, s.k. mjölkpension, för äldre mjölkproducenter har varit i kraft sedan 1983. Nyanslutningen har varit 500–700 producenter per år. För budgetåret 1990/91 blev dock antalet hela 919.

Stöd till vissa *skuldsatta jordbrukare* utgår t.o.m. den 30 juni 1996. Ett krav för att stöd skall kunna utgå är att de ekonomiska problemen beror på jordbrukets avreglering.

För *rådgivning och utbildning* i syfte att underlätta övergången till ett avreglerat jordbruk har anslagits särskilda medel. För vardera budgetåren 1990/91 och 1991/92 har anslagits ett belopp på 40 miljoner kr för detta syfte.

Prisstöd

Den prisreglerade verksamheten på jordbrukets område handhades tidigare av Statens jordbruksnämnd. I verksamheten ingick bl.a. uppbörd av införselavgifter och fördelning av införselavgiftsmedel. Jordbruksnämnden hade även viss verksamhet för vilken statliga budgetmedel disponerades, såsom vissa livsmedelssubventioner i samband med prisstopp, viss utjämnings- och beredskapslagring, det s.k. Norrlandsstödet samt prisutjämning på jordbruksvaror som används som råvaror inom industrin, främst livsmedelsindustrin. Jordbruksnämnden upphörde den 30 juni 1991 och dess uppgifter har, till den del de fortfarande utgör myndighetsuppgifter, övertagits av *Statens jordbruksverk*.

Införselavgiftsmedel

Införselavgifter uttas vid import av jordbruksprodukter, fettvaror och fodermedel och möjliggör därigenom att avsedd prisnivå kan upprätthållas inom landet. Härvid förutsätts att utlandspriserna är lägre än de priser man åsyftar i Sverige.

I det tidigare regleringssystemet användes dessa medel till olika ändamål inom den egentliga jordbruksregleringen (den s.k. fördelningsplanen). Huvuddelen av medlen inom fördelningsplanen har t.o.m. 1990/91 tillförts de s.k. regleringsföreningarna för att täcka kostnaderna i dessas marknadsreglerande verksamhet (främst avlastning genom export eller lagring). Regleringsföreningarna, vilka arbetade enligt direktiv av Jordbruksnämnden tillfördes också bl.a. vissa belopp av införselavgiftsmedel i samband med utbytesexport, dvs. export i utbyte mot sådan import som sker av kvalitetsskäl m.m.

Av medel som influtit utöver den s.k. fördelningsplanen avdelades vissa belopp till speciella ändamål nära jordbruksregleringen. Fördelningsplanens totalbelopp, liksom även beloppen för särskilda ändamål utanför fördelningsplanen, beslutades av statsmakterna. De tog också ställning till delbeloppen inom fördelningsplanen, vilka dock Jordbruksnämnden hade rätt att jämka. Förslagen till disposition av införselavgiftsmedlen föregicks t.o.m. 1990/91 av överläggningar med lantbrukarnas förhandlingssdelegation och konsumentdelegationen.

I tablån nedan redovisas influtna införselavgiftsmedel inom jordbruksregleringen under åren 1986/87–1990/91.

Varugrupp	Influtna införselavgiftsmedel[1], miljoner kr				
	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91
Fodermedel	219,5	380,5	284,0	351,5	274,6
Fettvaror	584,1	627,0	610,0	665,8	653,7
Mejeriprodukter	144,7	182,5	209,0	219,0	261,9
Kött- och fläskvaror	301,3	624,5	512,0	563,3	564,1
Övriga vegetabilier	130,8	201,2	132,0	122,2	146,4
Övriga animalier	10,3	22,7	14,0	17,5	16,8
Summa	1 390,7	2 038,4	1 761,0	1 939,3	1 917,5

1) T.o.m. 1986/87 exklusive belopp som återbetalats i samband med återexport, fr.o.m. 1987/88 inklusive återbetalat belopp.

Användningen av de influtna införselavgiftsmedlen inom jordbruksregleringen under åren 1986/87–1990/91 redovisas i tabell 12.1. Fr.o.m. 1991/92 finansieras stödåtgärderna inom jordbruket av budgetmedel. Införselavgifterna betraktas som inkomster till statsbudgeten.

Budgetmedel

Inom anslaget "Prisreglerande åtgärder" till Jordbruksnämnden utgjordes den största posten av ersättning för prishöjningar som inom då gällande jordbruksreglering skulle kommit till stånd men som regeringen valde att ersätta med subventioner. Häri ingick även ersättning för direkta prissänkningar och ersättning för genom prisstopp förhindrade prishöjningar.

Nämnden använde pengarna till att via regleringsföreningarnas verksamhet höja avräkningspriserna (mejeriprodukter samt kött och fläsk), till att genom restitution av införselavgifter i vissa fall underlätta importen av varor för vilka brist har förelegat, till att ge bidrag för lagring och till avsättningar till skördeskadefonden.

Av tabell 12.2 framgår användningen under 1986/87–1990/91 av de statliga budgetmedel som inom jordbruksnämndens ansvarsområde utgått till olika åtgärder inom jordbruks- och livsmedelsområdet.

Annan publicering

Annan publicering om prisstöd återfinns i Statens jordbruksnämnds skrivelser till regeringen och regeringens årliga proposition angående jordbruksregleringen.

Avgifter jämförda med svenska priser på jordbruksområdet. (Uppgifter fr.o.m. 1971 har beräknats.) Statens jordbruksnämnd (stencil).

Tabell 12.1
Användningen av införselavgiftsmedel inom jordbruksprisregleringen 1986/87–1990/91. Miljoner kronor

Disposition of revenues from import fees on agricultural products in 1986/87–1990/91. Millions of Swedish kronor

	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91
Inom fördelningsplanen	504,4	684,4	533,2	687,2	541,8
Svensk Spannmålshandel	86,0	160,0	23,9	206,8	162,8
Sveriges Potatisintressenter	27,5	30,0	27,5	31,0	27,5
Sveriges Oljeväxtintressenter	–	–	–	–	–
Föreningen för Mejeriprodukter	161,0	104,5	142,8	130,0	130,0
Svensk Kötthandel	4,0	39,0	59,0	64,0	4,0
Svensk Ägghandel	66,0	52,0	52,0	52,5	45,0
Övrigt	137,4	296,4	227,5	202,9	172,5
Ej fördelade medel	36,5	2,5	–	–	–
Utom fördelningsplanen	149,4	676,5	383,9	1 447,7	788,5
Pristillägg för får och lamm	15,9	15,6	25,4	18,0	16,5
Utbyteshandel	119,9	155,1	138,0	145,7	168,1
Övrigt	13,6	505,8[2]	220,5[3]	1 284,0[4]	603,9[5]
Diverse[1]	639,0	538,2	465,6	709,4	709,6
Summa	1 292,8	1 899,1	1 382,7	2 844,3	2 039,9

1) Införselavgift för spannmål som direkt tillförts Svensk Spannmålshandel samt viss del av fettvaruavgiften som direkt tillförts Sveriges Oljeväxtintressenter. För 1986/87 och 1990/91 har desutom betalts fettvaruavgifter till Svensk Spannmålshandel med 73 milj kr respektive 363 milj kr.
2) Inklusive 300 milj kr för ersättning för uteblivna prishöjningar den 1 juli 1988 och 130,0 milj kr för överföring till statsbudgeten anslagen C 3 och B 8 under IX:e huvudtiteln.
3) Inklusive 90 milj kr för ersättning för uteblivna prishöjningar.
4) Inklusive 1 162,1 milj kr för ersättning för uteblivna prishöjningar.
5) Inlusive 517,7 milj kr för ersättning för uteblivna prishöjningar.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 12.2
Användningen av budgetmedel inom jordbruksregleringen 1986/87–1990/91. Miljoner kronor

Disposition of appropriation granted for agricultural price regulation in 1986/87–1990/91. Millions of Swedish kronor

	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91
Prisreglerande åtgärder	3 768,8	2 843,5	2 543,4	2 157,2	4 881,9
Sänkning av priset på k-mjölk	33,0	–	–	–	–
Ersättning för uteblivna prishöjningar på mejeriprodukter	2 302,0	2 047,0	1 788,0	1 493,3	743,6
Diverse	555,0[2]	–	–	0,8	–
Låginkomstsatsningar	449,5[3]	446,5[4]	530,4[5]	459,7[6]	462,0[6]
Leveranstillägg mjölk	94,8	90,0	88,0	73,0	37,0
Produktionsanpassning fläsk och mjölk	109,4	91,3	109,4	96,0	82,3
Avbytarverksamhet m.m.	155,3	171,0	233,0	281,0	303,0
Socialförsäkring	90,0	94,2	100,0	9,7	39,7
Samhällets delansvar för överskottsarealen	460,0	350,0	225,0	200,0	162,0
Provisoriska åtgärder inom prisregleringen	–	–	–	3,4	1 188,4
Övergångsåtgärder	–	–	–	–	2 325,9
Prisutjämning för dextran	2,3	–	–	–	–
Stöd till jordbruket i norra Sverige	522,8	520,6	526,3	652,3	656,6
Stöd till sockerbruken på Öland och Gotland	–	–	–	–	28,0
Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och insatsvaror[1]	213,7	188,9	186,5	184,6	197,4
varav ränta på statskapital	140,0	122,0	110,6	102,3	103,4

Noter till tabell 12.2

1) Inklusive räntor på statskapital
2) Ersättning för uteblivna prishöjningar m.m. fram till 1987-07-01.
3) 435 milj kr finansierade av anslag, 14,5 milj kr av fonderade medel.
4) 435 milj kr finansierade av anslag, 11,5 milj kr av fonderade medel.
5) 435 milj kr finansierade av anslag, 90 milj kr av införselavgiftsmedel, 5,4 milj kr av gjorda återbetalningar av tillfälligt räntestöd.
6) 435 milj kr finansierade av anslag, resterande av införselavgiftsmedel m.m.

Källa: Statens jordbruksverk.

Andra stödformer

Omställning 90

"Omställning 90" var ett program för spannmålsodlingen som syftade till att minska spannmålsodlingen och stimulera till alternativ markanvändning. Programmet tillkom genom en överenskommelse mellan regeringen och LRF. Verksamheten startade 1988 och fortsatte under 1989 och 1990. Ersättning enligt omställningsprogrammet utgick till lantbrukare som minskade arealen jordbruksprisreglerade grödor med minst 1/10 av 1987 års odling av de aktuella grödorna, dock minst 3 hektar.

Ersättningen utgick med mellan 700 och 2 900 kronor per hektar beroende på avkastningsförmågan i det aktuella skördeområdet. För de lantbrukare som planterat skog inom programmet utgick en tilläggsersättning. År 1990 omfattade kontrakten 262 000 hektar varav 6 200 hektar avsåg skogsplantering. 430 miljoner kronor utbetalades i ersättningar 1990.

Omställning 90 har från 1991 ersatts med ett program för permanent omställning av arealer, se ovan under Omställningsstöd.

Kobidrag/Djurbidrag m.m.

Under 1989 ändrades förutsättningarna för utbetalning av stöd till jordbruket som en följd av en överenskommelse i GATT. Stöd till jordbruket skulle betalas ut på ett sådant sätt att det inte var produktionsstimulerande. Detta innebar att jordbrukets ersättning för höjda kostnader inte skulle erhållas genom prishöjningar på produkterna utan i huvudsak genom direkt utbetalning till jordbrukarna. En ersättning på sammanlagt 1 170 miljoner kronor betalades ut i två omgångar under 1989/90.

Direktutbetalningen avsåg ersättning till mjölkproduktionen, det s.k. kobidraget som baserades på antalet kor under 1988. Per ko utbetalades 875 kronor. Till matpotatisodlingen utbetalades också en ersättning som ett arealstöd med 535 kronor per hektar. Utbetalningen omfattade enbart företag med mer än 2 hektar åker, varav minst 0,5 hektar matpotatis år 1988.

Tillsammans med ett förstärkt s.k. Norrlandsstöd skedde direktutbetalningar i december 1989 omfattande 597 miljoner kronor till 33 500 jordbrukare. Ytterligare bidragsutbetalningar gjordes i juni och december 1990. Utbetalningen i december 1990 omfattade förutom riksbelopp, även djurbidrag till ökning av s.k. Norrlandsstöd. Antalet direktutbetalningar i juni och december 1990 uppgick till ca 45 000 per omgång.

I december 1991 utbetalades 1 410 miljoner kr i djurbidrag. Härtill kom belopp avseende Norrland med 236 miljoner kr.

Följande belopp var aktuella (anvisade belopp):

	Hela riket		Norrland		
	Kronor/ djur	Totalt, milj kr	Kronor/djur		Totalt, milj kr
Mjölkkor	2 330	1 223,2	475	– 3 150[1]	191,0
Ungnöt	155	167,1	85	– 460[1]	49,0
Lamm	48	10,2	15	– 70[1]	3,0
Slaktsvin	–	–	5	– 40[2]	2,0
Värphöns	–	–	2,50	– 10[1]	1,0

1) Beloppen varierar mellan stödområdena inom dessa intervall.
2) Ersättning utgick endast till slaktsvin inom stödområde 1–3.
3) Värphönsen indelades i fyra olika klasser efter tid för insättning i produktion och bidragets storlek gjordes beroende av denna tidpunkt.

Andra stöd

Åren 1987–1990 utbetalades ett arealbidrag för baljväxtodling baserat på lantbruksregistret. Stödet var 700 kronor per hektar och utgick för odling om minst 1,0 hektar. För 1990 betalades 22,2 miljoner kronor i stöd till 5 300 jordbrukare för en areal på 31 700 hektar.

I Norrland utgår sedan flera år särskilda stöd till potatisodlingen och smågrisproduktionen. Potatisstödet uppgick 1991 till 8,2 miljoner kronor för 2 550 hektar fördelat på 825 odlare. Smågrisstödet uppgick 1991/92 till 7,4 miljoner kronor fördelat på ca 600 jordbrukare.

År 1989 fanns en möjlighet för odlare att söka ett särskilt stöd för omläggning till s.k. alternativ odling. Stödtagaren förband sig att odla alternativt 6 år i följd. Bidrag lämnas under de tre första åren av odlingsperioden och avser den areal som lagts om samt odlats med bidragsberättigade grödor (se faktarutan nedan). Omläggning av det enskilda företagets anmälda areal får ske genast eller stegvis under högst fem år. Ersättningen utgår som arealbidrag med samma belopp per år. Vid ansökningstillfället hade ca 43 000 hektar anmälts av 1 800 odlare. 1991 utbetalades ersättning för ca 25 000 hektar till alternativodlingsstödet ansluten areal som lagts om och odlats med bidragsberättigade grödor.

I kustlänen i södra och mellersta Sverige lämnades 1989 och 1990 ett bidrag på 500 kronor per hektar för odling av s.k. fånggrödor. För 1990 betalades ersättning för ungefär 9 000 hektar.

I Omställning 90-programmet räknades till *jordbruksprisreglerade grödor:*
- spannmål, oljeväxter och baljväxter till mognad
- potatis, sockerbetor, frövall, konservärter och bruna bönor
- trädgårdsväxter i fältmässig odling

I omställningsprogrammet från 1991 (inom ramen för den livsmedelspolitiska reformen) räknas till *prisreglerade grödor* samtliga tidigare nämnda grödor utom trädgårdsväxter. Berättigade till inkomststöd 1990/91–1992/93 är också arealer som ingick i Omställning 90 samt viss alternativodling.

Rationaliseringsinsatser

Lantbruksstyrelsen hade tidigare till uppgift att samordna de statliga insatserna för lantbrukets rationalisering. Lantbruksstyrelsen administrerade även det statliga kreditstödet till jordbruket och trädgårdsnäringen. Inom Lantbruksstyrelsen utarbetades statistik över de olika statliga insatserna i rationaliseringssyfte m.m. Uppgiftslämnare till denna statistik var de enskilda lantbruksnämnderna, som ansvarade för den regionala verksamheten.

Genom ändring av myndighetsstrukturen den 1 juli 1991 har Statens jordbruksverk övertagit Lantbruksstyrelsens arbetsuppgifter centralt medan lantbruksnämndernas uppgifter ingår i de nya länsstyrelserna.

Med de särskilda medlen ur den s.k. jordfonden kan lantbruksnämnderna (numera länsstyrelsernas lantbruksenheter) köpa och sedan sälja fast egendom i rationaliseringssyfte till jordbrukare som är i behov av tillskottsmark eller för att förbättra ägostrukturen.

I tabell 12.3 lämnas uppgifter om lantbruksnämndernas fastighetsinnehav den 30 juni 1991.

Omfattningen av det statliga stödet till jordbrukets rationalisering

Rationaliseringsstöd utgår i form av lånegarantier och bidrag. Stöd lämnas endast för åtgärder som bedöms vara önskvärda från allmän synpunkt, samhällsekonomiskt motiverade och lönsamma från företagsekonomisk synpunkt. Lantbruksnämnden (lantbruksenheten) bedömer om dessa förutsättningar är uppfyllda bl.a. genom utvecklingsbedömning och ekonomiska kalkyler. Genom utvecklingsbedömningen utreds om brukningsenheten kan betraktas som ett utvecklat, utvecklingsbart, begränsat utvecklingsbart eller ej utvecklingsbart företag. Det statliga stödet är främst avsett för de utvecklingsbara företagen (dvs. de företag som beräknas kunna få förutsättningar för en effektiv drift på både kort och lång sikt) men även utvecklade och begränsat utvecklingsbara företag (med förutsättningar för effektiv drift endast på kort sikt) kan få visst stöd.

Rationaliseringsstödet delas in i ett allmänt stöd och ett regionalt stöd. Det allmänna stödet utgår i hela landet och är grunden för det statliga stödet till jordbrukets rationalisering. Stödet består huvudsakligen av garanti för lån.

Det regionala stödet ges i form av bidrag till inre rationalisering till företag belägna i landskapet Dalsland, i Värmlands och Kopparbergs län och i Norrland. Utvecklingsbara och begränsat utvecklingsbara företag kan där få bidrag till större investeringar som är nödvändiga för företagets utbyggnad.

Omfattningen av det statliga stödet i form av lånegarantier och bidrag år 1990/91 framgår av tabellerna 12.4 och 12.5.

Olika slag av rationaliseringsåtgärder

Med *inre rationalisering* avses effektivisering av ett företag genom om- eller nybyggnad av ekonomibyggnader och vägar samt genom täckdikning eller igenläggning av öppna diken o.d. Hit hör även angelägna vattenvårdande åtgärder. Till inre rationalisering kan lånegaranti lämnas för hela kostnaden för investeringen minskad med eventuella bidrag.

Yttre rationalisering avser sådan ändring av företagens areal eller ägoanordning att möjligheterna till rationellt jordbruk eller skogsbruk ökas. Till sådana förvärv kan lånegaranti beviljas för hela kostnaden. I vissa fall kan även bidrag utgå.

Jordförvärvslån kommer i fråga för lantbrukare eller blivande lantbrukare som inte har tillräckligt med eget kapital för att förvärva bärkraftiga jordbruk. Garantier för sådana lån kan lämnas till företag – oavsett storlek – med förutsättningar för rationell drift.

För inköp av djur, maskiner, gödselmedel m.m. kan garantier för *driftslån* beviljas vid nytillträde, vid genomgripande produktionsomläggning samt för avhjälpande av tillfälliga lividitetssvårigheter.

Statlig garanti för *maskinlån* lämnas för lån till inköp av sådana jordbruksmaskiner med tillbehör som skall användas gemensamt av flera jordbruksföretag. Garantierna beviljas för nyuppsättning eller för utvidgning av befintligt maskinbestånd.

Tabell 12.3
Lantbruksnämndernas fastighetsinnehav 30 juni 1991
Possession of real estates of county agricultural boards June 30, 1991

Område	Fastighetsinnehav 30 juni 1991	
	Åkerareal, hektar	Skogsmarksareal, hektar
Län		
Stockholms	57	99
Uppsala	72	190
Södermanlands	109	248
Östergötlands	48	37
Jönköpings	47	532
Kronobergs	24	704
Kalmar	86	680
Gotlands	79	162
Blekinge	105	718
Kristianstads	166	191
Malmöhus	192	–
Hallands	167	408
Göteborg o Bohus	137	279
Älvsborgs	228	759
Skaraborgs	546	1 472
Värmlands	249	6 004
Örebro	171	400
Västmanlands	661	1 138
Kopparbergs	1 376	20 150
Gävleborgs	491	5 338
Västernorrlands	230	7 574
Jämtlands	182	5 998
Västerbottens	226	3 030
Norrbottens	452	5 372
Hela riket		
1990/91	6 101	61 483
1989/90	7 108	74 746
1988/89	7 750	68 447
1987/88	8 355	72 486
1986/87	9 853	81 708
1985/86	10 281	87 819

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 12.4
Statligt stöd till jordbrukets rationalisering 1986/87–1990/91. 1 000-tal kronor

Government support for rationalization and structural improvement etc. in agriculture in 1986/87–1990/91. Thousands of Swedish kronor

Stödform	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91
Statlig lånegaranti					
Inre rationalisering	19 713	24 698	17 628	8 190	8 265
till dikning, vattenavledning och invallning[1]	81	369			
till täckdikning[1]	2 460	1 163	193	–	500
till övriga markanläggningar[1]	100	93			
till byggnadsändamål	17 072	23 073	17 435	8 190	7 765
Yttre rationalisering	10 118	4 828	1 147	207	1 189
Jordförvärvslån	15 842	4 766	3 103	1 065	1 501
Driftslån	50 734	40 200	23 304	7 701	5 143
Maskinlån	1 527	320	200	–	337
Annan verksamhet (regionalt stöd)	–	–	5 159	–	–
Summa	97 934	74 812	50 541	17 163	16 435
Statsbidrag					
Inre rationalisering	18 368	22 796	59 592[2]	34 723[2]	26 137[2]
till dikning, vattenavledning och invallning[1]	2 934	4 713			
till täckdikning[1]	6 567	3 548	14 165	6 286	6 409
till övriga markanläggningar[1]	561	1 396			
till byggnadsändamål	8 306	13 139	45 427	28 437	19 728
Yttre rationalisering m.m.	1 970	11 326	11 498	11 674	10 796
Summa	20 338	34 122	71 090	46 397	36 933

1) Särredovisas ej fr.o.m. 1988/89.
2) Inklusive åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige.

Källa: Statens jordbruksverk.

Startstöd till jordbrukare kan fr.o.m. 1990 beviljas nystartade jordbrukare som bidrag i form av ett räntestöd i fem år. Bidrag kan beviljas vid förstagångsetablering som arrendator eller självägande jordbrukare om sökanden är under 35 år och har teoretisk och praktisk jordbruksutbildning. Etableringen skall ha skett efter 1 juli 1990 och företaget skall ge brukaren tillfredsställande sysselsättning och försörjning. Andelen eget kapital får vara högst 40 % för oreducerat startstöd, medan ett reducerat stöd kan utgå i intervallet 40–60 % eget kapital.

Startstödets storlek är knutet till produktionens storlek och beräknas med hjälp av schablonbelopp eftersom man vill undvika att stödet skall stimulera till onödigt höga investeringar. Under de tre första åren är bidraget högst 50 000 kr per år.

År fyra och fem är bidraget högst 25 000 kr per år. Det högsta bidrag som kan utgå under en femårsperiod är således 200 000 kr.

Under budgetåret 1990/91 har 140 startstöd beviljats. Fördelningen mellan län framgår av tabellen på nästa sida.

Stöden uppgår i genomsnitt till ca 40 000 kr per år de tre första åren och det sammanlagda bidraget per företag under femårsperioden blir ca 170 000 kr. Den totala kostnaden (i fem år) för stöd som beviljats 1990/91 kan således beräknas till ca 24 miljoner kr.

Tabell 12.5
Statligt stöd till jordbrukets rationalisering 1990/91.
Government support for rationalization and structural improvement etc. in agriculture in 1990/91.

Område	Inre rationalisering, 1 000 kr		Yttre rationalisering, 1 000 kr		Jordförvärvslån,[1] 1 000 kr	Driftslån,[1] 1 000 kr	Maskinlån,[1] 1 000 kr	Ny teknik[2] m.m., 1 000 kr	Beviljade startstöd, antal
	Statlig lånegaranti	Statsbidrag[3]	Statlig lånegaranti	Statsbidrag					
Län									
Stockholms	500	–	–	–	–	570	–	–	–
Uppsala	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Södermanlands	–	–	–	–	–	500	–	–	6
Östergötlands	750	–	–	–	–	300	–	–	2
Jönköpings	–	–	–	–	–	750	–	–	3
Kronobergs	–	–	–	–	–	–	–	–	6
Kalmar	–	–	–	–	–	510	–	–	8
Gotlands	600	–	–	–	891	630	–	–	6
Blekinge	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Kristianstads	–	–	420	–	–	300	75	–	2
Malmöhus	–	–	–	–	–	–	–	–	24
Hallands	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Göteborgs o Bohus	–	–	–	–	–	–	–	–	5
Älvsborgs	–	1 263	–	21	–	–	–	–	8
Skaraborgs	–	–	–	–	–	–	–	–	13
Värmlands	3 078	2 397	–	1 020	90	94	74	–	11
Örebro	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Västmanlands	–	–	–	–	–	100	–	–	3
Kopparbergs	–	2 011	–	9 198	–	–	–	–	3
Gävleborgs	244	2 251	300	16	375	150	–	–	5
Västernorrlands	700	3 249	–	–	–	413	–	–	7
Jämtlands	848	3 951	–	39	145	113	188	–	3
Västerbottens	750	5 715	–	32	–	563	–	–	10
Norrbottens	795	5 300	469	470	–	150	–	–	14
Hela riket									
1990/91	8 265	26 137	1 189	10 796	1 501	5 143	337	–	140
1989/90	8 190	34 723	207	11 209	1 065	7 701	–	465	–
1988/89	17 628	59 592	1 147	11 498	3 103	23 304	200	–	–
1987/88	24 698	22 796	4 828	11 326	4 766	40 200	320	–	–
1986/87	19 713	18 368	10 118	1 970	15 842	50 734	1 527	–	–
1985/86	30 471	26 715	25 537	11 551	33 203	110 546	4 156	–	–

1) Avser statlig lånegaranti.
2) Avser statsbidrag.
3) Inklusive åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige (8 783 tusen kronor).

Källa: Statens jordbruksverk.

I tabell 12.6 redovisas lånegarantier till trädgårdsföretag budgetåret 1990/91 och i tabell 12.7 stöd till rennäringen.

Annan publicering

Annan publicering om rationaliseringsstöd med uppgifter om stödets omfattning och fördelning på slag av stöd och stödform återfinns i Lantbruksnämndernas verksamhet m.m., årligen sedan 1974/75. Lantbruksstyrelsen, ekonomienheten (stencil).

Stöd i jordbruket. Broschyr utgiven i samarbete mellan Lantbruksstyrelsen och Arbetsmarknadsverket.

Tabell 12.6
Statliga lånegarantier till trädgårdsföretag 1990/91
Government loan guarantee to horticultural enterprises in 1990/91

Område	Beviljat belopp, 1 000 kronor			Summa	Antal beviljade lånegarantier	
	Rationaliseringslån	Förvärvslån	Driftslån		Totalt	Därav till växthusföretag
Län						
Stockholms	2 000	–	–	2 000	1	1
Uppsala	–	–	–	–	–	–
Södermanlands	–	–	–	–	–	–
Östergötlands	2 925	–	113	3 038	4	4
Jönköpings	–	–	–	–	–	–
Kronobergs	–	–	–	–	–	–
Kalmar	–	–	75	75	1	–
Gotlands	–	–	–	–	–	–
Blekinge	–	–	400	400	1	1
Kristianstads	3 600	–	1 100	4 700	8	8
Malmöhus	4 460	390	4 690	9 540	14	13
Hallands	–	–	700	700	1	1
Göteborgs o Bohus	–	–	–	–	–	–
Älvsborgs	600	–	–	600	1	1
Skaraborgs	–	–	–	–	–	–
Värmlands	–	–	–	–	–	–
Örebro	–	–	–	–	–	–
Västmanlands	–	–	–	–	–	–
Kopparbergs	–	–	–	–	–	–
Gävleborgs	–	–	–	–	–	–
Västernorrlands	350	250	150	750	3	3
Jämtlands	–	–	–	–	–	–
Västerbottens	–	105	281	386	4	4
Norrbottens	–	–	–	–	–	–
Hela riket						
1990/91	13 935	745	7 509	22 189	38	36
1989/90	5 240	375	5 106	10 721	27	25
1988/89	14 343	700	3 456	18 499	33	27
1987/88	17 661	1 194	3 937	22 792	54	43
1986/87	16 668	350	1 780	18 798	42	34
1985/86	27 055	2 870	2 370	32 295	73	62

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 12.7
Statligt stöd till rennäringen 1990/91
Government support to reindeer breeding in 1990/91

Typ av stöd m.m.	Län			Summa			
	Jämtlands[1]	Västerbottens	Norrbottens	1990/1991	1989/1990	1988/1989	1987/1988
Rationaliseringsstöd							
Antal stöd	1	6	9	16	17	16	5
Lånegarantier, 1 000-tal kr	–	200	–	200	41	75	–
Bidrag ur samefonden, 1 000-tal kr	39	294	701	1 034	984	751	285
Rendriftsstöd							
Antal stöd	–	2	5	7	9	24	13
Lånegarantier, 1 000-tal kr	565	90	721	1 376	481	1 520	816
Bidrag ur samefonden, 1 000-tal kr	191	109	257	557	474	574	430
Antal renar							
före åtgärd	–	500	457	957	892	2 476	802
efter åtgärd	–	750	1 435	2 185	1 979	4 343	2 023
Redskapsstöd							
Antal stöd	4	3	13	20	22	25	23
Lånegarantier, 1 000-tal kr	14	–	50	64	58	134	126
Bidrag ur samefonden, 1 000-tal kr	43	45	274	362	293	276	355

1) Uppgifterna omfattar även Älvdalens kommun i Kopparbergs län.

Källa: Statens jordbruksverk.

Jordbrukets skördeskadeskydd

Skördeskadeskyddet 1961–1987

Jordbrukets skördeskadeskydd infördes efter beslut av statsmakterna år 1961. Statens jordbruksnämnd blev huvudmyndighet. Den huvudsakliga administrationen handhades emellertid av SCB. Till SCB knöts ett rådgivande organ, skördestatistiska nämnden. Skördeskadeskyddets statistiska och tekniska utformning fastställdes varje år av regeringen efter förslag av skördesstatistiska nämnden.

En grundprincip för skördeskadeskyddet var att det var ett allriskskydd, dvs. det omfattade samtliga skadeorsaker. En annan princip var att det täckte såväl nedsatt skörd som totalskador. Efter att från början ha varit en skyddsform baserad på statistik om skadestorlekar m.m. hänförliga till särskilda geografiska områden, utvecklades skördeskadeskyddet alltmer mot individuellt riktade åtgärder. Dessa s.k. "tillfälliga åtgärder", som kompletterade områdesskyddet för enskilda företag, avsåg (1) totalutvintringsskador, (2) areal som ej kunnat vårsås, (3) partiella skador och (4) totalskador.

Skördeskadeskyddets utformning från 1988

Hösten 1986 träffade företrädare för regeringen och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation en överenskommelse om att LRF skulle överta huvudmannaskapet för ett nytt skördeskadeskydd. Efter senare utredning och riksdagsbeslut bestämdes att övertagandet skulle ske från skördeåret 1988. Med LRF som huvudman administreras det nyinrättade skördeskadeskyddet av Stiftelsen Lantbrukarnas Skördeskadeskydd.

Katastrofskydd

Det nya skyddet är liksom det gamla ett katastrofskydd som träder i kraft vid mycket stora skördeskador. Bara de arealer där skörden är totalskadad eller där vårsådd ej kunnat ske berättigar till ersättning från skyddet.

Som skador räknas således

- obärgade arealer
- arealer där skörden varit av så låg kvalitet att den måste kasseras
- på grund av väderleken osådda arealer.

Omfattning

Skyddet omfattar samtliga jordbruksföretag med en åkerareal som överstiger 5 hektar.

I skyddet ingår följande grödor

Höstvete	Slåttervall, första skörd
Vårvete	Slåttervall, återväxt
Råg	Grönfoder
Korn	Frövall
Havre	Foderärter
Blandsäd	Kokärter
	Åkerbönor
Höstraps	Bruna bönor
Vårraps	Matpotatis
Höstrybs	Fabrikspotatis
Vårrybs	Sockerbetor

Grödor vars areal är mindre än 0,5 hektar omfattas inte av skyddet.

Villkor

För att få del av skyddet måste följande villkor uppfyllas:

- Jordbrukaren skall ha lämnat uppgifter till SCBs lantbruksregister.
- Jordbrukaren skall ha medverkat i de objektiva skördeuppskattningarna om gården varit uttagen under året.
- Jordbrukaren skall ha gjort vad som rimligen kan begäras för att så och skörda.

Ersättning från skyddet utgår endast i de områden av landet där totalskador förekommer mera allmänt. Skördeskadeskyddet bestämmer vilka områden som på grundval av skördesituation och väderleksläge är skadeområden.

Endast jordbrukare inom fastställda skadeområden är berättigade att söka ersättning från Skördeskadeskyddet.

Ersättningsberäkningar

Den ersättning som betalas från Skördeskadeskyddet utgår från normskördevärdet för grödan på den skadade arealen. Från detta dras en självrisk på 20 % av hela jordbruksföretagets beräknade normskördevärde. En areal motsvarande mer än en femtedel av företagets beräknade totala normskördevärde måste således vara totalskadad innan ersättning från Skördeskadeskyddet kan påräknas. Mindre belopp än 1 000 kronor betalas inte ut.

Normskördar beräknas för skördeområden av SCB. Normskörden skall i princip vara den skörd man under normala betingelser kan förvänta sig.

Vid beräkningen av normskörden för en gröda i skördeområdet utgår man i huvudsak från de senaste 25 årens skördestatistik enligt de objektiva skördeuppskattningarna (och leveransstatistik för oljeväxter och sockerbetor). Detta innebär att både år med höga och år med låga skördar ingår.

Normskörden erhålls genom att man till medelskörden lägger en årlig skördeökning, trend, bestämd från periodens mitt till och med året före det aktuella skördeåret. Trendlinjen, som bestämmer ökningens storlek, anpassas med en beräkningsmodell så att den så nära som möjligt ansluter sig till utvecklingen av de årliga skördarna för grödan under 25-årsperioden. För potatis tillämpas inte trendmodellen utan i stället ett medeltal av de senaste tio årens hektarskördar.

De grödor för vilka normskördar inte framräknas, kommer i skördeskadeskyddet att representeras av andra grödor. Blandsäd, foderärter, kokärter och åkerbönor får samma normskördevärde som korn. Vallfrö och grönfoder får samma värde som slåttervall.

De priser som används av Skördeskadeskyddet utgår från de priser som gäller i handeln den 1 november varje år. I princip används samma pris för varje gröda över hela landet. Någon kvalitetsanpassning av priserna görs inte.

Finansiering

Skördeskadeskyddets verksamhet finansieras med skördeskadefonden, vilken i juli 1991 uppgick till 509 miljoner kronor.

Administration

Skördeskadeskyddet administreras av Stiftelsen Lantbrukarnas Skördeskadeskydd. Arealuppgifter för beräkning av företagets totala normskördevärde tillhandahålls, i likhet med uppgifter om normskörden, av SCB. Arealuppgifterna erhålls från lantbruksregistret. För den lokala och regionala bevakningen och uppgiftsinsamlingen svarar lantbruksenheterna vid länsstyrelserna. De kontrollerar också ansökningarna och utför fältkontroller.

Skördeskadefonden förvaltas under en övergångsperiod av Statens jordbruksverk.

En särskild överklagandenämnd handhar besvär över Skördeskadeskyddets beslut.

Resultat

För skördeskador på 1991 års skörd har utbetalats 12,7 miljoner kronor till 348 företag, eller i genomsnitt 36 387 kronor per företag. Som framgår av tabell 12.8 var summan av ersättningsbeloppen högst i Kristianstads och Norrbottens län. 1991 års normskördar redovisas i tabell 12.10. Skördeskadeersättningarnas omfattning 1983–1987 i det tidigare skördeskadeskyddet redovisas i tabell 12.9.

Tabell 12.8
Resultat av ersättningsberäkningarna för 1991 års skörd[1]
Results of the compensation calculations for the yields in 1991

Län	Antal företag som erhållit ersättning	Antal företag med skadevärde mindre än självrisk	Genomsnittlig utbetalning, kronor	Summa ersättningsbelopp, kronor
Uppsala	20	7	40 417	808 332
Östergötlands	44	16	28 576	1 257 366
Kalmar	2	0	103 815	207 630
Kristianstads	98	56	35 613	3 490 063
Malmöhus	31	24	62 426	1 935 210
Värmlands	18	3	37 661	677 891
Västmanlands	19	2	21 485	408 211
Kopparbergs	21	5	29 334	616 011
Gävleborgs	18	7	29 706	534 713
Västerbottens	20	18	22 497	449 939
Norrbottens	57	51	39 953	2 277 309
Hela riket				
1991	348	189	36 387	12 662 675
1990	196	123	16 123	3 160 073
1989	29	7	41 138	1 192 992
1988	895	369	31 756	28 421 405

1) Preliminära uppgifter.

Källa: Stiftelsen Lantbrukarnas Skördeskadeskydd.

Tabell 12.9
Antal ersättningar och utbetalda ersättningsbelopp 1983–1987 i det tidigare skördeskadeskyddet
Number of compensations and compensation sums in the previous crop insurance system, 1983–1987

År	Antal företag som erhållit ersättning	Geomsnittlig utbetalning, kronor	Summa ersättnings-belopp[1], kronor
1987	20 479	15 692	321 358 200
1986	7 783	5 731	44 601 500
1985	9 468	11 747	111 216 200
1984	3 606	20 141	72 630 100
1983	14 081	10 665	150 174 300

1) Ändringar med anledning av besvär ej beaktade.

Källa: SCB, skördesskadeskyddet.

Annan publicering

Skördevärde-, skördeskade- och ersättningsstatistik för skördeskadeskyddet t.o.m. 1987 års skörd har publicerats årligen sedan 1972, i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 13 SM 8801 jämte appendix.

Normskördar för skördeområden har publicerats årligen sedan 1980 i SCB, Statistiska meddelanden serie J, senast J 15 SM 9101.

Tabell 12.10
Normskördar, kg/ha (spannmål 15 %, vall 16,5 %, oljeväxter 18 % vattenhalt) 1991
Standard yields in 1991

Län	Spannmål					Oljeväxter				Vall-skörd	Mat-potatis[2]	Fabriks-potatis[2]	Socker-betor
	Höst-vete	Vår-vete	Råg	Korn	Havre	Höst-raps	Vår-raps	Höst-rybs	Vår-rybs				
Stockholms	5 215	4 333	4 074	4 148	3 727	2 338	1 920	1 812	1 823	6 713	19 345	–	–
Uppsala	5 190	4 903	3 988	4 408	4 167	2 338	1 988	2 107	1 836	7 105	19 008	–	–
Södermanlands	5 190	4 471	4 034	4 139	3 950	2 491	1 736	2 224	1 795	7 783	24 484	–	–
Östergötlands	6 056	4 866	4 968	4 626	4 172	2 870	2 001	2 083	1 912	7 774	33 095	–	–
Jönköpings	5 278	2 679	3 494	3 136	2 992	2 664	1 763	–	1 621	7 553	27 169	–	–
Kronobergs	5 167	2 829	3 849	3 155	3 201	–	1 732	2 340	–	7 857	33 671	–	–
Kalmar	5 229	4 388	3 825	3 704	3 309	2 712	1 885	2 084	1 613	7 391	27 340	37 674	42 895
Gotlands	4 509	3 849	3 170	3 668	3 643	2 735	1 988	1 697	1 553	7 216	29 091	–	39 447
Blekinge	5 719	5 410	4 047	3 716	3 842	3 035	2 197	–	–	8 166	27 527	37 416	50 151
Kristianstads	6 310	5 405	4 029	4 176	4 290	3 138	2 054	–	1 534	8 007	37 446	37 828	47 443
Malmöhus	6 536	5 694	4 597	4 801	4 533	3 109	1 874	2 042	1 397	8 506	40 036	35 314	46 617
Hallands	5 831	4 995	3 993	4 062	3 894	–	2 103	–	1 869	8 347	33 669	–	43 732
Göteborgs o Bohus	5 223	4 085	3 586	3 748	3 532	–	1 726	–	1 448	7 429	20 944	–	–
Älvsborgs	5 944	4 417	3 676	3 746	3 592	–	1 947	–	1 721	7 295	28 313	–	–
Skaraborgs	5 849	4 827	4 229	4 261	4 161	2 635	2 207	1 923	1 924	7 687	30 190	–	–
Värmlands	4 802	3 884	3 394	3 224	3 490	–	1 829	–	1 335	5 087	24 030	–	–
Örebro	5 373	5 031	4 033	4 181	4 132	2 166	1 803	2 065	1 758	7 732	25 437	–	–
Västmanlands	5 401	4 899	4 080	4 410	4 352	–	1 834	2 047	1 622	7 430	20 298	–	–
Kopparbergs	4 435	–	3 514	3 258	3 563	–	–	–	1 398	6 650	20 858	–	–
Gävleborgs	3 794	–	2 548	2 901	2 785	–	–	–	1 529	5 751	19 484	–	–
Västernorrlands	–	–	–	2 487	2 231	–	–	–	–	4 464	17 919	–	–
Jämtlands	–	–	–	2 837	2 619	–	–	–	–	5 117	20 057	–	–
Västerbottens	–	–	–	2 427	2 455	–	–	–	–	4 230	17 349	–	–
Norrbottens	–	–	–	2 349	2 350	–	–	–	–	4 599	14 258	–	–
Hela riket													
1991	5 943	4 968	4 261	3 958	3 882	3 083	1 971	2 013	1 763	6 860	30 129	36 971	45 930
1990	5 818	4 918	4 195	3 911	3 866	3 050	1 972	2 021	1 761	6 764	29 194	36 045	44 843
1989	5 689	4 876	4 122	3 882	3 867	2 994	1 984	2 014	1 764	6 675	28 760	35 790	44 432
1988[1]	5 597	4 826	4 092	3 863	3 859	2 976	1 990	2 015	1 772	6 494	28 524	35 722	44 349
1987	5 010	4 176	3 640	3 593	3 433	2 950	2 060	1 974	1 803	6 222	–	–	43 024
1986	4 882	4 099	3 573	3 552	3 408	2 947	2 044	1 972	1 786	6 191	–	–	42 995

1) Från 1988 tillämpas delvis nya beräkningsprinciper.
2) Bevattnad och obevattnad potatis särredovisas ej fr.o.m. 1990.

Källa: SCB, Enheten för lantbruksstatistik.

Hagelskadeförsäkring

Hagelskadeförsäkring är en frivillig och individuell försäkringsform. Ersättning lämnas för hagelskador på utestående grödor för vilka försäkring tecknats. Hagelskadeförsäkring meddelas för närvarande av AGRIA försäkringar, ömsesidigt bolag och av Svensk Djur- och Hagelförsäkring, ömsesidigt bolag.

Försäkringens utformning
Försäkringen kan tecknas för flertalet grödor. Den kan utformas med eller utan självrisk. I det senare fallet skall försäkringen omfatta samtliga försäkringsbara grödor.

Försäkringsperioden omfattar tiden 1 april–31 mars. Försäkringen gäller ej för höstsådda grödor det år då grödorna är sådda och ej heller för skador som träffat stråsäd och oljeväxter efter den 1 november.

Redovisning
I detta avsnitt redovisas uppgifter om under året influtna premier och under året utbetalade skadeersättningar.

Uppgifterna avser endast direkt försäkring. Hänsyn har alltså inte tagits varken till mottagen eller till avgiven återförsäkring.

I tabell 12.11 redovisas premieinkomster, skadeutbetalningar och försäkringsbelopp för hagelskadeförsäkring åren 1986–1991.

Annan publicering
Årsredovisning, årligen 1890–1988. Jordbrukets Försäkringsbolag. Fr.o.m. 1989 AGRIA försäkringar.

Svensk Djur- och Hagelförsäkring, ömsesidigt bolag. Årsredovisning, årligen sedan 1900.

Tabell 12.11
Premieinkomster, skadeutbetalningar och försäkringsbelopp för hagelskadeförsäkringar 1986–1991
Hail insurance in 1986–1991. Premiums, compensations and amount of insurance

	AGRIA försäkringar	Svensk Djur- och Hagel-försäkring	Summa
Premie-inkomster, 1 000 kr			
1991	19 808	5 020	24 828
1990	23 222	5 148	28 370
1989	23 933	5 095	29 028
1988	23 158	5 091	28 249
1987	24 615	5 527	30 142
1986	21 630	7 177	28 807
Skade-utbetalningar, 1 000 kr			
1991	3 930	1 342	5 272
1990	11 171	2 206	13 377
1989	14 888	2 253	17 141
1988	16 553	3 111	19 664
1987	13 045	3 000	16 045
1986	37 866	9 029	46 895
Försäkrings-belopp, milj kr			
1991	3 378	1 105	4 483
1990	4 121	1 074	5 195
1989	4 571	815	5 386
1988	4 472	813	5 285
1987	4 334	978	5 312
1986	4 204	978	5 182

Källa: AGRIA försäkringar och Svensk Djur- och Hagelförsäkring.

Husdjursförsäkring

Uppgifter om försäkringsbolagens verksamhet insamlas varje år av Försäkringsinspektionen. År 1991 meddelades husdjursförsäkring av fyra riksbolag, nämligen av AGRIA försäkringar, ömsesidigt bolag, av Svensk Djur- och Hagelförsäkring, ömsesidigt bolag, av Folksam, ömsesidig sakförsäkring och av aktiebolaget Sleipner. Därutöver meddelas försäkringar av ca 290 mindre lokala bolag. Utöver de svenska bolagen verkar i Sverige ett utländskt bolag (Yorkshire), vars rörelse dock huvudsakligen avser försäkring av tävlingshästar.

Försäkringens utformning

Särskilda försäkringsformer finns för hästar, nötkreatur, får och getter, svin m.fl. djur.

För hästar finns såväl fullständig som begränsad försäkring. Alla slags hästar, arbets-, rid-, trav- och galopphästar försäkras.

Försäkring av nötkreatur, får och getter respektive svin kan göras i enskild eller kollektiv form. Vanligast är den kollektiva slaktvärdesförsäkringen.

Redovisningsprinciper

I tabell 12.12 redovisas uppgifter om under året influtna premier och under året utbetalade skadeersättningar. Uppgifterna avser endast direkt försäkring. Hänsyn har alltså inte tagits varken till mottagen eller till avgiven återförsäkring.

År 1991 var antalet försäkrade djur av olika slag (cirkasiffror) följande i AGRIA-försäkringar och Svensk Djur- och Hagelförsäkring vilka har huvuddelen av djurförsäkringarna.

Djurslag	AGRIA-försäkringar	Svensk Djur- och Hagelförsäkring
Hästar	88 000	15 000
Nötkreatur	765 000	42 000
Svin	2 680 000	7 000
Får och getter	11 000	2 000

Annan publicering

Enskilda försäkringsanstalter, årligen sedan 1912. Försäkringsinspektionen.

Årsredovisningar från respektive försäkringsbolag.

Tabell 12.12
Premieinkomster och utbetalda försäkringsersättningar för husdjursförsäkringar 1987–1990
Premiums and compensations of the livestock insurance in 1987–1990

		Riksbolag				Mindre lokala bolag	Summa svenska bolag	Utländskt bolag Yorkshire
		AGRIA försäk-ringar	Folksam sak	Sleipner	Svensk Djur- och Hagel-försäkring			
Premieinkomst, tkr	1990	285 459	16 685	47 508	22 955	..	372 607[1]	25 709
	1989	251 831	17 031	32 246	21 636	8 822	331 566	24 066
	1988	222 347	16 139	16 172	21 043	8 399	284 100	25 556
	1987	203 690	13 886	1 446	21 873	7 892	248 787	18 902
Utbetalda ersättningar, tkr	1990	180 615	11 066	26 958	15 152	..	233 791[1]	19 752
	1989	167 411	11 213	17 727	14 273	7 816	218 440	23 600
	1988	147 488	11 569	5 431	14 917	7 475	186 880	15 595
	1987	144 568	11 667	83	15 363	7 305	178 986	10 619

1) Exklusive mindre lokala bolag.

Källa: Försäkringsinspektionen.

13 Lantbruksutbildningen

I detta kapitel lämnas uppgifter om utbildningen vid gymnasieskolans jordbruks- och trädgårdslinjer samt utbildningen av lantmästare, agronomer, hortonomer m.fl. vid Sveriges lantbruksuniversitet. Vidare redovisas uppgifter om lantbruksnämndernas kursverksamhet.

Utbildning på gymnasial och högre nivå

Statistiken över utbildningen i gymnasieskolan byggde fram till läsåret 1986/87 på uppgifter som ifylldes på särskilda blanketter vid varje skola. Fr.o.m. läsåret 1986/87 bygger statistiken på uppgifter som hämtas från Centrala studiestödsnämndens (CSN) system för studiestöd till gymnasieskolelever.

Universitet och högskolor sänder varje termin in uppgifter om antal nybörjare, registrerade och examinerade vid respektive läroanstalt.

Jordbruksutbildningen

Grundutbildning inom jordbruket erhålls vid gymnasieskolans tvååriga jordbrukslinje samt, för elever med praktik, i specialkurser av olika längd. Undervisningen på jordbrukslinjen omfattar såväl yrkesspecifika som allmänna ämnen.

En treårig lantbrukslinje inrättades hösten 1988. För en del specialkurser gäller arbete inom yrkesområdet som särskilt behörighetskrav. Lantmästare och agronomer utbildas vid Sveriges lantbruksuniversitet. Utbildningen till lantmästare är ettårig och inträdeskraven är bl.a. genomgången kurs i driftsledning om 40 veckor. Agronomutbildningen är femårig.

Utbildningen av veterinärer sker vid veterinärlinjen vid Lantbruksuniversitetet. Utbildningen omfattar 5 1/2 år.

Trädgårdsutbildningen

Trädgårdsutbildningen är uppdelad på tvåårig trädgårdslinje och, för elever med yrkeserfarenhet, kurser på en termin. Som påbyggnad finns bl.a. en ettårig högre specialkurs inom markbyggnad och en inom trädgårdsodling. Trädgårdstekniker utbildas vid lantbruksuniversitetet. Utbildningen är ettårig och inträdeskraven är bl.a. genomgången högre specialkurs.

Hortonom- och landskapsarkitektutbildningen, som också sker vid Lantbruksuniversitetet, omfattar 5 år.

Resultat

Antal närvarande och avgångna elever vid gymnasieskolans jordbrukslinje och tvååriga trädgårdslinje samt anknytande specialkurser läsåren 1989/90 och 1990/91 redovisas i tabell 13.1.

Antalet registrerade och examinerade elever under läsåren vid vissa fakulteter inom Sveriges lantbruksuniversitet framgår av tabell 13.2.

Tabell 13.1
Elever vid gymnasieskolans jordbrukslinje och tvååriga trädgårdslinje samt anknytande specialkurser läsåren 1989/90 och 1990/91
Pupils at the agricultural line and the two-year horticultural line and connected special courses of the integrated upper secondary school in 1989/90 and 1990/91

Studieväg	Samtliga		Därav kvinnor
	1989/90	1990/91	1990/91
Jordbruk			
Antal närvarande[1]			
Jordbrukslinje	1 316	1 118	498
Årskurs 1	633	576	261
Årskurs 2	683	542	237
Specialkurser	1 842	1 676	594
Summa	3 158	2 794	1 092
Naturbrukslinje	877	1 489	506
Årskurs 1	588	717	275
Årskurs 2	289	511	155
Årskurs 3	–	261	76
Antal avgångna[2]			
Jordbrukslinje	641	533	227
Trädgårdslinje			
Antal närvarande[1]			
Tvåårig trädgårdslinje	438	429	214
Årskurs 1	219	245	114
Årskurs 2	219	184	100
Specialkurser	180	71	32
Summa	618	500	246
Antal avgångna[2]			
Tvåårig trädgårdslinje	210	175	95

1) Avser närvarande elever den 15 september och elever som påbörjat studier senare under läsåret, även grundläggande utbildning vid huvudsakligen specialkurser.
2) Avser elever med slutförd lärokurs.

Källa: SCB, utbildningsstatistik.

Tabell 13.2
Elever vid vissa linjer inom Sveriges lantbruksuniversitet läsåren 1989/90 och 1990/91

Pupils at certain faculties within the Agricultural University of Sweden in 1989/90 and 1990/91

Utbildning	Samtliga		Därav kvinnor
	1989/90	1990/91	1990/91
Antal registrerade[1]			
Lantmästarlinjen	140	140	19 %
Trädgårdstekni kerlinjen	33	31	55 %
Agronomlinjen	704	711	52 %
Hortonomlinjen	132	150	65 %
Landskapsarkitektlinjen	228	237	61 %
Veterinärlinjen	354	356	74 %
Antal examinerade			
Lantmästare	124	113	15 %
Trädgårdstekniker	34	18	50 %
Agronom	101	88	55 %
Hortonom	12	19	79 %
Landskapsarkitekt	16	25	52 %
Veterinär	46	59	69 %

1) Avser höstterminen.

Källa: SCB, utbildningsstatistik.

Antalet aktiva registrerade studerande i forskarutbildning vid lantbruksuniversitetet under höstterminen 1990 redovisas i tablån nedan.

Universitet	Studerande i forskarutbildning[1]	
	Samtliga	Därav kvinnor
Lantbruksvetenskaplig fakultet	278	41 %
Skogsvetenskaplig fakultet	167	26 %
Veterinärmedicinsk fakultet	91	47 %

1) Exklusive s.k. noll-aktiva.

Annan publicering

Gymnasie- och högskolestatistik publiceras årligen i statistiska meddelanden serie U.

Utbildningsstatistisk årsbok fr.o.m. 1978, SCB.

Lantbruksnämndernas kursverksamhet
Från och med den 1 juli 1991 har lantbruksnämndernas verksamhet överförts till lantbruksenheter (eller motsvarande) vid länsstyrelserna.

Lantbruksnämndernas rådgivnings- och kursverksamhet utgjorde ett viktigt led i rationaliseringen av jordbruket och trädgårdsnäringen. Riktlinjer för verksamheten utarbetades av lantbruksstyrelsen i samråd med berörda myndigheter och organisationer. För den lokala planeringen av kurserna fanns vid lantbruksnämnderna särskilda programnämnder med representanter för länsmyndigheter och näringsutövare.

Annan publicering
Lantbruksnämndernas verksamhet, årlig stencil från Lantbruksstyrelsens ekonomienhet, fr.o.m. 1 juli 1991 Statens jordbruksverk.

Resultat
I tabell 13.3 redovisas antal elevtimmar år 1990/91. Av tablån nedan framgår antal elevtimmar under de senaste fyra budgetåren inom olika ämnesområden.

Ämnesområde	Antal elevtimmar 1987/88	1988/89	1989/90	1990/91[1]
Växtodling	109 631	178 679	266 740	68 971
Husdjur	66 644	52 771	77 955	72 513
Trädgård	49 490	52 125	36 129	41 168
Övrigt	332 353	152 509	233 720	267 318
Summa	558 118	436 084	614 544	449 970

1) Uppgifter saknas för Hallands och Örebro län.

Källa: Statens jordbruksverk.

Tabell 13.3
Antal elevtimmar 1990/91
Number of learning-hours in 1990/91

Område	Antal elevtimmar Tvärfackligt	Struktur	Företagsekonomi	Byggnad	Växtodling	Husdjur	Mekaniseering/Energi	Vattenhushållning	Övrigt[1]
Län									
Stockholms	–	263	1 418	–	1 648	1 665	276	–	6 063
Uppsala	3 144	–	432	–	5 089	1 342	858	–	3 066
Södermanlands	3 829	–	–	–	4 392	4 392	1 724	834	–
Östergötlands	580	164	90	588	3 125	2 690	–	280	7 568
Jönköpings	1 257	–	–	–	703	1 155	3 520	3 370	8 355
Kronobergs	150	–	–	–	2 037	6 104	–	20	–
Kalmar	18 892	–	847	–	3 581	3 878	4 267	–	–
Gotlands	3 452	–	3 906	–	2 417	283	39	–	678
Blekinge	–	–	1 381	–	1 874	796	–	–	321
Kristianstads	6 530	–	4 758	1 718	7 882	3 264	2 873	315	2 572
Malmöhus	558	–	–	–	11 199	3 124	284	–	–
Hallands[2]	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Göteborgs o Bohus	2 339	12	7 158	800	567	2 514	795	–	6 278
Älvsborgs	1 458	852	4 995	425	3 528	2 814	1 797	189	13 099
Skaraborgs	26 722	30	6 305	3 020	10 105	11 623	2 200	347	–
Värmlands	3 341	–	522	734	4 102	367	36	–	5 415
Örebro[2]	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Västmanlands	–	–	–	128	1 098	1 614	–	–	11 788
Kopparbergs	1 257	462	–	–	593	2 591	3 411	–	4 557
Gävleborgs	2 749	–	2 720	700	1 798	3 932	545	–	7 855
Västernorrlands	–	–	2 582	–	780	3 536	64	–	2 055
Jämtlands	–	–	–	–	1 564	6 114	3 000	–	8 038
Västerbottens	2 657	–	4 224	135	785	1 913	328	–	7 112
Norrbottens	–	–	1 912	–	104	6 255	3 344	–	4 022
Hela riket									
1990/91	78 915	3 383	43 250	8 248	68 971	72 513	29 325	5 355	98 842
1989/90	99 784	9 637	40 358	12 751	266 740	77 955	20 018	2 301	48 870
1988/89	65 239	3 659	20 749	7 163	178 679	52 771	22 849	2 087	30 763
1987/88	236 581	4 744	28 005	12 941	109 631	66 644	22 046	3 702	24 334
1986/87	53 591	2 748	19 054	3 191	97 989	53 347	50 279	2 986	16 301

1) Elevtimmar i ämnesområdet Trädgård är ej medraknade.
2) Uppgifter saknas för Hallands och Örebro län.

Källa: Statens jordbruksverk.

14 Lantbrukets föreningsrörelse

Lantbrukets föreningsrörelse bildar en av landets största organisationer. Dess syfte är bl.a. att handha marknadsförandet av olika produkter, samla utbudet samt dämpa säsongs- och konjunkturbetingade variationer i avsättningspriserna.

Föreningsrörelsens organisation

Det centrala organet för lantbrukets föreningsrörelse är Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). LRF är intresse- och näringslivsorganisation för Sveriges jord- och skogsbrukare och för lantbrukskooperationen. LRFs syfte är att skapa förutsättningar för effektiva, marknadsanpassade och konkurrenskraftiga företag. Genom att främja lantbrukarnas ekonomiska intressen skapas förutsättningar för att även främja och tillgodose sociala och kulturella intressen.

Förbundet har både lantbruksmedlemmar och lantbrukskooperativa medlemmar. Lantbruksmedlemmarna är uppdelade i 25 länsförbund med tillsammans drygt 1 500 lokalavdelningar och 137 000 medlemmar. Den lantbrukskooperativa delen omfattar ca 130 föreningar, dessutom tillkommer 370 lokala föreningsbanker. Dessa tillhör i sin tur 15 riksorganisationer. Antalet medlemskap är ca 370 000. Varje lantbrukare är i genomsnitt med i fyra föreningar. Till detta kommer föreningsbankernas 805 000 medlemmar. Lantbrukets föreningsrörelse hade 1990, exkl. föreningsbankerna och hypoteksorganisationerna 44 000 anställda.

Den svenska lantbrukskooperationen är uppdelad i branscher. De största och mest betydelsefulla branscherna är mejeri, slakteri, lantmän, skogsägarna och föreningsbanken. Var bransch består av ekonomiskt och juridiskt fristående regionala föreningar och en riksorganisation.

Mejeribranschen består av 9 föreningar (1991) med Svenska Mejeriernas Riksförbund (SMR) som riksorganisation. Mejerierna samlar in medlemmarnas mjölkråvara samt förädlar, marknadsför och distribuerar mejeriprodukter. SMR handlägger centrala planerings- och utredningsfrågor samt företräder landets mjölkproducenter.

Slakteribranschen består av 8 regionala slakteriföreningar (1991) med Slakteriförbundet (Slfb) som riksorganisation. Tillsammans bildar de Scangruppen. Föreningarna samlar in medlemmarnas slaktdjur, slaktar, förädlar och till viss del distribuerar köttprodukter. Slakteriförbundet handhar gemensamma ärenden som förmedling av köttvaror mellan föreningarna, lagring, export och import samt myndighetskontakter. Till Slakteriförbundet hör även dotterbolag som förädlar och marknadsför köttprodukter och färdigmat.

I *Lantmännenbranschen* ingick den 1/1 1992, 13 föreningar med Svenska Lantmännens Riksförbund (SLR) som riksorganisation. Lantmännenföreningarna tillhandahåller tjänster till medlemmarna såsom inköp av spannmål, oljeväxter och potatis samt försäljning av foder, gödselmedel, utsäde m.m. SLR förmedlar handel mellan lantmännenföreningarna och svarar för viss export och import.

Medlemmarna inom *Skogsägarbranschen* äger tillsammans en tredjedel av Sveriges skogsmarksareal. Till skogsägarbranschen hör 11 regionala skogsägarföreningar med Skogsägarna Riksförbundet (SR) som riksorganisation. Skogsägarföreningarna har bildats för att det privata skogsägarintresset skall tillvaratas och för att lönsamheten i medlemmarnas skogsbruk skall förbättras.

Under 1991 sammanslogs Sveriges Föreningsbankers Förbund, FB Banken, och de 12 regionbankerna till *Sveriges Föreningsbank*. De 373 lokala föreningsbankerna kvarstår som ekonomiska föreningar och är anslutna till Sveriges Föreningsbank.

Inom LRF finns vidare följande branscher som medlemmar:

Kronägg
Sveriges Allmänna Hypoteksbank
Svensk Husdjursskötsel
Sveriges Frö- och Oljeväxtodlares ek. för.
Sveriges Betodlares Centralförening
Sveriges Stärkelseproducenters Förening
Sveriges Bränneriintressenter
Sveriges Pälsdjursuppfödares Riksförbund
Sveriges Potatisodlares Riksförbund
Grönsaksodlarna

Medlemsantal och handelsomsättning

Inom LRF utarbetas statistik över föreningsrörelsen. Föreningarnas årsredovisningar jämte kompletterande uppgifter utgör underlag för denna statistik.

Vissa andra uppgifter samlas in av respektive branschorganisation.

En översikt över föreningsrörelsens verksamhet åren 1986–1990 lämnas i tabell 14.1 och 14.2. I tabell 14.1 redovisas antal medlemmar i respektive bransch. Uppgifterna om omsättningsvärden för de olika branscherna lämnas i tabell 14.2.

Annan publicering

Lantbrukarnas riksförbunds årsredogörelse, Lantbruksåret, årligen sedan 1970/1971.
Riksorganisationernas och föreningarnas årsredovisningar.
Lantbrukskooperativ årsbok, LRF.

Tabell 14.1
Antal medlemmar m.m. inom lantbrukets ekonomiska föreningsrörelse 1986-1990. 1000-tal
Number of members etc. in agricultural economic associations in 1986–1990. Thousands

Organisation (bildad år)	1986	1987	1988	1989	1990
Anslutna till Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)					
Svenska Mejeriernas Riksförening (1932)	37,0	34,6	33,1	30,7	27,8
Sveriges Slakteriförbund (1933)	87,4	83,5	80,3	77,2	73,1
Svenska Lantmännens Riksförbund (1905)	100,9	99,1	93,1	94,1	91,6
Kronägg (1932)	1,3	1,2	1,1	1,0	1,0
Skogsägarnas Riksförbund (1932)	79,0	77,5	83,0	87,4	86,2
Sveriges Föreningsbankers Förbund (1930)	590,1	644,6	698,7	746,0	804,5
Sveriges Allmänna Hypoteksbank	138,1	139,0	141,5	144,8	144,5
Svensk Husdjursskötsel (1961)	52,7	50,7	47,2	46,0	38,8
Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare ek. förening	24,7	24,7	25,0	26,2	25,2
Sveriges Betodlares Centralförening (1899)	7,9	7,7	7,3	7,0	6,7
Sveriges Stärkelseproducenters Förening (1927)	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8
Sveriges Brännerilntressenter (1907)	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Sveriges Pälsdjursuppfödares Riksförbund (1926)	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6
Sveriges Fröodlareförbund (1914)[1]	2,0	2,0	-	-	-
Sveriges Potatisodlares Riksförbund (1944)	6,4	6,4	6,4	4,7	4,0
Grönsaksodlarna	2,0	1,9	2,0	1,8	1,4
Summa medlemskap	1 133,4	1 176,8	1 223,0	1 269,2	1 308,8

1) Sveriges Fröodlare fusionerades med Sveriges Oljeväxtodlares Centralförening 1988.

Källa: Lantbrukarnas Riksförbund

Tabell 14.2
Omsättningsvärden[1] inom lantbrukets ekonomiska föreningsrörelse 1986–1990. Miljoner kr
Turnover values in agricultural economic associations in 1986–1990. Millions of Swedish kronor

Organisation	1986	1987	1988	1989	1990
Affärsdrivande organisationer					
Svenska Mejeriernas Riksförening	9 912,6	10 379,0	11 009,0	11 085,1	10 418,5
Sveriges Slakteriförbund	5 694,7	6 050,0	6 725,0	7 408,3	6 807,0
Svenska Lantmännens Riksförbund[5]	3 746,2	3 536,8	3 207,8	3 763,7	4 429,6
Kronägg	481,4	474,8	498,7	462,2	477,1
Skogsägarnas Riksförbund	3 520,6	3 949,4	4 105,3	4 906,3	5 036,1
Svensk Husdjursskötsel	229,5	241,4	256,6	270,2	300,4
Sveriges Stärkelseproducenters Förening[2]	145,9	127,2	153,7	160,9	163,7
Sveriges Brännerilntressenter[2]	106,8	102,4	95,5	123,2	81,2
Sveriges Pälsdjursuppfödares Riksförbund	276,9	411,1	278,4	237,4	123,0
Summa	24 114,6	25 272,1	26 330,0	28 417,3	27 836,6
Organisationer, som för odlarnas räkning träffat avtal om försäljning					
Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare ek. förening[2,3]	884,7	885,8	-	1 036,7	1 376,3
Sveriges Betodlares Centralförening[2]	858,2	572,9	854,0	936,7	894,7
Grönsaksodlarna	102,7	51,0	103,8	93,3	109,2
Summa	1 845,6	1 509,7	957,8	2 066,7	2 380,2
Kreditorganisationer					
Sveriges Föreningsbankers förbund[4]	6 803,6	7 739,0	8 654,8	9 583,5	9 814,5
Sveriges Allmänna Hypoteksbank[4]	18 855,2	19 595,6	20 515,3	22 195,8	22 463,9
Summa	25 658,8	27 334,6	29 170,1	31 779,3	32 278,4

1) Avser endast lantbrukarnas affärer med respektive organisation. Totalomsättningen uppgår sålunda till betydligt större belopp.
2) Avser verksamhetsår som börjar under respektive kalenderår.
3) Sveriges Fröodlare fusionerades med Sveriges Oljeväxtodlares Centralförening 1988.
4) Utestående lån till låntagare inom jordbruk och skogsbruk med binäringar.
5) Inköp från lantbruket.

Källa: Lantbrukarnas Riksförbund

15 Internationella uppgifter

Jordbruksnäringens omfattning inom skilda länder belyses i statistik som årligen sammanställs och publiceras av FAO (Food and Agriculture Organization, FNs speciella organ för livsmedels- och jordbruksfrågor). Ifrågavarande statistik baseras på uppgifter som antingen erhållits genom direkt förfrågan hos respektive länder eller hämtats från olika publikationer, rapporter etc. Ibland kan uppgifterna vara inofficiella. I vissa fall har uppskattningar gjorts av FAO.

Eftersom statistiska metoder, definitioner och klassificeringar kan skilja sig mellan länderna, bör jämförelser göras med försiktighet.

Kapitel 15 innehåller internationella uppgifter om

- Ägoslagsfördelning
- Åkeranvändning
- Totalskördar
- Husdjur
- Handelsgödselanvändning
- Förvärvsarbetande personer
- Traktorer

Resultat

I tabellerna 15.1 och 15.2 har för år 1989 respektive 1990 sammanfattats uppgifter om ägoslagsfördelning och åkeranvändning.

Totalskördens storlek i olika länder 1990 redovisas i tabell 15.3. I tabell 15.4 redogörs för antalet husdjur i olika länder 1990. I tabell 15.5 redovisas förbrukningen av handelsgödsel 1989/90 och i tabell 15.6 antalet inom jordbruk med binäringar förvärvsarbetande personer 1990. I tabell 15.7 slutligen redovisas antalet traktorer inom jordbruket 1989.

Annan publicering

Production yearbook årligen sedan 1947. FAO.
Fertilizer Yearbook. FAO.
Annual Fertilizer Review föregångare till ovanstående. FAO.

Jordbruksekonomiska meddelanden med internationella uppgifter om produktion, förbrukning, lager, handel m.m. publiceras fortlöpande. Statens jordbruksverk.

En komparativ studie av jordbruksstatistiken i de nordiska länderna och övriga Västeuropa. Rapport SCB (1976).

Tabell 15.1
Arealen i olika länder fördelad på ägoslag 1989[1]. 1000-tal hektar
Areas of different types of land in different countries in 1989. Thousands of hectares

Land	Åker m.m.	Betesmark m.m.	Skog	Övrig mark	Landareal	Total areal
Sverige	2 853	558	28 020	9 731	41 162	44 996
Danmark	2 550	219	493	970	4 237	4 307
Finland	2 453	123	23 222	4 663	30 461	33 813
Norge	878	111	8 330	21 364	30 683	32 390
Belgien, Luxemburg	806	682	699	1 079	3 282	3 310
Bulgarien	3 848	2 022	3 868	1 019	11 055	11 091
Frankrike	17 899	11 598	14 782	9 511	55 010	55 150
Grekland	2 875	5 255	2 620	1 286	13 085	13 199
Irland	950	4 690	341	905	6 889	7 028
Italien	9 043	4 877	6 737	5 759	29 406	30 127
Jugoslavien	7 039	6 352	9 334	2 088	25 540	25 580
Nederländerna	905	1 070	300	1 088	3 392	3 733
Polen	14 414	4 048	8 746	2 892	30 445	31 268
Portugal	2 906	761	2 968	1 695	9 195	9 239
Rumänien	9 902	4 410	6 372	1 902	23 034	23 750
Schweiz	391	1 609	1 052	904	3 977	4 129
Sovjetunionen	226 100	371 100	946 000	679 470	2 227 200	2 240 220
Spanien	15 570	10 210	15 650	3 739	49 944	50 478
Storbritannien	6 685	11 197	2 364	3 863	24 160	24 488
Tjeckoslovakien	4 976	1 641	4 615	1 173	12 537	12 787
Ungern	5 052	1 197	1 688	1 062	9 234	9 303
Västtyskland	7 273	4 407	7 401	5 142	24 428	24 858
Österrike	1 459	2 015	3 200	1 525	8 273	8 385
Östtyskland	4 676	1 258	2 983	1 365	10 519	10 833
Algeriet	7 070	31 175	4 699	194 695	238 174	238 174
Egypten	2 310	–	31	96 929	99 545	100 145
Kenya	1 930	38 100	2 360	14 081	56 969	58 037
Marocko	8 661	20 900	7 930	6 559	44 630	44 655
Nigeria	28 800	40 000	12 200	7 542	91 077	92 377
Sydafrika	12 360	81 378	4 515	23 037	122 104	122 104
Tanzania	4 160	35 000	41 060	7 294	88 604	94 509
Tunisien	3 034	2 937	630	7 269	15 536	16 361
Förenta Staterna	187 881	241 467	293 900	191 378	916 660	937 261
Kanada	45 880	33 000	358 000	485 137	922 097	997 614
Mexico	23 150	74 499	43 000	48 660	190 869	195 820
Argentina	26 000	142 300	59 300	36 319	273 669	276 689
Brasilien	66 500	170 000	553 130	43 871	845 651	851 197
Chile	4 276	13 450	8 800	48 105	74 880	75 695
Peru	3 400	27 120	68 650	28 500	128 000	128 522
Uruguay	1 260	13 517	669	1 991	17 481	17 741
Indien	165 315	12 038	66 736	49 555	297 319	328 726
Irak	5 250	4 000	1 890	32 397	43 737	43 832
Iran	14 100	44 000	18 020	86 750	163 600	164 800
Japan	4 150	642	25 105	7 268	37 652	37 780
Kina	92 825	319 080	126 465	390 981	932 641	959 696
Pakistan	20 285	5 000	3 500	47 858	77 088	79 610
Syrien	4 889	7 989	718	4 196	18 406	18 518
Turkiet	24 868	8 600	20 199	20 279	76 963	77 945
Australien	48 761	417 992	106 000	188 867	761 793	768 685
Nya Zeeland	485	13 677	7 320	5 295	26 799	27 099
Hela världen	1 373 311	3 304 155	4 086 694	4 208 491	13 076 044	13 389 561

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Tabell 15.2
Åkerarealens användning i olika länder 1990[1]. 1 000-tal hektar
Use of arable land in different countries in 1990. Thousands of hectares

Land	Vete	Råg	Korn	Havre	Majs	Sorghum	Ris	Potatis	Sockerbetor
Sverige	335	71	461	358	–	–	–	39	50
Danmark	536	111	895	20	–	–	–	40	64
Finland	180	81	486	453	–	–	–	41	30
Norge	47	1	174	126	–	–	–	19	–
Belgien, Luxemburg	229	2	109	16	8	–	–	43	113
Bulgarien	1 163	24	360	35	424	–	11	41	36
Frankrike	5 143	67	1 549	222	1 549	66	19	190	475
Grekland	899	16	230	37	194	1	16	55	43
Irland	74	–	236	23	–	–	–	26	33
Italien	2 773	8	467	158	768	24	213	125	281
Jugoslavien	1 485	37	240	140	2 300	4	6	290	142
Nederländerna	139	9	39	3	–	–	–	175	125
Polen	2 281	2 314	1 174	747	59	–	–	1 835	440
Portugal	178	102	53	106	261	–	33	122	1
Rumänien	2 230	40	749	144	2 470	11	55	335	300
Schweiz	103	4	61	11	27	–	–	20	14
Sovjetunionen	48 214	10 371	26 116	10 691	4 414	204	610	5 816	3 267
Spanien	2 006	207	4 359	349	477	16	89	270	170
Storbritannien	2 013	8	1 515	107	–	–	–	162	194
Tjeckoslovakien	1 237	171	745	93	135	–	–	164	171
Ungern	1 221	92	297	48	1 100	18	11	72	131
Västtyskland	1 671	413	1 693	339	228	–	–	226	406
Österrike	265	87	288	66	189	–	–	35	50
Östtyskland	767	644	889	140	–	–	–	380	209
Algeriet	1 190	–	1 060	80	1	–	1	126	7
Egypten	819	–	53	–	830	131	445	44	17
Kenya	150	–	14	3	1 500	140	15	70	–
Marocko	2 719	2	2 415	45	376	23	8	52	64
Nigeria	60	–	–	–	1 600	6 000	900	3	–
Sydafrika	1 701	45	95	600	3 475	285	1	75	–
Tanzania	58	–	4	–	1 651	380	380	35	–
Tunisien	956	–	580	4	–	10	–	16	5
Förenta Staterna	28 066	151 151	3 035	2 404	27 094	3 674	1 138	550	557
Kanada	14 050	541	4 571	1 489	1 040	–	–	117	24
Mexico	933	–	252	105	7 439	1 830	100	64	–
Argentina	5 800	50	170	470	1 626	688	114	112	–
Brasilien	2 683	4	103	193	11 395	133	3 944	158	–
Chile	583	2	26	78	101	–	33	55	43
Peru	78	2	80	4	321	5	186	150	–
Uruguay	225	–	71	75	61	26	110	20	4
Indien	23 457	–	991	–	5 900	15 300	41 800	945	–
Irak	975	–	1 200	1	50	2	75	13	1
Iran	6 500	–	2 500	–	3	–	450	105	150
Japan	260	–	107	4	–	–	2 074	118	72
Kina	30 201	650	960	400	21 087	1 900	32 890	2 852	575
Pakistan	7 845	–	160	–	857	430	2 127	67	10
Syrien	1 340	–	1 600	2	76	2	–	18	22
Turkiet	9 435	190	3 445	150	500	–	50	185	378
Australien	9 851	30	2 496	1 159	50	406	115	38	–
Nya Zeeland	50	–	105	22	18	–	–	9	–
Hela världen	231 548	16 562	71 493	21 841	129 116	44 352	145 776	17 854	8 690

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Tabell 15.3
Totalskördens storlek i olika länder 1990[1]. 1 000-tal ton
Total yield in different countries in 1990. Thousands of metric tons

Land	Vete	Råg	Korn	Havre	Majs	Sorghum	Ris	Potatis	Sockerbetor
Sverige	2 173	340	2 052	1 614	–	–	–	1 233	2 550
Danmark	4 101	565	5 030	109	–	–	–	1 614	3 300
Finland	627	244	1 720	1 662	–	–	–	881	995
Norge	207	4	590	404	–	–	–	440	–
Belgien, Luxemburg	1 527	12	625	60	60	–	–	1 750	6 200
Bulgarien	5 095	48	1 345	62	1 241	–	23	427	576
Frankrike	33 363	248	10 067	875	8 996	271	109	6 000	29 925
Grekland	1 580	30	400	47	1 700	2	100	1 100	2 500
Irland	603	1	1 337	136	–	–	–	687	1 500
Italien	8 109	21	1 703	307	5 864	114	1 282	2 479	13 800
Jugoslavien	6 359	72	650	260	6 270	6	40	2 200	5 920
Nederländerna	1 076	36	219	16	5	–	–	7 036	8 623
Polen	9 026	6 044	4 217	2 119	290	–	–	36 313	16 700
Portugal	268	77	62	62	643	–	153	999	27
Rumänien	7 320	59	2 680	234	6 810	20	67	2 852	3 278
Schweiz	572	19	347	55	231	–	–	760	965
Sovjetunionen	108 000	21 000	57 000	18 800	16 000	160	2 473	63 700	81 200
Spanien	4 760	274	9 415	524	3 051	90	569	5 399	7 223
Storbritannien	13 900	32	7 900	535	–	–	–	6 504	8 000
Tjeckoslovakien	6 707	736	4 071	421	468	–	–	2 534	5 609
Ungern	6 159	226	1 359	158	4 500	44	35	1 200	4 674
Västtyskland	11 053	1 945	9 195	1 535	1 545	–	–	7 716	23 778
Österrike	1 370	375	1 437	262	1 400	–	–	850	2 760
Östtyskland	4 734	2 056	4 878	580	1	–	–	8 900	6 100
Algeriet	750	–	700	40	2	–	2	1 107	126
Egypten	4 267	–	129	–	4 400	600	2 800	921	700
Kenya	230	–	22	4	2 700	145	59	400	–
Marocko	3 711	3	2 138	35	436	14	33	880	2 978
Nigeria	90	–	–	–	1 832	4 000	1 900	42	–
Sydafrika	1 794	3	275	45	9 442	400	3	1 250	–
Tanzania	106	–	5	–	2 445	368	740	240	–
Tunisien	1 122	–	477	1	–	3	–	217	289
Förenta Staterna	74 534	257	9 119	5 184	201 509	14 516	7 027	17 866	25 032
Kanada	31 798	939	13 521	3 507	7 033	–	–	2 929	942
Mexico	3 899	–	476	105	14 762	6 230	378	810	–
Argentina	10 800	48	350	670	5 049	2 016	467	2 500	–
Brasilien	3 140	5	160	193	21 298	228	7 425	2 220	–
Chile	1 718	6	92	205	823	–	136	829	2 326
Peru	95	1	80	3	621	13	966	1 190	–
Uruguay	420	–	140	75	101	69	517	145	160
Indien	49 652	–	1 469	–	9 500	12 500	112 500	15 000	–
Irak	805	–	1 000	2	110	2	200	226	9
Iran	7 000	–	2 700	–	7	–	1 400	1 450	3 535
Japan	952	–	346	8	1	–	13 124	3 500	3 835
Kina	96 004	1 000	3 100	600	87 345	5 310	188 403	33 050	14 530
Pakistan	14 315	–	131	–	1 279	255	4 713	670	350
Syrien	2 069	–	846	1	132	2	–	289	530
Turkiet	20 000	250	7 200	260	2 000	–	235	4 000	13 986
Australien	15 712	20	3 968	1 645	202	933	923	1 107	–
Nya Zeeland	220	–	462	88	160	–	–	275	–
Hela världen	595 149	37 007	180 437	43 665	475 429	58 190	518 508	269 561	305 937

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Tabell 15.4
Antal husdjur i olika länder 1990[1] i tusental. (Höns i miljon-tal)
Number of livestock in different countries in 1990, thousands. (Fowls in millions)

Land	Hästar	Mulåsnor och åsnor	Nötkreatur	Svin	Får	Getter	Höns	Bufflar	Kameler
Sverige	58	–	1 678	2 175	395	–	11	–	–
Danmark	35	–	2 190	9 300	100	–	16	–	–
Finland	44	–	1 363	1 348	61	4	6	–	–
Island	57	–	74	12	700	–	–	–	–
Norge	19	–	953	708	2 211	89	4	–	–
Belgien, Luxemburg	21	1	3 069	6 350	195	9	35	–	–
Bulgarien	119	351	1 575	4 352	8 130	433	40	23	–
Frankrike	265	37	21 200	12 200	11 900	1 220	200	–	–
Grekland	60	248	715	1 160	10 353	5 904	27	1	–
Irland	53	22	5 899	995	5 782	9	8	–	–
Italien	250	136	8 746	9 254	11 569	1 246	138	112	–
Jugoslavien	314	29	4 705	7 231	7 596	–	74	25	–
Nederländerna	65	–	4 731	13 634	1 702	35	100	–	–
Polen	941	–	10 049	19 464	4 158	10	63	–	–
Portugal	26	250	1 343	2 490	5 380	746	19	–	–
Rumänien	663	36	6 291	11 671	15 435	1 100	114	212	–
Schweiz	49	2	1 848	1 857	370	70	6	–	–
Sovjetunionen	5 920	301	118 400	78 900	137 000	6 480	1 200	420	300
Spanien	241	230	5 331	16 910	27 400	3 200	51	–	–
Storbritannien	169	5	11 933	7 383	29 521	40	119	–	–
Tjeckoslovakien	42	–	5 129	7 498	1 051	50	47	–	–
Ungern	75	4	1 598	7 660	2 069	15	53	–	–
Västtyskland	375	–	14 563	22 165	1 533	58	72	–	–
Österrike	48	–	2 562	3 773	289	36	14	–	–
Östtyskland	107	–	5 724	12 013	2 603	19	49	–	–
Algeriet	195	430	1 427	5	13 350	3 699	24	–	135
Egypten	10	1 981	3 500	95	4 150	4 200	34	2 500	190
Kenya	2	–	13 793	105	6 516	8 000	25	–	810
Marocko	200	1 440	3 400	9	17 500	6 071	39	–	43
Nigeria	250	700	12 000	1 100	9 000	22 000	165	–	18
Sydafrika	230	224	11 900	1 480	32 605	5 862	39	–	–
Tanzania	–	174	13 047	281	5 200	8 526	32	–	–
Tunisien	55	304	570	4	5 600	1 144	34	–	187
Förenta Staterna	5 215	52	98 162	53 852	11 364	1 900	1 460	–	–
Kanada	415	4	12 287	10 532	759	27	110	–	–
Mexico	6 170	6 367	28 200	17 300	5 500	9 086	234	–	–
Argentina	3 000	262	50 582	4 400	28 571	3 300	43	–	–
Brasilien	6 100	3 360	140 000	33 200	21 000	12 300	590	1 200	–
Chile	520	38	3 250	1 450	6 650	600	29	–	–
Peru	660	710	4 053	2 351	12 827	1 709	59	–	–
Uruguay	480	5	8 723	215	25 220	14	8	–	–
Indien	960	1 589	197 300	10 400	54 588	110 000	310	75 000	1 450
Irak	60	443	1 675	–	9 600	1 650	80	148	59
Iran	270	1 846	8 000	–	34 000	13 500	120	230	27
Japan	21	–	4 760	11 816	27	40	334	–	–
Kina	10 294	16 527	76 965	360 594	113 508	98 313	1 984	21 426	475
Pakistan	460	3 266	17 573	–	29 239	35 412	184	14 686	990
Syrien	45	210	800	1	14 395	1 078	12	1	5
Turkiet	620	1 410	11 600	10	31 500	13 100	59	540	3
Australien	315	2	22 602	2 610	167 781	685	66	–	–
Nya Zeeland	99	–	8 073	410	58 334	1 108	9	–	–
Hela världen	60 920	58 395	1 279 256	856 762	1 190 499	557 030	10 740	140 759	19 450

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Tabell 15.5
Förbrukning av handelsgödsel i olika länder 1989/90[1]. Ton

Consumption of fertilizers in different countries in 1989/90. Metric tons

Land	Kväve N	Fosfor P_2O_5	Kalium K_2O	Land	Kväve N	Fosfor P_2O_5	Kalium K_2O
Sverige	221 457	69 720	71 382	Förenta Staterna	10 047 935	3 941 442	4 719 857
Danmark	385 500	99 000	155 000	Honduras	20 299	5 977	7 194
Finland	231 590	143 089	140 910	Jamaica	16 000	4 100	11 000
Island	11 000	5 800	5 000	Kanada	1 196 300	613 600	359 800
Norge	110 400	36 600	65 500	Kuba	366 700	83 000	211 700
Belgien, Luxemburg	195 000	86 500	131 000				
Bulgarien	495 000	220 321	91 552	Argentina	102 000	55 000	8 500
Frankrike	2 660 000	1 494 800	1 948 600	Bolivia	3 625	4 100	246
Grekland	425 697	188 770	73 194	Brasilien	823 256	1 296 202	1 263 689
Irland	348 500	149 000	191 000	Chile	187 000	145 000	30 000
Italien	827 279	607 927	377 713	Colombia	233 542	98 140	153 516
Jugoslavien	444 000	231 000	222 000	Ecuador	53 423	21 936	14 400
Nederländerna	421 000	79 000	100 000	Paraguay	3 483	12 750	3 393
Polen	1 273 915	751 809	1 003 060	Peru	113 865	19 213	20 048
Portugal	145 400	81 100	47 500	Uruguay	22 057	34 110	3 000
Rumänien	778 200	360 000	240 000	Venezuela	241 100	191 200	154 600
Schweiz	69 700	39 100	66 800				
Sovjetunionen	10 045 000	8 138 000	6 355 000	Indien	7 396 000	3 050 700	1 163 100
Spanien	1 109 395	559 437	383 332	Indonesien	1 559 400	660 000	259 300
Storbritannien	1 421 000	428 000	510 000	Irak	138 425	75 090	1 852
Tjeckoslovakien	704 820	475 743	460 600	Iran	668 300	512 400	1 200
Ungern	617 198	283 381	401 631	Israel	56 000	19 000	30 000
Västtyskland	1 487 215	594 410	791 630	Japan	641 000	728 000	569 000
Österrike	135 585	74 393	97 788	Kina	18 855 296	5 272 100	1 300 800
Östtyskland	766 300	356 300	595 500	Pakistan	1 422 439	382 463	40 131
				Syrien	153 565	91 594	4 602
Algeriet	82 000	88 000	45 000	Thailand	498 000	223 100	87 400
Angola	9 176	11 005	6 425	Turkiet	1 140 445	599 715	58 014
Egypten	800 000	206 000	39 000				
Etiopien	38 000	59 000		Australien	409 000	558 000	141 000
Ghana	5 783	1 177	1 520	Nya Zeeland	38 500	190 000	104 000
Kenya	45 000	62 000	9 800				
Marocko	150 685	112 226	55 190	*Hela världen*			
Mozambique	1 700	300	400	1989/90	79 077 904	37 353 504	26 851 296
Nigeria	197 400	93 500	87 100	1988/89	79 658 768	37 962 336	28 059 840
Sydafrika	371 900	263 600	122 200	1987/88	76 039 824	36 947 648	27 538 672
Tanzania	28 700	16 300	4 000	1986/87	72 370 080	34 709 376	26 096 336
Tunisien	51 000	52 000	6 000	1985/86	69 984 496	33 066 976	25 620 608

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Fertilizer Yearbook.

Tabell 15.6

Förvärvsarbetande befolkning inom jordbruk med binäringar samt deras andel av den totala förvärvsarbetande befolkningen i olika länder 1990[1]

Economically active population in agriculture and subsidiary enterprises and its proportion of the total economically active population in different countries in 1990

Land	Förvärvs-arbetande befolkning inom jord-bruk med binäringar, 1 000-tal personer	I procent av den totala förvärvs-arbetande-befolk-ningen	Land	Förvärvs-arbetande befolkning inom jord-bruk med binäringar, 1 000-tal personer	I procent av den totala förvärvs-arbetande-befolk-ningen
Sverige	169	3,8	Tanzania	10 315	80,8
Danmark	134	4,7	Tunisien	655	24,3
Finland	205	8,1			
Island	9	6,8	Förenta Staterna	2 872	2,3
Norge	112	5,2	Honduras	879	55,0
			Jamaica	331	27,0
Belgien, Luxemburg	77	1,8	Kanada	437	3,3
Bulgarien	543	12,2	Kuba	860	19,2
Frankrike	1 341	5,2	Mexico	9 340	30,0
Grekland	945	24,2			
Irland	184	13,5	Argentina	1 197	10,4
Italien	1 662	7,1	Bolivia	949	41,5
Jugoslavien	2 340	21,7	Brasilien	13 366	24,3
Nederländerna	229	3,7	Chile	585	12,5
Polen	4 008	20,8	Colombia	2 885	27,3
Portugal	764	16,3	Ecuador	996	30,3
Rumänien	2 375	20,2	Paraguay	674	46,2
Schweiz	136	4,1	Peru	2 443	34,7
Sovjetunionen	18 730	13,0	Uruguay	162	13,5
Spanien	1 561	10,7	Venezuela	752	11,0
Storbritannien	567	2,0			
Tjeckoslovakien	774	9,3	Indien	214 664	
Ungern	607	11,5	Indonesien	35 077	48,5
Västtyskland	1 090	3,6	Irak	1 049	20,5
Österrike	207	5,7	Iran	4 267	27,6
Östtyskland	758	8,1	Israel	75	4,3
			Japan	4 013	6,4
Algeriet	1 391	24,4	Kina	458 428	67,5
Angola	2 851	69,8	Pakistan	17 580	49,7
Egypten	5 880	40,5	Syrien	746	24,1
Etiopien	15 461	74,5	Thailand	18 990	64,3
Ghana	2 751	50,0	Turkiet	11 670	48,2
Kenya	7 645	77,0	Australien	407	5,0
Marocko	2 824	36,6	Nya Zeeland	139	9,2
Mozambique	6 666	81,6			
Nigeria	26 577	64,8	Hela världen	1 101 425	46,6
Sydafrika	1 755	13,6			

1) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Tabell 15.7
Antal jordbrukstraktorer[1] i olika länder 1989[2]
Number of agricultural tractors in different countries in 1989

Land	Antal traktorer	Land	Antal traktorer
Sverige	183 000	Tanzania	18 550
Danmark	165 908	Tunisien	25 900
Finland	244 000		
Island	13 000	Förenta Staterna	4 670 000
Norge	154 180	Honduras	3 450
		Jamaica	3 050
Belgien, Luxemburg	122 277	Kanada	770 400
Bulgarien	53 210	Kuba	76 783
Frankrike	1 505 000	Mexico	168 000
Grekland	188 000		
Irland	165 000	Argentina	210 000
Italien	1 410 000	Bolivia	4 485
Jugoslavien	1 100 000	Brasilien	690 000
Nederländerna	196 000	Chile	3 620
Polen	1 152 644	Colombia	35 200
Portugal	76 000	Ecuador	8 600
Rumänien	151 700	Paraguay	10 700
Schweiz	110 000	Peru	16 500
Sovjetunionen	2 689 000	Uruguay	35 500
Spanien	722 000	Venezuela	47 500
Storbritannien	517 000		
Tjeckoslovakien	140 202	Indien	925 365
Ungern	50 388	Indonesien	16 600
Västtyskland	1 423 896	Irak	38 186
Österrike	351 444	Iran	114 000
Östtyskland	170 967	Israel	28 400
		Japan	2 049 120
Algeriet	98 000	Kina	861 220
Angola	10 270	Pakistan	183 000
Egypten	52 700	Syrien	57 000
Etiopien	3 900	Thailand	150 000
Ghana	3 950	Turkiet	672 845
Kenya	9 700		
Marocko	35 000	Australien	332 000
Mozambique	5 750	Nya Zeeland	77 000
Nigeria	11 300		
Sydafrika	183 500	Hela världen	26 239 808

1) Avser hjul- och bandtraktorer.
2) Många uppgifter är inofficiella eller uppskattade av FAO.

Källa: FAO, Production Yearbook.

Lantbruksstatistikens organisation

En väsentlig del av denna boks innehåll bygger på material från regelbundet återkommande undersökningar utförda av olika myndigheter och organisationer. Merparten av statistiken produceras av Statistiska centralbyrån (SCB), Statens jordbruksverk och Svensk Husdjurssköts el. Statens jordbruksverk är fr.o.m. 12 juli 1991 ny central jordbruksmyndighet och ansvarar för den statistik som Lantbruksstyrelsen och Statens jordbruksnämnd tidigare producerade. Viss del av statistiken på jordbrukets område utförs på uppdrag av Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden.

I det följande lämnas en sammanfattning av den statistik som erhålls från de nämnda producenterna och som redovisas i denna årsbok.

Statistik från SCB

Inom SCB produceras statistik med anknytning till jordbruket, bl.a. över företagsstruktur, fastigheter, anläggningar, maskiner, arbetskraft, växtodling, husdjur och ekonomiska förhållanden.

Grundläggande uppgifter om jordbruksföretagen och om förhållanden som belyser företagens struktur, såsom uppgifter om antal företag, ägoslagsfördelning, åkerjordens användning och antal husdjur, erhålls sedan 1968 ur det av SCB och Lantbruksstyrelsen gemensamt upprättade lantbrukets företagsregister. Detta lantbruksregister beskrivs utförligt i bilaga 3.

Uppgifter om jordbruksföretagen, deras struktur m.m. erhölls även tidigare genom de s.k. jordbruksräkningarna, som genomfördes som totalräkningar i stort sett vart femte år mellan 1927 och 1966. En redogörelse för jordbruksräkningarnas uppläggning och organisation lämnades i Jordbruksstatistisk årsbok 1970. Jordbruksräkningarna kompletterades med urvalsundersökningar, s.k. inventeringar, vilka fr.o.m. början av 1940-talet genomfördes vid minst tre tillfällen varje år.

Statistik rörande skörden grundades från slutet av 1700- talet till början av 1960-talet helt på subjektiva bedömningar utförda av lokala ombud. Omkring 1960 infördes successivt objektiva skördeuppskattningar, som grundas på mätningar av skörd och spill på slumpmässigt utvalda provytor. De objektiva skördeuppskattningarna beskrivs utförligt i bilaga 4.

Jordbrukets skördeskadeskydd infördes år 1961. Statens jordbruksnämnd var huvudmyndighet för detta medan beräkningarna av skördeskadeersättningar och framställning av statistik i samband därmed utfördes vid SCB. Från 1988 är LRF genom Stiftelsen Lantbrukarnas Skördeskadeskydd huvudman för ett nytt skördeskadeskydd. En beskrivning av skyddet lämnas i kapitel 12.

Särskilda undersökningar rörande jordbrukarnas inkomster, utgifter, tillgångar och skulder har årligen utförts sedan slutet av 1930-talet på grundval av brukarnas självdeklarationer. Undersökningarna har grundats på stickprovsförfarande. Sedan 1953 har urvalet av deklarationer skett slumpmässigt. En detaljerad redogörelse för deklarationsundersökningarnas uppläggning lämnas i kapitel 11.

Den jordbruksekonomiska undersökningen, som grundas på bokföringsuppgifter från ett antal jordbruksföretag, avser att årligen belysa intäkter, kostnader och lönsamhetsförhållanden inom jordbruket. Ansvaret för undersökningen överflyttades den 1 juli 1975 från Lantbruksstyrelsen till SCB. En närmare beskrivning återfinns i kapitel 11.

Statistik från Statens jordbruksverk

Jordbruksverket sammanställer statistik över bl.a. priser, vidareförädling av olika jordbruksprodukter och konsumtion av livsmedel.

Jordbruksverket gör vidare årliga sammanställningar över jordbrukets inköp av handelsgödsel och fodermedel. Fr.o.m. 1979 sammanställs också statistik över jordbrukets inköp av maskiner och redskap samt växtskyddsmedel; denna statistik har tidigare handlagts av lantbrukets utredningsinstitut. Material till dessa sammanställningar erhåller verket från tillverkare och importörer samt från den officiella handelsstatistiken.

Kvantitetsuppgifter om leveranser av brödsäd, kvarnarnas förmalning, saluförd produktion av mjöl m.m. sammanställs varje månad. Vidare gör verket på basis av bl.a. livsmedelsverkets besiktningsstatistik månatliga beräkningar av produktionen av kött och fläsk.

Verket presenterar prisuppgifter för bl.a. vegetabilie- och animalieprodukter och handelsgödsel. Dessa uppgifter samlas in genom olika instanser. Beräkningar av detaljerade prisindexserier för jordbruksprodukter har utförts sedan 1940-talet. Även före denna tid utarbetades vissa prisindex på jordbruksområdet. Beräkningarna utförs inom Jordbruksverket.

Verket sammanställer vidare totalkalkyler över jordbrukets inkomster och utgifter. Dessa kalkyler – jordbrukets totalkalkyl – utgör bl.a. underlag för jordbrukspolitiska ställningstaganden.

Jordbruksverket publicerar statistik över veterinärverksamheten. Av denna publicering framgår bl.a. frekvenser av olika djursjukdomar.

Fårkontroll har bedrivits sedan 1920-talet. Verksamheten har under perioden 1956–1982 letts av Lantbruksstyrelsen, som även utarbetade statistik däröver. Fr.o.m. 1983 har huvudmannaskapet överförts till Svenska Fåravelsförbundet.

Statistik från Svensk Husdjurssköts el

Mjölkboskapskontroll samt svinstam- och suggkontroll har genomförts sedan 1930- respektive 1920-talen. Sedan 1967 genomförs även köttboskapskontroll. Svensk Husdjurssköts el leder numera verksamheterna och utarbetar statistik i anslutning till dem. Uppgifter om seminverksamheten sammanställs också av Svensk Husdjurssköts el.

Några jordbruksstatistiska publikationer från här redovisade myndigheter och organisationer

SCBs statistik publiceras främst i Statistiska meddelanden, SM. Jordbruksuppgifter återfinns huvudsakligen i serie J. Till vissa av dessa meddelanden utges Appendix med i allmänhet lägre regional indelning. Lantbruksräkningar har tidigare presenterats i Lantbruksräkningen men redovisas nu i SM. SCB ger vidare ut Allmän månadsstatistik, i vilken lämnas ett mindre antal uppgifter om jordbruk.

Huvuddelen av *Jordbruksverkets* statistik redovisas varje månad i Jordbruksekonomiska meddelanden, JEM. I denna tämligen omfattande redovisning ingår även det begränsade antal uppgifter om jordbruk som presenteras i Allmän månadsstatistik. Därjämte publicerar verket vissa uppgifter i stenciler.

*Svensk Husdjurssköts*el ger ut Meddelanden.

Andra publikationer med jordbruks-, skogs- och fiskestatistik

Svenskt lantbruk, informationsskrift om lantbruk och lantbruksadministration. Statens lantbruksinformation (1976).

Skogsstatistisk årsbok, årligen sedan 1951. Skogsstyrelsen.

Fiskestatistisk årsbok, 1971 t.o.m. 1982. SCB.

Miljöstatistisk årsbok, naturmiljön, 1977, 1979, 1981. SCB.

Naturmiljön i siffror, 1984, 1987, 1990. SCB.

Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok, 1980–1985, 1986/87, 1990, 1991. SCB.

Forsknings- och försöksmeddelanden, årligen sedan 1956, från institutioner på jordbrukets, trädgårdsodlingens, skogens m.fl. områden. Särtryck ur Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens tidskrift.

Historisk statistik för Sverige. 2. Väderlek, lantmäteri, jordbruk, skogsbruk, fiske t.o.m. år 1955. SCB (1959).

Adresser

SCB, 115 81 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100
Telefon 08/783 40 00

SCB, 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23
Telefon 019/17 60 00

Statens jordbruksverk, 551 82 Jönköping
Besöksadress; Vallgatan 8
Telefon 036/15 50 00

Svensk Husdjurssköts, Hållsta, 631 84 Eskilstuna
Telefon: 016/16 34 00

Lantbrukets utredningsinstitut, LUI, 105 33 Stockholm
Besöksadress: Torsgatan 4
Telefon 08/787 53 00

Skogsstyrelsen, 551 83 Jönköping
Besöksadress: Vallgatan 6
Telefon 036/15 56 00

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Box 6806, 113 86 Stockholm
Besöksadress: Drottninggatan 95 B
Telefon 08/30 05 40

Områdesindelningar

Sedan lång tid tillbaka sker inom lantbruksstatistiken en omfattande redovisning av resultat som framkommer genom skilda undersökningar. Redovisning förekommer dels för olika administrativa områden, dels för områden som avgränsats främst med hänsyn till de naturliga förutsättningarna för jordbruk.

Administrativa områden.
Län. Huvudområden.
I statistiken redovisas i allmänhet uppgifter för *län*. Länsindelningarna har emellertid ändrats över tiden i och med att såväl hela församlingar som församlingsdelar flyttats mellan län. Omfattningen av större förändringar belyses i tablån nedan.

År	*Antal län som berörts*	*Antal församlingar som flyttats mellan län*
1952	6	5
1967	6	6
1968[1]	1	-
1969	4	3
1971	15	55
1974	8	13

1) Stockholms stad sammanslogs med Stockholms län.

I allmänhet används i statistikredovisningen den länsindelning som gällde vid undersökningens genomförande. Vid publicering av tidsserier sker dock i regel en omräkning till den senast gällande indelningen.

I vissa fall sammanförs de 24 länen till tre *huvudområden*, nämligen Götaland, Svealand och Norrland.

Naturliga jordbruksområden.
Produktionsområden. Riksområden.
Vid bearbetning och redovisning av lantbruksstatistik är de administrativa områdena från vissa synpunkter inte alltid lämpliga som indelningsgrund. Flertalet län är därför uppdelade på särskilda s.k. *naturliga jordbruksområden*. Därvid har hänsyn tagits till de naturförhållanden som väsentligt påverkar förutsättningarna för jordbruk, t. ex. berggrundens och jordarternas beskaffenhet, landskapets topografi och klimatet. De naturliga jordbruksområdena är uppbyggda av församlingar och i vissa fall delar av församlingar.

De naturliga jordbruksområdena sammanfördes ursprungligen till 18 *produktionsområden*. De flesta av dessa produktionsområden täcker delar av mer än ett län.

Gränserna för de naturliga jordbruksområdena har modifierats. Gränserna utgör en kombination av gränserna för produktionsområdena och länsgränserna. Detta medför att de naturliga jordbruksområdena påverkas av ändringar i länsgränserna. År 1991 var landet indelat i 61 naturliga jordbruksområden.

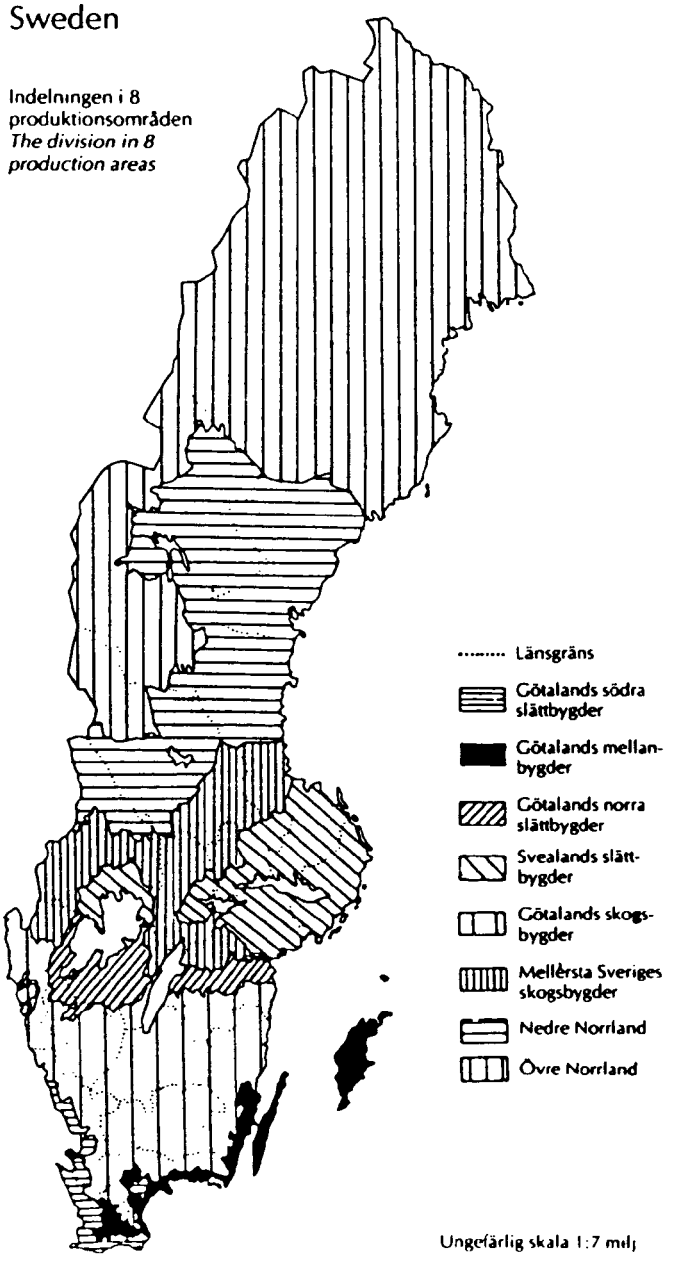
De 18 produktionsområdena kan sammanföras till åtta större produktionsområden. Ett av de 18 produktionsområdena (Vänerslätten) delas dock av gräns mellan två av de åtta produktionsområdena.

De åtta produktionsområdena kan sammanföras till tre *riksområden*. Dessa tre riksområden sammanfaller inte med de tre administrativa huvudområdena.

Indelningen i åtta produktionsområden framgår av kartan nedan och sambandet mellan naturliga jordbruksområden och produktions- och riksområden framgår av sammanställningen på nästa sida.

Sverige
Sweden

Indelningen i 8 produktionsområden
The division in 8 production areas

3 Riksområden

8 Produktionsområden
18 Produktionsområden
61 Naturliga jordbruksområden

1 Södra och mellersta Sveriges slättbygder

1 Götalands södra slättbygder (Gss)
01 Skåne-Hallands slättbygd
19 Kristianstads län, slättbygden
22 Malmöhus län, slättbygden
23 Hallands län, slättbygden

2 Götalands mellanbygder (Gmb)
02 Sydsvenska mellanbygden
10 Kalmar län, Kalmarslätten
16 Blekinge län, slättbygden
18 Kristianstads län, mellanbygden
21 Malmöhus län, mellanbygden
03 Öland och Gotland
13 Kalmar län, Öland
14 Gotlands län

3 Götalands norra slättbygder (Gns)
04 Östgötaslätten
05 Östergötlands län, Östgötaslätten
05 Vänerslätten, del av
27 Älvsborgs län, slättbygden
31 Skaraborgs län, slättbygden, Götalandsdelen
32 Skaraborgs län, Falbygden

4 Svealands slättbygder (Ss)
05 Vänerslätten, del av
35 Värmlands län, slättbygden
62 Skaraborgs län, slättbygden, Svealandsdelen
06 Mälar- och Hjälmarbygden
01 Stockholms län
02 Uppsala län
03 Södermanlands län
40 Örebro län, slättbygden
43 Västmanlands län, slättbygden

2 Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder

5 Götalands skogsbygder (Gsk)
07 Sydsvenska höglandet
06 Östergötlands län, södra skogsbygden
08 Jönköpings län
09 Kronobergs län
12 Kalmar län, skogsbygden
15 Blekinge län, skogsbygden
17 Kristianstads län, skogsbygden
20 Malmöhus län, skogsbygden
24 Hallands län, skogsbygden
30 Älvsborgs län, södra höglandet
34 Skaraborgs län, sydöstra höglandet
61 Göteborgs och Bohus län, södra höglandet
08 Östsvenska dalbygden
07 Östergötlands län, södra kustlandet
11 Kalmar län, norra kustlandet
09 Västsvenska dalbygden
25 Hallands län, norra Halland
26 Göteborgs och Bohus län, länet utom södra höglandet
28 Älvsborgs län, dalbygderna

6 Mellersta Sveriges skogsbygder (Ssk)
10 Södra Bergslagen
04 Östergötlands län, norra skogsbygden
33 Skaraborgs län, nordöstra höglandet
39 Örebro län, södra skogsbygden
11 Västsvenska dalsjöområdet
29 Älvsborgs län, Dalslands bergsbygd
36 Värmlands län, centrala och västra Värmland
12 Norra Bergslagen
37 Värmlands län, Bergslagen
41 Örebro län, Bergslagen
42 Västmanlands län, Bergslagen
44 Kopparbergs län, Bergslagen
13 Östra Dalarna-Gästrikland
45 Kopparbergs län, östra Dalarna
48 Gävleborgs län, Gästrikland

3 Norra Sverige

7 Nedre Norrland (Nn)
14 Kustlandet i nedre Norrland
49 Gävleborgs län, Hälsinglands kustland
51 Västernorrlands län, kustlandet
16 Nordsvenska mellanbygden
38 Värmlands län, norra Värmland
46 Kopparbergs län, mellanbygden
50 Gävleborgs län, inlandet
52 Västernorrlands län, inlandet
55 Jämtlands län, mellanbygden
17 Jämtländska silurområdet
54 Jämtlands län, silurområdet

8 Övre Norrland (Nö)
15 Kustlandet i övre Norrland
57 Västerbottens län, kustlandet
59 Norrbottens län, kustlandet
18 Fjäll- och moränbygden
47 Kopparbergs län, fjällbygden
56 Jämtlands län, fjällbygden
58 Västerbottens län, inlandet
60 Norrbottens län, inlandet

Områden för skördeberäkningar.
Skördeområden

I samband med att metoder för objektiva skördeuppskattningar utvecklades och ett permanent skördeskadeskydd för jordbruket infördes 1961, indelades landet i områden som numera benämns *skördeområden* (SKO). Dessa områden är mer homogena än de naturliga jordbruksområdena med avseende framförallt på skördens variation från år till år.

Områdesindelningen har fortlöpande setts över. Därvid har största möjliga homogenitet eftersträvats beträffande skördeavkastningen. Dessutom har hänsyn tagits till klimat, jordart, topografi och odlingsinriktning.

I det 1988 förändrade skördeskadeskyddet är behovet av områdesstatistik mindre än i det tidigare skyddet. Den tidigare gällande områdesindelningen med 420 SKO ersattes 1989 av en ny områdesindelning omfattande 106 SKO. Fyra av dessa är fjällområden i vilka objektiva skördeuppskattningar inte planeras ske.

Vid fördelningen av antalet skördeområden mellan länen har lika vikt givits åt åkerarealen och antalet företag. Dessutom har hänsyn tagits till skördevariationer inom länet genom att län med stora skördevariationer fått ett tillskott av områden medan homogena län fått något färre områden. 67 SKO ligger helt inom ett län medan 33 SKO delas mellan två län och sex SKO omfattar delar av tre län.

Odelade församlingar har i regel varit grundstenar i indelningen. I åtskilliga fall är dock församlingarna så heterogena att en delning av församlingen mellan olika skördeområden ansetts starkt motiverad. 169 församlingar är därför delade på olika skördeområden.

En sammanställning över av SCB använda områdesindelningar i lantbruksstatistiken lämnas i figuren på nästa sida.

Särskilda indelningar

I vissa fall tillämpas för statistiska ändamål andra områdesdelningar än de ovan beskrivna.

Lantbruksstyrelsen indelade landet i drygt 400 primära naturliga jordbruksområden med hänsyn till klimat, jordart, topografi och uppodling. Dessa kan sammanföras till fem klimatiska riksområden, vilka var för sig består av högst tre bygder: Jordbruksbygd, Mellanbygd och Glest uppodlad bygd.

Lantbruksstyrelsen gjorde även en speciell regionindelning av landet, vilken används vid beskrivning av utvecklingen inom jord- och skogsbruket. Vid indelningen har man sökt sammanföra områden med likartade sociala, ekonomiska och fysiska förutsättningar till enhetliga regiontyper.

Jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse har en omfattande regional statistikproduktion med redovisning bl. a. på enskilda föreningars verksamhetsområden. Några sådana indelningar framgår av tabellerna i kapitel 9 (föreningsområden för köttboskaps- och suggkontrollerna samt mejerföreningarna).

För prisstödet till jordbruket används speciella områdesindelningar. Så t.ex. utgår pristillägget på mjölk respektive kött och fläsk i norra Sverige efter särskilda indelningar.

Annan publicering

Rikets indelningar. Årsbok över regionala indelningar med koder m.m. SCB.

Sveriges kommuner åren 1952–1986. Förändringar i kommunindelning och kommunkoder. SCB. Meddelanden i samordningsfrågor (MIS) 1986:3.

Områdesindelningar i lantbruksstatistiken 1992. SCB. Meddelanden i samordningsfrågor (MIS) 1992:1.

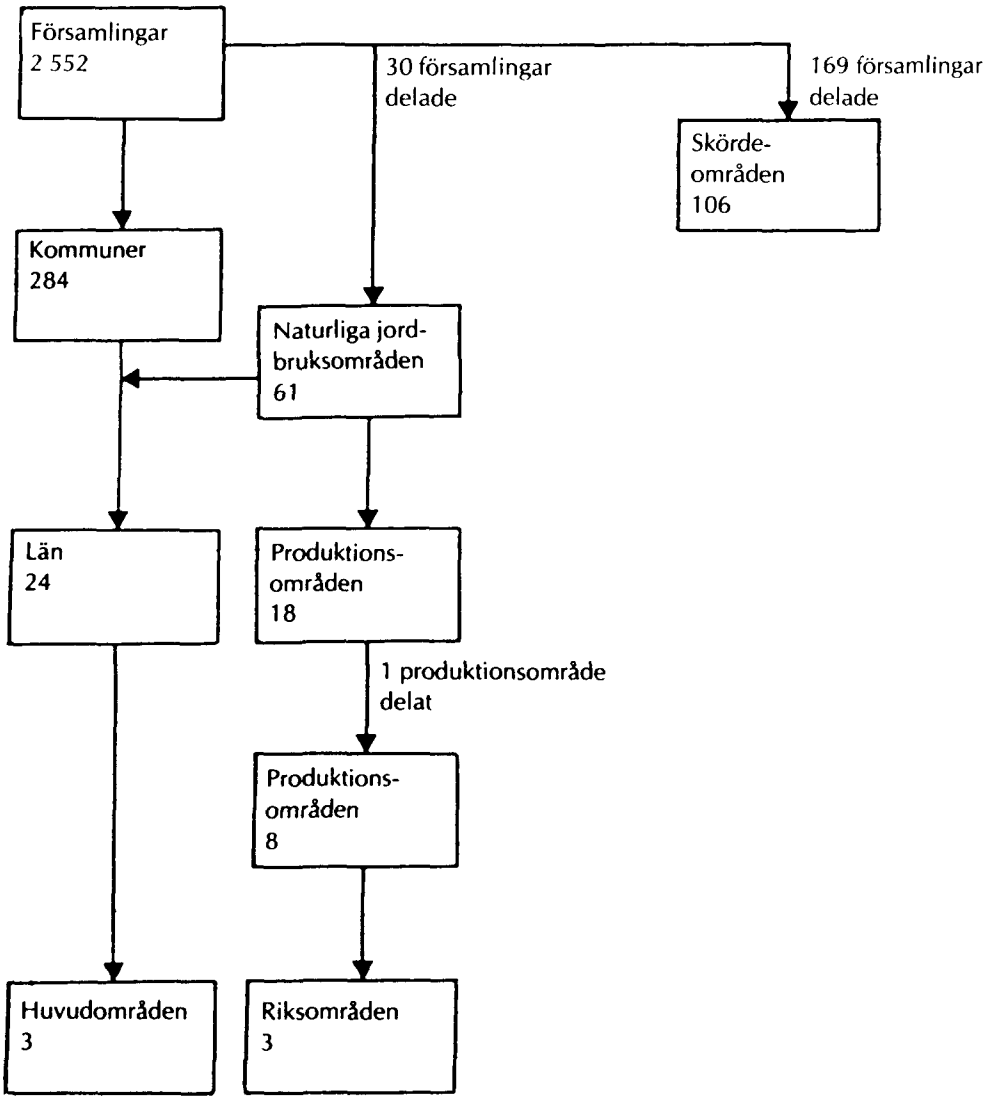
Historisk återblick på indelningen i skördeområden 1961–1988. SCB. Meddelanden i samordningsfrågor (MIS) 1988:2.

Sveriges klimat-, jordarts- och uppodlingsområden, del VIII. Riksöversikt, regionala uppgifter återfinns i stenciler. Kungl. lantbruksstyrelsen. Meddelanden, serie A nr 8 (1969).

Uppgifter om lantbruksstyrelsens speciella regionindelning återfinns i styrelsens meddelandeserie.

Områdesindelningar använda inom lantbruksstatistiken och antal områden 1991

Administrativa indelningar	Lantbruksanknutna indelningar

Lantbruksregistret

Inledning
Lantbruksregistret (LBR) innehåller uppgifter om företagen inom jord- och skogsbruket. LBR infördes 1968 och innebär en registrering av uppgifter som insamlas årligen i juni genom postenkät. Ett av syftena med lantbruksregistret är att bilda underlag för jordbruksstatistiken. Uppgiftsinsamlingen till registret är också samordnad med vissa administrativa verksamheter, se avsnittet om lantbruksregistrets användningsområden på nästa sida.

Systemet med årliga lantbruksregistreringar ersatte bl.a. de allmänna jordbruksräkningar, som hållits med i regel fem års mellanrum, och tre årliga urvalsundersökningar, s.k. jordbruksinventeringar.

Företag i registret
I LBR registreras företag inom jordbruk, skogsbruk, husdjurshållning, fruktodling eller trädgårdsodling. Uppgiftsplikt föreligger enligt SFS 1968:111 (omtryckt senast 1991:660).

Med hänsyn till tidsintervallen mellan uppgiftsinsamlingen kan företagen i LBR indelas i följande grupper:

a) företag med mer än 2 hektar åkermark.

b) företag med högst 2 hektar åkermark men som omfattar fastighet taxerad som jordbruksfastighet. Gruppen består huvudsakligast av företag som enbart har skogsmark eller annat ägoslag än åkermark.

c) företag med djurbesättningar som uppgiftsdagen eller tidigare under kalenderåret omfattat

   – minst 250 svin eller
   – minst 500 får (inklusive lamm) eller
   – minst 1 000 höns (inklusive kycklingar).

d) företag med trädgårdsodling som omfattar minst 200 m^2 växthusyta eller minst 2 500 m^2 frilandsareal. Odling i hemträdgårdar eller för husbehov ingår inte.

Vissa företag i grupp c) eller d) återfinns även bland företagen i grupp a) eller b).

Uppgifter insamlas varje år från företag med mer än 2 hektar åkermark eller med stor djurbesättning. Trädgårdsföretagen ingår två år av tre i uppgiftsinsamlingen till LBR i juni. Det tredje året genomförs i stället särskilda undersökningar, s.k. trädgårdsräkningar eller trädgårdsinventeringar.

Den årliga registreringen kallas lantbruksräkning de år de s.k. skogsbruksföretagen, företag i grupp b) ovan, ingår i uppgiftsinsamlingen. Lantbruksräkningar har hittills genomförts 1971, 1976, 1981 och 1988.

Insamlade uppgifter
I LBR ingår dels fasta uppgifter, dels tillfälliga, som i vissa fall återkommer.

De uppgifter som insamlas varje år avser

- företagarens namn och adress, personnummer, telefonnummer
- fastigheter som ingår i företaget och deras areal av åkermark och skogsmark. Uppgift om ägare till arrenderad åkermark respektive arrendator till utarrenderad åkermark
- åkerarealens användning samt arealen av olika ägoslag i varje församling
- orsakerna till förändringar i åkerarealen
- antalet husdjur

Bland uppgifter som tillfälligtvis insamlas till LBR kan nämnas uppgifter om maskiner och anläggningar, sysselsatta på företaget samt hästar och getter.

Uppgifter om arealer för odling av trädgårdsväxter på friland respektive i växthus insamlas från trädgårdsföretagen.

För skogsbruksföretagen registreras uppgifter om företagare, fastigheter, arealer av olika ägoslag samt uppgift om utarrenderad åkermark och arrendator.

Bearbetning
Undersökningen är en totalräkning. De insamlade uppgifterna skall avse förhållandena en viss dag i juni respektive år.

Blankett och anvisningar för uppgiftslämnadet fastställs av SCB i samråd med Statens jordbruksverk.

SCB sänder ut blanketter i slutet av maj till alla kända uppgiftsskyldiga. För företag som tidigare registrerats i lantbruksregistret påförs blanketterna maskinellt uppgifter om företagare, fastigheter och församlingstillhörighet.

När blanketterna återkommit till SCB från lantbrukarna granskas de manuellt och maskinellt och eventuella fel rättas. Uppgifterna registreras på magnetband. I påminnelse- och granskningsarbetet deltar även länsstyrelsernas lantbruksenheter (motsvarande).

Av de cirka 95 000 företag som berörs ett normalår av uppgiftsinsamlingen erhålls uppgifter från de flesta. Bortfallet är endast 0,1 %.

Vid lantbruksräkningarna 1981 och 1988 tillämpades en ny metod för uppgiftsinsamling avseende företag med högst 2 hektar åkermark. Uppgifter inhämtades då från 1981 års fastighetstaxeringsregister respektive den särskilda fastighetstaxeringen 1988 för dessa företag. Vid de tidigare lantbruksräkningarna har uppgifter för dessa företag insamlats genom postenkät.

Lantbruksregistrets användningsområden

Lantbruksregistret används för statistiska och administrativa ändamål samt dessutom som urvalsram för olika undersökningar inom lantbruksstatistiken.

Uppgifter ur lantbruksregistret ligger till grund för framtagning av skadeanmälningsblanketter och utgör en del av underlaget vid ersättningsberäkningar i det nuvarande skördeskadeskyddet. Fr.o.m. 1985 används uppgifter i lantbruksregistret också för beräkning av prisstöd till potatisodlingen i de fem nordligaste länen. Lantbruksregistret ligger vidare till grund för särskild uppgiftsinsamling i samband med stöd till smågrisproducenter i norra Sverige och har de senaste åren utnyttjats i Omställning 90-programmet. Under senare år har registret också varit grund för utbetalning av s.k. kobidrag samt utbetalning av inkomststöd m.m. i samband med genomförandet av den nya jordbrukspolitiken.

Statistiken ur registret utnyttjas bl.a. av myndigheter och näringsliv vid planering och beslut om åtgärder, som underlag för utvärdering av vidtagna åtgärder m.m.

Utöver den omfattande officiella statistik som publiceras från registret framställs särskild regional statistik åt länsstyrelsernas lantbruksenheter (motsvarande). Dessa har också tillgång till uppgifter för enskilda företag för sin planerande och rådgivande verksamhet. Efter beställningar från statliga institutioner, jordbrukets intresseorganisationer m.fl., utförs också särskilda statistiska bearbetningar.

Registret används som urvalsram för bl.a. objektiva skördeuppskattningar och deklarationsundersökningar för jordbrukare.

Ändra och komplettera de utskrivna uppgifterna och fyll i övriga uppgifter i blanketten. Den ifyllda blanketten skall vara Statistiska centralbyrån, SCB, tillhanda **senast den 19 juni 1991.** En försening kan bl a medföra att företagaren går miste om skördeskadeersättning.

Uppgifterna på blanketten skall avse ett företag. Med företag avses den verksamhet inom jordbruk, skogsbruk, husdjursskötsel, frukt- eller trädgårdsodling, som bedrivs under en och samma driftsledning. Beträffande uppgifternas användning m m se i övrigt bifogad broschyr.

SCB's identifieringsnr

LBR 1991
LANTBRUKSREGISTRET

1 FÖRETAGARE (brukare) den 13 juni 1991

Ändra och komplettera uppgifterna om de är fel eller ofullständiga

Om mer än en företagare finns, redovisas övriga i avsnitt 14

Om Ni överlätit företaget, fyll i avsnitt 10 på sidan 4 och sänd in blanketten.

Telefonnummer

Personnummer

Organisationsnummer (juridisk person)

2 BRUKNINGSCENTRUM

Här anges den fastighet där de för driften viktigaste ekonomibyggnaderna är belägna. Se även bifogad broschyr. Ändra och komplettera uppgiften om den är fel eller ofullständig.

3 FASTIGHETER som ingår i företaget den 13 juni 1991

Ändra och komplettera uppgifterna om de är fel eller ofullständiga.

Nya fastigheter skrivs i ledig ruta eller i avsnitt 11.

Om åkerarealen på någon fastighet ändrats, fyll även i avsnitt 12 på sidan 4.

Ordningsnr	Församlingsnr	FASTIGHETSBETECKNING (namn och nummer)	Ägd/ arrenderad	Areal under eget bruk Åkermark hektar	Areal under eget bruk Skogsmark hektar	Utarrenderad åkermark hektar	SCB's kod
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam
		10		14	15	16	17 Å/A
		11					18 Förändr
		12	13				19 Sam

4 FÖRSAMLINGAR

Följ nedanstående församlingsnumrering när Ni fyller i avsnitt 6.

Nr 1	Nr 2	Nr 3

5 AREALER FÖRSAMLINGSVIS

Om uppgifterna är fel eller ofullständiga, ändra eller komplettera i fältet till höger om respektive uppgift.

■ **AREALER UNDER EGET BRUK**

Arealen åkermark (obs EJ betesmark) skall redovisas uppdelad på grödor på nästa sida.

Vad som räknas till åkermark, betesmark, skogsmark och annan mark framgår av baksidan på bifogad broschyr.

		Hektar		Hektar		Hektar	
Åkermark	1		Åkermark	1		Åkermark	1	
Betesmark	2		Betesmark	2		Betesmark	2	
Skogsmark	3		Skogsmark	3		Skogsmark	3	
Annan mark	4		Annan mark	4		Annan mark	4	
Summa areal under eget bruk	Total areal	5		Total areal	5		Total areal	5	
	Utarr. åkermark	6		Utarr. åkermark	6		Utarr. åkermark	6	

■ **UTARRENDERAD ÅKERMARK**

SCB A/LA 505 gråtöns 4.91 32497 A

SCB STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Enheten för lantbruksstatistik

Postadress **701 89 ÖREBRO**
Gatuadress **Folkungagatan 8**
Telefon **019-17 60 90**

2 6 ÅKERAREALENS ANVÄNDNING den 13 juni 1991

Om vårsådden inte är avslutad den 13 juni, skall arealredovisningen avse förhållandena den dag vårsådden är avslutad, dock senast den 20 juni. I dessa fall skall blanketten vara SCB tillhanda senast den 24 juni.

Vid uppkörning och omsådd den 13 juni eller tidigare redovisas den nya grödan.
Uppkörd areal som ej såtts om redovisas som träda (rad 26).

Ange alla arealuppgifter i hektar med avrundning till en decimal. Vid avrundningen höjs första decimalen en enhet om andra decimalen är 5 eller högre (t ex 0,44 blir 0,4 och 0,45 blir 0,5). 1 tunnland = 0,5 hektar. 1000 m² = 0,1 hektar.

Följ den församlingsnumrering (nr 1, 2 och 3) som angivits på sidan 1

ÅKERAREAL UNDER EGET BRUK

			Församling nr 1 Hektar	2 Hektar	3 Hektar
SPANNMÅL					
	01	Höstvete till mognad	01		
(01) Även höstvete med hjälpsådd av vårvete.	02	Vårvete till mognad	02		
(03) Både höstråg och vårråg.	03	Råg till mognad	03		
	04	Korn till mognad (ej blandsäd)	04		
(06) Blandningar av stråsäd och baljväxter eller stråsädesblandningar, där korn eller havre ingår. Även blandsäd som uppkommit genom hjälpsådd av korn eller havre i vinterskadad höstsäd räknas hit.	05	Havre till mognad (ej blandsäd)	05		
	06	Blandsäd och rågvete till mognad	06		
ÄRTER OCH ÅKERBÖNOR Om inblandningen av andra växtslag överstiger 5 % redovisas grödan som blandsäd till till mognad på rad 06. Konservärter skall redovisas på rad 25.	07	Kok- och foderärter, vicker och åkerbönor till mognad	07		
VALLAR, GRÖNFODER OCH ENSILAGE					
	10	Grönfoder- och ensilageväxter	10		
(10) Grönfoder av säd, ärter och vicker samt fodermärgkål, grönfoderraps, lupiner, rajgräs (billiongräs), majs, solros m fl vilka är avsedda att användas till grönfoder, ensilage eller bete.	11	Slåttervall (på åkermark) som utnyttjas 1991	11		
(11) Vall som används till hö- och ensilageberedning, till grönfoder eller som tillfälligt bete.	12	Betesvall (på åkermark) som utnyttjas 1991	12		
(12) Endast beten på åkermark, dvs på mark som är lämplig att plöjas, redovisas här. Andra beten redovisas som betesmark i avsnitt 5 på sid 1.	13	Slåtter- och betesvall (på åkermark) som ej utnyttjas 1991	13		
(14) Odling för skörd av vallfrö.	14	Frövall	14		
POTATIS OCH SOCKERBETOR Osatta vändtegar redovisas på rad 27.					
(15) Även potatis för tillverkning av mos, chips, pommes frites m m samt foderpotatis och utsädesodlingar av matpotatis.	15	Matpotatis [1]	15		
(17) Även utsädesodlingar av potatis för stärkelse och råsprit.	17	Potatis för stärkelse och råsprit [1]	17		
(19) Fodersockerbetor redovisas på rad 25.	19	Sockerbetor	19		
OLJEVÄXTER					
	20	Höstraps till mognad	20		
(20) (21) Raps till grönfoder redovisas på rad 10. Även höstraps med hjälpsådd av vårraps eller vårrybs.	21	Vårraps till mognad	21		
(22) Även höstrybs med hjälpsådd av vårraps eller vårrybs.	22	Höstrybs till mognad	22		
(20) (23) Andra oljeväxter än raps och rybs redovisas på rad 25.	23	Vårrybs till mognad	23		
ÖVRIG ÅKERMARK					
	24	Trädgårdsväxter	24		
(24) Fältmässiga odlingar av köksväxter, frukt och bär, plantskolor för trädgårdsväxter o dyl.	25	Andra växtslag	25		
(25) Konservärter, bruna bönor, foderrotfrukter, sk nischgrödor, plantskolor för skog, energiskog m m.	26	Träda	26		
(26) Både helträda och träda med s k fånggröda.	27	Annan obrukad (ej nedlagd) åkermark	27		
(27) Mark som p g a översvämning, dikning eller dylikt ej har besåtts samt mark i s k vänteläge inom omställningsstödet.					

1) Uppgifterna ligger till grund för utbetalning av stöd till potatisodlingen i norra Sverige.
Se informationsbroschyren sid. 7.

Summa åkermark under eget bruk (summa rad 01-27)

Summan skall för varje församling överensstämma med uppgifter om areal ÅKERMARK under eget bruk i avsnitt 5.

7 NY- OCH OMBYGGNAD (EKONOMIBYGGNADER)

Har på företaget under tiden 15 juni 1990-15 juni 1991 pågått nybyggnad, tillbyggnad eller mer omfattande ombyggnad

	Markera med kryss Ja	Nej
av djurstall 01	☐	☐
av maskinhall, traktorgarage, lada, loge, silo eller annan ekonomibyggnad 02	☐	☐

Byggnadsverksamheten skall avse ekonomibyggnader och redovisas oberoende av om den bekostas av brukaren eller någon annan.

Även nyligen påbörjad om- eller nybyggnad redovisas.

Redovisa inte underhåll och reparation eller ombyggnadsarbeten av mindre omfattning (t ex omläggning av tak, byte av inredning osv) eller installation av utgödslingsanordning, hö- eller spannmålstork, mjölktank o dyl.

8 MASKINER den 13 juni 1991

Finns ej traktor eller skördetröska, sätt kryss i vidstående ruta ..... ☐

TRAKTORER OCH SKÖRDETRÖSKOR

		Antal
Traktorer	01	
Skördetröskor	02	

Traktorer som är i brukbart skick och används i jordbruk eller skogsbruk skall redovisas. Traktorer som huvudsakligen används för lastning och grävning medräknas inte, inte heller jeepar eller tvåhjuliga traktorer.

Både självgående och bogserade skördetröskor i brukbart skick skall redovisas.

För samägda traktorer och skördetröskor skall endast anges andelens storlek, t ex 1/2, 1/3, 1/4.

9 ANTAL HUSDJUR den 13 juni 1991

Finns ej nötkreatur, får, svin, höns eller hästar på företaget, sätt kryss i rutan ..... ☐ 73

NÖTKREATUR

		Antal
Kor för mjölkproduktion (även sinkor och utslagskor)	74	
Kor huvudsakligen för uppfödning av kalvar (amkor och dikor)	75	
Kvigor, tjurar och stutar, 1 år och däröver	76	
Kalvar under 1 år	77	
Summa nötkreatur	78	

FÅR

		Antal
Tackor och baggar, födda 1990 och tidigare	79	
Lamm	80	
Summa får	81	

SVIN

		Antal
Galtar för avel 6 månader och däröver	82	
Modersuggor (även första gången dräktiga suggor samt utslagssuggor)	83	
Övriga svin 3 månader och däröver [1]	84	
Övriga svin under 3 månader [1]	85	
Summa svin	86	

[1]) Om besättningen t ex på grund av uppehåll mellan omgångar tillfälligtvis är mindre än normalt den 13 juni, ange nedan antalet slaktsvin i en normal uppfödningsomgång.

		Antal
Slaktsvin, normal uppfödningsomgång	87	

HÖNS OCH KYCKLINGAR

		Antal
Höns, 20 veckor eller äldre	88	
Kycklingar, avsedda för äggproduktion	89	
Slaktkycklingar [2]	90	
Summa höns och kycklingar	91	

[2]) Om besättningen t ex på grund av uppehåll mellan omgångar tillfälligtvis är mindre än normalt den 13 juni, ange nedan antalet slaktkycklingar i en normal uppfödningsomgång.

		Antal
Slaktkycklingar, normal uppfödningsomgång	92	

HÄSTAR

Redovisa hästar (inkl unghästar och föl) av alla raser som finns uppstallade inom företagets byggnader. Hästar som ägs av andra än brukarefamiljen skall redovisas oavsett vem som svarar för skötseln.

		Antal
Kallblodiga [1] hästar födda 1988 och tidigare	93	
Övriga hästar födda 1988 och tidigare (alla övriga raser, däri inräknade russ och ponnier)	94	
Unghästar o föl av alla raser födda 1988-1991	95	
Summa hästar	96	

[1]) ardenner, nordsvensk, nordsvensk travare, fjordhäst samt korsningar av dessa raser.

SCB's identifieringsnr | Bilagor Förs | fast

Uppgiftsskyldighet
Uppgifter lämnas för företag inom jordbruk, skogsbruk, husdjursskötsel, fruktodling och trädgårdsodling. Uppgifter lämnas av den som tillställts blankett eller i övrigt är uppgiftsskyldig enligt bifogad broschyr. För företagare som erhållit blankett men upphört med verksamheten lämnas uppgift om förändringen.

Författning
Uppgifterna insamlas enligt SFS 1968:111
(omtryckt 1978:468).

Sekretesskydd
Uppgifterna är sekretesskyddade enligt 9 kap 4 § sekretesslagen (SFS 1980:100).

Samråd enligt förordningen SFS 1982:668 har skett med Företagens Uppgiftslämnardelegation.

10 OM HELA FÖRETAGET ÖVERLÅTITS . . .

. . . markera med kryss i tillämplig ruta hur överlåtelsen skett.

- ☐ Försäljning, arvskifte, gåva
- ☐ Utarrendering
- ☐ Återlämnat arrende
- ☐ Annan orsak .....

Uppge den nye företagarens namn, adress och telefonnummer.

Överlåtit till (Namn, adress och telefonnummer)

11 ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

12 OM FÖRETAGET ÄNDRAT ÅKERAREAL . . .

. . . ange för berörd fastighet nedan orsaker till förändring samt namn, adress och telefonnummer för den företagare som Ni övertagit åkerareal från eller överlåtit åkerareal till. Ange också om möjligt SCB's identifieringsnummer för detta företag.

ÖKNING av åkermark genom	MINSKNING av åkermark genom	Övertagit från/överlåtit till (Namn, adress och telefonnummer)
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	
☐ 1 köp, arv, gåva ☐ 2 tillarrendering ☐ 3 återtaget arrende ☐ 4 nyodling av åkermark	☐ 5 försäljn., arvskifte, gåva ☐ 6 utarrendering ☐ 7 återlämnat arrende ☐ 8 nedläggning av åkermark	

13 UNDERSKRIFT

Innan blanketten undertecknas, kontrollera att sidorna 2 och 3 har ifyllts!
Härmed försäkras att uppgifterna är fullständiga och sanningsenliga.

..... den ..... / 1991
Ort och datum

.....
Namnteckning

14 ÖVRIGA FÖRETAGARE (brukare)

Om företaget har mer än en företagare (avsnitt 1 sidan 1) redovisas uppgifter för ytterligare högst två företagare nedan. Ändra och komplettera uppgifterna om de är fel eller ofullständiga.

Namn
Adress
Person-nummer | Telefon-nummer | Bort

Namn
Adress
Person-nummer | Telefon-nummer | Bort

15 FÖR SCB's NOTERINGAR

01	03	05 06	07	08	09	10	11	15 Övr	16 Sign	18 Br-kat	19 Datum	20 ÖTS	61 Region 1	62 Region 2	63 Region 3

gråtons

De objektiva skördeuppskattningarna

Inledning
De objektiva skördeuppskattningarna syftar i första hand till att bestämma storleken av den bärgade skörden. Metoden benämns objektiv därför att bestämningarna bygger på mätningar, vägningar och analyser av prover vilka uttas med statistiska urvalsmetoder.

De nuvarande skördeuppskattningarna omfattar undersökningar av grödorna höstvete, höstråg, vårvete, korn, havre, slåttervall, matpotatis och potatis för stärkelse och råsprit. Skördeavkastningen bestäms huvudsakligen genom att provtagare mäter in och skördar provytor på de företag som tagits ut för undersökningen.

Dessutom samlar provtagaren, genom intervju med brukaren, in uppgifter om åkerarealens användning, såtider, sorter, bärgningsmetoder m.m.

Undersökningarnas omfattning
De objektiva skördeuppskattningarna är urvalsundersökningar. I undersökningspopulationen ingår de jordbruksföretag som enligt föregående års lantbruksregister (LBR) har mer än 5,0 hektar åkerareal. Inom varje skördeområde (se Bilaga 2 Områdesindelningar) uttas i medeltal 45 urvalsenheter (UE). Gårdens totala åkerareal och grödfördelning påverkar urvalssannolikheten. I 1991 års grundurval för spannmål och slåttervall ingick 4 590 UE.

För potatis uttas två från grundurvalet i spannmål och slåttervall helt fristående urval, ett för matpotatis och ett för potatis för stärkelse och råsprit. Urvalssannolikheten för ett företag är i dessa fall proportionell mot respektive potatisareal på företaget föregående år. För 1991 uttogs 2 100 UE med matpotatisodling och 300 UE med odling av potatis för stärkelse och råsprit. Företag med stor potatisareal blir ofta uttagna flera gånger i dessa urval.

Uppgiftsinsamling
SCB svarar för den centrala ledningen av skördeuppskattningarna. Fältarbetet administreras av länsstyrelserna och leds av en provyteledare. Fältarbetet utförs av säsonganställda provtagare (153 st under 1991). Provtagarna utbildas under säsongen vid tre länsvis anordnade kursdagar. Provyteledarna fortbildas vid centrala kurser och konferenser i SCBs regi.

Fältarbetet omfattar i huvudsak två moment, nämligen utläggning av provytor och provtaging.

Utläggningen av provytor sker under våren eller försommaren. För varje i skördeuppskattningarna ingående gröda som odlas på UE utväljs med sannolikheten proportionell mot arealen ett fält för provtagning. På fältet utläggs i genomsnitt två provytor slumpmässigt efter bestämda regler. Provytorna för spannmål och vall är cirkelformade med ytan en kvadratmeter. För potatis omfattar provytorna två längdmeter av en rad.

Provtagningen utförs någon eller några dagar före jordbrukarens skörd. För spannmål tillämpas dock mognadsanpassad provtagning, vilket innebär att grödan kan provtas så snart inlagringen i kärnan avslutats. Om jordbrukarens skörd uppskjuts, t.ex. på grund av regn, upprepas provtagningen på nya provytor enligt bestämda regler.

Skördeprover av spannmål och slåttervall förtorkas hos provtagarna och insänds sedan till en provcentral vid SCB. Vid denna finns utrustning för tröskning, hackning, nedtorkning och vägning. Provyteskörden av potatis vägs direkt på fälten i samband med provtagningen.

Bortfall
På 167 (3,6 %) av de år 1991 till grundurvalet i spannmål och slåttervall uttagna UE genomfördes ingen undersökning. I 81 fall berodde detta på att gården visat sig vara nedlagd, uppdelad på flera brukare e.d. och i 86 fall på att vederbörande jordbrukare vägrade medverka i undersökningen. Bortfallet i urvalet för matpotatis var 78 UE (3,7 %) och i urvalet för potatis till stärkelse och råsprit 7 UE (2,3 %).

Provyteskörd
Utifrån skördeuppgifter för provytor och inhämtade arealuppgifter samt i samband med urvalet beräknade uppräkningstal skattas provyteskörden. För slåttervall görs även en korrigering för tillväxten mellan provtagningen och jordbrukarens skörd som dels bygger på tidsdifferensen i dagar mellan provtagningen och brukarens skörd, dels på en tillväxtfaktor per dag (2,4 %), som har fastställts genom tidigare fältundersökningar. Uppgifterna för spannmål omräknas till 15,0 och för slåttervall till 16,5 procents vattenhalt.

Brukaren har ingen praktisk möjlighet att ta tillvara hela provyteskörden. Jordbrukaren drabbas alltid av större eller mindre skördeförluster på grund av spill, bärgningsförluster och eventuellt obärgad areal. Storleken på dessa förluster beräknas i specialundersökningar.

Specialundersökningar

Spill i spannmål och potatis
På grund av spill i samband med bärgningen av skörden gör jordbrukaren vissa skördeförluster. Med hjälp av standardtal sker korrigeringar för detta vid resultatberäkningarna. Standardtalen bygger på resultat från tidigare bestämningar i fält av spillet. Spillet anges i procent av provyteskörden.

Bärgningsförluster för första skörd av slåttervall
Korrigeringen för bärgningsförluster i slåttervall görs på UE-nivå. Vid beräkningen används tal som bygger på resultat från fältundersökningar under åren 1974–1979. Förlusterna delas upp i dels stubb- och spillförluster, dels omsättningsförluster vid torkningen på fältet. För stubb- och spillförlusterna reduceras skörden med olika tal beroende på bärgningsmetod. Omsättningsförlusterna varierar med fälttorkningstidens längd. Förlusten (i procent) bestäms med funktionen 0,9 + antal dagar x 0,4.

Obärgad areal
För att kunna beräkna den bärgade skördens storlek måste man känna till hur stor del av arealen som blivit obärgad.

Dålig eller förstörd skörd på grund av otjänlig väderlek kan vara orsak till obärgad areal. Provtagarna anger för varje UE

och provtagningsgröda, om någon areal/skörd blivit obärgad/kasserad. För att öka säkerheten i beräkningarna inhämtas uppgifter för alla fält av respektive gröda (inte endast provytefälten).

De UE som uppger att de har obärgad skörd besöks för kontroll och uppmätning av den obärgade arealen.

Återväxt på slåttervall

Återväxten på slåttervall bestäms genom särskild provtagning på de gårdar i grundurvalet som tillvaratar återväxten. Provytor skördas på samma fält som används för bestämningen av första skörden. Om återväxten tas till ensilage, hö eller direktutfodring provtas ytorna någon dag före brukarens skörd på samma sätt som vid första skörden. När återväxten betas måste ytorna skyddas med s.k. betesburar. I Götaland och Svealand provtas ytorna en eller två gånger under betesperioden beroende på hur länge betningen pågår. I Norrland provtas de en gång om fältet betas. Vid sista provtagningen klipps en s.k. tilläggsyta på betad areal för att bestämma hur stor del av återväxten som inte tagits tillvara av djuren.

Återväxten beräknas på samma sätt som provyteskörden. Denna beräkning ger återväxtskörd på utnyttjad areal. För att erhålla återväxten för den totala slåttervallsarealen inhämtas uppgifter om andelen utnyttjas återväxtareal av den totala slåttervallsarealen från samtliga UE i grundurvalet. Procentuell andel utnyttjad återväxtareal bestäms för skördeområden.

Skördens kvalitet

Spannmål

Kvalitetsuppgifter insamlas från spannmålshandeln för samtliga UE i grundurvalet samt från ett lika stort tilläggsurval. Bearbetningen omfattar bestämning av den levererade skördens fördelning på rymdviktsklasser samt genomsnittlig rymdvikt och i förekommande fall proteinhalt och falltal. För brödsädesgrödorna redovisas skördens fördelning på falltalsklasser. För vete anges proteinhalt. Torkningskostnader redovisades t.o.m. 1988 och prisreglering och vattenhalt t.o.m. 1990.

Användningsområden

Skörde- och kvalitetsuppgifter från de objektiva skördeuppskattningarna användes t.o.m. 1987 i det av SCB administrerade skördeskadeskyddets ersättningsberäkningar. Skördeuppskattningarna var i första hand dimensionerade för att tillgodose skördeskadeskyddets behov. Behovet av tillförlitlig skördestatistik m.m. för andra ändamål täcktes också inom denna ram. Från och med 1988 har ansvaret för skördeskadeskyddet överförts från staten till en stiftelse inom LRF. De objektiva skördeuppskattningarna minskade fr.o.m. 1989 i omfattning som en följd av omläggningen av skördeskadeskyddet (jfr kapitel 12, Jordbrukets skördeskadeskydd).

Skördestatistiken används huvudsakligen för beräkningar av normskördar, ekonomiska kalkyler inom jordbrukssektorn, exportplanering, prissättning, rådgivning, forskning och utbildning samt internationell rapportering. En del av statistiken tas fram i form av tidiga prognoser som senare följs upp av preliminära resultat och slutligen definitiva resultat.

Annan publicering

Mer detaljerad information om de objektiva skördeuppskattningarna finns i SCB, Statistiska meddelanden J 12 SM 9104.

Tabellernas motsvarighet i årsböckerna 1992, 1991, 1990

Tabell i jordbruksstatistisk årsbok			Tabell i jordbruksstatistisk årsbok			Tabell i jordbruksstatistisk årsbok			Tabell i jordbruksstatistisk årsbok		
1992	1991	1990	1992	1991	1990	1992	1991	1990	1992	1991	1990
2.1	2.1	2.1	6.1	6.1	6.1	9.2	9.2	9.2	11.1	11.1	11.1
2.2	2.2	2.2	6.2	6.10	6.10	9.4	9.4	9.4	11.2	11.2	11.2
2.3	2.3	2.3	6.3	6.3	6.3	9.5	9.5	9.5	11.3	11.3	11.3
2.4	2.4	2.4	6.4	6.4	6.4	9.7	9.7	9.7	11.5	11.5	11.5
2.5	2.5	2.5	6.5	6.5	6.5	9.8	9.8	9.8	11.7	11.7	11.7
2.7	2.7	2.7	6.6	6.6	6.6	9.10	9.10	9.10	11.8	11.8	11.8
2.8	2.8	2.8	6.7	6.7	6.7	9.11	9.11	9.11	11.9	11.9	11.9
2.9	2.9	2.9	6.9	6.9	6.9	9.12	9.12	9.12	11.10	11.10	11.10
2.10	2.10	2.10	6.10	6.11	6.10	9.13	9.13	9.13	11.11	11.11	11.11
2.11	2.11	2.11	6.11	6.12	6.11	9.14	9.14	9.14	11.12	11.12	11.12
2.12	2.12	2.12	6.13	6.14	6.13	9.15	9.15	9.15	11.14	11.14	11.14
2.13	2.13	2.13				9.16	9.16	9.16	11.15	11.15	11.15
2.14	2.14	2.14				9.17	9.17	9.17	11.17	11.17	11.17
2.16	2.16	2.16	7.3	7.3	7.3	9.18	9.18	9.18	11.19	11.19	11.19
2.18	2.18	2.18	7.5	7.4	7.4	9.20	9.20	9.20	11.20	11.20	11.20
2.19	2.19	2.19	7.6	–	–	9.21	9.21	9.21	11.21	11.21	11.21
2.20	2.20	2.20	7.7	7.6	7.6	9.22	9.22	9.22	11.22	11.22	11.22
2.21	2.21	2.21	7.8	7.7	7.7	9.24	9.24	9.24			
			7.9	7.8	7.8	9.25	9.25	9.25	12.1	12.1	12.1
3.1	3.1	3.1	7.10	7.9	7.9	9.26	9.26	9.26	12.2	12.2	12.2
3.3	3.3	3.4	7.12	7.11	7.11	9.27	9.27	9.27	12.3	12.3	12.3
3.4	3.4	3.6	7.13	7.12	7.12	9.28	9.28	9.28	12.4	12.4	12.4
3.5	3.5	3.5	7.14	7.13	7.13	9.30	9.30	9.30	12.5	12.5	12.5
3.6	3.6	3.7	7.15	7.14	7.14	9.31	9.31	9.31	12.6	12.6	12.6
3.7	3.7	3.9	7.16	7.15	7.15	9.32	9.32	9.32	12.7	12.7	12.7
3.10	3.9	3.11	7.17	7.16	7.16	9.33	9.33	9.33	12.8	12.8	12.8
3.11	3.10	3.12	7.19	7.18	7.18	9.35	9.35	9.35	12.9	12.9	12.9
3.13	3.12	3.14	7.20	7.19	7.19	9.37	9.37	9.37	12.10	12.10	12.10
3.14	3.13	3.15	7.21	7.20	7.20	9.38	9.38	9.38	12.11	12.11	12.11
3.17	3.16	3.18	7.24	7.23	7.23	9.39	9.39	9.39	12.12	12.12	12.12
3.19	3.18	3.20	7.25	7.24	7.24	9.40	9.40	9.40			
3.21	3.19	3.21	7.27	7.26	7.26	9.41	9.41	9.41	13.1	13.1	13.1
3.22	3.20	3.22	7.28	7.27	7.27	9.42	9.42	9.42	13.2	13.2	13.2
			7.29	7.28	7.28	9.43	9.43	9.43	13.3	13.3	13.3
4.1	4.1	4.1	7.30	7.29	7.29	9.44	9.44	9.44			
4.2	4.2	4.2	7.31	7.30	7.30	9.45	9.46	9.46	14.1	14.1	14.1
4.4	4.4	–	7.33	7.32	7.32	9.46	9.45	9.45	14.2	14.2	14.2
4.5	4.5	–	7.34	7.33	7.33	9.47	9.47	9.47			
4.6	4.6	4.3	7.35	7.34	7.34	9.49	9.49	9.49	15.1	15.1	15.1
4.7	4.7	4.4	7.36	7.35	7.35	9.51	9.51	9.51	15.2	15.2	15.2
4.8	4.9	4.6	7.37	7.36	7.36	9.52	9.52	9.52	15.3	15.3	15.3
4.9	4.10	4.7	7.38	7.37	7.37	9.53	9.53	9.53	15.4	15.4	15.4
4.10	4.11	4.8	7.40	7.38	7.38	9.54	9.54	9.54	15.5	15.5	15.5
4.11	4.12	4.9	7.41	7.40	7.40	9.55	9.55	9.55	15.6	15.6	15.6
4.12	4.13	4.10	7.43	7.42	7.42	9.56	–	–	15.7	15.7	15.7
			7.44	7.43	7.43						
			7.45	7.45	7.45						
5.1	5.1	5.1	7.46	7.46	7.46	10.1	10.1	10.1			
5.2	5.2	5.2	7.47	7.47	7.47	10.2	10.2	10.2			
5.3	5.3	5.3	7.48	7.48	7.48	10.3	10.3	10.3			
5.5	5.5	5.5	7.49	7.49	7.49	10.4	10.4	10.4			
5.6	5.6	5.6	7.50	7.50	7.50	10.5	10.5	10.5			
5.7	5.7	5.7	7.51	7.51	7.51	10.6	10.6	10.6			
5.8	5.8	5.8	7.52	7.52	7.52	10.7	10.7	10.7			
5.9	5.9	5.9	7.53	7.53	7.53	10.8	10.8	10.8			
5.10	5.10	5.10	7.54	7.54	7.54	10.9	10.9	10.9			
5.11	5.11	5.11	7.55	7.55	7.55	10.10	10.10	10.10			
5.12	5.12	5.12	7.56	–	–	10.11	10.11	10.11			
5.14	5.14	5.14	7.57	7.56	7.56	10.12	10.12	10.12			
5.15	5.15	5.15	7.58	7.57	7.57	10.13	10.13	10.13			
5.16	5.16	5.16	7.59	7.58	7.58	10.14	10.14	10.14			
5.17	5.17	5.17				10.15	10.15	10.15			
5.18	5.18	5.18	8.1	8.1	8.1						
5.19	5.19	5.19	8.2	8.2	8.2						
5.20	5.20	–	8.4	8.4	8.4						
5.21	5.21	5.21	8.6	8.6	8.6						
5.22	5.22	5.22	8.8	8.8	8.8						
			8.11	8.11	8.11						
			8.12	8.12	8.12						
			8.15	8.15	8.15						

Summary

Introductory notes

The objective of the Yearbook of Agricultural Statistics is to compile a manageable portion of the available statistics relating to agriculture.

Scope
The main part of the yearbook covers agriculture – though there are also sections on horticulture, reindeer keeping, fur farming and apiculture. Moreover, some tables on forestry referring to holdings of more than 2 hectares of arable land are included.

For detailed information on forestry, consult the Statistical Yearbook of Forestry, issued by the National Board of Forestry.

Regional statistics
In many tables, the results are presented by Swedish counties and by production areas (a map of these can be found in Appendix 2).

Units of measurement
The units used in this book can be converted to imperial units as follows:

1 millimetre (mm)	=	0.03937 inch
1 centimetre (cm)	=	0.3937 inch
1 sq. metre (m^2)	=	10.76 sq. feet
1 hectare (ha)	=	2.471 acres
1 litre (l)	=	1.760 pints
1 hectolitre (hl)	=	2.750 bushels
1 cubic metre (m^3)	=	3.437 quarters
1 gram (g)	=	0.5644 dram
1 kilogram (kg)	=	2.205 lb
1 metric ton	=	0.9842 (long) ton
1 gr/kg	=	0.1 per cent
1 kg/ha	=	0.007966 cwt./acre
1 kWh/ha	=	0.4047 kWh/acre
1 Megacal/kg	=	453 000 calories/lb.

Arrangements for English readers
In the beginning of the book, there is a Table of Contents in English.

The headings of all tables are translated into English. After the summary in English, there is a Swedish-English list of terms with translations of most words or expressions found in the *headings and left-hand columns of the tables.*

In most cases the data published in the Yearbook of Agricultural Statistics 1992 refer to the year 1991 or the production year 1990/91. Estimates pertaining to the whole country are also frequently given for the four prior years.

In the following you will find a summary in English with brief descriptions of the different surveys and with references to the tables.

1 1991 from an agricultural point of view

In 1991, the weather was quite warm in the winter and the first part of spring. In the middle of April, a period with chilly weather started that lasted to the end of June. In June it was very rainy in parts of the country. In July and August it was mostly dry and warm weather.

The total yield of hay was about 5 % greater than the average total yield for the previous five years.

The total yield of grain was a bit lower than the average of the last five years.

The yield per hectare for wheat, barley and oats was higher than the average for the previous five years and of good quality, but lower for rye.

In 1990, the government decided on a new series of measures for food planning. This involves great changes for Swedish agriculture, which will also be affected by changes in taxation. As a consequence of those decisions the surplus of grain was lower than earlier (1.2 million tons). Also the production of milk and meat decreased.

The GATT discussions in April 1989 led to changes in agriculture subsidies. Laws regarding environment and livestock have been passed and will gradually affect the conditions of agriculture. The GATT discussions continued during 1991 but did not lead to an agreement.

In 1991, Sweden has asked for membership in the European Community (EC) and therefore the discussion of changes in the agricultural policy in the EC has been followed with great interest.

2 Structure of the enterprises

Since 1968, SCB has had the responsibility for an annual registration of enterprises (holdings) in agriculture and forestry.

The farm register includes the following types of enterprises:

a) enterprises with at least 2 hectares of arable land
b) enterprises with less than 2 hectares of arable land (including enterprises without arable land) which include real estate assessed as agricultural real estate
c) enterprises with large stocks of livestock
d) enterprises with horticultural production of a certain size.

Data from enterprises of types a), c), and d) are collected from the holders by mail each year, while data from enterprises of type b) are collected only for certain years.

During 1968–1991 there has been an annual data collection for the farm register of items relating to name, address, telephone number, personal identification number of the holder, real estates included in the enterprise and their respective areas of arable land and forest, owner of leased property, tenant of leased land, the acreages under various crops and the number of livestock of different species. A number of other data are collected at intervals.

Prior to the establishment of the farm register the corresponding land data were obtained in the agricultural censuses, which were performed by SCB every fifth year.

Some data on *the number of owned and leased holdings* and on *the number of holdings and the area of arable land in different size groups* are given in Tables 2.2–2.5. In Tables 2.7 and 2.8, information can be found on *the number of holdings and the area of arable land in different size groups distributed by category of holder.*

Some data on *the number of holdings and the area of forest land in different size groups of forest land* for holdings with more than 2 hectares of arable land are given in Tables 2.9 and 2.10.

The total area of forest land in Sweden distributed by different size groups of arable land and forest land and by different categories of holders in 1988 is given in Tables 2.11 and 2.12.

Information on *number of holdings by type of farming and labour required* are shown in Tables 2.13–2.18.

Information on *changes in the holdings* between 1990 and 1991 and *the reasons for these changes* has been compiled in Tables 2.19–2.21.

3 Labour Force

The general censuses of population and housing conducted by SCB include information about agricultural conditions. They give statistics, for instance, on *the distribution of the population in rural and urban areas.* In connection with the Population and Housing Census in 1985, new statistics on regional employment were started. These statistics are based on administrative data and will be published yearly. Some data on *the size of the economically active population in agriculture and related fields* are given in Tables 3.3–3.5.

SCB also conducts monthly labour force sample surveys. *The number of persons economically active in agriculture etc.* as indicated by these surveys is shown in Table 3.6.

The farm register provides data on *the age distribution of holders* and *the number of holders and employees in agriculture.* See Table 3.10.

Some data about *the number of employees* and *working hours in agriculture* from the agricultural labour force survey are given in Tables 3.7, 3.11, 3.13 and 3.14.

Some information on *full-time and part-time holdings and on holders and spouses with work outside the farm* is found in Tables 3.17 and 3.19.

Information about *the number of occupational accidents in crop and livestock farming* is presented in Tables 3.21 and 3.22.

4 Land. Real estate

Areas of different types of land are given in Tables 4.1 and 4.2. In conjunction with the 1988 Agricultural Census, a special study was performed on *utilization of permanent pasture.* See Tables 4.4 and 4.5. In connection with the objective crop yield survey in 1987, a study was made of the soil conditions in *surveyed areas of arable land.* See Table 4.6.

Statistics on *the assessed value of agricultural real estate* are compiled and published each year by SCB. See Tables 4.7 and 4.8.

Special statistics on *the prices of agricultural real estate* emerge from a long-term study made by SCB. This study, based on annual surveys, covers representative purchases and purchases by relatives. See Tables 4.10–4.12.

5 Buildings, plants and machinery

The number of assessed units and their building value is given in Table 5.1.

Data on *new and extended buildings in agriculture* were until 1990 annually reported to SCB. See Tables 5.2–5.8.

The farm register in 1988 included some information on *silos and other plants in agriculture.* The main results are shown in Table 5.9.

Information on *cisterns for diesel oil and fuel oil in 1989 (number and total capacity)* is given in Table 5.10.

Data on *installations in new and extended cowsheds* were until 1990 annually reported to SCB. See Table 5.11.

Data on *irrigation systems* according to a survey carried out by SCB in 1985 are shown in Tables 5.12 and 5.14.

Data on *areas pipe-drained* in 1982 and earlier are shown in Tables 5.15–5.17.

Information on *the number of tractors and combines* according to a data submitted for the farm register in 1986 can be found in Table 5.19.

Table 5.20 shows some data from a special survey on *agricultural tools and machinery* in 1988.

Current *statistics on purchases of machinery, tools etc. in agriculture* are obtained from surveys made by the Swedish Board of Agriculture. See Table 5.22.

6 Requisites

Under current regulations, seed for marketing is controlled by the Swedish State Seed Testing Institute. Statistics on *government sealing* are reported annually by the respective seed control establishment. See Table 6.1.

Areas sown with disinfected seed in 1988/89 are given in Table 6.12.

Data on *sales of different lime products* are given in Tables 6.3 and 6.4.

Information on *the consumption of fertilizers* based on figures supplied by manufacturers and importers is reported by the Swedish Board of Agriculture and the SCB. See Table 6.5 and 6.6.

The Swedish Board of Agriculture makes an annual survey on *the purchases of pesticides* in agriculture and horticulture. Data in this survey are supplied by manufacturers and importers. See Table 6.7.

Table 6.9 gives some data from a special survey on *the use of pesticides* in agriculture in 1990/91.

Information on *the consumption of feeding stuffs* is annually compiled by the Swedish Board of Agriculture on the basis of figures collected directly from manufacturers and importers. See Tables 6.10 and 6.11.

Data on *the consumption of motor fuel and fuel oil* based on a sample survey are shown in Table 6.13.

7 Crop farming

Since 1968, information on *the use of arable land and on the number of holdings with different crops* is obtained from the farm register. See Tables 7.3, 7.7–7.9, 7.12, 7.15 and 7.17.

In connection with the objective crop yield surveys, studies

have been made about *autumn-sown areas* (Tables 7.5, 7.6 and 7.10), *the age distribution of ley* (Table 7.13), *the methods of harvesting ley* (Table 7.14), *and the distribution of the areas of potatoes by size of cultivations* (Table 7.16). Information about *the distribution of the areas of grain and potatoes by different varieties* is presented in Tables 7.19–7.21.

Quantitative information on the yield per hectare is mainly obtained from *the objective crop yield surveys*. The surveys are comprised of a main survey and a series of special surveys. The latter ones give information on actual yield and harvesting losses etc. The surveys cover a sample of holdings with more than 5 hectares or arable land. See Tables 7.24, 7.25, 7.27, 7.29, 7.30 and 7.34.

In connection with these surveys, special studies have also been made concerning *the yield from areas with different sowing dates* (Table 7.28), *the yield from ley of different ages* (Table 7.31) and *the yield of potatoes from cultivations of different sizes* (Table 7.37).

SCB makes annual estimates of *the total yield of grain, ley and potatoes* on the basis of the objective crop yield surveys (Tables 7.38, 7.39, 7.43 and 7.44). Data on *the total yield of oleiferous plants and sugar beets* are supplied by the Swedish Board of Agriculture, The Oleiferous Plants Office and the Swedish Sugar Co. Ltd. See Tables 7.41 and 7.44.

Some information on *the quality of different vegetable products* is displayed in Tables 7.45–7.51.

Until 1990 special *crop outlook reports* were sent to SCB twice a year, in May and July/August. The data were collected by the county agricultural boards. See Tables 7.52–7.53.

Data on *precipitation, hours of sunshine and average temperatures* are supplied by the Swedish Meteorological and Hydrological Institue. See Tables 7.54–7.56.

Information on *the dates for sowing and harvesting* and on *the average growing time* is obtained from a special survey in connection with the objective crop yield surveys. See Tables 7.57–7.59.

8 Horticultural cultivation

All enterprises with *horticultural production* are entered in the farm register. Some data from this register are found in Tables 8.1 and 8.2.

In 1991 a horticultural census was performed in Sweden. Some results on *the cultivation of different kinds of horticultural plants* are presented in Tables 8.4 and 8.6. Information on *cultivation in greenhouses and frames* is given in Tables 8.8 and 8.11.

9 Livestock

Since 1968 the annual statistics on livestock in agriculture are based on the farm register. Data from this register on *the number of domestic animals* and data on *the number of holdings with livestock* are given in Tables 9.2–9.12 (cattle), 9.24–9.28 (sheep), 9.33–9.40 (pigs), 9.47–9.54 (fowls), 9.55 (goats) and 9.56 (horses).

Results from *the official control activities of animal breeding*, which are conducted out under the supervision of the Swedish Board of Agriculture, are shown in Tables 9.13–9.20 (cattle), 9.30–9.31 (sheep), and 9.41–9.43 (pigs).

The Swedish Board of Agriculture also estimates *the incidence of different animal diseases*. See Tables 9.21 and 9.45.

Certain figures from SCB's statistics on *the number of serviceable boars and covered sows* are given in Table 9.44.

Some results concerning *the number of inspected carcases and the total number of slaughtered animals and their weight* are presented in Tables 9.22 (cattle), 9.32 (sheep) and 9.46 (pigs).

10 Processing, trade and consumption

Balance sheets of grain resources, potato resources and crude fat resources are supplied by the Swedish Board of Agriculture. See Tables 10.1, 10.2 and 10.4.

Data on *the production of meat, dairy products, milk powder and eggs* are supplied by the Swedish Board of Agriculture. See Tables 10.5, 10.6 and 10.9.

Information on *the number of milk suppliers, the quantity of delivered milk, the uses of dairy milk etc.* is found in the detailed statistics on dairy operations published by the Swedish Dairies' Association. See Tables 10.7 and 10.8.

Information on *the consumption of food, beverages and tobacco* is obtained through calculations made by the Swedish Board of Agriculture. These calculations are based on data from official manufacturing and foreign trade statistics. See Tables 10.10 and 10.11.

The energy supply by different agricultural and food products as computed by the Swedish Board of Agriculture is shown in Table 10.12.

On the basis of the official foreign trade statistics, the Swedish Board of Agriculture makes an annual statement on *the foreign trade in agricultural products and foodstuffs*. See Tables 10.13–10.15.

11 Economics

SCB produces *national accounts statistics*. Some results regarding the agricultural sector and the gross domestic product are given in Tables 11.1 and 11.2.

The Joint Council for Agriculture Economics annually computes *the total income and expenditures of the agricultural sector*. See Tables 11.3 and 11.5.

A special survey of *the cash income, expenditures and net receipts* of holders is made each year by SCB on the basis of the income tax returns from a sample of approx. 6 000 holders. In order to illustrate receipts, costs and profitability in Swedish agriculture, SCB makes an annual *farm economics survey*. This study is based on the account books of approx. 750 farms. Results from these two surveys are presented in Tables 11.7–11.10 and 11.15–11.17.

The Swedish Board of Agriculture reports on *the prices of tractors, fuel, fertilizers and vegetable and animal products*. See Table 11.11.

The development of prices and costs of agricultural products and requisites is reflected in the monthly calculations by the Swedish Board of Agriculture of *cost price, producer price, price regulation price, food industry price, consumer price and world market price indices*. See Tables 11.12 and 11.14.

Some results from a special survey of *farmers' total assets and liabilities* are presented in Tables 11.19–11.22.

12 Subsidies, insurance

The Swedish Board of Agriculture reports data on *price subsidies*. See Tables 12.1–12.2.

Current statistics on *public expenditures for rationalization measures etc.* are published by the Swedish Board of Agriculture. It also makes decisions about public measures to promote agricultural rationalization. See Tables 12.3–12.7.

There was a special *crop insurance system* in 1961–1987 for all farmers in Sweden with 2 hectares or more of tilled arable land. The main authority was the Swedish Board of Agriculture, but the compensations were computed by SCB. See Table 12.9.

In 1988, a new crop insurance system started for farmers with more than 5 hectares tilled arable land. The main authority is the Federation of Swedish Farmers. In Table 12.8 information can be found on the results of *the compensation calculations for the yield in 1991.*

Statistics on *livestock insurance* are compiled by the Swedish Private Insurance Supervisory Service. See Table 12.12.

13 Agricultural training

Statistics on *the number of students* in agricultural courses as well as related courses in the integrated upper secondary school and at the Agricultural University are compiled by SCB. See Tables 13.1 and 13.2.

The number of instruction-hours in the training supervised by the Swedish Board of Agriculture is shown in Table 13.3.

14 Farmers' co-operative associations

Information on *membership and trade turnover in the co-operative associations* is provided by the Federation of Swedish Farmers, which is the central body for the Swedish agricultural co-operative associations and their various branch organizations. See Tables 14.1 and 14.2.

15 International statistics

Information on *the agricultural sector in different counties* is obtained from the statistics published annually by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). These statistics include information on areas of different types of land, use of arable land, yield, livestock, consumption of fertilizers, the number of persons economically active in agriculture and the number of tractors. See Tables 15.1–15.7.

Appendix 1
Organization of the agricultural statistics

Most of the data presented in this yearbook are based on surveys carried out at regular intervals by various agencies, the most important ones being Statistics Sweden (SCB) and the Swedish Board of Agriculture.

SCB processes the data in the Yearbook on the structure of holdings, real estates, plants, machinery, labour manpower, crop farming, number of livestock and holders' cash income and expenditures etc. The Swedish Board of Agriculture compiles the statistics on prices, index numbers, refinement of agricultural products, food consumption, foreign trade, purchases of machinery, tools and pesticides, government rationalization measures and testing and control of livestock.

Appendix 2
Geographical divisions

In the Swedish agricultural statistics, information is presented by administrative areas and by areas defined in accordance with natural farming conditions. For the current surveys, data are usually given for counties and larger areas, although the register of enterprises in agriculture and forestry (also called the farm register) provides information by individual parishes, municipalities, etc.

The majority of the counties, on the basis of different climatic conditions, the quality of the soil etc. have been divided into "natural farming areas". These areas can be combined into "production areas" and "major regions". See further Appendix 2 where a map of Sweden can be found. For the objective crop yield surveys, the country is divided into 106 "yield survey districts", which have been made as homogeneous as possible with regard to annual yield outcome. This division is also used in the crop insurance system.

Swedish-English vocabulary

Letters Åå, Ää and Öö at the end of list
The English translations are not always word by word

A

Administrativa områden	Administrative areas
Affärsbank	Commercial bank
Agronom	Agronomist, M. Sc. in Agriculture
Aktiebolag	Limited company
Aktuell	Current, present
Alkoholhaltiga drycker	Alcoholic beverages
Allmän	General, common
Allmänning	Common land
Alsikeklöverfrö	Alsikeclover seed
Andel	Proportion, share
Andra	Other
Andra kombinationer	Other combinations
Andra orsaker	Other reasons
Animalier	Animal products
Animalisk	Animal
Anläggning	Plant, works
Anmälan	Application
Annan djurskötsel	Other kind of animal husbandry
Annan sallat	Other kind of lettuce
Annat material	Other material
Ansluten till	Connected with, associated with
Anställd	Employee
Antal	Number
Använd i hushållet	Used in the household
Använd till utfodring	Used for feeding
Användning	Use
Arbetare	Worker, labourer
Arbete	Work
Arbetsbehov	Labour requirement
Arbetsinsats	Labour contribution
Arbetskostnad	Labour costs
Arbetskraft	Labour force
Arbetslös	Unemployed
Arbetslöshet	Unemployment
Arbetslöshetsfrekvens	Frequency of unempolyment
Arbetsolycksfall	Occupational accident
Arbetsområde	Type of work
Arbetstillfälle	Job opportunity
Arbetstimmar	Working hours
Arbetsvolym	Working hours
Areal	Area, acreage
Arrendator	Tenant
Arrende	Tenancy
Arrenderad	Held on lease
Aska	Ashes
Automatisk utgödsling	Automatic disposal of manure
Avbytarverksamhet	Replacer system
Avdikningslån	Loans for drainage
Avdrag	Deduction
Avdragbar utgift	Deductable expenditure
Avelssvin	Breeding pig
Avgångna	Departed
Avgångsvederlag	Severance pay
Avkastning	Yield
Avräkningsprisindex	Producer price index
Avse	Concern, refer to
Avsevärd	Considerable
Avskrivning	Depreciation
Avvänja	Wean

B

Bagge	Ram
Bakverk	Pastry
Balansändring	Change in balance
Baljväxt	Leguminous plant
Barnbidrag	Child allowances
Bearbetning	Processing
Bebyggd	Built up
Bebyggelseförhållande	Settlement condition
Befolkning	Population
Bekämpningsmedel	Pesticides
Belopp	Amount
Ben	Leg
Bensin	Petrol
Beredd fisk	Processed fish
Beräknad	Calculated, estimated
Besiktigad	Inspected
Besådd areal	Area sown
Besättning	Stock, herd
Besättningsstorlek	Size of stock
Betat utsäde	Treated seed
Bete	Pasture
Betesmark	Meadow
Betesvall	Pasture
Betong	Concrete
Betäckta (suggor)	Covered (sows)
Bevattnad areal	Irrigated area
Bevattning	Irrigation
Bevattningsanläggning	Irrigation plant
Bevattningsmaskin	Irrigator
Bibliografi	Bibliography
Bidrag till	Contribution to
Binäring	Subsidiary enterprise
Biodling	Apiculture
Biodynamisk odling	Biodynamic farming
Biologisk	Biological
Bisamhälle	Bee colony
Blandad	Mixed
Blandning	Mixture
Blandsäd	Mixed grain
Blast	Tops of root crops
Blomkål	Cauliflower
Blommor	Flowers
Bogserad	Towed
Bokföringsuppgifter	Accounts
Bomullsfrökakor	Cotton cakes
Bortfall	Non-response
Boskapsskötsel	Stockraising
Bostad	Dwelling
Bostadshus	Dwelling house
Bostadsbyggnadsvärde	House building value
Bostadsändamål	Habitational purpose
Bottenineckning	First mortgage
Brukare	Holder, farmer
Brukningsform	Type of holding
Bruttointäkt	Gross revenue (income)
Bruttonationalprodukt	Gross domestic product
Bröd och spannmålsprodukter	Bread and products of grain
Brödsäd	Bread grain
Budgetår	Financial year (July – June)

Buffel	Buffalo
Byggnad	Building
Byggnadsarbete	Building work
Byggnadskostnadsindex	Building cost index
Byggnadsverksamhet	Construction activity
Byggnadsvärde	Value of buildings
Byggnadsändamål	Purpose of building
Bänkgård	Frame, hotbed
Bär	Berries
Bärbuske	Berry-bush
Bärgad (skörd)	Actual (yield)
Bärgningsmetod	Method of harvesting
Bönor	Beans

C

Charkuterivaror	Cured meat and provisions
Chinchilla	Chinchilla
Choklad- och konfektyrvaror	Sweets
Cirka	About
Cistern	Cistern

D

Dagar	Days
Dags/dagarskurser	Length of courses in days
Dagsverke	Day's work
Definitiva uppgifter	Definite results
Deklaration	Declaration for income tax purposes
Del av	Part of
Delvis (ägd)	Partly (owned)
Dieselbrännolja	Diesel fuel
Dikning	Ditching
Direktförsåld och hemma-förbrukad mjölk	Milk sold outside dairies and consumed on farms
Diverse	Other, miscellaneous
Djupfryst	Frozen products
Djur	Animal
Djurplatser	Animal places
Djursjukdomar	Animal diseases
Djurskötare	Cattleman
Djurskötsel	Work with cattle
Djurslag	Type of animal
Djurstallar	Buildings for livestock
Dragbil	Truck tractor
Driftsgren	Economic activity
Driftsinriktning	Type of farming
Driftsledning	Work management
Driftslån	Loans for operating costs
Driftsöverskott	Operating surplus
Drivmedel	Motor fuel
Driv- och smörjmedel	(Consumption of) motor fuel and lubricants
Dvs	That is, i.e.
Därav	Of which
Däröver	More
Död	Dead
Dödfödd	Stillborn
Dödsbo	Estate of a deceased person

E

Effekt	Capacity, power, effect
Eftergymnasial utbildning	Third level education
Efterlikvid	Final price adjustment
Egenavgifter	The holder's duties for social insurance
Egentlig	Real, actual
Egentliga jordbruksprodukter	Real agricultural products
Eget	Own
Egnahemslån	Loans granted to persons building their own homes
Ej	Not
Ej angiven kroppsdel	Unspecified part of the body
Ej angivet	Not reported
Ekonomibyggnad	Farm building
Ekonomibyggnadsvärde	Farm building value
Ekonomisk	Economic
Eldningsolja	Heating oil
Elever	Trainees, pupils
Elevtimmar	Learning-hours
Energibehov	Energy demand
Enhet	Unit
Enkelt bolag	Partnership
Enkla	Simple
Enligt	According to
Ensamskötare	Sole cattleman
Ensilageväxter	Plants for silage
Ensilering	Ensiling
Enskild	Private
Ersättning, ersättningsbelopp	Compensation
Ersättning för uteblivna prishöjningar	Compensation for failed price rises
Ersättningsberäkningar	Compensation calculations
Ersättningsberättigade företag	Number of holdings entitled to compensation
Examinerad	Examined

F

Fabrikspotatis	Potatoes for processing
Faktorinsats	Factor income
Faktorpris	Factor price
Falltal	Falling number
Familjemedlem	Member of the family
Fast anställd	Permanently employed
Fasta priser	Constant prices
Fastgödsel	Solid manure
Fastighet	Real estate
Fastighetsinnehav	Possession of real estates
Fastighetslängd	Tax register of real estates
Fastighetsreglering	Real allotment
Fastighetstaxering	Assessment of real estate
Fett	Fat
Fetthalt	Fat content
Fettråvaror	Crude fat
Fettvaror	Fat
Filéad fisk	Filleted fish
Fisk	Fish
Fiske	Fishing
Fiskmjöl	Fish meal
Fjäderfä	Poultry
Fjäderfäkött	Poultry meat
Flytgödsel ute	Liquid manure
Fläsk	Pork
Foderblandning	Feed mixture
Foderenhet	Feed unit
Foderfosfat	Fodder phosphate
Fodermedel	Feedstuffs; feeds
Foderrotfrukter	Forage root crop
Fodersäd	Coarse grain
Fodersädeshalm	Coarse grain straw
Fodertillskott	Additional fodder
Fodertran och foderfett	Fodder-train-oil and fodder fat
Fodervärde	Feed value
Foderväxt	Forage plant
Foderärter	Field peas
Folkmängd	Population
Folk- och bostadsräkning	Census of population and housing
Fosfor	Phosphorus
Fotogen	Paraffine oil, kerosine
Frakter	Freights
Framskrivning	Projection
Fri kost	Board free
Frilandsareal	Area for cultivation on open ground
Frilandsodling	Out door cultivation
Frivillig	Voluntary
Frukt	Fruit
Fruktträd	Fruit tree
Frånvarande	Absent from work
Frånvaro	Absence
Frånvarofrekvens	Frequency of absence
Frö	Seed
Fröslag	Kind of seed
Frövall	Seed ley
Fysisk person	Natural person

Får	Sheep
Fårkontroll	Sheep breeding control
Fältodlade köksväxter	Field grown vegetables
Färskt och djupfryst	Fresh and frozen
Född	Born
Föl	Foal
Förbrukning	Use, consumption, application
Fördelad	Distributed
Fördelning	Distribution
Före	Before
Förening	Society, association
Föreningsbank	Co-operative bank
Företag	Holding, enterprise
Företagare	Holder
Företagarvinst	Net profit
Förlossning	Delivery
Förlust	Loss
Förmalning	Milling
Förmän i djurstall	Head cow men
Förmögenhet	Property
Förnödenheter	Requisites
Förräntning	Net return (on capital)
Församling	Parish
Första	First
Försåld	Sold
Försäkrad	Insured
Försäkringsbestånd	Stock of insurances
Försäkringsbolag	Insurance company
Försäljning	Sale
Försörjningsbalans	Balance sheet of resources
Förtjänst	Profit, earning
Förvärv	Purchase
Förvärvsarbetande (befolkning)	Economically active (population)
Förvärvskälla	Source of income
Förvärvsändamål	Acquisitional purpose
Förädlings- och handelsmarginaler	Profits from processing and trading
Förädlingsvärde	Value added
Förändringar i djurkapitalet	Changes in livestock capital

G

Galt	Boar
Genomsnittlig	Average
Get	Goat
Glass	Ice cream
Glesbygd	Sparsely populated area
Godkänd	Approved
Grillkyckling	Grill chicken
Gropsilo	Shallow pit silo
Grovfoder	Coarse fodder
Grundutbildning	Basic education
Grundvatten	Subsoil water
Grus	Gravel
Gryn	Hulled grain
Grädde	Cream
Gräddfil	Culture cream
Gräs	Grass
Gräsbärande	Grass-grown
Gröda	Crop
Grödgrupp	Crop group
Grönfoder	Green fodder
Grödfrekvens	Frequency of certain crops
Gurka	Cucumber, gherkin
Gylta	Gilt
Gymnasieskola	Integrated upper secondary school
Gödkalv	Fattened calf
Gödsel	Fertilizer, manure
Götalands mellanbygder	Central districts in Götaland
Götalands norra slättbygder	Plain districts in northern Götaland
Götalands skogsbygder	Forest districts in Götaland
Götalands södra slättbygder	Plain districts in southern Götaland

H

Hagelskadeförsäkring	Hail insurance
Hallon	Raspberries
Halm	Straw
Halmskörd	Yield of straw
Handelsgödsel	Fertilizer
Handelskvarn	Commercial mill
Handupptagning	Lifting by hand
Havre	Oats
Hektar	Hectare
Hektoliter	Hectolitre
Hela riket	Whole of Sweden
Helautomatisk upptagare	Automatic lifter
Helträda	Bare fallow
Hemslakt	Home slaughter
Hirs	Millet
Hjärnskada	Brain injury
Honung	Honey
Hortonom	Horticulturist
Husdjur	Livestock
Husdjursförsäkring	Livestock insurance
Husdjursskötsel	Animal husbandry
Hushåll	Household
Hushållsmargarin	Household margarine
Huvudområde	Main area
Hypotekstörening	Mortgage society
Hyra	Rent
Hårdost	Cheese
Hässjning	Putting on frame for drying
Hästar	Horses
Hästkraft	Horse-power
Hö	Hay
Höghus	Two-storey house
Högre inteckning	Higher mortgage
Högskolor	University-level colleges
Högst	At most
Hömjöl	Flour of hay
Höns	Fowls
Höstkorn	Winter barley
Höstoljeväxter	Autumnsown oleiferous plants
Höstraps	Winter rape
Höstrybs	Winter turnip rape
Höstråg	Winter rye
Höststråsäd	Autumnsown cereals
Höstsådd	Autumn sown
Höstsäd	Winter grain
Hösttermin	Autumn term
Höstvete	Winter wheat
Hötork	Grass drier

I

Icke	Not
Import	Imports
Indelning	Division
Indirekt skatt	Indirect tax
Industriförbrukning för tekniska ändamål	Consumption by industries for technical purposes
Införselavgifter	Import fees
Inhemsk	Domestic
Inklusive	Including
Inkommen	Received
Inkomst	Income
Inkomstklass	Size of income, incomebracket
Inkomstår	Income year
Inköp	Purchase
Inre	Internal
Inräknad	Included
Insektsangrepp	Attack by insects
Insektsmedel	Insecticides
Insjö	Lake
Insåningsgröda	Nurse crop
Inte	Not
Inteckning	Mortgage
Intäkter	Receipts, income, return
Invallning	Building an embankment
Inventarier (levande)	Farm equipment
Inventarier (döda)	Livestock
Inventering	Survey
Investering	Investment
Invånare	Inhabitant
Invägd mjölk	Weight of delivered milk
Isbergssallat	Iceberg lettuce

J

Jakt och viltvård	Hunting and wild-life preservation
Jordbearbetning	Tillage
Jordbearbetningsredskap	Implements for tillage
Jordbruk	Agriculture, farming
Jordbrukare	Farmer
Jordbruksfastighet	Agricultural real estate, farm property
Jordbruksinventering	Agricultural survey
Jordbrukslinje	Agricultural courses
Jordbruksreglerade livsmedel	Price regulated agricultural products
Jordbruksvärde	Agriculture value
Jordförvärvslån	Loans for acquisition of agricultural land
Jordförvärvstillstånd	Permission to acquire agricultural land
Jordgubbar	Strawberries
Jordnötter	Groundnuts, peanuts
Jordnötskaka	Groundnut cake
Julstjärna	Christmas-flower (Poinsettia)
Juridisk person	Juridical person
Juversjukdom	Mastitis

K

K-mjölk, konsumtionsmjölk	Fluid milk
Kaffe	Coffee
Kaffebröd	Pastry
Kakao	Cocoa
Kalenderår	Calendar year
Kalisuper	Potassium phosphate
Kalium	Potassium
Kalk	Lime
Kalkammonsalpeter	Ammonium nitrate
Kalksalpeter	Calcium nitrate
Kalluft	Cold air
Kalluftstork	Cold air drier
Kalv, kalvar	Calf, calves
Kalva	Calve
Kalvningsförlamning	Milk fever
Kalvningsresultat	Number of calvings
Kameler	Camels
Kapitalförslitning	Consumption of fixed capital
Kapitalkostnad	Cost of capital
Kasserad	Rejected
Kastanjer	Chestnuts
Kasthjulsmaskin	Potato spinner
Kategori	Category
Kemiskt	Chemically
Kex	Biscuits
Kli	Bran
Kläckt	Hatched
Knäckebröd	Crisp bread
Knölar	Tubers
Kokoskakor	Coconut-cakes
Kokärter	Field peas for cooking
Kollektiva avgifter	Social taxes
Kollektivavtal	Collective agreement
Kolsyrade läskedrycker och mineralvatten	Carbonated beverages and mineral waters
Kommun	Municipality, commune
Kommunalt anställda	Local governmental employment
Komplement	Supplement
Koncentrat	Concentrate
Kondensmjölk	Condensed milk
Konditorivaror	Sweets and pastries
Konfektyrvaror	Sweets
Konserv	Preserved food, tinned food
Konsumentprisindex	Consumer price index
Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel	Consumer price index, food from price regulated agricultural products
Konsumtion	Consumption
Konsumtionsgrädde	Cream
Konsumtionsmjölk	Fluid milk
Kontant	Cash
Kontroll	Control
Kontrollverksamhet	Official control activity
Kopra	Copra
Kor	Cows
Korn	Barley
Korrigering	Correction
Korsning	Cross breeding
Kortfristig	Short-term
Kostnad	Cost
Kostnadsprisindex	Cost price index
Kraftfoderblandningar	Concentrates
Krakning	Hanging up grass and sheaves on poles to dry
Kreatur	Livestock
Kredit	Credit
Kreditgivning	Granting of credit
Kronor	Swedish Kronor (SEK)
Kroppslängd	Length of carcase
Krukväxter	Pot-plants
Krusbär	Gooseberries
Kryddor	Spices
Kräft- och blötdjur	Crustaceans and molluscs
Kull	Litter
Kultiverad betesmark	Cultivated natural pastures
Kursdeltagare	Pupils
Kurser	Training courses
Kurstimmar	Teaching-hours
Kursverksamhet	Activity
Kvadratmeter	Square metre
Kvalitet	Quality
Kvalitetsvete	Quality wheat
Kvantitet	Quantity
Kvarn	Mill
Kvarnavfall	Milling offals
Kviga	Heifer
Kvigkalv	Heifer calf
Kvällstid	Evenings
Kväve	Nitrogen
Kyckling(ar)	Chicken(s)
Kyla	Cold weather
Kyrka	Church
Källa (ursprung)	Source
Köksväxter	Vegetables
Kön	Sex
Köp	Purchase
Köpare	Buyer
Köpekontrakt	Sales contract
Köpeskilling	Market price
Köpeskillingskoefficient	Market price coefficient
Köpfodermedel	Purchase feeding stuff
Körsbär	Cherries
Körslor	Haulage
Kött	Meat
Kött och köttvaror	Meat and products of meat
Köttfodermjöl	Meat meal
Köttfullhet	Meatiness
Köttfår	Mutton sheep
Köttkonserver	Canned meat
Köttsoppa	Meat soup

L

Ladugård	Cowshed
Ladugårdsbestånd	Number of cowsheds
Ladugårdsförman	Head cowman
Lager	Stock
Lagerhus	Storehouse
Lagerlokal	Storehouse
Lagfarna köp	Registered purchases
Lamm	Lamb
Landsbygd	Rural area
Landskapsarkitekt	Landshape architect
Lantarbetare	Agricultural worker, farm worker
Lantbrukets företagsregister, lantbruksregistret	Register of enterprises in agriculture and forestry, farm register
Lantbruksnämnd	County agricultural board
Lantbruksräkningen	Census of agriculture
Lantbruksstatistik	Agricultural statistics
Lantmästare	Agricultural Technologist (Holder of Certificate in farm management)
Lastapparat	Loader
Lejd	Hired
Lejt arbete	Hired labour
Levande	Living

Leverans	Delivery
Leveranstillägg mjölk	Additional payment at milk deliveries
Leverantörspris	Producers' price
Levererad	Delivered
Linfrö	Linseed
Livsmedel	Food, foodstuffs, groceries
Luftfuktighet	Air moisture
Lusernmjöl	Medick meal, lucerne
Lynnesfel	Bad tempered
Låg avkastning	Low yield
Låghus	Low-rise building
Låginkomstsatsning	Subsidies to holders with low income
Lån	Loan
Lånat kapital	Borrowed capital
Lån mot bottenınteckning i jordbruksfastighet	Loans on first mortgage in agricultural real estate
Lån mot högre inteckning i jordbruksfastighet	Loans on higher mortgage in agricultural real estate
Lån mot statlig kreditgaranti	Loans on governmental credit security
Lånegaranti	Loan guarantee
Långfristig	Long-term
Län	County
Läns- och häradsbolag	Single-county companies
Länsgräns	County border
Länsindelning	County division
Lättfil	Culture milk
Lättmargarin	Household margarine with reduced content of fat
Lättmjölk	Milk containing 0.5 % fat
Lättöl	Soft beer
Lökblommor	Bulbous flowers
Löneförhållande	Wages
Löner	Wages
Lönesumma	Amount of wages
Löpande priser	Current prices

M

Magasinsarbete	Storing
Majonnäs	Mayonnaise
Majs	Maize
Majsflingor	Corn-flakes
Makaroner	Macaroni
Malt- och läskedrycker	Malt liquors and carbonate beverages
Maltextrakt	Malt extract
Mandel	Almonds
Manlig	Male
Mantalsskriven	Registered for assessment purposes
Manuell	Manual
Mark	Ground
Markanläggningar	Land improvements
Markkartering	Soil surveying, soil mapping
Marknadsförd slakt	Marketed slaughter
Marknadspris	Market price
Maskin	Machine
Maskinförare	Machine-operator
Maskinhall	Machine shop
Maskinlegor	Machine hiring
Maskinlån	Loans for machines
Maskinskötare	Operator, mechanic
Material	Material
Matfett	Edible fats
Matlök	Onions
Matpotatis	Table potatoes
Medeltal	Average
Mediantidpunkt	Median date
Medlem	Member
Megakalori	Megacalorie
Mejeri	Dairy
Mejerihantering	Dairy husbandry
Mejerimjölk	Dairy milk
Mejeriprodukter	Dairy products
Mejerismör	Creamery butter
Mekanisk inne	Mechanical inside
Melass	Molasses
Mellan	Between
Mellankalv	Fattened calf
Mellanöl	Beer
Mellersta Sveriges skogsbygder	Forest districts in central Sweden
Melon	Melon
Mer än	More than
Mervärdeskatt	Value-added tax
Milj kronor	Millions of Swedish kronor
Mineralfodermedel	Mineral food; mineral supplement
Mineralvatten	Mineral water
Mink	Mink
Minskning	Decrease
Missbildad	Mis-shapened
Mjukt matbröd	Soft plain bread
Mjöl	Flour
Mjölk	Milk
Mjölkavkastning	Yield of milk
Mjölkboskapsbesättning	Dairy cattle
Mjölk(boskaps)kontroll	Milk recording
Mjölkleverantörer	Suppliers to dairies
Mjölkningsmaskin	Milking machine
Mjölkproduktion	Milk production
Mjölkpulver	Milk powder
Mjölktank	Milk cooling tank
Mjölktransportkärl	Milk transporting container, milk c
Mjölprodukter	Products of flour
Modersugga	Breeding sow
Morötter	Carrots
Mottagarpris	Purchasers' price
Mulåsnor och åsnor	Mules and asses
Månad	Month
Män	Men

N

Nattfrost	Night frost
Naturaförmåner	Benefits in kind
Naturligt jordbruksområde	Natural agricultural area
Nederbörd	Precipitation
Nedläggning av åker	Acreage taken out of use
Nedre Norrland	Lower parts of Norrland
Nedsatt fruktsamhet	Reduced fertility
Nedskrivning	Depreciation
Nejlikor	Carnations
Nettoförmögenhet	Net capital
Nettointäkt	Net receipt
Normalvete	Normal wheat
Normskörd	Standard yield
Normtal	Standard value
Norra	Northern
Nybildad	Recently established
Nybyggd	Newly built
Nyodling av åker	Reclamation of arable land
Näringsgren	Branch of business
Närvarande	Present
Nötkreatur	Cattle
Nötkreatursjukdomar	Cattle diseases
Nötkreatursskötsel	Livestock farming
Nötter	Nuts

O

Obebyggd	Land without any buildings
Objektiv skördeuppskattning	Objective crop yield surveys
Obrukad åker	Untilled arable land
Obärgad	Unharvested
Och	And
Odlad	Grown, cultivated
Odling	Cultivation
Odlingsteknik	Cultivation techniques
Officiell	Official
Ogräsbekämpade arealer	Area treated with herbicides
Ogräsmedel	Herbicides
Okänd	Unknown
Olika	Different
Oljehalt	Oil content
Oljekraftfoder	Oil concentrates
Oljekraftfoderblandningar	Mixture of oil concentrates
Oljeväxter	Oleiferous plants
Oljeväxthalm	Straw from oleiferous plants
Olycksfall	Accident

Omfattning	Size, scope
Område	Region
Omsättningsvärde	Turnover value
Oskiftat dödsbo	Undivided estate (of a deceased person)
Ost, halvfet	Cheese with reduced fat content
Ost, helfet	Cheese
Ovägd	Unweighted

P

Partihandel	Wholesale trade
Partihandelns invägning	Amount delivered to wholesaler
Partipris	Wholesale price
Personbil	Car
Personer	Persons
Plansilo	Bunker silo
Plantskola	Nursery
Plantskolealster	Nursery plants
Plomberat utsäde	Certified seed
Plommon	Plums
Potatis	Potatoes
Potatis för stärkelse och råsprit	Potatoes for processing
Potatis- och rotfruktsredskap	Tools for potatoes and root-crops
Potatisblast	Tops of potatoes
Potatisodling	Potato-cultivation
Potatisprodukter	Products of potatoes
Preliminära uppgifter	Preliminary results
Premieinkomster	Premiums
Preparattyp	Kind of chemicals
Pris	Price
Prisnivå	Price level
Prisreglerande åtgärder	Price regulating measures
Prisregleringsprisindex	Price regulation index
Pristillägg	Surcharge
Prisutjämning	Price levelling
Producentbidrag	Producer subsidy
Producentpris	Producers' price
Producentprisindex, för livsmedelsindustrin, jordbruksreglerade livsmedel	Producer price index for the food industry, price regulated agricultural products
Produktion	Production
Produktionsgren	Branch of production
Produktionsintäkt	Production earning
Produktionsmedelsprisindex	Cost price index
Produktionsområde	Production area
Produktionsvärde	Gross output
Purjolök	Leek
Pålägg	Animal for recruitment
Pälsdjursskötsel	Fur farming
Pälsfår	Fur-bearing sheep
Päron	Pears

R

Raps	Rape
Rapsfrö	Rape seed
Rapsmjöl	Rape-seed meal
Rapsolja	Rape-seed oil
Rationalisering	Rationalization
Rationaliseringsstöd	Economic support to rationalization
Redskap	Tools
Redskapsstöd	Economic support to purchases of tools
Reducerad	Reduced
Registrerad	Registered
Regn	Rain
Relativ	Relative
Renar	Reindeers
Rendriftsstöd	Economic support to reindeer keeping
Rennäring	Reindeer keeping
Renrasig	Purebred
Renskötsel	Reindeer husbandry
Rensningsmaskin	Cleaning machine
Reparationer	Repairs
Reparationsarbete	Repairs
Representativ	Representative
Restitution	Refund
Resultat	Result
Reverslån	Promissory note loan
Riksbolag	Nation-wide companies
Riksområde	Major region
Ris	Rice
Rosor	Roses
Rotfruktsväxter	Root-crops
Rovolja	Rape-oil
Rybs	Turnip rape
Rybsfrö	Turnip rape seed
Rybsmjöl	Turnip rape-seed meal
Rybsolja	Turnip rape-seed oil
Rygg och ryggrad	Back and spine
Ryggspäck	Back fat
Rymd	Capacity
Rå linolja	Linseed oil
Råg	Rye
Rågmjöl	Rye flour
Råsocker	Unrefined sugar
Råprotein	Crude protein
Råsprit	Crude alcohol
Råvara	Raw material
Ränta	Interest
Räntestöd	Interest support
Rättare	Farm foreman
Räv	Fox
Röda vinbär	Red currants
Rödbetor	Red beets
Rödklöverfrö	Red clover seed
Rörelseidkare	Employer, owner of a farm

S

Saft	Juice
Saknas	Not available
Sallat	Lettuce
Salt	Salt
Saltvatten	Salt water
Sameby	Lapp-village
Samefonden	Fund for reindeer keepers
Samlingsupptagare	Complete potato lifter
Sammanfatta	Summarize
Sammanräknad	Total
Samtliga	Total
Sektorprodukt	Sector product
Semester	Holiday
Semesterlön	Holiday pay
Semin	Artificial insemination (A.I.)
Seminkostnader	A.I. costs
Senapsfrö	Mustard seed
Senapsmjöl	Mustard seed meal
Sifferomdöme	Assessment in figures
Sirap	Syrup
Sjuk	Ill; sick; diseased
Sjukpenning	Sickness allowance
Självbindare	Binder
Självdeklaration	Income-tax report
Självförsörjningsgrad	Degree of self-sufficiency
Självrisk	Excess
Självägande brukare	Owner cultivator
Skadad	Injured
Skadeutbetalningar	Compensations
Skattad, uppskattad	Estimated
Skattepliktig fastighet	Real estate, liable to real estate duty
Skelettskada	Skeleton injury
Skogsarbete	Forest work
Skogsbruksvärde	Value of standing forest and forest land
Skogsbruksändamål	Forestry purpose
Skogsfastighet	Holding of forest land
Skogskonto	Forest account
Skogsmark	Forest; woodland
Skogsägare	Forest owner
Skorpor	Rusks
Skuld	Debt, liability
Skuldprocent	Percentage debt
Skulltork	Barn hay drier
Skulltorkning	Barn drying of hay
Skummjölk	Skim milk
Skörd	Harvest, yield

Skördeskadeersättning och -bidrag	Crop insurance compensation
Skördeskadeskydd	Crop insurance
Skördesätt	Harvesting method
Skördetidpunkt	Date for harvesting
Skördetröska	Combine
Skördeuppskattning	Yield estimation
Skördeutfall	Yield outcome
Skördeutsikter	Yield prospects
Slag	Kind, variety
Slagregn eller hagel	Downpour or hail
Slakt	Slaughter; slaughtering
Slaktdjur	Slaughter animal
Slaktkropp	Carcass
Slåttervall	Grass on arable land for hay or silage
Släktköp	Purchase by relatives
Smågrisproduktion	Production of piglets
Smältbart råprotein	Digestible crude protein
Smör	Butter
Smörjfett	Lubricating grease
Smörjmedel	Lubricant
Smörjolja	Lubricating oil
Snittblommor	Cut flowers
Snittgrönt	Cut green
Socker	Sugar
Sockerbetor	Sugar beets
Sockerbetsblast	Tops of sugar beets
Sockerhalt	Sugar content
Sockerprodukter	Sugar products
Sojabönor	Soya beans
Sojamjöl	Soya bean meal
Solskenstid	Time of sunshine
Soppor	Soups
Sort	Kind, variety
Spannmål	Grain
Spannmålstork	Grain drier
Sparbank	Savingsbank
Spill	Harvesting losses
Spritdrycker	Spirits
Spädgris	Sucking-pig
Spädkalv	Sucking-calf
Stadigvarande	Permanent
Standardtimmar	Standard man-hours
Starköl	Strong beer
Staten	Government, state
Statlig lånegaranti	Government loan security
Statligt anställda	Governmental employment
Statligt stöd	Government support
Statsbidrag	Government subsidy
Statsplomberat	State certified
Sten- och jordarbete	Work with stone and soil
Stenhus	Stonehouse
Sticklingar	Cuttings
Stiftelse	Foundation
Storboskap	Cattle
Storlek	Size
Struktur	Structure, structural
Stutar	Steers
Stärkelse	Starch
Stärkelsehalt	Content of starch
Stöd	Support
Stöd till smågrisproduktion	Economic support to the production of piglets
Större	Big
Subvention	Subsidy
Sugga	Sow
Suggbesättning	Stock of sows
Suggkontroll	Pig progeny testing
Summa	Total
Superfosfat	Superphosphate
Svagdricka	Small beer
Svarta vinbär	Black currants
Svealands slättbygder	Plain districts in Svealand
Svensk jerseyboskap	Swedish Jersey cattle
Svensk kullig boskap	Swedish pulled cattle
Svensk låglandsboskap	Swedish Friesian cattle
Svensk röd och vit boskap	Swedish red and white cattle
Svenskt aktiebolag	Swedish joint stock company
Svin	Pig
Svinn	Waste, loss
Svinsjukdomar	Pig diseases
Svinstamkontroll	Pig progeny testing
Sylt	Jam
Sysselsatt	Employed
Systemtäckdikad areal	Underdrained area
Sådd	Sowing
Såld direkt till konsument	Sold from farm to consumer
Sållmatteupptagare	Riddle mat lifter
Sårskada	Sore injury
Såser	Sauces
Såtidpunkt	Date for sowing
Säd	Grain
Säljare	Seller
Sämre	Worse
Sänkning av priset	Price reduction
Särskild	Special

T

Tackor	Ewes
Tarmar	Intestines
Taxerad	Assessed
Taxeringsenheter	Assessment units
Taxeringsvärde	Assessed value
Taxeringsår	Year of assessment
Te	Tea
Temperatur	Temperature
Tidigare	Earlier
Tidlön och ackordsförtjänst	Time and piece rate
Tidpunkt	Time, date
Tillarrendering	Added by lease
Tillbyggd	Extended building
Tillfällig	Temporary
Tillgångar	Assets
Till hemmaförbrukning	For own consumption
Tillskott	Addition
Tillträde	Take into possession
Tillväxt	Growth
Tillägg för obekväm arbetstid	Addition in pay for inconvenient working hours
Timförtjänst	Hourly earnings, time rate
Timotejfrö	Timothy seed
Tjock grädde	Cream containing 40 per cent fat
Tjocklek	Thickness
Tjur	Bull
Tjurkalv	Bull calf
Tjänster (inom jordbruk)	Services (in agriculture)
Tobak	Tobacco
Tomater	Tomatoes
Tomtmarksvärde	Value of site area
Tomt- och bostadsbyggnadsvärde	Value of site and residential building
Tomt- och industrivärde	Site and plant value
Torka	Dry weather
Torkad	Dried
Torkanläggning	Drying plant
Torkning på slag	Drying on the ground
Torkningskostnad	Cost of drying
Tornsilo	Tower silo
Totalbefolkning	Total population
Totalundersökning	Total survey
Traktor	Tractor
Traktorarbete	Tractor work
Traktorförare	Tractor operator
Transportredskap	Transport equipment
Trindsäd	Pulses
Trädgårdsarbetare	Horticultural worker
Trädgårdsarbete	Horticultural work
Trädgårdsbruk	Horticulture
Trädgårdsföretag	Horticultural enterprise
Trädgårdsodling	Horticulture, gardening
Trädgårdsräkning/inventering	Census of horticulture
Trädgårdstekniker	Horticultural Technologist
Trädgårdsväxter	Horticultural plants
Trähus	Wooden house
Tröskning	Threshing
Tulpaner	Tulips

Tunn grädde	Cream containing 12 per cent fat
Tvillingfödslar	Twin births
Typ	Type
Typklassificering	Typology
Täckdikning	Underdrainage
Tätort	Urban area

U

Underhåll	Maintenance
Underskott	Deficit
Undersökning	Survey
Undervisning	Education
Ungdjur	Young cattle
Unghästar	Colts
Ungnöt	Young cattle
Uppfödning av kalvar	Breeding of calves
Uppfödningsförlust	Raising losses
Uppgift	Information, figure
Upphöra	Discontinue
Upplöjd	Ploughed
Uppskattad	Estimated
Ursprung	Origin
Urval	Sample
Utarrendering	Leasing out
Utbildning	Education, training
Utbytesexport	Export exchange
Utfall	Result
Utfodring	Feeding
Utgifter	Expenditures
Utgödslingsanläggning	Equipment for manure handling
Utnyttja	Utilize
Utplanteringsväxter	Bedding-plants
Utrikeshandel	Foreign trade
Utsäde	Seed
Utsädesmängd	Quantity of seed
Utvintring	Out-wintering

V

Vall	Grass land on arable land for hay or silage
Vall för fröskörd	Grass land for seed production
Vallbaljväxter	Leguminous plants on grass land
Vallblandfrö	Mixed seed for ley
Vallfrö	Clover and grass seed
Vallväxter	Herbage plants
Vallgräs	Grass
Vallhö	Hay
Vallinsådd	Area sown for ley establishment
Vallskörd	Yield from ley
Vallväxter	Herbage plants
Vallålder	Age of ley
Varaktig	Durable, permanent
Varmluft	Hot air
Varmluftstork	Hot air drier
Varuanknutna indirekta skatter	Commodity taxes
Varuslag	Type of goods
Vattenavledning	Draining
Vattendrag	River system
Vattenhalt	Water content; moisture content
Vattentäkt	Water supply
Vax	Bees wax
Vegetabilisk	Vegetable
Verksamhet	Activity
Vete	Wheat
Vetekli	Wheat bran
Vetemjöl	Wheat flour
Veterinär	Veterinary
Veterinärbesiktigad	Inspected by veterinarian
Vicker	Vetches
Vidareförädling	Processing
Vidareutbildning	Further education
Vikt	Weight
Vin	Wine
Vissa såser	Sauces
Vitaminfodermedel	Vitaminized feeding stuff
Vitkål	White cabbage
Vitsenap	White mustard
Volmning	Drying in a cock
Vuxna	Adults
Våroljeväxter	Spring-sown oleiferous plants
Vårraps	Spring rape
Vårrybs	Spring turnip rape
Vårråg	Spring rye
Vårstråsäd	Spring-sown cereals
Vårsäd	Spring grain
Vårvete	Spring wheat
Vägd	Weighted
Värde	Value
Värdebegrepp	Concept of value
Värdeminskning	Depreciation
Världsmarknadsprisindex	World market price index
Värpras	Laying hen
Växel	Bill of exchange
Växthus	Greenhouse
Växtnäringsämne	Plant nutrient
Växtodling	Crop husbandry
Växtperiod	Growing time
Växtprodukt	Vegetable product
Växtsjukdom	Plant disease
Växtskyddsmedel	Pesticides
Växtslag	Plant type
Växtsort	Variety

Y

Yrkeskunnig	Skilled
Yrkesverksam	Economically active
Yta	Area
Yttre rationalisering	Structural improvement

Å

Åker	Arable land
Åkerareal	Area of arable land
Åkerbruk och boskapsskötsel	Crop and livestock farming
Åkerbönor	Beans
Åldersgrupp	Age group
Åldersklasser	Age classes
År	Year
Årlig	Annual
Årsförjänst	Annual earnings
Årsväxtrapport	Crop outlook report
Återlämnande av arrende	Return of tenancy
Återväxt	Second harvest (Harvest after first cut)
Åtgärd	Measure, act

Ä

Ägarekategori	Category of owner
Ägd	Owned
Ägd till minst hälften	More than half of holding owned
Ägg	Egg
Ägoslag	Type of land
Ändamål	Purpose
Äng	Meadow
Äpplen	Apples
Ätbara djurdelar	Edible parts of carcass
Ätlig	Edible

Ö

Öga	Eye
Ökning	Increase
Öl, typ A	Light beer
Överföring	Transfer
Övergångsbidrag	Transitional subsidy
Övergångsmatris	Transition matrix
Överstiga	Exceed
Översvämning	Inundation; flood
Övertidstillägg	Overtime pay
Övervintring	Wintering
Övervärde	Excess value
Övre Norrland	Upper parts of Norrland

Sakregister

Hänvisning till tidigare årgångar av Jordbruksstatistisk årsbok (JÅ) lämnas för vissa äldre undersökningar. Med B markerade sidnummer hänvisar till bibliografiska uppgifter.

A

Administrativa områden 237
Affärsbankernas kreditgivning JÅ 1987 201
Animaliska produkter
  export 178–179, 186–187
  import 178–179, 186–187
  införselavgifter 208–209
  konsumtion 182–184
  priser 199
  produktion 179–181
Anläggningar
  antal 61
  antal företag 60
  för bevattning 62
  för utfodring 61
  för utgödsling 61
  systemtäckdikning 65–67 JÅ 1984 68–69
Anläggningsstöd 207
Annan mark
  areal 13, 43–44
  definitioner 14
Anställda (inom jordbruk), se Arbetskraft
Arbetsbehov 26–29, 193
Arbetskraft
  antal arbetstimmar i jordbruk 36–37
  antal arbetstimmar i skogsbruk JÅ 1984 46
  antal arbetstimmar i trädgårdsbruk JÅ 1976 77
  arbete utanför företaget JÅ 1979 55–58
  arbetsskador 41–42
  arbetstid 33
  avbytarverksamhet 42
  dagsverken JÅ 1979 57
  deltidslantbruk 38–40
  fast anställda JÅ 1972 58
  fritidslantbruk 38–40
  förvärvsarbetande inom jordbruk m.m. 32–34
  löner JÅ 1984 247
  olycksfall 41–42
  sysselsatta i jordbruk m.m. 32–34
  sysselsatta i skogsbruk 33
  sysselsatta med trädgårdsodling 33
  sysselsatta på trädgårdsföretag 138
  åldersfördelning 35
Arbetstid 36
Arbetsskador 41
Arbetstimmar, se Arbetskraft
Arbetsvolym, se Arbetskraft
Areal
  annan mark 13, 43–44
  arrenderad 15
  besådd JÅ 1984 140–141
  betesmark 13, 43–46
  bevattnad 62
  fördelning efter företagarekategori 21, 25
  fördelning efter storleksgrupper 22–24
  internationella uppgifter 227–234
  kemiskt ogräsbekämpad 78–79
  markkarterad 47
  olika grödor 85–97
  skog 13, 43–44
  upplöjd (utvintrad) areal 125
  vallinsådd JÅ 1984 100
  åkermark 13, 43–44
  ägd 15
Arrenderade företag 15
Avbytarverksamhet 42
Avelssvin, se Svin
Avgångsvederlag JÅ 1979 275
Avkastning per hektar, se Hektarskörd
Avräkningsprisindex 198–200

B

Baggar, se Får
Baljväxter
  odlad areal 90
  statsplomberat utsäde 71
  stöd 90, 209
Baljväxtbakterier JÅ 1979 94
Befolkning
  folkmängdens fördelning på glesbygd och tätort 31
  folkmängdens fördelning på städer och landsbygd JÅ 1973 55
  folkmängdens fördelning på större åldersgrupper JÅ 1973 56–57
  förvärvsarbetande inom jordbruk m.m. 32–34
  jordbrukarnas åldersfördelning 35
Bekämpningsmedel 76–79
Bensin, se Drivmedel
Besiktning av slakt 152, 159, 168
Besådd areal
  potatis, slåttervall, spannmål 113
  JÅ 1984 140–141
Besättningsstorlek
  efter företagares ålder JÅ 1976 195
  får 154–155
  genomsnittlig JÅ 1984 178
  höns 172–173
  ladugårdarnas ålder JÅ 1978 72
  mjölkkor 139–142, 144–145
  nötkreatur 139–141
  svin 160–163
Betat utsäde 71–73
Bete, se Betesmark och Betesvall
Betesmark
  areal 13, 43–46
  definition 14, 45
Betesvall
  antal företag 93
  odlad areal 93
  skadeorsaker JÅ 1984 116
Betodling, se Sockerbetor
Betäckta suggor 168
Bevattnad areal 62 JÅ 1983 120
Bevattningsanläggningar
  antal företag 63
  kapacitet 64
Bevattningsmaskiner 63
Bidrag 207–214
Biodling
  antal bisamhällen 174
  honung 174
  vax 174
Biologisk skörd 107
Blandsäd
  antal företag 89
  hektarskörd JÅ 1984 128, 130
  normskörd JÅ 1984 157
  odlad areal 89
  skördesätt JÅ 1979 137
  skördetidpunkt JÅ 1984 117
  såtidpunkt JÅ 1984 116
  totalskörd JÅ 1984 141
  utsädesmängd 71
  vallinsådd JÅ 1984 100
  växtperiodens längd JÅ 1984 117
Blommor, se Trädgårdsväxter
Bokföringsuppgifter, se Jordbruksekonomiska undersökningen
Bostadsbyggnadsvärde 55
Broiler, se Slaktkycklingar
Brukningsenhet(er), se Företag
Bruttonationalprodukt 189
Brödsäd
  kvalitet 119–120
  odlad areal 87
Bufflar 231
Byggnader, se Ladugårdar
Byggnadskostnadsindex JÅ 1981 248
Byggnadsverksamhet
  djurplatser, ny- och tillbyggda 58–59
  djurstallar, ny- och tillbyggda, 56–59
  lager för trädgårdsprodukter JÅ 1977 61
  lagerbyggnader och maskinhus, ny- och tillbyggda 59
  lagerlokaler, ny- och tillbyggda 59
  medelyta i nybyggda djurstallar 56
  nyuppförda kreatursplatser 58
  nyuppförda rumsenheter JÅ 1979 85
  silo JÅ 1977 61
  övriga ekonomibyggnader, ny- och tillbyggda JÅ 1976 99
Byggnadsvärde 50
Bänkgård 135, 137
Bär, se Trädgårdsodling
Bärgad skörd (per hektar) 103–112
Bärgningsförluster på slåttervall JÅ 1984 125–126
Bärgningsmetoder
  potatis JÅ 1985 85
  slåttervall 94

C

Chinchilla
  antal 175
  antal uppfödare 175
Cisterner, antal 61
Cisternvolym 61

D

Dagsverken, se Arbetskraft
Deltidslantbruk 38
Dieselolja, se Drivmedel
Djurbidrag 209
Djurförsäkring 218
Djurplatser, antal ny- och tillbyggda 58–59
Djursjukdomar 151, 169
Djurstallar
  antal ny- och tillbyggda 56–59
Dragbilar JÅ 1973 95
Driftsinriktning 26–28
Driftslån 213–214
Drivmedel
  cisterner 61
  förbrukning 82–83
  genomsnittlig förbrukning JÅ 1976 119
  priser 199
Dödsfall, se Olycksfall 41

E

Ekonomibyggnader JÅ 1976 99
Ekonomibyggnadsvärde 47–48, 50, 55
Eldningsolja
  cisterner 61
  förbrukning 83
Elever 221–222
Elevtimmar 223
Energitillförsel 184
Ensilageväxter (och grönfoder) areal 93
Ersättningsbelopp 217
Ersättningsberäkningar 215–216
Ersättningsområden, se Skördeområden
Export (av livsmedel) 186–187

F

Fabrikspotatis, se Potatis
Faktorpris 189
Falltal 118, 120
Fastighetspriser 51–54
Fastighetstaxering 47–50
Fetthalt i mjölk 180
Fiskestatistik 3
Fjäderfä, se även Höns
  konsumtion 183–184
  priser 199
  produktion 179
Fläsk
  priser 199
  produktion 179
Foderblandningar, produktion 81
Fodermedel
  förbrukning 80
  införselavgifter 208
  priser 199
  produktion 81
Fodersäd
  kvalitet 121
  odlad areal 88–89
Foderärter och vicker
  odlad areal 90
Folkmängd, se Befolkning
Fosfor 75
Fotogen 82
Friland
  areal 132
  odling 133–134
  fritidslantbruk 38–40
Frukt, se Trädgårdsodling
Frövall 93
Får och getter
  antal 153, 231
  produktion 179
  slakt 159
Får och lamm
  antal 153
  antal företag 155–156
  besättningsstorlek 154–155
  fårkontroll 157–158
  priser 199
  rasfördelning 157–158
Födoämnen
  konsumtion 183–184
Föl, se Hästar
Förbrukning (inköp) av
  driv- och smörjmedel 82–83
  fodermedel 80–81
  födo- och njutningsämnen 183–184
  handelsgödselmedel 74–75
  insektsmedel 76–79
  maskiner och redskap 70
  ogräsmedel 76–79
  oljekraftfoder 80–81
  växtnäringsämnen 74–75
  växtskyddsmedel 76–79
Föreningen för mejeriprodukter 209
Föreningsbankrörelsens kreditgivning JÅ 1987 201
Föreningsrörelse, lantbrukarnas
  medlemmar 224–225
  omsättning 225
  organisation 224
Företag
  antal arrenderade 15
  antal ägda 15
  definition 14
  efter brukningsform 15, 30
  fördelning efter besättningsstorlek 144, 155, 162, 172
  fördelning efter företagarekategori 20
  fördelning på storleksgrupper efter skogsmarksareal 22
  fördelning på storleksgrupper efter åkerareal 16
  inkomster och utgifter 193–197
  med anläggningar 60–63
  med husdjur av olika slag 143, 156, 164, 174
  med odling av olika grödor 87–91, 93, 95
  med smågrisproduktion JÅ 1977 184
  med trädgårdsodling 131, 133–135
  strukturförändringar 29–30
Företagare, definition 14
Företagsregister, se Lantbrukets företagsregister
Förmalning 177
Förmögenheter i jordbruket
  netto 209–210, JÅ 1984 231
  per företag 210, JÅ 1984 231
  totala 205
Förnödenheter 71–73
Förräntning JÅ 1979 244–245, 255
Försäkring
  hagelskada 218
  husdjur 219
  skördeskada 215
Försäkringsbelopp 218–219
Försäkringsbolagens kreditgivning JÅ 1987 201
Försörjningsbalans
  fettråvaror 178
  kött och fläsk 179
  potatis 178
  spannmål 177
Förvärvsarbetande, se Arbetskraft
Förädlingsvärde 189

G

Galtar, se Svin
Garage 59
Getter, se även Får och getter
  antal 175, 231
Grisar, se Svin
Grädde, produktion 181
Grödor, se även Areal
Grönfoder- och ensilageväxter
  areal 93
Grönsaker, se Trädgårdsväxter
Grönsaksodlarna 225
Gödselbehållare 61
Gödselmedel 74–75, 232
Gödselplatta 61

H

Hagelskadeförsäkring 218
Halm av spannmål 107
Hampa, se Spånadsväxter
Handelsgödsel
  förbrukning 75
  försäljning 74
  priser 199
  växtnäringsämnen 74
Havre
  antal företag 89
  hektarskörd 105
  kvalitet 121
  normskörd 217
  odlad areal 89
  priser 199
  skördesätt JÅ 1979 137
  skördetidpunkt 127
  sorter 98, 100
  såtidpunkt 127
  totalskörd 114
  utsäde 71–73
  vallinsådd JÅ 1984, 100
  växtperiodens längd 129
Hektarskörd
  efter potatisodlingens storlek 112
  efter storleksgrupp JÅ 1984 128
  efter såtidpunkt 107
  efter vallålder 108
  halm av spannmål 107
  höstvete, vårvete, höstråg, korn
  havre 104–105
  slåttervall 108
  matpotatis, fabrikspotatis 110
Hektolitervikt 119
Helträda, areal 96–97
Honung
  priser JÅ 1984 218
  produktion 174
Husdjur
  antal 140, 153, 160, 170
  antal företag 143, 155, 163, 173
  försäkrade djur 219
  köttproduktion 179
  slakt 152, 159, 168
Husdjursförsäkring 219
Hypoteksinstitutens kreditgivning JÅ 1987 201
Hästar
  antal 176, 231
  försäkrade djur 219
  köttproduktion 179
  premiering JÅ 1976 221
  priser 199
  slaktdjursbesiktningar JÅ 1984 197
Hö, se även Slåttervall
  botanisk sammansättning JÅ 1974 185
  bärgningsmetoder 93
  fodervärde JÅ 1974 185
  kvalitet 122
  priser 199

Höns
antal 170
antal företag 171, 173
besättningsstorlek 172
Höstoljeväxter
kvalitet 123
skadeorsaker JÅ 1984 115
utsäde JÅ 1976 148
Höstraps, se Oljeväxter
Höstrybs, se Oljeväxter
Höstråg, se Råg
Höststråsäd, utsäde 71
Höstsådd, areal 88, 92
Höstsäd
kvalitet 118–120
skadeorsaker JÅ 1984 115
Höstvete, se Vete
Hötork 60

I
Import (av livsmedel) 186–187
Index
avräkningsprisindex 198–200
konsumentprisindex 198, 200
prisregleringsprisindex 198, 200
producentprisindex 198, 200
produktionsmedelsprisindex 198–200
världsmarknadsprisindex 198, 200
Indirekta skatter JÅ 1973 253
Införselavgifter 208–209
Inkomst av jordbruksfastighet
JÅ 1974 270–271
Inkomster, utgifter m.m. 190–197
Inkomster i jordbruket, se Intäkter i jordbruket
Inkomstfördelning JÅ 1984 246
Inkomststrukturen i jordbruket
JÅ 1974 260, 269–271
Inkomststöd 208
Inkomsttagare inom jordbruk med binäringar
efter inkomstklass JÅ 1984 246
Inköp (förbrukning) av, se Förbrukning av
Inre rationalisering 211–213
Insektsmedel, förbrukning 76–79
Inseminationer 150
Insåning, se Vallinsådd
Internationella uppgifter
förvärvsarbetande befolkning inom jordbruk 233
handelsgödsel, konsumtion 232
husdjursskötsel 231
totalskörd 230
traktorer 234
åkerarealens användning 229
ägoslagsfördelning 228
Intäkter i jordbruket
per företag 195–197
per hektar åker JÅ 1977 237B
per 10 hektar åker JÅ 1977 244
totala 190, 192, JÅ 1978, 244–245
Intäkter i skogsbruket per företag 194–195
Inventarier, inköp och underhåll
JÅ 1978, 244, 248
Invägd mjölk 180–181

J
Jeepar 70
Jordarter JÅ 1976 177
Jordbrukarfamiljens inkomst 201–201
Jordbrukarnas taxerade inkomster 202
Jordbrukets totalkalkyl
inkomster 190
utgifter 191
Jordbruksbefolkning, se Befolkning
Jordbruksekonomi 189–206
Jordbruksfastighet
inkomst av JÅ 1984 245
priser 51–54
taxeringsvärden 48
ägarekategori 49
Jordbruksmaskiner 69
Jordbruksnämnden, se Jordbruksverket
Jordbruksreglering 207–210
Jordbruksräkning, se Lantbruksräkning och Lantbrukets företagsregister
Jordbruksverket 11, 235–236
Jordbruksvärde 47–50
Jordfräsar 138
Jordförvärvslån 211–213

K
Kalium 74–75, 232
Kalkningsmedel 74
Kalvar
kalvningsresutlat 149
köttproduktion 179
priser 199
slakt 152
Kameler 231
Kapitalinkomst JÅ 1978 255
Kasserad slakt JÅ 1980 292
Kemiskt ogräsbekämpade arealer 78
Kobidrag 210
Kokärter
odlad areal 90
skördeutsikter JÅ 1989 122
Konsumentprisindex 198, 200
Konsumtion av livsmedel
totalt 183
per person 184
Konsumtionsmjölk, priser 199
Kontrollmätningar 247
Kontrollverksamheter 146–149, 157–158, 165–167
Koplatser
antal lediga JÅ 1978 62
antal utnyttjade JÅ 1978 62, 182, 185
Kor, se Nötkreatur
Korn
antal företag 89
hektarskörd 105
kvalitet 121
odlad areal 89
normskörd 217
priser 199
skördesätt JÅ 1979 137
skördetidpunkt 128
sorter 98, 100
såtidpunkt 127
totalskörd 114
utsäde 71–73
vallinsådd JÅ 1984 100
växtperiodens längd 129
Korrigeringstal 113
Kostnader i jordbruket
per företag 192, 197
totala 190–192
Kostnader i skogsbruket
per företag 192, 195
Kraftfoderblandningar
priser 199
produktion 81
Kreditgarantier 211–214, JÅ 1987 201
Kreditgivning till enskilda jordbrukare
JÅ 1987 201
Kultiverad betesmark
areal 13, 43–44
definition 45
Kursdeltagare JÅ 1987 216
Kurser 223
Kurstimmar 223
Kvalitet 118–123
Kvigor och kvigkalvar, se Nötkreatur
Kväve 74–75
Kycklingar, se Höns
Köksväxter, se Trädgårdsodling
Köpeskilling för fastigheter 51–54
Köpeskillingskoefficient 51–53
Kött och fläsk
export 187
import 187
konsumtion 183–184
produktion 179
Svensk Kötthandel 209
Köttboskapskontroll
anslutning 149
kalvningsresultat 149

L
Ladugårdar, se Djurstallar
Ladugårdsbestånd vid företag med mjölkproduktion JÅ 1978 72
Lagerlokaler
antal nybyggda 56–57
byggnadssätt JÅ 1975 95
Lamm, se Får
Landareal 228
Lantarbetare JÅ 1988 36
Lantarbetarlöner
timförtjänster JÅ 1984 247
årsförtjänster JÅ 1973 67–69
Lantbrukarnas Riksförbund 222–224
Lantbrukets föreningsrörelse 224–225
Lantbrukets företagsregister
allmänt 241–246
anläggningar 60–64
arealer 15, 18, 21, 23, 85–97
driftsinriktning 26–28
företag 14–17, 20, 22, 24, 26–30, 85–92, 93, 95
husdjursskötsel 139–176
strukturförändringar 29, 145
växtodling 85–102
Lantbrukets resultat per företag 192–197
Lantbrukets utredningsinstitut 236
Lantbruksnämndernas verksamhet
fastighetsinnehav 211
kursverksamhet 223
statliga bidrag och lånegarantier 212–214
Lantbruksräkning, se Lantbrukets företagsregister
Lantbruksstyrelsen, se Jordbruksverket
Lantbruksutbildning 221–223
Lin, se Spånadsväxter
Livsmedel
export 186
import 186
konsumtion 183–184
subventioner 207-210
Luftfuktighet JÅ 1984 120
Lån, se Kreditgivning till enskilda jordbrukare eller Skulder
Lånegarantier 212–214
Löner
lantarbetare JÅ 1984 247
trädgårdsarbetare JÅ 1979 262

M
Majs 229–230
Markkarterad areal 47
Marknadsförd slakt
kalv JÅ 1970 257
svin JÅ 1976 218
Maskiner
antal 68–70
fördelning efter företagets driftsinrikting 69
fördelning efter drivmedelsslag JÅ 1977 83
inköp av maskiner och redskap 70
Maskinhus 59
Maskinlån 213–214
Matpotatis, se Potatis

Medelarbetstid 33
Medeltemperatur 125, JÅ 1984 118
Medlemskap i ekonomiska föreningar 224–225
Mejerier, antal 180
Mejerihantering 180–181
Mejerivaror
  produktion 181
  priser 199
Melass, priser 199
Mikronäringsämnen JÅ 1984 77B
Mink
  antal 175
  antal uppfödare 175
  priser JÅ 1984 214
  produktion JÅ 1984 199
Mjölk
  användning 181
  avkastning per ko 147
  fetthalt 180
  invägd mjölk 180
  konsumtion 183
  mjölkpulverproduktion 181
  pris 199
  produktion av mejerivaror 181
Mjölkboskapskontroll
  antal kor och besättningar 146
  kalvningsresultat 149
  medelavkastning 147
  utgångna kor 148
Mjölkleverantörer 180
Mjölkningsanläggning JÅ 1984 66
Mjölkproduktion
  antal företag 143–145
  användning 181
  effektivitetskontroll JÅ 1984 191B
  fördelning efter storleksgrupper JÅ 1976 208
  föreningen för mejeriprodukter 209
  invägd mjölk 181
  ladugårdsbestånd JÅ 1978 72
Mjölktank JÅ 1981 71
Mjölkpulverproduktion 181
Modersuggor, se Svin
Mulåsnor och åsnor 231

N

Nationalräkenskaper 189
Naturligt jordbruksområde 237–240
Nederbörd 125
Normskördar 215, 217
Normskördevärde 215
Nybyggnadsverksamhet, se Byggnadsverksamhet
Nötkreatur
  antal 139–142
  antal företag 143
  besättningsstorlek 141–142, 144–145
  företagarnas ålder JÅ 1976 195
  försäkrade djur 219
  insemination 150
  köttboskapskontroll 149
  köttproduktion 179
  mjölkboskapskontroll 146–148
  priser 199
  rasfördelning 147–148
  sjukdomar 151
  slakt 152
Nötkreatursenhet JÅ 1976 189, 201
Nötkreatурssjukdomar 151

O

Objektiv skördeuppskattning 247–248
  Obrukad åker, areal 97
  Odlingsteknik vid matpotatisodlingar JÅ 1976 174, 177
Ogräsbekämpade spannmålsarealer JÅ 1988 75
Ogräsmedel, förbrukning 76
Oljeväxter
  antal företag 91
  hektarskörd 109
  kvalitet 123
  normskördar 217
  odlad areal 91
  oljehalt 123
  Oljeväxtkontoret 109, 113, 115, 123
  skadeorsaker JÅ 1984 115
  Sveriges Oljeväxtintressenter 209
  totalskörd 115
  upplöjd höstsådd 125
  övervintring 124
Olje- och spånadsväxter
  utsäde 71
Olycksfall i jordbruk 41
Områdesindelning
  administrativa områden 237–240
  huvudområden 237–240
  karta över produktionsområdesindelningen 237
  naturliga jordbruksområden 235–236, 238
  produktionsområden 237–238, 240
  riksområden 237–238, 240
  skördeområden 239–240
  spillområden JÅ 1989 235–236
  återväxtområden JÅ 1989 235–236
Omställning 90 210
Omställningsstöd 207
Ost
  priser 199
  produktion 181

P

Partipris, se Priser
Plantskolealster, se Trädgårdsodling
Plomberat utsäde 71–73
Potatis
  antal företag 95
  bärgningsmetoder JÅ 1985 85
  export 187
  för stärkelse och råsprit 95–96, 101, 110–112, 117
  försörjningsbalans 178
  hektarskörd 110
  import 187
  jordarter JÅ 1976 177
  konsumtion 183–184
  kvalitet 123
  normskördar 217
  odlad areal 95
  odlingarnas storlek 96
  odlingsteknik JÅ 1976 177
  priser 199
  skadeorsaker JÅ 1984 115
  skördetidpunkt 128
  sorter 101–102
  sorter och sjukdomar JÅ 1984 114B
  spill 111
  Sveriges Potatisintressenter 209
  sättningstidpunkt 127
  totalskörd 117
  vidareförädling 178
Premieinkomster 218–219
  Premiering av hästar JÅ 1976 221
Priser
  animalier 199
  drivmedel 199
  fodermedel 199
  handelsgödsel 199
  honung JÅ 1984 218
  jordbruksfastigheter 51–54
  pälsdjur JÅ 1984 218
  traktorer 199
  vegetabilier 199
Prisindex, se Index
Prisregleringsprisindex 198, 200
Prisstöd 208–210
Producentpriser, se Priser
Producentprisindex 198, 200
Produktion
  bivax 174
  byggnader 56–59
  djurplatser 58–59
  foderblandningar 81
  honung 174
  kreatursplatser JÅ 1973 88
  kött och fläsk 179
  mjölk 181
  oljeväxtfröer 115
  pälsdjursskinn JÅ 1984 203
  råsprit 178
  slaktkroppar 152, 159, 168
  sockerbetor 117
  spannmål (leveranser) 118–121
  spannmål, slåttervall och potatis (skörd) 113–117
  spånadsväxter JÅ 1970 184
  stärkelse 178
  trädgårdsväxter 133, 135
  ägg 181
Produktionsmedelsprisindex 198, 200
Produktionsområden 237–240
Proteinhalt 118–119, 121–122
Provyteskörd 103–105, 107–108, 110–112
Pälsdjur
  antal 175
  sysselsatta med pälsdjursskötsel 33
  antal uppfödare 175
  försäkringar JÅ 1984 204
  priser JÅ 1984 218
  produktion av skinn JÅ 1984 203

R

Raps, se Oljeväxter
Raser
  nötkreatur 147–150
  svin 165
  tackor 157–158
Rationaliseringsinsatser 211–214
Redskap 69, 70
Reduceringstal, se Korrigeringstal
Relativ luftfuktighet JÅ 1984 120
Renar antal 175
Rennäring
  antal sysselsatta 33
  statligt stöd 214
Riksområden 237–240
Ris 229–230
Rotfruktsväxter, utsäde 71
Rybs, se Oljeväxter
Råg
  antal företag 87
  förmalning, lager 177
  hektarskörd 104
  kvalitet 118–120
  normskörd 217
  odlad areal 87
  priser 199
  skördesätt JÅ 1979 137
  skördetidpunkt 128
  sorter 98–99
  såtidpunkt 127
  totalskörd 113
  upplöjd höstsådd 125
  utsäde 71–73
  vallinsådd JÅ 1984 100
  övervintring 124
Råprotein 122
Råsprit och stärkelse, tillverkning av 178

Ränta
förräntning JÅ 1979 244–245, 255
utlåningsränta JÅ 1987 201
Räv
antal 175
antal uppfödare 175
priser JÅ 1984 218
Rörmjölkningsanläggning JÅ 1984 66

S

Silo 60
Sjukdomar
nötkreatur 151
svin 169
potatis JÅ 1984 114B
Självförsörjningsgrad JÅ 1985 170
Självrisk vid skördeskada 215
Skadeangrepp på grödorna JÅ 1984 114B
Skadeorsaker för grödorna JÅ 1984 115–116
Skador, olycksfall 41–42
Skadeutbetalningar 218–219
Skogar, se Skogsmark
Skogsbruk
antal sysselsatta 33
arbetsåtgång 36
Skogsbruksvärde 47–48, 50–51
Skogsimpedimentsvärde 47–48
Skogsmark
antal företag 22
areal 22–25
definition 14
fördelning på företagarekategorier 25
fördelning på storleksgrupper 22–24
Skogsstatistik 236
Skogsägarnas riksförbund 224– 225
Skolor
eftergymnasiala skolor 222
gymnasieskolor 221
universitet 222
Skulder (och tillgångar) 203–206
Skulltork JÅ 1989 59
Skörd
biologisk skörd per hektar 107
bivax 174
bärgad skord per hektar 103–112
honung 174
kvalitet 118–123
normskörd 217
provyteskörd 103–105, 107–108, 111–112
skördesätt 98, JÅ 1985 85
skördetidpunkt 127–130
totalskörd 113–117
Skördeområden 237–240
Skördeskadeskydd
allmänt 215–216
ersättningar 216–217
finansiering 216
självrisk 215
normskordar 217
Skördesätt för
potatis JÅ 1985 85
slåttervall 94
spannmål JÅ 1979 137
Skördetidpunkt 127–130
Skördetröska 68–70
Slakt
besiktigade slaktkroppar 152, 159, 168
hemslakt JÅ 1984 197
kasserad slakt JÅ 1980 292
marknadsförd slakt 152, 159, 168
medelslaktvikter 152, 159, 168
priser 199
produktion av kött och fläsk 179
slaktdjurspriser 199
Slaktdjursbesiktningar 152, 159, 168
Slaktkroppar 152, 159, 168
Slaktkycklingar 170–171
Slaktvikter 152, 159, 168
Slåttervall
antal företag 93
arealens åldersfördelning 94
botanisk sammansättning JÅ 1974 185
bärgningsförluster 108
bärgningsmetoder 94
hektarskörd 108
kvalitet 122
normskörd 217
odlad areal 93
priser 199
skadeorsaker JÅ 1984 125
skördetidpunkt 128
tillväxt JÅ 1984 125
totalskörd 116
upplöjd areal 125
återväxt 108, 116
övervintring 124
Släktköp 51, 53
Smågrisproduktion
antal företag med JÅ 1977 184
statligt stöd till 210
Smör
priser 199
produktion 181
Sockerbetor
antal företag 95
hektarskörd 110
kvalitet 123
normskörd 217
odlad areal 95
priser 199
Sockerbolaget AB 110, 113, 117
sockerhalt 123
totalskörd 117
Solskenstid 126
Sorghum 229–230
Sortanvändning 98–102
Spannmål
försörjningsbalans 177
jordbrukarnas leveranser 119–121
odlad areal 86–89
ogräsbekämpad areal JÅ 1988 75
priser 199
skördesätt JÅ 1979 137
skördetidpunkt 127–130
sortfördelning 98–100
spill (vid skörd) 106
såtidpunkt 127
totalskörd 113–114
utsäde 71–73
vallinsådd JÅ 1984 100
övervintring 124
Spannmålstork 59–60
Sparbankernas kreditgivning JÅ 1987 201
Spill vid (skörd)
potatis 111
spannmål 106
Spillområden JÅ 1989 235–236
Spånadsväxter, odlad areal JÅ 1970 184
Standardtimmar 28–29, 38–39
Statlig lånegaranti 212–214
Statlig rationaliseringsverksamhet 211–214
Statliga lån (till enskilda jordbrukare) JÅ 1987 201
Statliga stödåtgärder 207–214
Statsbidrag (till jordbruket) 212–213
Statsplomberat utsäde 71–73
Strukturförändringar
areal 29–30
brukningsform 29–30
mjölkkobesättningarnas storlek 139–142
orsaker 29–30
suggbesättningarnas storlek JÅ 1984 182
Stråsäd, statsplomberat utsäde 71
Stutar, se Nötkreatur
Stärkelse, tillverkning av 178
Stärkelsehalt 123
Stödåtgärder, se Statliga stödåtgärder
Suggbesättningarnas storlek JÅ 1984 182
Suggkontroll, se Svin
Suggor, se Svin
Svensk Husdjursskötsel 146–150, 224–225
Svensk Kötthandel 209
Svensk Spannmålshandel 209
Svensk Ägghandel 209
Svenska Lantmännens Riksförbund 224–225
Svenska Mejeriernas Riksförbund 224–225
Sveriges Allmänna Hypoteksbank 224–225
Sveriges Betodlares Centralförening 224–225
Sveriges Biodlares Riksförbund 176
Sveriges Bränneriintressenter 224–225
Sveriges Frö- och Oljeväxtodlares ek. för. 224–225
Sveriges Föreningsbankers Förbund 224–225
Sveriges Oljeväxtintressenter 209
Sveriges Oljeväxtodlares Centralförening 225
Sveriges Potatisintressenter 209
Sveriges Pälsdjursuppfödares Riksförbund 175, 224–225
Sveriges Slakteriförbund 224–225
Sveriges Stärkelseproducenters Förening 224–225
Svin
antal 160–162
antal företag 163–164
besättningsstorlek 162–163
betäckta suggor 168
fläskproduktion 179
försäkrade djur 219
priser 199
sjukdomar 169
slakt 168
suggkontroll 165–166
svinstamkontroll 167
tjänstbara galtar 168
Svinsjukdomar 169
Svinstamkontroll 167
Sysselsättning, se Arbetskraft
Systemtäckdikning 65–67
Såtidpunkt 127

T

Tackor, se Får
Taxerade inkomster, utgifter m.m. 196–197, 201–202
Taxeringsenheter 47–48
Taxeringsvärden (för jordbruksfastigheter) 47–49
Temperatur JÅ 1984 118
Tillgångar (och skulder) 203–206
per företag 205 JÅ 1984 231, 243
Tillväxt för slåttervall JÅ 1984 125
Timförjänster JÅ 1984 247–248
Tjurar och tjurkalvar, se Nötkreatur
Tjänstbara galtar 168
Tomtmarksvärde 47–48
Tomt- och industrivärde JÅ 1975 80
Totalbefolkning 31
Totalkalkyl, jordbrukets 190–192
Totalskörd
halm av spannmål JÅ 1984 139
höstvete, vårvete, hostråg, korn, havre 113, 114
potatis 117
raps, rybs 115
slåttervall 116
sockerbetor 117
sorghum, majs, ris 230
vitsenap JÅ 1984 139
vårråg, kokärter samt foderärter och vicker JÅ 1984 142B

Traktorer
antal 68, 234
effekt 69
genomsnittligt antal 69
inköp 70
pris 199
Trindsäd, utsäde 71
Trädgårdsodling
antal företag 131, 133–135
antal sysselsatta 33, 138
areal 131–135, 137
energiförbrukning 138
skörd 133, 135
statliga stödåtgärder 214
trädgårdsräkning/inventering 133
utrikeshandel JÅ 1984 216B
Typklassificering 26–28
Täckdikad areal 65–67 JÅ 1984 69

U
Undervisning, se Lantbruksutbildning
Ungnöt, se Nötkreatur
Upplöjd (utvintrad) areal 125
Utbildning 221–223
Utgifter i jordbruket
per företag 195, 197
totala 191–192
Utgödsling, automatisk JÅ 1979 79
Utgödslingsanläggning 61
Utjämningsområden JÅ 1984 15, 17
Utrikeshandel
jordbruksprodukter och livsmedel 185–187
trädgårdsprodukter JÅ 1984 216B
Utsäde
betat 71–73
statsplomberat 71–73
Utsädesmängd för spannmål 71

Utvintrad (upplöjd) areal 125

V
Vall, se Slåttervall (Betesvall)
Vall till fröskörd 93
Vallbaljväxter, utsäde 71
Vallgräs, utsäde 71
Vallhö, priser 199
Vallinsådda arealer JÅ 1984 100
Vallskördens kvalitet 122
Vallväxter, statsplomberat utsäde 71
Vax 176
Vegetabiliska produkter
export 177–178, 186, 187
import 177–178, 186–187
importbidrag 209
införselavgifter 208–209
konsumtion 183–184
priser 199
produktion 113–117, 177–178, 227–230
Vete
antal företag 87
förmalning, lager 177
hektarskörd 104, 106
kvalitet 118–120
normskörd 217
odlad areal 86–89
priser 199
skördesätt JÅ 1979 137
skördetidpunkt 128
sorter 98–99
såtidpunkt 127
totalskörd 113
upplöjd areal 125
utsäde 71–73
vallinsådd JÅ 1984, 100
växtperiodens längd 129
övervintring 124
Vetekli, priser 199
Vicker (och foderärter)
odlad areal 90
totalskörd JÅ 1984 142
Vidareförädling 177–182
Vitsenap, se Oljeväxter
Våroljeväxter
kvalitet 123
skadeorsaker JÅ 1984 115
utsäde JÅ 1976 150
Vårraps, se Oljeväxter
Vårrybs, se Oljeväxter
Vårråg, se Råg
Vårstråsäd, utsäde 71
Vårsäd
kvalitet 118–120
skadeorsaker JÅ 1984 115
Vårvete, se Vete
Världsmarknadsprisindex 198, 200
Växthus
antal nybyggda JÅ 1981 65
byggnadssätt 130
yta 131, 135–137
Växtnäringsämnen
handelsgödsel 75
Växtperiod 129–130
Växtsjukdomar, medel mot 76–79
Växtskyddsmedel 76–79

Y
Yttre rationalisering 211–213

Å
Åker
arealens användning 85–97, 229
definition 14
fördelning på företagarekategorier 21
fördelning på storleksgrupp 18
systemtäckdikad areal 65–67
JÅ 1984 69
total areal 97, 228
ägd respektive arrenderad areal 15
Åkerbönor 90
Åkervärde 48
Åldersfördelning 35
Årsförtjänster JÅ 1973 67–69 JÅ 1976 77
Årsväxt 124–126
Åsnor och mulåsnor 231
Återväxt på slåttervall 108, 116
Återväxtområden JÅ 1989 235–236

Ä
Ägarekategorier inom jordbruk 14, 20–21, 49
Ägd åker
Ägda företag 15
Ägg
partihandelns invägning 181
priser 199
produktion 181
Svensk Ägghandel 209
Ägoslag
annan mark 13–14, 43–44
annan gräsbärande mark 14
betesmark 13–14, 43–46, 228
kultiverad betesmark 14
skogsmark 13–14, 43–44, 228
åkermark 13—14, 43–44, 228
övrig mark 14, 228
Ärter, se Kokärter

Ö
Övergångsbidrag JÅ 1979 275
Övervintring, medelomdömen 124
Övervärde JÅ 1981 55–56
Övrig mark
areal 228
definition 14

Jordbruksstatistisk årsbok ger en samlad redovisning av den svenska jordbruksstatistiken med uppgifter om företagsstruktur, arbetskraft, maskiner, växtodling, husdjursskötsel, ekonomiska förhållanden m m.

Årsboken innehåller resultatet från ett sextiotal undersökningar utförda av SCB och andra myndigheter samt av organisationer och föreningar med anknytning till jordbruket. Förutom sifferuppgifter för län och större områden lämnas beskrivningar av undersökningarnas uppläggning samt information om var utförligare redovisning finns.

ISBN 91-618-0481-9
ISSN 0082-0199

SCB Förlag

SCBs publikationer kops fran **SCB Förlag**, 701 89 Orebro, tfn 019 – 17 68 00 eller telefax 019 – 17 69 32. De kan också köpas i bokhandeln eller i **SCBs statistikbutiker** Karlavägen 100, Stockholm eller Klostergatan 23, Orebro. I katalogen »Färska fakta« redovisas aktuell publicering. Foregående års publicering redovisas i »Årets tryck«. Dessa publikationer kan beställas gratis från SCB. SCBs **Upplysningstjänst** tfn 08 – 783 48 01 eller tfn 019 – 17 62 00 kan också ge ytterligare hjälp.